JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI

RIPOTI KUU YA MWAKA YA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI

KUHUSU UKAGUZI WA TAARIFA ZA FEDHA ZA SERIKALI KUU KWA MWAKA ULIOISHIA TAREHE 30 JUNI, 2019

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali,
Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi,
4 Barabara Ukaguzi,
S.L.P. 950,
41104 Tambukareli,
Dodoma.
Simu: 255(026)2171527,
Barua pepe: ocag@nao.go.tz,
Tovuti: www.nao.go.tz.

@Machi 2020.

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
OFISI YA TAIFA YA UKAGUZI

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi, 4 Barabara Ukaguzi, S.L.P. 950, 41104 Dodoma. Simu ya Upepo: 'Ukaguzi' D'Salaam, Simu: 255(026) 262179, Tarakishi: 255(026)2171527, Barua pepe: ocag@nao.go.tz, tovuti: www.nao.go.tz

Unapojibu tafadhali taja:
Kumb. Na. CGA.319/421/01/12 **30 Machi 2020**

Mh. Dkt. John Pombe Joseph Magufuli,
Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania,
Ikulu,
1 Barabara ya Julius Nyerere, 11400 Chamwino,
S. L. P. 1102,
40400 DODOMA.

YAH: KUWASILISHA RIPOTI KUU YA MWAKA YA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI JUU YA UKAGUZI WA TAARIFA ZA FEDHA ZA SERIKALI KUU KWA MWAKA ULIOISHIA TAREHE 30 JUNI, 2019.

Kulingana na Ibara ya 143 (4) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (iliyorekebishwa 2005), pia Kifungu Na. 34 (1) (c) cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008 pamoja na Kanuni ya 88 ya Kanuni za Ukaguzi wa Umma za mwaka 2009, ninawasilisha kwako ripoti yangu ya ukaguzi wa Taarifa za Fedha za Taasisi za Serikali Kuu kwa mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2019.

Naomba kuwasilisha,

Charles E. Kichere
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI

MAMLAKA YA OFISI

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali,
Ofisi Taifa ya Ukaguzi-Jamhuri ya Muungano wa Tanzania,

(Imeundwa kwa mujibu wa Ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania).

Wajibu na majukumu ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali yameainishwa kwenye Ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (iliyorekebishwa mara kwa mara) na kufafanuliwa zaidi na Kifungu cha 10 (1) cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma Na. 11 ya mwaka 2008 na Kanuni za Ukaguzi wa Umma ya za Mwaka 2009.

Dira ya Ofisi

Kuwa Taasisi ya Hali ya Juu katika ukaguzi wa Sekta ya Umma.

Dhamira

Kutoa Huduma za Ukaguzi wa Sekta ya Umma Zenye ubora wa Hali ya Juu Zinazoimarisha Utendaji, Uwajibikaji na Uwazi Katika Usimamizi wa Rasilimali za Umma.

Misingi ya Maadili

Uadilifu	:	Sisi ni Asasi adilifu inayotoa huduma kwa namna isiyo na upendeleo.
Ubora	:	Sisi ni wanataaluma wanaotoa huduma zenye ubora kwa kuzingatia viwango kubalifu vya ukaguzi.
Uaminifu	:	Tunahakikisha kuwa na kiwango cha juu cha uaminifu na kuzingatia Utawala wa sheria.
Kuwalenga watu	:	Tunamakinikia zaidi matarajio ya wadau wetu kwa kujenga utamaduni mzuri wa kuhudumia mteja na kuwa na watumishi wataalamu na wenye motisha ya kazi.
Ubunifu	:	Tunamakinikia zaidi matarajio ya wadau wetu kwa kujenga utamaduni mzuri wa kuhudumia mteja na kuwa na watumishi wataalamu na wenye motisha ya kazi.
Kujielekeza kwenye matokeo	:	Sisi ni taasisi inayojikita kwenye mafanikio kulingana na malengo tuliyojiwekea
Kufanya Kazi kwa Kushirikiana	:	Tunafanya kazi pamoja kama timu, kujadiliana kitaalamu na kubadilishana maarifa

YALIYOMO

MAMLAKA YA OFISI...ii
YALIYOMO...iii
ORODHA YA MAJEJWALI v
ORODHA YA VIELELEZO ix
ORODHA YA VIAMBATISHO... xi
VIFUPISHO xiii
DIBAJI xvi
SHUKRANI...xix
MUHTASARI xxi
SURA YA KWANZA...1
1.0 MAELEZO YA AWALI...1
SURA YA PILI... 10
2.0 HATI ZA UKAGUZI 10
SURA YA TATU 19
3.0 UFUATILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA MIAKA ILIOPITA 19
SURA YA NNE 32
4.0 UKAGUZI WA BAJETI YA SERIKALI... 32
SURA YA TANO 52
5.0 HESABU ZA TAIFA 52
5.1 MAMLAKA YA MAPATO TANZANIA 52
5.2 USIMAMIZI WA DENI LA SERIKALI 71
5.3 Ukaguzi wa Awali wa Malipo ya Mafao ya Wastaafu 78
5.4 TAARIFA YA HESABU JUMUIFU YA MWAKA 2018/19 85
SURA YA SITA... 91
6.0 TATHMINI YA MIFUMO YA UDHIBITI WA NDANI NA UTAWALA BORA 91

SURA YA SABA 110
7.0 UKAGUZI WA RASILIMALI WATU NA MISHAHARA 110
SURA YA NANE 120
8.0 UKAGUZI WA WAKALA ZA SERIKALI, MIFUKO MAALUMU YA FEDHA, TAASISI NYINGINE, BODI ZA MABONDE YA MAJI NA HOSPITALI ZA RUFAA ZA MKOA 120
SURA YA TISA 168
9.0 USIMAMIZI WA UNUNUZI NA MIKATABA 168
SURA YA KUMI 189
10.0 USIMAMIZI WA MATUMIZI 189
SURA YA KUMI NA MOJA 216
11.0 USIMAMIZI WA MALI NA MADENI 216
SURA YA KUMI NA MBILI 235
VIAMBATISHO 273

ORODHA YA MAJEJWALI

Jedwali Na. 1: Uchambuzi wa taarifa za fedha zilizohitajika kukaguliwa dhidi ya taarifa zilizokaguliwa..5
Jedwali Na. 2: Orodha ya taasisi zilizoandaa taarifa za fedha kwa mara ya kwanza kwa mwaka 2018/19 6
Jedwali Na. 3: Orodha ya Kaguzi maalum zilizofanyika 9
Jedwali Na. 4: Mwenendo wa Hati za Ukaguzi kwa miaka mitatu Mfululizo 17
Jedwali Na. 5: Tafsiri ya maneno yaliyotumika katika kutathmini hali ya utekelezaji wa mapendekezo... 20
Jedwali Na. 6: Hali ya Utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa taarifa za Taasisi mbalimbali kwa mwaka 2018/2019 23
Jedwali Na. 7: Ulinganishaji wa hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kati ya hali ya sasa na ya miaka ya nyuma 24
Jedwali Na. 8: Mapendekezi ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha 2018/19.. 27
Jedwali Na. 9: Hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali ya miaka ya nyuma kwa Mlipaji Mkuu wa Serikali. 29
Jedwali Na. 10: Mchanganuo wa Makisio ya Bajeti 34
Jedwali Na. 11: Mwenendo wa Makisio, Makusanyo na asilimia za kuchangia Pato la Taifa kutoka vyanzo mbalimbali 38
Jedwali Na. 12: Makusanyo na Malipo katika Mfuko Mkuu wa Hazina...... 41
Jedwali Na. 13: Maduhuli yasiyorudishwa Mufuko Mkuu 48
Jedwali Na. 14: Kutokurudishwa Mfuko mkuu Fedha zilizokaa muda mrefu katika Akaunti za Amana 49
Jedwali Na. 15: Mchanganuo wa mapendekezo ya ukaguzi kwa miaka iliyopita 52
Jedwali Na. 16: Mwelekeo wa utekelezaji wa mapendekezo yaliyopita .. 53
Jedwali Na. 17: Jumla ya makusanyo kwa mwaka 2018/19 kwa idara ... 54
Jedwali Na. 18:Ulinganifu wa kesi za kodi.................................... 61
Jedwali Na. 19: Ukuaji wa Deni kwa miaka mitatu 2016/17 hadi 2018/19 72
Jedwali Na. 20: Mwenendo wa deni la ndani kwa miaka mitatu (deni halisi) 73

Jedwali Na. 21: Mwenendo wa ukopaji wa ndani kwa miaka mitatu (deni halisi) 73
Jedwali Na. 22: Mwenendo wa deni la nje kwa miaka mitatu 74
Jedwali Na. 23: Mwenendo wa ukopaji wa nje kwa miaka mitatu 75
Jedwali Na. 24: Majalada ya wastaafu yaliyokaguliwa 2018/2019 80
Jedwali Na. 25: Mafao pungufu ya gawio stahiki 81
Jedwali Na. 26: Majalada yaliyocheleweshwa 82
Jedwali Na. 27: Majalada ambayo hayakurudishwa 84
Jedwali Na. 28: Mashirika yanayodhibitiwa yenye tarehe tofauti za kutoa taarifa 89
Jedwali Na. 29: Tathmini ya Ukaguzi wa Ndani 92
Jedwali Na. 30: Mapungufu Kwenye Utendaji wa Kamati za Ukaguzi 94
Jedwali Na. 31: Tathmini ya Ubadhirifu 97
Jedwali Na. 32: Ukosefu wa Miongozo wa uandaaji wa Taarifa za Fedha 101
Jedwali Na. 33: Kasi ndogo ya kutatua malalamiko 103
Jedwali Na. 34: Tathmini katika usimamizi wa vihatarishi 105
Jedwali Na. 35: Kulinganisha Tathmini ya mazingira ya Habari na Teknolojia ya Mawasiliano (TEHAMA) 107
Jedwali Na. 36: Idadi ya taasisi na upungufu wa watumishi 111
Jedwali Na. 37: Orodha ya Baadhi ya Taasisi zenye watumishi wanaokaimu 113
Jedwali Na. 38: Orodha ya Watumisi Wanaokaimu Zaidi ya Miezi Sita ... 115
Jedwali Na. 39: Taasisi ambazo hazifanya tathmini ya ufanisi wa watumishi 116
Jedwali Na. 40: Watumishi waliohama na kuoneshwa katika mfumo wa malipo wa kituo cha awali 117
Jedwali Na. 41: Ulinganifu wa Bajeti kuu na makusanyo ya fedha kutoka vyanzo vya ndani 122
Jedwali Na. 42 Ulinganifu wa Fedha za matumizi ya kawaida zilizoidhinishwa na fedha iliyotolewa: 124
Jedwali Na. 43: Ulinganifu wa Fedha za Maendeleo ziliyoidhinishwa na fedha iliyotolewa 125
Jedwali Na. 44: Mchanganuo wa Makusanyo ya Mapato ya Ndani 127
Jedwali Na. 45: Madeni ya Taasisi za Serikali 129
Jedwali Na. 46: Jedwali: Madai ya Taasisi za Serikali 131
Jedwali Na. 47: Malipo ya awali yasiyo na dhamana 135
Jedwali Na. 48: Jedwali: Ongezeko la Mkataba bila idhini ya Bodi ya Zabuni 142
Jedwali Na. 49: Kiasi kilichokopwa bado kurudishwa 144

Jedwali Na. 50: Upotevu wa Vifaa katika Ofisi za Wilaya kwenye Ofisi za NIDA 150
Jedwali Na. 51: Hali halisi ya uunganishaji umeme kwa wateja kuendana na malengo ya kimkataba 152
Jedwali Na. 52: Mapato na Matumizi ya Mradi 154
Jedwali Na. 53: Jedwali: Malipo Pungufu ya Kodi 155
Jedwali Na. 54: Upungufu mapokeo ya fedha za Maendeleo 158
Jedwali Na. 55: Fedha ambazo hazikupelekwa Bodi ya Mfuko wa Barabara 161
Jedwali Na. 56: Jedwali Na: Ununuzi uliofanywa bila Makubaliano 166
Jedwali Na. 57: Ununuzi nje ya Mpango wa ununuzi wa mwaka 170
Jedwali Na. 58: Taasisi za Serikali Kuu zilizofanya ununuzi bila ya mikataba. 173
Jedwali Na. 59: Jedwali Na: Ununuzi uliofanyika bila ushindinashi 174
Jedwali Na. 60: Mapokezi ya vifaa visivyofanyiwa Ukaguzi 177
Jedwali Na. 61: Taasisi zilizonunua vifaa bila kuingiza kwenye vitabu 179
Jedwali Na. 62: Ununuzi yasiyoidhinishwa na Bodi ya Zabuni 181
Jedwali Na. 63: Vifaa na huduma zilizolipiwa lakini hazikupokelewa 183
Jedwali Na. 64: Matokeo ya Uchunguzi uliofanywa na PPRA. 188
Jedwali Na. 65: Malipo yaliyozidishwa kwenye ujenzi wa nyumba za Wafanyakazi 192
Jedwali Na. 66: Orodha ya malipo ambayo hayajaidhinishwa 197
Jedwali Na. 67: Orodha ya taasisi zenye malipo yaliyozidishwa 199
Jedwali Na. 68: Orodha ya taasisi ambazo hazikukata kodi ya zuio 203
Jedwali Na. 69: Orodha ya taasisi ambazo hazikudai risiti za Kielektroniki 205
Jedwali Na. 70: Orodha ya taasisi zenye matumizi yasiyo na tija 207
Jedwali Na. 71: Orodha ya taasisi zenye matumizi yaliyokosewa vifungu 209
Jedwali Na. 72: Orodha ya taasisi ambazo hazijarejesha mikopo 211
Jedwali Na. 73: Orodha ya Balozi zinazolipa tozo kubwa za pango 213
Jedwali Na. 74: Orodha ya Balozi zenye malipo yasiyo na nyaraka toshelezi 214
Jedwali Na. 75: Majengo yanayomilikiwa na Serikali ya Tanzania London 217
Jedwali Na. 76: Viwanja visivyoendelezwa 218
Jedwali Na. 77: Mali zizotumika ambazo hazijafanyiwa ukarabati wala kuuzwa 220
Jedwali Na. 78: Taasisi zisizokuwa na Nyaraka za Umiliki wa Ardhi na Majengo 222

Jedwali Na. 79: Taasisi ambazo hazina Mpango wa Ukarabati ya Mali na Utunzaji wa Kumbukumbu 223
Jedwali Na. 80: Taasisi ambazo zimeshindwa kufanya tathmini ya thamani na muda uliobaki wa matumizi ya Mali za Kudumu.......................... 225
Jedwali Na. 81: Mali zilizonunuliwa bila kutumika 226
Jedwali Na. 82: Mapato ambayo hayajapokelewa 228
Jedwali Na. 83: Taasisi zenye madeni tarajiwa.............................. 230
Jedwali Na. 84: Mwenendo wa deni la Hospitali za India................... 233
Jedwali Na. 85: Orodha ya vyama vya siasa vyenye Matumizi yasiyokuwa na nyaraka toshelezi.. 243
Jedwali Na. 86: Mapato kwenye vyama vya siasa ambayo hayajapelekwa benki 244
Jedwali Na. 87: Orodha ya vyama vya siasa vilivyo andaa Taarifa za Fedha pasipo kutamka Mfumo wa Fedha.. 245
Jedwali Na. 88: Orodha ya vyama vya siasa visizo na rejista ya wanachama iliyoboreshwa 246
Jedwali Na. 89: Orodha ya Kaguzi Maalumu zilizofanyika mwaka wa fedha 2018/19 249

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo Na. 1: Asilimia ya hali ya Utekelezaji kwa kila idara kwa mwaka 2018/19 22
Kielelezo Na. 2: Hali ya Utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa taarifa za Taasisi mbalimbali kwa mwaka 2018/2019 23
Kielelezo Na. 3: Ulinganishaji wa hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kati ya hali ya sasa na ya miaka ya nyuma 25
Kielelezo Na. 4: Hali ya utekelezaji wa maagizo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kwa Vyama vya Siasa, Mifuko ya Maji na Mifuko ya taasisi zingine katika mwaka wa fedha 2018/19 27
Kielelezo Na. 5: Mapendekezo yaliyotolewa ikilinganishwa na utekelezaji kwa miaka mitatu 28
Kielelezo Na. 6: Hali halisi ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya kwenye taarifa kuu ya mwaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali30
Kielelezo Na. 7: Makisio na makusanyo ya mapato kutoka katika ovyanzo vilivyotambulika kwa mwaka wa Fedha 2018/19 35
Kielelezo Na. 8:Jedwali Na. 11: Mwenendo wa Makisio na Makusanyo kwa Miaka Mitano 38
Kielelezo Na. 9: Mwenendo wa Makusanyo ya ndani na Mikopo 39
Kielelezo Na. 10: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi Halisi ya Fedha za Matumizi ya Kawaida kwa kipindi cha miaka Mitano 44
Kielelezo Na. 11: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za maendeleo kwa miaka Mitano 46
Kielelezo Na. 12: Mwenendo wa Kuwasilisha Maduhuli Mfuko mkuu 47
Kielelezo Na. 13: Uwiano wa Makusanyo halisi kwa Idara kwa mwaka wa fedha 2018/19 55
Kielelezo Na. 14: Mwelekeo wa makusanyo ya kodi Tanzania mwaka wa fedha 2014/15 hadi 2018/19........ 56
Kielelezo Na. 15: Mwelekeo wa uwiano wa mapato ya kodi dhidi ya pato la ndani kwa Tanzania na chi zingine za Afrika Mashariki 57
Kielelezo Na. 16: Mwenendo wa Ukuaji wa Deni la Serikali kwa Miaka Mitatu, 2016/17 hadi 2018/19 71
Kielelezo Na. 17: Tathmini ya Ukaguzi wa Ndani 93
Kielelezo Na. 18: Tathmini ya Kamati ya Ukaguzi 95
Kielelezo Na. 19: Tathmini ya usimamizi wa vihatarishi........ 106

Kielelezo Na. 20: Mwenendo wa mapungufu katika TEHAMA.............. 108
Kielelezo Na. 21: Kielelezo Na. Mgawanyo wa taasisi zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19 121
Kielelezo Na. 22: Uwezo wa makusanyo ya mapato ya ndani kwa Wakala 123
Kielelezo Na. 23: Mwenendo wa upokeaji wa fedha za maendeleo kuendana na Bajeti 126
Kielelezo Na. 24: Mwenendo wa Makusanyo na Bajeti 127
Kielelezo Na. 25: Mwenendo wa Madeni 130
Kielelezo Na. 26: Mwenendo wa Madai 132
Kielelezo Na. 27: Mwenendo wa kutozingatiwa kwa Sheria ya Fedha za Umma, Sheria ya Ununuzi wa Umma na Sheria ya Kodi ya Mapato 167
Kielelezo Na. 28: Mtiririko wa malipo yasiyo na nyaraka toshelezi kwa kipindi cha miaka sita mfululizo 197
Kielelezo Na. 29: Chati inayoonesha ulinganisho wa malipo ambayo hayajaidhinishwa kwa mwaka wa fedha 2017/18 na 2018/19 198
Kielelezo Na. 30: Chati inayoonesha ulinganisho wa mtiririko wa malipo yaliyozidishwa kwa miaka miwili 201
Kielelezo Na. 31: Chati inayoonesha ulinganisho wa dosari katika kusimamia masurufu kwa miaka miwili mfululizo 202
Kielelezo Na. 32: Chati inayoonesha mtiririko wa taasisi ambazo hazikati na kuwasilisha kodi ya zuio kwa miaka 5 mfululizo 204
Kielelezo Na. 33: Malipo yasiyokuwa na risiti za kielektroniki 206
Kielelezo Na. 34: Chati inayoonesha mtiririko wa matumizi yasiyo na tija kwa miaka 6 mfululizo 208
Kielelezo Na. 35: Chati inayoonesha ulinganisho wa matumizi yaliyolipiwa kwenye vifungu vingine kimakosa kwa miaka 3 mfululizo 211
Kielelezo Na. 36: Mwenendo wa matumizi yasiyolipwa kwa miaka mitatu 231
Kielelezo Na. 37: muundo wa matumizi yasiyolipwa. 232
Kielelezo Na. 38: Taasisi ambazo zina matumizi ambayo hayajalipwa .. 232

ORODHA YA VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 2. 1: Orodha ya Taasisi Zenye Hati Inayoridhisha 273
Kiambatisho Na. 2. 2: Taasisi zilizopata hati zenye shaka na mapungufu yaliyosababisha hati hizo 288
Kiambatisho Na. 2. 3: Taasisi Zilizopata Hati zisizoridhisha na Mapungufu yaliyosababisha hati hizo 302
Kiambatisho Na. 2. 4: Vyama vya Siasa vilizoopata hati mbaya na mapungufu yaliyosababisha hati hizo 307
Kiambatisho Na. 3. 1: Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi wa miaka uliyopita 310
Kiambatisho Na. 3. 2: Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi ya miaka iliyopita ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC) 364
Kiambatisho Na.4. 1: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi Halisi ya Fedha za Matumizi ya Kawaida (Kiasi katika Sh. bilioni) 375
Kiambatisho Na.4. 2: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za maendeleo (Kiasi katika Sh. billioni) 384
Kiambatisho Na. 5. 1: Hesabu zilizojumuishwa kwenye hesabu jumuifu bila kusainiwa na Taasisi husika 393
Kiambatisho Na. 5. 2: Idadi ya mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa kwa miaka iliyopita 397
Kiambatisho Na. 5. 3: Mwelekeo wa makusanyo ya mapato kwa Tanzania na nchi za Afrika Mashariki, 2014/15 – 2018/19 398
Kiambatisho Na. 6. 1 Taasisi zenye upungufu kwenye ukaguzi wa ndani 399
Kiambatisho Na. 6. 2: Taasisi Zenye Mapungufu ya Kiutendaji katika Kamati za Ukaguzi 401
Kiambatisho Na. 6. 3: Kupunguza VVU na UKIMWI 405
Kiambatisho Na. 6. 4: Taasisi zenye mapungufu katika usimamizi wa vihatarishi 406
Kiambatisho Na. 6. 5: Habari na Mawasiliano ya Teknonolijia 408
Kiambatisho Na. 7. 1: Upungufu wa watumishi 410
Kiambatisho Na. 8. 1: Makusanyo halisi dhidi ya Jumla ya Bajeti ya kawaida na ya maendeleo yaliyoidhinishwa 413
Kiambatisho Na. 8. 2: Bajeti iliyoidhinishwa dhidi ya fedha halisi zilizopokelewa kwa matumizi ya kawaida na maendeleo 417
Kiambatisho Na. 8. 3: Mapato halisi ya Mkusanyiko dhidi ya makisio yaliyoidhinishwa 420

Kiambatisho Na. 8. 4: Wakala ambao walituma fedha kwenye mfuko mkuu Hazina 423
Kiambatisho Na. 8. 5: Orodha ya taasisi zenye madeni 424
Kiambatisho Na. 8. 6: Orodha ya madai ya taasisi za serikali 432
Kiambatisho Na. 8. 7: Riba itokanayo na madeni yasiyolipwa kwa Washauri na Wakandarasi 441
Kiambatisho Na. 8. 8: Mapungufu yaliyobainika katika Matengenezo na Ununuzi wa Vivuko 448
Kiambatisho Na. 8. 9: Mapungufu yaliyobainika katika Ujenzi wa Miradi aliopewa TBA.. 454
Kiambatisho Na. 8. 10: Masurufu yaliyotolewa kwa wafanyakazi wasio watumishi.. 457
Kiambatisho Na. 8. 11: Mapungufu yaliyoorodheshwa katika Hospitali za Rufaa 459
Kiambatisho Na. 8. 12: Mapungufu yaliyobainika katika kaguzi za Matumizi na Ununuzi 462
Kiambatisho Na. 9. 1: Kuchelewa kukamilika kwa ujenzi wa Miradi 466
Kiambatisho Na. 9. 2: Miradi iliyokaguliwa ya Wakala wa Barabara na Wizara ya Maji 468

VIFUPISHO

Kifupisho	Maelezo
IGP	Mkuu wa Jeshi la Polisi
M/F	Mwaka wa Fedha
NSSF	Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii
UWT	Umoja wa Wanawake
AAFP	Alliance for African Farmers Party
ACGEN	Mhasibu Mkuu wa Serikali
ADA TADEA	African Democratic Alliance Party
ADC	Alliance for Democratic Change
ADEM	Wakala wa Usimamizi na Maendeleo ya Elimu
AFIS	Mfumo wa Utambuzi wa Alama za Vidole
AFRM	Mpango wa kujitathimni kwa Nchi za Afrika
AG	Mwanasheria Mkuu wa Serikali
AGITF	Mfuko wa Udhamini wa pembejeo za kilimo
AO	Afisa Masuuli
APP	Mpango wa Manunuzi wa Mwaka
AQRB	Bodi ya Usajili wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji Ujenzi
ASA	Wakala wa Mbegu za Kilimo
BOQ	Mchanganuo wa Gharama za Ujenzi
BoT	Benki Kuu ya Tanzania
BRT	Mabasi Yaendayo Haraka
BVR	Mfumo wa Kidijitali wa Kusajili Wapiga Kura
CAG	Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali
CCK	Chama Cha Kijamii
CCM	Chama cha Mapinduzi
CCTV	Kamera za Usalama
CDF	Mkuu wa Majeshi ya Ulinzi
CG	Serikali Kuu
CHADEMA	Chama Cha Demokrasia na Maendeleo
CHAUMMA	Chama Cha Ukombozi wa Umma
CID	Idara ya Upelelezi Makao Makuu ya Jeshi la Polisi
CTA	Kibali cha Kazi cha Muda Mfupi
CTA	Vibali vya Kazi za Muda Mfupi kwa Wageni
DART	Wakala wa Usafiri wa Mwendo Kasi Dar es Salaam
DDCA	Wakala wa Kuchimba Visima na Mabwawa
DK	Dola za Kimarekani

Kifupisho	Maelezo
EFD	Mashine za Kielekroniki
e-RCS	Mfumo wa Ukusanyaji Mapato
ERPP	Mradi wa Upanuzi na Uzalishaji Mpunga
ETD	Hati za Dharura za Kusafiria
FETA	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo
FRF	Jeshi la Zimamoto na Uokoaji
GCC	Masharti ya jumla ya Mkataba
GCLA	Wakala wa Maabara za Serikali
GEPGS	Mfumo wa Ukusanyaji Mapato
GN	Tangazo la Serikali
GoT	Serikali ya Tanzania
GPSA	Wakala wa Ugavi na Huduma za Manunuzi
GST	Wakala wa Utafiti wa Miamba
HESLB	Bodi ya Mikopo kwa Wanafunzi wa Elimu ya Juu
HQ	Makao Makuu
ICT	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
IFMS	Mfumo Jumuifu wa Taarifa za Fedha
IJA	Taasisi ya Uongozi wa Sheria Lushoto (IJA)
IPSAS	Uandaaji wa Hesabu za Sekta ya Umma Kwa Viwango vya Kimataifa
ITT	Maelekezo Kwa Wazabuni
LGAs	Mamlaka za Serikali za Mitaa
LGTI	Taasisi ya Mafunzo ya Serikali za Mitaa
M/F	Mwaka wa Fedha
MDAs	Wizara Idara na Wakala
MP	Mbunge
NCCR	National Convention for Construction and Reform
NGO	Mashirika yasiyo ya Kiserikali
NHRBA	Ofisi ya Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi
NIDA	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa
NLD	National League for Democracy
NMB	Benki ya NMB
NPS	Kurugenzi za Mashitaka ya Umma
NRA	National Reconstruction Alliance
NWIF	Mfuko wa Taifa wa Uwekezaji
OI	Taasisi Nyingine za Serikali
PAC	Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu Serikali Kuu

Kifupisho	Maelezo
PMG	Mlipaji Mkuu wa Serikali
PO-RALG	Ofisi ya Raisi – Tawala za Mikoa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa
PSPF	Mfuko wa Pensheni wa Watumishi wa Umma
PTF	Mfuko wa Rais wa Kujitegemea
REA	Wakala wa Umeme Vijijini
RITA	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini
RS	Sekretarieri ya Mikoa
SAU	Sauti ya Umma
Sh.	Shilingi ya Kitanzania
SCC	Masharti Maalumu ya Mkataba
TAA	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege
TAKUKURU	Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa
TANCIS	Mfumo wa Forodha
TANROADS	Wakala wa Barabara Tanzania
TARURA	Wakala wa Barabara Vijijini na Mijini
TBA	Wakala wa Majengo Tanzania
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TFC	Shirikisho la Vyama vya Ushirika Tanzania
TGGA	Chama cha Waongozaji Wasichana Tanzania
TLP	Tanzania Labour Party
TOSCI	Chuo cha Kuthibitisha Uubora wa Mbegu
TRA	Mamlaka ya Mapato Tanzania
UDP	United Democratic Party
UMD	Union for Multiparty Democracy
UPDP	United Peoples Democratic Party
VAT	Kodi ya Ongezeko la Thamani

DIBAJI

Ukaguzi umekuwa kiungo muhimu cha uwajibikaji wa Serikali. Wale wote waliopewa jukumu la matumizi ya rasilimali za umma wana jukumu la kutoa maelezo siyo tu kwa matumizi bali pia kwa manufaa yaliyopatikana kutokana na rasilimali hizo. Ukaguzi wangu mwaka huu umeonesha kuwepo kwa ongezeko la asilimia 15 la idaidi ya taasisi zilizokaguliwa ikilinganishwa na taasisi 255 zilizokaguliwa mwaka wa fedha uliopita. Ongezeko hili linahitaji uwajibikaji kamilifu kwa wale wenye dhamana ya fedha za umma, pamoja na jukumu la usimamizi mzuri wa rasilimali za umma.

Kwa heshima kubwa, ninayo furaha kuwasilisha Ripoti kuu ya ukaguzi mwaka wa Fedha za Serikali Kuu na Taasisi zilizo chini yake kwa mwaka ulioishia Juni 30, 2019. Hii ni Ripoti yangu ya kwanza tangu nilipoteuliwa tarehe 3 Novemba, 2019 na Mheshimiwa Dkt. John Pombe Joseph Magufuli, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kama Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali wa saba wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Mamlaka niliyonayo kama Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) ya kukagua Sekta ya Umma yanatokana na Ibara ya 143 (4) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (inayorekebishwa mara kwa mara). Ibara hii inamtaka Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali awasilishe kwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kila mwaka Ripoti ya kaguzi anazofanya kufuatana na masharti ya Ibara ndogo ya (2) ya Ibara ya 143. Zaidi ya hayo, Kanuni ya 88 ya kanuni za Ukaguzi wa Umma za mwaka 2009 inataka Ripoti Kuu kuwasilishwa kwa Rais ifikapo tarehe 31 Machi; na Mh. Rais atamwelekeza Waziri mwenye dhamana kuiwasilisha ripoti

hiyo Bungeni. Ripoti hiyo inapaswa kuwasilishwa ndani ya siku saba kuanzia siku ya kikao cha kwanza cha Bunge linalofuata.

Mamlaka niliyopewa kama Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, inaiwezesha Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kutoa taarifa kwa uhuru, bila woga au upendeleo, kuhusu matumizi ya fedha za umma. Ripoti hii inaonyesha jinsi Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi inavyotumia madaraka yake kuiwezesha Bunge liweze kuiwajibisha Serikali na Taasisi zake.

Matokeo ya ukaguzi na mapendekezo yaliyotolewa katika Ripoti hii yanalenga kuwezesha Mamlaka za usimamizi na Watendaji kuzingatia masuala ambayo yatasababisha taarifa za fedha kuendelea kuaminika. Pia, Taarifa za fedha zitaandaliwa kwa kufuata Sheria na Miongozo itakayotolewa na Serikali.

Katika kutekeleza majukumu yangu, nimepanga na kuweka vipaumbele katika sehemu kuu tatu; Kwanza, nitaendelea kufanya kazi kwa juhudi zangu zote kwa kushirikiana na Serikali na Taasisi nyingine ili kuleta matokeo chanya ambayo yatasaidia kuleta mabadiliko yenye manufaa katika utoaji wa huduma bora kwa watu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Aidha kuendelea Kufanya kazi kwa bidii na kwa kushirikiana na serikali katika kuendelea kusimamia utawala bora kupitia mfumo ambao unawezesha maamuzi sahihi, uwajibikaji na uboreshaji wa huduma ili kuhakikisha kuwa thamani ya fedha inapatikana na pia kuandaa ripoti zenye tija na mantiki zenye mapendekezo yanayojitosheleza ambayo yanakubalika na yenye kutekelezeka.

Pili, nitaendelea kuhakikisha kuwa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi inafanya kazi zake kwa ufanisi na uwajibikaji. Kwa muktadha huu nitaendelea kupitia utendaji kazi katika Ofisi ya Taifa ya ikiwa ni pamoja na kuhakikisha watumishi wa Ofisi ya Taifa ya ukaguzi wanao utaalam wa kutosha na unaohitajika ili kuniwezesha kuendelea kutoa ripoti

zenye tija na zenye umuhimu ukilinganisha na rasilimali zinazopatikana.

Tatu, nitaendelea kufanya ukaguzi wa umma kwa gharama ya chini ikiwa ni kuonesha mfano mzuri wa utendaji wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi.

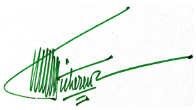

Charles E. Kichere,
Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali

SHUKRANI

Ofisi yangu imeendelea kudhihirisha umuhimu, ubora na uaminifu wake kwa watanzania na washirika wake katika kuimarisha uwajibikaji, uwazi na uadilifu katika sekta ya umma na Serikali kwa kuendelea kutoa Ripoti za ukaguzi zenye tija na za kiwango cha juu. Mafanikio haya yamewezekana kutokana na juhudi za pamoja kutoka kwa wadau tofauti wanaoshirikiana na Ofisi hii kwa njia mbalimbali ikiwemo ushauri, mafunzo na rasilimali nyingine.

Hivyo, kipekee, napenda kumshukuru Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mheshimiwa Dk. John Pombe Joseph Magufuli, kwa kuendelea kuiamini Ofisi yangu; Bunge kupitia Kamati za Bunge za Uwajibikaji kwa kuhakikisha majadiliano yenye tija ili kuhakikisha ofisi yangu inabaki huru bila kuingiliwa na watendaji.

Pongezi zangu za dhati ziende kwa, Profesa Mussa Juma Assad, kwa kuendesha ofisi hii kwa weledi mkubwa wakati wa kipindi chake, na hatimaye, kunikabidhi mimi nikiwa ni Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali wa Saba wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Uimara huo wa ofisi unaniwezesha kukamilisha kaguzi zote zilizopangwa na kutimiza majukumu yangu ya kikatiba.

Aidha Pongezi nyingi ziende Wizara ya Fedha na Mipango kwa ushirikiano wao unaoendelea na juhudi zao kutenga rasilimali fedha kwa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi. Ninawashukuru pia, Washirika na Wadau wote wa Maendeleo kwa jitihada za kunipatia Rasilimali fedha ambazo zimeniwezesha kutekeleza baadhi ya majukumu yangu ya kikatiba bila kuwasahau wasimamizi wa Taasisi zilizokaguliwa kwa ushirikiano wao mkubwa wanaoutoa wakati wote wa ukaguzi.

Mwisho, uwezeshaji wa kifedha na kiutawala nilionao na uwepo wa rasilimali watu ndio zana ambazo zinaniwezesha kutekeleza shughuli zangu za kikatiba zilizopangwa kupitia ofisi hii kuu ya ukaguzi nchini. Hivyo basi, ninawashukuru watumishi wote wa Ofisi ya Taifa ya

Ukaguzi kwa kujitoa katika kukamilisha jukumu hili muhimu na kwa bidii yao ya kutekeleza jukumu langu la kikatiba. Ninawasihi waendelee na moyo huo wa ushirikiano katika kazi zao zote zijazo ili tuweze kuinua taswira ya Ofisi katika kutoa huduma bora za ukaguzi ili kuongeza uwajibikaji na thamani ya fedha katika ukusanyaji na utumiaji wa rasilimali za umma.

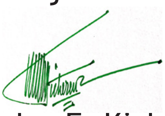

Charles E. Kichere,
Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali

MUHTASARI

1.0 Maelezo ya awali

Ripoti yangu ina lengo la kuonesha umuhimu wa uwajibikaji katika matumizi na mapato ya Serikali na athari za kifedha na ufanisi wa menejimenti katika kufikia programu muhimu za Serikali.

Ripoti hii inawasilisha matokeo na mapendekezo muhimu ya ukaguzi wa Taasisi 296 zilizoko Serikali Kuu zilizowasilisha taarifa zake za Fedha na kukaguliwa kama inavyotakiwa na sheria na kanuni. Taasisi zilizokaguliwa zinajumuisha Wizara na Idara za Serikali 66, Wakala wa Serikali 33, Mifuko Maalumu 16, Vyama vya Siasa 19, Sekretarieti za Mikoa 26, Balozi 42, Bodi za Mabonde na Mamlaka za maji safi 14, Hospitali za Rufaa za Mikoa 28 na Taasisi nyingine 48.
Pia ripoti hii inajumuisha Ukaguzi wa Mamlaka ya Mapato Tanzania, Hesabu Jumuifu, Ukaguzi wa awali wa Mafaili ya Pensheni na Kaguzi Maalumu.

2.0 Hati za Ukaguzi

Katika Ukaguzi wa mwaka huu wa 2018/19, hati 295 za Ukaguzi zimetolewa. Kati ya hati zilizotolewa, 253 ni Hati inayoridhisha, 24 ni Hati zenye shaka, 5 ni Hati zisizoridhisha na 12 ni Hati mbaya. Matokeo ya mwaka 2018/19 yanaashiria taasisi zilizokaguliwa zimeendelea kuwa kwenye kiwango kizuri na kuna kupanda kidogo kwa hoja za Ukaguzi ikilinganishwa na mwaka jana. Hata hivyo, Taarifa za Fedha za Vyama vya Siasa bado zina changamoto, kwani vyama/chama 12 vimepata Hati mbaya ikimaanisha kuwa nilishindwa kupata ushahidi wa kikaguzi ulio sahihi na unaotosheleza ambao ungekuwa msingi wa kutoa Hati za Ukaguzi.

Mapendekezo

Jitihada endelevu zinatakiwa kwa Taasisi zilizokaguliwa, na Maafisa Masuuli wahakikishe kuwa taarifa za fedha zinaandaliwa kulingana na Mfumo wa Uhasibu unaokubalika.

3.0 Ufuatiliaji wa Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka Iliopita

Katika sura hii, nimejumuisha hali ya utekelezaji wa mpango ulioandaliwa na Maafisa Masuuli wa Wizara, Idara, Wakala husika, Tawala za Mikoa, Mifuko Maalumu na Taasisi mbalimbali na majibu ya Serikali yaliyotolewa na Mlipaji Mkuu wa Serikali kuhusu mapendekezo pamoja na maelekezo yaliyotolewa na Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali. Kwa hiyo, ninayo furaha kuishukuru Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kwa kuendeleza ushirikiano huo kwa kutumia ripoti yangu na mapendekezo ambayo, kimsingi yanahakikisha majukumu ya kisheria ya Mdhibibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali yanakuwa ya maana zaidi.

Kwa ujumla, hali ya utekelezaji katika ngazi ya Taasisi katika mwaka wa fedha ulioishia Juni 30, 2019 inaonesha maboresho yasiyoridhisha ikilinganishwa na mwaka jana kutokana na ufuatiliaji duni katika usimamizi na kushughulikia mapendekezo ya ukaguzi yaliyohojiwa miaka iliyopita.

Katika kutekeleza majukumu yangu ya kisheria na ya Kikatiba, nimejumuisha katika sura hii mapendekezo yangu yaliyokusudiwa kuboresha na kuongeza zaidi usimamizi mzuri na udhibiti wa fedha za umma ndani ya Wizara, Idara na Wakala mbalimbali. Maelezo ya kina yameelezwa katika Sura ya tatu ya Ripoti hii.

Mapendekezo

Uhakiki wangu wa mwaka huu unaonesha ongezeko la asilimia 3.3 ya mapendekezo ya ukaguzi ikilinganishwa na mwaka uliopita kama ilivyooneshwa katika sura ya tatu ya ripoti hii. Zaidi, uchambuzi unaonyesha kuwa, sehemu kubwa ya (38%) ya mapendekezo ya mwaka uliopita utekelezaji wake umeanza lakini bado haujakamilika. Hii inamaanisha kuwa, juhudi za Serikali za kuimarisha utaratibu wa kushughulikia mapendekezo ya ukaguzi kupitia timu ya wataalamu wa ukaguzi na vikosi kazi vilivyopo katika Wizara, Idara, Wakala na Taasisi za Umma bado havijatoa matokeo mazuri.

Kwa hivyo, ninarudia pendekezo langu la awali kwa serikali kufanya kuwe na mkakati wa kuendeleza Utafutaji wa Utekelezaji wa Ufuatiliaji wa Taarifa za Serikali (GARI-ITS) chini ya Idara ya Mkaguzi Mkuu wa ndani katika Wizara ya Fedha na Mipango. Hiyo itawezesha ufuatiliaji thabiti wa maendeleo ya utekelezaji kupitia Wakaguzi Wakuu wa ndani wa Wizara, Idara, Wakala na Mamlaka za Halmashauri za Mitaa.

Ni matumaini yangu kuwa, kufanya uhakiki wa ripoti kupitia mfumo wa GARI-IT utasaidia Serikali kufanya ufuatiliaji kwa makini. Pia, mfumo utahakikisha kuwa mpango wa ufuatiliaji na kipindi ambach taarifa hizo zimekaa, zinaingizwa katika mfumo ili kuhakikisha kuwa mapendekezo yote yanatekelezwa kwa wakati na kwa ufanisi.

4.0 Usimamizi na Utekelezaji wa Bajeti

Katika mwaka wa Fedha 2018/19 Serikali ilikusanya Sh. Bilioni 25,817.45 sawa na asilimia 79.50 ya makisio ya Sh. Bilioni 32,475.95. Hivyo Sh. Bilioni 6,658.50 hazikukusanywa. Nilibaini kupungua kwa makusanyo kiasi cha Sh. bilioni 1,878.51, sawa na asilimia 6.78, ikilinganishwa na makusanyo ya Sh. bilioni 27,695.96 yaliyoripotiwa katika mwaka 2017/18.

Kati ya makusanyo yote, makusanyo ya ndani; kodi, makusanyo yasiyotokana na kodi, na makusanyo ya halmashauri ni Sh. bilioni 17,794.71, sawa na asilimia 69, wakati misaada na mikopo ya ndani na nje ni Sh. bilioni 8,022.74, sawa na asilimia 31.

Mapitio yanaonesha makusanyo ya Sh. bilioni 1,725.29 hayakuingizwa kwenye Mfuko Mkuu, Sh. bilioni 553.378 yakiwa ni makusanyo ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa (*LGA*) wakati Sh. bilioni 1,171.91 fedha za mikopo ya nje iliyopelekwa moja kwa moja kwenye miradi. Kuwapo kwa makusanyo yasiyoingizwa kwenye Mfuko Mkuu kunatokana na kutotolewa kwa hati ya marekebisho kwenye

mapokezi na matumizi ya fedha *(dummy receipt and dummy exchequer)*

Hadi kufikia tarehe 30 Juni 2019, kiasi cha Sh. bilioni 26,677.01 kilitolewa Mfuko Mkuu kwa ajili ya matumizi ya Serikali. Hivyo, kiasi cha Sh. Bilioni 2,437.53 kilitolewa zaidi ikilinganishwa na kiasi cha Sh. bilioni 24,239.47 kilichopokelewa Mfuko Mkuu.

Ikilinganishwa na ripoti iliyopita, bado nimebaini kutozingatiwa kwa Sheria, kanuni za fedha na miongozo iliyotolewa kuhusu makusanyo yasiyotokana na kodi yanawasilishwa Mfuko Mkuu kwa ongezeko la asilimia 63 kutoka Sh. bilioni 2.54 zilizoripotiwa 2017/18 hadi Sh. bilioni 4.13 za mwaka 2018/19.

Kwa upande mwingine, nimebaini kiasi cha Sh. bilioni 3.39 zilizokaa kwa muda mrefu kwenye Akaunti za Amana bila kurudishwa Hazina Mkuu, na kiasi cha Sh. bilioni 4.57 za makosa ya barabarani hazikukusanywa toka mwaka 2015/16.

Kadhalika, nilibaini matumizi ya Sh. bilioni 2.58 yaliyofanywa nje ya bajeti na kabla ya kupitishwa na Bunge katika Wizara ya Maliasili na Utalii pamoja na taasisi zilizoko chini yake ili kufanikisha kampeni ya Urithi Festival Celebration and Channel maalum ya kutangaza vivutio vya utaliii (Tanzania Safari Channnel). Maelezo ya Hoja na mapendekezo yapo katika ***Sura ya Nne***.

Mapendekezo

Ili kupunguza upungufu wa kila mwaka unaoonekana kwenye akaunti ya Mfuko Mkuu, Serikali inapaswa kutafiti vyanzo vipya vya mapato, kuhamasisha ulipaji kodi kwa hiari kwa wanachi ili kuhakikisha makusanyo yanaendana na matumizi yaliyokusudiwa.

Kwa mara nyingine, natoa msisitizo kwa fedha kiasi cha Sh. bilioni 1,725.29 ambacho hakikuingizwa Mfuko Mkuu, makusanyo ya Mamlaka za Serikali za Mitaa na mikopo ya nje zilizopelekwa moja kwa moja kwenye miradi, ninapendekeza kuhakikisha usuluhisho wa

taarifa za fedha ufanyike kati ya Wizara ya Fedha na Mipango na taasisi zinazohusika ili kuweka wazi taarifa za fedha katika mafungu husika.

*Ninapendekeza Maafisa Masuuli kuhakikisha sheria na kanuni za fedha zinafuatwa katika utekelezaji wa shughuli zilizopangwa katika Bajeti. Aidha, fedha zitengwe kabla ya kuingia katika matumizi, na matumizi yoyote ambayo hayakuwa kwenye bajeti yafanywe kwa kibali cha Bunge. Taarifa ya kina ya matokeo ya ukaguzi na mapendekezo yameainishwa kwenye **sura ya Nne**.*

5.0 Heasabu Jumuifu za Taifa

5.1 Usimamizi wa Mapato Yatokanayo na Kodi

Katika mwaka wa fedha 2018/2019, Mamlaka ya Mapato Tanzania ilikusanya Shilingi trilioni 15.74 dhidi ya malengo yaliyowekwa ya Shilingi trilioni 18.29. Hali hii inaonesha upungufu wa makusanyo kwa Shilingi trilioni 2.55 ambazo ni sawa na asilimia 14 ya malengo. Taarifa ya makusanyo hayo haikujumuisha Shilingi bilioni 20.05 ambazo ni vocha za misamaha ya kodi kutoka Hazina. Hivyo, makusanyo halisi ya mwaka wa fedha 2018/19 (yakijumuisha vocha za misamaha ya kodi kutoka Hazina) ni Shilingi trilioni 15.76

Kodi zilizopo kwenye kesi za muda mrefu katika Mamlaka za Rufaa za Kodi

Katika ukaguzi wangu, wa mwaka wa fedha wa 2018/19, nilibaini kwamba, Mamlaka ya Mapato ina kesi za kodi katika Mamlaka za Rufaa za Kodi kwa muda mrefu zenye kodi ya Shilingi trilioni 366.03 ambazo zimepungua kwa kiasi cha shilingi trilioni 16.58 (asilimia 4.33) ikilinganishwa na kesi za shilingi trilioni 382.62 katika mwaka wa fedha 2017/18.

Mapungufu katika kushughulikia mapingamizi ya kodi

Katika ukaguzi wangu nilibaini kuwa Mamlaka ya Mapato ina mapingamizi ya kodi yenye thamani ya Shilingi 84,615,063,093.19 kutoka kwa walipakodi ambayo yalikuwa hayajashughulikiwa kwa muda mrefu. Kuchelewa kushughulikia mapingamizi ya kodi kuna

madhara katika kufikia malengo ya ukusanyaji wa mapato ya serikali kwani mapingamizi haya yanashikilia kiasi kikubwa cha kodi.

Usimamizi na ufuatiliaji usioridhisha wa makusanyo ya madeni ya kodi

Katika ukaguzi wangu nimebaini kodi ya Shilingi 303,091,352,906 kwenye baadhi ya mikoa ya kikodi ambayo haijakusanywa kutoka kwa walipakodi. Kuwapo kwa madeni ya kodi kunasababishwa na mifumo na mikakati isiyoridhisha kwenye ufuatiliaji wa madeni ya kodi. Hali hii imepelekea kuwa na mrundikano wa madeni ya kodi kwa muda mrefu.

Usimamizi usioridhisha katika ukusanyaji wa kodi

Ukaguzi wangu katika ukusanyaji wa kodi ulibaini mapungufu yafuatayo:

a) Kodi na ada za bandari shilingi 3,701,945,200 kwenye mafuta yaliyoingizwa nchini hazikukadiriwa na kukusanywa. Pia, Mamlaka haikukusanya riba ya shilingi 1,360,550,338.62 baada ya malipo ya kodi stahiki kucheleweshwa.

b) Kodi za forodha kiasi cha shilingi 127,583,275,392.74 kwenye bidhaa zinazosafirishwa kwenda nchi nyingine ambazo hazikuthibitishwa kutoka nje ya Tanzania. Kukosekana kwa ushahidi wa bidhaa kwenda nje ya nchi kunaashiria kwamba huenda bidhaa hizo zilitumika nchini Tanzania bila kulipia kodi stahiki.

Mapendekezo

Naishauri Serikali iziboreshe na kuziongezea uwezo Mamlaka za Rufaa za kodi kwa kuongeza bajeti, kutoa pesa za kutosha pamoja na rasilimali nyingine kwa ajili ya kuziwezesha mamlaka hizo kusikaliza na kuhitimisha kesi za kodi kwa wakati.

Pia Serikali iongezee uwezo Mamlaka ya Mapato katika kushughulikia mapingamizi ya kodi, ukusanyaji wa madeni ya kodi na ukadiriwaji

wa kodi. Jambo hili linaweza kufanikiwa endapo kuna wafanyakazi wa kutosha, wenye uwezo, uzoefu na weledi wa kutosha katika kitengo ukaguzi wa kodi, kitengo cha kushughulikia mapingamizi ya kodi na kitengo cha ukusanyaji wa madeni.

Kadhalika, Serikali iongeze udhibiti katika mifumo ya ukusanyaji wa kodi na tozo za bidhaa zinazoingia hapa nchini kwa kuhakikisha taratibu za kiforodha zinafuatwa katika ukadiriaji na ukusanyaji wa kodi ili kuzuia upotevu wa mapato ya Serikali.

Pia, Serikali iimarishe udhibiti kwenye bidhaa zinazoingizwa nchini kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi nyingine, ili kuzuia bidhaa hizo zisitumike au kuuzwa nchini Tanzania bila kuilipia kodi stahiki.

5.2 Usimamizi wa Deni la Serikali

Deni la Serikali kufikia tarehe 30 Juni 2019 lilikuwa Sh. bilioni 53,105, ikiwa ni ongezeko la Sh. bilioni 2,178, sawa na asilimia nne ya deni lililokuwepo mwaka uliopita la Sh. Bilioni 50,927. Deni la serikali linajumuisha deni la ndani Sh. bilioni 14,863 na deni la nje Sh. bilioni 38,241.

Wakati wa ukaguzi nilibaini mikataba 11 iliyokuwemo kwenye kanzidata kwa miaka 5 hadi 20 bila ya fedha zake kupokelewa toka kwa wakopeshaji. Serikali ilipokea mikopo ya ndani yenye thamani ya Sh. billioni 4,348 sawa na asilimia 67 ya Sh. Bilioni 6,522 iliyokuwa imepangwa, hivyo asilimia 33 haikupatikana.

Aidha, Nimebaini kutoanzishwa kwa kamati ya minada ya dhamana za serikali (GSAC), kinyume na Mpango wa minada ya dhamana za serikali wa mwaka 2018/19. Pia, nimebaini kutokuwapo kwa usuluhishi wa pamoja baina ya wizara ya Fedha na Mipango (WFM) na iliyokuwa LAPF juu ya malipo yalipwayo kutoka wizara kwenda iliyokuwa LAPF (Wakala) kwa ajili ya kuwalipa wastaafu.

Mapungufu kwenye usimamizi wa deni la serikali yalisababishwa kwa kiasi kikubwa na kukosekana kwa ofisi moja iliyounganishwa

kusimamia deni. Kuanzishwa kwa Divisheni ya Usimamizi wa Deni la serikali (DMD) mwaka 2019/20 kunategemewa kurahisisha na kuharakisha utekelezaji wa mapendekezo.

Mapendekezo

Kwa kuzingatia hayo, napendekeza serikali: (i) iwe na utaratibu wa kusimamia, kutathimini na kufuatilia mapokezi na matumizi ya fedha za mikopo. Utaratibu huo utapelekea watekelezaji wa miradi kuhasibu ipasavyo mapokezi na matumizi ya fedha za mikopo. Pia pawe na utaratibu wa kuwianisha mikataba ya mikopo iliyosainiwa na fedha zilizopokelewa kutokana na mikataba hiyo. (ii) ifikirie mkakati wa kukuza soko la ukopaji wa ndani ili kuvutia wawekezaji wengi kwenye dhamana za serikali za muda mrefu (Hatifungani). (iii) ianzishe kamati ya Minada na kuainisha kwa ufasaha majukumu na wajibu wake ili kuwezesha kuwapo kwa kumbukumbu za maamuzi yafanyikayo wakati wa minada. (iv) iwe na kanzidata ya wanaostahili malipo ili kuwezesha usuluhishi wa pamoja wenye tija na kulinda fedha za umma kuliko kutegemea Ankara zitolewazo na wakala (LAPF) pekee.

5.3 Ukaguzi wa Awali wa Malipo ya Mafao

Katika mwaka wa fedha 2018/2019, Ofisi yangu imekagua majalada 3,820. Kati ya hayo, majalada 3,448 yenye jumla ya Shilingi 157,665,096,680.74 yalikaguliwa na kuidhinishwa kwa malipo na majalada hamsini na sita (56) yalihojiwa na kurudishwa kwa Maafisa Masuuli husika kwa ajili ya marekebisho ya kiwango cha mshahara, kipindi cha utumishi na michango ya NSSF. Jumla ya Majalada 316 yalikuwa bado katika ukaguzi wakati wa kufunga mwaka wa fedha ulioisha tarehe 30 Juni, 2019.

Katika kupitia majalada hayo, nilibaini ucheleweshaji uliofanywa na waajiri katika maandalizi na uwasilishaji wa mafao ya hitimisho la kazi kwa ajili ya ukaguzi wa awali. Nilibaini majalada 1,897 yaliyocheleweshwa kwa vipindi mbalimbali. Majalada 46 yaliyorudishwa kwa waajiri yakiwa na hoja za ukaguzi lakini yalikuwa hayajawasilishwa tena kwenye Ofisi yangu kwa ajili ya ukaguzi mpaka

mwisho wa mwaka. Majalada kumi (10) yaliyoidhinishwa kwa malipo kipindi cha nyuma yalirudishwa tena kwa ukaguzi huenda ikiwa ni kwa makusudi.

Mapendekezo

Ninapendekeza Maafisa Masuuli wahakikishe waandaaji wa mafao wanazingatia kikokotoo cha mafao na sheria husika. Kadhalika wahakikishe majalada ya wastaafu yanawasilishwa kwa ukaguzi haraka iwezekanavyo yakiwa na nyaraka muhimu ili kuzuia uchelewashaji wa malipo.

5.4 Taarifa ya Hesabu Jumuifu ya Mwaka 2018/19

Tunatambua juhudi zilizofanywa na Serikali katika kipindi cha mwaka wa fedha 2018/2019 kuanzisha mfumo wa kuandaaa hesabu za majumuisho (GACS) ili kuimarisha usahihi, utimilifu, uwazi na uwajibikaji na uwasilishaji wa taarifa kwa wakati. Hata hivyo tulibaini changamoto zinazoikabili Serikali kwenye maeneo mbalimbali yakiwemo: Kukosekana kwa Mfumo wa Uhakiki wa Viwango Vinavyopaswa Kuondoshwa kati ya Taasisi za Serikali, Udhibiti Usiojitosheleza kwenye Matumizi ya Jumla ya Mfumo wa GACS, uondoshwaji usio Sahihi wa Miamala katika Hesabu Jumuifu, Hesabu zilizojumuishwa zikiwa na tarehe tofauti na hesabu Jumuifu Bila kufanyiwa marekebisho, na Taarifa kwenye Hesabu Jumuifu bila kusainiwa/kuidhinishwa na Afisa Masuuli au Bodi ya Wakurugenzi.

Mapendekezo

Napendekeza serikali kuweka mikakati mahususi ili kuwezesha taasisi kuripoti viwango sahihi vya miamala kati ya taasisi za kiserikali na kutekeleza mfumo wa uhakiki wa viwango katika mfumo wa GACS, kuhakikisha tarehe za taasisi zinayodhibiti zioanishwe na taasisi zinazodhibitiwa ili kuendana na Kanuni za Uhasibu za Kimataifa katika Sekta ya Umma (IPSAS).

6.0 Tathmini ya Mifumo ya Udhibiti wa Ndani na Utawala Bora

Tathmini ya Mifumo ya Ndani imebaini mapungufu ya mfumo katika mfumo wa Ukaguzi wa ndani ambazo ni Wizara 5, Wakala 2, Taasisi nyingine 6, na Sekretarieti za mikoa 11. Tathmini ya mapungufu ya

kamati za ukaguzi imeonekana katika Taasisi 31, ikijumuisha Wizara 11, Sekretarieti za Mikoa 9, Wakala 3, na Taasisi nyingine 8. Kutofanyika kwa tathmini ya mfumo wa usimamizi wa vihatarishi kulibainika katika Taasisi 15, ikijumuisha Wizara 6, Sekretarieti za Mikoa 4, Taasisi nyingine 2 na Wakala 3.

Pia, katika kupitia mifumo ya mazingira ya TEHAMA, mapungufu yalionekana katika Taasisi 18 ikiwemo Wizara 4, Sekretarieti za Mikoa 8, Wakala 3, Taasisi nyingine 2 na Balozi 1.
Tathmini ya Kutambua na Kuzuia Ubadhirifu imebaini mapungufu katika Sekretarieti za Mikoa 3 na Wizara 1. Maelezo ya kina yapo katika **Sura ya Sita.**

Mapendekezo
Napendekeza Serikali kuanzisha mfumo madhubuti ili kusimamia na kupunguza athari, mapungufu na ubadhirifu unaoweza kujitokeza katika taasisi. Pamoja na hayo, nashauri Menejimeni za Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Wakala, na Balozi kuanzisha mifumo ya udhibiti iliyo thabiti ili ibaini mapungufu na kutafuta suluhu.

7.0 Usimamizi wa Rasilimali Watu
Hatua za makusudi zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali, hususani katika kulinganisha taarifa za mfumo wa malipo ya mshahara na uhalisia wa taarifa ya mtumishi husika, zimeonesha mafanikio kwa kiwango kikubwa ingawa bado naendelea kusisitiza kwa kundolewa mambo yanayoendelea kujirudia kila mwaka.

Masuala mbalimbali yaliyojitokeza katika eneo la rasilimali watu na mishahara kwa mwaka huu yamejirudia kama ilivyokuwa katika taarifa yangu iliyopita, isipokuwa kwa malipo ya Sh.30,936,027.39 yaliyofanywa bila kufuata matakwa ya Kanuni za Utumishi wa Nje ya Tanzania.

Mambo yaliyonekana kujirudia yanahusisha watumishi wanaokaimu kwa muda mrefu, upungufu wa watumishi, makato makubwa katika mishahara, kutofanya tathmini ya ufanisi kwa watumishi, kutohuisha

taarifa ya watumishi pindi wanapohamishwa, pamoja na malipo ya Sh.196,131,100 kwa watumishi waliokoma utumishi wao. Kwa maelezo zaidi masuala haya yamebainishwa katika sura ya saba ya taarifa hii.

Mapendekezo

Kwa hiyo, bado ninaendelea kuwashauri Maafisa Masuuli wakishirikiana na ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kufanya tathmini ya uhitaji wa watumishi unaoendana na shughuli za taasisi, kupanga na kujaza nafasi zinazotokea kuwa wazi kwa watumishi ambao watafanyiwa tathmini na taarifa rasmi za kiutumishi kuingizwa katika mfumo wa malipo wa mishahara, kuondoa ukopaji holela kwa watumishi na kutii sheria za ndani na nje nchi za wafanyakazi katika kuwahudumia.

8.0 Wakala wa Serikali, Mifuko Maalumu, Taasisi Nyingine, Bodi za Mabonde ya Maji, Mamlaka za Kitaifa za Maji Safi na Salama, Hospitali za Rufaa za Mikoa

Sura ya nane inahusiana na ukaguzi wa Wakala 33 za Serikali, Mifuko Maalumu 16, Taasisi zingine 48, Bodi za Mabonde ya Maji na Mamlaka za Kitaifa za Maji Safi na Salama 14 na Hospitali 28 za Rufaa za Mikoa. Maswala mtambuka na maalumu niliyobaini ni kama yanavyoonekana hapa chini:

Tathmini yangu juu ya uwezo wa Wakala kujitegemea kifedha umebaini kwamba, Kati ya Wakala 30 zilizofanyiwa tathmini, Wakala 16 walikuwa na makusanyo ya mapato ya ndani zaidi ya bajeti zao za maendeleo na matumizi ya kawaida (kwa pamoja), huku Wakala 14 wakiwa na makusanyo ya mapato ya ndani yasiotosha kugharamia bajeti zao za maendeleo na matumizi ya kawaida. Hata hivyo bado wakala hizi zimeendelea kutegemea fedha kutoka serikali kuu katika kufadhili bajeti hizo, bila ya kuangalia uwezo wao katika makusanyo ya mapato ya ndani. Hii, imechangia ongezeko la mzigo kwa Serikali ambao ungeweza kuepukwa kwa Wakala hizi kujitegemea kifedha.

Wakati wa ukaguzi wa Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS), nilibaini kuwapo kwa adhabu/riba kwa kuchelewesha malipo ya wakandarasi wa ujenzi na wakandarasi washauri jumla ya shilingi bilioni 224. Hii inaonesha mzigo wa deni kwa walipakodi umeongezeka ambao ungeweza kuepukwa.

Wakati wa Ukaguzi wa Wakala wa Barabara za Vijijini na Mijini (TARURA), niligundua kuwapo kwa hasara ya jumla ya shilingi milioni 280.35 ambayo ilitokana na uamuzi wa ununuzi usiofaa pamoja na usimamizi usioridhisha wa mikataba ya ujenzi.

Katika ukaguzi wa Wakala wa Majengo Tanzania (TBA), nilibaini hasara ya jumla ya Shilingi bilioni 8.85 kwenye mkataba uliovunjwa wa usanifu na ujenzi wa Ofisi ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC). Hasara hii ilisababishwa na kukataliwa kwa madai ya kazi za ziada zilizotekelezwa bila idhini ya mwajiri.

Katika ukaguzi wa Mamlaka ya Hifadhi ya Chakula ya Taifa (NFRA), nilibaini hasara ya jumla ya Shilingi milioni 691.45 ambayo imetokana na maamuzi ya kuhama katika eneo la ujenzi baada ya kazi kuanza. Maamuzi haya yalifikiwa baada ya eneo husika kubainika kuwa Halmashauri ya Mji wa Babati ililigawa mara mbili kwa TANESCO na NFRA; na hivyo, kusababisha migogoro wa umiliki.

Katika kaguzi za Wakala wa Kuchimba na Kujenga Visima (DDCA), nilibaini pampu 5 zenye thamani ya shilingi milioni 840 ambazo ununuzi wake ulifanyika mwaka 2014 hazitumiki na zimetelekezwa kwa muda wa miaka 6 kwenye eneo la kuegesha magari makao makuu.

Pia, Mamlaka ya Maji safi na salama Maswa ililipia pampu za maji zenye thamani ya shilingi milioni 76.7 kutoka Bohari kuu ya Maji toka Machi 2017, lakini pampu hizo hazijapokelewa kwa kipindi cha miaka 3.

Wakati wa Ukaguzi wa Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA), niligundua kuwa, NIDA imeweza kusajili watu 21,692,122 kwa vitambulisho vya taifa. Kati yao, ni watu 17,100,178 tu walipatiwa Nambari ya Vitambulisho vya Taifa na watu 4,591,944 (21%) wakiwa bado kupata Nambari zao za Kitambulisho cha Taifa (NIN).

Pia, nilibaini kuwa kati ya watu 17,100,178 waliopewa Nambari ya Vitambulisho vya Taifa (NIN), ni vitambulisho 5,996,304 pekee vilivyotengenezwa, na kuwaacha watu 11,103,874 wenye nambari za kitambulisho (sawa na 65%) bado hawajapokea vitambulisho vyao.

Pia, nilibaini NIDA haikuwa imekomboa fedha za malipo ya awali ya shilingi bilioni 28.21 ilizokuwa imelipa kwa Kampuni ya M/S IRIS Berhad of Malaysia (Mkandarasi) katika mkataba wa Ununuzi na Ugavi wa Bidhaa na Vifaa vya mfumo wa vitambulisho vya Taifa. Huku, muda wa mkataba huo ukiwa umemalizika kuanzia tarehe 14 Machi 2018 (miaka 2 iliyopita).

Pia, kwenye ukaguzi wa NIDA, nilibaini upotevu wa vifaa 33 vya TEHAMA vinavyoungana na rejista ya kura ya biometriki (BVR) katika halmashauri mbalimbali. Vifaa hivyo ni komputa mpakato, kamera, diski, logi ya derma, na vifaa vya umeme wa jua.

Nilibaini jumla ya shilingi bilioni 7.06 ya ushuru wa mafuta na malipo ya usafirishaji yaliyokusanywa na Mamlaka ya Mapato Tanzania haikuhamishwa kwenda Bodi ya Mfuko wa Barabara.

Katika ukaguzi wa hospitali za rufaa za Mkoa, nilibaini madai ya matibabu ya shilingi bilioni 1.48 yaliyokataliwa na Mfuko wa Bima ya Taifa (NHIF) kutokana na rekodi duni zilizowasilishwa.

Mapendekezo

Serikali kuangalia uwezekano wa kuziagiza Wakala hizi (kutokana na aina ya shughuli zao) kuwa na uhuru wa kifedha kwa kutumia makusanyo yao ya mapato ya ndani kugharamia bajeti zao. Uamuzi huu utapunguza mzigo wa utegemezi wa ruzuku kutoka serikalini na

kiasi kitakachookolewa kupelekwa kwenye sehemu nyingine zenye uhitaji.

Serikali inapaswa kuja na mikakati/sera ambazo zitahakikisha madeni ya mikataba yanalipwa ndani ya muda ili kuepuka ongezeko la faini za ucheleweshaji malipo.

Menejimenti ya TARURA, katika utekelezaji wa majukumu yao, kuhakikisha inafikia viwango vya juu zaidi vya usawa, kwa kuzingatia- (a) usawa wa fursa kwa wazabuni wote; (b) usawa kwa pande zote; na (c) hitaji la kupata thamani halisi ya fedha.

Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) inapaswa kuelekeza rasilimali zake katika kutekeleza jukumu lake la msingi la kutoa huduma za Ushauri kwa Serikali huku wakitengeneza mbinu sahihi zitakazowaezesha kufanya kazi za ujenzi kwa ufasihi.

Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (PO-RALG) inapaswa kuchunguza ugawaji mara mbili wa kiwanja kwa NFRA na TANESCO na Halmashauri ya Mji wa Babati; kuchukua hatua za kinidhamu dhidi ya wote waliohusika; na kufuatilia kuhakikisha hasara ya fedha za NFRA zilizopotea zinarejeshwa.

Kwa vifaa vya pampu vilivyonunuliwa na DDCA, vilivyowekwa bila kutumika kwa karibu miaka 6, ununuzi huu unapaswa kuchunguzwa na mamlaka husika kwa hatua zaidi.

Mamlaka ya Vitambulisho ya Taifa (NIDA) inapaswa kuharakisha mchakato wa kutoa nambari ya kitambulisho kwa watu waliosajiliwa ili kumwezesha mmiliki wa simu ya mkononi kufuata maagizo ya TCRA ya kadi zote za SIM kusajiliwa kwa biometrika.

Pia, napendekeza NIDA kuhakikisha kiasi kilochobakia cha malipo ya awali kinarudishwa na mkandarasi.

Mwisho, NIDA inapaswa ichukue hatua za haraka kuhakikisha upatikanaji mbadala wa vifaa vyote vilivyopotea ili kurejesha kasi ya uandikishaji na kuhakikisha kuwa hatua za kisheria zinatechukuliwa kwa wale wanaohusika na wizi.

Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) kuhamisha shilingi bilioni 7.06 kwenda Bodi ya Mfuko wa Barabara.

9.0 Usimamizi wa Ununuzi na Mikataba

Ununuzi wa umma unaendelea kuchukua sehemu kubwa ya bajeti za matumizi katika Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa. Hivyo, uzingatiaji wa Sheria, Kanuni na miongozo ya ununuzi wa umma kuwa jambo la msingi. Ukaguzi wangu unaangazia uzingatiaji wa Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 (marekebisho ya mwaka 2016) na Kanuni zake za mwaka 2013 (marekebisho ya mwaka 2016).

Mapungufu makubwa yaliyobainika katika ukaguzi wangu wa mwaka ni pamoja na: Mapungufu yaliyobainika katika ununuzi wa mahema yenye thamani ya Sh. 6,306,146,740 na Tume ya Taifa ya Uchaguzi. Nilibaini taasisi saba (7) zilifanya ununuzi wa vifaa na huduma vyenye thamani ya Sh. 3,605,775,412 nje ya mpango wa ununuzi wa mwaka, kinyume na kifungu cha 49(2) & 3 cha Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011.

Pia, nilibaini Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (**Fungu Na. 62**) ilifanya malipo kwa TTCL kwa ajili ya ununuzi wa betri, viunganishio na vifaa vingine vya kubadilishwa katika Mkonga wa Taifa wa Mawasiliano vyenye thamani ya Sh.1,647,512,34 bila ya makubaliano ya uzimamizi kati ya Wizara na TTCL.

Vilevile, nilibaini Taasisi tano (5) zilifanya ununuzi wa vifaa na huduma wenye thamani ya Sh. 5,460,101,227 bila ya mikataba, kinyume na Kanuni ya 10(4) ya Kanuni za ununuzi wa Umma za mwaka 2013 (marekebisho ya mwaka 2016)

Wizara ya Kilimo **(Fungu Na. 43**) ilifanya ununuzi wa madawa ya viwatilifu lakini hayakusambazwa kwa walengwa yenye thamani ya Sh. 3,341,158,850.

Pia, nilibaini Taasisi tisa (9) nilizokagua zilifanya ununuzi wenye thamani ya Sh 4,643,629,092 bila ushindanishi.

Taasisi saba (7) za Serikali Kuu zilizofanya ununuzi wa huduma na vifaa vyenye thamani ya Sh 1,620,940,789 bila kufanyiwa utaratibu wa mapokezi na Ukaguzi, kinyume na Kanuni Na. 244(1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013.

Vilevile, Mahakama ya Tanzania **(Fungu Na. 40**) iliingia makubaliano ya mkataba kwa ajili ya ujenzi wa mahakama kumi na sita (16) zenye thamani ya Sh.10,351,638,077. Hata hivyo, mahakama nne ambazo zililipiwa malipo ya awali ya Sh. 1,469,768,705 zilikuwa zimesimama toka mwezi Septemba 2017.

Vifaa vyenye thamani ya Sh 5,493,672,843 vilivyonunuliwa bila kuingizwa kwenye vitabu vya stoo, kinyume na Kanuni ya 198 na 203 ya Kanuni za Usimamizi wa Fedha za Umma za mwaka 2001.

Nilibaini kuwa Wizara ya Maliasili na Utalii ilifanya malipo kwa GPSA kiasi cha Dola za Marekani 219,090 (Sh 508,288,800), ikiwa ni malipo kwa ajili ya ununuzi wa basi la scania lisilokidhi viwango.

Zaidi ya hayo, nilibaini taasisi tano (5) zilifanya ununuzi wa vifaa na huduma bila idhini ya Bodi ya Zabuni, kinyume na kifungu Na. 35 cha Sheria ya ununuzi wa umma ya mwaka 2011.

Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo (**Fungu 96**) iliingia Mkataba na Mzabuni Selcom Paytech PLC kwa ajili ya kufunga mfumo wa kielektroniki wa kukusanya mapato katika viwanja vya Taifa na Uhuru. Hata hivyo nilibaini Wizara iliingia mkataba huo kinyume na maagizo ya Serikali yaliyoitaka Wizara kutokuingia mkataba na Wazabuni wawili walioshiriki mchakato wa zabuni.

Katika Ukaguzi, nilibaini baadhi ya taasisi za Serikali Kuu kumi na nane (18) zilishindwa kusimamia kikamilifu Mikataba mbalimbali yenye thamani Sh.22,312,690,753 iliyoingiwa kati yao na wakandarasi. Udhaifu huu ulipelekea kutokamilika kwa mikataba/miradi kwa wakati na baadhi ya miradi kutekelezwa chini ya kiwango. Pia, nimejumuisha matokeo ya ukaguzi kutoka Mamlaka ya udhibiti na Ununuzi wa Umma (PPRA).

Mapendekezo

Natoa ushauri kwa menejimenti na Taasisi za Serikali Kuu kuhakikisha zinaifuata kikamilifu sheria ya ununuzi, hasa katika kuhakikisha kutengeneza na kuutekeleza mpango wa ununuzi wa mwaka, ununuzi unafanyika kwa idhini ya Bodi ya Zabuni, vifaa na bidhaa vinafanyiwa ukaguzi kabla ya kupokelewa. Kwa upande wa kuchelewa kuanza na kukamilika kwa Mikataba, nashauri Uongozi wa Taasisi za Serikali Kuu kuchunguza sheria na masharti katika mikataba husika na kuhakikisha wanaoshindwa kutimiza masharti ya mikataba yao wanashtakiwa kwa kushindwa masharti ya Mikataba.

10.0 Usimamizi wa Matumizi

Ufuatao ni muhtasari wa udhaifu uliobainika juu ya usimamizi wa matumizi katika ukaguzi wa taarifa za fedha kwa mwaka wa fedha unaoishia 30 Juni 2019. Maelezo ya kina yameingizwa kwenye sura ya kumi ya hii Ripoti na kuelezewa zaidi kwenye barua za mapungufu za kila mkaguliwa. Ukaguzi wangu umebaini yafuatayo: dosari katika kuhaulisha fedha katika Jeshi la Zimamoto na Uokoaji kwa ajili ya ujenzi wa ofisi za makao makuu Sh. 1,746,146,300, dosari kwenye malipo yaliyofanywa na Jeshi la Polisi kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu mbalimbali Sh. 806,685,000, gharama kubwa za kukodi viti, mahema na magari binafsi katika Jeshi la Wananchi wa Tanzania Sh. 489,801,253.13, risiti ya kielektroniki yenye udanyangifu iliyotolewa kwa Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga Sh.70,000,000 na matumizi yasiyo sahihi ya kutumia akaunti ya masurufu katika Sekretareti ya Mkoa Tanga Sh.615,737,000.

Pia, nimebaini miamala yenye udanyanyifu katika Ofisi za Hazina ndogo Morogoro Sh. 71,958,000, malipo yasiyo na nyaraka toshelezi Sh. 5,060,449,260.43 malipo yaliyofanyika bila kuidhinishwa Sh.719,479,937.89, malipo yaliyozidishwa Sh. 459,198,571.87, udhaifu katika usimamizi wa masurufu Sh 5,430,595,090.29, malipo yaliyofanyika bila kudai risiti za kielektroniki Sh. 895,372,760, matumizi yasiyo na tija Sh. 948,931,276.65 na matumizi yaliyolipiwa kwenye vifungu vingine kimakosa Sh. 1,807,238,083.84.

Ukaguzi wangu wa Balozi umebaini gharama kubwa za pango za nyumba za kuishi Sh. 1,016,202,708 na malipo yasiyokuwa na nyaraka toshelezi katika Balozi Sh. 645,066,378.66. Maelezo ya kina yanapatikana katika sura ya kumi.

Mapendekezo

Kwa ujumla, nashauri Serikali kuhakikisha kuwa udhibiti wa ndani unaboreshwa na kuimarishwa, ikiwemo mgawanyo wa majukuu wenye ufasaha, usimamizi mzuri wa kuandaa mara kwa mara usuluhisho wa benki, kuzingatia sheria, kanuni, maelekezo na miongozo.

Nyongeza ya hapo, napendekeza kuwa Maafisa Masuuli waimarishe udhibiti wa ndani ili kupunguza vihatarishi kujirudia na kurejesha fedha zilizochukuliwa kimakosa au fedha ambazo matumizi yake hayakutumika ipasavyo.

11.0 Usimamizi wa Mali na Madeni

Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu wa Sekta ya Umma, pamoja na maagizo na miongozo kutoka Wizara ya Fedha imeandaliwa ili kutoa usimamizi mzuri na udhibiti wa mali za Serikali. Hata hivyo, kwa miaka mingi, Wizara/Idara za Serikai, Sekretarieti za Mkoa na Balozi zimeendelea kuonesha madhaifu, ikiwa ni pamoja na majengo yaliyotelekezwa hususani kutoka kwa Balozi ambayo yanahitaji ukarabati mkubwa, nyumba zilizokamilishwa hazitumiwi kwa sababu tofauti, lejista ya mali za kudumu kutokuwa kamilifu, mali za kudumu ambazo hazitumiki lakini hazijauzwa wala kufanyiwa

ukarabati, kukosekana kwa nyaraka za umiliki wa ardhi na nyumba za Serikali, pamoja na Mali za Kudumu kutokuwa na namba za utambulisho.

Mapato Ambayo Hayajapokelewa

Nilibaini taasisi 24 zilizoripoti mapato yasiyopokelewa ya jumla ya Sh. 41,497,847,243 kwa mwaka husika ikilinganishwa na 2017/18 niliporipoti kiasi cha Sh. 222,695,169,207, ikiwa ni upungufu wa Sh. 181,197,321,964, sawa na asilimia 81. Haya ni mafanikio mazuri ya kupongezwa, ingawa Jeshi la Polisi Tanzania, Wizara ya Afya, Idara ya Huduma ya Magereza na Tume ya Kitaifa ya Matumizi ya Ardhi zinahitaji kuongeza juhudi zaidi katika kukusanya mapato yasiyopokelewa.

Ukaguzi wa Usimamizi wa Matumizi Yasiyolipwa

Jitihada za Serikali kulipa madeni yatokanayo na matumizi yasiyolipwa zimeonekana ingawa nimebaini matumizi yasiyolipwa ya kiasi cha Sh. 2,687,140,232,434 ziliripotiwa katika mwaka huu wa ukaguzi ikilinganishwa na Sh.3,109,419,395,085 zilizoripotiwa katika mwaka uliopita kuonyesha kupungua kwa Sh.422,279,162,651 (asilimia 14). Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa ilikuwa na matumizi yasiyolipwa ya Sh. 1,045,499,689,187 (39%), ikifuatiwa na Jeshi la Polisi Sh.651,358,243,645 (24%), Jeshi la Wananchi Tanzania Sh. 286,851,148,594 (11%), Wizara ya Afya Sh.272,629,610,089 (10%) na Wizara ya Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano. Sh.144,408,601,208 (5%). Taasisi nyingine zilikuwa na Sh.268,392,939,710 sawa na asilimia 11 tu ya jumla ya matumizi yasiyolipwa.

Madeni Tarajiwa

Madeni yenye utata ni yale yanayoweza kutokea katika siku zijazo, kama vile kesi na mashtaka ya kisheria. Madeni tarajiwa ya jumla ya Sh. 639,940,032,405 yaliripotiwa na taasisi kumi na sita (16) dhidi ya makampuni na watu binafsi yakisubiri maamuzi ya mahakama. Mnamo mwaka 2017/18, kiasi cha Sh. 52,631,626,397 kiliripotiwa na taasisi kumi na moja (11). Matokeo ya kina yamewasilishwa katika sura ya kumi na moja ya ripoti hii.

Mapendekezo

Serikali kutoa fedha kwa mujibu wa makisio yaliyoidhinishwa na mahitaji husika ya taasisi, hivyo kuzisaidia taasisi kutokuzalisha madeni mapya katika utendaji wake.

Wizara, Idara za Serikali na Sekretarieti za Mkoa kuunda mikakati ya kuhakikisha kuwa mapato yasiyopokelewa yanakusanywa kwa wakati unaofaa.

Maafisa wa Masuuli wenye mapato yasiyokusanywa kwa zaidi ya miaka miwili kutumia bidii zaidi katika kukusanya madeni hayo kabla hayajashikana kukusanywa na kuwa hasara kwa mapato ya Serikali.

Athari zinazoweza kutokana na madeni tarajiwa zinapaswa kusimamiwa katika mfumo ambao uchambuzi na kipimo cha athari huunda msingi wa kuweka mkakati wa usimamizi wa athari na kubuni dhana bora za kukabiliana na athari.

Rejista ya mali zisizohamishika inapaswa kuhuishwa, sio kwa sababu za taarifa za kifedha tu, bali pia uwajibikaji kwenye usimamizi wa mali. Ninapendekeza taasisi zote kuhuishwa rejista za mali zilizosasishwa. Hii inapaswa kufanywa kwa wakati kwa taarifa sahihi, ufuataji rahisi wa mali na kwa madhumuni ya uwajibikaji.

Hati Miliki haitoi tu rekodi rasmi ya upesi ya nani anamiliki ardhi, lakini pia hutumika kama ushahidi katika kutatua migogoro ya ardhi wakati wa ujumuishaji. Mkurugenzi wa Usimamizi wa Mali ya Serikali chini ya Wizara ya Fedha na Mipango kwa kushirikiana na Wizara ya Ardhi na Makazi ya Binadamu ili kuharakisha juhudi za taasisi za Serikali kupata Hati Miliki za maeneo yao.

Ninapendekeza Serikali kuweka mipango madhubuti ya ukarabati na ujenzi wa Ubalozi ambao utatekelezwa kwa awamu. Kufanya hivyo kutaisaidia Serikali kusonga mbele kutoka kwa Ubalozi mmoja kwenda kwa mwingine hadi wakati Balozi zote zinazokabiliwa na

changamoto hizi zitakapokamilika. Hii ni kuwa, ukarabati na ujenzi unahitaji fedha nyingi ambazo haziwezi kupatikana mara moja.

12.1 Ukaguzi wa Vyama vya Siasa

Mwaka huu wa fedha 2018/19, nimekagua vyama vyote vya siasa (19). Ufuatao ni muhtasari wa mambo ya msingi yaliyojitokeza wakati wa ukaguzi wangu.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini CUF ilipokea Sh. 422,990,000 kwenye moja ya akaunti zake za benki ambayo uhalali wa chanzo chake haukuthibitishwa. Pia, nilibaini kuwa kati ya magari 16 yanayomilikiwa na CUF, magari Saba (7) yalionekana kuwa na usajili wa jina la CUF, wakati magari mengine tisa (9) yalisajiliwa kwa majina ya wanachama wa CUF. Kadhalika, nilibaini kuwa mkopo wa Sh. 85,000,000 ulitolewa na CUF kwa moja ya kituo cha redio huko Tanga bado haujarejeshwa. Pia, nilibaini kuwa kituo cha redio kilichotajwa kilikuwa na wakurugenzi watatu (3), ambao pia ni wakurugenzi wa CUF. Kupitia ukaguzi wangu, nilibaini kuwa CUF ilihamisha Sh. 300,000,000 kwenda kwenye akaunti ya mtu kibinafsi ya mmoja ya wanachama wa CUF, na kiasi cha Sh. 60,000,000 kilitolewa kama taslimu. Hata hivyo, hakuna kumbukumbu za matumizi zilizowasilishwa kwa ajili ya ukaguzi. Pamoja na hayo, Sh. 47,000,000 zilitolewa kama fedha taslimu kutoka katika akaunti ya Benki ya CUF na mmoja wa wakurugenzi wa Chama hicho bila idhini ya Katibu Mkuu.

Katika kukagua rekodi za Chama Cha Mapinduzi (CCM) nilibaini Chama cha Mapinduzi (CCM) kinamiliki viwanja 5,660 Tanzania Bara na Zanzibar. Hata hivyo, kati ya viwanja 5,660 vinavyomilikiwa, viwanja 5,261 havina hatimiliki. Pia, nilibaini kuwa Jumuiya ya Wazazi (CCM) ilimfukuza mpangaji wake iliyempangisha kwenye mojawapo ya vyumba vyake kwa njia isiyokuwa halali; na ililipa jumla ya Sh. 60,000,000 kama fidia ya kumuondoa mpangaji huyo bila ya kufuata taratibu. Vilevile, nilibaini Shirika la Uchumi na Kilimo la Dar es salaam (SUKIDAR) CCM lilisaini makubaliano na kampuni ya Kikorea ya kuanzisha kampuni ya huduma ya tiba. Hata hivyo, niligundua

kuwa hakuna mkurugenzi kutoka Chama cha Mapinduzi (CCM) aliyeteuliwa kwenye Bodi ya wakurugenzi ya kampuni iliyoundwa tofauti na masharti ya makubaliano.

Aidha, nilikagua Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA) na kugundua kuwa CHADEMA kilitumia jumla ya Sh. 205,419,100 bila ya idhini kutoka kwa Halmashauri Kuu ya CHADEMA. Pia, mapitio yangu yalionesha Sh. 534,844,248 zilikusanywa na vyama vya siasa 9. Hata hivyo, kiasi kilichopokelewa hakikuwasilishwa kwenye akaunti za benki za vyama husika. Kwa kuongezea, nilibaini vyama vya siasa tisa (9) vimetayarisha taarifa zao za kifedha bila kutamka mfumo uliotumika kuandaa taarifa za fedha. Pia, nilibaini Sh.2,132,906,798 zilitumiwa na vyama vya siasa 11 bila ya kuwa na nyaraka tosholezi. Pia, niligundua vyama vya siasa vinne (4) havikuandaa rejista ya wanachama.

Mbali na hayo, nilibaini vyama vya siasa 8 kati ya kumi na tisa (19) vilivyokaguliwa havikuandaa taarifa za usuluhushi wa kibenki wa kila mwezi. Pia, ukaguzi wangu ulibaini vyama vya siasa vinne (4) havikuandaa rejista ya mali. Vilevile, ukaguzi ulishindwa kubaini uwapo wa mali zilizoorodheshwa kwenye daftari la mali la UPDP. Kwa kuongezea, nilibaini vyama vya DP, CCK, na CHAUMMA havikuwasilisha mali zinazomiliki kwa Msajili wa vyama vya siasa.

Mapendekezo

Mapendekezo juu ya utumiaji mbaya wa ruzuku za Serikali kwenye chama cha wananchi (CUF)

Ninapendekeza kwamba, mifumo ya udhibiti ya ndani ya CUF iboreshwe ili kupunguza hatari za udanganyifu, na matumizi mabaya ya fedha za mwanachama. Kadhalika, uchunguzi unapaswa kuanzishwa ili kupata ukweli wa matumizi ya jumla ya Sh. 416,000,000 yaliyotolewa kimashaka kwenye akaunti za Benki za CUF.

Mapendekezo juu ya usimamizi wa uwekezaji kwenye Chama cha Mapinduzi (CCM)

Ninapendekeza kuwa Chama Cha Mapinduzi (CCM) kipitie upya sera zake za uwekezaji zilizopo, ili kukidhi mazingira ya biashara ya sasa, na kuanzisha Kamati makini ya kusimamia miradi yake ya ubia.

Mapendekezo ya kutumia Mfumo wa kuandaa taarifa za fedha unaokubaliwa kwa vyama vyote vya siasa

Ninapendekeza vyama vyote vya siasa kuandaa taarifa za fedha kwa kutumia mfumo wa kimataifa wa uandaaji hesabu za umma (IPSAS), kama ilivyoelekezwa na Msajili wa vyama vya siasa. Pamoja na hayo, napendekeza pia vyama vya siasa kuandaa na kuhifadhi rejista za mali na wanachama, na kufanya usuluhishi wa kibenki kila mwezi kuzuia hatari ya fedha za chama kutolewa kwa njia zenye mashaka na viongozi wasiokuwa waaminifu.

12.2 Kaguzi Maalumu

Katika mwaka huu wa fedha 2018/19, Ofisi yangu ilishiriki kutekeleza Kaguzi maalum nane (8), ambapo kaguzi saba (7) zilifanywa kwenye taasisi za umma, na kaguzi moja (1) ilitekelezwa kwenye taasisi ya TGGA isiyokuwa ya kiserikali. Yafuatayo ni masuala ya msingi yaliyojitokeza wakati wa ukaguzi wangu:

Ukaguzi Maalumu kuhusu mkataba Na. AE/008/2015-2016/HQ/C/3 kati ya REA na SMEC International Pty Ltd na mkataba Na. AE./008/2016-2017/HQ/G/9,10, na 11 kati ya REA na wakandarasi 29 kwenye vipengele vya utafiti na usanifu wa kina

Katika ukaguzi wangu, nilibaini Wakala wa Nishati Vijijini (REA) ilimwajiri SMEC International Pty Ltd kama mshauri wa kutoa huduma ya ushauri kwenye utafiti wa kina, ubunifu wa kina na maandalizi ya kabrasha la zabuni kwenye ujenzi wa mkondo wa kati (MV) wa umeme kwa ajili ya vijiji 7,893 kwa Tanzania Bara kwa gharama ya Sh. 1,083,301,547.62. Ripoti ya ushauri kutoka kampuni ya SMEC International Pty Limited ilizingatiwa kuwa na mafanikio makubwa kwenye zoezi la kuwaajiri wakandarasi 29 ambao walihusika kwenye zoezi la kuunganisha wateja 7,893 waliotarajiwa.

Hata hivyo, nilibaini kuwa kabla ya ripoti ya ushauri kuwasilishwa na SMEC International Pty Ltd. Wakala wa Nishati Vijijini (REA) na TANESCO walifanya ugavi wa wakandarasi 29 kupitia taarifa za utafii zilizokuwepo. Hivyo, ninaona kuwa huduma za ushauri kutoka SMEC INTERNATIONAL PTY LTD za jumla ya Sh. 1,083,301,547.62 ni matumizi mabaya ya fedha za walipakodi kwa kuwa REA haikutumia taarifa hiyo . Pia, nilibaini wakandarasi wanne (4) ambao walilipwa Sh. 335,707,277 kabla ya wigo wa kazi yao kupitishwa na REA. Katika muktadha huu, nilibaini vitendo vya ufisadi, udanganyifu, na matumizi mabaya ya madaraka uliofanywa uongozi wa REA.

Ukaguzi Maalumu kuhusu mradi wa ujenzi (jengo la ushirka) unaomilikiwa na Shirikisho la Vyama vya Ushirika (TFC) Tanzania

Katika ukaguzi huu, nilibaini Shirikisho la Vyama vya Ushirika Tanzania (TFC) liliingia mkataba na kampuni ya uhandisi na ufundi ya China (CCECC) kujenga jengo jipya la ushirika na kukarabati la zamani. Hata hivyo, nilibaini kuwa jengo jipya (lenye ghorofa 20) halikufungwa vinyunyizi moto vya moja kwa moja; matokeo yake, gharama ya ziada ya Sh.999,517,100 ilitumika kwa kazi ambazo hazikupangwa. Hii ilitokea baada ya ukaguzi kufanywa na Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji.

Kwenye suala kama hili, niligundua kazi zenye thamani ya Sh. 22,582,944,452.41 zilipitishwa kwa ajili ya malipo. Hata hivyo, kupitia uhakiki wangu, nilibaini kazi zenye thamani ya Sh 18,581,093,206.44 ndizo zilizokamilika. Matokeo yake, jumla Sh 4,001,851,250; ililipwa kwa kazi ambazo hazikufanyika. Nilibaini zaidi kuwa kazi zilizogharimu Sh. 582,864,029 ziliidhinishwa na Mhandisi Mshauri (Cons Africa Limited) kama zimefanyika.

Hata hivyo, kupitia uhakiki wangu, nilibaini kuwa kazi zilizotajwa hazikufanyika. Hivyo, Shirika la Uhandisi na Ufundi la China (CCECC) lilihujumu Sh. 582,864,029 kutoka mfuko wa mwanachama wa TFC. Kuongeza hapo juu, nilibaini CRDB ilikodisha jengo la ushirika kwa miaka 40 bila ya Msajili wa Vyama vya Ushirika kutoa idhini. Pia,

CRDB haikulipa kodi za zuio ya Sh. 288,162,453.02 kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA).

Ukaguzi Maalumu kuhusu tuhuma za ubadhirifu wa mfuko wa ustawi wa watumishi uliofanyika kwenye Jeshi la Zimamoto na Uokoaji

Ukaguzi wangu kwenye Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji ulibaini matumizi mabaya ya Sh.66,000,000, zilizopokelwa kutoka NMB kwa ajili ya mafunzo ya majanga ya moto kwenye kanda za Kusini, Kaskazini, Mashariki, Pwani, Nyanda za Juu Kusini, Ziwa, na Kanda ya Magharibi. Udanganyifu huo ulifanywa na Mhasibu wa Mkoa (Ilala) kwa kushirikiana na maafisa wengine wa Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji. Nilibaini kuwa jumla ya Sh.14,200,000, ambayo ilidaiwa kuwekwa benki na wateja watatu (3) kwa ajili ya mafunzo ya kuzuia majanga ya moto. Hata hivyo, kiasi hicho hakikuwekwa kwenye akaunti ya benki; Badala yake, Mhasibu wa Mkoa (Ilala) na Maafisa wengine wa Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji walitoa kiasi kama hicho kutoka kwenye akaunti ya benki ya zimamoto na uokoaji na kisha kuzihujumu.

Ukaguzi Maalumu kuhusu vibali vya kazi za muda mfupi vilivyotolewa kwa wageni na Idara ya Uhamiaji Makao Makuu, Idara ya Uhamiaji Mkoa wa Mtwara na Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere

Nilibaini kuwa mmoja wa maafisa wa uhamiaji alitoa vibali 1,249 vya CTA visivyo halali kwa wageni 328 walioingia Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa mara ya kwanza mnamo mwaka 2013 na 2014 ili kujenga Kiwanda cha Saruji (*Dangote*) na kuisababishia Serikali hasara ya Dola za Marekani 65,600. Pia, nilibaini kuwa vibali vya CTA 921 vya wageni 488 kutoka Kampuni ya Saruji (*Dangote*) vilirejeshwa upya kwa njia isiyokuwa halali. Kwenye hilo pia, nilibaini wageni 629 hawakuomba vibali maalumu. Matokeo yake, Serikali haikukusanya mapato ya jumla ya Dola za Marekani 377,400. Juu ya hayo, nilibaini kuwa wageni hao (629) walikataa kufanya maombi ya vibali vya makazi na kuisababisha Serikali hasara ya Dola za Marekani 1,289,450.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa mmoja wa maafisa wa uhamiaji kutoka Ofisi ya Uhamiaji ya Mtwara alihusika katika uandaaji wa CTA visivyokuwa halali. Kupitia mahojiano, alithibitisha kufanya jambo hilo na maafisa wengine tisa (9) wa uhamiaji kutoka Ofisi ya Uhamiaji ya Mkoa wa Mtwara na mmoja (1) wa maafisa katika kampuni ya Saruji (*Dangote*). Mapitio yangu zaidi yalibaini kuwa Kampuni ya Saruji ya Dangote ilifanya malipo ya fedha taslimu ya Dola za Marekani 261,600 kwa Afisa aliyetajwa. Kiasi hicho hakikuwasilishwa wala kuwekwa kwenye akaunti za benki za Uhamiaji.

Ukaguzi Maalumu kuhusu ujenzi wa bweni na ukumbi wa mihadhara kwenye Chuo cha Misitu cha Olmotonyi Arusha

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ilisaini mkataba wa mradi na Serikali ya Norway kwa ajili ya utekelezaji wa moja ya miradi katika Taasisi ya Mafunzo ya Misitu ya Olmotonyi. Mfadhili aliahidi kufadhili mradi huo kwa jumla ya fedha za Norway Kr. 40,000,000 sawa na Sh.10,907,596,000, ambayo ilijumuisha Sh.1,800,704,600 zilizotengwa kwa ajili ya ujenzi wa bweni la ghorofa moja ambalo lililenga kuchukua wanafunzi 200 na ukumbi wa mihadhara. Hata hivyo, nilibaini kuwa taasisi hiyo ilimwajiri mkandarasi (United Builders) kwa ajili ya ujenzi wa majengo yaliyotajwa kwa gharama ya jumla ya Sh. 2,840,013,090 wakati fedha zilizotolewa na Mfadhili zilikuwa Sh. 1,800,704,600.

Matokeo yake, wigo wa kazi za awali ulipunguzwa kwa asilimia 36.6. Asilimia 52 ya kazi hiyo ilipunguzwa kutoka kwenye ujenzi wa mabweni ili kuchukua wanafunzi 100 badala ya wanafunzi 200 kama ilivyopangwa hapo awali. Wakati huo huo, asilimia 48 ilitengwa kwenye ukumbi wa mihadhara. Hata hivyo, msingi wa mgawanyo wa uwiano huo haukuwasilishwa wakati wa ukaguzi. Pia, nilibaini kazi zenye thamani ya Sh.1,903,974,600 ziliidhinishwa na mhandisi mshauri (Kapwani Architects) bila ya kupima kazi halisi zilizofanyika.

Ukaguzi Maalumu kuhusu mradi wa ubia kati ya TGGA na Jafferji Developers Limited kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa TGGA na JDL walitia saini ya makubaliano ya ubia ya kuendeleza majengo matatu (3) ya biashara na makazi huko Upanga, Dar es salaam kwenye kiwanja kilichotolewa na TGGA. Hata hivyo, niligundua kuwa makubaliano ya ubia huo yalisainiwa bila ya kuwa kipindi cha utekelezaji (concessional period).

Kadhalika, nilibaini kiwanja kilichotolewa hakikuthathminiwa kabla ya kuanza kwa kazi za ujenzi. Pia, nilibaini mradi ulioendelezwa haukuwa na mhandisi mshauri. Hivyo, nilishindwa kutambua usahihi wa makadirio ya gharama za ujenzi za Sh.27,582,982,162 zilizosemwa na mkurugenzi wa kampuni ya JDL. Vilevile, nilibaini moja ya kampuni dada ya JDL iliajiriwa kama meneja mradi kwenye mradi wa ubia ulioendelezwa; na Sh.204,935,305 zilizokusanywa kama kodi ya pango hazikuwasilishwa na kampuni hiyo kwa TGGA. Katika muktadha huu, nilibaini mgogoro mkubwa wa kimaslahi kwenye miamala yote iliyofanyika.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini gharama za uhamasishaji za Sh.20,000,000 zilizolipwa na kampuni ya JDL zilihujumiwa na mmoja wa maafisa wa TGGA. Mwisho, nilibaini Sh. 72,180,000 zililipwa na kampuni ya JDL kama fidia ya kuchelewesha mradi; hata hivyo nilibaini kiasi hicho kilihujumiwa na mmoja wa maafisa wa TGGA.

Ukaguzi Maalumu kuhusu matumizi ya Sh. 8,000,000 yaliyofanyika kwenye Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma kwa kipindi cha kuanzia tarehe 1 Julai 2019 hadi tarehe 4 Novemba 2019

Ukaguzi wangu ulibaini Sh. 5,380,000 zilitumiwa vibaya na afisa mmoja kutoka Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM) kupitia udanganyifu wa kuharibika kwa gari la Naibu Waziri na posho zaidi kwa makamishna ambao walikuwa katika ziara maalumu kwenye mikoa ya Simiyu na Mwanza. Pia, nilibaini kuwa Sh.35,508,000 zilitumiwa na Naibu Waziri kwenye ziara hiyo

hazikuwa na nyaraka toshelezi. Hivyo, nilishindwa kubaini ukweli kwamba kiasi hicho kilitumika. Vilevile, nilibaini mafuta yenye thamani ya Sh. 4,048,000 hayakuingizwa kwenye vitabu vya safari na matumizi ya mafuta. Hivyo, nilishindwa kuthibitisha usahihi wa mafuta yaliyotumika. Mbali na hayo, niligundua masurufu ya Sh. 4,300,000 yalichukuliwa na afisa mmoja kutoka Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM) hayakurejeshwa wakati wa ukaguzi wangu. Pia, nilibaini kuwa moja ya afisa alihujumu kiasi cha Sh.1,000,000 kwa ajili ya ununuzi wa vipeperushi ambavyo hajawahi kununua.

Ukaguzi Maalum uliofanyika kwa Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018

Nilibaini kuwa Sh.16,990,300 ililipwa kwa wafanyakazi wanne (4) kwa ajili ya kuhudhuria semina na mafunzo nchini Uganda. Hata hivyo, hakuna nyaraka zilizowasilishwa ili kuthibitisha ushiriki wa mafunzo yaliyosemwa na maafisa waliotajwa.

Nilibaini kuwa malipo ya Sh. 3,552,069,844.03 yalifanywa na NHBRA bila ya ukaguzi wa awali. Matokeo yake, jumla ya Sh.2,834,066,632.56 ililipwa bila ya kuwepo kwa nyaraka toshelezi. Pia, nilibaini kuwa majengo matano (5) yaliyogharimu Sh. 418,999,895 yalikarabatiwa kwa kufuatia maagizo yaliyotolewa na Katibu Mkuu Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi. Hata hivyo, hakukuwa na mikataba iliyosainiwa. Kwa sababu hiyo, usahihi wa kiasi kilicholipwa hakikuweza kuthibitishwa.

Kwa upande mwingine, nilibaini vitu vyenye thamani ya Sh. 318,672,014.62, vilinunuliwa na NHBRA. Hata hivyo, hakukuwa na nyaraka za kuthibitisha upokeaji wa vitu vilivyonunuliwa. Vilevile, nilibaini malipo ya jumla ya Sh. 1,308,660,394.98 ambayo yalilipwa nje ya bajeti iliyoidhinishwa, kinyume na Kifungu Na. 46 (3) cha Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004). Mwisho, nilibaini kuwa viwanja vitano (5) vinamilikiwa na NHBRA bila ya kuwapo kwa Hatimiliki na vitabu kumi na viwili (12)

vya ukusanyaji wa mapato, havikuwasilishwa wakati wa ukaguzi wangu.

Mapendekezo juu ya kaguzi maalumu zilizofanyika kwenye taasisi za Umma

Ninapendekeza mifumo ya udhibiti ya ndani ya REA, TFC, POPSM, NHBRA, Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji, Idara ya Uhamiaji, na Taasisi ya Mafunzo ya Misitu ya Olmotonyi iboreshwe ili kupunguza hatari za udanganyifu na matumizi mabaya ya fedha za umma. Pamoja na hayo, ninapendekeza hatua za kisheria na kinidhamu kuchukuliwa kwa maafisa wote ambao walihusika kwenye udanganyifu uliokwapua fedha za walipakodi.

Mapendekezo juu ya ukaguzi maalumu uliofanywa kwenye taasisi ya TGGA

Ninapendekeza Bodi ya Wadhamini ya taasisi ya TGGA kuachana na huduma za meneja mradi ili kupunguza mgogoro mkubwa wa kimaslahi kwenye usimamizi wa mradi wa ubia. Pia, ninapendekeza mradi mzima kutathminiwa, na makubaliano mapya ya hisa yafanyike. Muhimu zaidi, kipindi cha utekelezaji wa mradi wa ubia kinapaswa kutambulika na kuingizwa kwenye mkataba.

SURA YA KWANZA

1.0 MAELEZO YA AWALI

1.1 Utangulizi

Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi ya Tanzania ni Taasisi ya Juu ya ukaguzi ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Ofisi hii inawajibika kukagua taasisi za sekta ya umma na jukumu la kutoa taarifa yenye tija, ushauri kwa serikali na uhakika kwa Bunge, wabunge, watanzania na wadau wengine kuhusiana na kama usimamizi wa fedha za umma na rasilimali nyingine umezingatia ipasavyo, sheria na kanuni zinazotumika. Ofisi hii inaongozwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.

1.2 Mamlaka

Mamlaka aliyonayo Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) ni pamoja na kukagua sekta ya umma kulingana na ibara ya 143 (2) & (4) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (iliyorekebishwa mara kwa mara). Ibara hii inamtaka angalau mara moja kila mwaka kukagua akaunti za Serikali, akaunti za Bunge na Mahakama zote za Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na kuwakilisha kwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kila taarifa anayoitoa. Baada ya kupokea ripoti hiyo, Mh. Rais anapaswa kumwelekeza mtu husika kuziwasilisha taarifa hizo katika kikao kijacho cha Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.Taarifa hiyo inapaswa kuwasilishwa ndani ya siku saba za kikao tangu siku ya kwanza ya kikao cha Bunge kinachofuata baada ya taarifa kuwasilishwa kwa Rais.

Aidha, Mamlaka yangu ya kikatiba inaniruhusu mimi kutekeleza majukumu yangu bila kuingiliwa na mtu wala taasisi yeyote. Kifungu Na. 15 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008 kimenipa uhuru usiozuiliwa kupata taarifa au nyaraka toka kwa watu, TEHAMA na mifumo mingine ya taarifa na mali kwa kiwango kinachofaa ili kuniwezesha kutimiza majukumu yangu kwa ufanisi na uweledi. Zaidi

ya hayo, Kifungu Na. 17 cha Sheria ya ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008 inanipa mamlaka ya kuamua mawanda na kiwango cha ukaguzi kitakachozingatiwa katika kutekeleza majukumu yangu niliyopewa kikatiba.

Ripoti hii Kuu ya Mwaka inajumuisha hoja za ukaguzi na mapendekezo niliyotoa kwenye kaguzi za Taarifa za Fedha za Taasisi zilizoko chini ya Serikali Kuu kwa mwaka wa fedha ulioishia 30 Juni 2018, ikiwa ni kwa mujibu wa Ibara 143 (2) & (4) ya Katiba ya Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (iliyorekebishwa mwaka 2005) na Kifungu cha 10 (1) cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008. Pia imejumuisha matokeo ya ukaguzi wa awali wa malipo ya mafao ya kustaafu na ukaguzi maalum uliofanywa katika mwaka wa fedha 2018/2019.

Kama Mkuu wa Taasisi ya Juu ya Ukaguzi ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, ninayakubali majukumu yangu, kazi na mamlaka kama ilivyoelezewa katika Katiba, Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya 2008 na Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004) kwa kuhakikisha kuwa, ubora wa juu wa ripoti za ukaguzi unazingatiwa ili kuiwezesha Serikali na Taasisi za Serikali kuwajibika kwa umma kupitia maamuzi waliyofanya katika rasilimali walizopewa kuzisimamia.

1.3 Madhumuni ya Ukaguzi

Madhumuni ya kufanya ukaguzi ni kumwezesha Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa hesabu za serikali kutimiza jukumu lake la kutoa maoni huru kuhusu hesabu za serikali na taasisi zake ili kuona iwapo zimeandaliwa kwa kuzingatia viwango kubalifu vya kimataifa vya uandaji wa Taarifa za fedha ili kupata uhakika kuhusu taarifa hizo kama hazina dosari kutokana na udanganyifu au makosa katika kuandaa taarifa za fedha. Kuwa na uhakika ina maana kuwa, ni kiwango cha juu cha uzingatiaji wa taratibu na sheria lakini siyo kwamba ukaguzi unaozingatia miongozo ya kimataifa inayokubalika (ISSAIs) utagundua mapungufu yote. Mapungu yanaweza kutokea kwa sababu ya udanganyifu au

makosa yanayoweza tegemewa kuathiri maamuzi muhimu kwa watumiaji wa taarifa za fedha. Kwa hiyo, kuna hatari inayoweza kutokea endapo mkaguzi hataweza kubaini mapungufu kutokana na udanganyifu ambayo yapo nje ya mawanda na mipango ya ukaguzi.
Aidha ukaguzi unalenga kutathmini endapo sheria na kanuni zinazotumika zimezingatiwa na Maafisa Masuuli wamebuni na kutekeleza udhibiti wa ndani ulio madhubuti na unaoweza kuzuia makosa/dosari au kubaini mara yanapotokea.

1.4 Viwango vya Ukaguzi Vilivyotumika

Nilifanya ukaguzi wangu kulingana na Viwango kubalifu vya Kimataifa vya Taasisi za Juu za Hesabu za Serikali (ISSAIs) vinavyotolewa na Shirika la Kimataifa la Taasisi za ukaguzi wa juu (INTOSAI) na taratibu zingine ambazo niliona ni muhimu katika ukaguzi niliofanya. Viwango hivi vinahitaji nizingatie mahitaji ya kimaadili ya upangaji na utekelezaji wa ukaguzi ili kupata uhakika halisi kama taarifa za fedha nilizokagua hazina kasoro.

1.4 Mbinu za Ukaguzi

Utaratibu wa ukaguzi umejumuisha ukaguzi wa taarifa za kihasibu na taratibu zingine ili kukidhi maudhui ya ukaguzi. Taratibu hizo ni pamoja na yafuatayo:

- Kupanga ukaguzi ili kubaini na kutathmini hatari za upotoshaji, iwe ni kwa sababu ya udanganyifu au kosa, kwa msingi wa uelewa wa taasisi na mazingira yake, pamoja na udhibiti wa ndani wa taasisi.
- Kupata ushahidi wa kutosha kuhusu kuwapo kwa taarifa dosari, kwa kubuni na kutekeleza majibu ya vihatarishi.
- Kutoa maoni juu ya taarifa za kifedha kulingana na hitimisho lililotokana na ushahidi wa ukaguzi uliopatikana.
- Kufuatilia utekelezaji wa matokeo ya ukaguzi wa mwaka uliopita, mapendekezo na maagizo yaliyotolewa na Kamati ya Bunge ya Hesabu za Umma (PAC) ili kuhakikisha kuwa hatua sahihi zimechukuliwa kwa masuala yote yaliyoainishwa.

1.5 Mawanda ya Ukaguzi

Ukaguzi huu ulifanywa kwa mujibu wa Viwango vya Kimataifa vya Taasisi za Juu za Ukaguzi wa Hesabu za Serikali (ISSAIs) na taratibu zingine za ukaguzi kama zilionekana zinafaa. Ukaguzi umejumuisha tathmini ya ufanisi wa mfumo wa uhasibu wa kifedha na mifumo ya udhibiti wa ndani juu ya shughuli mbalimbali za ukaguzi wa hesabu. Uangalifu maalum uliwekwa juu ya uwajibikaji wa mapato yaliyokusanywa / yaliyopokelewa, gharama, utunzaji, utuaji, suala la usimamiaji sahihi wa mali za umma kwa kufuata sheria zinazotumika na maagizo.

Ukaguzi ulifanyika kwa njia ya sampuli; kwa hivyo, matokeo haya yamewekwa kwa kiwango ambacho kumbukumbu, nyaraka na taarifa nilizoomba kwa madhumuni ya ukaguzi yaliwasilishwa kwangu. Matokeo ya ukaguzi na maoni yanayotokana na kupitia nyaraka za uhasibu, tathmini ya shughuli hizo pamoja na kutathmini Mfumo wa Udhibiti wa Ndani ambao unahitaji uangalizi na usimamizi, yameanishwa katika taarifa ya awali ya usimamizi iliyotolewa kwa kila Taasisi iliyokaguliwa.

Aidha Kama Mkaguzi, sio wajibu wangu kutafuta udanganyifu; na kwa hivyo, ukaguzi wangu hauwezi kutegemewa kufichua mambo yote ya udanganyifu. Hata hivyo, ukaguzi wangu ulipangwa kwa njia ambayo ningegundua udanganyifu uliotokana na makosa au udanganyifu. Jukumu la kugundua, kuzuia kosa au udanganyifu na utunzaji wa mfumo madhubuti na wa kutosha wa udhibiti ni wajibu wa kila Taasisi iliyokaguliwa.

Kwa hivyo, matokeo yaliyomo katika Taarifa Kuu ya Ukaguzi ya mwaka isichukuliwe kuwa ni sampuli ya mapungufu yote yaliyopo katika mifumo ya kifedha na usimamizi, au katika kubaini maboresho yote ambayo yanaweza kufanyika katika mifumo na taratibu zilizotumika.

Katika mwaka huu, jumla ya taasisi 299 zilitakiwa kuwasilisha taarifa zao za fedha kwa ukaguzi kama ilivyo katika Kifungu Na. 25 (2) cha

Sheria ya Fedha ya Umma ya mwaka 2001 na kanuni 71 ya kanuni za ukaguzi wa umma ya mwaka 2009. Kati ya hizo, taasisi 295 zilizowasilisha taarifa zao zilikaguliwa na kuwa msingi wa ripoti hii ya ukaguzi ikiacha taasisi nne (4)[1] ambazo ukaguzi wake ulikuwa bado unaendelea wakati wa kuandaa taarifa hii. Hii ni ishara ya ongezeko la 16% la taasisi zilizokaguliwa ikilinganishwa na taarifa za kifedha 255 zilizokaguliwa katika mwaka wa fedha uliopita.

Mchanganuo wa kina wa taarifa halisi za fedha zilizokaguliwa ikilinganishwa na taarifa za fedha zilizohitajika kukaguliwa ni kama ilivyo katika jedwali hapa chini:

Jedwali Na. 1: Uchambuzi wa taarifa za fedha zilizohitajika kukaguliwa dhidi ya taarifa zilizokaguliwa.

Na	Taasisi	Taasisi zilizohitajika Kukaguliwa	Taasisi zilizokaguliwa	Tofauti
1	Fungu Wizara/idara	66	66	0
2	Wakala wa Serikali	34	33	1
3	Balozi/Misheni	42	42	0
4	Sekretarieti za Mikoa	26	26	0
5	Mifuko maalum	17	16	1
6	Vyama vya Siasa	19	19	0
7	Bodi za Mabonde ya Maji	9	9	0
8	Mamlaka za Maji Safi na Maji Taka	5	5	0
9	Hospitali za Rufaa za Mikoa	28	27	1
10	Taasisi Nyingine	49	48	1
11	Taarifa ya Fedha ya Pamoja & Mfuko Mkuu wa Hazina	2	2	0
12	Mamlaka ya Mapato- Mapato & Matumizi	2	2	0
	Jumla	**299**	**295**	**4**

[1]*Wakala wa Huduma za Ajira, Bodi ya Asasi Zisizo za Kiserikali, Mfuko wa maendeleo ya vijana na Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Dodoma.*

Kwa muktadha huu, idadi ya taarifa za fedha zilizohitajika kwa ajili ya ukaguzi katika mwaka 2018/19 zimeongezeka kutoka 266 katika mwaka wa fedha 2017/18 hadi 299 kutokana na kuanzishwa kwa mahitaji mapya ya kutoa taarifa. Hata hivyo, kulikuwa na taasisi tano (5)[2] ambazo zilisitisha shughuli, wakati taasisi moja (1) (Wakala wa mbegu za miti Tanzania) shughuli zake zimeunganishwa na Wakala wa Huduma ya Misitu Tanzania. Orodha ya Taasisi ambazo ziliandaa taarifa zao za fedha kwa mara ya kwanza mnamo 2018/19 zimeorodheshwa katika jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 2: Orodha ya taasisi zilizoandaa taarifa za fedha kwa mara ya kwanza kwa mwaka 2018/19

S/N	Jina	Aina
1	Ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali	Fungu 19
2	Wizara ya Madini	Fungu 100
3	Ubalozi wa Tanzania Havana -Cuba	Fungu dogo 2042
4	Chuo cha Mafunzo ya viwanda vya Misitu(FITI)	Taasisi Nyingine
5	Tume ya Madini	Taasisi Nyingine
6	Shirika la uzalishaji la polisi	Taasisi Nyingine
7	Shule ya sekondari Kawawa	Taasisi Nyingine
8	Shule ya sekondari Jitegemee	Taasisi Nyingine
9	Chuo cha Ardhi Morogoro	Taasisi Nyingine
10	Kampuni ya huduma za majini	Taasisi Nyingine
11	Wakala wa Ununuzi wa Petroli kwa wingi	Taasisi Nyingine
12	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Temeke	Hospitali ya rufaa ya mkoa
13	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Tabora	Hospitali ya rufaa ya mkoa
14	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Bukoba	Hospitali ya rufaa ya mkoa
15	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Sumbawanga	Hospitali ya rufaa ya mkoa
16	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Manyara	Hospitali ya rufaa ya mkoa
17	Hospitali ya rufaa ya mkoa Amana	Hospitali ya rufaa ya mkoa

[2] *Tume ya Mipango (fungu 66), Ofisi ya Ushauri Mafuta na Gesi (fungu 11), Wakala wa Ukaguzi wa Madini Tanzania (TMAA), Wakala wa Maendeleo ya Kigamboni na Mfuko wa Rais wa Kujitegemea (PTF).*

S/N	Jina	Aina
18	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Songea	Hospitali ya rufaa ya mkoa
19	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Singida	Hospitali ya rufaa ya mkoa
20	Hospitali ya rufaa ya mkoa Ligula	Hospitali ya rufaa ya mkoa
21	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Sekeu-Toure	Hospitali ya rufaa ya mkoa
22	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Iringa	Hospitali ya rufaa ya mkoa
23	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Mount Meru	Hospitali ya rufaa ya mkoa
24	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Maweni Kigoma	Hospitali ya rufaa ya mkoa
25	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Katavi	Hospitali ya rufaa ya mkoa
26	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Lindi	Hospitali ya rufaa ya mkoa
27	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Mbeya	Hospitali ya rufaa ya mkoa
28	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Njombe	Hospitali ya rufaa ya mkoa
29	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Shinyanga	Hospitali ya rufaa ya mkoa
30	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Simiyu	Hospitali ya rufaa ya mkoa
31	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Songwe	Hospitali ya rufaa ya mkoa
32	Hospitali ya rufaa ya mkoa – Bombo Tanga	Hospitali ya rufaa ya mkoa
33	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Geita	Hospitali ya rufaa ya mkoa
34	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Mara Musoma	Hospitali ya rufaa ya mkoa
35	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Tumbi Kibaha	Hospitali ya rufaa ya mkoa
36	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Dodoma	Hospitali ya rufaa ya mkoa
37	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Mwananyamala	Hospitali ya rufaa ya mkoa
38	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Morogoro	Hospitali ya rufaa ya mkoa
39	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Mawenzi Kilimanjaro	Hospitali ya rufaa ya mkoa

Chanzo: Taarifa ya CAG ya ukaguzi mwaka 2018/2019

Kutokana na jedwali hapo juu, Wizara ya Madini, Ofisi ya Wakili Mkuu wa serikali na ubalozi wa Tanzania Havana Cuba ni taasisi mpya zilizonzishwa, wakati taasisi nyingine nane (8) zilitambuliwa katika mwaka huu wa ukaguzi. Pia, Hospitali 28 za Rufaa za Mikoa ambazo hapo awali zilikuwa zikijumuishwa katika ukaguzi wa taarifa za fedha za Sekretarieti za Mikoa kwa sasa taarifa zake zimeonyeshwa chini ya Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Wazee wa Jinsia na watoto (Fungu 52). Hata hivyo kila moja iliwasilisha taarifa zake za hesabu na kuguliwa na matokeo ya ukaguzi pia yamejumuishwa katika ripoti hii.

Licha ya ukaguzi wa taarifa za kifedha, ripoti hii inajumuisha matokeo ya ukaguzi wa awali wa mafao ya wastaafu, ambapo mafaili 3,820 ya pensheni yaliwasilishwa kwa ukaguzi. Mafaili 3,504 yalifanyiwa uchunguzi wa awali na kati ya hayo mafaili 3,448 yaliidhinishwa kwa malipo. Matokeo ya kina ya ukaguzi huu ni yameainishwa katika sura ya tano ya taarifa hii. Ukaguzi wa awali wa malipo ya faida ya mwisho unafanywa kwa mujibu wa Ibara ya 143 (2) (a) ya Katiba ya Jamhuri ya muungano wa tanzania ya mwaka 1977 (iliyorekebishwa mwaka 2005) na Kifungu Na. 29 cha Sheria ya ukaguzi wa Umma Na. 11 ya mwaka 2008. Kifungu Na. 5 (a) cha Sheria hiyo inamtaka Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kuidhinisha utumiaji wa fedha zinazolipwa kutoka Mfuko Mkuu akiwa ameridhika kuwa Kifungu cha 136 cha Katiba kimefuatwa au kutimizwa.

Aidha, Kifungu Na. 29 cha Sheria ya ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008 na kanuni ya 79 (1) ya Sheria ya ukaguzi wa Umma ya mwaka 2009 inampa mamlaka CAG kufanya ukaguzi maalum juu ya ombi lililolotwa kwa maandishi kutoka kwa Afisa Masuuuli, au mtu yeyote, Taasisi, Mamlaka ya Umma, Wizara, Idara inayojitegemea, Wakala, Mamlaka ya Serikali za Mitaa, na chombo kingine chochote. Kwa kuongezea, kwa mujibu wa kanuni ya 78 ya kanuni za ukaguzi wa umma, CAG anaweza kuanzisha uhitaji wa ukaguzi maalum wa akaunti ya mamlaka yoyote ya umma au taasisi yoyote, Wizara, Idara inayojitegemea, Wakala, Mamlaka ya Serikali za Mitaa na chombo chochote kingine.

Mawanda ya ukaguzi maalum hufanyika kwa mujibu wa kanuni ya 79 ya Kanuni ya Ukaguzi wa Umma na huamuliwa na mtu au taasisi inayoomba ukaguzi huo. Hata hivyo, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali anaweza kurekebisha mawanda akiona ni lazima na sahihi kama ilivyoainishwa katika kanuni ya 80 (2) ya Kanuni ya ukaguzi wa Umma ya mwaka 2009.
Kwa hiyo, taarifa hii imejumuisha matokeo ya kaguzi maalum nane (8) zilizoombwa na wadau mbalimbali na kufanyika kwa mwaka huu wa ukaguzi. Orodha ya ukaguzi maalum zilizofanyika ni kama

inavyoonyeshwa kwenye jedwali hapo chini. Matokeo ya kina ya kaguzi hizi yameainishwa katika sura ya kumi na mbili ya ripoti hii.

Jedwali Na. 3: Orodha ya Kaguzi maalum zilizofanyika

Na.	*Orodha ya Kaguzi Maalum*
1.	Ukaguzi Maalumu kuhusu Mkataba Na. AE/008/2015-2016/HQ/C/3 kati ya REA na SMEC International Pty Ltd na Mkataba Na. AE./008/2016-2017/HQ/G/9,10, na 11 kati ya REA and REA na Wakandarasi 29 kwenye vipengele vya Utafiti na Usanifu wa kina.
2.	Ukaguzi Maalum kuhusu Mradi wa Ujenzi (jengo la Ushirka) unaomilikiwa na Shirikisho la Vyama vya Ushirika (TFC) Tanzania
3.	Ukaguzi Maalum kuhusu Tuhuma za Ubadhirifu wa Mfuko wa Ustawi wa Watumishi uliofanyika kwenye Jeshi la Zimamoto na Uokoaji
4.	Ukaguzi Maalum kuhusu Vibali vya Kazi ya Mfupi vilivyotolewa kwa Wageni na Idara ya Uhamiaji Makao Makuu, Idara ya Uhamiaji Mkoa wa Mtwara na Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere
5.	Ukaguzi Maalum Kuhusu ujenzi wa bweni na Ukumbi wa Mihadhara kwenye Chuo cha Misitu cha Olmotonyi Arusha
6.	Ukaguzi Maalum kuhusu Mradi wa Ubia kati ya TGGA na Jafferji Developers Limited kuanzia mwaka 2010 hadi 2018
7.	Ukaguzi Maalum Kuhusu Matumizi ya Sh. 8,000,000 yaliyofanyika kwenye Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma kwa kipindi cha Kuanzia tarehe 1 Julai 2019 hadi tarehe 4 Novemba 2019
8.	Ukaguzi Maalum uliofanyika kwa Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) kwa kipindi cha Kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018

Chanzo: Taarifa ya CAG ya kaguzi maalum kwa mwaka 2018/2019

Tukiwa wakaguzi wa sekta ya umma, tunawajibika kwa taaluma zetu ili kuaminika na umma kwa kazi zetu kwa kutoa ripoti za ukweli zinazoendelea kuimarisha uwajibikaji, uwazi na uadilifu katika usimamizi wa rasilimali za umma. Matokeo muhimu ya ukaguzi yanaonyeshwa katika sura zinazofuata.

SURA YA PILI

2.0 HATI ZA UKAGUZI

2.1 Utangulizi

Ripoti hii ya ukaguzi inawasilisha maoni ya kitaalam ya ukaguzi kwa lengo la kuonesha kama Taasisi za Serikali zimewasilisha Taarifa za Fedha na za kiutendaji zinazoonesha uhalisia.

Pia, ripoti za ukaguzi zimelenga kuwajulisha wasomaji suala lolote linaloweza kuathiri ubora wa taarifa za Fedha zilizoandaliwa. Hati za ukaguzi hutolewa kulingana na upatikanaji wa ushahidi unaojitosheleza ili kuwezesha watumiaji kufanya maamuzi sahihi wanapotumia Taarifa za Fedha, au kuonesha kama Taasisi husika inaandaa taarifa kulingana na Viwango vya Kimataifa vya uandaaji Hesabu katika Sekta ya Umma kwa Msingi usio wa Taslimu (IPSAS).

Ukaguzi unapaswa kutoa Hati kulingana na ushahidi wa kikaguzi unaojitosheleza. Ili kutoa Maoni ya Ukaguzi, mkaguzi anapaswa kufanya kazi kwa kufuata matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Asasi Kuu za Ukaguzi (ISSAIs 1700) na vinavyowezesha kuchagua Hati sahihi kulingana na ukaguzi uliofanyika.

Hati za Ukaguzi ni maoni huru yanayotolewa na mkaguzi kwenye hesabu za mteja baada ya kujiridhisha kwa kazi aliyoifanya. Hati ya ukaguzi ni muhimu sana kwa wadau kwani zinalenga kufahamisha umma kama Taarifa za fedha wanazotumia ni sahihi na wanaweza kutumia taarifa hizo kufanya maamuzi ya kitaalama. Hati za ukaguzi pia huwajulisha watumiaji wa Taarifa za fedha uadilifu wa menejimenti na wale waliokasimiwa madaraka katika Taasisi husika.

Hati za Ukaguzi huchukuliwa kama taarifa muhimu wakati wa kuripoti usahihi wa taarifa za kifedha kwa watumiaji. Katika sekta ya umma, ukaguzi hutoa mapendekezo kwa Bunge na wadau wengine kuwa Taarifa za fedha zimeandaliwa kwa kufuata Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma visivyo vya Msingi wa Taslimu

(IPSAS Accrual) na Kifungu Na. 25(4) cha Sheria ya Fedha za Umma, 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004).

2.2 Aina ya Hati za Ukaguzi

Kuna aina nne za Hati ya Ukaguzi na kila moja inatolewa kulingana na vigezo viliyoonekana wakati wa ukaguzi. Aina za Hati za ukaguzi ni kama ilivyoelezwa kwenye Kielelezo hapa chini:

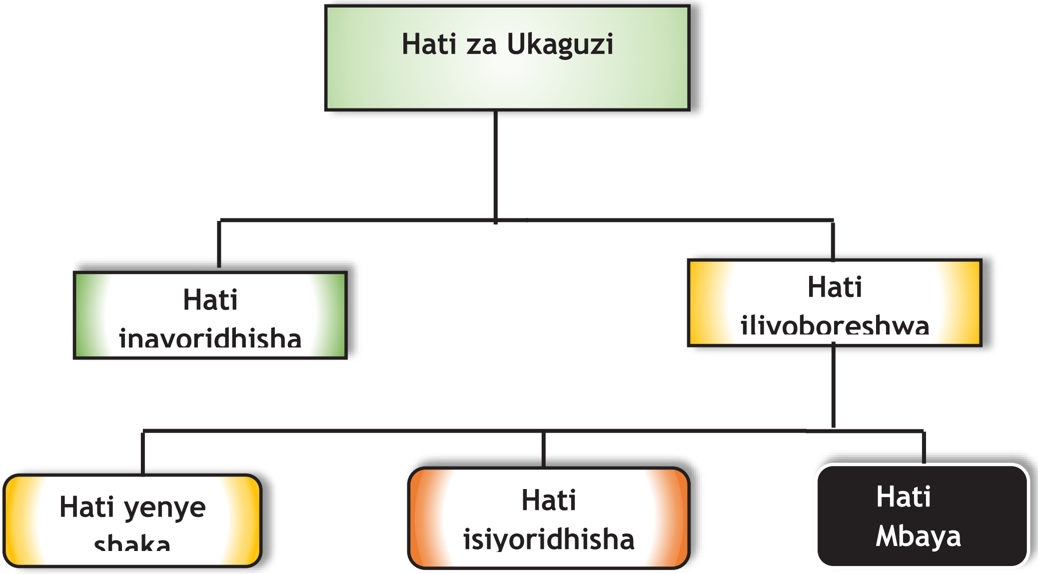

2.2.1 Hati inayoridhisha

Hati inayoridhisha pia hujulikana kama 'Hati safi'. Hati hii hutolewa pale ambapo taarifa za fedha zilizowasilishwa hazikuwa na upotoshaji pia ziliandaliwa kwa kufuata mifumo ya kihasibu, ikiwa ni pamoja na Sheria na Kanuni zinazokubalika.Hii ni Hati bora zaidi inayoweza kutolewa kwa Taasisi baada ya ukaguzi huru kufanyika. Pia, hati hii hutolewa pale mkaguzi anapojiridhisha kuwa ushahidi aliopata unajitosheleza na Taarifa za Fedha ziliandaliwa bila udanganyifu.

Kati ya taasisi 296 za Serikali kuu zilizokaguliwa katika mwaka wa fedha 2018/19, taasisi 294[3] zilipewa hati za ukaguzi. Taasisi 253(86 %) zilipata hati safi ikimaanisha taarifa za fedha katika taasisi hizo

[3] Taasisi mbili zilikaguliwa na kupewa Barua ya mapungufu kwa Menejimenti

ziliandaliwa bila udanganyifu. Hii inaonesha ongezeko la 7% ikilinganishwa na taarifa ya ukaguzi uliopita.

Hata hivyo, ni muhimu kufahamu kwamba, kulingana na viwango vya Kimataifa vya Taasisi Kuu za Ukaguzi (ISSAIs 1700), ukaguzi ulipitia taarifa za fedha ikiwa ni pamoja na kuangalia jinsi taasisi zinavyozingatia utii wa Sheria, taratibu na kanuni katika udhibiti wa mifumo ya ndani ya taasisi. Hata hivyo taasisi zilizopata hati inayoridhisha haimaanishi kuwa zilikuwa na mifumo thabiti na walizingatia wa sheria, kanuni na taratibu zilizoweka kwa ukamilifu. Mapungufu yaliyobainika katika mifumo yaliwasilishwa kwa menejimenti za taasisi husika kupitia barua za ukaguzi na matokeo ya ukaguzi mengine yameainishwa katika sura zinazofuata katika ripoti hii.

2.2.2.1 Hati inayoridhisha yenye masuala ya msisitizo

Hata hivyo kati ya taasisi 253 zilizopata hati inayoridhisha, nimetoa msisitizo wa kuwepo kwa maeneo yanayohitaji kuwekwa wazi kwa watumiaji wa taarifa za fedha katika taasisi 13. Msisitizo ulitolewa kwa maeneo mbalimbali hauathiri hati za ukaguzi zilizotolewa. Maelezo zaidi ya taasisi zilizopata hati zinazoridhisha, na hati zenye msisitizo wa maboresho zimeoneshwa katika **kiambatisho Na. 2.1**

2.2.3 Hati zenye Mashaka

Taasisi 24 (8 %) kati ya taasisi 294 zilizokaguliwa kwa mwaka wa fedha 2018/19 zilipata hati zenye shaka, kufuatana na ushahidi wa kuwepo kwa udanganyifu katika taarifa za fedha zilizoandaliwa ama kuwepo kwa vikwazo vya mawanda ya ukaguzi.

Kumekuwa na ongezeko la hati zenye shaka kwa 140% ikilinganishwa na matokeo ya ukaguzi wa mwaka uliopita. Mwenendo huu unamaanisha kutokuwapo kwa maboresho katika uandaaji wa taarifa za fedha. Maelezo zaidi ya taasisi zilizopata hati zenye shaka zimeoneshwa katika **kiambatisho Na.2.2**

2.2.4 Hati zisizoridhisha[4]

Kati ya taasisi 294 zilizokaguliwa, hati 5 (2%) zisizoridhisha zilitolewa kwa taasisi zilizokaguliwa. Hati hizo zilitolewa baada ya kujiridhisha kuwapo kwa kutokubaliana katika taarifa za fedha zilizokaguliwa. Maelezo zaidi ya taasisi husika zimeoneshwa katika **Kiambatisho Na.2.3**

2.2.5 Hati Mbaya

Viwango vya Kimataifa vya Taasisi Kuu za Ukaguzi (ISSAIs 1705.9) vinamtaka mkaguzi kutoa hati mbaya pale anaposhindwa kupata ushahidi wa kutosheleza kuhitimisha kwamba taarifa za fedha zilizoandaliwa zilikuwa au hazikuwa na upotoshaji.

Pia, mkaguzi hutoa hati mbaya pale anaposhindwa kujiridhisha juu ya usahihi wa taarifa za fedha zilizotolewa na baada ya kupata ushahidi sahihi na kujitosheleza kwamba haiwezekani kutoa maoni juu ya taarifa za fedha zilizowasilishwa kutokana na kutokuwa na uhakika wa athari zitakazojitokeza baada ya kutumia taarifa hizi katika kufanya maamuzi mbalimbali.

Mkaguzi anaamini kuwa katika taarifa za mambo ambayo hakuweza kuyaona panaweza kuwa na udanganyifu mkubwa. Hili linatokea baada ya mkaguzi kujaribu kujiridhisha kwa kila hali kupata taarifa toka kwa taasisi kaguliwa na mkaguliwa kukataa kutoa taarifa hizo ama kwa kukusudia au kutokusudia.

Jumla ya hati mbaya 12 sawa na 4% ya taasisi 294 zilizokaguliwa zilitolewa katika mwaka huu wa fedha. Hii ni kutokana na kukwazwa kwa mawanda ya Ukaguzi. Maelezo na sababu za kutolewa kwa hati mbaya ni kama inavyoonekana kwenye **Kiambatisho Na. 2.4**

[4] *Mkaguzi atatoa Hati yenye Mashaka pale (a) Mkaguzi amepata Ushahidi wa kutosha kutoa maamuzi kwamba taarifa za fedha zikiwa peke yake ama zikichanganywa na taarifa nyingine zina udanganyifu lakini sio mkubwa sana ama (b) Mkaguzi ameshindwa kupata ushahidi wa kutosha ili kutoa maamuzi, ila akahitimisha kwamba taarifa ambazo hajazipata zinaweza kuwa na upotoshaji lakini sio mkubwa.*

Matokeo zaidi ya ukaguzi kwa mwaka 2018/19 ukilinganishwa na miaka mitatu iliyopita ni kama inavyoonekana kwenye **Jedwali** hapo chini.

Kumekuwa na ongezeko la taasisi zilizokaguliwa kutoka taasisi 255 katika mwaka 2017/18 hadi taasisi 296 katika mwaka 2018/19. Vivyo hivyo hati za ukaguzi zimekuwa zikibadilika kama zinavyooneshwa kwenye **Jedwali** hapo chini;

Jedwali Na.4: Mwenendo wa Hati za Ukaguzi

Hati	Hati inayoridhisha			Hati yenye shaka			Hati isiyoridhisha			Hati mbaya		
Mwaka	***2019***	***2018***	***2017***	***2019***	***2018***	***2017***	***2019***	***2018***	***2017***	***2019***	***2018***	***2017***
Wizara/Idara	61	61	58	4	4	6	1	0	1	0	0	0
Wakala	32	32	29	1	1	3	0	0	1	0	0	0
Balozi	35	40	33	5	1	2	1	0	0	0	0	0
Sekretarieti za Mikoa	26	26	25	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Bodi za Mabonde	14	14	9	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Mifuko maalum	16	16	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Taasisi Nyingine	42	41	33	6	0	3	0	0	2	0	1	0
Vyama vya Siasa	3	3	3	1	4	4	3	2	0	12	5	4
Hospitali za Rufaa za Mikoa	22	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
TRA	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hesabu Jumuifu za Taifa	0	2	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Jumla	**253**	**237**	**207**	**24**	**10**	**23**	**5**	**2**	**5**	**12**	**6**	**4**

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi

Kutokana na jedwali hapo juu, ninaweza kuhitimisha kwamba taasisi zilizokaguliwa zinaonyesha mwenendo mzuri kutokana na ongezeko la hati zinazoridhisha kutoka hati 237 hadi kufikia hati 251 sawa na ongezeko la hati 14 (6%). Ikilinganishwa na riporti ya mwaka uliopita hati zenye msisitizo zimeongezeka kutoka hati 18 hadi kufikia hati 43 sawa na ongezeko la 139%.

Hati za ukaguzi zilizotolewa kwa Vyama vya Siasa

Kama ilivyoripotiwa mwaka wa fedha uliopita, vyama vya siasa vimeendelea kuonesha mapungufu na kutofuata taratibu za uandaaji wa taarifa za fedha zinazokubalika. Kati ya vyama vya siasa 19 vilivyokaguliwa, vyama vitatu (3) pekee viliweza kuandaa na kuwasilisha taarifa za fedha kulingana na taratibu za uandaaji wa taarifa za fedha unaokubalika, hivyo kupata hati zinazoridhisha kama ilivyokuwa kwa mwaka uliopita.

Chama cha Siasa kimoja (1) kilipata hati yenye shaka ikiwa ni pungufu ikilinganishwa na 4 zilizoripotiwa mwaka uliopita.

Vyama vya siasa 12 vilipata hati mbaya wakati vyama vitatu (3) vilipata hati isiyoridhisha. Hati hizi ni mbaya zaidi kutolewa kwa taasisi, zikimaanisha taarifa za fedha zilizoandaliwa haziwezi kutumika katika kufanya maamuzi ya kitaalamu.

Ukaguzi ulibaini mapungufu katika uandaaji wa taarifa za fedha zenye udanganyifu na zisizofaa kutumiwa na Umma

Matokeo ya ukaguzi wa vyama 15 yameripotiwa kuwa mabaya toka mwaka wa fedha 2016/17 kutokana na kutokufuata ushauri unaotolewa wakati wa kaguzi mbalimbali zilizotangulia, na kushindwa kuboresha udhibiti wa mifumo ya ndani. Hivyo, kushidwa kupata ushahidi sahihi wa kujitosheleza ili kutoa msingi wa maoni ya ukaguzi kuhusu taarifa za fedha zilizoandaliwa. Maelezo ya hati zilizotolewa kwa vyama vya siasa yameoneshwa kwenye **Jedwali hapo**:

Jedwali Na. 4: Mwenendo wa Hati za Ukaguzi kwa miaka mitatu Mfululizo

Na.	Jina	2018/19	2017/18	2016/17
1	Alliance for Democratic Party (ADC)	Hati Mbaya	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
2	Chama cha Mapinduzi (CCM)	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye Shaka
3	Democratic Party (DP)	Hati Mbaya	Hati inayoridhisha	Hati yenye Shaka
4	CHADEMA	Hati inayoridhisha	Hati yenye Shaka	Hati yenye Shaka
5	ACT-Wazalendo	Hati inayoridhisha	Hati yenye Shaka	Hati inayoridhisha
6	NCCR-Mageuzi	Hati isiyoridhisha	Hati yenye Shaka	Hati yenye Shaka
7	Chama cha Kijamii (CCK)	Hati yenye Shaka	Hati yenye Shaka	Hati Mbaya
8	African Democratic Alliance (ADA-TADEA)	Hati Mbaya	Hati Mbaya	Hakikukaguliwa
9	National Reconstruction Alliance (NRA)	Hati Mbaya	Hati Mbaya	Haikukaguliwa
10	Union for Multiparty Democracy (UMD)	Hati Mbaya	Hati Mbaya	Haikukaguliwa
11	Alliance for Africa Farmers Party	Hati Mbaya	Hati Mbaya	Hati Mbaya
12	Sauti ya Umma (SAU)	Hati Mbaya	Hati Mbaya	Hati Mbaya
13	Chama cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)	Hati Mbaya	Hati isiyoridhisha	Hati inayoridhisha
14	National League for Democracy(NLD)	Hati isiyoridhisha	Hati isiyoridhisha	Hati Mbaya
15	Demokrasia Makini	Hati Mbaya	Hati Mbaya	Hati Mbaya
16	Civic United Front	Hati isiyoridhisha	Hati isiyoridhisha	Hati isiyoridhisha
17	Tanzania Labour Party(TLP)	Hati Mbaya	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
18	United Peoples Democratic Party(UPDP)	Hati Mbaya	Haikukaguliwa	Hakikukaguliwa
19	United Democratic Party(UDP)	Hati Mbaya	Hakikukaguliwa	Hakikukaguliwa

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi

Licha ya maagizo yaliyotolewa na Msajili wa Vyama vya Siasa, vyama vya siasa bado havizingatii mwongozo huo katika kuandaa taarifa za fedha zilizopewa. Pamoja na uhaba wa ustadi na uwezo katika usimamizi wa rasilimali za fedha za vyama vya Siasa.

Napendekeza Viongozi wa Vyama vya Siasa kuajiri/kushirikisha watu wenye sifa stahiki kwenye Uandaaji wa Taarifa za Fedha kulingana na Miongozo ya uandaaji wa Taarifa hizo.

SURA YA TATU

3.0 UFUATILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA MIAKA ILIOPITA

3.1 Utangulizi

Kifungu Na. 40 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008 inanitaka nijumuishe katika Ripoti yangu ya ukaguzi wa Mwaka hali ya utekelezaji wa mpango wa hatua uliotayarishwa na Maafisa Masuuli na yale yaliojumuishwa na Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG) . Ili kukidhi hitaji hili la kisheria, msimamo hatua za kurekebisha zilizochukuliwa katika utekelezaji wa mapendekezo yangu na zile zilizoandaliwa na Kamati Bunge ya Hesabu za Serikali zimeahinishwa zaidi katika sura hii.

Sura hii inatoa hali halisi ya hatua zilizokubaliwa na usimamizi ili kuhakikisha kwamba mapendekezo yangu yote na maagizo ya PAC yanatekelezwa kulingana na wakati uliokubaliwa; na kwamba, hatua zilizochukuliwa zimepunguza hoja za ukaguzi vilizoainishwa katika kaguzi zilizopita.

Ni muhimu kuhakikisha kuwa mapendekezo yangu yanazingatiwa ipasavyo, yanatekelezwa kwa ufanisi na yanatoa matokeo chanya ili kuongeza uwajibikaji wa rasilimali za umma.

Utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali pamoja na maelekezo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali yanaonyesha dhamira kwa wakaguliwa katika Serikali kwa ujumla katika kuimarisha Uwazi, Uwajibikaji, Utawala bora, Usimamizi na kukuza usimamizi mzuri wa kifedha na rasilimali katika vitengo vyote. Kwa hiyo, kutotekelezwa au kuchelewa utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali pamoja maagizo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali yanaweza kupelekea kujirudia kwa matumizi mabaya ya mapato na mali ya

Serikali; na kwa hivyo, uadilifu na utoshelevu wa mifumo na taratibu zinaweza kutotegemewa.

Kwa ujumla, hali ya utekelezaji katika mwaka huu wa fedha uliomalizika Juni 30, 2019 inaonesha maboresho yasiyoridhisha ikilinganishwa na mwaka uliopita. Hii inaonesha ufuatiliaj hafifu wa katika kushughulikia mapendekezo ya nyuma ya ukaguzi. Katika suala hili, menejimenti za Wizara, Idara na Wakala wanashauriwa kutekeleza mapendekezo ya nyuma ya ukaguzi. Utekelezaji wa mapendekezo inajadiliwa zaidi katika sura hii. Hata hivyo, vigezo vyangu vinavyotumika katika kutathmini hali ya utekelezaji vimetolewa katika jedwali hapa chini:

Jedwali Na. 5: Tafsiri ya maneno yaliyotumika katika kutathmini hali ya utekelezaji wa mapendekezo

Hali Halisi	Maelezo
Mapendekezo yaliyotekelezwa	Mkaguliwa ametimiza kikamilifu mapendekezo na maelekezo, kama ilivyoelezewa katika Ripoti.
Utekelezaji unaendelea	Mkaguliwa ana mipango mahususi ya kuanza, au ameanza, kutekeleza pendekezo au ametimiza kiasi cha pendekezo na maagizo yaliyotolewa.
Mapendekezo hayajatekelewa	Mkaguliwa hajatimiza pendekezo hilo wala hajaonesha kuwa atafanya hivyo.
Pendekezo limefutwa kutokana na matukio	Mkaguliwa amejitahidi kwa kiasi kikubwa kwamba udhaifu wa zamani haufanyiki katika miaka iliyofuata au mapendekezo na maagizo hayana umuhimu tena kwa utekelezaji kwa sababu ya muda kupita au utekelezaji wake hauwezekani sababu ya mabadiliko ya sheria, Vipaumbele vya Serikali na maagizo ya kisera.
Pendekezo limerudiwa	Mkaguliwa hajatimiza pendekezo la zamani ambalo katika mwaka huu pendekezo hilo hilo lilitolewa kwa kuzingatia ukweli kwamba pendekezo hilo lina haja ya kulirudiwa. Kwa hivyo, ili kuweka msisitizo, pendekezo lilitolewa tena.

Chanzo: Taarifa Kuu ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali.

3.2 Hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi wa ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa mwaka uliopita

3.2.1 Hali ya sasa ya mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa mwaka uliopita kuhusu Wizara, Vitengo na Wakala

Tathmini yangu ya mwaka huu inaonesha kuwa, kati ya mapendekezo 4,756 ya miaka ya nyuma, katika asilimia ya utekelezaji inaonesha kuwa Wizara zina asilimia 11, Idara ni asilimia 5, Tawala za Mikoa ni asilimia 18, Taasisi zingine ni asilimia 13, Balozi ni asilimia 15, Wakala ni asilimia 19, Vyama vya Siasa ni asilimia 9, Mifuko ya Mabonde ya maji na Ugavi wa Maji wa Kitaifa ni asilimia 6 na Hospitali za Rufaa za Mkoa ni asilimia 2 ya jumla ya mapendekezo ya mwaka uliopita. Kwa ujumla, Tawala za Mikoa, Mawakala na Balozi ni miongoni mwa taasisi tatu za juu ambazo zimeonesha kasi ya juu ya utekelezaji wa mapendekezo yangu kama inavyoonekana kwenye kielelezo hapo chini.

Kielelezo Na. 1: Asilimia ya hali ya Utekelezaji kwa kila idara kwa mwaka 2018/19

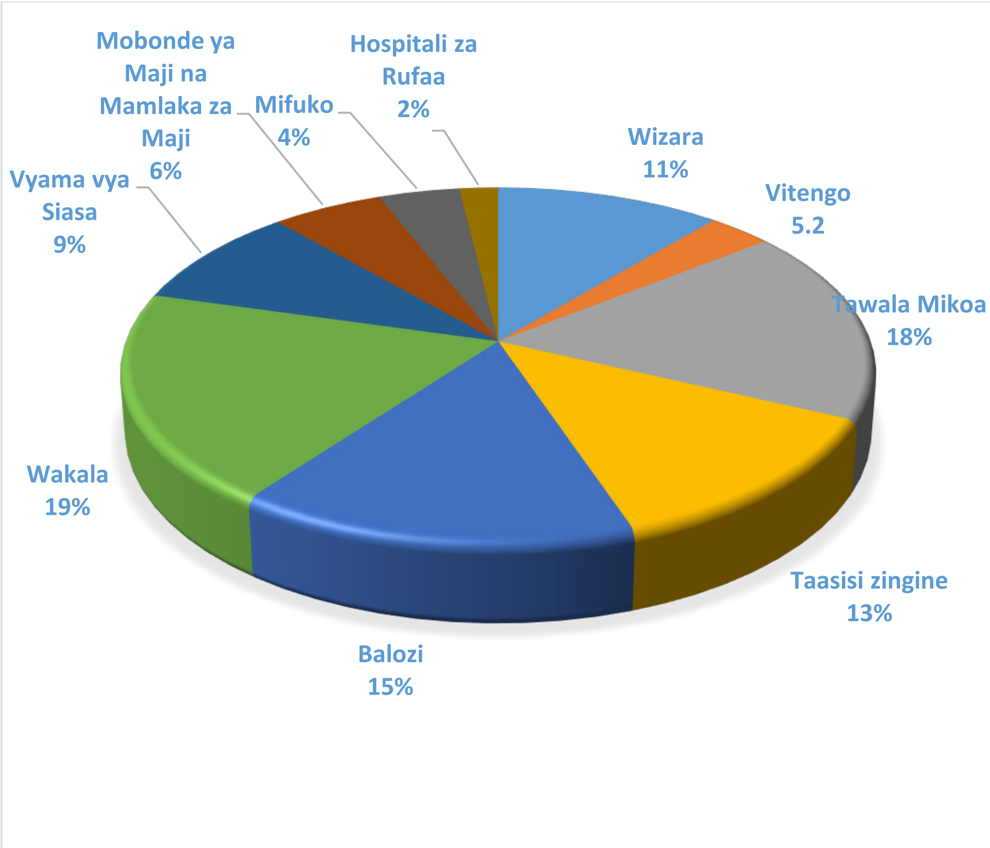

Chanzo: *Taarifa za Ukaguzi za Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa Menejimenti za Taasisi husika kwa mwaka 2018/19*

Kupitia ufuatiliaji na tathmini juu ya hali ya utekelezaji wa mapendekezo yangu, nilibaini kuwa kati ya mapendekezo yapatayo 4,756, mapendekezo 1,494 sawa na asilimia 31 yimetekelezwa, mapendekezo 1,588 sawa na asilimia 33 yametekelezwa, mapendekezo 1,080 sawa na asilimia 23 hayajatekelezwa, mapendekezo 286 sawa na asilimia 6 yamepitwa na wakati kulingana na matukio na 308 (sawa na 7%) yamerudiwa. Hali ya utekelezaji imeoneshwa katika jedwali na katika kielelezo hapa chini:

Jedwali Na. 6: Hali ya Utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa taarifa za Taasisi mbalimbali kwa mwaka 2018/2019

Hali ya Utekelezaji	Idadi ya Mapendekezo	Asilimia ya Utekelezaji
Mapendekezo yaliyotekelezwa	1,494	31
Utekelezaji unaendelea	1,588	33
Mapendekezo hayajatekelewa	1,080	23
Pendekezo limefutwa kutokana na matukio	286	6
Pendekezo yaliyorudiwa	308	7
Jumla ya mapendekezo ya nyuma	**4,756**	**100**

Chanzo: *Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa Mwaka 2018/2019*

Kielelezo Na. 2: Hali ya Utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa taarifa za Taasisi mbalimbali kwa mwaka 2018/2019

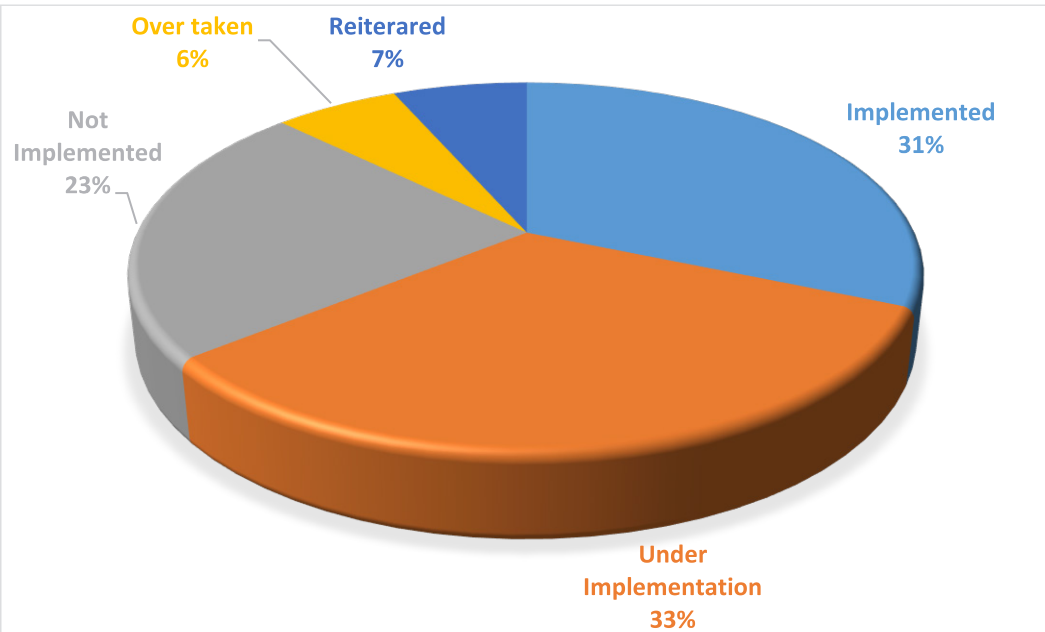

Chanzo: *Taarifa za Ukaguzi za Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa Menejimenti za Taasisi husika kwa mwaka 2018/19*

Hali ya utekelezaji imeelezwa kwa undani katika taarifa za Taasisi za Wakaguliwa husika. Hata hivyo, muhtasari huu haujahusisha mapendekezo tisa (9) yaliyotekelezwa na mapendekezo kumi na tano (15) ambayo yameondolewa kutokana na kupitwa kwa matukio mabalimbali ambayo yamejumuishwa katika taarifa za Ukaguzi za Taasisi husika. Mapendekezo hayo yanaonekana katika katika **Kiambatisho Na.3.1** cha taarifa hii.

3.2.2 Ulinganishaji wa hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kati ya hali ya sasa na ya miaka ya nyuma

Nilipima hali ya utekelezaji kwa miaka miwili mfululizo (yaani mwaka 2017/2018 na 2018/2019). Nikabaini kwamba, katika hali ya utekelezaji wa mwaka huu wa fedha uliomalizika tarehe 30 Juni 2019 inaonesha kushuka kidogo kutoka asilimia 34 (mwaka uliopita) hadi asilimia 33 (mwaka huu) na hii inatokana na ufuatiliaji hafifu uliofanywa na menejimenti za Wizara, Idara na Wakala kuchukua hatua juu ya mapendekezo ya ukaguzi kama ilivyoonyeshwa kwenye kielelezo hapo chini:

Jedwali Na. 7: Ulinganishaji wa hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kati ya hali ya sasa na ya miaka ya nyuma

Hali ya Utekelezaji	Idadi ya Mapendekezo kwa mwaka 2018/2019		Idadi ya Mapendekezo kwa mwaka 2017/2018	
	No.	%	No.	%
Mapendekezo yaliyotekelezwa	1,494	31	1,459	34
Utekelezaji	1,588	33	1,626	38
Mapendekezo	1,080	23	752	18
Pendekezo limefutwa kutokana na matukio	286	6.1	445	10
Pendekezo	308	7	0	0
Jumla ya mapendekezo ya nyuma	**4,756**	**100**	**4,282**	**100**

Chanzo: *Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa Mwaka 2018/2019*

Kutokana kwa Jedwali Na. 3 hapo juu, idadi ya mapendekezo ya miaka ya nyuma imeongezeka hadi kufikia 4,756 katika mwaka huu ikilinganishwa na mapendekezo 4,282 ya miaka iliyopita sawa na nyongeza ya asilimia 10. Hii inamaanisha kuwa kasi ya serikali ya kutekeleza mapendekezo ya ukaguzi ni ndogo ikilinganishwa na idadi ya mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa kwa kila mwaka.

Kielelezo Na. 3: Ulinganishaji wa hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kati ya hali ya sasa na ya miaka ya nyuma

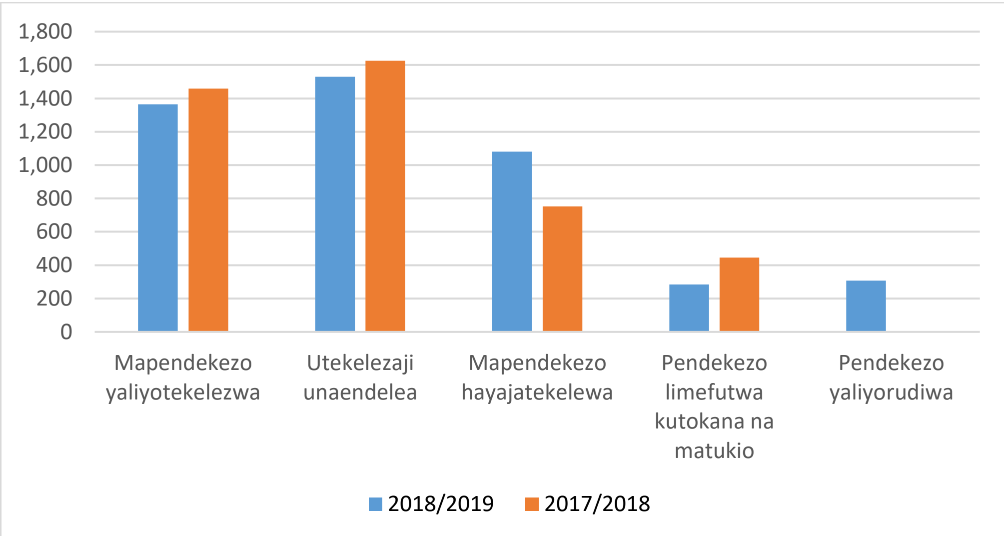

***Chanzo:** Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa Mwaka 2018/2019*

3.2.3 Hali ya utekelezaji na uchambuzi wa maagizo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kwa Vyama vya Siasa, Mifuko ya Maji na Mifuko ya taasisi zingine katika mwaka wa fedha 2018/19

Kufuatia Agizo la 117 (15) la Agizo la Sheria ya Kudumu ya Bunge (toleo lililorekebishwa la Januari 2016), Kamati ya Bunge ya Hesabu za Hesabu za Serikali ni chombo cha juu kinachosimamia Wizara, Idara, Mawakala na Mamlaka za Umma. Kwa hali hii, ninakiri kwamba jukumu hili la kamati katika kushughulikia maeneo yenye matumizi mabaya ya fedha za Umma katika taasisi za Umma. Kamati ya Bunge

ya Hesabu za Serikali imekuwa ikitimiza majukumu yake kwa kutumia taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ambazo kimsingi ni muhimu kama mchango katika kujenga msingi wa shughuli za Kamati, Kwa hivyo, utekelezaji wa maagizo yaliyotolewa na Kamati yanapaswa kuzingatiwa ipasavyo na Maafisa Masuuli wakiwa wanatekeleza majukumu na operesheni za kila siku kwa kuzingatia utaratibu, maadili, uchumi na kwa ufanisi.

Kupitia ripoti ya Bunge ya Hesabu za Serikali, nilibaini kwamba, jumla taarifa za mafungu sitini na tisa (69) ziliwasilishwa kwa Kamati kwa majadiliano na mapendekezo tisa (9) ya Kamati yalipitishwa na Bunge. Katika mwaka uliopita, kulikuwa na jumla ya mapendekezo 91 ambapo mapendekezo 85 ya mwaka uliopita ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali yanahitaji majibu ya Serikali, na mapendekezo 6 yalikuwa maagizo ya Kamati. Majibu ya serikali yameoneshwa kwenye kiambatisho kilichopo katika Jedwali hapo chini.

Kati ya mapendekezo 91 ya ukaguzi, mapendekezo 92 (sawa na asilimia 33 yalitekelezwa, mapendekezo 79 (sawa na asilimia 28.6 yapo kwenye utekelezaji, mapendekezo 105 (sawa na asilimia 38) hayakutekelezwa na mapendekezo 19 (sawa na asilimia 7) yaliondolewa kutokana na kupita matukio kama ilivyoonyeshwa kwenye jedwali Na.9 na kiambatisho Na. 3 kilichopo katika taarifa hii. Tathmini yangu kupitia taarifa za ukaguzi za Taasisi mbalimbali inaonyesha kuwa, katika mwaka ulioishia tarehe 30 Juni, 2019 kamati ilikuwa tayari imetoa jumla ya maagizo 295 ambayo yalikuwa katika hatua mbalimbali za utekelezaji katika taasisi hizo zilizipo Serikali Kuu kama inavyoonesha katika Jedwali na kielelezo hapa chini:

Jedwali Na. 8: Mapendekezi ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kwa mwaka wa fedha 2018/19

Mwaka wa Fedha	2015/16		2016/17		2017/2018	
Hali	**Idadi**	**%**	**Idadi**	**%**	**Idadi**	**%**
Mapendekezo yaliyotekelezwa	1	6	82	30	92	31
Utekelezaji unaendelea	10	63	163	60	79	28
Mapendekezo hayajatekelezwa	3	19	19	7	105	35
Pendekezo limefutwa kutokana na matukio	2	12	8	2	19	7
Jumla ya Mapendekezo	**16**	**100**	**272**	**100**	**295**	**100**

Chanzo: *Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu kwa mwaka 2018/2019*

Maelezo hayo hapo juu pia yemeoneshwa katika kielelezo hapa chini:

Kielelezo Na. 4: Hali ya utekelezaji wa maagizo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kwa Vyama vya Siasa, Mifuko ya Maji na Mifuko ya taasisi zingine katika mwaka wa fedha 2018/19

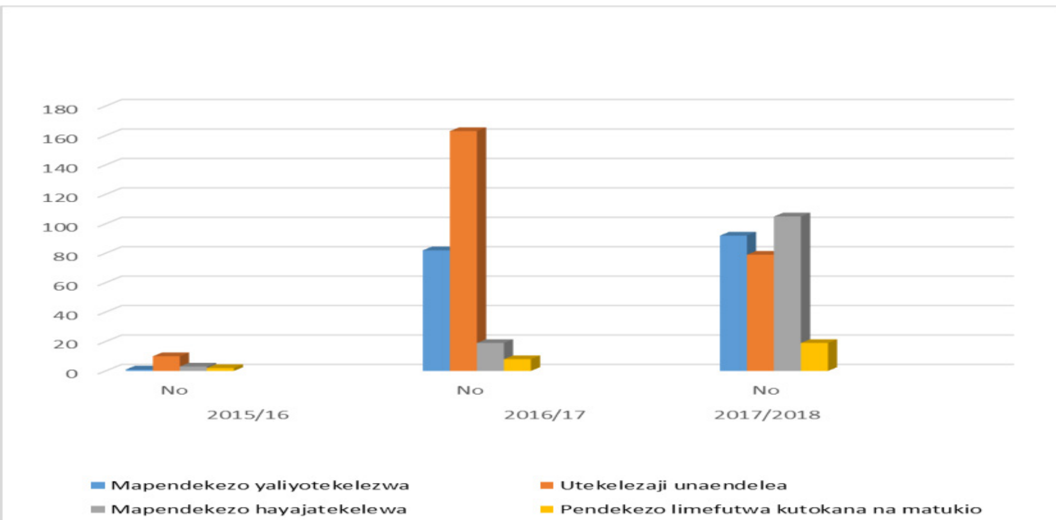

Chanzo: Taarifa za Mdhibiti na Nkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa kipindi cha 2015/2016, 2016/2017 and 2017/2018

3.2.4 Kulinganisha hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa hali sasa na miaka ya nyuma kwa maelekezo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu kwa taarifa za ukaguzi za Taasisi zilizokaguliwa

Tathmini yangu ilibaini kuwa, hali ya utekelezaji wa maagizo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu kwa mwaka wa fedha ulioisha mwaka 2018/2019 imeboreshwa kidogo, ambapo maagizo ambayo hayajatekelezwa yaliongezeka hadi kufikia asilimia 38 ya utekelezaji wa mwaka huu kutoka asilimia 7 mwaka jana. Maagizo ambayo kwa sasa yapo chini ya utekelezaji yamepungua hadi kufikia asilimia 28 kutoka asilimia 60 mwaka jana. Maagizo ambayo imefutwa kutokana na matukio mbalimbali yameongezeka hadi kufikia asilimia 7 kutoka asilimia 2 hata hivyo maagizo yaliyotekelezwa yameongezeka kidogo hadi kufikia asilimia 33 kutoka asilimia 30 mwaka jana kama ilivyooneshwa kwenye kielelezo hapo chini:

Kielelezo Na. 5: Mapendekezo yaliyotolewa ikilinganishwa na utekelezaji kwa miaka mitatu

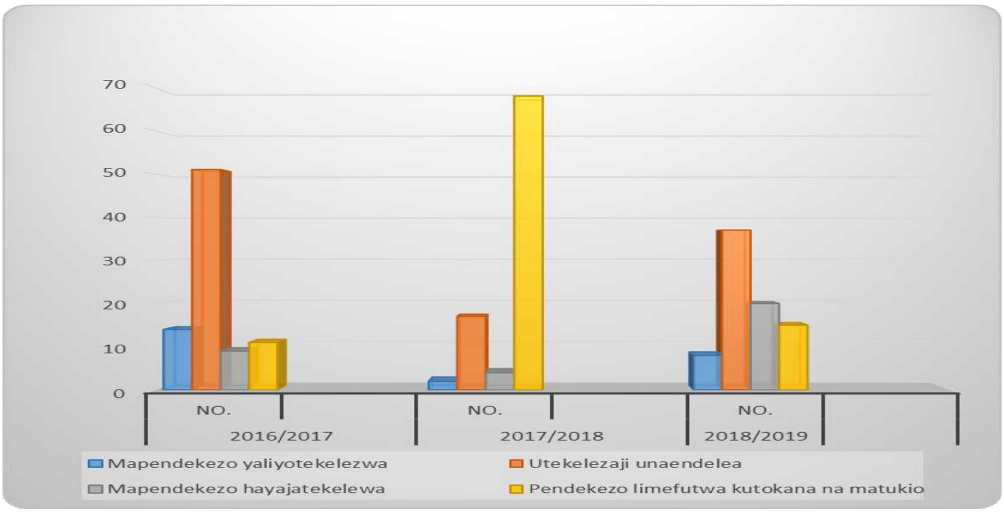

Chanzo: Taarifa za Mdhibiti na Nkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa kipindi cha 2015/2016, 2016/2017 and 2017/2018

3.2.5 Hali ya utekelezaji wa ukaguzi wa mwaka uliopita kwa Mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali.

Kanuni ya 38 ya Kanuni ya Ukaguzi wa Umma (GN.47) ya mwaka 2009 inamtaka Mlipaji Mkuu wa Serikali kuwasiliana kwa maandishi na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ndani miezi mitatu tangu kupokelewa kwa mapendekezo na mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.

Katika kuzingatia kikamilifu kanuni hiyo, Serikali kupitia kwa Katibu Mkuu na Mlipaji Mkuu wa Serikali waliwasilisha majibu yake kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali juu ya mapendekezo yaliyotolewa kwenye taarifa ya Mwaka wa Fedha ulioishia tarehe 30 Juni, 2018. Majibu hayo yalipokelewa kwa barua yenye kumb. CHA.116 /474/01 ya tarehe 5 Julai 2019.

Katika ripoti Kuu ya mwaka huu kuna jumla ya mapendekezo 90 ya mwaka uliopita hadi kufikia tarehe 30 Juni 2019, ambapo kulikuwa na mapendekezo 81 ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mwaka uliopita ambayo yanahitaji majibu ya Serikali, na mapendekezo 9 yalikuwa maagizo ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali.

Kati ya mapendekezo 80 ya ukaguzi, mapendekezo 8 (sawa na asilimia 10) yalitekelezwa, mapendekezo 37 (sawa na asilimia 46) yapo kwenye hatua za Utekelezaji, mapendekezo 20 (sawa na asilimia 25) hayakutekelezwa, mapendekezo 15 (sawa na asilimia 9) yalifutwa kutoka na kupitwa na matukio. Hali ya utekelezaji wa mapendekezo imetolewa katika Jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 9: Hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali ya miaka ya nyuma kwa Mlipaji Mkuu wa Serikali.

Hali	Hali ya Utekelezaji	
	Idadi.	%
Mapendekezo yaliyotekelezwa	8	10
Utekelezaji unaendelea	37	46

Hali	Hali ya Utekelezaji	
	Idadi.	%
Mapendekezo hayajatekelezwa	20	25
Pendekezo limefutwa kutokana na kupita na matukio	15	19
Jumla ya Mapendekezo	**80**	**100**

Chanzo: Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kutoka kwenye taarifa za taasisi mbalibali - Kwa mwaka 2018/2019

Jedwali hilo hapo juu linaoneshwa katika kielelezo hapa chini;

Kielelezo Na. 6: Hali halisi ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya kwenye taarifa kuu ya mwaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali

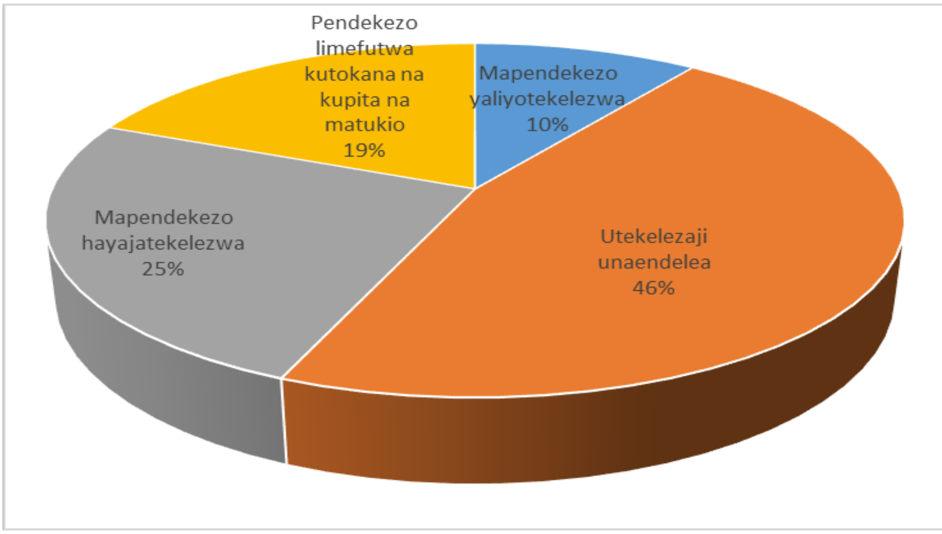

Chanzo: Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa Mwaka 2017/2018

Kwa ujumla, kutokana na jedwali Na. 10 na Kielelezo Na. 7 hapo juu, mwenendo unaonesha kwamba kumekuwa na maboresho kidogo katika kutekeleza mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali; ambapo, mapendekezo yaliyotekelezwa yameongezeka hadi kufikia asilimia 10 kutoka asilimia 2 ya mwaka jana, lakini mapendekezo ambayo utekelezaji wake upo katika hatua mbalimbali za utekelezaji imeongezeka hadi kufikia asilimia 46 kutoka 18.7 mwaka jana.

Vivyo hivyo, kumekuwa na ongezeko katika idadi ya mapendekezo ambayo hayajatekelezwa kikamilifu hadi kufikia asilimia 25 kutoka asilimia 4.4 ya mwaka jana. Mapendekezo ambayo yamepitwa na wakati kutokana na matukio mbalimbali yamepungua hadi kufikia asilimia 19 kutoka asilimia 74.7 kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na. 3.2** vilivyopo katika taarifa hii.

Katika kuona maboresho kiasi katika kuwasilililisha majibu ya Serikali katika mapendekezo yangu na mpango utekelezaji wake, jitihada zaidi zinahitajika ili kuhakikisha utekelezaji kamilifu au kwa kiasi wa mapendekezo.

Vivyo hivyo, ili kuhakikisha ukamilifu wa mapendekezo ambayo utekelezaji wake umeanza lakini haujakamilika, ninashauri kwamba Mlipaji Mkuu wa Serikali kwa kushirikiana na Maafisa Masuuli kuongeza jitihada zaidi kwenye mapendekezo ya ukaguzi yaliyokamilika utekelezaji wake kulingana mpango uliokubaliwa kwa utekelezaji wa mapendekezo yaliyobaki.

SURA YA NNE

4.0 UKAGUZI WA BAJETI YA SERIKALI

4.1 Utangulizi

Sura ya Nne inatoa mrejesho wa mapendekezo ya Bajeti ya Serikali ikiwa ni makisio ya makusanyo na matumizi, makusanyo halisi, Fedha zilizotolewa mfuko mkuu na matumizi yaliyofanywa na Serikali. Malengo makuu ya Bajeti ya mwaka wa fedha 2018/19 ni kupambana na umaskini na kuiwezesha Tanzania kufikia uchumi wa viwanda wa kipato cha kati kwa kutekeleza vipaumbele vifuatavyo[5]:

i. Kilimo: kwa Kuboresha miundombinu ya umwagiliaji, maghala na masoko na kutatua matatizo ya wakulima na sekta ndogo za uvuvi na mifugo;

ii. Viwanda: kuboresha mazingira na usimamizi wa uwekezaji wa sekta binafsi;

iii. Huduma za Kijamii: Kuongeza upatikanaji na usambazaji wa maji safi na salama hususani vijijini, kugharamia Elimu ya Msingi bila Ada, kuongeza upatikanaji na usambazaji wa dawa, vifaa tiba, na uboreshaji wa huduma katika vituo vya afya, Zahanati na Hospitali za rufaa; na

iv. Miundombinu wezeshi: Uzalishaji wa umeme kwa kutumia vyanzo mbalimbali, kuendeleza ujenzi wa reli mpya ya kati kwa kiwango cha kimataifa (*standard gauge*), Ujenzi wa barabara za kuunganisha mikoa na vijijini, usafiri wa anga na majini.

4.2 Sera na Mikakati ya Bajeti

Ili kuhakikisha ufanisi katika makusanyo na matumizi ya Bajeti ya mwaka 2018/19 Serikali iliandaa sera, mikakati, na kufanya maboresho ya mifumo, ada na tozo mbalimbali

Sera, maboresho ya mifumo, ada na tozo zilizowekwa ili kurahisisha mchakato na kuongeza makusanyo ni pamoja na: Marekebisho katika

---

[5] *Kama ilivyoonyeshwa katika Hotuba ya Bajeti mwezi June 2018, http://www.mof.go.tz*

Sheria ya Ongezeko la thamani (VAT), SURA 148, Marekebisho kwenye Sheria ya Kodi ya mapato, SURA 332, Marekebisho katika Sheria ya Ushuru wa Bidhaa SURA 147 nakadhalika.

Sera na mikakati mingine ni kuanzisha Akaunti Jumuifu ya Hazina itakayotumika kufanya malipo ya Serikali, kuboresha mazingira ya uwekezaji na urasimishaji ili kuvutia biashara na uwekezaji, kuongeza wigo wa kodi kwa kurasimisha sekta zisizo rasmi pamoja na kuimarisha usimamizi wa vyanzo vya mapato vilivyopo, hususani katika matumizi ya mifumo ya kielektroniki.

Sera na Hatua za kusimamia Matumizi kwa mwaka wa fedha 2018/19 ni pamoja na: udhibiti nakisi ya bajeti isizidi asilimia 3.2 ya Pato la Taifa, kuelekeza fedha kwenye maeneo ya kipaumbele na yenye tija, kudhibiti ulimbikizaji wa madeni na Kusimamia nidhamu katika matumizi ya fedha za umma na kupunguza matumizi yasiyokuwa ya lazima.

Katika kusimamia sera za matumizi, hatua zilizochukuliwa ni pamoja na: Kuchukua hatua za kisheria, kiutawala na kinidhamu kwa watakaothibitika kwenda kinyume na sheria na kanuni zinazoongoza utendaji katika taasisi zao, kutoingia mikataba bila kuwa na uhakika wa upatikanaji wa fedha, kulipa madeni yaliyohakikiwa na Serikali, na kuhakikisha ununuzi wa umma unawiana na thamani ya fedha itakayotumika.

4.3 Makisio ya Bajeti

Makisio ya makusanyo na matumizi kwa mwaka wa fedha 2018/19 ni kama ifuatavyo:

4.3.1 Makisio ya Makusanyo

Katika mwaka wa Fedha 2018/19, Serikali ilipanga kukusanya kiasi cha Sh. bilioni 32,475.95 ikiwa ni ongezeko la kiasi cha Sh. bilioni 763.96 sawa na asilimia 2.41 kulinganisha na Bajeti ya Sh. bilioni 31,711.99 iliyoripotiwa mwaka wa fedha 2017/18.

4.3.2 Makisio ya Matumizi

Serikali ilipanga kutumia kiasi cha Sh. bilioni 32,475.95 katika maeneo makuu mawili ya kibajeti kwa mgawanyo wa: Sh. bilioni 20,468.68 sawa na asilimia 63 ya bajeti kwa matumizi ya kawaida, kiasi cha Sh. bilioni 12,007.27 sawa na asilimia 37 ya bajeti kwa matumizi ya maendeleo.

Makisio ya makusanyo kutoka vyanzo mbalimbali na mgawanyo wa matumizi ni kama ilivyooneshwa kwenye Jedwali hapo chini;

Jedwali Na. 10: Mchanganuo wa Makisio ya Bajeti

	Mchanganuo wa Makisio ya Makusanyo na Matumizi	Makisio (Katika Sh. Bilioni)
A	***Makisio ya Makusanyo***	***32,475.95***
i.	*Makusanyo ya Ndani*	
	Kodi(kwa Tanzania bara pekee)	18,000.21
	Makusanyo yasiyotokana na Kodi	2,158.77
	Makusanyo ya Halmashauri	735.58
ii.	*Misaada*[6]	*1,081*
iii.	*Mikopo*	
	Mikopo ya Ndani[7]	5,793.66
	Mikopo ya Nje nyenye masharti Nafuu[8]	1,595.73
	Mikopo ya Nje nyenye masharti ya Kibiashara	3,111
B	***Makisio ya Matumizi***	***32,475.95***
i.	Matumizi ya Kawaida[9]	20,468.68
ii.	Matumizi ya Maendeleo[10]	12,007.27

Chanzo: *Hotuba ya Waziri wa Fedha na Mipango, 2017/18*

4.3.3 Makisio na Uhalisia wa Makusanyo

[6] Misaada; Misaada ya kibajeti Sh. Bilioni 236, Miradi ya Maendeleo Sh. bilioni 753, Mfuko wa pamoja Sh. Bilioni 92

[7] Mikopo ya Ndani; kugharamia Bajeti Sh. bilioni 1,194 na amana za Serikali zilizoiva Sh. Bilioni 4,600.

[8] Mikopo ya Nje nyenye masharti Nafuu; Misaada ya Kibaje Sh. bilioni 310, Miradi ya maendeleo Sh. bilioni 1,252, Mfuko wa pamoja Sh. bilioni 34

[9] Matumizi ya Kawaida; Kulipa mikopo Sh. bilioni 10,004, Mishahara Sh. bilioni 7,409.9, Matumizi mengineyo Sh. bilioni 3,054

[10] Maatumizi ya maendeleo yanajuimuisha:Vyanzo vya ndani Sh. bilioni 9,876, Vyanzo vya nje Sh. bilioni 2,130.9

Serikali ilikusanya kiasi cha Sh. bilioni 25,817.45 sawa na asilimia 79.50 ikilinganishwa na makisio ya Sh. bilioni 32,475.95; hivyo kiasi cha Sh. bilioni 6,658.50 hakikukusanywa.

Nilibaini upungufu wa makusanyo kiasi cha Sh. bilioni 1,878.51 sawa na asilimia 6.78 ikilinganishwa na makusanyo ya Sh. bilioni 27,695.96 yaliyoripotiwa 2017/18. Kupungua kwa makusanyo kumesababishwa na kupungua kwa Misaada na Mikopo iliyopokelewa katika mwaka wa fedha.

Makusanyo yanaonesha mwenendo hasi wa ukusanyaji wa mapato yanayotakiwa kugharamia Matumizi.

Ni maoni yangu kwamba upungufu unaoonekana kwenye makusanyo una athari katika utekelezaji wa mipango ya maendeleo na vipaumbele ya Bajeti ya serikali kwa mwaka wa fedha 2018/19. Kielelezo kifuatacho kinaonesha uhalisia wa makisio na makusanyo.

Kielelezo Na. 7: Makisio na makusanyo ya mapato kutoka katika ovyanzo vilivyotambulika kwa mwaka wa Fedha 2018/19 (Kiasi katika Sh. bilioni)

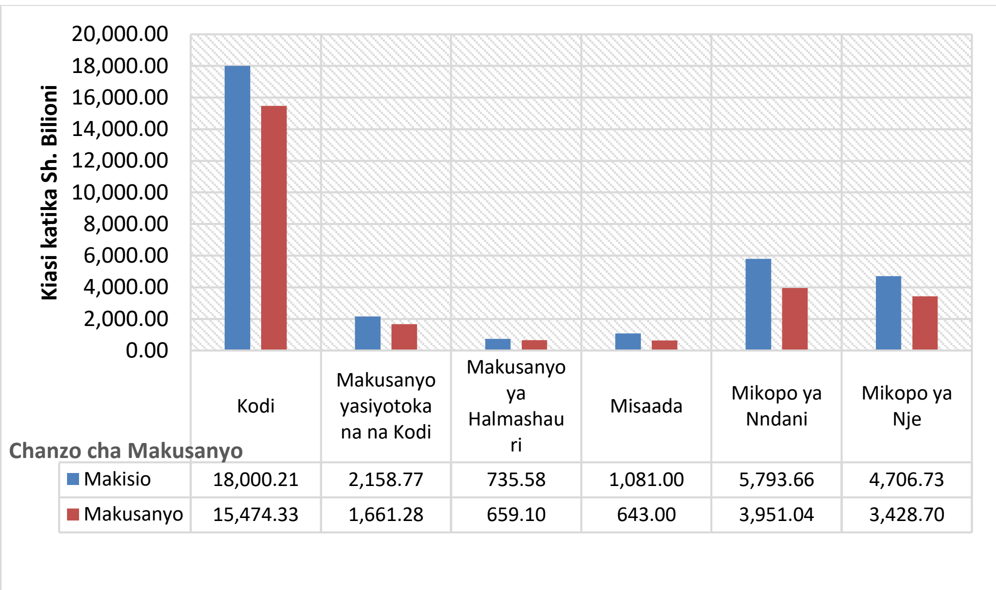

Chanzo: *Taarifa za Ukaguzi katika Mafunfu*

Kutokana na kielelezo kilichotajwa hapo juu, uchambuzi wa makusanyo kwa kila chanzo kilichotambulika ni kama inavyoonekana hapa chini:

a) Makusanyo yanayotokana na Kodi

Makusanyo ya Kodi kwa Tanzania Bara ni Sh. bilioni 15,474.33 sawa na asilimia 86 kulinganisha na makisio yaliyopitishwa ya Sh. bilioni 18,000.21, hivyo Kiasi cha Sh. bilioni 2,525.88 hakikukusanywa.

Nimebaini ongezeko la makusanyo kwa Sh. bilioni 324.86 sawa na asilimia 2.14 ikilinganishwa na Sh. bilioni 15,149.47 zilizokusanywa 2017/18. Mwenendo huu unaonesha matokeo chanya katika ukusanyaji wa kodi.

b) Makusanyo yasiyotokana na Kodi

Makusanyo yasiyotokana na kodi yanajumuisha makusanyo yanayofanywa na Wizara, Idara za Serikali kuu, Balozi, Sekretarieti za Mikoa na Taasisi nyingine.

Katika kupitia taarifa za fedha nilibaini kuwa kiasi cha Sh. bilioni 1,661.28 kilikusanywa, sawa na asilimia 77 ya makisio ya Sh. bilioni 2,158.77; hivyo kiasi cha Sh. bilioni 497.49 hakikukusanywa.

Ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2017/18, nilibaini ongezeko la makusanyo kwa Sh. bilioni 71.41 sawa na asilimia 4.49 ya makusanyo ya Sh. bilioni 1,589.87 yaliyoripotiwa. Ongezeko hili linaonesha uboreshaji wa usimamizi katika makusanyo.

c) Makusanyo ya Halmashauri

Makusanyo ya Halmashauri ni Sh. bilioni 659.10, sawa na asilimia 90 ya makisio ya Sh. bilioni 735.85, hivyo kiasi cha Sh. bilioni 76.48 hakikukusanywa.

d) Misaada

Misaada iliyopokelewa ni Sh. bilioni 643 sawa na asilimia 59 za makisio ya Sh. bilioni 1,081 hivyo misaada ya Sh. bilioni 438 haikupokelewa.

Nilibaini kupungua kwa Misaada kiasi cha Sh. bilioni 650.64 sawa na asilimia 50 ukilinganisha na Sh. bilioni 1,293.64 zilizopokelewa mwaka 2017/18.

e) Mikopo ya Ndani

Mikopo ya ndani imetokana na Hati fungani, mikopo ya ndani iliyopokelewa ni Sh. bilioni 3,951.04 sawa na asilimia 68 ya makisio ya Sh. bilioni 5,793.66 hivyo mikopo ya ndani ya Sh. bilioni 1,842.62 haikupokelewa.

Nilibaini kupungua kwa mikopo ya ndani kiasi cha Sh. bilioni 1,753.46 sawa na asilimia 30.74 ya Mikopo ya Sh. bilioni 5,704.50 iliyopokelewa mwaka 2017/18.

f) Mikopo ya Nje yenye Masharti nafuu

Mikopo ya nje yenye Masharti nafuu ni kiasi cha Sh. bilioni 1,722 sawa na asilimia 8 ya Makisio ya Sh. bilioni 1,595 ilipokelewa.

Nilibaini kupungua kwa mikopo yenye masharti nafuu kwa kiasi cha Sh. bilioni 491.75 sawa na asilimia 22 ikilinganishwa na mikopo ya Sh. bilioni 2,214.15 iliyopokelewa mwaka 2017/18.

g) Mikopo ya Nje isiyo na Masharti Nafuu

Mikopo ya nje isiyo na masharti nafuu kiasi cha Sh. bilioni 1,706 ilipokelewa sawa na asilimia 54.85 ya makisio ya Sh. bilioni 3,111.

Ikilinganishwa na mwaka 2017/18, nilibaini kupungua kwa mikopo isiyo na masharti nafuu kwa kiasi cha Sh. bilioni 38.04 sawa na asilimia 2 ya Sh. bilioni 1,744 iliyopokelewa.

4.3.4 Mwenendo wa Makisio na Makusanyo

Mapitio ya Makisio na makusanyo kwa kipindi cha miaka mitano mfululizo kinaonesha ongezeko la makisio na makusanyo. Hata hivyo makusanyo ya kila mwaka yamekuwa chini ya makisio, ongezeko la makisio na makusanyo linaonesha mwenendo chanya katika uboreshaji wa huduma za jamii, miundombinu na miradi ya Maendeleo. Mwenendo wa Makisio, Makusanyo na asilimia za

kuchangia pato la taifa kwa kila chanzo kilichotambulika ni kama inavyoonekana katika Jedwali na Kielelezo kifuatacho;

Jedwali Na. 11: Mwenendo wa Makisio, Makusanyo na asilimia za kuchangia Pato la Taifa kutoka vyanzo mbalimbali

Maelezo	Mwaka wa Fedha 2018/19 (Kiasi katika Sh)	Mwaka wa Fedha 2017/18 (Kiasi katika Sh)	Mwaka wa Fedha 2016/17 (Kiasi katika Sh)	Mwaka wa Fedha 2015/16 (Kiasi katika Sh)	Mwaka wa Fedha 2014/15 (Kiasi katika Sh)
Makisio	32,475.95	31,711.99	29,539.00	22,495.00	19,506.00
Makusanyo	25,817.45	27,695.96	25,307.00	21,109.00	18,417.00
% za kuchangia pato la Taifa					
Kodi	60%	55%	57%	59%	54%
Makusanyo yasiyotokana na Kodi	9%[11]	5%	8%	8%	5%
Mikopo ya Ndani	15%	21%	23%	25%	22%
Mikopo ya Nje	16%	19%	12%	8%	19%

Chanzo: *Taarifa za Ukaguzi katika Mafungu*

Kielelezo Na. 8:Jedwali Na. 11: Mwenendo wa Makisio na Makusanyo kwa Miaka Mitano (Kiasi katika Sh. Bilioni)

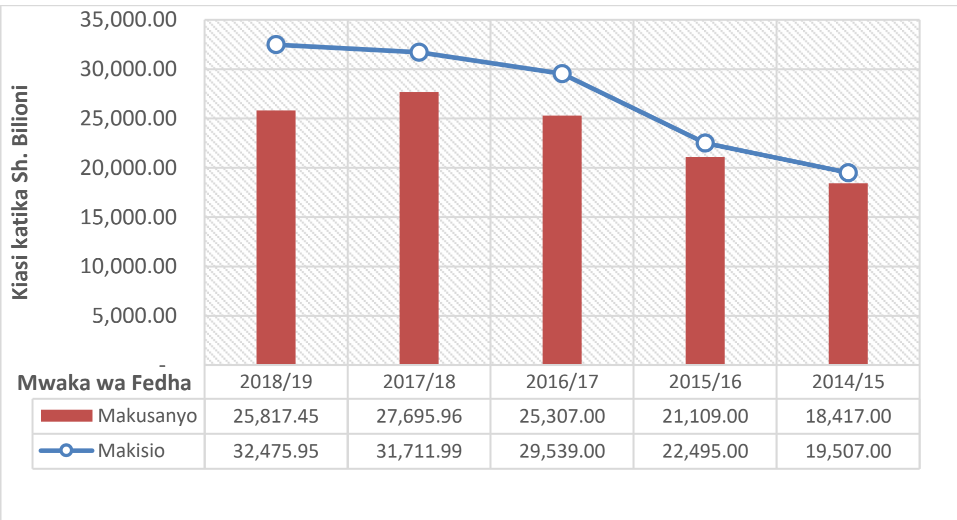

Chanzo: *Taarifa za Ukaguzi katika mafungu*

[11] *Inajumuisha Makusanyo ya Halmashauri*

4.3.5 Ufadhili wa Kibajeti

Makusanyo ya ndani; Kodi, makusanyo yasiyotokana na kodi, na makusanyo ya Mamlaka ya Serikali za Mtaa Sh. bilioni 17,794.71 sawa na asilimia 69 ya makusanyo yote, wakati Sh. bilioni 8,022.74 sawa na asilimia 31 ni misaada, na mikopo ya ndani na nje.

Uchambuzi unaonesha makusanyo ya ndani yaliweza kuchangia Bajeti ya Matumizi kwa asilimia 69, Misaada na mikopo ya ndani na nje ilichangia kwa asilimia 31.

Nilibaini kupungua kwa Misaada na Mikopo kwa asilimia 27 ukilinganisha na Sh. bilioni 10,956.62 iliyoripotiwa mwaka 2017/18. Mwenendo wa Makusanyo ya ndani na Mikopo ni kama inavyoonekana kwenye Kielelezo hapa chini;

Kielelezo Na. 9: Mwenendo wa Makusanyo ya ndani na Mikopo

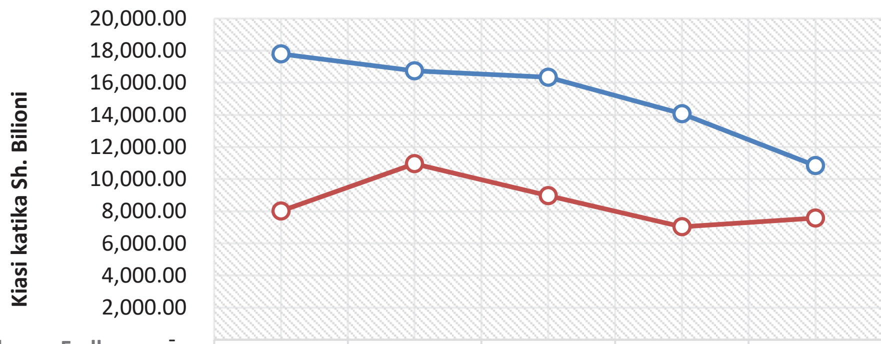

Mwaka wa Fedha	2018/2019	2017/2018	2016/2017	2015/2016	2014/2015
Makusanyo ya Ndani	17,794.71	16,739.34	16,344.00	14,078.00	10,836.00
Misaanda, na Mikopo ya Ndani na Nje	8,022.74	10,956.62	8,963.00	7,031.00	7,581.00

Chanzo: *Taarifa ya Ukaguzi Mfuko mkuu wa Hazina*

Mapendekezo yangu kwa Serikali; Mamlaka husika, Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa kutafiti vyanzo vipya vya mapato ili kuongeza wigo wa makusanyo ya ndani na kuendelea kupunguza utegemezi wa misaada na mikopo ya wahisani.

4.3.6 Makusanyo yasiyoripotiwa Mfuko Mkuu wa Serikali

Nilipitia makusanyo kutoka katika kila chanzo kilichotambulika na kubaini mapungufu ikiwa ni kinyume na Ibara 135 (1) ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (iliyorekebishwa mara kwa mara) inayotaka makusanyo ya Serikali kuwasilishwa mfuko Mkuu wa Taifa. Kama inavyoonekana katika Aya zifuatazo;

4.3.6.1 Makusanyo ya Halmashauri yasiyoripotiwa Mfuko Mkuu Sh. bilioni 553.378

Kutokana na makisio ya Sh. bilioni 735.58, Mamlaka za Serikali za Mitaa zilitakiwa kukusanya na kuwasilisha taarifa za mapato Wizara ya Fedha na Mipango ili kuandaa Taarifa Jumuifu na kuomba hati ya marekebisho (*dummy exchequer*) kwa barua.

Hata hivyo, Nimebaini kati ya Sh. bilioni 659.098 zilizokusanywa kama mapato ya ndani kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sh. bilioni 105.94 zilithibitika kupokelewa Mfuko Mkuu, kiasi kilichobaki cha Sh. bilioni 553.378 hakikupokelewa Mfuko Mkuu, kutokana na kutotolewa kwa hati ya marekebisho ya makusanyo na matumizi *(Dummy receipt and dummy exchequers)*.

Nashauri Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na; Halmashauri zikishirikiana na Sekretarieti za Mikoa kuboresha mifumo na kuongeza ufahamu juu ya jukumu la kuwasilisha Taarifa za makusanyo Mfuko Mkuu.

4.3.6.2 Mikopo ya Nje isiyoripotiwa Mfuko Mkuu Sh. bilioni 1,171.91

Udhibitisho nilioufanya katika Fungu 22- Deni la Taifa na Huduma za Jumla. Nilibaini kwamba kati ya makusanyo yote katika mikopo ya nje ya Sh. bilioni 3,428.70 kulinganisha na Bajeti ya Sh. bilioni 4,706.73[12], Sh. bilioni 2,172.68 pekee ziliripotiwa Mfuko Mkuu, wakati kiasi kilichobaki cha Sh. bilioni 1,171.91 hakikuripotiwa Mfuko Mkuu na kupelekwa moja kwa moja kwenye miradi ya maendeleo na mikopo

[12] *Sh. bilioni 1,595 Mikopo nyenye masharti nafuu, na Sh. bilioni 3,111 Mikopo isiyo na Masharti nafuu*

ya kiasi cha Sh. bilioni 84.058 kilichotambulika hakikuwa tayari kuripotiwa Mfuko Mkuu.

Naendelea kutoa msisitizo wa ushauri nilioutoa kipindi cha nyuma, juu ya kufanya usuluhisho katika taarifa za fedha na kuboresha mifumo ya fedha zinazopelekwa moja kwa moja kwenye miradi.

4.3.7 Makusanyo na Matumizi Mfuko mkuu wa Serikali Mwaka wa Fedha 2018/19

Kiasi cha Fedha kilichotoka Mfuko Mkuu ni Sh. bilioni 26,696.58 ikilinganishwa na kiasi kilichopokelewa katika Mfuko huo Sh. bilioni 24,239.47. Hata hivyo kati ya kiasi kilichotoka Sh. bilioni 86.52 hazikutumika katika akaunti ya pamoja (ikijumuisha Sh. bilioni 19.57 za matumizi zilizozuiliwa), hivyo kufanya upungufu wa Sh. bilioni 1,241.65 hadi kufikia tarehe 30 Juni, 2019 ikijumuishwa na bakaa ya fedha za Serikali ziliyopo Benki Kuu jumla ya Sh. bilioni 1,128.93.

Upungufu unaoendelea kuonekana toka mwaka uliopita unafadhiliwa na mikopo (*Overdraft facility*) kutoka Benki Kuu. Jedwali lifuatalo linaonesha makusanyo katika Mfuko Mkuu wa Hazina na malipo yaliyofanyika.

Jedwali Na. 12: Makusanyo na Malipo katika Mfuko Mkuu wa Hazina

Vyanzo vya Makusanyo na Malipo	**Kiasi (Katika Sh. Bilioni)**
Makusanyo:	
Kodi (Makusanyo ya Tanzania Bara pekee)	15,825.17[13]
Makusanyo yasiyotokana na kodi	1,661.28
Makusanyo ya Mamlaka ya Serkali za Mitaa (Hati za marekebisho (*dummy receipt*))	105.72
Misaada	643.41

13 *Kiasi hiki kinajumuisha; Makusanyo ya Kodi kulingana na Bajeti Sh. bilioni 15,474.33, Bakaa ya mwanzo wa mwaka ya TRA Sh. bilioni 2.05, na Sh. bilioni 25.27 zinazotokana na Makusanyo ya Taasisi nyingine, Marejesho ya Kodi kutoka katika viwanda Sh. bilioni 35.62, makusanyo ya Bandari ambayo hayakuwasilishwa Sh. bilioni 306.02, na kuondoa makusanyo ya mfumo ya GEPG ambayo hayajapokelwa Mfuko Mkuu Sh. bilioni 17.62 na Sh bilioni 0.50 bakaa ya kufunga mwaka.*

Vyanzo vya Makusanyo na Malipo	Kiasi (Katika Sh. Bilioni)
Makusanyo:	
Mikopo ya ndani	3,831.21[14]
Mikopo ya nje	2,172.68
Makusanyo katika Mfuko	***24,239.47***
Fedha zilizotoka Mfuko Mkuu	
Hati za fedha za matumizi ya kawaida na maendeleo	(26,677.01)
Kiasi kilichozuiliwa akauni ya pamoja	(19.57)
Jumla ya Fedha zilizotoka	***(26,696.58)***
Bakaa ya matumizi	*86.52*
Upungufu	***(2,370.58)***
Iliyofadhiliwa na	
Akauni ya Makusanyo ya Serikali	*206.00*
Akaunti ya Amana ya Serikali	*922.93*
Jumla ya Fedha za Serikali katika Benki Kuu	*1,128.93*
Upungufu Halisi	***(1,241.65)***

Chanzo: *Taarifa ya Mapato na Matumizi Mfuko mkuu*

Fedha kiasi cha Sh. bilioni 22,285.03 zilizotolewa kwa Serikali Kuu; Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa katika mgawanyo wa Sh. bilioni 15,140.56 kwa matumizi ya kawaida, Mishahara, na kulipa madeni. Kiasi cha Sh. bilioni 7,144.46 kilitolewa kwa matumizi ya Maendeleo na kiasi kilichobaki kilitolewa kwa matumizi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa. Mchanganuo wa makadirio na kiasi cha fedha kilichotolewa kwa matumizi ni kama inavyoonekana kwenye Aya zifuatazo:

4.3.8 Uwiano wa Makisio na Fedha zilizotolewa kwa Matumizi ya Kawaida

Mapitio ya Taarifa za fedha kwa Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa zinaonesha kiasi cha Sh. bilioni 15,140.56 sawa na asilimia 94.02 ya makisio ya Sh. bilioni 16,104.39 zilitolewa kwa matumizi ya Kawaida.

[14] Tofauti ya Sh.bilioni 119.82 ilitumika katika madeni ya mwezi Julai na Agosti kwa mfumo wa zamani na sio kwa mfumo mpya wa Mfuko mkuu.

Kulinganisha na mwaka wa fedha uliopita, nimebaini kupungua kwa fedha za matumizi ya kawaida kwa asilimia 1.74 ikilinganishwa na Sh. bilioni 15,408.03 zilizoripotiwa mwaka 2017/18.

Ni maoni yangu kwamba kutokutolewa kwa fedha za matumizi ya kawaida na kulipa madeni kunaweza kuathiri utekelezaji wa malengo yaliyokusudiwa.

4.3.9 Uwiano wa Fedha zilizotolewa kwa Matumizi ya Kawaida na Matumizi halisi yaliyofanyika

Matumizi ya kawaida katika Wizara/Idara na Sekretarieti za mikoa yaligharimu Sh. bilioni 15,109.63 sawa na asilimi 99.8 ikilinganishwa na fedha zilizotolewa za Sh. bilioni 15,140.56; hivyo, kiasi cha Sh. bilioni 30.94 hakikutumika na kurudishwa kwa Mlipaji Mkuu wa Serikali (*PMG*).

Nimebaini kupungua kwa matumizi ya kawaida kwa asilimia 1.43 ikilinganishwa na Sh. bilioni 15,328.66 zilizoripotiwa mwaka 2017/18.

Maoni yangu kwamba, kuwapo wa bakaa ya fedha zisizotumika kunamaanisha kutotekelezwa au utekelezaji hafifu wa shughuli zilizokusudiwa au uwezo hafifu wa Taasisi katika kutumia fedha zilizotolewa kwa wakati.

Maelezo zaidi ya makadirio ya fedha za matumizi, fedha zilizoidhinishwa na kutolewa, pamoja na matumizi halisi yaliyofanyika kwa kila Taasisi zilizokaguliwa zimeoneshwa katika kielelezo hapo chini na **Kiambatisho Na. 4.1**

Kielelezo Na. 10: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi Halisi ya Fedha za Matumizi ya Kawaida kwa kipindi cha miaka Mitano (Kiasi katika Sh. bilioni)

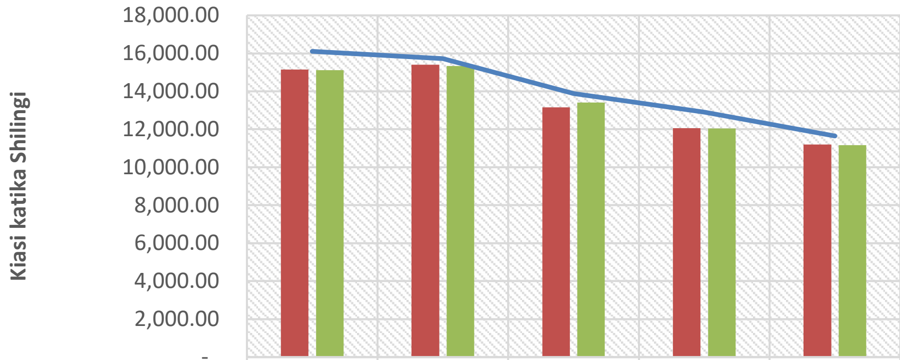

Mwaka wa Fedha	2018/19	2017/18	2016/17	2015/16	2014/15
Fedha zilizotolewa	15,140.56	15,408.03	13,159.74	12,065.22	11,190.11
Matumizi Halisi	15,109.63	15,328.66	13,413.69	12,045.94	11,156.43
Makisio	16,104.39	15,725.16	13,882.04	12,904.75	11,646.20

Chanzo: *Taarifa za Ukaguzi Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa*

4.3.10 Uwiano wa Makisio na Fedha zilizotolewa kwa shughuli za Maendeleo

Mapitio ya Taarifa za Fedha katika Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa zinaonesha kuwa kiasi cha Sh. bilioni 7,144.46 sawa na asilimia 68.26 za makisio ya Sh. bilioni 10,467.21 zilitolewa kwa matumizi ya Maendeleo.

Nilibaini kupungua kwa fedha za maendeleo kwa asilimia 1.04 kulinganisha na Sh. bilioni 7,219.26 zilizoripotiwa mwaka 2017/18.

Ni maoni yangu kuwa, utolewaji hafifu wa fedha za maendeleo kunaathiri utekelezaji wa vipaumbele vya bajeti ya mwaka na miradi ya maendeleo.

4.3.11 Uwiano wa Fedha zilizotolewa kwa Matumizi ya Maendeleo na Matumizi halisi yaliyofanyika

Matumizi ya Maendeleo kwa Wizara/Idara na Sekretarieti za Mikoa ni Sh. bilioni 7,131.24 sawa na asilimia 99.81 ya fedha zilizotolewa Sh.

bilioni 7,144.46. Hivyo kiasi cha Sh. bilioni 13.23 hakikutumika na kurudishwa kwa Mlipaji mkuu wa Serikali (*PMG*).
Nimebaini ongezeko la matumizi ya fedha za maendeleo kwa asilimia 0.43 ikilinganishwa na Sh. bilioni 7,100.42 zilizoripotiwa mwaka 2017/18.

Ni maoni yangu kuwa, kutotumika kwa fedha za maendeleo zilizotolewa kunamaanisha uwezo mdogo wa Taasisi katika kutumia fedha za maendeleo zilizotolewa kwa wakati, hivyo kuathiri utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.

Napendekeza fedha za maendeleo zitolewe kwa wakati. Pia Maafisa Masuuli wa Mafungu husika waongeze juhudi katika kuhakikisha kwamba miradi ya Maendeleo iliyopangwa inatekelezwa ndani ya kipindi kilichopangwa.

Maelezo zaidi ya makadirio, fedha zilizotolewa na matumizi ya fedha za maendeleo kwa kila Fungu, Wizara/Idara, na Sekretarieti za Mikoa kwa miaka mitano ni kama ilivyooneshwa kwenye kielelezo hapo chini na **Kiambatisho Na. 4.2.**

Kielelezo Na. 11: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za maendeleo kwa miaka Mitano (Kiasi katika Sh. billioni)

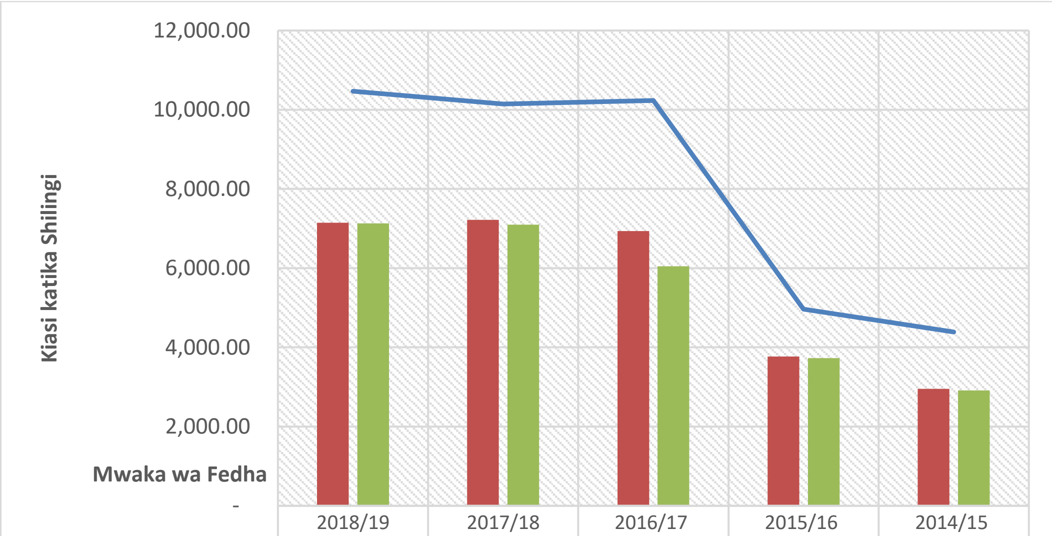

	2018/19	2017/18	2016/17	2015/16	2014/15
Fedha zilizotolewa	7,144.46	7,219.26	6,939.00	3,768.59	2,954.20
Matumizi Halisi	7,131.24	7,100.42	6,045.81	3,729.72	2,916.18
Makisio	10,467.21	10,142.72	10,235.41	4,968.86	4,389.02

Chanzo: Taarifa za Fedha zilizokaguliwa kutoka kwenye Wizara, Idara na Sekretariati za Mikoa

4.3.12 Usimamizi wa Mapato katika Wizara/Idara, Sekretarieti za Mikoa na Balozi

Ukaguzi niliofanya katika utekelezaji wa maagizo, sheria ya fedha na Kanuni zake kuhusiana na usimamizi wa makusanyo katika Wizara/Idara, Sekretrieti za mikoa na Balozi kwa mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2019 ulibaini yafuatayo;

4.3.12.1 Kutokuwasilishwa kwa Maduhuli Mfuko Mkuu Sh. 4,128,070,205.68

Ikilinganishwa na ripoti ya ukaguzi uliopita, nimebaini kiasi cha Sh. 4,128,070,205.68 sawa na ongezeko la asilimia 63 kutoka Balozi 5 hakikuwasilishwa Mfuko Mkuu ikilinganishwa na Sh. 2,537,773,463.50 za Balozi 7 zilizoripotiwa mwaka 2017/18. Hii ni kinyume na kifungu

Na.11 cha Sheria ya Usimamizi wa Fedha ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004) na maelekezo ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki yaliyotolewa kwa barua Na. CA 441/527/01 ya tarehe 5 Julai 2016 DA 68/226/02/83 ya tarehe 19 Juni 2018 iliyoziagiza Balozi zote kuwasilisha makusanyo yasiyotokana na kodi Mfuko Mkuu kabla ya tarehe 30 Juni kila mwaka. Mwenendo wa urejeshaji maduhuli katika Mfuko Mkuu umeoneshwa katika kielelezo na Jedwal hapo chini.

Ukaguzi ulibaini; Mawasilisho pungufu ya maduhuli toka mwaka 2016/17 hadi 2018/19 kwa Balozi mbili[15]na kujirudia kwa kutokutii kwa sheria husika katika Balozi tatu[16]

Kielelezo Na. 12: Mwenendo wa Kuwasilisha Maduhuli Mfuko mkuu

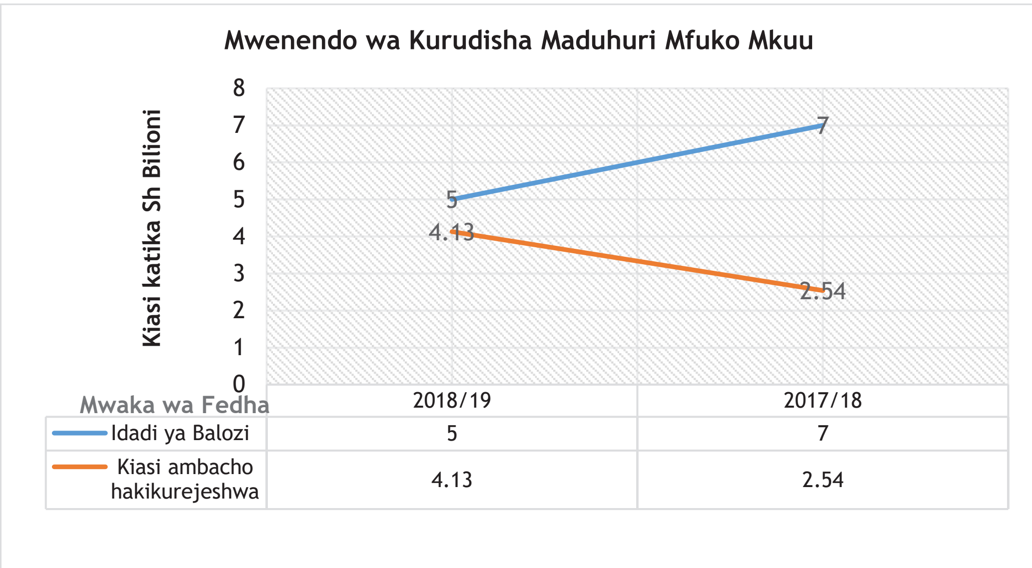

Chanzo: Taarifa ya Fedha

[15] *Ubalozi wa Tanzania Adis Ababa na New York*

[16] *Ubalozi wa Tanzania Addis Ababa, Ethiopia; Sh.146,072,597 mwaka 2016/17, Sh.259,358,948.85 mwaka 2017/18 na Sh.148,083,738.12 mwaka 2018/19 Ubalozi wa Tanzania Washington, D.C; Sh. 3,842,107,471.00 mwaka 2016/17; Sh.784,726,694.05 mwaka 2017/18 na Sh.1,114,542,322.00 wakati Ubalozi wa Tanzania Embassy New York; Sh.1,009,255,443 mwaka 2016/17 na Sh. 2,659,680,829.64 mwaka 2018/19*

Jedwali Na. 13: Maduhuli yasiyorudishwa Mufuko Mkuu

Na.	Fungu Dogo	Balozi	Kiasi katika Sh.
1	2038	Ubalozi wa Tanzania Khartuom	22,302,783.05
2	2013	Ubalozi wa Tanzania Paris	183,460,532.87
3	2001	Ubalozi wa Tanzania Addis Ababa, Ethiopia	148,083,738.12
4	2011	Ubalozi wa Tanzania New York[17]	2,659,680,829.64
5	2018	Ubalozi wa Tanzania Washington, D.C[18]	1,114,542,322.00
Jumla Kuu			4,128,070,205.68

Chanzo: *Barua ya Ukaguzi*

Ni maoni yangu kuwa, kutokurudisha maduhuli Mfuko Mkuu kunachangia kuwapo kwa upungufu katika kugharamia matumizi ya Serikali.

Ni ushauri wangu, kuhakikisha Sheria ya Fedha na miongozo inayotolewa inafuatwa ili kuwezesha maduhuli yanayokusanywa kuwasilishwa Mfuko Mkuu.

4.3.12.2 Makusanyo ya Viza yaliyofanyika dirishani Kiasi cha Sh. 646,083,432.07

Nilipitia daftari la fedha za maduhuli (*cash book*), risiti, taarifa ya fedha za benki (*bank statements*) na taarifa za usuluhishi wa fedha *(bank reconciliation*) katika Balozi ya Tanzania Paris na kubaini makusanyo ya dirishani kiasi cha Sh. 646,083,432.07 ikiwa ni kunyume na mwongozo wa barua Na. CJB/162/352/02C/82 uliotolewa na Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuzielezeka Balozi zote kukusanya makusanyo ya viza na makusanyo mengine kupitia benki.

Niliweza kuthibitisha kiasi cha Sh. 462,622,899.20 kilipelekwa benki, wakati kiasi kilichobaki cha Sh. 183,460,532.87 kilitumiwa katika matumizi mengine ya Balozi.

[17] Maduhuli yasisowasilishwa toka 2016/17 to 2018/19; $1,161,686.32 katika kiwango cha kubadilisha Fedha Sh.2,289.50/Dola (Barua ya Ukaguzi)
[18] $486,876 kwa Sh. 2,289/Dola(Barua ya Ukaguzi)

Ni mtazamo wangu kwamba, kukusanya ya maduhuli dirishani, kutowasilisha fedha benki na kupelekwa Mfuko Mkuu ni kinyume na Sheria ya usimamizi wa fedha na maelekezo yaliyotolewa hivyo, kunainyima fursa Serikali kutumia kiasi cha fedha kilichokusanywa katika shughuli nyingine za kimaendeleo. Pia, kunaongeza uwezekano wa kutumia fedha hizo zilizokusanywa katika matumizi yasiyokusudiwa.

Nashauri Balozi zote kuhakikisha makusanyo yote yanafanyika Benki na kuwasilishwa Mfuko Mkuu ili kuchangia Bajeti ya mwaka husika.

4.3.12.3 Kutokurudishwa Mfuko Mkuu Fedha zilizokaa muda mrefu katika Akaunti za Amana Sh. 3,389,301,017.92

Nilipitia rejista za Akaunti za Amana (*Deposit register*) na vitabu vya fedha taslimu (*Cash book*) kwa mwaka wa fedha ulioishia Juni, 2019 na kubaini kiasi cha Sh. 3,389,301,017.92 kilichotokana na miamala ya miaka ya nyuma iliyofanywa na Wizara 2 na Balozi 1 katika akaunti ya Amana hakikuwasilishwa Mfuko Mkuu pamoja ya kwamba kiasi hicho kimekuwepo katika akaunti hizo kwa muda mrefu, ikiwa ni kinyume na Kanuni Na. 133 ya Kanuni ya Usimamizi wa Fedha za Umma ya mwaka 2001 ambayo inataka fedha zote ambazo hazijatumika katika akaunti ya Amana kwa zaidi ya miaka mitano zirudishwe Mfuko Mkuu kwa kibali cha Mhasibu Mkuu. Kwa maelezo tazama Jedwali linalofuata.

Jedwali Na. 14: Kutokurudishwa Mfuko mkuu Fedha zilizokaa muda mrefu katika Akaunti za Amana Sh. 3,389,301,017.92

Fungu Na.	Jina la Fungu	Kiasi katika Sh.
Wizara		
46	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia	1,370,204,939.34
43	Wizara ya Kilimo	480,004,970
Jumla		**1,850,209,909.34**
Balozi		
2002	Ubalozi wa Tanzania Berlin[19]	1,539,091,108.58
Jumla Kuu		**3,389,301,017.92**

Chanzo: Barua ya Ukaguzi kwa Menejimenti

[19] *Euro 588,361 kiwango cha kubadilisha Fedha Euro 2,615.90/Sh. (Kiwango cha Benki kuu Tarehe 28 Juni 2019)*

Ni maoni yangu kwamba, kukaa kwa fedha muda mrefu katika akaunti za Amana kunamaanisha udhibiti wa ndani usiojitosheleza katika kusimamia fedha zilizopo katika akaunti za Amana.

Ninazishauri menejimenti za Wizara na balozi husika kutii sheria tajwa hapo juu, pia kuwasiliana na Hazina ili kupata maelekezo na mamna ya kutumia ama kuwasilisha fedha hizo katika mfuko Mkuu.

4.3.12.4 Kutokusanywa kwa maduhuli yanayotokana na Makosa ya Barabarani Sh. 4,570,783,000

Nimepitia taarifa ya makusanyo ya Jeshi la Polisi inayoishia Desemba 2019 na kubaini kiasi cha Sh. 4,570,783,000 kilichotakiwa kukusanywa kutokana na makosa ya barabarani kwa kipindi cha (2015/16 hadi 2018/19) hakikukusanywa. Kinyume na Kanuni ya 57 (2) ya usimamizi wa fedha ya mwaka 2001 (iliyoboreshwa mwaka 2004) inayowataka Maafisa Masuuli wote kuhakikisha wadaiwa wanakumbushwa kulipa madeni yao. Pia wachukue hatua mbalimbali, ikiwemo za kisheria, ili kuhakikisha makusanyo husika yanakusanywa.

Kutokukusanywa kwa tozo za makosa ya barabarani kwa kipindi kirefu kumechangiwa na kutokuwapo kwa mifumo thabiti inayoruhusu wavunjaji wa sheria za barabarani kuhuisha leseni zao bila kulipa malimbikizo ya madeni yanayotokana na uvunjaji wa sheria.

Maoni yangu kwamba, kutokukusanya mapato kunainyima Serikali kutumia fedha hizo katika shunguli nyingine. Nazishauri taasisi zinazihusika kuhakikisha kwamba mpango mkakati unawekwa ili kuhakikisha makusanyo yote yanayotokana na tozo za uvunjaji wa Sheria barabarani yanakusanywa.

4.3.12.5 Shughuli zilizotekelezwa nje ya Bajeti Sh. 2,583,161,865

Nilipitia matumizi ya Wizara ya Maliasili na Utalii na kubaini kiasi cha Sh. 2,583,161,865[20] zilitumika katika kuanzisha chaneli ya Televisioni

[20] Wizara ya Maiasili na Utalii (Sh. 1,511,995,098), TAWA (Sh. 351,008,632) & TFSA (Sh. 720,158,135)

“Urithi Festival” ili kutangaza vivutio vya utalii. Hata hivyo, katika kutambua chanzo ya kugharamia matumizi hayo, nilibaini kuwa matumizi hayo hayakuwa na kifungu cha Bajeti kama ilivyopitishwa na Bunge, bali fedha hizo zilitolewa katika vifungu vingine vya matumizi ya Wizara na Taasisi zilizopo chini yake ikiwa ni TANAPA, NCAA, TAWA and TFSA.

Nilijulishwa kuwa, bajeti ya Urithi Festival ilipitishwa na Menejimenti ya Wizara katika vikao mbalimbali vilivyofanyika. Pamoja na nia njema ya wizara, maoni yangu kwamba utekeliezaji wa shunguli zisizokuwa kwenye bajeti ni kinyume na Mwongozo Na. 4 (1) wa Matumizi ya Fedha ya Mwaka 2001 (Iliyoboreshwa mwaka 2004). Pia kunaathiri utekelezaji wa shughuli za Wizara na Taasisi zilizopangwa awali.

Ni mapendekezo yangu kwa Wizara kuhakikisha kwamba matumizi yote yanabajetiwa na kupitishwa na Bunge ili kuzuia utekelezaji wa shughuli za dharura zinazoweza kusababisha marejeo ya Bajeti kwa kiasi kikubwa, pia kuhakikisha marejeo yote ya Bajeti yanapitishwa na Waziri wa Fedha na Mipango kabla ya utekelezaji.

SURA YA TANO

5.0 HESABU ZA TAIFA

5.1 MAMLAKA YA MAPATO TANZANIA

5.1.1 Utangulizi

Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) ilianzishwa kwa mujibu wa Sheria Na.11 ya mwaka 1995. Ilianza kutekeleza majukumu yake tarehe 01 Julai 1996, ikiwa na majukumu ya kusimamia na kukusanya mapato ya kodi kwa niaba ya Serikali.

Mamlaka inatayarisha aina mbili za Taarifa za Fedha, Taarifa za Mapato na Taarifa za Matumizi. Taarifa zote mbili za Fedha huandaliwa kwa kutumia Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya fedha taslimu (*IPSAS Accrual basis of accounting*). Taarifa za mapato hufafanua masuala yahusuyo makusanyo ya kodi mbalimbali, na taarifa za matumizi hufafanua kuhusu jinsi fedha zilizotolewa na serikali na vyanzo vingine zilivyotumiwa katika kutekeleza majukumu ya Mamlaka.

5.1.2 Utekelezaji wa Mapendekezo ya Ukaguzi kwa Miaka Iliyopita

Katika taarifa yangu ya mwaka unaoishia tarehe 30 Juni 2018 nilitoa mapendekezo 103, na mapendekezo 180 yalisalia yakisubiri kufanyiwa kazi toka mwaka wa fedha 2001/2002 hadi mwaka 2016/17, hivyo kufanya jumla ya mapendekezo yanayosubiri kutekelezwa kufika 283.

Nimepitia hatua zilizochukuliwa katika utekelezaji wa jumla ya mapendekezo 283 ya ukaguzi kama yalivyochanganuliwa kwenye Jedwali Na. 15

Jedwali Na. 15: Mchanganuo wa mapendekezo ya ukaguzi kwa miaka iliyopita

Idara	Mapendekezo	
	Idadi	Asilimia
Forodha na Ushuru wa Bidhaa	129	45
Walipa Kodi Wakubwa	70	25
Uchunguzi wa Kodi	20	7

Idara	Mapendekezo	
	Idadi	Asilimia
Kodi za Ndani	64	23
Jumla	283	100

Mchanganuo zaidi wa mapendekezo yaliyosalia kwa miaka iliyopita kwa kila idara na kwa mwaka husika umeoneshwa katika **Kiambatisho Na. 5.1**

Mapitio yangu yalionesha kwamba, kati ya mapendekezo 283, mapendekezo 63, sawa na asilimia 22, yalitekelezwa; na mapendekezo 220, sawa na asilimia 78, yalikuwa kwenye hatua za utekelezaji kama ilivyooneshwa kwenye Jedwali Na. 1**Error! Reference source not found.**Jedwali Na. 16.

Jedwali Na. 16: Mwelekeo wa utekelezaji wa mapendekezo yaliyopita

Mwelekeo wa Utekelezaji	**Jumla**	
	Na.	**%**
Yaliyotekelezwa	63	22
Yapo kwenye hatua za utekelezwaji	220	78
Jumla	**283**	**100**

Nimepitia zaidi utekelezaji wa mapendekezo yaliyosalia na kubaini kuwa, kati ya mapendekezo 220, mapendekezo 32, sawa na asilimia 15, yanahitaji maamuzi ya Taasisi nyingine nje ya Mamlaka ya Mapato Tanzania kama vile Bodi za Rufani za Kodi, Baraza la Rufani za Kodi, Mahakama ya Rufaa ya Tanzania na Bunge kwa kodi zilizo katika mapingamizi na madeni ya kodi yaliyopendekezwa na Mamlaka ya Mapato (kupitia Hazina) kwa ajili ya kufutwa. Baadhi ya maamuzi ya kesi hizo na kufutwa kwa madeni kunasubiriwa kwa muda mrefu tangu mwaka wa fedha 2001/2002. Mapendekezo 188 yaliyobaki, sawa na asilimia 85, yanashughulikiwa na Mamlaka ya Mapato Tanzania.

Kwa ujumla, hali ya utekelezaji wa mapendekezo haya hairidhishi; hivyo uongozi wa Mamlaka ya Mapato Tanzania unashauriwa kuongeza juhudi katika utekelezaji wa mapendekezo ili kukomboa mapato

yaliyokwama kwenye mapendekezo hayo. Hatua hii itaongeza zaidi ukusanyaji wa mapato.

5.1.3 Mwelekeo wa Mapato Nchini Tanzania

Kwa mwaka wa fedha wa 2018/2019 Mamlaka ya Mapato ilikusanya jumla ya Shilingi 15,744,608,757,106 dhidi ya malengo yaliyowekwa ya Shilingi 18,297,537,353,745. Hii inaonesha makusanyo yalikuwa pungufu kwa Shilingi 2,552,928,596,639 ambazo ni sawa na asilimia 14 ya malengo. Jumla hii ya makusanyo haihusishi Shilingi 20,052,472,109 za vocha za misamaha ya kodi na fedha za marejesho ya kodi kutoka Hazina. Mapato halisi ya mwaka wa fedha 2018/2019 (ikijumuisha vocha za misamaha na marejesho ya kodi) ni Shilingi 15,764,661,229,216. Jedwali la hapo chini linaonesha jumla ya makisio na makusanyo ya mapato toka Tanzania bara na Zanzibar.

Jedwali Na. 17: Jumla ya makusanyo kwa mwaka 2018/19 kwa idara (Shilingi kwa mamilioni)

Idara	**Lengo - Tanzania Bara na Zanzibar**	**Makusanyo halisi Tanzania Bara na Zanzibar**	**Makusanyo (pungufu) ziada**	**Makusanyo (pungufu) ziada kwa asilimia**
Kodi za ndani	4,164,809	3,182,800	(982,009)	(24)
Walipakodi wakubwa	7,100,000	6,338,387	(761,612)	(11)
Forodha na ushuru wa bidhaa	7,091,202	6,389,948	(701,253)	(10)
Marejesho ya kodi	(58,473)	(166,527)	108,054	185
Jumla ndogo	18,297,537	15,744,609	(2,552,929)	(14)
Vocha za misamaha ya kodi	35,128	20,052	(15,076)	(43)
Jumla kuu	18,332,665	15,764,661	(2,568,004)	(14)

Chanzo: Taarifa za mapato zilizokaguliwa za mwaka wa fedha 2018/19

Kwa ujumla, idara zote tatu za mapato zilishindwa kufikia malengo kwa mwaka huu wa fedha 2018/19. Hata Hivyo, makusanyo kwa idara yanaonesha kuwa, Idara ya Forodha na Ushuru wa bidhaa iliongoza

kwa kukusanya asilimia 40.2 ya mapato yote; ikifuatiwa na Idara ya Walipakodi wakubwa iliyokusanya asilimia 39.8 na Idara ya Kodi za Ndani iliyokusanya asilimia 20. Makusanyo haya hayahusishi vocha za misamaha ya kodi kutoka Hazina.

Kielelezo Na. 13: Uwiano wa Makusanyo halisi kwa Idara kwa mwaka wa fedha 2018/19

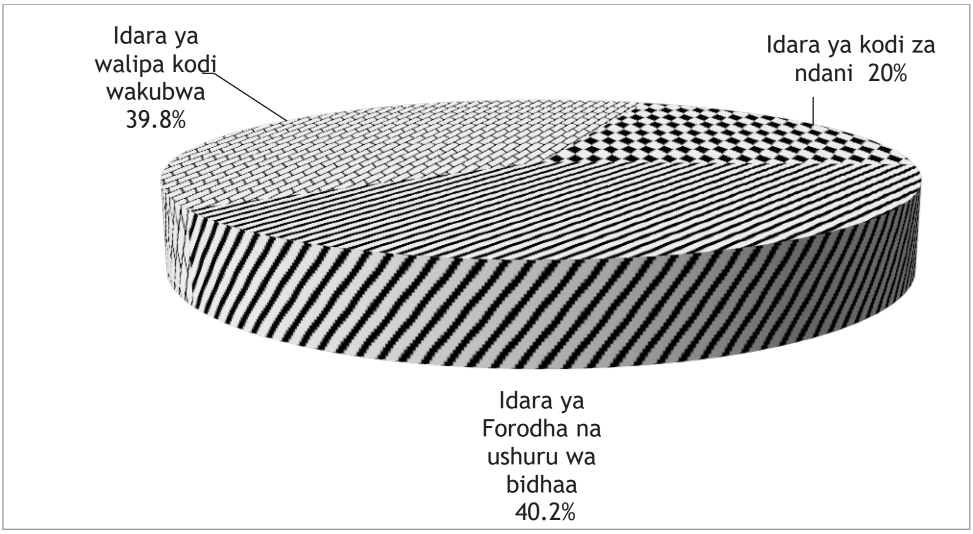

Mchanganuo kwenye Kielelezo hapo juu, unaonesha kuwa mchango wa makusanyo kutoka Idara ya Kodi za Ndani umeendelea kuwa mdogo ikilinganishwa na idara nyingine licha ya jitihada na hatua mbalimbali zinazochukuliwa na Mamlaka kupitia utekelezaji wa mpango mkakati wa awamu ya tano (2017/18 – 2021/22). Kwa maoni yangu, kuna mambo mengi ambayo Mamlaka ikiyatekeleza yanaweza kuongeza mapato katika Idara ya Kodi za Ndani, ikiwa ni pamoja na kuongeza usajili wa walipa kodi wapya, ufuatiliaji wa karibu kwenye ukusanyaji wa madeni ya kodi, kushughulikia mapingamizi ya kodi kwa wakati, kuimarisha ukaguzi wa kodi, ukadiriaji na upelelezi wa kodi, kusisitiza matumizi ya mashine na risiti za kielekroniki (EFD), kutatua changamoto za mashine za kielektroniki kwa wakati pamoja na kuendelea kuelimisha jamii kudai risiti za kielektroniki kwa manunuzi yote ya bidhaa na huduma.

5.1.4 Mwelekeo wa Makusanyo ya Mapato

Kwa ujumla, mwelekeo wa makusanyo ya mapato kwa kipindi cha miaka mitano iliyopita ulikuwa chini ya makadirio yaliyoidhinishwa, isipokuwa kwa mwaka wa fedha 2015/16 ambapo makusanyo halisi yalikuwa juu ya makadirio kwa asilimia 0.13 kama inavyoonekana kwenye kielelezo Na.

Kielelezo Na. 14: Mwelekeo wa makusanyo ya kodi Tanzania mwaka wa fedha 2014/15 hadi 2018/19

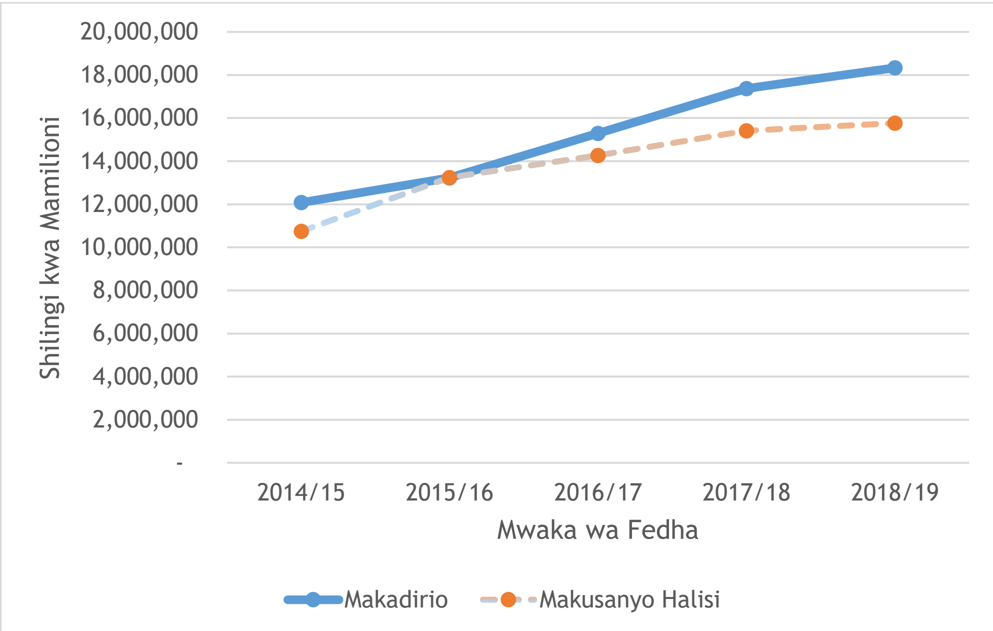

Hata hivyo, ufanisi katika ukusanyaji wa kodi kwa mwaka huu wa fedha 2018/19 haukuwa mzuri, kwani uwiano wa makusanyo ya kodi dhidi ya pato la ndani la taifa umepungua (kodi kwa pato la ndani la taifa) mpaka kufikia asilimia 11.4 ikilinganishwa na asilimia 12.8 kwa mwaka 2017/18. Hivyo, nashauri Serikali iongeze jitihada katika ukusanyaji wa mapato ili kuongeza ufanisi wa makusanyo ya kodi.

Kielelezo hapo chini kinaonesha mwelekeo wa uwiano wa kodi dhidi ya pato la ndani la taifa kwa miaka mitano kwa Tanzania na nchi nyingine za Afrika Mashariki.

Kielelezo Na. 15: Mwelekeo wa uwiano wa mapato ya kodi dhidi ya pato la ndani kwa Tanzania na chi zingine za Afrika Mashariki

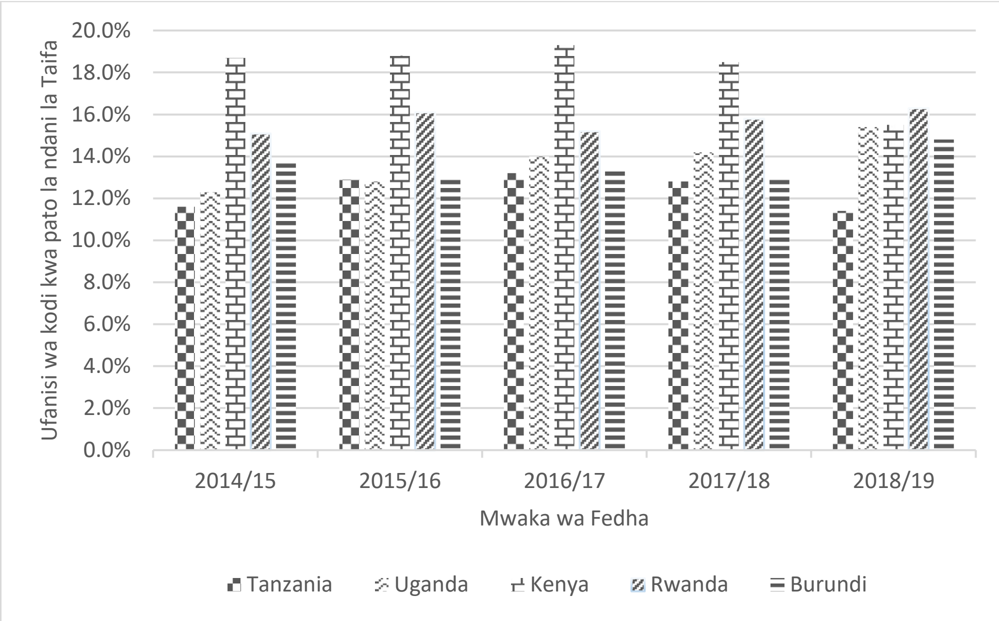

Tafadhali rejea kiambatisho Na 15 kwa mchanganuo wa mwelekeo wa makusanyo ya mapato kwa miaka mitano.

Naishauri Serikali iongeze ufanisi katika ukusanyaji wa kodi ili kufikia malengo yake, kwani bado kuna maeneo ya kuboresha zaidi kwenye ukusanyaji wa mapato, ikiwamo kuongeza wigo wa vyanzo vya kodi, kudhibiti mianya ya upotevu wa kodi na kuongeza ulipaji kodi kwa hiari. Kwa ujumla, hatua hizi na nyingine zitasaidia kupunguza kiwango cha utegemezi wa bajeti.

5.1.5 Changamoto katika ukusanyaji wa mapato na mapendekezo

Katika kipindi cha miaka mitano iliyopita Mamlaka ya Mapato Tanzania haikuweza kufikia malengo ya ukusanyaji wa kodi, isipokuwa kwa Mwaka wa Fedha 2015/16. Mwelekeo wa ukusanyaji wa mapato umekuwa chini ya makadirio yaliyoidhinishwa kwa wastani wa asilimia 8.6 katika kipindi cha miaka hiyo mitano.

Kuna changamoto ambazo zinatakiwa kufanyiwa kazi na Serikali ili kuongeza ukusanyaji wa mapato. Nazo ni hizi zifuatazo:

a) Kuwapo kwa kesi za kodi za muda mrefu katika Bodi ya Rufaa za Kodi (TRAB), Baraza la Rufaa za Kodi (TRAT) na Mahakama ya Rufaa (CAT)

Nilibaini kesi za kodi zenye jumla ya Shilingi trilioni 366.03 zilizokwama kwa muda mrefu katika Bodi ya Rufaa za Kodi (TRAB), Baraza la Rufaa za Kodi (TRAT) na Mahakama ya Rufaa (CAT). Miongoni mwa sababu zilizopelekea kuchelewa kumalizwa kwa kesi hizi ni pamoja na ufinyu wa bajeti unaoathiri utendani na uendeshaji wa taasisi hizo. Jambo hili linakwamisha ukusanyaji wa mapato ya Serikali, kwani kesi hizi zina kiasi kikubwa cha kodi.

Naishauri Serikali iboreshe Bodi ya Rufaa za Kodi na Baraza la Rufaa za Kodi kwa kuziongezea bajeti na kutoa fedha za kutosha ili kuziwezesha Taasisi hizi kusikiliza na kuhitimisha kesi za kodi kwa wakati.

b) Madeni ya kodi

Ukaguzi wangu umebaini ufuatiliaji usioridhisha wa madeni ya kodi, hivyo kusababisha kurundikana kwa madeni ya kodi kwa muda mrefu. Hali hii inachangiwa na ufuatiliaji hafifu na upungufu wa taarifa za walipakodi na biashara zao. Ni maoni yangu kuwa, endapo Mamlaka ya Mapato ingeongeza jitihada na hatua madhubuti katika kufuatilia madeni, ingeweza kuongeza ukusanyaji wa mapato katika mwaka huu wa fedha.

Naishauri Serikali iongeze jitihada katika ukusanyaji wa kodi kutoka kwa walipakodi wanaodaiwa. Jambo hili linaweza kufanikiwa kwa kuboresha na kukiongezea uwezo kitengo cha ukusanyaji wa madeni na kuwa na mikakati ya kuhakikisha kuwa kodi zote zinakusanywa kwa Wakati, hivyo kuzuia malimbikizo ya madeni ya kodi.

c) Kuchelewa Kutatua Mapingamizi ya Kodi

Nimetathmini ufanisi na jitihada za Mamlaka katika kutatua mapingamizi ya kodi na kubaini uchelewaji katika kuyashughulikia na

kuyatatua mapingamizi hayo. Uchelewaji huu una madhara katika ukusanyaji wa mapato, kwani kodi za Serikali zinashikiliwa katika mapingamizi hayo kwa muda mrefu. Hali hii imesababishwa na upungufu wa maafisa wenye weledi na ujuzi wa kodi katika kutatua mapingamizi ya kodi.

Naishauri Serikali kuhakikisha mapingamizi ya kodi yanashughulikiwa na kutatuliwa kwa wakati ikiwa ni pamoja na kuongeza maafisa wenye weledi na ujuzi wa kutosha wa kushughulikia mapingamizi hayo ya kodi; pia, kuwaongezea uwezo maafisa hao.

d) Upungufu wa Rasilimali na wakaguzi wa kodi wenye weledi

Ukaguzi wangu umebaini kuahirishwa kwa baadhi ya kaguzi za kikodi kulikosababishwa na ugumu wa miamala katika taarifa za walipakodi husika, hasa katika makampuni ya kimataifa na ya mafuta. Pia, nilibaini ukadiriaji wa chini na kutokukadiriwa kabisa kwa kodi kwenye baadhi ya kaguzi za kikodi.

Naishauri serikali kuboresha utendaji kazi wa Mamlaka kwa kuhakikisha kuwa kitengo cha wakaguzi wa kodi kinakuwa na wafanyakazi wa kutosha, ikiwa ni pamoja na kuwajengea uwezo wakaguzi na wakadiriaji wa kodi.

e) Udhibiti usioridhisha katika kushughulikia mizigo iliyoingia nchini kwa ajili ya matumizi ya ndani ya nchi na kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi nyingine

Ukaguzi wangu ulibaini kuwa, Mamlaka ilishindwa kukusanya kodi kwenye mizigo iliyoingizwa nchini kutoka nchi nyingine, pamoja na mizigo iliyouzwa au kutumika nchini ambayo iliingia au kuzalishwa nchini kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi nyingine. Hali hii ilisababishwa na kutokufuata sheria na taratibu za forodha katika kudhibiti mizigo inayoingia kwa ajili ya matumizi ya ndani ya nchi na kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi nyingine.

Naishauri serikali kuhakikisha taratibu za forodha zinafuatwa; mizigo inayoingia nchini au kuzalishwa nchini kwa ajili ya

kusafarishwa kwenda nchi nyingine inasimamiwa vizuri; na kodi na tozo za adhabu kwa mizigo iliyouzwa au kutumika nchini kinyume cha taratibu zinakusanywa.

f) Kutofanyika kwa minada katika bidhaa zilizokaa kwa muda mrefu katika maghala ya forodha

Ukaguzi wangu ulibaini kutofanyika kwa minada ya bidhaa zilizokaa kwa muda mrefu na zilizotelekezwa na waagizaji katika maghala ya forodha. Minada hii husaidia kukomboa kodi za bidhaa husika. Katika mwaka wa fedha 2018/19 nilibaini kutokufanyika kwa minada kwenye baadhi ya maeneo ya forodha licha ya kuwa na mirundikano ya bidhaa katika maghala yao ya forodha.

Naishauri serikali kufanya minada mara kwa mara ili kukomboa kodi kwenye bidhaa zilizotelekezwa na kukaa muda mrefu kwenye maghala yao ya forodha. *Njia hii itazuia upotevu wa mapato na kusaidia bidhaa zisiharibike.*

5.1.6 Maswala maalum yaliyoonekana katika ukaguzi wa mwaka wa fedha 2018/19

Sehemu hii inatoa taarifa ya maeneo makuu matatu yanayohitaji usimamizi na uangalizi wa karibu ili kuongeza ufanisi katika ukusanyaji wa mapato. Maeneo hayo ni: Usimamizi wa mapingamizi ya Kodi, usimamizi wa madeni ya kodi na usimamizi wa Makusanyo ya Kodi.

5.1.6.1 Usimamizi wa Mapingamizi ya kodi

5.1.6.1.1 Kodi zilizopo kwenye kesi za muda mrefu katika Mamlaka za Rufaa za Kodi

Katika ukaguzi wangu wa mwaka wa fedha 2018/19, nilibaini kwamba, Mamlaka ya Mapato ina kesi zilizo katika Bodi ya Rufani za Kodi, Baraza la Rufani za Kodi na Mahakama ya Rufani kwa muda mrefu zenye jumla ya kodi ya Shilingi trilioni 366.03 ambapo, kesi zenye kodi ya Shilingi trilioni 363.98 (asilimia 99.44) zipo katika Bodi ya Rufani za Kodi, Shilingi trilioni 1.45 (asilimia 0.39) zipo katika Baraza la Rufani za Kodi, na Shilingi 605.68 Bilioni (asilimia 0.17) zipo katika Mahakama ya Rufani.

Ulinganifu wa kesi za kodi kwa mwaka wa fedha 2017/18 na 2018/19 unaoneshwa katika Jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 18:Ulinganifu wa kesi za kodi

Taasisi	2018/19 Sh. (Milioni)	2017/18 Sh. (Milioni)
Bodi Ya Rufani Za Kodi	363,977,725.35	382,005,498.27
Baraza la Rufani Za Kodi	1,452,992.85	65,995.12
Mahakama ya Rufani	605,676.47	548,310.71
Jumla	**366,036,394.67**	**382,619,804.09**

Katika mwaka wa fedha 2018/19 nilibaini kuwa mapato yaliyokwama katika Mamlaka za Rufaa za Kodi yalipungua kwa Shilingi trilioni 16.58 (sawa na asilimia 4.33); ambapo, idadi ya kesi iliongezeka kutoka kesi 817 zenye kodi yenye thamani ya Shilingi trilioni 382.62 kwa mwaka 2017/18 hadi kufikia kesi 950 zenye kodi yenye thamani ya Shilingi trilioni 366.03 kwa mwaka 2018/19.

Naishauri Serikali iboreshe utendaji wa mamlaka za rufani za kodi kwa kuhakikisha zinakuwa na bajeti ya kutosha, kutoa fedha na rasilimali nyingine za kutosha ili mamlaka hizi ziweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi; Hivyo, kusikiliza na kuhitimisha kesi za kodi kwa wakati.

5.1.6.1.2 Mapungufu katika kushughulikia mapingamizi ya kodi

Katika ukaguzi wangu wa kipindi cha mwaka wa fedha wa 2018/19, nilibaini jumla ya mapingamizi ya kodi 107 kutoka kwa walipakodi yenye thamani ya Shilingi 84,615,063,093.19 yaliyowasilishwa katika Idara ya Walipa Kodi Wakubwa na Idara Ya Kodi za Ndani yalikuwa hayajashughulikiwa kwa muda mrefu. Hii ni kinyume na taratibu za Mamlaka za utoaji huduma ambazo zinahitaji mapingamizi haya kumalizwa ndani ya miezi sita.

Mapingamizi haya yalikuwa hayajashughulikiwa na kumalizwa kwa kipindi kati ya miezi 7 hadi miezi 96 tangu tarehe ya kupokelewa na Mamlaka. Kuchelewa kushughulikia mapingamizi ya kodi kuna

madhara katika kufikia malengo ya ukusanyaji wa mapato ya serikali, kwani mapingamizi haya yanashikilia kiasi kikubwa cha kodi.

Kadhalika, nilibaini kuwa mamlaka kupitia idara ya kodi za ndani, ilipokea mapingamizi ya kodi yenye jumla ya Shilingi 143,525,104.34 yasiyokidhi vigezo vya sheria ya usimamizi wa kodi. Mapingamizi hayo yalipokelewa bila kuwapo kwa ushahidi wa kimaandishi wa malipo au kusamehewa kwa malipo ya amana (kiasi ambacho ni kikubwa kati ya kiasi cha kodi isiyopingwa au moja ya tatu ya kodi inayopingwa).

Vilevile, nilibaini kuwa ufanisi usioridhisha wa ukaguzi wa kodi na upungufu wa maafisa katika kitengo maalum kinachoshughulikia mapingamizi ya kodi vilichangia kuongezeka kwa mapingamizi ya kodi na kuchelewa kutatuliwa.

Naishauri Serikali:

(a) Kuongeza ufanisi katika kushughulikia mapingamizi ya kodi yanayoletwa na walipakodi ili kuyamaliza mapingamizi yaliyokaa muda mrefu. Hili linawezekana kwa kuongeza idadi ya watumishi wenye uzoefu na ujuzi pamoja na kuwaongezea mafunzo watumishi wa kitengo cha huduma za Kiufundi na Kitengo cha Ukaguzi wa Kodi na kuboresha utoaji wa makadirio ya kodi.

(b) Kuhakikisha kuwa Mamlaka ya Mapato inafanya uhakiki wa kutosha wa mapingamizi ya kodi yanayowasilishwa na walipa kodi ili kujiridhisha iwapo yanakidhi vigezo vya sheria ya usimamizi wa kodi kabla ya kuyashughulikia. Sheria hii inataka, pamoja na mambo mengine, mapingamizi yote ya kodi yawasilishwe kwa Kamishna wa Mamlaka ndani ya siku thelathini tangu tarehe ambayo maamuzi ya kodi yalifanyika, yakiambatana na malipo ya amana (ambayo ni kiasi ambacho ni kikubwa kati ya kiasi cha kodi isiyopingwa au moja ya tatu ya kodi inayopingwa).

5.1.6.2 Usimamizi wa madeni ya kodi

Uhakiki wa taarifa za madeni ya kodi ambayo hayajalipwa, taarifa za madeni ya kodi, majalada ya taarifa za makusanyo ya walipa kodi, majedwali ya madeni, taarifa za uchunguzi wa kikodi uliokamilika, majalada ya makosa ya walipa kodi, mfumo wa ITAX pamoja na nyaraka mbalimbali umebaini usimamizi na ufuatiliaji wa madeni usioridhisha ambao umesababisha mapungufu yafuatayo:

i. Madeni ya Kodi yaliokaa muda mrefu - Shilingi 276,197,724,204.
Nimebaini mrundikano wa madeni ya muda mrefu katika idara ya walipa kodi wakubwa, ambapo kiasi cha shilingi 276,197,724,204 kilikuwa hakijakusanywa licha ya kuwa madeni mengine ni ya muda mrefu tangu mwaka 2007.

Kushindwa kukusanya madeni ya muda mrefu kunapunguza uhakika wa kuyakusanya na kunaweza kuikosesha Serikali mapato.

ii. Kuchelewa kukusanya na ufuatiliaji usioridhisha wa madeni ya kodi Shilingi 42,859,547,757.15.
Nimebaini ufuatiliaji usioridhisha wa madeni ya kodi katika idara ya kodi za ndani, kwani hakukuwa na ushahidi wa nyaraka katika majalada ya taarifa za makusanyo ya walipakodi zilizotumwa kwa walipakodi kuwahimiza na kuwataka kulipa madeni yao, au juhudi zingine kuhakikisha madeni hayo yanakusanywa. Nilibaini kuchelewa kukusanya madeni ya kodi, pamoja na kutokusanya madeni ya mapingamizi ya kodi ambayo yalikataliwa na mamlaka na adhabu za makosa ya walipakodi kiasi cha Shilingi 24,781,862,756.15. Vilevile, nilibaini kutokusanywa kwa madeni ya muda mrefu katika Idara ya Forodha, kiasi cha Shilingi 18,077,685,001.89.

Naishauri Serikali iongeze jitihada na kuboresha mikakati katika usimamizi, ufuatiliaji na ukusanyaji wa madeni ya kodi; na kuhakikisha kuwa, kodi zote na tozo zinakusanywa kwa wakati. Pamoja na mambo mengine, serikali inaweza kufanya makubaliano na walipakodi ili malipo ya kodi yafanyike kwa awamu. Mikakati hii

itapunguza malimbikizo ya madeni ya kodi yaliyokaa muda mrefu bila kukusanywa.

5.1.6.2.1 Utekelezaji wa Msamaha wa Riba na Adhabu kwenye Madeni ya Kodi

Katika jitihada za kuhamasisha walipakodi kuweka sawa maswala yao ya kodi, kufuata taratibu za kodi kwa hiari, kuongeza wigo wa ukusanyaji kodi na mapato, Serikali kupitia sheria ya fedha ya mwaka 2018 ilitoa agizo namba 282A la tarehe 30/06/2018 na agizo namba 755A la tarehe 30/06/2019 kusimamia msamaha wa riba na adhabu kwenye madeni ya kodi.

Nilihakiki ukusanyaji wa madeni ya kodi katika utaratibu wa msamaha wa riba na adhabu za kodi hadi kufikia mwisho wa mwaka wa fedha tarehe 30 Juni 2019.

Katika eneo hili nilibaini ukusanyaji wa madeni ya kodi za msingi usioridhisha; kwani, hadi kufikia tarehe 30 Juni 2019 kiasi cha Shilingi 259,272,779,672.51, sawa na asilimia 26.7, kilikusanywa kati ya shilingi 971,059,288,251.54 ya kodi za msingi zilizotarajiwa kukusanywa kutoka kwa walipakodi walioomba msamaha wa riba na adhabu za kodi.

Mchanganuo unaonesha Idara ya walipakodi wakubwa iliweza kukusanya shilingi 203,527,170,399.51, sawa na asilimia 28, kati ya shilingi 708,130,744,366.54; na idara ya kodi za ndani iliweza kukusanya shilingi 55,745,609,273, sawa na asilimia 21, kati ya shilingi 262,928,543,885.

Naishauri Serikali kuwaongezea walipakodi uelewa na umuhimu wa kutumia kwa wakati fursa ya msamaha wa riba na adhabu za kodi ili kuwasaidia walipa kodi kupunguza madeni yao ya kodi na kuongeza mapato kwa Serikali.

5.1.6.3 Usimamizi wa Makusanyo ya Kodi

5.1.6.3.1 Udhibiti usioridhisha katika ukusanyaji wa kodi kwenye mafuta yaliyoingizwa kutoka nchini nyingine kwa ajili ya matumizi ya ndani ya nchi

Katika ukaguzi wa ukadiriaji na ukusanyaji wa kodi kwenye mafuta yaliyoingizwa Tanzania kutoka nchi nyingine kwa ajili ya matumizi ya ndani ya nchi nilibaini mapungufu yafuatayo:

a) Kodi za forodha Shilingi 124,696,085 zilizokadiriwa kwenye mafuta lakini hazikulipwa

Nilibaini kodi zilizokadiriwa za Shilingi 124,696,085 ambazo hazikulipwa na Makampuni ya Mafuta. Hali hii ilisababishwa na ufuatiliaji usioridhisha wa maafisa wa Malamka ya Mapato katika kukusanya kodi zilizokadiriwa ambazo hazijalipwa.

b) Kodi na ada za bandari ambazo hazikukadiriwa na kulipwa Shilingi 3,577,249,115

Baada ya kupitia taarifa za Mafuta yaliyoingizwa nchini nilibaini nyaraka 11 za kuingizia mizigo (bills of lading) zenye mafuta lita 11,686,616.94 ambayo yaliingizwa kwenye mfumo wa forodha wa TANCIS lakini hayakukadiriwa kwa ajili ya kulipiwa kodi. Hivyo, kodi husika shilingi 3,577,249,115 (kodi na ada za bandari) hazikukusanywa na Mamlaka ya Mapato.

Hali hii ilisababishwa na mawakala wa forodha kutolinganisha nyaraka za kuingizia mizigo nchini (bills of lading) na nyaraka zinazoonesha orodha ya mizigo iliyoingizwa na meli (manifest) kwenye mfumo wa TANCIS baada ya kupata kipimo cha kiwango halisi cha mafuta yaliyoingia nchini (final ullage confirmation). Ulinganifu wa nyaraka hizi ungewezesha mfumo wa TANCIS kukokotoa kodi ya ziada na ada za bandari kwa mizigo husika.

c) **Kutokusanya riba ya Shilingi 1,360,550,338.62 baada ya malipo ya kodi kucheleshwa**

Nilipitia ukadiriaji na ukusanyaji wa mapato kwenye mafuta yaliyoingizwa nchini kwa ajili ya matumizi ya ndani ya nchi na mafuta yaliyouzwa nchini ambayo yaliingia kwa ajili kusafirishwa kwenda nchi nyingine. Nimebaini ucheleweshwaji wa malipo ya kodi za forodha. Hata hivyo, hakuna ushahidi uliotolewa na Mamlaka kuthibitisha kama riba ya kiasi cha shilingi 1,360,550,338.62 ilikusanywa.

Kutokukusanya riba baada ya malipo ya kodi kucheleshwa kunaikosesha Serikali mapato yanayohitajika kutekeleza shughuli zilizopangwa katika bajeti.

Naishauri Serikali:

a. Kufuatilia kwa karibu ukadiriaji na ukusanyaji wa kodi za forodha, zikiwamo Shilingi 124,696,085 kutoka kwenye makampuni ya mafuta.

b. Ichukue hatua za kukadiria na kukusanya kodi na ada za bandari shilingi 3,577,249,115.

c. Kuhakikisha kuwa riba na adhabu zinazotokana na ucheleweshwaji wa malipo ya kodi zinakusanywa; pia Serikali ikusanye riba ya shilingi 1,360,550,338.62 ambayo haikukusanywa hapo awali.

5.1.6.3.2 Udhibiti usioridhisha wa bidhaa na mafuta yanayosafirishwa kwenda nchi nyingine

Katika Ukaguzi wangu, nilipitia udhibiti na ufuatiliaji wa bidhaa na mafuta yaliyoingizwa nchini kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi nyingine na kubaini yafuatayo;

(a) Kodi za forodha kwenye bidhaa zinazosafirishwa kwenda nchi nyingine ambazo hazikuthibitishwa kutoka nje ya nchi Shilingi 127,583,275,392.74

Nilibaini bidhaa zenye kodi za forodha Shilingi 13,883,929,954.34 zinazoingizwa nchini kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi nyingine kupitia mipaka ya Tunduma, Kasumulu, Namanga, Holili na bandari ya Kigoma ambazo hazikuthibitishwa katika mfumo wa kodi za forodha wa TANCIS; na hapakuwa na ushahidi wa nyaraka za kusafirishia bidhaa (movement sheets) au kwenye rejista kuthibitisha kuwa bidhaa hizi zilitoka kwenda nchi zilizokusudiwa kupitia mipaka hiyo.

Kadhalika, nilipitia taarifa kutoka kwenye mfumo wa kodi za forodha wa TANCIS kuhusu bidhaa zinazosafirishwa kwenda nchi nyingine kupitia mipaka ya Rusumo, Kabanga na Mutukula zenye amana ya shilingi 113,746,778,638.44 na kubaini kuwa taarifa za bidhaa hizo ziliingizwa kwenye rejista ya kupokelea bidhaa katika mipaka hiyo. Hata hivyo, taarifa hizo hazikuthibitishwa katika mfumo wa TANCIS kama bidhaa husika zilitoka kwenda nchi zilizokusudiwa.

Hali hii ya kutozingatiwa kwa udhibiti na taratibu za forodha inaweza kusababisha bidhaa zilizolengwa kusafirishwa nje ya nchi kutumika hapa Tanzania bila kulipa kodi, na hivyo kusababisha upotevu wa mapato ya serikali.

(b) Bidhaa kwa ajili ya kusafirishwa kwenda nchi nyingine ambazo ilithibitishwa kwenye mfumo lakini ushahidi wa nyaraka ulikosekana Shilingi 299,804,063.32

Nilibaini miamala 26 ya bidhaa zinazosafirishwa kwenda nchi nyingine yenye amana ya Shilingi 299,804,063.32 ilithibitishwa kwenye mfumo wa TANCIS kutoka kwenda nchi nyingine kupitia mpaka wa Kasumulu. Hata hivyo, nyaraka zinazotumika kusafirishia bidhaa hizo na taarifa

kwenye rejista zilikosekana wakati wa ukaguzi. Hivyo, nilishindwa kuthibitisha kama bidhaa hizo zilitoka kwenda nchi husika.

(c) Kutokusanywa kwa tozo za adhabu ya Shilingi 167,307,834.91 zilizotokana na bidhaa kuchelewa kutoka nchini kwenda nchi husika.

Nilipitia taarifa na nyaraka za bidhaa zilizosafirishwa kwenda nchi nyingine kupitia mipaka ya Tunduma, Kasumulu, Rusumo, Kabanga, Mutukula na uwanja wa ndege wa Dar es Salaam (JNIA) na kubaini kuwa bidhaa zilichelewa kutoka nje ya nchi kwa zaidi ya muda unaotakiwa kisheria, lakini Mamlaka ya Mapato haikukusanya tozo za adhabu zinazotokana na uchelewaji huo. Hali hii imesababisha kutokusanywa kwa mapato ya serikali yatokanayo na tozo za adhabu yenye thamani ya Shilingi 167,307,834.91.

Naishauri Serikali:

(a) Iimarishe udhibiti katika usafirishaji na utokaji wa bidhaa, ikiwa ni pamoja na kuthibitisha katika mfumo wa TANCIS kwa bidhaa zinazokwenda nchi nyingine, na kukusanya ushuru wa forodha, riba na tozo stahiki kwa bidhaa zilizouzwa nchini kinyume na taratibu.

(b) Kukusanya tozo za adhabu zinazotokana na bidhaa kuchelewa kutoka nchini kwenda nchi nyingine ili kuzuia uwezekano wa bidhaa hizo kuuzwa nchini bila kulipiwa kodi stahiki.

5.1.6.3.3 Bidhaa zilizokaa kwa muda mrefu kwenye maghala ya forodha na bidhaa zinazoingia nchini kwa muda maalumu

Ukaguzi na uhakiki uliofanyika katika maghala ya forodha ya ofisi za mikoa na mipakani ulibaini kuwa minada ilikuwa haifanyiki ili kuuza bidhaa zilizokaa muda mrefu katika maghala ya forodha ili kukomboa kodi husika. Katika mkoa wa Mara (Sirari) na Mwanza nilibaini kuwa minada haikufanyika katika kipindi cha mwaka wa fedha 2018/19 licha ya kuwa na bidhaa nyingi zilizokaa muda mrefu katika maghala na bidhaa nyingine zilikuwa zimeharibika, kinyume na Kifungu Namba 42(1) cha Sheria ya Forodha ya Jumuiya ya Nchi za Afrika Mashariki.

Jumla ya bidhaa 1,050 katika mipaka 18 zilikaa mipakani zaidi ya muda unaoruhusiwa kisheria; kwani bidhaa hizo zilikaa kwa kipindi cha kuanzia siku 61 hadi siku 1,735, zikisubiri taratibu na hatua za forodha za kutoa bidhaa. Kuchelewa kufanya minada kwa bidhaa zilizokaa muda mrefu kunaweza kusababisha upotevu wa mapato ya Serikali kutokana na bidhaa hizo kuchakaa au kuharibika.

Kadhalika, nilibaini bidhaa zilizoingia nchini kwa muda maalum zenye jumla ya shilingi 2,254,687,609 na magari 2,600 yalikaa nchini kwa zaidi ya muda unaoruhusiwa kisheria na hakukuwa na ushahidi kuthibitisha kuwa bidhaa na magari hayo yalirudi katika nchi husika. Pia, sikuweza kupata vibali vya kuongezewa muda wa bidhaa na magari hayo kuendelea kukaa nchini zaidi ya muda ulioruhusiwa kisheria.

Naishauri Serikali;

(a) Kufanya maamuzi kwa wakati ya kuuza katika minada bidhaa zilizokaa kwenye maghala ya forodha kwa zaidi ya siku 60 ili kukomboa kodi ya bidhaa hizo.

(b) Kufanya ufuatiliaji wa mara kwa mara kwenye bidhaa na magari yanayoingizwa nchini kwa muda maalumu, na kukusanya kodi kwenye bidhaa na magari ambayo hayakurudi nchi yalikotoka na kukusanya tozo za adhabu na riba kwa kuuza nchini bidhaa na magari hayo kinyume na sheria za forodha.

(c) Kuimarisha udhibiti na ufuatiliaji katika bidhaa na magari yanayoingizwa nchini kwa muda maalum ili kuzuia kuuzwa nchini bila kulipiwa kodi stahiki.

5.1.6.3.4 Udhibiti usioridhisha kwenye bidhaa zinazoingizwa nchini kinyume na sheria za forodha.

Katika ukusanyaji wa kodi zinazotokana na makosa ya ukiukwaji wa sheria za forodha, nilibaini kodi ya ziada, riba na tozo za adhabu zenye jumla ya Shilingi 106,094,872.18 zilizotokana na makosa yaliyofanywa na waingizaji wa bidhaa na mawakala wa forodha,

ambazo kesi zake zilikuwa hazijahitimishwa na Mamlaka ya Mapato. Kesi hizi zimechelewa kuhitimishwa kwa kipindi cha kati ya miezi minne hadi 16. Kuchelewa kuhitimsha kesi za makosa ya kikodi kunacheleweshа ukusanyaji wa mapato hivyo kuathiri utekelezaji wa mipango ya Serikali.

Nashauri Serikali;

Kuboresha udhibiti katika kushughulikia kesi za makosa ya kikodi ili kuzihitimisha kwa wakati na kukusanya kodi zinazotokana na makosa hayo ili kuzuia upotevu wa mapato ya Serikali.

5.2 Usimamizi wa Deni la Serikali

5.2.1 Utangulizi

Deni la Serikali linajumuisha madeni inayodaiwa Serikali Kuu na Taasisi zake. Pia, linajumuisha dhamana zilizotolewa na serikali iwapo taasisi iliyodhaminiwa itashindwa kulipa madeni yake.

Deni la serikali linaongozwa na Sheria ya Madeni, Dhamana na Misaada ya Serikali ya mwaka 1974 (iliyorejewa mwaka 2004) ikisomwa pamoja na marekebisho ya mwaka 2017. Kulingana na vifungu namba 3 na 6 vya Sheria hiyo, Waziri wa Fedha ndiye mwenye dhamana ya kukopa na kutoa dhamana kwa niaba ya Serikali.

5.2.2 Mchanganuo wa Deni la Serikali

Deni la Serikali kufikia tarehe 30 Juni 2019 lilikuwa Sh. bilioni 53,105 (2018: Sh. bilioni 50,927) ikiwa ni ongezeko la Sh. bilioni 2,178 sawa na asilimia nne (2018: Sh. bilioni 4,845). Deni la serikali linajumuisha deni la ndani Sh. bilioni 14,863 (2018: Sh. bilioni 14,732) na deni la nje Sh. bilioni 38,241 (2018: Sh. bilioni 36,194). Kielelezo hapo chini kinaonesha mwenendo wa ukuaji wa deni kwa miaka mitatu iliyopita.

Kielelezo Na. 16: Mwenendo wa Ukuaji wa Deni la Serikali kwa Miaka Mitatu, 2016/17 hadi 2018/19

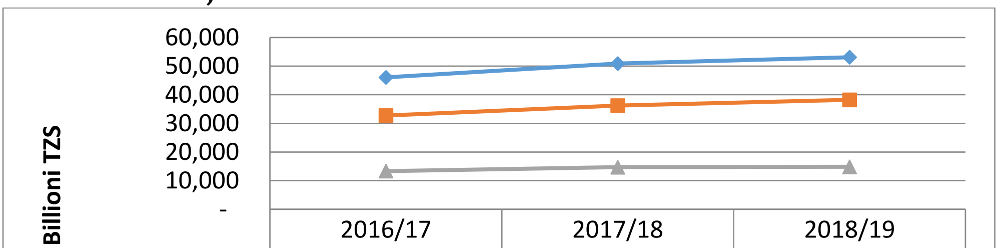

	2016/17	2017/18	2018/19
Jumla ya Deni	46,081	50,927	53,105
Deni la Nje	32,746	36,194	38,241
Deni la Ndani	13,335	14,732	14,863

5.2.3 Sababu za kuongezeka kwa Deni la Serikali

Kuongezeka kwa deni la serikali kunasababishwa na mikopo halisi (mikopo halisi inajumuisha mapokezi ya fedha za mikopo, ulipaji wa mtaji na malipo ya riba za dhamana za Serikali za muda mfupi). Kwa

miaka mitatu iliyopita, sababu hizi zimekuwa zikichangia ukuaji wa deni kwa zaidi ya asilimia 77, ambapo mwaka 2018/19 ilikuwa juu zaidi na kufikia asilimia 91 kama inavyoonekana kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 19: Ukuaji wa Deni kwa miaka mitatu 2016/17 hadi 2018/19

		2018/19		2017/18		2016/17	
	Maelezo	**Sh. bilioni**	**%**	**Sh. bilioni**	**%**	**Sh. bilioni**	**%**
A	Salio anzia (Deni)	50,927		46,081		41,039	
B	Mikopo Halisi	1,988	91	3,722	76	4,429	88
C	Malimbikizo ya riba	157	7	178	4	162	3
D	Kushuka kwa thamani ya Shilingi	33	2	945	20	452	9
E	Jumla ya ongezeko = B+C+D	2,178	4	4,845	11	5,042	12
F	Salio ishia (Deni) = A+E	53,105		50,927		46,081	

Chanzo: Hesabu za fedha fungu 22-deni la serikali kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2017, 2018 na 2019.

Uchambuzi wa kina ulibainisha kuwa, kushuka kwa thamani ya sarafu/fedha ya Tanzania kumechangia ongezeko la deni la serikali kwa asilimia mbili kwa mwaka 2018/19 (ongezeko dogo ikilinganishwa na asilimia 20 ya mwaka 2017/18). Malimbikizo ya riba yalichangia ongezeko la deni kwa asilimia saba kwa mwaka 2018/19 (ongezeko kubwa ikilinganishwa na asilimia 4 ya mwaka 2017/18). Aidha, Malimbikizo ya riba yanategemewa kukoma baada ya nchi tano za kundi lisilo la wanachama wa Paris, kuendana na makubaliano ya mkutano wa paris ikiwa ni pamoja na kusamehe madeni kwa nchi zilizokuwa na mzigo mkubwa wa madeni mwaka 2001.

5.2.4 Mwenendo wa Deni la Ndani

Deni la ndani linajumuisha mikopo ya muda mrefu (hati fungani, Hisa za serikali na hati fungani maalum) na mikopo ya muda mfupi (dhamana za serikali za muda mfupi na nakisi ya serikali Kwenye akaunti za benki kuu (Government overdraft)). Deni la ndani limeongezeka kwa shilingi bilioni 131, sawa na asilimia moja ya deni la ndani lililorekodiwa mwaka 2017/18. Mienendo ya ukuaji wa deni la ndani na ukopaji imeoneshwa kwenye jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 20: Mwenendo wa deni la ndani kwa miaka mitatu (deni halisi)

Mwaka wa fedha	Thamani ya deni (Sh. bilioni)	Ongezeko	
		(Sh. bilioni)	%
2018/19	14,863.40	131	1
2017/18	14,732.45	1,397	10
2016/17	13,335.65	2,142	19

Chanzo: Jedwali la mwenendo wa deni la serikali kwa miaka 2016/17, 2017/18 na 2018/19

Kwa kipindi cha mwaka 2018/19 serikali ilikopa jumla ya fedha zenye thamani ya Sh. bilioni 4,348 kati ya hizo, Sh. bilioni 3,075 sawa na asilimia 71 zilikuwa mikopo ya Muda mfupi na Sh. bilioni 1,273 sawa na asilimia 29 zilikuwa mikopo ya muda mrefu kama ilivyooneshwa kwenye Jedwali hapo chini. Mikopo ya muda mfupi hutumika kulipia dhamana za serikali zilizoiva na mikopo ya muda mrefu hutumika kugharimia miradi.

Jedwali Na. 21: Mwenendo wa ukopaji wa ndani kwa miaka mitatu (deni halisi)

Ukopaji wa	2018/19		2017/18		2016/17	
	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%
Muda mrefu	1,273	29	2,911	44	2,420	33
Muda Mfupi	3,075	71	3,753	56	4,883	67

Ukopaji wa	2018/19		2017/18		2016/17	
	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%
Jumla ya ukopaji	4,348 [21]	100	6,664	100	7,303	100

Chanzo: Jedwali la mwenendo wa deni la serikali kwa miaka 2016/17, 2017/18 na 2018/19

5.2.5 Mwenendo wa deni la nje

Deni la nje linahusisha mikopo kutoka taasisi za kimataifa, nchi marafiki, benki za kuwezesha biashara ya forodha, na wakopeshaji wa kibiashara. Deni la nje lilikuwa Sh. bilioni 38,242 sawa na asilimia 72 ya deni la Serikali. Deni hili liliongezeka kwa shilingi bilioni 2,048, sawa na asilimia sita ya deni la nje la shilingi bilioni 36,194 lililoripotiwa mwaka 2017/18. Kama inavyooneshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 22: Mwenendo wa deni la nje kwa miaka mitatu

Wakopeshaji	2018/19		2017/18		2016/17	
	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%
Taasisi za Kimataifa	22,116	58	20,843	58	18,318	56
Nchi Marafiki	4,469	12	4,145	11	4,302	13
Benki za kuwezesha biashara ya Forodha	6,368	17	6,056	17	5,566	17
wakopeshaji wa kibiashara	5,288	14	5,151	14	4,559	14
Jumla ya deni	**38,241**	100	**36,194**	100	**32,746**	100
Ongezeko	**2,047**	**6**	**3,448**	**11**	**2,900**	**10**

Chanzo: Jedwali la mwenendo wa deni la serikali kwa miaka 2016/17, 2017/18 na 2018/19

---

[21] Kushuka kwa nakisi ya serikali kwenye akaunti za benki kuu (Overdraft) hakujaathiri ukopaji. Salio anzia la nakisi ya serikali kwenye akaunti za benki kuu lilikuwa Sh. 1,937 bilioni na salio ishia lilikuwa 1,242 hivyo imepungua kwa Sh. 696 bilioni.

Ongezeko la deni la nje linasababishwa na ukopaji kwa ajili ya kugharimia miradi ya maendeleo kama ilivyooneshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 23: Mwenendo wa ukopaji wa nje kwa miaka mitatu

Wakopeshaji	2018/19		2017/18		2016/17	
	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%	Sh. bilioni	%
Taasisi za Kimataifa	1,557	45	1,986	50	1,515	50
Nchi Marafiki	165	5	125	3	181	6
Benki za kuwezesha biashara ya Forodha	496	14	493	13	373	12
wakopeshaji wa kibiashara	1,210	35	1,354	34	978	32
Jumla ya Fedha iliyokopwa kwa mwaka	**3,429**	**100**	**3,958**	**100**	**3,047**	**100**

Chanzo: *Jedwali la mwenendo wa deni la serikali kwa miaka 2016/17, 2017/18 na 2018/19*

5.2.6 Usimamizi wa deni la serikali

5.2.6.1 Kutopokea fedha za mikopo muda mrefu baada ya kusaini Mikataba ya mikopo

Nilibaini mikataba 11 iliyokuwamo kwenye kanzidata kwa miaka 5 hadi 20 bila ya fedha zake kupokelewa toka kwa wakopeshaji. Hii inapelekea hatari ya kupunjwa kwa deni la serikali kutokana na kutokuwapo kwa taarifa zilizohuishwa kuhusu mikopo iliyopokelewa.

Napendekeza serikali iwe na utaratibu wa kusimamia, kutathimini na kufuatilia mapokezi na matumizi ya fedha za mikopo. Utaratibu huo utapelekea watekelezaji wa miradi kuhasibu ipasavyo mapokezi na matumizi ya fedha za mikopo.Pia kuwepo utaratibu wa kuwianisha mikataba ya mikopo iliyosainiwa na fedha zilizopokelewa kutokana na mikataba hiyo.

5.2.6.2 Utendaji wa kiwango cha chini kwa soko la ukopaji wa ndani

Serikali ilipanga kukopa kutoka soko la ndani kwa kutumia hatifungani na dhamana za serikali za muda mfupi, fedha zenye thamani ya Sh. bilioni 6,522. Hadi kufikia mwishoni mwa mwaka kiasi cha Sh. bilioni 4,348 (sawa na asilimia 67) kilipatikana na kuacha Sh. bilioni 2,174 (sawa na asilimia 33) kikikosekana, hivyo kupelekea upungufu wa fedha za miradi ya maendeleo. Kutofikia malengo kunasababishwa na uelewa mdogo wa umma kuhusiana na dhamana za serikali hasa za muda mrefu.

Napendekeza serikali kufikiria mkakati wa kukuza soko la ukopaji wa ndani ili kuvutia wawekezaji wengi kwenye dhamana za serikali za muda mrefu (Hatifungani)

5.2.6.3 Uanzishwaji wa kamati ya Minada ya dhamana za Serikali (GSAC)

Nimebaini kutoanzishwa kwa kamati ya Minada ya dhamana za serikali (GSAC) kinyume na sehemu ya 3.4(ii) ya mpango wa minada ya dhamana za serikali wa mwaka 2018/19. Kutokuwepo kwa kamati (GSAC) kunapelekea kukosekana kwa kumbukumbu za kitaasisi na marejeo ya maamuzi kwa baadae kutokana na kutowekwa kumbukumbu za kiofisi za maamuzi ya minada.

Napendekeza serikali ianzishe kamati ya Minada na kuainisha kwa ufasaha majukumu na wajibu wake ili kuwezesha kuwapo kwa kumbukumbu za maamuzi yafanyikayo wakati wa minada

5.2.7 Huduma za Jumla

Kutokuwepo usuluhishi wa pamoja wa malipo ya wastaafu

Nimebaini kutokuwapo kwa usuluhishi wa pamoja baina ya wizara ya Fedha na Mipango (WFM) na LAPF juu ya malipo yalipwayo kutoka wizara kwenda LAPF (Wakala) kwa ajili ya kuwalipa wastaafu. Usuluhishi unakosekana kotokana na wizara kutokuwa na kanzidata

ya walipwaji (wastaafu). Kukosekana kwa usuluhishi wa pamoja kunaweza kupelekea matumizi mabaya ya fedha za umma.

Napendekeza serikali iwe na kanzidata ya wanaostahili malipo ili kuwezesha usuluhishi wa pamoja wenye tija na kulinda fedha za umma kuliko kutegemea ankara zitolewazo na wakala (LAPF) pekee.

5.3 Ukaguzi wa Awali wa Malipo ya Mafao ya Wastaafu

5.3.1 Utangulizi

Ukaguzi wa awali wa malipo ya mafao ya hitimisho la kazi hufanyika kwa mujibu wa Ibara ya 143(2a) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 (kama ilivyokuwa ikifanyiwa marekebisho mara kwa mara) na Kifungu cha 29 cha Sheria ya Ukaguzi No.11 ya mwaka 2008. Kifungu cha 5(a) cha Sheria hiyo kinamtaka Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kuidhinisha malipo kutoka katika Mfuko Mkuu wa Hazina ya Serikali baada ya kujiridhisha kwamba, Ibara ya 136 ya Katiba imezingatiwa.

Hivyo ni muhimu kufanya ukaguzi wa awali kwenye malipo yote ya Serikali ambayo si rahisi kukadiriwa kwa uhakika na kutengewa fedha kama vile malipo ya mafao kwa wastaafu.

Ukaguzi wa awali wa malipo ya mafao ya hitimisho la kazi hufanyika kwa kuzingatia Sheria za mafao ya hitimisho la kazi. Nazo ni pamoja na Sheria ya Hitimisho la Kazi katika Utumishi wa Umma ya mwaka 1999; Sheria ya Mfuko wa Pensheni wa Serikali za Mitaa ya mwaka 2006; Sheria ya Utumishi wa Umma ya mwaka 2002; Sheria ya Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii ya mwaka 1997; Sheria ya Ulinzi wa Taifa ya mwaka 1966 (Iliyofanyiwa marekebisho mwaka 2002); Sheria ya Utumishi wa Usalama wa Taifa ya mwaka 1996; Sheria ya Mamlaka ya Kudhibiti na Kusimamia Sekta ya Hifadhi ya Jamii ya mwaka 2008; Sheria ya Mafao ya Kustaafu ya GEPF ya mwaka 2013, Sheria ya Mafao ya Viongozi wa Kisiasa ya mwaka 1999 na Sheria ya Kodi ya Mapato ya mwaka 2004 iliyorekebishwa mwaka 2016.

5.3.2 Lengo la kufanya Ukaguzi wa Awali

Lengo la ukaguzi huu ni kuhakiki usahihi wa mafao ya hitimisho la kazi yaliyoandaliwa na waajiri kwa ajili ya kuwalipa wanufaika ili kutambua makosa mapema huku kukiwa na lengo la kuhakikisha kuwa wastaafu wanalipwa kile wanachostahili. Hii pia ni muhimu kwa kuwa, kiasi chochote kitakacholipwa kwa makosa ni vigumu kurejeshwa kutoka kwa wastaafu.

Kwa upande mwingine, madhumuni ya uhakiki wa mafao ni kuhakikisha kuwa Sheria husika, Kanuni za mafao ya hitimisho la kazi, sera za kazi zinazohusiana na utumishi wa umma, nyaraka mbalimbali, Ikama na muundo wa utumishi na viwango vya mishahara vinazingatiwa.

5.3.3 Mawanda ya Ukaguzi

Ukaguzi wa awali wa mafao ya hitimisho la kazi unahusisha Watumishi wa Umma ambao mafao yao hulipwa kutoka Mfuko Mkuu wa Hazina ya Serikali na hauhusishi Watumishi wa umma ambao ulipwaji wa mafao yao unashughulikiwa na Mfuko wa Mafao ya Hitimisho la Kazi katika Utumishi wa Umma (PSSSF), Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF) na mifuko mingine ya hifadhi ya jamii. Kazi ya ukaguzi wa awali inayofanywa na Ofisi yangu ni kwa ajili ya malipo ya mafao ya hitimisho la kazi yanayolipwa moja kwa moja kutoka Mfuko Mkuu wa Hazina ya Serikali, malipo ambayo yanahusisha:-

a) Pensheni na kiinua mgongo kwa watumishi wa umma watoahuduma mchanganyiko, wanajeshi na viongozi wengine, walimu na maafisa wa usalama;
b) Malipo ya Mikataba kwa viongozi wa kisiasa, wageni toka nje, wastaafu waliorejeshwa kwenye utumishi na raia walioajiriwa wakiwa na umri wa zaidi ya miaka 45;
c) Kiinua mgongo kwa watumishi wasio kwenye masharti ya pensheni, na
d) Malipo ya kiinua mgongo kwa askari polisi.

5.3.4 Ufafanuzi wa Hoja za Ukaguzi na Mapendekezo

Sehemu hii ya ripoti inaeleza mambo muhimu yaliyobainika wakati wa ukaguzi wa awali wa malipo ya mafao ya hitimisho la kazi na mapendekezo kwa mwaka wa fedha 2018/19.

5.3.5 Muhtasari wa matokeo ya ukaguzi

Zoezi la ukaguzi wa awali lilianza na majalada 569 ikiwa ni bakaa kutoka mwaka 2017/18. Jumla ya majalada 3,251 yaliwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi na kufanya idadi ya majalada yote katika kipindi

husika cha mwaka 2018/2019 kuwa 3,820. Kati ya majalada 3,820 yaliyokuwepo kwa ajili ya ukaguzi wa awali, Ofisi yangu ilikagua majalada 3,504. Kati ya hayo majalada 3,448 yenye jumla ya Sh. 157,665,096,680.74 yalikaguliwa na kuidhinishwa kwa malipo na majalada hamsini na sita (56) yalihojiwa na kurudishwa kwa Maafisa Masuuli kwa marekebisho. Hadi kufikia tarehe 30 Juni, 2019 majalada 316 yalikuwa bado yakiendelea kukaguliwa kama inavyooneshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 24: Majalada ya wastaafu yaliyokaguliwa 2018/2019

Maelezo	Majalada
Majalada yaliyokuwepo tarehe 1 Julai, 2018	569
Majalada yaliyopokelewa	3,251
Jumla ya majalada yaliyokuwepo kwa ukaguzi	3,820
Majalada yaliyokaguliwa na kuidhinishwa	3,448
Majalada yaliokaguliwa na kurejeshwa kwa waajiri yakiwa na hoja	56
Majalada yaliyosalia tarehe 30 Juni, 2019	**316**

5.3.6 Mafao ya Hitimisho la Kazi yaliyokokotolewa chini ya kiwango stahiki - Sh. 117,449,527.42

Ukaguzi nilioufanya katika nyaraka za malipo ya pensheni kwa mwaka wa fedha 2018/2019 ulibaini kuwa baadhi ya nyaraka zilizoletwa kwangu kwa ukaguzi wa awali zilionyesha mafao ya hitimisho la kazi yaliyokokotolewa kimakosa.

Kati ya majalada 3,448 yaliyokaguliwa kwa mwaka wa fedha 2018/19 mafao ya wastaafu 338 (9.8%) yalibainika kukokotolewa kimakosa. Kati ya hayo, majalada 170 yalibainika kuwa na zaidi ya kiwango stahiki kwa Sh 316,117,868.86 huku majalada 168 yakiwa pungufu ya kiwango stahiki kwa Sh. 433,567,396.28 kama inavyoonesha kwenye Jedwali hapo chini.

Hata hivyo, makosa yaliyoainishwa hapo juu yanatia shaka kuhusu utaratibu wa uhakiki wa karatasi za mafao, uwezo wa waandaaji na

wahakiki katika ustadi na uzoefu wa masuala ya pensheni na sheria husika, na ufungashaji wa majalada ya mafao.

Jedwali Na. 25: Mafao pungufu ya gawio stahiki

Na	Maelezo	Mafao Yaliyozidishwa (a)		Mafao Yaliyopunjwa (b)		Jumla Halisi (a-b)
		Idadi ya kesi	Kiasi (Shilingi)	Idadi ya kesi	Kiasi (Shilingi)	(Shilingi)
1	Kipindi cha utumishi kisicho sahihi	100	114,677,969.86	103	305,919,494.30	(191,241,524.44)
2	Mishaharaya iliyokosewa	34	48,813,962.85	28	59,934,917.27	(11,120,954.42)
3	Makosa katika michango ya NSSF	19	21,609,468.80	27	32,891,774.38	(11,282,305.58)
4	Makosa mbalimbali katika ukokotoaji	17	131,016,467.35	10	34,821,210.33	96,195,257.02
	Jumla	**170**	**316,117,868.86**	**168**	**433,567,396.28**	**(117,449,527.42)**

Chanzo: *Fomu za malipo ya mafao*

Kutokana na uchambuzi wa hapo juu, serikali ingepata hasara ya Sh. 316,117,868.86 kutokana na kuzidishwa kwa mafao, aidha wastaafu wangeweza kupunjwa mafao yao kwa kiasi cha Sh. 433,567,396.28.

Mapungufu hayo yaliyoonekana yanaonesha umuhimu wa kufanyika kwa ukaguzi wa awali wa pension na mafao mengine kwa wastaafu yanayopaswa kulipwa moja kwa moja kutoka katika Mfuko Mkuu wa Hazina ya Serikali. Pia, hiyo inaonesha jinsi ambavyo kushindwa kwa mifumo ya ndani ya udhibiti na mapungufu ya Maafisa Masuuli yangeweza kuigharimu Serikali na wastaafu kama ukaguzi wa awali usingefanyika.

5.3.7 Ucheleweshwaji wa Uaandaji wa Mafao

Kanuni ya 89 ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma za mwaka 2003 inawataka waajiri na waajiriwa kutunza kumbukumbu za kiutumishi kwa lengo la kufanya marejeo wakati wa ukokotozi wa mafao ya hitimisho la kazi. Kanuni ya 32(2) inaeleza kuwa ni wajibu wa waajiri kupitia taarifa za waajiriwa walioko chini yao ili kuhakikisha kuwa utumishi wa watumishi wa umma unakoma pale wanapofikisha umri wa kustaafu.

Pia Kanuni ya 32(3) ya Kanuni za Utumishi wa Umma za mwaka 2003, ikisomwa pamoja na Kanuni Na. F.48 ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma za mwaka 2009 inamtaka mtumishi wa umma anayekaribia kustaafu, kutoa taarifa ya maandishi kwa mwajiri wake kupitia taratibu za kawaida, kwa kipindi cha miezi sita kabla ya kustaaafu.

Hata hivyo, katika mwaka wa ukaguzi nilibaini ucheleweshaji wa uaandaaji na uwasilishwaji wa majalada kwa ajili ya ukaguzi wa awali. Katika ukaguzi huo nilibaini majalada 1,897 yalicheleweshwa kwa kipindi cha mwezi mmoja hadi miezi 394 kama inavyoonesha kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 26: Majalada yaliyocheleweshwa

Na	Muda (miaka)	Idadi ya majalada
1	Chini ya 1	790
2	1 hadi 10	997
3	Zaidi ya 10	110
Jumla		**1,897**

Chanzo: Fomu za malipo ya mafao

Katika mazingira hayo, ukiukwaji wa taratibu unaofanywa na waajiri umesababisha kucheleweshwa kwa ulipaji wa mafao ya hitimisho la kazi. Ni maoni yangu kuwa vitendo hivyo visingeweza kutokea kama waajiri wangekuwa makini katika kuandaa mafao na kupelekea ukiukwaji wa matakwa ya Sheria na Kanuni, suala linaloathiri

wanufaika na kusababisha usumbufu usio wa lazima, achilia mbali kupungua kwa thamani ya fedha/mafao.

Mapendekezo
Serikali ihakikishe kuwa Waajiri wanazingatia Sheria za mafao kwa kuandaa mapema na kuwasilisha majalada ya wastaafu kwa ajili ya ukaguzi na malipo.

5.3.8 Majalada yenye Hoja ambayo hayakurudishwa kwa Ukaguzi wa awali

Taratibu za malipo ya pensheni ya Serikali uhusisha hatua kuu tatu (3) ambazo ni uanzishaji na ukokotozi wa Mafao, Uhakiki wa awali unaofanywa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali pamoja na malipo yanayofanywa na Hazina.
Ukaguzi wa awali wa mafao huanza kwa kupokea majalada ya wastaafu kutoka kwa waajiri husika. Mchakato wa ukaguzi unahusisha vigezo vitatu, yaani Uhalali, Ukamilifu wa nyaraka, na usahihi wa hesabu.

Wakati wa ukaguzi, ninaweza kukutana na makosa yanayolazimu kutolewa kwa hoja. Ikitokea hivyo, jalada hutumwa tena kwa mwajiri ili kufanya marekebisho ya makosa niliyoyabaini. Baada ya kufanya marekebisho, jalada linapaswa kurudishwa tena kwa hatua zaidi zinazohusika na ukaguzi wa awali.

Katika mwaka huu wa ukaguzi, majalada arobaini na sita (46) yaliyohojiwa na kurudishwa kwa waajiri yalikuwa hayajaletwa ofisini kwangu kwa ajili ya kuhakiki marekebisho yaliyofanywa mpaka mwisho wa mwaka. Hii inaonesha kwamba waajiri hawakufanyia kazi mapendekezo yangu, ikiwa baadhi ya majalada hayakurudishwa kwa muda wa zaidi ya miaka mitatu kama inavyooneshwa katika Jedwali hapo chini. Ucheleweshwaji wa kurudishwa kwa majalada yaliyohojiwa unasababisha kuchelewa kwa malipo ya hitimisho la kazi na kuathiri hali ya maisha ya wastaafu au wanufaika.

Jedwali Na. 27: Majalada ambayo hayakurudishwa

Na	Muda (miaka)	Idadi ya majalada
1	Chini ya 1	8
2	1 hadi 3	38
Jumla		**46**

Chanzo: Fomu za malipo ya mafao

Mapendekezo

- *Waajiri wanapaswa kufanyia kazi hoja za ukaguzi na kurudisha majalada kwa wakati au kuomba ufafanuzi kutoka Ofisi yangu pale inapobidi.*
- *Serikali ihakikishe waandaaji wanazingatia, Sheria, Kanuni, Waraka na miongozo ya mafao wakati wa uandaaji.*

5.3.9 Majalada yaliyoidhinishwa kwa malipo kurudishwa kwa ukaguzi kwa mara ya nyingine

Kanuni ya 37 ya Sheria ya Mamlaka ya Kudhibiti na Kusimamia Sekta ya Hifadhi ya Jamii ya mwaka 2008 na kifungu Na. 23 cha Sheria ya Mafao kwa Watumishi wa Umma, 1999 zinazuia mstaafu kupata mafao mara mbili kwa kazi hiyo hiyo na kipindi hicho hicho.

Katika ukaguzi wangu wa mafao, nilibaini majalada kumi (10) yaliyorudishwa kwa mara ya pili ofisini kwangu japokuwa nilipitisha majalada hayo kwa malipo kipindi cha nyuma. Ninaamini kwamba, urudishaji wa majalada yaliyokwishwa lipwa ni kutaka kuisababishia Serikali hasara kwa kulipwa mara mbili.

Mapendekezo

Serikali inashauriwa kuweka adhabu kali kwa wale wote watakaorudisha majalada yaliyokwisha lipwa kwa ajili ya ukaguzi. Kadhalika, Serikali inatakiwa kuboresha mifumo ya malipo kwa ajili ya kugundua na kuzuia malipo ya mara ya pili.

5.4 Taarifa ya Hesabu Jumuifu ya Mwaka 2018/19

5.4.1 Utangulizi.

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ilirasimisha matumizi ya Kanuni za Uhasibu za Kimataifa katika Sekta ya Umma (IPSAS accrual basis of accounting) katika kuandaa hesabu kuanzia tarehe 1 Julai, 2012. Hivyo Serikali iliandaa hesabu jumuifu kwa mara ya kwanza kwa mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30 Juni 2013 kwa kuzingatia matakwa ya Kanuni za Uhasibu za Kimataifa katika Sekta ya Umma (IPSAS 35)

Naipongeza serikali kwa kuanzisha mfumo wa kuandaaa hesabu za majumuisho (GACS) ili kuimarisha usahihi, ukamilifu, uwazi uwajibikaji na uwasilishaji wa taarifa kwa wakati. Hata hivyo serikali bado inakukabiliwa na changamoto mbalimbali zinazoathiri kufanikisha kwa ukamilifu utekelezaji wa taratibu za hesabu jumuifu kama nilivyoona katika ukaguzi wangu wa hesabu jumuifu kwa mwaka wa fedha 2018/2019. Changamoto hizo zimeainishwa kama ifuatavyo:

5.4.2 Mapitio ya Mfumo wa Utengenezaji wa Hesabu Jumuifu (GACS)

5.4.2.1 Kukosekana kwa Mfumo wa Uhakiki wa Viwango Vinavyopaswa Kuondoshwa kati ya Taasisi za Serikali.

Mapitio yangu ya uondoshwaji wa viwango vya gharama za huduma kati ya taasisi za Serikali katika hesabu jumuifu za taifa *(Aya 40 ya Viwango vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu katika sekta za umma)* nimebaini kwamba, mfumo wa uandaaji hesabu jumuifu za taifa (GACS) unalo jendwali la mfano lililoruhusu taasisi kuainisha huduma zilizopokelewa au kutolewa baina ya taasisi za serikali kwa ajili ya kuondolewa. Hata hivyo, mfumo haujaundwa kuweza kuhakiki uhusiano wa viwango vya gharama kati ya taasisi mbili husika ili kujua kama vinafanana au kutofautiana na kutoa taarifa kabla ya mfumo kuruhusu uondoshwaji wa viwango husika.

Napendekeza Serikali iweke mkakati mahususi kuwezesha taasisi kuripoti viwango sahihi vya miamala kati ya taasisi za kiserikali na

kutekeleza mfumo wa uhakiki wa viwango vinavyoripotiwa kwa ajili ya uondoshwaji ili kuboresha utoaji taarifa sahihi.

5.4.2.2 Udhibiti Usiojitosheleza kwenye Matumizi ya Jumla ya Mfumo wa GACS

Utaratibu wa usimamizi wa usalama wa taarifa '*ISO/IEC 27002 Code of practice for information security management*' unasema kuwa, mifumo inapaswa kufuatilia na kurekodi taarifa za kiusalama ili kugundua shughuli ambazo hazikuidhinishwa. Nyaraka zinazorekodi matukio yasiyo ya kawaida pamoja na usalama wa taarifa na shughuli za watumiaji, hutakiwa kutolewa na kuwekwa kwa kipindi kilichokubaliwa ili kusaidia shughuli za uchunguzi za baadaye pamoja na kufuatia upatikanaji wake. Zaidi ya hayo, viwango hivyo hivyo vinahitaji maboresho, majaribio na vifaa vya kufanyia kazi kutenganishwa ili kupunguza hatari ya wasiohusika kuvifikia au kubadili ufanyaji kazi wa mfumo.

Ukaguzi wangu wa udhibiti wa jumla wa matumizi ya mfumo wa GACS nilibaini kuwa, mfumo hauna uwezo wa kugundua shughuli za watumiaji wasioruhusiwa na watumiaji haramu. Wakati wa ukaguzi niliomba kufanya majaribio ya kiukaguzi katika mfumo, lakini hakukuwa na mazingira ya majaribio. Hii inaleta wasiwasi juu ya udhibiti uliopo na usimamizi wakati wa mabadiliko katika mfumo. Pia nilibaini kuwa mfumo haufanyi kazi kwenye HTTPS, hii inamaanisha kuwa mawasiliano kati ya kanzi data *'server'* na mtumiaji hufanyika bila usiri ambao hulinda mawasiliano hivyo kuna uwezekano wa kutokea shambulio la kimtandao.

Ni maoni yangu kwamba, kutokuwa na kumbukumbu ya shughuli za watumiaji wa mfumo kunaweza kuchangia kushindwa kusimamia na kugundua shughuli za watumiaji zisizoruhusiwa na kushindwa kuwa na ushahidi wa shughuli za watumiaji wakati wa uchunguzi utakapohitajika kufanyika. Pia ukosefu wa mazingira ya majaribio katika mfumo unaweza kusababisha mabadiliko yasiyothibitishwa kupelekwa katika mazingira ya uzalishaji ndani ya mfumo.

Napendekeza serikali kutekeleza utambuzi wa shughuli za watumiaji kwenye mfumo, kuhakikisha mfumo unafanya kazi kwenye https na kuandaa mazingira ya majaribio ya mfumo.

5.4.2.3 Uondoshwaji wa Miamala katika Hesabu Jumuifu

Aya ya 40 (a) hadi (c) ya IPSAS 35 inaitaka taasisi inayoandaa taarifa Jumuifu kuunganisha mali, madeni, mapato na matumizi ya taasisi zinazodhibiti na zile taasisi zinazodhibitiwa. Pia, inataka kuondoa mali, madeni, mali halisi, mtaji, mapato, matumizi na mtiririko wa fedha kwa miamala baina ya taasisi zinazohusiana. Lengo la utaratibu huu ni kuondoa uwezekano wa kuripoti mialama mara mbili, na kuboresha uhalisia wa taarifa za hesabu jumuifu.

Mapitio yangu ya hesabu jumuifu za kitaifa pamoja na hesabu za taasisi zinazodhibitiwa nilibaini kiasi kikubwa cha madai ambacho kilipaswa kuondoshwa na madeni yake lakini miamala hiyo ilikuwa inatofautiana. Nilibaini kwamba dhamana za muda mfupi zinazomilikiwa na benki kuu hazikuondolewa kwenye hesabu jumuifu. Mapato na matumizi yake pia hayakuweza kuondolewa.

Napendekeza serikali iweke mkakati mahususi kwa ajili ya kuwezesha taasisi kuripoti viwango sahihi vya miamala kati ya taasisi za kiserikali na kutekeleza mfumo wa uhakiki wa viwango vinavyoripotiwa kwa ajili ya uondoshwaji ili kuboresha utoaji taarifa sahihi.

5.4.3 Tofauti ya ongezeko lililoripotiwa la Mali za Kudumu (*PPEs and Intangible Asset*) Sh 399,795,469,280

Mapitio yangu ya mali za kudumu (*PPEs and Intangible Asset*) nilibaini ongezeko la mali za kudumu zilizonunuliwa 'monetary addition' ya Sh 4,848,572,072,000 na Sh 75,501,891,000 mtawalia ambazo zilioneshwa katika jedwali la ongezeko la mali za kudumu ('*movement schedules)*. Hata hivyo ongezeko hilo halikuwa na uthibitisho kutoka katika taarifa za fedha za taasisi zilizo jumuishwa.

Pia, nimebaini tofauti ya Sh 399,795,469,280 kati ya ongezeko la mali za kudumu zilizonunuliwa na zilizoripotiwa katika taarifa jumuifu ya mtiririko wa fedha (Consolidated Cash Flow Statements) Sh 5,323,869,432,280 ukilinganisha na Sh 4,924,073,963,000 iliyoripotiwa katika jedwali la ongezeko la mali za kudumu (*PPE and Intangible assets movement schedule*) ambapo hapakutolewa maelezo ya ziada au usuluhishi kama inavyotaka Aya 25(a) ya IPSAS 2.

Naishauri Serikali kuboresha mfumo wa utoaji wa jedwali la ongezeko la mali za kudumu katika mfumo wa GACS; pia uwasilishaji wake katika hesabu ili kuonesha uhalisia na ukamilifu wa bakaa zinazoripotiwa.

5.4.4 Hesabu zilizojumuishwa zikiwa na tarehe tofauti na hesabu Jumuifu Bila Kufanyiwa Marekebisho

Ukaguzi wangu wa Hesabu jumuifu za Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ulibaini kuwapo kwa hesabu za taasisi mbili (2) za serikali zilizojumuishwa wakati zikiwa zimefunga hesabu zake kwa tarehe tofauti na tarehe ya hesabu ya taasisi inayozidhibiti (**rejea Jedwali hapo chini**). Kujumuishwa huku ni kinyume na Aya ya 46 ya IPSAS 35 na Waraka wa Hazina Na.12 uliotolewa tarehe 9 Januari 2015 ambao unataka taarifa za hesabu za taasisi inayodhibiti na zinazodhibitiwa kuwa na tarehe sawa za ufungaji wa hesabu pamoja. Ikiwa tarehe zinatofautiana, kunatakiwa kuandaliwa taarifa za hesabu za nyongeza zenye tarehe zinanazofanana na taasisi inayodhibiti.

Nilibaini kuwa hakuna marekebisho yaliyofanyika katika taarifa za hesabu za taasisi zinazodhibitiwa ili kuzioanisha na tarehe ya hesabu ya taasisi inayodhibiti. Pia, hakuna marekebisho ya madhara ya miamala muhimu au matukio yanayotokea kati ya tarehe hiyo na tarehe ya taarifa za kifedha za taasisi inayodhibiti.

Jedwali Na. 28: Mashirika yanayodhibitiwa yenye tarehe tofauti za kutoa taarifa

Na	Jina la taasisi inayodhibitiwa	Tarehe ya taasisi inayodhibitiwa	Tarehe ya Taasisi inayodhibiti
1	Benki ya Rasilimali (TIB -Corporate Bank)	31 Desemba, 2018	30 Juni, 2019
2	Benki ya Rasilimali (TIB - Development Bank)	31 Desemba, 2018	30 Juni, 2019

Narejea tena mapendekezo yangu ya miaka iliyopita kwa Serikali kuwa, tarehe za taasisi zinazodhibitiwa ziweze kuoanishwa na tarehe ya taasisi inayodhibiti au kuandaliwa taarifa za hesabu za nyongeza na marekebisho stahiki kama matakwa ya Aya 46 ya IPSAS 35 na Waraka wa Hazina Na.12 wa tarehe 9 Januari 2015.

5.4.5 Taarifa kwenye hesabu jumuifu bila kusainiwa/kuidhinishwa na Afisa Masuuli au Bodi za Wakurugenzi

Kanuni ya 11(3) (a) ya Kanuni za Fedha za Umma, ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004) inamtaka Afisa Masuuli kusaini taarifa za hesabu, biashara na taarifa zingine alizokasimiwa chini ya masharti ya Sheria au Kanuni za fedha; na kwa kufanya hivyo, huwajibika binafsi kwa usahihi kama ilivyoelekezwa na sheria au na Mhasibu Mkuu wa Serikali.

Mapitio yangu ya hesabu za taasisi 220 zinazodhibitiwa na kujumuishwa katika hesabu ya taasisi inayodhibiti yalibaini hesabu za taasisi 85 ikiwa ni sawa na asilimia 38.6 ya sampuli ya hesabu za taasisi (**rejea Kiambatisho Na.5.1**) hazikusainiwa na mhusika Afisa Masuuli au wenyeviti ya Bodi ya Wakurugenzi ili kuonesha umiliki na kukubali uwajibikaji wa usahihi, ukamilifu na muonekano stahiki wa hesabu hizo.

Nilisisitiza suala hili kupitia ripoti yangu ya ukaguzi wa serikali kuu Aya Na.5.4.5 ya mwaka 2017/2018. Bado nina shaka na usahihi 'reliability' wa taarifa zilizojumuishwa kutokana na kukosekana na umiliki wa Afisa Maasuuli husika.

Narejea tena mapendekezo yangu ya mwaka uliopita kuwa, Serikali ifanye majumuisho ya hesabu za taasisi ambazo zimesainiwa na Maafisa Masuuli husika na wenyeviti wa Bodi za Wakurugenzi

SURA YA SITA

6.0 TATHMINI YA MIFUMO YA UDHIBITI WA NDANI NA UTAWALA BORA

6.1 Utangulizi

Udhibiti wa ndani ni mifumo ambayo inajumuisha sheria, sera na taratibu zinazotekelezwa na Serikali na Taasisi zake kutoa mwelekeo, kuongeza ufanisi na kuimarisha kufuata sera, kukuza uwajibikaji na kuzuia udanganyifu na makosa ili kuhakikisha ripoti za kifedha zinafanya kazi kwa uaminifu na inafaa kwa kiwango kinachostahimiliwa.

Ukaguzi wa ndani ni sehemu ya mfumo wa uthibiti wa ndani inayojitegema na inayojiwekea malengo iliyoundwa ili kuongeza thamani na kuboresha shughuli za Taasisi. Inasaidia Taasisi kutekeleza malengo yake kujiwekea utaratibu makini ili kutathmini na kuboresha ufanisi wa usimamizi wa vihatarishi, udhibiti na utaratibu wa utawala. Kila taasisi, bila kujali ukubwa wake, inapaswa kuwa na mfumo wa udhibiti wa ndani.

Sura hii inazungumzia kazi ya ukaguzi wa ndani, kazi ya Kamati za ukaguzi, maswala ambayo hushughulikia UKIMWI, Uwepo wa Bodi, taratibu zinazotumika kusimamia malalamiko, miongozo ya fedha, Mfumo wa Teknolojia na Habari, Kamati za Ukaguzi, kazi za ukaguzi wa Ndani, Tathmini za Udanganyifu na Vihatarishi vilivyojitokeza katika Wizara, Idara na Wakala na Taasisi nyingine katika mwaka wa fedha 2018/2019.

Mapungufu yafuatayo yalijitokeza katika tathmini ya mifumo ya udhibiti wa ndani pamoja na Utendaji wa Kamati za Ukaguzi, Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani, Udhibiti Mkuu wa TEHAMA, taratibu za tathmini ya vihatarishi, uendeshaji wa ulaghai na udhibiti pamoja na masuala ya utawala:

6.2 Tathmini ya Ukaguzi wa Ndani

Kutokana na Kanuni ya 28(1) ya Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001, kila Afisa Masuuli anatakiwa kuanzisha Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani ili kutoa maoni iwapo mifumo ya ndani ya taasisi inafanya kazi ipasavyo.

Tathmini yangu kuhusu ukaguzi wa ndani kwenye sampuli ya Wizara, Idara na Taasisi pamoja na Sekretarieti za Mikoa ilibaini kuwa, Taasisi 24, zikiwamo Wizara na Idara 5, Mawakala 2, Sekretarieti za Mikoa 11 na Taasisi nyingine 6, zilionekana na mapungufu yafuatayo: kutokuanzishwa kwa Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani, vitendea kazi hafifu na mipango ya ukaguzi wa ndani kutoidhinishwa na Kamati ya Ukaguzi, upungufu wa wafanyakazi, kuwa na eneo dogo la kufanyia kazi na kutopata mafunzo kwa wafanyakazi. Orodha ya Taasisi zenye mapungufu kwenye Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani zimeoneshwa kwenye **Kiambatisho Na.6.1** na jedwali lifuatalo hapo chini.

Jedwali Na. 29: Tathmini ya Ukaguzi wa Ndani

Mwaka wa Fedha	Idadi ya Wizara	Idadi ya Sekretarieti za Mikoa	Idadi ya Wakala	Idadi ya Taasisi Nyingine	Jumla ya Taasisi	% jumla ya Taasisi
2018/19	5	11	2	6	24	32
2017/ 18	10	15	5	3	33	44
2016/17	3	15	0	0	18	24
Jumla					**75**	**100**

Chanzo: *Barua za mapungufu kwa menejiment*

Jedwali hapo juu linaonesha kupungua kwa idadi ya taasisi zenye mapungufu katika mfumo wa ukaguzi wa ndani; ambapo Taasisi 33 ziliripotiwa mwaka 2017/18 na taasisi 24 ziliripotiwa mwaka 2018/19 na kusababisha kupungua kwa Taasisi 9, sawa na 12%. Hii inaonesha kuwa kuna maboresho katika eneo hili.

Kielelezo kifuatacho kinaonesha ulinganisho wa ya miaka mitatu ya fedha kuanzia 2016 mpaka 2019 mtawalia zenye mapungufu katika tathmini ya Ukaguzi wa ndani.

Kielelezo Na. 17: Tathmini ya Ukaguzi wa Ndani

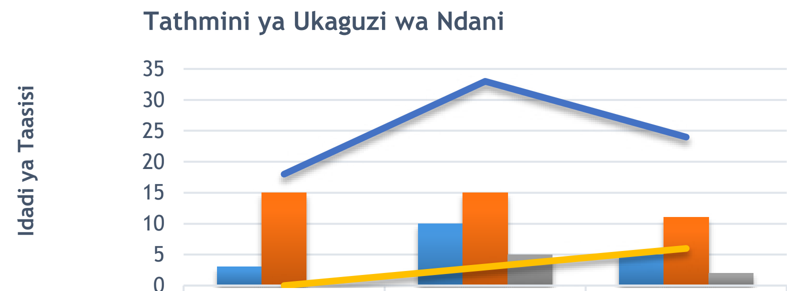

	2016/2017	2017/ 2018	2018/2019
Idadi ya Wizara	3	10	5
Idadi ya Sekretarieti za Mikoa	15	15	11
Idadi ya Wakala	0	5	2
Idadi ya Taasisi Nyingine	0	3	6
Jumla ya Taasisi	18	33	24

***Chanzo**: Barua ya Ukaguzi kwa Menejimenti*

Mapungufu katika udhibiti wa ndani utasababisha kutokuwezesha kazi za menejimenti na wafanyakazi katika kufanya kazi na kuzuia kutambua na kusahihisha mapungufu yaliyojitokeza katika muda muafaka.

Kulingana na suala hili, ninapendekeza kuwa, Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani kinapaswa kuwa huru na kupewa zana za kutosha za ukaguzi na Wafanyakazi wanapaswa kupatiwa mafunzo ya ujuzi wa ukaguzi unaotokana na vihatarishi na taaluma za kihasibu. Menejimenti inapaswa kutoa msaada na kutoa rasilimali za kutosha kwa ukaguzi wa ndani, na kukubali wakaguzi walete maboresho katika Taasisi.

6.3 Mapungufu Kwenye Utendaji wa Kamati za Ukaguzi

Kusudi la msingi la kamati ya Ukaguzi wa Taasisi ni kutoa usimamizi wa mchakato wa utoaji wa taarifa za kifedha, mchakato wa ukaguzi, mfumo wa taasisi na udhibiti wa ndani na kufuata sheria kanuni sera na miongozo.

Kanuni ya 30 ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004) inahitaji kila Wizara au Mikoa kuwa na Kamati ya Ukaguzi. Wanachama wake, muda (kuwa na taaluma za kihasibu) na kazi zake zimeelezewa kwenye Kanuni ya 31 na 32 ya Kanuni za Fedha za Umma. Kamati ya Ukaguzi itaundwa na wajumbe wa Wizara, Wakala au Idara. Pia, mjumbe mmoja atakayeteuliwa na Katibu Mkuu awe kutoka kwenye vyanzo vya nje.

Katika tathmini ya utendaji wa Kamati ya Ukaguzi, na kubaini kuwa Kamati ya Ukaguzi haikuandaa ripoti ya kila mwaka juu ya kazi zake. Kamati haijawahi kukutana na wakaguzi wa nje angalau mara moja bila ya mtendaji wa wajumbe kutoka katika taasisi iliyopo ili kuhakikisha kuwa hakuna suala ambalo halijatatuliwa. Ukosefu wa utaratibu wa Kamati ya Ukaguzi inayohusika kushindwa kutekeleza majukumu yake ipasavyo, na kushindwa kufanya tathmini ya maendeleo ya Kamati ya Ukaguzi ambayo nikinyume na sheria.

Pia, katika mwaka huu, nilifanya tathmini ya utendaji wa Kamati za Hesabu za Wizara, Sekretarieti za Mikoa na Wakala, na nilibaini kuwa Taasisi 31 ambazo ni pamoja na Wizara 11, Sekretarieti za Mikoa 9, Wakala 3 na Taasisi zingine 8 zilipatikana na maeneo kadhaa ambayo yanahitaji zaidi uimarishaji, maeneo yenye mapungufu yameonyeshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 30: Mapungufu Kwenye Utendaji wa Kamati za Ukaguzi

Mwaka wa Fedha	Idadi ya Wizara	Idadi ya Sekretarieti za Mikoa	Idadi ya Wakala	Idadi ya Taasisi Nyingine	Jumla ya Taasisi	% jumla ya Taasisi
2018/2019	11	9	3	8	31	35.2
2017/2018	12	11	3	4	30	34.1
2016/2017	6	18	3	0	27	30.7
Total					**88**	**100**

Chanzo: *Barua ya mapungufu kwa menejimenti 2018/19*

Kwenye jedwali hapo juu inaonesha kuwa, kuna ongezeko la idadi ya Taasisi ambazo zina mapungufu makubwa katika Kamati ya Ukaguzi. Nazo ni Wizara, Wakala na Taasisi nyingine 31 zilizoripotiwa mwaka huu ikilinganishwa na Taasisi 30 nilizoziripoti mwaka jana. Hivyo, kuna ongezeko la Taasisi 1, ambayo ni asilimia 1.1. Hii inaonesha kuwa hakuna uboreshaji, hivyo uimarishaji zaidi unahitajika.

Kielelezo hapa chini kinaonesha mwenendo wa mapungufu katika utendaji wa Kamati za Ukaguzi kwa kipindi cha miaka mitatu kuanzia mwaka 2016/2017 hadi 2018/2019.

Kielelezo Na. 18: Tathmini ya Kamati ya Ukaguzi

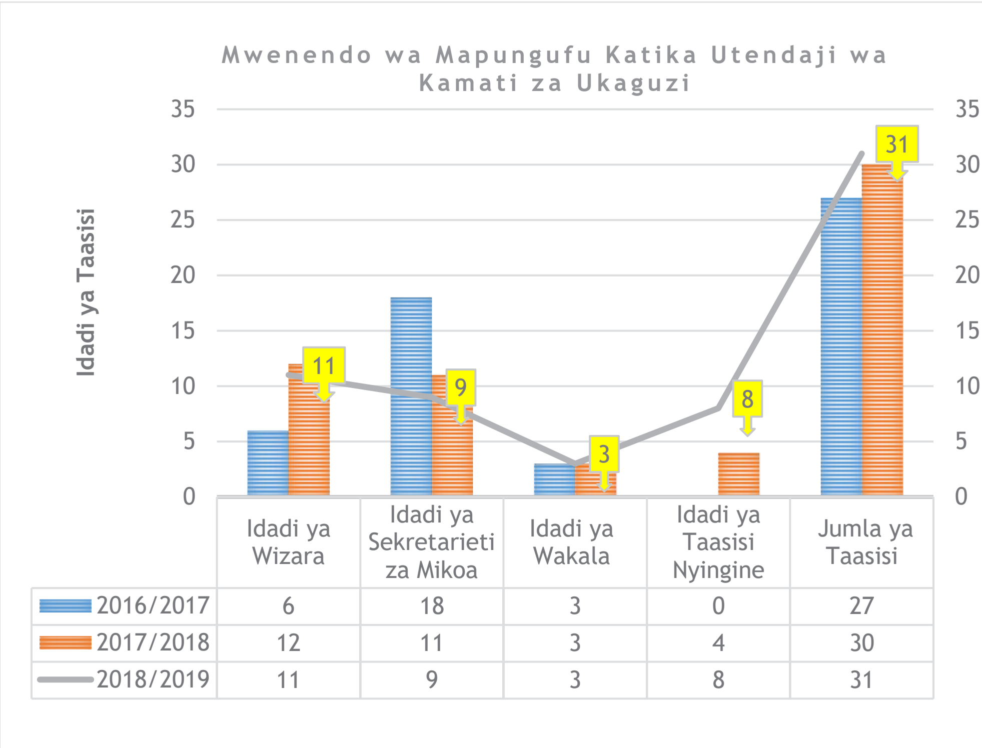

	Idadi ya Wizara	Idadi ya Sekretarieti za Mikoa	Idadi ya Wakala	Idadi ya Taasisi Nyingine	Jumla ya Taasisi
2016/2017	6	18	3	0	27
2017/2018	12	11	3	4	30
2018/2019	11	9	3	8	31

Chanzo: *Barua ya Ukaguzi kwa Menejimenti*

Kutokuwapo kwa ufanisi wa Kamati ya Ukaguzi katika Taasisi kunaweza kupunguza ufanisi wakimazingira kwa jumla, na udhibiti wa utawala bora ndani ya Taasisi. Ni vigumu kuelewa kama Kamati za

Ukaguzi na wanachama wake hufanya kazi zake kwa usahihi. Hii ni kwa sababu ya kukosekana kwa njia ya kupima utendaji wao.

Napendekeza Maafisa Masuuli kuhakikisha kwamba kamati ya Ukaguzi zinachukua jukumu muhimu katika kusaidia Taasisi kutekeleza majukumu yake ya usimamizi katika maeneo kama vile kupitia ripoti ya kifedha za Taasisi, mifumo ya udhibiti wa ndani, mifumo ya usimamizi wa vihatarishi na kazi za ukaguzi wa ndani na nje. Pia, kuweka sheria kwenye Kamati husika ili kuhamasisha uwajibikaji pale inaposhindwa kutekeleza majukumu yake. Undani wa Taasisi zenye mapungufu kwenye Kamati za Ukaguzi ni kama ilivyooneshwa kwenye **Kiambatisho Na. 6.2.**

6.4 Tathmini ya Kutambua na Kuzuia Ubadhirifu

Kutokuwapo kwa tathmini ya vihatarishi vya ubadhilifu na udhibiti madhubuti wa ndani unaozuia ubadhilifu ni kunyume cha Kanuni Na. 35 (2) ya Kanuni yausimamizi wa Fedha za Umma yamwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004) inayosema:
'kuzuia, kugundua na uchunguzi wa ubadhilifu ni wajibu wa menejimenti, hata mkaguzi wa ndani anapaswa kuwa mwangalifu katika kubaini na kudhibiti fursa na udhaifu unaoweza kuruhusu ubadhilifu na anapaswa kuijulisha mamlaka husika ndani ya idara iwapo atabaini viashiria vya ubadhilifu.

Katika mwaka huu, tathmini za ubadhilifu katika Taasisi za Wizara, Sekretarieti ya Mikoa, Wakala, Taasisi nyingine na Balozi, nilibaini mapungufu katika Taasisi 4 ikilinganishwa na Taasisi 7 zilizoripotiwa katika mwaka wa Fedha uliopita. Mwenendo wa tathmini ni kama ilivyoonekana kwenye Jedwali hapo chini.

Uelewa mdogo wa sera za usimamizi na udhibiti wa ubadhilifu kwa wafanyakazi unaweza kupunguza ufanisi na utekelezaji wa sera za ubadhilifu.

Kwa hivyo, napendekeza kuwa, tathmini ya ubadhilifu ifanywe na taasisi kwa kuanzisha utaratibu wa kugundua viashiria na kuzuia ubadhilifu ili kusaidia Taasisi kupunguza matukio ya udanganyifu na ubadhilifu.

Jedwali Na. 31: Tathmini ya Ubadhirifu

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
Wizara			
1	18	Tume ya Taifa UNESCO	Hakuna sera za kuzuia ubadhirifu
Mikoa			
1	70	Arusha	Hakuna mpango wa kutambua na kuzuia ubadhilifu
2	88	Dar es salaam	Hakuna mpango wa kutambua na kuzuia ubadhilifu.
3	86	Tanga	Risiti ya kielectroniki yenye thamani ya Sh.70,000,000 ilikuwa imegushiwa kutoka kwa Mzabuni 'Unit General Supplies Ltd'mmliki wa 'EFD' mashine',ni kinyume na Kanuni 22 ya Kodi ya Mapato 2012

Chanzo: *Barua ya mapungufu kwa menejiment*

6.5 Utawala Bora

Utawala ni mwenendo ambao Wizara, Wakala na Taasisi zinaelekezwa na kudhibitiwa. Utawala bora unajumuisha uhusiano kati ya Watendaji wa Taasisi, Bodi ya Wakurugenzi, wahisani wengine na mkakati na utendaji wa Taasisi.

Utawala bora umelenga kuangalia mwenendo wa utekenezaji na maamuzi, na namna ya ufuatiliaji na uwajibikaji katika kufanya maamuzi.

Nilifanya tathmini ya kuwapo kwa utendaji wa utawala bora katika taasisi za Serikali na kubaini mapungufu katika maeneo yafuatayo:

6.5.1 Kutofanya kazi kitengo cha tathmini cha madini na vibali nje ya nchi katika Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania

Nilifanya mapitio ya muundo wa Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania na kubaini kulingana na Kifungu Na. 27 (f) cha Sheria ya Madini, 2017, Wakala ilipewa jukumu la kufanya tathmini ya madini na vibali vya usafirishaji wasampuli za madini ambazo zilianzishwa chini ya Kurugenzi ya Huduma za Maabara na idhini ya usafirishaji.

Hata hivyo, nilibaini kuwa jukumu la kutathmini na kusafirisha sampuli za madini hazifanywi na Wakala husika; badala yake, jukumu hilo linafanywa na Tume ya Madini. Hata hivyo, Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania ilifanya maandalizi ya lazima ili kutekeleza Kifungu hicho, licha ya kuhamishwa kwa jukumu hilo na kuwekwa chini ya Tume ya Madini kulingana na Kanuni ya Sheria.
Kupingana kwa utekelezaji wa marekebisho ya Sheria ya Madini ya mwaka 2017 kunawachanganya wadau wa huduma za Wakala ya utafiti wa miamba na utendaji wa wakala.

Ninapendekeza kuwe na mawasiliano kati ya Wizara mama, Tume ya Madini na mamlaka husika juu ya utofautiano katika Sheria ya Madini ya mwaka 2017 na kanuni zake ili kufanya mapitio ya suala hilo na kuoanisha hali hiyo.

6.5.2 Ukosefu wa Sheria na kanuni zitakazosaidia Kituo cha uzalishaji mifugo kwa njia ya chupa (NAIC)

NAIC ilianzishwa mwaka 1972 na jukumu kuu la uzalishaji wa mbegu, usambazaji, uzalishaji wa kimiminika cha nitrojeni, usambazaji na usambazaji wa pembejeo za A.I (vifaa vya kutunzia kimiminika cha nitrojeni, 'gloves and Sheath'). Jukumu lingine ni pamoja na kuandaa data za shamba za A.I, mafunzo ya mafundi wa A.I na wakulima juu ya nyanja ya kuingiza mbegu.

Katika kuhakiki shughuli za uanzishwaji wa Kituo hicho, mamlaka yake na muundo wa Kituo cha uzalishaji mifugo kwa njia ya chupa (NAIC) ilibaini hoja zifuatazo:

- NAIC haijatayarisha Sheria na Kanuni ambazo ni muhimu katika kusaidia shughuli zake za pamoja na zile muhimu katika kutekeleza majukumu yake kama Taasisi.
- Kulingana na muundo wa taasisi uliopo wa NAIC unaonesha kuwa Mkurugenzi wa Taasisi hii anaripoti kwa Mkurugenzi wa Kitengo cha uzalishaji wa wanyama na uuzaji ambao ni moja ya Idara katika Wizara ya Mifugo na Uvuvi chini ya Fungu Na. 99 (Sekta ya Mifugo) ambayo haina amri ya kufanya uamuzi wowote kuhusu shughuli za NAIC.
- Kukosekana kwa Sheria na Kanuni tangu mwaka 1972 zitakazoongoza shughuli zake kunasababisha Taasisi hiyo kutokuendelea kwenye uthibiti wa ukuaji na kutoa huduma bora kwa umma kwa jumla.

Kwa hivyo, napendekeza Menejimenti ya Wizara na NAIC kutazama tena Sheria ambazo zilianzisha Taasisi za NAIC mnamo mwaka 1972 na kuhakikisha kuwa Sheria na Kanuni husika zimetayarishwa sambamba na majukumu na malengo ya Taasisi.

6.5.3 Kutokutekelezwa kwa shughuli za kupunguza VVU na UKIMWI

Muongozo wa Serikali No.2 wenye kumbukumbu No. CAC56 / 507/01/14 ya Tarehe 15 Septemba 2014 uliotolewa kwa ajili ya Usimamizi wa Huduma za Umma inahitaji kila taasisi ya Serikali kuchukua hatua sahihi za kuzuia na kupunguza maambukizi ya VVU na UKIMWI. Inahitajika kila taasisi kuwa na mikakati ifuatayo:

- Kuwapatia haki wafanyikazi wanaoishi na VVU na UKIMWI kwa kufuata Sheria, Sera, Sheria na Mwongozo.
- Ukusanyaji wa fedha kwa madhumuni ya kuboresha mazingira ya kutoa huduma na vifaa kwa wafanyakazi wanaoishi na VVU kupitia kupatikana kwa vifaa vya kuzuia na vifaa vya matibabu

kama mashine za Shinikizo la Damu, Sukari, Mashine za Uzito na vifaa vya Msaada wa Kwanza.

- Kuwapatia sehemu maalumu kwa ajili ya kufuatiliaa afya pamoja na chumba kwa ajili ya mazoezi
- Kukuza na kufanya kampeni juu ya Umuhimu wa wafanyakazi kuwa na chakula bora cha lishe.

Ukaguzi ulibaini Taasisi 8 ambazo ni: Wizara 5, Wakala 1 na Taasisi zingine 2 ambazo hazikuwa na lengo la kuimarisha mfumo wa VVU na UKIMWI kwa sababu hazikuwa na shughuli za kupunguza VVU na UKIMWI zilizofanywa na Ofisi kwa wafanyakazi wake. Kwa uchambuzi zaidi, angalia **Kiambatisho Na. 6.3.**

Lengo la Serikali la kupunguza maambukizi ya HIV na UKIMWI linaweza kutofanikiwa hivyo, ninapendekeza Taasisi zote zihakikishe kuwa na programu za kupunguza VVU na UKIMWI kulingana na maagizo ya Serikali.

6.5.4 Ukosefu wa Miongozo ya Uandaaji wa Taarifa za Kihasibu

Mwongozo wa uhasibu ni hati inayosimamia mifuko ya kihasibu, sera, taratibu, viwango na miongozo inayofuata Kifungu cha Akaunti / Fedha. Kwa kuongezea, Mwongozo unaweza kuwa katika mfumo wa fomu, chati ya akaunti na maelezo ya kazi. Mwongozo wa uhasibu ni zana muhimu ya kufanya kazi kwa Afisa Masuuli inasaidia kusimamia kazi ya uhasibu, kuwezesha kufuatilia utumiaji wa sera za uhasibu katika Taasisi yote.

Katika kupitia nyaraka za taasisi niligundua kuwa Taasisi 7; Wizara 2, Wakala 1 na Taasisi nyingine 4 hazikuandaa miongozo ya kihasibu kwa ajili ya kazi zao. Kwa maelezo zaidi angalia Jedwali hapo chini.

Ukosefu wa Mwongozo wa Uhasibu unaweza kusababisha michakato wa kifedha na fedha kuidhinishwa na kupitishwa bila idhini ya menejimenti

Napendekeza Maafisa Masuuli kuharakisha mchakato wa kuendeleza Mwongozo wa kihasibu ili kuleta usimamizi madhubuti juu ya fedha za umma

Jedwali Na. 32: Ukosefu wa Miongozo wa uandaaji wa Taarifa za Fedha

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
Wizara			
1	14	Jeshi la Zimamoto na Uokoaji	• Ukosefu wa mwongozo wa ndani wa kihasibu
2	05	Tume ya Taifa umwagiliaji	• Kukosekana kwa Mwongozo wa Utendaji wa Tume
Wakala			
1	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)		• Ukosefu wa mwongozo wa ndani wa kihasibu
Taaisisi Nyingine			
1	Mfuko wa Taifa wa mambo ya Kale		• Ukosefu wa mwongozo wa ndani wa kihasibu
2	Shirika La Uzalishaji Mali La Jeshi La Polisi		• Ukosefu wa mwongozo wa ndani wa kihasibu
3	Taasisi ya Mafunzo ya Viwanda vya Misitu		• Muongozo wa kihasibu unaandaliwa kwa muda mrefu
4	Taasisi ya Mafunzo ya Misitu		• Ukosefu wa mwongozo wa kihasibu

Kutokuwepo kwa mwongozo wa Uhasibu,kunaweza pelekea kukiukwa kwa michakato ya malipo bila menejimenti kuridhia.

Kulingana na maelezo hapo juu, napendekeza kuwa Maafisa Masuuli husika kuongeza kazi ya kuandaa mwongozo wa Uhasibu ili kuwa na usimamizi fasaha wa fedha za umma.

6.5.5 Ukosefu wa Namna ya Kushughulikia Malalamiko

Maulizo na malalamiko kutoka kwa umma yanaonyesha uhitaji. Pia, hutumika kama chanzo muhimu cha maoni juu ya ufanisi na athari za sera zinazotawala.

Kifungu Na. 1.2 cha Miongozo ya Utumishi wa Umma ya Desemba 2012 ya Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Umma kinatoa miongozo juu ya jinsi ya kushughulikia malalmiko katika taasisi zote.

Katika ukaguzi wangu, nimetathmini jinsi Taasisi ya Uthibitisho wa Mbegu (TOSCI) inavyosimamia malalamiko na imeonesha kuwa Taasisi inapokea idadi kubwa ya malalamiko ambayo yanahusiana na ubora wa mbegu kutoka kwa wauzaji. Malalamiko hayo yanatoka kwa wakulima ambao wanaishi katika mikoa tofauti, ikijumuisha Mtwara, Rukwa, Mbeya na Morogoro.

Nilibaini kuwapo kwa malalamiko yanayoshughulikiwa na Taasisi kwa kutembelea na kufanya uchunguzi, na hapakuna na utaratibu rasmi wa kuratibu unaotumika. Sikuweza kupata nyaraka wala mchakato unaoonesha historia ya kupokelewa na kushughuulikiwa malalamiko. Pia iligundulika kuwa hakuna daftari la malalamiko, wala wafanyakazi wanaohusika na kusimamia malalamiko. Aidha, hakuna wakati uliowekwa kwa ajili ya kushughulikia malalamiko mara yanapo pokelewa.

Ukosefu wa kuwa na taratibu za kumbukumbu ni suala ambalo linachelewesha Taasisi kushughulikia malalamiko. Pia, huzuia Taasisi hiyo kujifunza changamoto mpya zinazojitokeza na kupata maoni mazuri ya kuboresha na utekelezaji wa shughuli zake.

Kwa hivyo, napendekeza Menejimenti ziunde utaratibu mpya wa kimfumo na kumbukumbu wa utunzaji sahihi wa malalamiko yaliyopatikana kutoka kwa wadau wa TOSCI pamoja na wakulima.

6.5.6 Kasi ndogo ya kutatua malalamiko yanayopokelewa

kifungu cha 15 (1) (a) cha sheria za Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora, kinatoa nguvu kwa Tume ya Kuchunguza unyanyasaji wowote wa haki za binadamu au utawala usiozingatia Sheria na kuchukua hatua zake au kupokea malalamiko au madai.

Mapitio ya malalamiko au madai yaliyopokelewa na Tume hadi tarehe 30 Juni, 2019 yalibaini kwamba kulikuwa na malalamiko 4,143 juu ya ukiukaji wa utawala bora. Pia yalibaini kuwa hakukuwa na hatua yoyote iliyochukuliwa kutokana na upungufu wa watendaji na Fedha. Hali hiyo haionyeshi uboreshaji mzuri. Jedwali hapo chini linaonesha hali isiyoridhisha ya kutatuaji wa malalamiko na tume;

Jedwali Na. 33: Kasi ndogo ya kutatua malalamiko

Mwaka	Malalamiko yasiyofanyiwa kazi	Malalamiko yaliyopokelewa	Jumla ya malalamiko	Malalamiko yaliyosikilizwa	Malalmiko yasiyosikilizwa
2018/2019	4,017	126	4,143	-	4,143
2017/2018	3,928	306	4,234	217	4,017

***Chanzo**: Barua ya mapungufu kwa menejimenti*

Ni maoni yangu kwamba, kushindwa kusikiliza malalamiko kwa wakati kunaweza kuchelewesha huduma au walalamikaji kutopata haki zao kwa wakati.

Hivyo, ninapendekeza menejimenti ya Tume kwa kushirikiana na mamlaka husika za uteuzi wa Kamishna na Wizara ya Fedha na Mipango kutenga bajeti ya kuwezesha Tume kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

6.5.7 Bodi za menejimenti za Idara ya Kumbukumbu na uhifadhi wa nyaraka kuisha muda wake

Kifungu Na. 7(1) cha sheria ya Usimamizi wa Nyaraka na Kumbukumbu ya mwaka 2012 imeanzisha Bodi za Ushauri na Usimamizi wa Nyaraka na Kumbukumbu. Jukumu la Bodi hizi zimetajwa katika Kifungu Na. 7(4) ikijumuisha: (a) kumshauri Waziri kuhusu usimamizi wa masuala yanayohusu Menejimenti ya kumbukumbu za umma na nyaraka za Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania; (b) kumshauri na kumsaidia Mkurugenzi wa Idara ya Kumbukumbu na nyaraka (c) na mambo mengine yote yanayohusu sheria hii maalumu au kwa maelekezo ya Waziri

Pia, Kifungu Na. 19(1) cha Sheria ya Waasisi wa Taifa (Taratibu za Heshima) ya mwaka 2004 inaeleza kuwa kutakuwapo na Bodi ya Wadhamini itakayosimamia Mfuko wa Wadhamini unaoitwa Mwalimu Julius Kambarage Nyerere na Sheikh Abeid Amani Karume chini ya kifungu Na. 18(1) cha Sheria ya Waasisi wa Taifa (Taratibu za Heshma) ya mwaka 2004.

Hata hivyo, Ukaguzi ulibaini kuwa Bodi za Ushauri na Bodi ya Waasisi wa Taifa ziliisha muda wake tangu Februari 2015 na 14 Februari 2016, mtawalia. Tangu wakati huo hakujafanyika uteuzi wa wajumbe wa Bodi na hakuna vikao vilivyofanyika kwa mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2019.

Aidha, nilibaini kuwa hakuna maelezo na sababu za kutofanya uteuzi wa wajumbe wa Bodi ili kuwezesha tathmini ya tendaji wa kazi kulingana na sheria zilizopo.

Ninapendekeza Menejimenti ya Idara za Usimamizi wa Nyaraka na Kumbukumbu kuwasiliana na mamlaka zenye jukumu la uteuzi ili kufanya uteuzi wa Bodi za Ushauri na Bodi ya Waasisi wa Taifa; hatimaye kuhakikisha kwamba wajibu uliotajwa kwenye Sheria unatekelezwa.

6.5.8 Tathmini ya Mfumo wa Usimamizi wa Vihatarishi

Tathmini ya vihatarishi ni jitihada za pamoja za kutambua na kuchambua matukio ya baadaye ambayo yanaweza kuathiri utendaji wa Taasisi.

Tathmini ya vihatarishi inajumuisha, kutambua vihatashiri vinavyoweza kusababisha hasara, kutambua na kuchagua namna mbadala ya kudhibiti vihatarishi ili kupata matokeo.

Mwaka huu, tathmini ya Usimamizi wa vihatarishi kwenye sampuli za Wizara, Mikoa, Wakala na Taasisi nyingine ilibaini kuwa Taasisi 15 zilikuwa na mapungufu kwenye usimamizi wa vihatarishi. Nazo ni: Wizara 6, Sekretarieti za Mikoa 4, Taasisi Nyingine 2 na Wakala wa

Serikali 3. Taasisi hizi zina mapungufu mbalimbali, ikiwa ni pamoja na kutokuwa na Rejista ya vihatarishi, kutokuwa na sera ya kudhibiti vihatarishi, kuwa na Rejista zisizoendana na wakati. Maelezo ya Taasisi pamoja na mapungufu ni kama inavyoonekana katika Jedwali hapo chini na **Kiambatisho Na 6.4.**

Jedwali Na. 34: Tathmini katika usimamizi wa vihatarishi

Mwaka	Idadi ya Wizara	Idadi ya Sekretarieti za mikoa	Idadi ya Wakala wa Serikali	Idadi ya Taasisi nyingine	Idadi ya Ofisi za Balozi	Jumla	%
2018/2019	6	4	3	2	0	15	38
2017/2018	2	3	2	1	0	8	21
2016/2017	4	11	0	0	1	16	41
Jumla						**39**	**100**

Chanzo: Barua za mapungufu wa menejimenti

Jedwali hapo juu linaonesha kwamba kuna ongezeko kwa idadi ya taasisi zenye upungufu wa kusimamia vihatarishi. Jumla ya taasisi zenye upungufu katika mwaka huu ni 15 ikilinganishwa na mwaka uliopita ambapo zilikuwa 8.

Chati ya hapo chini pia inaonesha picha ya tofauti ya miaka mitatu ya fedha kati ya 2016/17; 2017/18 na 2018/19 zenye mapungufu katika tathmini ya usimamizi wa vihatarishi:

Kielelezo Na. 19: Tathmini ya usimamizi wa vihatarishi

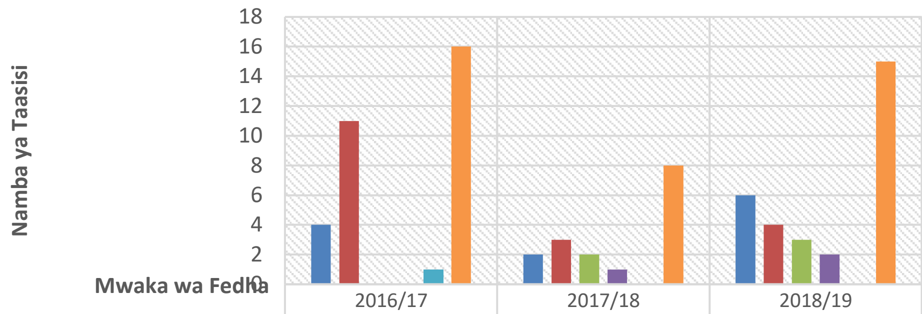

	2016/17	2017/18	2018/19
Na. ya Wizara/Idara	4	2	6
Na.ya Sekretarieti za Mikoa	11	3	4
Na. ya wakala	0	2	3
Na ya Taasisi nyingine	0	1	2
Na. ya Balozi	1	0	0
Jumla	16	8	15

Kutokuwapo kwa sera ya usimamizi wa vihatarishi na rejista huhatarisha malengo ya taasisi na uwajibikaji wa wadau wote juu ya usimamizi wa vihatarishi ambavyo havijulikani na majanga yanayoweza kutokea; hatimaye huathiri utambuaji na upunguzaji wa vihatarishi.

Ninashauri Maafisa Masuuli kuimarisha michakato ya usimamizi wa vihatarishi kwa kuhakikisha kuwa kuna tathmini ya vihatarishi, usimamizi wa vihatarishi, upatikanaji na utekelezaji wa mpango mkakati ulioidhinishwa ili kuwezesha Taasisi katika kufafanua dira nzima ya kufikia malengo.

6.5.9 Kupitia Mifumo ya Mazingira ya TEHAMA

Ukaguzi wa Mifumo ya TEHAMA unalenga kufanya tathmini katika wizara Idara na Wakala wa Serikali kuangalia udhibiti wa jumla ili kuona kama unatosheleza, sera na taratibu ziilizopo katika Serikali kutoa huduma za TEHAMA zinazosaidia Serikali.

Udhibiti wa mifumo ya TEHEMA ni utaratibu au sera inayotoa uhakika wa TEHAMA inaotumiwa na Taasisi kuhakikisha kuwa taarifa ni za kuaminika; na kuwa, Taasisi zinazingatia sheria na kanuni za TEHAMA. Katika kutathmini mifumo ya TEHAMA na udhibiti wa mazingira katika Wizara, Idara, Wakala wa Serikali, Ofisi za Balozi, Sekretarieti za Mikoa na Taasisi nyingine nilibaini kuwa Taasisi zina mapungufu kama vile: hakuna sera ya TEHAMA, hakuna mpango mkakati, hakuna mwendelezo wa kibiashara, Kamati ya TEHAMA haijaundwa na kutokuwapo kwa mpango wa kuzuia majanga.

Katika tathmini ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA) na udhibiti wa mazingira katika Wizara, Idara, Wakala, Balozi, Sekretarieti ya Mikoa na Taasisi nyingine, nilibaini kuwa baadhi ya taasisi hazikuwa na sera ya TEHAMA, Mpango wa Mkakati wa TEHAMA, na hakuna mwendelezo wa kibiashara na mpango wa kuzuia majanga. Matokeo ya ukaguzi yalionesha kwamba, katika sampuli ya Taasisi 18 zilizopatikana na mapungufu ya TEHAMA, ni wizara 4, Sekretarieti ya Mikoa 8, Wakala wa serikali 3, Taasisi Nyingine 2 na Balozi 1 zilibainika kuwa na mapungufu makubwa katika TEHAMA. Baadhi ya mapungufu hayo ni kutokuandaa mpango na sera wa teknolojia ya habari na vifaa vya kuzuia majanga kama ilivyooneshwa katika **Kiambatisho Na. 6.5**

Jedwali Na. 35: Kulinganisha Tathmini ya mazingira ya Habari na Teknolojia ya Mawasiliano (TEHAMA)

Mwaka	Idadi ya Waizara	Idadi ya Sekretarieti za Mikoa	Idadi ya Wakala wa Serikali	Idadi ya Taasisi Nyingnge	Idadi ya Balozi	Jumla	%
2018/19	4	8	3	2	1	18	20
2017/18	10	11	8	6	5	40	45
2016/17	5	13	0	O	13	31	35
Jumla						**89**	**100**

Chanzo: *Barua za mapungufu kwa menejimenti*

Jendwali hapo juu linaonesha kuwa kuna pungufu ya idadi ya Taasisi

zenye mapungufu ya TEHAMA. Jumla ya Taasisi zenye mapungufu katika mazingira ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA) katika mwaka huu ni 18 ikilinganishwa na 40 za mwaka uliopita. Hii inaonesha punguzo la Taasisi 22 sawa na asilimia 24.71. Hii inaonesha kuwa kuna maboresho katika mwaka huu.

Aidha, Chati ya hapo chini inaonesha ulinganisho wa tofauti ya miaka mitatu ya fedha kati ya 2016/17, 2017/18 na 2018/19 zenye mapungufu katika TEHAMA.

Kielelezo Na. 20: Mwenendo wa mapungufu katika TEHAMA

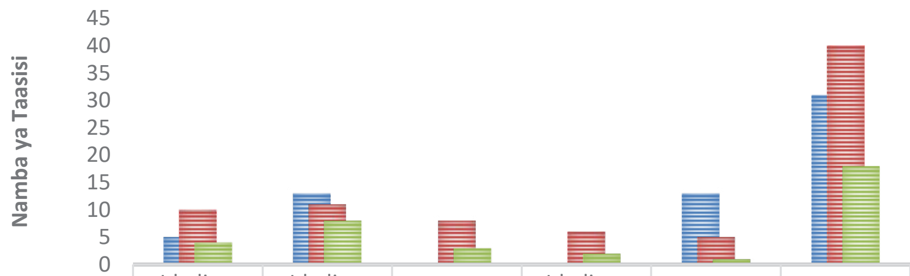

Taasisi	Idadi ya Wizara/Idara	Idadi ya Sekretarieti za Mikoa	Idadi ya wakala	Idadi ya Taasisi nyingine	Idadi ya Balozi	Jumla
2016/17	5	13	0	0	13	31
2017/18	10	11	8	6	5	40
2018/19	4	8	3	2	1	18

Ukosefu wa mifumo ya habari ya upatikanaji wa kudhibiti unaweza kusababisha hatari ya kupoteza taarifa muhimu, na kuathiri uwezo wa kuendesha taasisi inapotokea majanga au kukosekana ghafla kwa mfumo wa TEHAMA na kusababisha hatari ya kuruhusu watu wasio na idhini kuingilia mfumo, kuwa na mifumo ambayo inaweza kuathiri usiri wa mfumo, uaminifu na upatikanaji wa mifumo ya TEHAMA.

Ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli wa Taasisi husika kuhakikisha usimamizi endelevu wenye ubora na viwango cha Kimataifa, Taasisi zote zilizobainika kuwa na mapungufu ya TEHAMA wapitie mifumo ya mtandao na kuhakikisha kuwa watumiaji wenye sifa na wasimamizi wa mifumo wanaangaliwa

SURA YA SABA

7.0 UKAGUZI WA RASILIMALI WATU NA MISHAHARA

7.1 Utangulizi

Katika sura hii ninabainisha mambo mbalimbali yanayohusiana na matokeo ya Ukaguzi wa rasilimali watu na mishahara kama ilivyokaguliwa katika Wizara, Sekretarieti za Mikoa na Balozi. Kwa ujumla, kuna muendelezo chanya katika kushughulikia changamoto katika eneo hili.Hali hii imepelekea kupungua kwa changamto kama vile kulipa mishahara kwa watumishi ambao hawapo kazini, kutowasilisha malipo yanayotokana na makato ya mishahara. Pamoja na kupungua huko, bado yapo mambo yanatakiwa kufanyiwa kazi kama ninavyobainisha katika Aya zinazofuata:

7.2 Kutofanya tathmini ya utoleshevu wa watumishi

Bado ninaendelea kufuatilia tatizo la upungufu wa watumishi katika taasisi mbalimbali, ikiwemo; Balozi, Tume, Wizara na Taasisi zake kwani tatizo hili lina madhara makubwa katika utoaji wa huduma na ufanisi wa Taasisi husika. Katika mwaka huu wa fedha, Ukaguzi niliofanya umebaini upungufu wa watumishi katika taasisi nyingi na moja yenye watumishi wa ziada.

Mapitio niliyoyafanya katika ikama yalinionesha kuwa tatizo la upungufu wa watumishi bado lipo, kwani kulikuwa na upungufu wa watumishi 9,691 katika Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Tume na Balozi. **Kiambatisho Na. 7.1** kinaonesha kwa kina.

Zaidi ya yote wakati napitia ikama ya Ofisi ya Rais TAMISEMI imenionesha kuwa kuna watumishi wa ziada 134 baada ya kulinganisha mahitaji ya watumishi 504 na 638 ya waliokuwepo katika orodha ya malipo ya mshahara wa mwezi wa sita mwaka 2019.

Nikilinganisha na taarifa zangu mbili zinazofuatana na mwaka huu wa ukaguzi inaonekana kuwa suala hili linashughulikiwa, kwani idadi ya taasisi na upungufu wa watumishi unaendelea kupungua taratibu.

Katika taarifa yangu ya mwaka 2017, kulikuwa na taasisi 52 zenye upungufu wa watumishi 34,083, mwaka 2018 upungufu wa watumishi ulikuwa 9,755 katika taasisi 61, huku mwaka huu ukisalia upungufu wa watumishi 9,691 katika taasisi 55. Jedwali lifuatacho linaonesha kwa kina.

Jedwali Na. 36: Idadi ya taasisi na upungufu wa watumishi

Taasisi	**Miaka ya Ukaguzi**					
	2018/19		**2017/18**		**2016/17**	
	Idadi	**Upungufu**	**Idadi**	**Upungufu**	**Idadi**	**Upungufu**
Wizara	5	548	7	4204	7	3079
Tume na Taasisi zingine	13	5,889	6	765	7	23951
Sekretarieti za Mikoa	22	3,185	19	4681	22	6992
Balozi	15	69	29	105	16	61
Jumla	**55**	**9,691**	**61**	**9,755**	**52**	**34,083**

Chanzo: Taarifa za Mapungufu Kwa Menejimenti za Taasisi Husika kwa Mwaka 2017/18

Kuwepo kwa Taasisi zenye watumishi wa ziada na zingine zenye upungufu kunamaanisha kuwa Serikali haijafanya tathmini sahihi ya kuonanisha mahitaji ya watumishi kulingana shughuli za Taasisi; hivyo kushindwa kupangilia watumishi kulingana na mahitaji.

Kuendelea kwa tatizo hili kunaendeleza athari ya kutokuwepo kwa ufanisi katika utendaji wa Taasisi katika utoaji wa huduma, mlundikano wa kazi na kuchosha watumishi wachache waliokuwepo.
Bado naendelea kuwashauri Maafisa Masuuli washirikiane na ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kufanya tathimini ya mahitaji ya watumishi kulingana na shughuli za Taasisi kisha upungufu wa watumishi ushughulikiwe.

Katika kuondoa changamoto ya upungufu wa watumishi, napenda kuishauri Serikali kuchukua hatua za makusudi kwa kuanza kutatua upungufu katika Ofisi za Balozi zilizopo nchi mbalimbali kwani ndio zinatoa taswira halisi ya nchi katika utoaji wa huduma kama ilivyoonekana katika Ubalozi wa Tanazania, Geneva Uswisi ambapo watumishi waliopo wanahitajika kuwakilisha Tanzania katika shughuli za kimataifa zinazofanyika Vienna-Austria. Pia, Ubalozi wa Tanzania New York Marekani unahitajika kuwakilisha nchi katika vikao ambavyo idadi yake ni kubwa na haiendeni na watumishi waliopo; hivyo kupelekea nchi kukosa uwakilishi katika shughuli za kimataifa.

7.3 Malipo ya matumizi ya mtandao na runinga yaliyolipwa nyumbani kwa watumishi wa Ubalozini Sh. 30,936,027.39

Katika ukaguzi wangu wa malipo yanayowahusu watumishi katika Balozi za Tanzania zilizopo katika nchi mbalimbali nimeona kiasi cha Sh. 30,936,027.39 kililipwa kwa matumizi binafsi katika nyumba za watumishi ikiwa ni malipo ya huduma ya mtandao na runinga kinyume na Kanuni ya 84 ya Kanuni za Huduma za Umma (Huduma za Nje ya Tanzania) inayohitaji ubalozi kulipia umeme na maji katika nyumba wanazoishi watumishi wanaohudumu nje ya nchi.

Matumizi haya nimeyaona katika Ubalozi wa Tanzania nchini Ufaransa kama ambavyo imeoneshwa katika matumizi ya mwaka. Kutozingatia kanuni na taratibu katika matumizi ya Fedha za Umma kunaweza kusababisha gharama katika kuendesha shughuli za Serikali; na hivyo kushindwa kutoa huduma ya kukidhi haja ya wanachi.

Hivyo, ninashauri Afisa Masuuli anayehusika na Balozi kuzingatia Kanuni na Taratibu zilizoainishwa katika Kanuni za Huduma za Nje ya Nchi (Tanzania Foreign Service Regulations).

7.4 Watumishi Wanaokaimu kwa Muda Mrefu

Kanuni ya D.24 (3) ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma ya mwaka 2009 inasema kuwa, pale inapowezekana, watumishi wa umma wasikaimu kwenye nafasi kwa kipindi kinachozidi miezi sita.

Mamlaka ya uteuzi ifanye mchakato wa uteuzi kwa nafasi iliyo wazi ndani ya kipindi cha miezi sita

Kinyume na matakwa ya kanuni hiyo, mwaka huu wa fedha pia hili tatizo bado limeendelea kuonekana, kwani kuna taasisi 21 zenye watumishi 50 ambao wameendelea kukaimu kwa muda wa zaidi ya miezi sita. Jedwali lifuatalo linaainisha kwa kina:

Jedwali Na. 37: Orodha ya Baadhi ya Taasisi zenye watumishi wanaokaimu

Na	Namba ya kifungu	Jina la kifungu	Miezi ya Kukaimu	Idadi ya Watumishi
1	35	Ofisi ya Huduma ya Mashtaka ya Umma	12	1
2	31	Ofisi ya Makamo wa Rais	36	3
3	61	Tume ya Taifa ya Uchaguzi	12	1
4	36	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	77	3
5	89	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	36	2
6	90	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	30	2
7	27	Msajili wa Vyama ya Siasa	24	3
8	77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	65	3
9	18	Tume ya taifa ya UNESCO	18	2
10	48	Wizara ya Ardhi, Nyumba, na Maendeleo ya Makazi	75	3
11	52	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	37	3
12	24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	156	10
13	7	Msajili wa Hazina	28	3
14	2008	Ubalozi wa Tanzania nchini Msumbiji	12	1

Na	Namba ya kifungu	Jina la kifungu	Miezi ya Kukaimu	Idadi ya Watumishi
15	2040	Ubalozi wa Tanzania Tel Aviv, Israel	12	1
16	2037	Ubalozi wa Tanzania Ankara Uturuki	19	1
17	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	69	1
18	76	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	60	1
19	84	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	24	2
20	85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	24	3
21	88	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar Es Salaam	13	1
Jumla			**839**	**50**

Chanzo: Barua ya Ukaguzi kwa Menejimenti

Ulinganisho nilioufanya katika taarifa hii na ile iliyopita unaonesha kuwa serikali bado inaendelea kulishughulikia tatizo; kwani kuna upungufu wa watumishi 7 wanaokaimu kutoka 57 mwaka uliopita hadi 50 katika mwaka huu wa fedha.

Kuendelea kukaimu kwa watumishi kunaweza kusababisha kupunguza uwezo wao wa kufanya maamuzi yenye tija kwa taasisi, pia kupunguza ari ya utendaji kazi wao hivyo kusababisha ufanisi mdogo wa mtumishi na taasisi kwa ujumla.

Bado naendelea kusisitiza kuwa Maafisa Masuuli wakishirikiana na Ofisi ya Rais Utumishi wa Umma na Utawala Bora kukidhi matakwa ya kanuni za kudumu kwa kufanya uteuzi wa vyeo husika kwa wakati; halikadhalika, kuandaa mpango wa kujaza nafasi zinazotarajiwa kuwa wazi.

7.5 Makato makubwa katika mishahara ya watumishi

Kifungu cha 3 cha Sheria ya kurejesha Madeni ya mwaka 1970 na waraka uliotolewa na Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais Utumishi wa Umma

na Utawala Bora wenye kumbukumbu namba C/CE.45/271/01/l/87 wa tarehe 19/3/2009 vinaruhusu kuzuia madeni anayodaiwa mtumishi kwa kukata katika mshahara wa mwezi kiasi kisichozidi moja ya tatu ya mshahara wake.

Kinyume na sheria na waraka tajwa hapo juu, nilibaini mishahara ya watumishi 134 katika taasisi mbalimbali walikatwa kiasi cha zaidi ya moja ya tatu kwa mwezi kama ilivyoonekana katika Taasisi 8 zilizooneshwa katika jedwali lifuatalo;

Jedwali Na. 38: Orodha ya Watumisi Wanaokaimu Zaidi ya Miezi Sita

Na	Kifungu	Jina la Kifungu	Idadi ya Watumishi
1	62	Wizara ya Ujenzi, Usafirishaji na Mawasiliano	7
2	36	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	9
3	89	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	19
4	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	62
5	81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	7
6	82	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	14
7	86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	11
8	95	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	5
Jumla			**134**

Chanzo: Barua ya Ukaguzi kwa Menejimenti

Kuwepo kwa tatizo hili kunachangia watumishi kutojizatiti na kazi zao ambayo itapelekea kupungua ufanisi wa mtumishi na Taasisi husika. Nikilinganisha na taarifa yangu ya mwaka uliopita, mwaka huu naona bado kuna kutozingatiwa kwa sheria tajwa ingawa kuna maboresho kwa mwaka huu kwani kuna watumishi 134 katika taasisi 8 ikilinganishwa na watumishi 229 katika Taasisi 7 za mwaka uliopita.

Hivyo, naendelea kuwasisitizia Maafisa Masuuli kutoruhusu watumishi kukopa zaidi ya kipato chao; na kwa mikopo iliyochukuliwa pasipo taasisi kujua basi makato yasifanyike katika mshahara wa mtumishi husika.

7.6 Kutofanya tathmini za ufanisi wa utendaji kazi

Kanuni ya 22(1) ya mwaka 2003 na kanuni za kudumu D.62 ya mwaka 2009 za utumishi wa umma zinazitaka taasisi za umma kupitia na kufanya tathmini ya ufanisi kwa watendaji wake wote.

Katika ukaguzi niliyoufanya katika mwaka huu wa fedha, nimeona taasisi 7 hazikufanya tathmini ya ufanisi kwa watumishi wake. Jedwali namba 7.6 linaonesha kwa kina:

Jedwali Na. 39: Taasisi ambazo hazifanya tathmini ya ufanisi wa watumishi

Kifungu	Jina la Kifungu
35	Ofisi ya Huduma ya Mashtaka ya Umma
15	Tume ya Usuluhishi na Maridhiano
18	Tume ya Taifa ya UNESCO
85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora
74	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma
76	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi
Ubalozi	
2029	Ubalozi wa Tanzania Muscat

Chanzo: Barua ya Ukaguzi kwa Menejimenti

Kutokufanya tathmini ya ufanisi kwa watendaji husababisha utawala wa taasisi husika kushindwa kutambua mapungufu ya kiutendaji kwa watumishi wake; na hivyo, kutumia njia isiyo sahihi katika kuyandoa. Ninaendelea kuwashauri Maafisa Masuuli katika Taasisi zote kufanya tathmini ya ufanisi kwa watendaji wao ili tathmini hiyo itumike katika kupandisha vyeo na kuwanyima mafunzo watumishi.

7.7 Malipo kwa watendaji wasiokuwepo katika utumishi wa umma Sh. 196,131,000

Kanuni ya 113 (3) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 inasema “Malipo ya mshahara kawaida yatatolewa tu kwa mtu aliyeorodheshwa kwenye orodha ya malipo baada ya utambulisho rasmi na kusaini orodha hiyo isipokuwa kwa aliyeruhusiwa kwa barua rasmi ya idhini ya kuchukua kwa niaba; na mshahara wowote ambao

haujalipwa utalipwa kwa Mhasibu Mkuu na kuoneshwa katika orodha ya malipo kwa ushahidi wa mlipaji na mlipwaji"
Ukaguzi wa malipo ya mishahara nilioufanya katika Jeshi la Polisi ulionesha kiasi cha Sh. 196,131,000 kililipwa kwa watumishi 11 ambao walikwishafariki, kufukuzwa na kustaafu.

Bado ninaendelea kuwashauri Maafisa Masuuli kuwaondoa kwa wakati watumishi wote wasiostahili kulipwa mshahara. Pia wafanye uwianishaji baina ya taarifa zilizopo katika orodha ya malipo na uwepo wa watumishi waliohudhuria kazini.

7.8 Uhamisho wa watumishi usiofungamana na orodha ya malipo ya mshahara

Kanuni ya 110 ya Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004) imewapa Maafisa Masuuli jukumu la kuweka kumbukumbu sahihi za watendaji katika mamlaka zao, kuhakikisha kumbukumbu hizo zinafanyiwa mabadiliko mara kwa mara kuendana na uhalisia.

Ukaguzi niliofanya katika taasisi 7 nimeona ulipwaji wa mishahara kwa watumishi ambao vituo vyao vya kazi vilibadilishwa lakini taarifa zao za malipo ya mishahara hazijarekebishwa, hivyo malipo kufanyikia katika kituo cha awali. Jedwali hapo chini linaonesha kwa kina:

Jedwali Na. 40: Watumishi waliohama na kuoneshwa katika mfumo wa malipo wa kituo cha awali

Na	Kifungu	Jina la Kifungu	Maelezo
1	89	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	• Watumishi watano waliohamia Sekretarieti wameendelea kulipwa mishahara yao kupitia vituo vyao vya awali. • Watumishi 12 walihama lakini wamendelea kulipwa mishahara yao katika orodha iliyopo sekretarieti.

Na	Kifungu	Jina la Kifungu	Maelezo
2	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	• Watumishi 7 waliohamia Sekretarieti wameendelea kulipwa mishahara yao kupitia vituo vyao vya awali • Watumishi 18 walihama lakini wamendelea kulipwa mishahara yao katika orodha iliyopo sekretarieti.
3	72	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	Watumishi 12 waliohama lakini wamendelea kulipwa mishahara yao katika orodha iliyopo sekretarieti.
4	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	Watumishi 10 waliohamia Sekretarieti wameendelea kulipwa mishahara yao kupitia vituo vyao vya awali
5	85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	• Watumishi 9 waliohamia Sekretarieti wameendelea kulipwa mishahara yao kupitia vituo vyao vya awali • Watumishi 2 walihama lakini wamendelea kulipwa mishahara yao katika orodha iliyopo sekretarieti.
6	82	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	• Watumishi 2 walihama lakini wamendelea kulipwa mishahara yao katika orodha iliyopo sekretarieti.
7	100	Wizara ya Madini	• Watumishi 3 walihamia katika taasisi zingine lakini bado wamendelea kulipwa mishahara na wizara. • Watumishi 9 walihamia wizarani lakini mishahara yao imendelea kulipwa na taasisi zao za awali.

Chanzo: Barua ya Ukaguzi kwa Menejimenti

Kutohamisha taarifa za malipo ya mishahara kwa watumishi kutapelekea taasisi kulipa kwa mtumishi asiyekuwa na tija katika uzalishashaji wa taasisi husika.

Hivyo, ninawashauri Maafisa Masuuli kuwa na utaratibu wa kuhuhisha taarifa za mishahara katika mfumo wa LAWSON kwa wakati. Pia, washirikiane kwa karibu na hazina na ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora kuhakikisha kila mtumishi analipiwa mshahara katika kituo chake cha kazi.

7.9 Kutofuata sheria za wafanya kazi katika ubalozi wa Tanzania nchini Afrika Kusini

Waraka namba 1 wa itifaki uliotolewa tarehe 21/1/2019 na idara ya Uhusiano na Ushirikiano wa Kimataifa wa Afrika Kusini umeukumbusha Ubalozi wa Tanzania kufuata sheria za Afrika Kusini zinazohusiana na wafanyakazi wazawa waliojiriwa na ubalozi.

Mapitio niliyoyafanya kuhusiana na kufuata sheria za wafanyakazi yalibaini kuwa ubalozi wa Tanzania nchini Afrika Kusini umeajiri wazawa 14 ambao hawahudumiwi kwa mujibu wa sheria za Afrika Kusini ikiwemo kulipwa mshahara sawa au juu ya kima cha chini kilichowekwa na sheria ya kima cha chini cha mshahara ya mwaka 2018, malipo ya kufanya kazi katika muda wa ziada kwa mujibu wa Kifungu Na. 10 cha Sheria ya mwaka 1997 ya Masharti ya Ajira inayotaka kulipa bima, kuchangia katika mfuko wa fidia kwa mujibu wa Sheria ya fidia ya kujeruhiwa na kuumwa kazini ya mwaka 1994 na kuchangia mafao ya uzeeni.

Kwa kutokufuata Sheria na Kanuni za nchi mwenyeji sio tu kutasababisha kuzorotesha uhusiano bali pia kunaweza kupelekea kushitakiwa katika vyombo vya kusimamia sheria vya nchi husika.

Hivyo, ninawashauri Maafisa Masuuli wa Balozi husika kudumisha na kufuata sheria za ajira katika nchi husika ili kuepuka kuzorotesha uhusiano baina ya nchi na pengine kushitakiwa.

SURA YA NANE

8.0 UKAGUZI WA WAKALA ZA SERIKALI, MIFUKO MAALUMU YA FEDHA, TAASISI NYINGINE, BODI ZA MABONDE YA MAJI NA HOSPITALI ZA RUFAA ZA MKOA

8.1 Utangulizi

Sura hii inaelezea matokeo ya ukaguzi za Wakala wa Serikali 33[22], Mifuko Maalumu ya Fedha 16[23], Taasisi Nyingine za Serikali 48[24], Bodi 14 za Mabonde ya maji na Hospitali 28 za Rufaa za Mkoa (Imejumuishwa kwa mara ya kwanza kwenye ripoti hii). Sura hii inaonesha masuala mahususi na mtambuka yanayohitaji kushughulikiwa na Serikali, Bunge, Bodi ya Ushauri ya Wizara na Menejimenti za Taasisi husika ili kuhakikisha ufanisi katika utendaji wa shughuli za Taasisi hizo.

[22] *NFRA, ADEM and PBPA hazikuwapo kwenye ripoti iliyopita lakini zimejumuishwa kwenye ripoti hii ya mwaka. TAESA ukaguzi wake haukuwa umekamilika mpaka kipindi cha kuandika ripoti, huku TTSA shughuli zake zimehamishiwa kwenye taasisi nyingine. REA ilijumuishwa kwenye ripoti iliyopita kama Wakala lakini imebainika haikuanzishwa na Sheria ya Wakala ya Mwaka 1997, iliyorekebishwa 2009 hivyo imeondolewa kwenye orodha za Wakala*

[23] *Mfuko wa Rais wa Kujitegemea shughuli zake zimesitishwa, hivyo imeondolewa kwenye orodha ya Mfuko maalumu na REA imejumishwa kama Mfuko sababu ya aina ya shughuli zake*

[24] *Chuo cha Viwanda Vya Msitu (FITI), Shirika la Uzalishaji Mali la Jeshi la Polisi (TFCS), Taasisi ya Ardhi, Tume ya Madini, Shule ya Sekondari Jitegemee, Kampuni ya Huduma za Majini na Shule ya Sekondari Kawawa zimejumuishwa kwenye ripoti hii ila hazikuwepo kwenye ripoti yangu ya mwaka uliopita.*

Angalizo: *Hii inaelezea tofauti kati ya taasisi zilizojumuishwa kwenye ripoti hii na ya mwaka uliopita 2017/18. Kwa mwaka uliopita ukaguzi ulijumuisha Wakala 33 wa Serikali, Mifuko 16 Maalumu, Taasisi 41 na Bodi za Mabonde ya Maji na Mamlaka ya Maji Safi na Taka.*

Kielelezo Na. 21: Kielelezo Na. Mgawanyo wa taasisi zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19

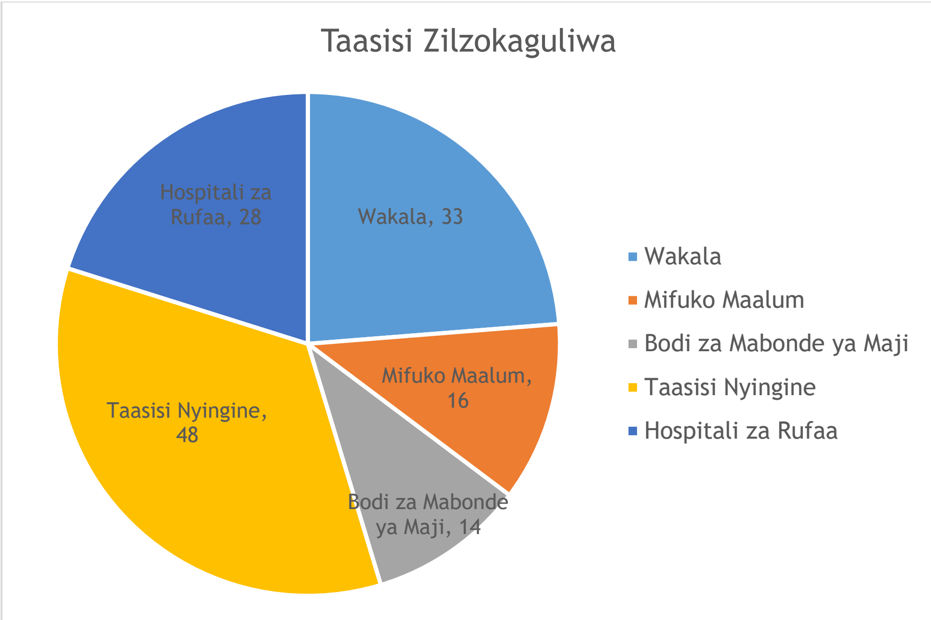

***Chanzo**: Taarifa za Ukaguzi*

8.2 Wakala za Serikali

Yafuatayo ni matokeo ya ukaguzi wa Wakala za Serikali kwa mwaka wa fedha 2018/2019.

8.2.1 Utegemezi wa Ruzuku ya Serikali

Kifungu. Na. 12 (2) (a) cha Sheria ya Wakala wa Serikali Na 30 ya mwaka 1997 (iliyorekebishwa mwaka 2009) kinataka Wakala wote kufanya kazi zao kwa mujibu wa kanuni za biashara; na kuhakikisha kuwa, mapato yao yanatosha kulipia matumizi ya Wakala husika. Kifungu Na. 12 (3) kinataka sehemu ya mapato ya Wakala kutumika ndani ya Wakala hao na sehemu nyingine ipelekwe Mfuko Mkuu wa Fedha za Serikali.

Katika ukaguzi wa Wakala, Nilibaini kuwapo wa utegemezi wa fedha kutoka Serkali kuu ili kufanikisha utekelezaji wa mahitaji ya bajeti za Wakala ikiwa ni kinyume na matakwa ya Kifungu Na. 12 (2) (a) na (3)

cha Sheria ya Wakala wa Serikali Na. 30 ya mwaka 1997 (iliyorekebishwa mwaka 2009)

Ifuatayo ni taarifa ya ukaguzi juu ya utegemezi wa Wakala kwa Serikali katika Ufadhili wa bajeti ya Matumizi ya Kawaida na bajeti ya Maendeleo;

8.2.1.1 Uwezo wa kujiendesha kwa Wakala kwa kutumia vyanzo vya mapato ya makusanyo ya ndani katika kugharamia Bajeti za Matumizi ya Kawaida na ya Maendeleo

Katika ukaguzi wa mwaka wa fedha 2018/19 nilibaini kuwa, ukusanyaji wa mapato ya ndani kwa Wakala umeimarika kufikia uwezo wa kugharamia bajeti zao za maendeleo na matumizi ya kawaida kwa asilimia 157. Hata hivyo bado wakala hizi zimeendelea kutegemea fedha kutoka serikali kuu katika kufadhili bajeti hizo.

Ikilinganishwa na mwaka uliopita, tathmini inaonesha uwezo wa makusanyo ya mapato ya ndani kufikia kiwango cha kugharamia bajeti za maendeleo na matumizi ya kawaida umeongezeka kutoka asilimia 16 ya mwaka uliopita 2017-18 kufikia asilimia 157 mwaka huu wa fedha 2018-19. Ila, Wakala 2 ambazo ni TANROADS na TARURA zimeondolewa katika tathmini hii sababu aina ya shughuli zake (Ujenzi na ukarabati wa barabara) zinategemea ufadhili kutoka serikali. Kwa mwenendo tazama Jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 41: Ulinganifu wa Bajeti kuu na makusanyo ya fedha kutoka vyanzo vya ndani

Mwaka	**Jumla Kuu ya Bajeti** (Shilingi)	**Mapato ya ndani** (Shilingi)	Asilimia ya mapato ya ndani katika bajeti kuu
2018/2019	334,070,915,658	523,563,440,353	157
2017/2018	2,486,084,953,295	393,434,851,146	16
2016/2017	2,369,119,704,458	426,061,768,231	18

Chanzo: Taarifa ya fedha za Wakala za mwaka 2018/19

Ingawa, tathmini yangu ya ujumla juu ya uwezo wa Wakala kutumia makusanyo ya mapato ya ndani kugharamia bajeti ya maendeleo na ya matumizi ya kawaida kuonesha ongezeko kubwa. Tathmini niliyofanya kwa wakala mmoja mmoja tofauti inaonesha Wakala 14 walishindwa kukusanya mapato ya ndani kufikia uwezo wa kugharamia bajeti zao za maendeleo na matumizi ya kawaida, huku Wakala 16 zimeweza kufanya vizuri kwenye makusanyo ya ndani kwa kiwango sawasawa au zaidi ya bejeti zao za maendeleo na za matumizi ya kawaida, kama inavyoonekana kwenye Kielelezo hapo chini. Kwa tathmini zaidi tazama **Kiambatisho Na.8.1**

Kielelezo Na. 22: Uwezo wa makusanyo ya mapato ya ndani kwa Wakala

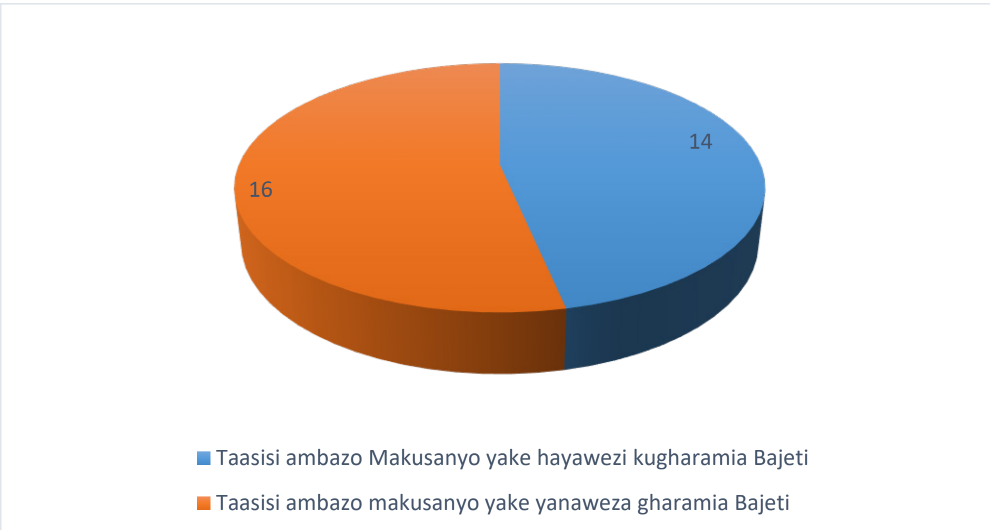

Chanzo: Barua kwa Menejimenti

Hivyo, napendekeza kwa Serikali kuangalia uwezekano wa kuziagiza Wakala hizi (Kutokana na aina ya shughuli zao) kuwa na uhuru wa kifedha kwa kutumia makusanyo yao ya mapato ya ndani kugharamia bajeti zao. Uamuzi huu utapunguza utegemezi wa ruzuku kutoka serikalini na hivyo kupelekea kiasi kitakachookolewa kupelekwa kwenye sehemu nyingine zenye uhitaji.

8.2.2 Tathmini za utekelezaji wa Bajeti za Wakala

a) **Utoaji pungufu wa fedha za bajeti ya matumizi ya kawaida Sh. 287,733,119,762**

Katika mwaka 2018/19, Kiasi cha Sh.715,861,986 kilipokelewa na Wakala kwa ajili ya matumizi ya kawaida ikilinganishwa na makisio ya Sh.1,003,595,105,905 na hivyo, kupelekea upungufu wa Sh. 287,733,119,762. Upungufu huu wa fedha, huathiri malengo ya Wakala kwa wakati husika.

Ikilinganishwa na mwaka uliopita, utoaji wa fedha za matumizi ya kawaida umepungua kwa asilimia 16 kutoka Sh.853,619,443,220 kwa mwaka 2017/18 mpaka Sh.715,861,986,143 mwaka 2018/19. Kama inavyoonekana kweye Jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 42 Ulinganifu wa Fedha za matumizi ya kawaida zilizoidhinishwa na fedha iliyotolewa:

Mwaka wa Fedha	Jumla Kuu ya Makisio (shilingi)	Fedha iliyotolewa (Shilingi)	Fedha ambayo haijatolewa (Shilingi)	Asilimia ya fedha ambayo haijatolewa
2018/2019	1,003,595,105,905	715,861,986,143	(287,733,119,762)	29
2017/2018	1,046,155,639,827	853,619,443,220	(192,536,196,607)	18
2016/2017	863,713,444,873	597,132,649,284	(266,580,795,590)	31

Chanzo: Taarifa ya fedha za Wakala za mwaka 2018/19

Ni maoni yangu, kwamba upungufu huu unaweza kudhibitiwa pale ambapo Wakala wataelekeza rasilimali kwenye kuboresha utoaji wa huduma bora ili kuongeza ukusanyaji wa mapato ya ndani itakayosaidia kuondoa tofauti endelevu ya makisio na uhalisia wa upatikanaji wa fedha.

b) **Utoaji pungufu wa fedha za bajeti ya maendeleo - Sh. 113,584,781,943**

Katika mwaka wa fedha 2018/19, Wakala wa Serikali ziliweza kupokea Sh. 1,688,664,075,787 kama fedha za maendeleo ikiwa ni pugufu ya

Sh. 113,584,781,943 (6%), ikilinganishwa na makisio ya Sh. 1,802,248,857,730. Tazama Jedwali hapo chini na maelezo zaidi tazama Kiambatisho Na.8.2

Jedwali Na. 43: Ulinganifu wa Fedha za Maendeleo ziliyoidhinishwa na fedha iliyotolewa

Mwaka wa Fedha	Jumla Kuu ya Makisio (Shilingi)	Fedha iliyotolewa (Shilingi)	Fedha ambayo haijatolewa (Shilinigi)	Asilimia ya fedha ambayo haijatolewa /Kutolewa zaid
2018/2019	1,802,248,857,730	1,688,664,075,787	(113,584,781,943)	(6)
2017/2018	1,439,929,313,468	1,712,803,740,205	272,874,426,737	119
2016/2017	1,505,406,259,577	651,350,345,808	(854,055,913,769)	(57)

Chanzo: *Taarifa ya fedha za Wakala za mwaka 2018/19*

Kulinganisha na mwaka uliopita, utoaji wa fedha za maendeleo umepungua kwa asilimia 1.4 kutoka Sh.1,712,803,740,205 kwa mwaka 2017/18 mpaka Sh. 1,688,664,075,787 mwaka 2018/19. Licha ya kwamba bajeti ya maendeleo imeongezeka kutoka Sh 1,439,929,313,468 mnamo 2017-18 hadi Sh. 1,802,248,857,730 mnamo mwaka 2018-19. Hii inamaanisha kuwa ongezeko la bajeti halikuakisiwa kwenye upatikanaji na utoaji wa fedha za maendeleo.

Kielelezo Na. 23: Mwenendo wa upokeaji wa fedha za maendeleo kuendana na Bajeti

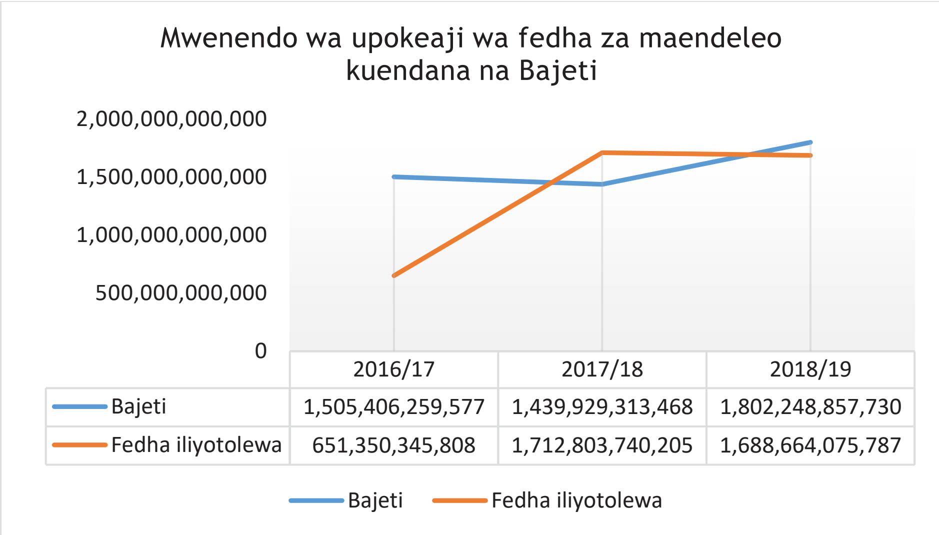

Chanzo: Taarifa ya fedha za Wakala za mwaka 2018-19

Kwenye kielelezo cha hapo juu, inaonekana upatikanaji wa fedha za maendeleo uliongezeka miaka miwili ya nyuma; hata hivyo, kwa mwaka huu upatikanaji wa fedha hizo umeonekana kupungua. Hii ilichangiwa na ukusanyaji wa mapato ya serikali kutofikia malengo ya bajeti iliyoidhinishwa.

Ninapendekeza kwa Wizara ya Fedha na Mipango (Hazina) kubuni vyanzo vipya vya mapato ya serikali ili kuhakikisha kuwa fedha inayotengwa kwenye bajeti ya serikali inakusanywa. Pia, Wakala zinashauriwa kuboresha mapato yao ya ndani ili kupunguza utegemezi wa ruzuku ya moja kwa moja kutoka Hazina

c) Kutofikiwa kwa makisio ya ukusanyaji wa mapato ya vyanzo vya ndani kwa Sh. 142,893,900,979

Katika mwaka wa fedha 2018/19 nilibaini kuwa, Wakala 33 zimefanikiwa kukusanya jumla ya Sh. 561,017,751,808 dhidi ya Bajeti ya Sh. 703,911,652,787 na hivyo kupelekea upungufu wa makusanyo ya Sh. 142,893,900,979(20%).

Ikilinganishwa na mwaka uliopita, utendaji wa Wakala katika ukusanyaji wa mapato ya ndani umeongezeka kwa asilimia 41 kutoka Sh.393,434,851,146 mnamo 2017/18 hadi Sh. 561,017,751,808 kwa mwaka 2018/19. Rejea Jedwali hapo chini;

Jedwali Na. 44: Mchanganuo wa Makusanyo ya Mapato ya Ndani

Mwaka wa Fedha	Makisio ya mapato ya ndanio	Makusanyo halisi ya Mapato (Sh.)	Zaidi/ (Pungufu) wa Makusanyo(Sh.)	% Zaidi/ (Pungufu) wa Makusany o
2018/2019	703,911,652,787	561,017,751,808	(142,893,900,979)	(20)
2017/2018	420,229,790,256	393,434,851,146	(26,794,939,110)	(6)
2016/2017	465,832,080,527	426,061,768,231	(39,770,312,297)	(9)

Chanzo: *Taarifa za Fedha za mwaka 2018/19*

Pia nilitathmini uwezo wa ukusanyaji wa mapato kwa kila Wakala na kubaini kuwa, Wakala 23 (70%) zilikusanya mapato yao ya ndani chini ya bajeti iliyoidhinishwa, wakati Wakala 10 (30%) waliweza kukusanya mapato ya ndani kuzidi bajeti iliyoidhinishwa. Rejea Kiambatisho 8.3

Pia, katika kipindi cha miaka mitatu nilibaini ongezeko la makusanyo ya ndani. Hata hivyo bado ongezeko hilo halikuweza kufikia malengo ya bajeti kama inavyoonekana katika Kielelezo cha hapo chini;

Kielelezo Na. 24: Mwenendo wa Makusanyo na Bajeti

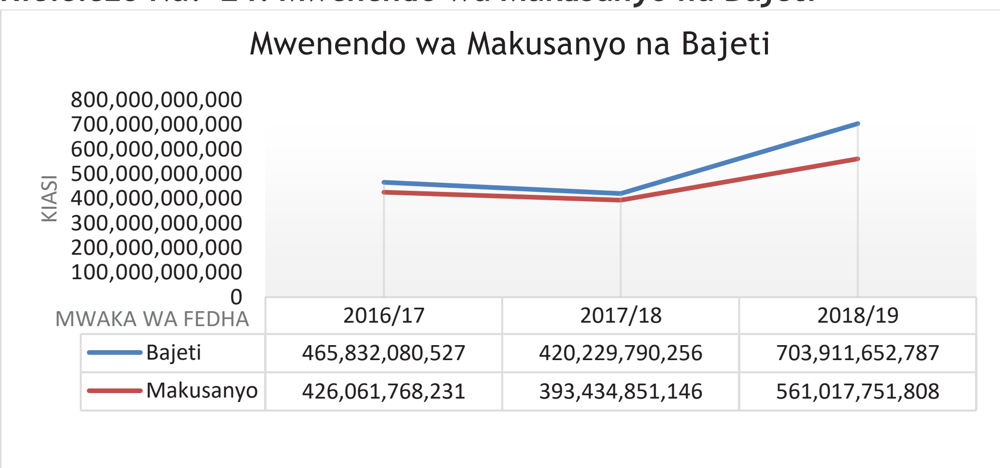

Chanzo: *Barua ya Mapungufu kwa Menejimenti*

8.2.3 Ukaguzi wa uhamishaji wa Mapato kwenda Mfuko Mkuu wa Hazina

Agizo la Fedha za Umma (Uhamishaji wa Mapato kwenda Mfuko Mkuu wa Serikali) (Mashirika ya Serikali, Wakala wa Serikali na Mamlaka) (Iliyorekebishwa mwaka 2016) (Iliyotengenezwa chini ya Kifungu 11 (3) cha Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (Iliyorekebishwa kwa Sheria ya Fedha ya mwaka 2015) inataka Wakala wa Serikali, Mashirika ya Umma na Mamlaka tajwa ambazo zinatoza au kukusanya ada ya huduma zilizotolewa katika kila robo mwaka wa fedha kuwasilisha asilimia 15 ya makusanyo kwenda Mfuko Mkuu wa Serikali.

Katika mwaka wa fedha 2018/19 nilifanya sampuli ya ukaguzi katika taasisi 7 za serikali na kubaini kwamba, taasisi hizi zilipeleka jumla ya Sh. 33,674,676,917 kwenda Mfuko Mkuu wa Serikali kati ya matakwa ya kuwasilisha kiasi cha Sh. 45,878,950,942. Hata hivyo, taasisi 5 ziliwasilisha Sh. 31,631,489,838 zaidi ya matakwa ya Sh. 28,620,349,676. Taasisi 2 ziliwasilisha Sh. 2,043,187,079 chini ya matakwa ya Sh. 17,258,601,266.na kupelekea upungufu wa Sh 215,414,187 Angalia Kiambatisho 8.4.

Kwa maoni yangu, Serikali imeelekeza makusanyo yake ya ndani katika kufadhili miradi mikubwa ya maendeleo ili kufikia malengo ya kuwa na uchumi mzuri utakaosaidia ukuaji endelevu na manufaa shirikishi. Kwa hivyo basi napendekeza kwa taasisi tajwa kwenye Agizo la fedha za Umma la mwaka 2016 kuwasilisha asilimia 15 ya makusanyo kwenda Mfuko Mkuu wa Serikali.

Pia, nashauri Wakala wote kubuni njia za kuongeza mapato, na mapato hayo ya ziada yawasilishwe Hazina kuendana na Kifungu 12 (2) na (3) cha Sheria za Wakala wa Serikali ya mwaka 1997 iliyorekebishwa 2009. Vilevile, Serikali inashauriwa kupitia Sheria inayotoa muongozo wa uwasilishaji wa Makusanyo Mfuko Mkuu wa Serikali kwa kuongeza Wakala wanaotakiwa kupeleka gawio ili kusaidia kuongeza wigo wa mapato ya Serikali

8.2.4 Masuala Mtambuka yaliyobainika katika Ukaguzi wa Taarifa za Fedha za Wakala, Mifuko Maalumu, Bodi za Mabonde ya Maji, Taasisi nyingine za Serikali na Hospitali za Rufaa za Mkoa.

8.2.4.1 Madeni ya Taasisi za Serikali Sh.1,034,281,306,562

Ukaguzi nilioufanya kwenye taarifa za kifedha zinazoishia tarehe 30 Juni 2019 umebaini kuwa katika Wakala wa Serikali, Taasisi za Serikali, Bodi za Mabonde ya Maji na Hospitali za Rufaa kulikuwa na madeni yenye thamani ya Sh. 1,034,281,306,562.

Kati ya deni hilo, Sh. 722,872,343,713 (70%) ni madeni ndani ya kipindi cha miezi 12 na kiasi cha Sh. 311,408,962,849 (30%) ni madeni yaliyozidi kipindi cha miezi 12. Angalia Jedwali la hapo chini na kwa maelezo Zaidi angalia **Kiambatisho 8.5.**

Jedwali Na. 45: Madeni ya Taasisi za Serikali

Kipindi	Mwaka wa Fedha unaoishia 30 Juni 2019	
	Kiasi (Sh.)	Asilimia
Ndani ya kipindi cha miezi 12	722,872,343,713	70
Yaliyozidi Kipindi cha 12	311,408,962,849	30
Jumla	1,034,281,306,562	100

Chanzo: *Taarifa za kifedha*

Ikilinganishwa na mwaka uliopita, madeni yamepungua kwa Sh. 69,800,616,245 (6%) kutoka deni la Sh. 1,104,081,922,807 mnamo mwaka 2017/18. Angalia Kielelezo cha hapo chini:

Kielelezo Na. 25: Mwenendo wa Madeni

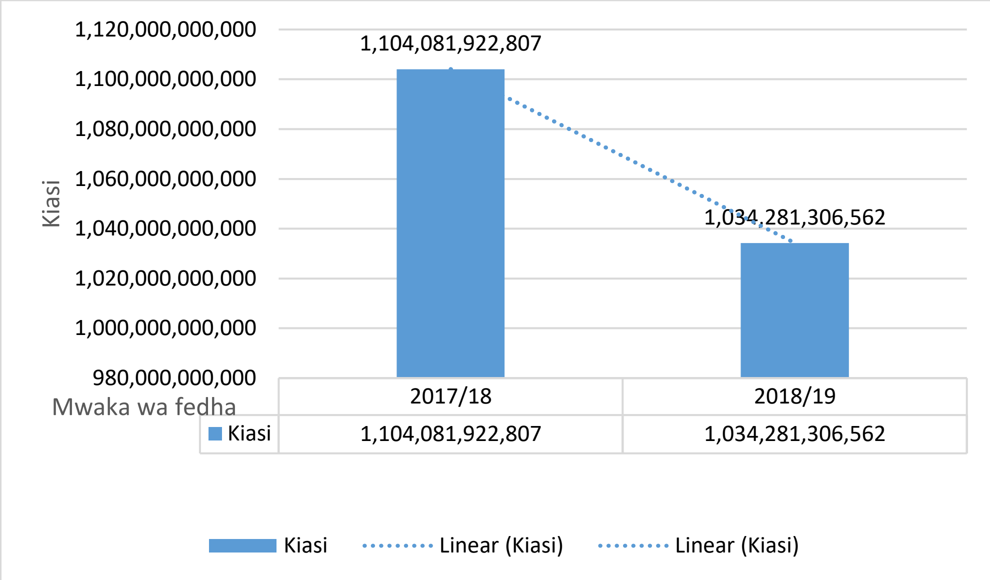

Madeni yote ya muda mrefu yamesababishwa na utoaji usioridhisha wa fedha zilizoidhinishwa kwenye Bajeti pamoja na makusanyo duni ya mapato; na hii inapeleka kuwapo kwa hali ngumu ya kifedha kwa taasisi hizi za Serikali.

Ongezeko hili la madeni ya serikali linaweza kuathiri uchumi kwa sababu: wauzaji na wakandarasi wanaweza kuongeza bei ili kufidia gharama ya ucheleweshaji malipo; kuhamisha rasilimali fedha ya serikali kwenda kugharamia madeni ya zamani na kuongezeka kwa gharama za riba kwa ucheleweshaji malipo.

Ninapendekeza kuwa Serikali kuipelekea kiasi cha fedha kulingana na bajeti iliyoidhinishwa ili kusaidia malipo ya madeni yaliyoiva. Pia, Serikali inashauriwa kufanya uhakiki kamili juu ya madeni ili kuhakikisha kuwa ni halali, hayajaongezwa na bado malipo hayajafanyika. Pia, Maafisa Masuuli wanashauriwa kuhakikisha ulipwaji wa madeni ya zamani kwanza kabla ya kuingia kwenye mikataba mipya.

8.2.4.2 Madai ya Taasisi za Serikali Sh. 1,320,290,717,755

Ukaguzi nilioufanya kwenye taarifa za fedha zinazoishia tarehe 30 Juni 2019 umebaini kuwa katika Wakala wa Serikali, Taasisi za Serikali, Bodi za Mabonde ya Maji na Hospitali za Rufaa kulikuwa na Madai yenye thamani ya Sh. 1,320,290,717,755[25].

Kati ya madai hayo, Sh. 706,175,773,529 (53%) ni madai ndani ya kipindi cha miezi 12 na kiasi cha Sh. 614,114,944,226 (47%) ni madai yaliyozidi kipindi cha miezi 12. Angalia Jedwali la hapo chini na taarifa zaidi angalia **Kiambatisho 8.6.**

Jedwali Na. 46: Jedwali: Madai ya Taasisi za Serikali

Kipindi	*Mwaka wa fedha unaoishia 30 Juni 2019*	
	Kiasi (Sh.)	*Asilimia*
Ndani ya miezi 12	706,175,773,529	53
Zaidi ya miezi 12	614,114,944,226	47
Jumla	1,320,290,717,755	100

Chanzo: *Taarifa za fedha*

Ikilinganishwa na mwaka uliopita, madai yameongezeka kwa Sh. 762,146,068,120 (137%) kutoka madai ya Sh. 558,144,649,635 mnamo mwaka 2017/18. Angalia Kielelezo cha hapo chini;

25 Wakala wa Uagizaji wa Mafuta kwa Pamoja ilikuwa na madai ya Sh. 14,236,123,684 baada ya kusamehe na kuondoa madeni yasiyolipika ya Sh. 4,101,307,365 kama inavyoonekana kwenye Angalizo Na. 11 la Taarifa ya fedha. Ni maoni yangu kwamba, fedha hizi zilizopotea zingeweza kufadhili shughuli nyingine za Wakala. Hivyo basi, napendekeza Wakala waangalie uwezo wa mteja kabla ya kufanya nae biashara

Kielelezo Na. 26: Mwenendo wa Madai

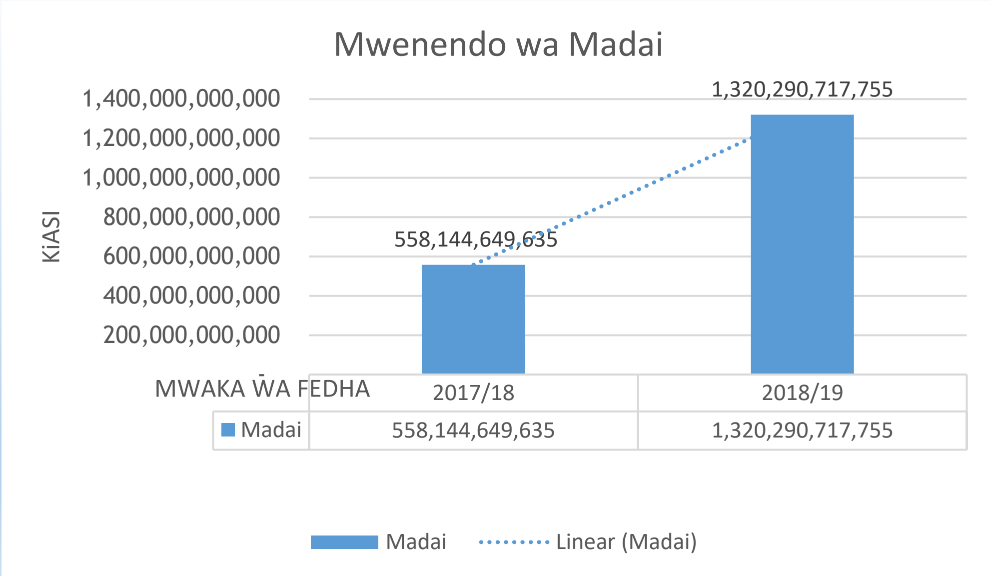

Chanzo: *Barua kwa Menejimenti*

Kwa maoni yangu, kutokusanywa kwa mapato haya muhimu kunaweza kuathiri ukuaji wa taasisi za Serikali kutokana na mtaji mdogo wa kufanyia kazi.

Ninapendekeza kwamba taasisi za Serikali zitafute njia fasaha za ukusanyaji wa madai kwa kutumia njia mbalimbali kama vile mawakala binafsi wa ukusanyaji madeni, kutumia mpango maalumu wa Hazina wa kukusanya madeni ya taasisi za Serikali (Treasury offset programme) na njia ya mahakama.

8.2.4.3 Masuala yaliyobainika wakati wa ukaguzi wa Wakala

8.2.4.3.1 Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)

a) Riba iliyotozwa kutokana na ucheleweshaji wa malipo Sh. 224,025,668,187

Katika kipindi cha ukaguzi Novemba 2019 nilibaini TANROADS ilikuwa na deni la jumla ya Sh. 949,979,124,429 [26]kutoka kwa Wakandarasi wa ujenzi na washauri, likijumuisha deni halisi la Sh. 725,953,456,242

[26] *Kiasi hiki hakijajumuisha madeni ambayo hayajatozwa riba ya ucheleweshaji malipo.*

na riba ya ucheleweshaji wa malipo hayo Sh. 224,025,668,187, kama inavyoonekana kwenye **Kiambatisho Na. 8.7.** Riba hizi zilitozwa kwa malipo yote ya wakandarasi wa ujenzi/washauri yaliyochelewa kuendana na Kifungu cha 51.1 cha Masharti ya jumla ya mkataba.

Zaidi ya hayo, nilibaini kuwa kucheleweshwa kuwalipa wakandarasi/washauri pia kumesababisha utekelezaji wa miradi ya barabara kusimama, huku katika miradi mingine wakandarasi wakipunguza kasi ya utekelezaji kutokana na matatizo ya fedha. Hii itachangia kuongezeka kwa gharama ya miradi ili kufidia muda uliopotea.

Menejimenti ilitaarifu ofisi yangu kuwa wakati wa kuandaa makisio ya bajeti kipaumbele kilizingatia miradi mipya ya maendeleo iliyoidhinishwa, miradi inayoendelea kutekelezwa, malipo ya madeni ya wakandarasi ushauri na wajenzi pamoja na fidia kwa watu walioathiriwa na miradi. Hata hivyo, kwa sababu ya kikomo cha bajeti madeni machache yalijumuishwa katika makadirio ya bajeti. Hii imechangia kuongezeka kwa madeni ya kimkataba.

Ninapendekeza kwa Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango kuja na mikakati / sera ambayo itahakikisha madeni yanalipwa pale tu muda ulioruhusiwa kimkataba unapofika. Pia, Serikali inapaswa kuzingatia ulipwaji wa madeni yaliyopo kabla ya kuamua kuingia kwenye mikataba mipya.

b) Malipo ya awali kwa Wakandarasi yasiyo na Dhamana - Sh. 14,842,607,293

Kifungu cha 59.1 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba kinataka mwajiri kufanya malipo ya awali kwa Mkandarasi kwa kiwango kilichoidhinishwa pale tu baada ya mkandarasi kuwasilisha dhamana ya benki isiyo na masharti. Dhamana hii hutakiwa kuwa halali mpaka pale malipo haya ya awali yatakapolipwa.

Kinyume na sharti hilo hapo juu, nilibaini kuwa TANROADS alifanya malipo ya awali kwa Wakandarasi yenye jumla ya Sh. 14,842,607,293 ambayo hayakuwa na dhamana. Hii ilitokana na dhamana zilizotolewa

mwanzoni kuisha muda wake kabla ya fedha hizo kurudishwa; pia wakandarasi hawakuagizwa kuongeza muda wa dhamana hizo. Tazama jedwali hapo chini

Jedwali Na. 47: Malipo ya awali yasiyo na dhamana

Mkataba Na.	Maelezo ya Mkataba	Jina la Mkandarasi	Muda wa kuisha kwa Dhamana	Kiasi cha Dhamana	Kiasi cha Malipo ya awali yasiyo na dhamana.
TRD/HQ/1053/2016/17	Uboreshaji wa Barabara ya Mpemba -Isongole (Km 50.3)	M/S China Geo Engineering Corporation	31/5/2019	10,372,756,997	2,978,998,280
TRD/HQ/1052/2016/17	Uboreshaji wa Barabara ya Tabora- Urambo-Kaliua; Sehemu ya barabara ya Urambo-Kaliua (28KM)	M/S Salum Motor Transport Co. M/S Anam Road Work Co and M/S Jossam Company Lt JV	31/12/2019	5,501,204,266	2,794,444,185
TRD/HQ/1054/2016/17	Uboreshaji wa Njombe-Moronga Kipande 1	M/S China Henan International Coorperation Group	1/12/2019	15,888,639,013	9,069,164,828
Jumla					14,842,607,293

Chanzo: *Barua ya mapungufu Kwa Menejimenti*

Ni maoni yangu kwamba, kuna hatari ya kupoteza fedha za walipakodi pale ambapo mkandarasi atatelekeza mradi kabla ya kurudisha malipo ya awali. Kwa hivyo, napendekeza menejimenti ya TANROADS kuongeza usimamizi wa kutosha na kuhakikisha kuwa malipo haya ya awali yanalindwa na dhamana au fedha yote imerejeshwa na mkandarasi husika.

8.2.4.3.2 Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA)

Wakati wa ukaguzi wa shughuli za Wakala nilibaini mapungufu kadhaa juu ya usimamizi wa mikataba mitano (5) ya ukarabati na usambazaji wa vivuko ambayo iliingiwa na M/s Songoro Marine Transport Ltd kama inavyoonekana hapo chini; na maelezo zaidi katika **Kiambatisho 8.8.**

a) **Ukarabati wa kivuko cha MV. Misungwi katika Kituo cha Kigongo – Busisi mkoani Mwanza**

   Kwenye mkataba huu nilibaini kuwa mkataba ulitekelezwa baada ya muda wa kukamilika (tarehe 30 Novemba 2019). Mkandarasi alishindwa kutoa mpango kazi wa kiusanifu tangu tarehe 30 Agosti 2019; na Malipo ya awali ya Sh. 153,585,600 yalikuwa na dhamana ya Bondi badala ya dhamana ya Benki ikiwa kinyume na Kifungu cha 54.1 cha GCC.

b) **Ununuzi wa kivuko kipya kitakachofanya safari kati ya Chato - Mharamba na Nkome wilayani Chato**
   Kwenye mkataba huu nilibaini kuwapo kwa kasi ndogo ya utekelezaji wa mradi; ambapo maendeleo ya jumla yakiwa asilimia 49, huku asilimia 70 ya muda wa kukamilika kwa mradi ukiwa umepita. Msambazaji alipokea malipo ya Sh. 316,037,343 kwa ajili ya kukata bima ya mradi lakini nyaraka za bima hazikuwasilishwa. Aidha mpango kazi wa kisanifu haukuwasilishwa na mkandarasi tangia kuanza kwa mradi tarehe 13 Mei 2019. Pia malipo ya awali ya Dola za Marekani 114,069.51 yalikuwa na dhamana ya bondi badala ya dhamana ya benki kinyume na kifungu 54.1 cha GCC.

c) **Ununuzi wa kivuko kipya kitakachofanya safari kati ya Mafia na Nyamisati, wilaya ya Mafia mkoani Pwani**
   Kwenye mkataba huu nimebaini kwamba, malipo ya awali aliyopewa msambazaji kama sehemu ya fedha za kigeni ya Sh. 449,445,675 hayajalindwa na dhamana ya benki. Pia msambazaji amelipwa kiasi cha Sh. 527,365,178 kwa ajili ya bima ya mradi lakini haikuwasilishwa.

d) **Ukarabati mkubwa wa kivuko cha MV – Kigamboni mkoa wa Dar es Salaam.**
   Wakati wa Ukaguzi wa mkataba huu nilibaini kuwa, mkataba ulitekelezwa zaidi ya muda wa kukamilika kwa mradi, wa tarehe 29 Julai 2019, ikiwa zimepita siku zaidi ya 100 bila ya kukatwa tozo ya ucheleweshaji ya Sh. 109,279,800. Bondi ya kulinda utendaji kazi wa mkandarasi (Performance Bond) yenye thamani ya Sh. 109,279,800 iliyotolewa na Kampuni ya Bima ya Metropolitan Tanzania iliisha muda wake mnamo tarehe 30 Machi 2019, lakini haikuongezwa muda. Mkataba ulisainiwa kwa gharama ya Sh.1,092,798,000 kinyume na makubaliano ya gharama ya Sh. 1,067,369,491.53 yaliyofikiwa kwenye kikao cha makubaliano(negotiation meeting) na hivyo kuchangia ongezeko la Sh. 25,428,508 bila ya kuwapo kwa sababu zozote za msingi. Pia, Mkandarasi alipewa Sh. 15,000,000 kwa ajili ya malipo ya Bima lakini bima hiyo haikuwasilishwa.

e) **Ununuzi wa Kivuko Kipya kitakachofanya safari Kati ya Kayenze na Bezi, Wilaya ya Ilemela Mkoani Mwanza.**
   Katika mapitio ya mkataba nimebaini kuwa, Wakala ulibadilisha asilimia ya malipo ya awali kutoka asilimia 10 hadi 30 ya mkataba bila kupata idhini ya Bodi ya Zabuni na hivyo kupelekea malipo ya Sh 816,256,331.61 kulipwa kwa Mkandarasi.

Ni maoni yangu kwamba udhaifu ulioainishwa hapo juu umechangiwa na uwezo mdogo wa Wakala katika kusimamia miradi. Hii inaweza sababisha kukosekana kwa thamani halisi ya Fedha.

Kwa hivyo, napendekeza menejimenti ya TEMESA ihakikishe miradi yote inasimamiwa vizuri na inakamilishwa ndani ya wakati. Pia, kubuni njia madhubuti ya usimamizi wa ndani juu ya usimamizi wa miradi na kuwawezesha watumishi wa wakala kwa mafunzo ya ugavi na usimamizi wa mikataba.

8.2.4.3.3 Wakala wa Barabara za Vijijini na Mijini (TARURA)

TARURA ilianzishwa kupitia Gazeti la Serikali Na. 211 la tarehe 12 Mei 2017 kwa lengo la kutoa matengenezo endelevu na ya gharama nafuu ya mtandao wa barabara vijijini na mjini ili kusaidia maendeleo ya kiuchumi kwa jamii ya Watanzania. TARURA ilikasimishwa usimamizi wa miradi ya Mfuko wa Barabara kutoka Mamlaka ya Serikali za Mitaa. Katika mapitio ya utekelezaji wa miradi ya TARURA nimebaini mambo yafuatayo:

a) Hasara iliyopatikana kutokana na usimamizi usioridhisha wa Manunuzi na Mikataba – Sh. 280,351,400

Wakati wa ukaguzi wa TARURA juu ya manunuzi na usimamizi wa mikataba kueandena na sheria na matakwa ya kimkataba nilibaini hasara iliyotokana na manunuzi na usimamizi mdogo wa kandarasi kama inavyoelezwa hapo chini:

b) Kukosekana kwa usawa uliopelekea Mzabuni mwenye bei ya chini kuondolewa kwenye mchakato wa Zabuni na kusababisha hasara ya Sh. 44,956,000

Ukaguzi wa Mkataba Na. AE/092/2018/2019/KLI/W/40 wa Uboreshaji wa Barabara ya Mji wa Mwanga kwa kiwango cha tabaka mbili za lami (Maliasili-Sokoni, Kanisani - Ujenzi na Sokoni) nimebaini kwamba;

TARURA - Kilimanjaro aliingia Mkataba wenye thamani ya Sh. 413,139,000 na M/s Checotic Tanzania Ltd mnamo tarehe 15 Machi 2019. Hatahivyo, taarifa kutoka kamati ya tathmini ya Zabuni ilionesha kuwa M/s Checotic Tanzania Ltd alishinda Zabuni husika baada ya kuondolewa kwa Mzabuni M/s Bona & Hubert Ltd mwenye gharama ndogo ya Sh. 368,183,000 kutokana na kigezo cha kuwasilisha vifaa vya ujenzi na wataalamu vinavyofanana na vya

kwenye Zabuni nyingine yenye Na AE/092/2018/2019/KLI/W/36. Hata hivyo, ilibainika kuwa Mzabuni aliyeshinda M/s Checotic Tanzania Ltd naye aliwasilisha vifaa vya ujenzi kwenye zabuni hiyo ambavyo vilifanana na alivyowasilisha kwenye Zabuni aliyoshinda. Uamuzi huu ulisababisha Wakala kukosa nafasi ya kuokoa kiasi cha Sh. 44,956,000 (413,139,000 - 368,183,000) kwa kutomteua Mzabuni mwenye gharama nafuu na kusababisha hasara.

c) Hasara iliyotokana na mpango duni wa manunuzi Sh. 150,377,400

Kifungu kidogo cha 49 (1) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011 (iliyorekebishwa mwaka 2016) inaitaka taasisi ya manunuzi kuandaa mpango wake wa manunuzi wa kila mwaka kwa ubora ili (a) kuzuia manunuzi ya dharura inapowezekana; na (b) kujumuisha mahitaji pale inapowezekana, ndani ya taasisi ya manunuzi na kati ya taasisi za manunuzi ili kupata thamani halisi ya fedha na kupunguza gharama za manunuzi.

Nimebaini kuwa, TARURA Makao makuu ilifanya manunuzi ya mashine 300 za ukusanyaji mapato kwa thamani ya Sh. 256,850,100 (Sh. 856,167 kwa mashine) kwa mkataba wenye nambari AE/092/2018/2019/HQ/CR/01. Hata hivyo, baada ya miezi mitano alifanya manunuzi mengine ya mashine 2000 za ukusanyaji mapato kwa jumla ya Sh.709,818,400 (Sh. 354,909 kwa mashine) kwa mkataba wenye nambari AE/092/2018/2019/HQ/CR/25.

Ni maoni yangu kwamba, Wakala ingeokoa jumla ya Sh.150,377,400[27] kwa kujumuisha mashine 300 za ukusanyaji mapato chini ya mkataba: AE/092/2018/2019/HQ/CR/01 kwenye mkataba wenye nambari: AE/092/2018/2019/HQ/CR/25 na kununua kwa bei nafuu ya Sh. 354,909 kwa mashine badala ya Sh. 856,167 kwa mashine. Pia nilibaini kwamba mashine hizo 300 za kukusanyia mapato zilinunuliwa kwa njia ya manunuzi ya dharura ambayo ilichangia kuongezeka kwa gharama

[27] *Mashine 300 x (Sh. 856,167 - Sh. 354,909)*

na ilikua kinyume cha Kifungu Na. 49 (1) (a na b) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011 (iliyorekebishwa mwaka 2016).

d) Hasara iliyotokana na kushindwa kudai fedha ya Dhamana ya utendeji kazi wa Mkandarasi kwa mkataba uliovunjwa - Sh. 54,074,000

Ukaguzi wa mkataba wenye nambari AE/092/2018/2019/HQ/CR/11 kati ya TARURA Makao Makuu na Msambazaji M/S Climate Consult (T) Ltd wa ununuzi wa mashine 1,500 za ukusanyaji wa mapato (POS) kwa makubaliano ya kipindi cha miezi minne tokea siku ya kusaini mkataba ya tarehe 21 Desemba 2018 ulibaini kuwa;

Mkataba huo ulivunjwa kwa barua namba BA.310/312/15/26 ya tarehe 1 Aprili 2019 kwa kukiuka masharti ya mkataba kwa kushindwa kusambaza mashine hizo. Hata hivyo, dhamana ya benki ya utendaji kazi yenye nambari CBAT/016/2019 na thamani ya Sh. 54,074,000 iliachwa mpaka kuisha muda wake wa tarehe 21 Aprili 2019 bila kiasi hicho cha fedha kukombolewa benki na kusababisha hasara.

e) Hasara iliyotokana na malipo ya kazi za ujenzi wa barabara ambazo hazikufanyika - Sh. 30,944,000

Ukaguzi wa mkataba wenye nambari AE/092/2019/KG/W/05 kati ya TARURA Kigoma na M/s SK Building & Civil Engineering Co. Ltd wa Ujenzi wa mfereji wa maji mengi (2.08Km) Ntovye kwenye Manispaa ya Kigoma kwa thamani ya Sh. 220,791,400 uilibaini kuwa;

Mwajiri alidhinisha ongezeko la kazi la kiasi cha Sh. 30,944,000 kwa kuongeza upana wa barabara kutoka mita 7 kwenda mita 10.5 na kusababisha ongezeko la gharama za mradi kufikia Sh. 251,735,400. Hata hivyo, katika kipindi cha kutembelea mradi nilibaini kuwa barabara ilitengenezwa kwa upana kati ya mita 6.8 na mita 8.5, kinyume na matakwa ya upana wa mita 10 huku mkandarasi akilipwa kiasi cha Sh. 251,680,060 kati ya gharama za ongezeko za Sh. 251,735,400. Hii imepelekea malipo kufanyika kwa ongezeko la kazi ambalo halikutekelezwa na kusababisha hasara inayofikia Sh. 30,944,000.

Kutokana na mapungufu yaliyoelezwa hapo juu, ni maoni yangu kwamba hasara kwa ujumla ni Sh. 280,351,400 inapelekea kutopatikana kwa thamani halisi ya fedha kwa manunuzi yaliyofanywa.

Kwa hivyo, napendekeza menejimenti ya TARURA katika utekelezaji wa majukumu yao, kuhakikisha wanafikia viwango vya juu zaidi vya usawa kwa kuzingatia- (a) usawa wa fursa kwa wazabuni wote (b) usawa kwa pande zote; na (c) hitaji la kupata thamani halisi ya fedha kwa kulipa bei nafuu na ubora wa kazi kwa kuzingatia viwango vilivyowekwa.

f) Ongezeko la Mkataba Zaidi ya Asilimia 15 bila idhini ya Mamlaka inayopitisha bajeti na Bodi ya Wazabuni Sh. 188,251,059

Kanuni Ndogo 110 (4) ya PPR, 2013 (iliyorekebishwa mwaka 2016) inataka "Marekebisho ya Mkataba kutoongeza gharama ya mkataba kwa zaidi ya asilimia 15 ya gharama za awali bila ya kupata idhini ya mamlaka inayopitisha bajeti. Vivyo hivyo, Kanuni Ndogo Na. 110 (5) ya PPR, 2013 (iliyorekebishwa mwaka 2016) inataka, "tofauti zilizopendekezwa kama vile nyongeza au punguzo ambazo sio ndogo au hazitokani na mkataba na ambazo zinabadilisha dhumuni, ukubwa na kusudi la mkataba kwa namna yoyote ile liwasilishwe kwa bodi ya wazabuni kupata idhini kabla ya maelekezo kutolewa kwa Mzabuni".

Kinyume na agizo hilo hapo juu, nilibaini kuwa TARURA katika Wilaya ya Mkuranga na Namtumbo iliamuru utekelezaji wa ongezeko la Mkataba kwa thamani ya Sh. 188,251,059 ambapo gharama ya ongezeko hili ni zaidi ya asilimia 15 ya mkataba wa awali kabla ya kupata idhini ya Mamlaka inayopitisha Bajeti na Bodi ya Zabuni. Rejea Jedwali la hapo chini:

Jedwali Na. 48: Jedwali: Ongezeko la Mkataba bila idhini ya Bodi ya Zabuni

Na	Mkoa	Gharama za awali za Mkataba	Gharama mpya za Mkataba	Ongezeko	Asilimia ya ongezeko	Maelezo
1	Pwani - Wilaya ya Mkuranga Mkataba Na: AE/092/CR/2018-19/W/43	584,866,700	494,166,700	90,700,000	16	Ukarabati wa Barabara ya Kimanzichana -Mkamba-Chamgoi
2	Ruvuma - Wilaya ya NamtumboMkataba. Na: AE/092/RVM/2018-19/W/31	81,414,460	178,965,519	97,551,059	120	Ujenzi wa Daraja la zege Shule ya Msingi Mfuate - Miembeni - Mto Luegu - Barabara ya Mgombasi
	Jumla	**666,281,160**	**673,132,219**	**188,251,059**		

Chanzo: *Barua ya mapungufu TARURA*

Ilibainika kuwa sababu kubwa ni kutozingatiwa kwa kanuni tajwa za manunuzi na hii inaweza kusababisha utumiaji mbaya wa fedha za walipakodi.

Kwa hivyo napendekeza menejimenti ya TARURA kufuata maelekezo ya Kanuni ndogo. 110 (4) na (5) ya PPR, 2013 (iliyorekebishwa mwaka 2016) na pia, upungufu wa kutofuata kanuni za manunuzi uchunguzwe na hatua stahiki zichukuliwe kwa wahusika.

8.2.4.3.4 Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)

Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) ni taasisi ya umma iliyoanzishwa kama Wakala chini ya Wizara ya Kilimo kwa madhumuni ya kuhakikisha upatikanaji wa chakula wakati wa uhaba wa chakula. Katika ukaguzi wa shughuli za NFRA nilibaini yafuatayo:

a) Hasara iliyopatikana kwa kuhamisha eneo la ujenzi baada ya kazi za ujenzi kuanza Sh. 691,451,121

Ukaguzi niliofanya kwenye Mkataba wenye Na. AE 054/2015/2016/HQ/W/19 kati ya Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA) na UNIA ARAJ REALIZACJE.SP. ZO.O ya Poland wa ubunifu, ugavi, ufungaji, usimikaji, upimaji na utekelezaji wa jengo la ghala, na ukarabati wa vifaa vilivyopo katika Jengo Na 4, 5 na 8 Katika Wilaya ya Sumbawanga, Mpanda na Babati kwa gharama ya Dola za Marekani 20,280,806 na muda wa kipindi cha miezi 18 nilibaini kwamba:

Mkandarasi aliagizwa na Mshauri Elekezi (Wakala wa Majengo Tanzania) kuhamia kwenye eneo jipya la ujenzi lenye nambari ya kiwanja 806 na 807 kutoka kwenye eneo la awali lenye nambari ya kiwanja 794 na 795. Hata hivyo, nilibaini kuwa kwenye eneo la awali kiasi cha Dola 300,530.31 sawa na Sh. 691,451,121 zilitumika katika shughuli mbalimbali za ujenzi kama vile kazi za muda, kutayarisha eneo, kuondoa mimea, kuondoa tabaka la juu la udongo, kuchimba, kuweka uzio kwa zege la kiwango 20, zege la kiwango 25, zege la kiwango 30, kuondoa uzio, kuweka uzio mpya, kuanda michoro mipya, barabara za ndani na kazi za nje.

Menejimenti ilitaarifu ofisi yangu kwamba uhamishaji huo wa eneo la ujenzi ulisababishwa na Halimashauri ya mji wa Babati kugawa eneo husika kwa taasisi mbili za TANESCO na NFRA. Ilibainika pia Halmashauri ilitoa idhini ya ujenzi iliyowezesha Wakala kufanya tathmini ya athari za mazingira na jamii na pamoja kufanya uchunguzi wa miamba na udongo (Geotechnical Investigation), ambapo tafiti hizo hazitaweza kutumika kwenye eneo jipya la ujenzi. Hata hivyo, ilibainika NFRA alipeleka hati ya madai kwa halmashauri ya mji wa Babati kurudisha gharama, zilizotumika walakini gharama hizo hazikuwa zimerudishwa mpaka kipindi cha ukaguzi.

Ni maoni yangu kwamba, hasara iliyopatikana imetokana na uzembe wa Halmashauri ya Babati; kwa hiyo, napendekeza Wakala kutafuta gharama halisi ya hasara na kiasi hicho kifidiwe na Halamashauri husika. Pia,

napendekeza OR-TAMISEMI wachunguze uzembe wa ugawaji hati mbili kwa kiwanja kimoja na hatua za kinidhamu zichukuliwe kwa wahusika.

b) Kutorudishwa kwa kiasi kilichokopwa na Wizara ya Kilimo Sh. 301,191,597.55

Katika Ukaguzi wa utendaji kazi wa Wakala nilibaini kuwa, kati ya miaka 9, Wakala aliikopesha Wizara ya Kilimo kiasi cha Sh. 1,120,689,946.52. Hata hivyo, ilibainika kuwa kiasi cha Sh. 819,498,348.97 tu ndo kilichorudishwa, huku kiasi kilichobakia cha Sh. 301,191,597.55 hakikurudishwa mpaka kipindi cha Ukaguzi Agosti 2019. Angalia Jedwali la hapo chini;

Jedwali Na. 49: Kiasi kilichokopwa bado kurudishwa

Muda wa Mkopo	Kiasi ambacho hakijarudishwa (Sh.)	%
Ndani ya Mwaka Mmoja	108,279,215.00	36
Zaidi ya mwaka mmoja mpaka minne	177,489,076.36	59
Zaidi ya miaka mitano	15,423,306.19	5
Jumla	**301,191,597.55**	**100**

Chanzo: Barua ya Mapungufu kwa Menejimenti

Ni maoni yangu kuwa, ukopaji huu wa mara kwa mara wa Wizara kwa Wakala unatakiwa kuzuiliwa kwa sababu unaathiri utekelezaji wa malengo yaliyowekwa kwenye bajeti ya mwaka ya Wakala kutokana na kutokuwepo kwa uhakika katika urudishwaji wa mikopo husika.

Kwa hivyo napendekeza Serikali kupitia kwa Katibu Mkuu Kiongozi kutoa maagizo madhubuti yatakayodhibiti ukopeshaji kati ya taasisi za Serikali. Pia, napendekeza kwa Wizara ya Kilimo kurudisha kiasi baki cha mkopo kwa NFRA.

8.2.4.3.5 Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)

Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) ni Wakala wa Serikali chini ya Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Ujenzi) ikiwa na lengo ka kutoa makazi bora kwa Serikali na Watumishi pamoja na kutoa ushauri katika masuala ya Ujenzi kwa Serikali.

a) Udhaifu uliobainika katika Ujenzi wa Majengo ya Serikali

Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) iliingia makubaliano na Taasisi nyingine za Serikali ya kujenga majengo mapya ya ofisi katika mkoa wa Dodoma (Mji Mkuu) ili kuwezesha uhamishaji wa shughuli za serikali. Katika ukaguzi wa utekelezaji wa miradi hii nilibaini udhaifu kadhaa kama ilivyoelezwa hapo chini; na maelezo ya ziada katika **kiambatisho 8.9.**

b) Usanifu na Ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Makao makuu ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC).

Katika mradi huu nimebaini hasara ya kiasi cha Sh. 8,854,624,244.25 iliyotokana na kukataliwa kwa madai ya ongezeko la kazi (Mabadiliko Na. 1 & 2). Madai haya yalikataliwa kutokana na Mkandarasi (TBA) kutekeleza kazi za ziada bila kupata idhini ya Mwajiri (NEC) kinyume na Kifungu kidogo 13.3 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba.

Pia nilibaini kwamba mkataba huu ulivunjwa mnamo Novemba 2019 na kazi za ujenzi kuhamishwa kwenda SUMA JKT. Hii inamaanisha kuwa fedha iliyotumika kugharamia kazi za ziada haitaweza kurudishwa na kuathiri mzunguko wa fedha kwenye miradi mingine.

c) Mapitio ya Usanifu, Uboreshaji na Ujenzi wa Jengo la Makao makuu ya TANROADS kwenye Kiwanja Na.8, Kitalu 'F' katika eneo la Uwekezaji la Njedengwa Manispaa ya Dodoma.

Katika kipindi cha ukaguzi Januari 2020, nilibaini maendeleo ya ujenzi hayakuwa ya kuridhisha, ambapo maendeleo ya jumla yalikuwa kwenye asilimia 30 wakati asilimia 100 ya muda wa Mkataba ukiwa umepita. Pia, nilibaini Mkandarasi TBA alifanya kazi za ujenzi bila kuwapo kwa Mkataba halali kutokana na Mkataba wa awali kwisha muda wake tangu tarehe 19 Desemba 2019.

d) Usanifu na Ujenzi wa Makao makuu na Ofisi ya Kanda ya Tume ya Maadili katika Mkoa wa Dodoma

Katika kaguzi ya mradi huu nilibaini kuwa ujenzi ulianza tarehe 5 Januari 2018 kabla ya mkataba kusainiwa tarehe 14 Juni 2019 (Mwaka mmoja na nusu baadaye)

Kwenye taarifa yangu ya mwaka uliopita nimeonesha usimamizi duni wa fedha na vifaa vya ujenzi; uhaba wa wataalamu na mashine za ujenzi pamoja na utoaji mdogo wa fedha za mradi kutoka kwa

washitiri umechangia kwa kiwango kikubwa utekelezaji usiordhisha wa miradi ya ujenzi. Kupitia taarifa hiyo nilipendekeza Menejimenti ya TBA kubuni udhibiti wa ndani madhubuti kwenye usimamizi wa miradi, lakini hakuna maboresho yaliyoonekana katika kipindi hiki cha ukaguzi.

Pia nilibaini kuwa hadhi ya Wakala wa Majengo imeendelea kuporomoka ambapo Wakala ameondolewa kwenye miradi miwili mikubwa kutokana na utekelezaji duni. Miradi hiyo ni wa ujenzi wa nyumba za makazi ya gereza la Ukonga na usanifu na ujenzi wa jengo la Ofisi ya Tume ya Uchaguzi ya Taifa (NEC). Hii inadhoofisha ukuaji wa Wakala kufikia uwezo wa kujitegemea kifedha.

Hivyo basi, napendekeza menejimenti ya TBA kuelekeza rasilimali zake katika kutekeleza jukumu lake la msingi la kutoa huduma ya ushauri huku wakitengeneza mbinu sahihi zitakazowawezesha kufanya kazi za ujenzi kwa ufasihi.

8.2.4.3.6 Wakala wa Uchimbaji Visima na Ujenzi wa Mabwawa (DDCA)

Wakala wa Uchimbaji Visima na Ujenzi wa Mabwawa (DDCA) iliundwa chini ya Wizara ya Maji. DDCA iliundwa kufuatia Sheria ya Wakala Na. 30 ya 1997 na kuzinduliwa mnamo tarehe 26 Machi 1999. Jukumu la DDCA ni kukuza vyanzo endelevu vya maji salama kwa njia bora na bei nzuri. Kusudi hili linaambatana na lengo la kitaifa la kupunguza umasikini na kuboresha afya ya watu kupitia utoaji wa maji safi, salama, na maji ya kutosha kwa wakazi wa vijijini na mjini. Wakati wa Ukaguzi wa Wakala nilibaini yafuatayo:

a) Utelekezaji wa Mashine za Majaribio ya Kusukuma Maji kwa Kipindi cha Miaka 6 - Sh. 840,000,000

Wakati wa ukaguzi wa Mali za Kudumu nilibaini kuwa Wakala alinunua vifaa vya pampu 5 vya kusukuma maji kwa gharama ya Sh. 840,000,000 toka mwaka 2014. Hata hivyo, vifaa hivyo vilionekana kutekelezwa makao makuu ya Wakala katika eneo la kuegesha magari bila kutumika kwa muda wa kipindi cha miaka 6.

Niliomba vitabu vya kumbukumbu za matumizi ya vifaa husika, na kupewa taarifa na Wakala kuwa hakukuwepo na vitabu hivyo vya kumbukumbu kwa kuwa vifaa hivyo havikutumika toka kununuliwa kwake. Vifaa hivi vilinunuliwa kutoka fedha za WSDPI kwa madhumuni ya shughuli za upimaji.

Menejimenti ya Wakala ilitaarifu ofisi yangu kwamba, mahitaji ya aina ya vifaa hivi vya majaribio ya kusukuma maji yalikuwa kuweza kufanya kazi kwenye majenereta ya umeme, mashine ya kunyanyulia vitu lakini mabehewa (trailer) hayakutazamiwa katika hitaji kama njia ya kuwezesha ufanyaji kazi wa vifaa hivi. Hata hivyo, vifaa hivi vilipatikana vikiwa kwenye mabehewa na kuwa vigumu kutumika katika mazingira yetu yenye hali mbaya za kijografia

Kutokana na hayo, ni maoni yangu kuwa mchakato wa ununuzi haukuzingatia vigezo vya mahitaji ya vifaa hivi kwa muda huo. Na hii inasababisha kutopatikana kwa thamani halisi ya fedha iliyotumika kwa manunuzi hayo. Pia, hali ya vifaa hivyo itaendelea kudorora kwa uchakavu kutokana na muda.

Ninapendekeza kwa menejimenti ya DDCA kutafuta suluhisho mbadala la kuhakikisha kuwa vifaa hivi vinatumika kufikia lengo lililokusudiwa. Pia, napendekeza udhaifu ulioainishwa kuchunguzwa na taasisi za uchunguzi ili kubaini kama kuna uzembe wowote katika hatua ya ununuzi.

8.3 Masuala yaliobainika katika Kaguzi za Taasisi za Serikali

Katika kaguzi za utendaji kazi wa taasisi za Serikali nimebaini mapungufu kama ilivyoelezwa hapo chini:

8.3.1 Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)

Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) ina jukumu la uandikishaji na utoaji wa vitambulisho vya taifa kwa wananchi na wakazi wanaotambulika kisheria. Wakati wa Ukaguzi wa NIDA nilibaini mapungufu yafuatayo:

a) Mwenendo mdogo wa utoaji wa Nambari na Kadi za Vitambulisho vya Taifa

Katika mapitio ya takwimu ya uzalishaji wa Vitambulisho vya Taifa kwa mwezi Februari 2020 nilibaini kwamba NIDA iliandikisha watu 21,692,122 kati ya kadirio la watu 24,008,729. Hata hivyo, kati ya watu 21,692,122 walioandikishwa ni watu 17,100,178 waliopatiwa nambari za Vitambulisho vya Taifa, huku idadi iliyobakia ya watu 4,591,944 (sawa na asilimia 21) ikiwa bado haijapata Nambari hizo.

Pia, nilibaini kuwa kati ya watu 17,100,178 waliopata nambari za Vitambulisho vya Taifa, ni kadi za watu 5,996,304 ndizo zilizotengenezwa huku idadi iliyobakia ya watu 11,103,874 wenye Nambari za Vitambulisho (sawa na asilimia 65) wakiwa bado hawajapata Kadi za Vitambulisho.

Baada ya kubaini uzalishaji mdogo wa vitambulisho, nilipitia uwezo wa mfumo, wa uzalishaji wa Kadi za Vitambulisho na kugundua kwamba NIDA ilifanya ununuzi wa mashine mpya ya chapa Vitambulisho kutoka kwa M/s Atlantic Zeiser GmbH kwa gharama ya Euro 3,304,650 kupitia Mkataba wenye Nambari EA/061/2018-2019/HQ/G/01-Lot 3 wa tarehe 22 Julai 2019. Hata hivyo mashine hiyo ilishindwa kufanya kazi kwa sababu bakaa ya kadi haikuendana na mfumo uliopo kwenye mshine hiyo ya chapa na hivyo, kusababisha ugumu kwenye uzalishaji wa Vitambulisho hivyo.

Ni maoni yangu kwamba, ucheleweshaji wa utoaji wa nambari za vitambulisho vya Taifa kwa raia wanaostahili utazuia upatikanaji wa mawasiliano ya simu za mkononi kwa kuwa usajili wa laini za simu unataka mtumiaji kuwa na nambari ya kitambulisho cha taifa. Kukosekana kwake kumepelekea makampuni ya simu kufuata maelekezo ya kuzifungia laini zote ambazo hazijasajiliwa kuanzia Januari 2020.

Hivyo, napendekeza menejimenti ya NIDA kuharakisha mchakato mzima wa utoaji wa nambari za vitambulisho vya utaifa ili kuwezesha watumiaji wa simu za mkononi kufuata maagizo ya TCRA ya kuhakikisha laini zote za simu zinasajiliwa.

b) Uwezekano wa Hasara kutokana na kutokukusanywa kwa Malipo ya awali yaliyofanywa kwenye Mkataba ulioisha muda wake – Sh. 28,215,446,470

Tarehe 21 Aprili 2011, NIDA iliingia kwenye makubaliano ya kimkataba na IRIS Corporation Berhad ya Malaysia kwa ununuzi wa bidhaa na vifaa vya utekelezaji wa mfumo wa Kadi za Taifa kwa kutumia teknolojia ya kisasa kwa gharama ya Dola 149,956,303 kwa muda unaoishia tarehe 13 Septemba 2016; na baadae kusogezwa mpaka tarehe 14 Machi 2018.

Katika ukaguzi wa mkataba huu nilibaini kuwa mkandarasi alilipwa malipo ya awali yenye thamani ya Dola za Marekani 29,991,260 (sawa na Sh. 47,992,080,000) mnamo tarehe 16 Septemba 2011. Hata hivyo, ni kiasi cha Sh. 19,776,633,530 ndicho kilichorudishwa na mkandarasi mpaka muda wa ukaguzi wa Januari 2020, huku kiasi kilichobakia cha Sh. 28,215,446,470 kikiwa hakijarudishwa japokuwa mkataba uliisha muda wake tokea 14 Machi 2018 (Miaka 2 nyuma).

Pia, ukaguzi wangu wa ziada ulibaini kuwa Mkandarasi alikuwa na madai ya Kiasi cha Dola za Marekani 5,933,536.56 (sawa na Sh. 13,651,584,240.42), ambapo madai hayo hayatoshi kufidia kwa ujumla deni la malipo ya awali ya Sh. 28,215,446,470.

Ni maoni yangu kwamba, udhaifu umetokana na usimamizi usioridhisha wa mkataba huu na NIDA. Hii inaweza kuchangia upotezaji wa fedha za mlipakodi pale ambapo hapatakuwa na njia madhubuti itakayosaidia upatikanaji wa fedha hiyo.

Napendekeza kwa Menejimenti ya NIDA kufidia deni la malipo ya awali la Sh. 28,215,446,470 na madai ya mkandarasi yenye thamani ya Sh. 13,651,584,240.42 na kuhakikisha kiasi kilichobakia cha Sh. 14,563,862,229.58 kinakusanywa kutoka kwa Mkandarasi. Pia, wizara mama (Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi) ifuatilie kuhakikisha Mamlaka inakusanya deni hilo.

c) Upotevu wa Vifaa vinavyosaidia Mashine za Biometrika za Uandikishaji wa Wapiga kura (BVR)

NIDA ilianzisha ofisi kwenye wilaya mbalimbali na kuziwezesha kwa mashine mahususi za biometrika za uandikishaji wa wapigakura ili kusaidia katika shughuli za uandikishaji wa Vitambulisho vya taifa.

Hata hivyo, ukaguzi wangu wa taarifa ya vifaa vya teknolojia ya mawasiliano na habari ulibaini kuwa vifaa vilivyotolewa kwa ajili ya kutumika na mashine za BVR vilipotea kwenye Halmashauri mbalimbali, kama inavyoelezwa kwenye Jedwali la hapo chini;

Jedwali Na. 50: Upotevu wa Vifaa katika Ofisi za Wilaya kwenye Ofisi za NIDA

Na.	Aina ya Kifaa kilichopotea	Idadi	Mkoa	Mahali
1	Laptop	1	Tabora	Kaliua
2	Kamera	1	Tabora	Kaliua
3	Solar	1	Tabora	Uyui
4	Kamera	1	Tabora	Uyui
5	Disk	1	Tabora	Tabora CBD
6	Laptop	1	Tabora	Tabora CBD
7	Laptop	1	Tabora	Tabora CBD
8	Adaptor	1	Tabora	Tabora CBD
9	Kamera	1	Njombe	Njombe Wilaya
10	Kamera	1	Njombe	Njombe Wilaya
11	Kamera	1	Iringa	Iringa Wilaya
12	Laptop Lenovo	1	Iringa	Iringa Wilaya
13	Laptop	2	Arusha	Arumeru Wilaya
14	Kamera	2	Arusha	Arumeru Wilaya
15	Desktop	1	Arusha	Arumeru Wilaya
16	Extension	2	Arusha	Arumeru Wilaya
17	Dermalog	1	Arusha	Arumeru Wilaya
18	Laptop	9	Arusha	Arumeru Wilaya
19	Kamera Canon	4	Arusha	Arumeru Wilaya
	Jumla	33		

Chanzo: Barua ya mapungufu kwa menejimenti

Menejimenti iliitaarifu ofisi yangu kuwa imewasiliana na OR-TAMISEMI kuhusiana na vifaa vilivyoibiwa ambao ndio wana jukumu la

kusimamia maswala ya Halmashauri za Wilaya. Hata hivyo, natambua ukosefu wa vifaa hivi unapunguza kasi ya shughuli za uandikishaji.

Kwa hivyo, napendekeza NIDA ichukue hatua za haraka kuhakikisha upatikanaji mbadala wa vifaa vyote vilivyopotea ili kurejesha kasi ya uandikishaji. Pia, NIDA inashauriwa kuhakikisha usalama wa vifaa vya usajili na kuhakikisha hatua stahiki zinachukuliwa ili kurejesha vifaa vilivyopotea pamoja na hatua za kisheria zinachukuliwa kwa wahusika wa wizi.

8.3.2 Wakala wa Nishati Vijijini (REA)

Wakala wa Nishati Vijijini (REA) ni chombo kinachojitegemea chini ya Wizara ya Nishati ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Jukumu lake kuu ni kukuza na kuwezesha upatikanaji huduma bora na za kisasa za nishati katika maeneo ya vijijini kwa Tanzania Bara.

a) Kasi ndogo ya kuunganisha umeme kwa wateja wa maeneo ya Vijijini

REA iliingia mkataba na wakandarasi mbalimbali wa kusambaza na kuweka nyaya za umeme mdogo na wa kati, kusambaza mitambo ya kupoza na kukuza umeme (transformers) na kuwaunganishia umeme wateja katika maeneo yasiyo na umeme kwa upande wa Tanzania Bara chini ya Awamu ya III na ya I kwa kipindi cha muda wa miezi 24.

Mapitio ya taarifa ya utekelezaji wa miradi kwa kipindi cha Januari 2020 pamoja na kutembelea maeneo ya ujenzi katika mikoa 13 yalibaini kuwa, maendeleo ya utekelezaji wa miundombinu yalikuwa yanendelea vizuri. Hata hivyo, kulikuwa na kasi ndogo ya uunganishaji wa umeme, ambapo kati ya makadirio ya wateja 8,462 waliotarajiwa kufungiwa umeme wa 3PH, ni wateja 625(7%) tu ndo waliounganishwa. Aidha, kati ya wateja 90,606 waliotarajiwa kuunganishwa na umeme wa 1PH, ni wateja 21,820 (24%) ndio waliounganishwa, huku muda wa mradi wa Juni 2020 ukiwa umebakia miezi 6 kukamilika. Kwa maelezo zaidi angalia Jedwali la hapo chini;

Jedwali Na. 51: Hali halisi ya uunganishaji umeme kwa wateja kuendana na malengo ya kimkataba

Mkoa	Matarajio ya idadi ya wateja kuunganishwa na umeme wa 3PH-	Waliounganishwa		Matarajio ya idadi ya wateja kuunganishwa na umeme wa 1PH-	Waliounganishwa	
		Namba	%		Namba	%
Kilimanjaro	778	5	1%	7,326	668	9%
Singida	864	121	14%	8,660	781	9%
Morogoro	889	55	6%	8,512	1,422	17%
Mtwara	585	22	4%	5,454	1,390	25%
Lindi	533	13	2%	4,795	1,347	28%
Manyara	578	68	12%	5,348	1,715	32%
Tanga	153	77	50%	5,784	1,791	31%
Arusha	126	41	33%	5,428	2,013	37%
Geita	1011	72	7%	11,933	3,552	30%
Mwanza	968	42	4%	8,716	2,201	25%
Kagera	917	8	1%	8,235	1,950	24%
Dodoma	1060	101	10%	10,415	2,990	29%
Jumla	8462	625	7%	90,606	21,820	24%

Chanzo: *Barua ya mapungufu kwa menejimenti*

Menejimenti ilinitaarifu kwamba, kasi ndogo ya kuwaunganishia umeme wateja ilitokana na mambo kadhaa kama kutopatikana kwa nyaya za ABC (Conductors), wateja kukosa utayari wa kufunga nyaya za umeme ndani ya nyumba zao, pamoja na kulipia gharama ya kuunganishiwa umeme. Hatahivyo, ni maoni yangu kwamba ucheleweshaji zaidi utaadhiri malengo ya serikali ya kuunganisha Vijiji vyote kwa umeme wa bei rahisi.

Kwa hivyo, napendekeza REA: (a) kuwa na mpango wa uhamasishaji ili kuelimisha jamii ya vijijini umuhimu wa umeme katika kuinua uchumi wao; (b) kuwataka wakandarasi wote kuwasilisha ratiba za upokeaji wa vifaa na kuhakikisha kufuatwa kwa masharti ya mkataba yanayohusu uwasilishaji wa vifaa kwa wakati.

b) Ulipaji wa Mishahara kwa Wafanyakazi wasio hudumu kwenye Wakala wa Nishati Vijijini – Sh. 146,021,086.40

Ukaguzi nilioufanya kwenye mfumo wa mshahara wa REA kwa mwaka wa fedha 2018/2019 ulibaini kwamba kiasi cha Sh. 146, 021,086.40 kimelipwa kwa wafanyakazi wanne (4) kama mshahara wa mwezi Juni mpaka Oktoba 2019. Hata hivyo, wafanyakazi hao waligundulika kuwa wamehamia katika taasisi nyingine za serikali.

Pia, nilibaini kuwa menejimenti ya REA ilichelewesha kuijulisha OR-UTUMISHI kuwaondoa watumishi hao kwenye mfumo wa mshahara wa Wakala kama inavyothibitika kwenye barua yenye Nambari ya Utambulisho: CAB/143/166/01/VOL.II/84 & 96 ya tarehe 4 Oktoba 2019 and 7 Novemba 2019. Hii imechangia sana kutokea kwa matumizi haya yasiyo ya lazima.

Menejimenti iliitarifu ofisi yangu kuwa Wakala iliagizwa kuwalipa watumishi hao waliohamishwa sababu mishahara yao ilikuwa kwenye bajeti ya Wakala kabla ya uhamisho huo. Pia, mishahara yao ilikuwa mikubwa kuliko ya taasisi walizohamishiwa. Hata hivyo ushahidi wa agizo hilo haukuwasilishwa katika kipindi cha ukaguzi. Hivyo ni maoni yangu kuwa udhaifu huu unaweza kusababisha ulipaji wa mara mbili wa mshahara au kuwapo kwa watumishi hewa kama hatua hazitachukuliwa na udhibiti wa ndani wa Wakala.

Hivyo, napendekeza menejimenti ya REA kuhakikisha kunakuwa na udhibiti madhubuti juu ya usimamizi wa mishahara. Pia mapungufu haya yachunguzwe na OR-UTUMISHI ili kuhakikisha kwamba watumishi hao hawanufaiki na mshahara miwili.

8.3.3 Kampuni ya Hodhi ya Mzinga

a) Hasara iliyotokana na Miradi ya Ujenzi, Sh. 318,150,958.15

Katika ukaguzi wa shughuli za kampuni ya Mzinga Holding nilibaini kuwepo kwa hasara ya Kiasi cha Sh. 318,150,958.15 katika ujenzi wa majengo manne ya Ofisi za serikali katika Mji wa Serikali Ihumwa, Dodoma. Hasara hii ilitokana na matumizi ya mradi ya Sh.

3,494,321,198.15 kuzidi kiasi cha Sh. 3,176,170,240 kilichopokelewa. Kama inavyooneshwa kwenye Jedwali la hapo chini;

Jedwali Na. 52: Mapato na Matumizi ya Mradi (Sh)

Na.	Mradi	Mapato ya Mradi	Kiasi kilichotumika kwenye mradi	Utofauti
1.	Ofisi ya Waziri Mkuu-Ihumwa Dodoma	1,081,644,660.00	1,296,194,434.86	214,549,774.86
2.	Wizara ya Madini-Ihumwa Dodoma	1,026,108,080.00	1,083,610,227.55	57,502,147.55
3.	Wizara ya Afya-Ihumwa Dodoma	1,068,417,500.00	1,114,516,535.74	46,099,035.74
Jumla (Sh.)		**3,176,170,240**	**3,494,321,198.15**	**318,150,958.15**

Chanzo: *Barua ya Mapungufu kwa Menejimenti*

Menejimenti ilinitaarifu kwamba hasara hii ilitokana na makadirio ya miradi hii kutoka kwa Mshauri Elekezi ambaye ni Wakala wa Majengo Tanzania kukosa uhalisia na pia nilibaini sababu nyingine imetokana na usimamizi duni wa miradi hii. Pia, maoni yangu kama hali hii ya kupata hasara haitashughulikiwa, kuna uwezekano kampuni ikiwa na hatari ya kufilisika.

Kwa hivyo, napendekeza menejimenti ya Kampuni ya Mzinga Holding kujumuisha gharama zote za mradi kutokana na uhalisia wa soko katika kipindi cha kuomba Zabuni. Pia, nashauri upitiaji wa kina wa michoro na bili ya vipimo na kuonesha mapungufu yoyote kabla ya kuingia mkataba.

b) Masurufu yaliyotolewa kwa watumishi wasiohudumu kwenye kampuni - Sh. 626,881,740

Wakati wa ukaguzi nilibaini kuwa Kampuni ilikuwa na wafanyakazi 35, lakini masurufu ya jumla ya Sh. 626,881,740 yalitolewa kwa watumishi wasiohudumu katika Kampuni ili kufanya malipo mbalimbali kwa niaba ya Kampuni. Rejea **Kiambatisho Na.8.10.**

Niliarifiwa na menejimenti kwamba wafanyakazi walihamishiwa kwenye Kampuni na Ofisi ya Rais Utumishi kwa sababu ya uhaba wa wafanyakazi. Hata hivyo, hapakuwapo na ushahidi wa barua za uhamisho huo.

Ninaamini kwamba udhaifu huu unaongeza uwezekano wa kupotea kwa fedha ya serikali, matumizi mabaya na kukosa uwajibikaji.

Hivyo, napendekeza Kampuni ya Mzinga Holding kuwasilisha ushahidi wa watumishi waliohamishiwa kwenye kampuni; na kama itashindikana kiasi hicho kilichotolewa kwa watumishi hao kirudishwe.

c) Malipo pungufu ya Kodi ya Ongezeko la thamani (VAT) Sh. 306,848,832.34

Kifungu Na. 7.1 cha Mwongozo wa Marejesho ya Ushuru ya mwezi Machi 2013, inatamka kwamba, "Ili kupunguza hatari katika mchakato wa marejesho ya kodi ni muhimu kuhakikisha umakini, usahihi na utoaji wa huduma ubora, upangaji mzuri wa kumbukumbu za urudishaji wa madai ya marejesho ya kodi. Ni muhimu pia kumbukumbu hizo zihifadhiwe na kufanyika kutokana na taratibu zilizowekwa.

Katika mapitio ya marejesho ya Kodi ya Ongezeko la Thamani ya mwezi Julai 2018 mpaka Juni 2019 nilibaini kwamba kampuni ilikua na bakaa ya kodi ya ongezeko la thamani la Sh. 306,848,832.34. Hata hivyo, kiasi hicho hakikutumwa kwenda Mamlaka ya Mapato Tanzania. Angalia Jedwali la hapo chini;

Jedwali Na. 53: Jedwali: Malipo Pungufu ya Kodi

Na.	Maelezo	Kodi ya Ongezeko la Thamani iliyolipwa na Kampuni (Input Tax)	Kodi ya Ongezeko la Thamani iliyopokelewa kutoka kwa Wateja (Output Tax)	Utofauti (Sh.)
1	Kodi ya Ongezeko la thamani	627,052,049.42	933,900,881.76	306,848,832.34

Chanzo: Barua ya Mapungufu kwa Menejimenti

Menejimenti ilinitaarifu kwamba malipo haya pungufu ya kodi yalisababishwa na uchelewaji wa malipo kutoka kwa wateja. Lakini kuna uwezekano kwamba fedha hizi za ongezeko la kodi kutumika kugharamia shughuli nyingine za kampuni na hii inaweza kuchangia upotevu wa mapato ya serikali au utozwaji wa faini kwa ucheleweshaji wa kuwasilisha marejesho ya kodi ya Ongezeko la Thamani.

Hivyo napendekeza kwa Menejimenti ya Kampuni ya Mzinga kuwasilisha Kiasi hicho cha Sh. 306,848,832.34 kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania. Pia, Mamlaka ya Mapato inashauriwa kufanya ukaguzi wa kodi kwenye nyaraka za Kampuni ili kubaini kama kuna uvunjaji wowote wa Sheria ya Kodi.

8.3.4 Shirika la Mzinga

a) Kutofanyiwa kazi kwa Mpango Mkakati wa Shirika

Shirika la Mzinga lina mpango mkakati wa miaka 15 ulioanza mnamo mwaka 2011 mpaka 2026. Mpango huu uliidhinishwa mnamo tarehe 05 Oktoba 2010. Nimepitia uelekeo wa Shirika katika utekelezaji wa malengo yaliyomo kwenye mpango mkakati huo na kubaini kwamba:
Shirika linafanya shughuli ambazo hazijatajwa kwenye mpango mkakati wa Shirika kama kilimo, taasisi ya kituo cha mafunzo ya vitendo na mashine ya kusaga nafaka, ambapo shughuli zilizotajwa kwenye Mpango Mkakati zikiwa hazijafanywa kwa muda wa miaka 8 (2011 mpaka 2019). Kama inavyoelezwa hapo chini;

- Aya ya 8.1.2 na 9.3.4 ya mpango mkakati zinaeleza kwamba Shirika la Mzinga lilitarajia kuanzisha kampuni tanzu zitakazokuwa na mrengo wa kiuchumi; na kampuni hizo tanzu zitaorodheshwa kwenye soko la hisa kufanikisha uuzaji wa hisa. Hatahivyo, ni kampuni tanzu moja tu ndiyo iliyosajiliwa, huku ikiwa bado kuorodheshwa kwenye soko la hisa.
- Aya ya 7.5 (vii) ya mpango mkakati imeeleza kwamba Shirika lilitarajia kuanzisha kituo cha utafiti kuanzia mwaka 2009/2010. Hata hivyo, mpaka kipindi hiki cha ukaguzi kituo hicho hakikuwa kimeanzishwa.

Menejimenti ilinitaarifu kuwa ugumu wa utekelezaji wa mpango mkakati huo umetokana na ukosefu wa hela za maendeleo kutoka Hazina. Kutokana na hilo, ni maoni yangu kwamba ufanyaji kazi kwa Shirika hauendeni na malengo ya uanzishwaji wake, na hivyo, kuchangia kuwapo kwa kampuni kuwa katika mashaka.

Hivyo, napendekeza menejimenti ya Shirika la Mzinga kuunda mpango mkakati mpya utakaojumuisha shughuli zote ambazo zinafanyika lakini hazikuelezwa kabla na kuondoa malengo yasiyotekelezeka ili kutoa mwelekeo madhubuti kwa ukuaji wa Shirika.

8.3.5 Kikosi Kazi cha Jeshi la Polisi Tanzania (TPFCS)

a) Ukosefu wa Mapato kwa muda wa miaka mitatu mfululizo

Shughuli za TPFCS zinagharamiwa na mapato yanayopatikana kwenye mapato ya burudani na ustawi, taarifa za upotevu, usajili wa silaha na risasi pamoja, ongezeko la faini, mapato ya mikataba na kazi za ushauri, faida za uwekezaji na misaada ya mwaka ya kibajeti.

Nimepitia utendaji kazi wa TPFCS na kubaini kutokuwapo kwa mapato kwa kipindi cha miaka mitatu mfululizo. Nilitaarifiwa na menejimenti kwamba sababu kuu ya ukosefu wa mapato; ni uanzishwaji wa kikosi bila kuwekwa kwa utaratibu wa mapato. Na hivyo kuadhiri ufanikishaji wa malengo kama inavyoelezwa kwenye muundo.

Hivyo basi, napendekeza kwa Waziri wa Mambo ya Ndani kuangalia vizuri uhitaji wa TPFCS; kama itaonekana haina umuhimu tena nashauri ivunjwe ili kupunguza taasisi za serikali ambazo hazina faida

8.4 Masuala yaliyobainika kwenye Kaguzi za Bodi za Mabonde ya Maji

Bodi za Mabonde ya Maji zilianzishwa kwa mujibu wa Sheria ya Udhibiti wa Maji Na. 42 ya mwaka 1974 na marekebisho yake ya baadaye Sheria hii imechukuliwa na Sheria ya Usimamizi wa Rasilimali Na. 11 ya mwaka 2009.

Katika ukaguzi huu, nimekagua Bodi 14 za Mabonde ya maji 14 na kubaini mapungufu yafuatayo:

8.4.1 Utoaji pungufu wa fedha za Mpango wa maendeleo wa Maji (WSDP) Kwa Sh. 31,299,787,199.39

Kwenye mwaka wa Fedha 2018/19, Bodi 14 za Mabonde ya Maji walipata misaada wa fedha za maendeleo Za Sh. 13,274,070,420.61 kutoka Serikalini. Nilipitia utoaji wa fedha hizo na kubaini upungufu wa Sh. 31,299,787,199.39 (70%) kulinganisha na bajeti iliyoidhinishwa ya Sh. 44,573,857,620. Kiasi hiki kiliweza kugharamia asilimia 30 tu ya miradi ya maendeleo, huku kwa asilimia 70 ya miradi ya maendeleo iliathirika na ukosefu wa fedha. Angalia Jedwali hapo chini;

Jedwali Na. 54: Upungufu mapokeo ya fedha za Maendeleo

Na.	Jina la Taasisi	Makisio yaliodhinishwa ya Bajeti ya Maendeleo Sh.	Kiasi halisi kilichopokelewa Sh.	(Pungufu)/Ziada Sh.	%
1	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Nyasa	1,000,000,000.00	578,388,216.00	(421,611,784.00)	-42%
2	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Rukwa	1,278,241,000.00	799,174,377.00	(479,066,623.00)	-37%
3	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Tanganyika	-	-	-	
4	Mamlaka ya maji safi na maji taka Handeni (HTMWSSA)	2,660,000,000.00	2,478,950,306.00	(181,049,694.00)	-7%
5	Mamlaka ya maji safi na maji taka Wanging'ombe			-	
6	Mamlaka ya maji safi na maji taka Makonde Plateu	1,534,392,000.00	877,028,732.00	(657,363,268.00)	-43%
7	Mamlaka ya maji safi na maji taka bonde la Ruvuma na Pwani ya kusini	2,205,000,000.00	644,869,802.00	(1,560,130,198.00)	-71%

Na.	Jina la Taasisi	Makisio yaliodhinishwa ya Bajeti ya Maendeleo Sh.	Kiasi halisi kilichopokelewa Sh.	(Pungufu)/Ziada Sh.	%
8	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Rufiji	5,196,320,620.00	1,377,240,223.61	(3,819,080,396.39)	-73%
9	Bodi ya Bonde la Maji la mkondo wa ndani	11,758,254,000.00	726,082,325.00	(11,032,171,675.00)	-94%
10	Bodi ya Bonde la Maji Pangani	3,500,000,000.00	190,428,000.00	(3,309,572,000.00)	-95%
11	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Wami-Ruvu	13,512,000,000.00	4,196,548,400.00	(9,315,451,600.00)	-69%
12	Mamlaka ya maji safi na maji taka Mugango-kiabakari	324,000,000.00	574,402,010.00	250,402,010.00	77%
13	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Victoria	605,650,000.00	426,924,000.00	(178,726,000.00)	-30%
14	Mamlaka ya maji safi na maji taka Maswa (MAUWASA)	1,000,000,000.00	404,034,029.00	(595,965,971.00)	-60%
	Jumla	44,573,857,620.00	13,274,070,420.61	(31,299,787,199.39)	(70)

Chanzo: *Barua ya mapungufu kwa menejimenti*

Jedwali la hapo juu linaonesha kuwa Bodi hizi za Mabonde ya Maji zinahitaji fedha kwa ajili ya kutoa huduma ya maji kwa jamii. Naishauri Wizara ya Maji, kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na Mipango kutoa fedha za uendeshaji wa Bodi hizi za Maji kama ilivyoidhinishwa katika bajeti zao.

8.4.2 Mamlaka ya Maji Safi na Maji taka Maswa

8.4.2.1 Kutowasilishwa kwa Pampu zilizonunuliwa tokea Machi 2017 – Sh. 76,670,000

Wakati wa ukaguzi wa madai nilibaini kuwa Mamlaka ilifanya malipo ya awali ya Sh. 76,670,000 kwenda Bohari Kuu ya Maji kwa Vocha ya malipo yenye nambari 17/3 na hundi namba 072990 ya tarehe 17 Machi 2017 kwa ajili ya Ununuzi wa pampu za maji (FGYT H = 25, Q = Ujazo 432 kwa saa, KW 37, RPM 2920). Hata hivyo pampu hizo hazikuwa zimewasilishwa na Bohari Kuu ya Maji kwa kipindi cha miaka 3.

Menejimenti ilitaarifu ofisi yangu kwamba imechukua hatua kadhaa za kuwasiliana na Bohari pamoja na Wizara ya Maji lakini bado kuna ugumu wa uwasilishaji wa vifaa hivyo. Hii inamaanisha kuwa malengo yaliyowekwa na mamlaka hayatafikiwa; na hata hivyo, uhitaji wa vifaa hivyo utakua umebadilika.

Ninapendekeza kwa Bohari Kuu ya Maji kurudisha malipo yaliyofanywa ya manunuzi hayo pamoja na riba ya mkopo kutoka Benki Kuu ya Tanzania kuanzia tarehe ya malipo ya awali mpaka tarehe ya kufanyika marejesho hayo. Pia, Wizara ya Maji inashauriwa kufuatilia utekelezaji wa mapendekezo hayo.

8.5 Masuala yaliyobainika katika Kaguzi za Mifuko maalumu

8.5.1 Bodi ya Mfuko wa Barabara (RFB)

Bodi ya Mfuko wa Barabara ilianzishwa ikiwa na lengo kuu la kutoa ufadhili endelevu wa utunzaji wa barabara kwenye wakala watendaji kwa kupitia ukusanyaji, utoaji na uangalizi wa matumizi yake kwa ustawi wa jamii na uchumi wa umma. Wakati wa kupitia shughuli za Bodi ya Mfuko wa Barabara nilibaini yafuatayo:

a) Kutohamishwa kwa ushuru wa Mafuta na Usafirishaji kwenda Bodi ya Mfuko wa Barabara – Sh. 7,063,022,941

Ushuru wa mafuta na usafirishaji hukusanywa na Mamlaka ya Mapato katika vituo vya kushushia mafuta yaliyoagizwa nje na vituo vya

forodha viliyoko mpakani na kuhamishwa kwenda kwenye benki ya Mamlaka ya Mapato Tanzania. Baadaye, Mamlaka ya Mapato huhamisha fedha hizo kwenda Benki ya Bodi ya Mfuko wa Barabara iliyopo Benki kuu ya Tanzania chini ya Hazina: Mwisho fedha hizo huhamishwa kwenda kwenye Akaunti ya makusanyo ya Bodi ya Mfuko wa Barabara na Mhasibu mkuu wa Serikali baada tu ya kupata idhini ya Kamishna wa Bajeti. Utaratibu huu uliwekwa kuhakikisha ufuataji wa Kifungu Kidogo 4 (2) cha Sheria ya Ushuru wa Barabara na Mafuta, Toleo la 220 (Iliyorekebishwa mwaka 2006) inayotaka makusanyo ya fedha zote za barabara na mafuta kuwekwa kwenye akaunti ya Mfuko.

Kinyume na hayo, nilibaini kuwa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) alikuwa amekusanya ushuru wa mafuta na barabara ya jumla ya Sh. 769,922,822,057. Kati ya fedha hizo, ni Sh. 762,859,799,116 tu zilihamishwa kwenye Mfuko wa Barabara. Makusanyo yaliyobakia ya Sh. 7,063,022,941 hayakuwa yamehamishwa kama inavyoonekana katika Jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 55: Fedha ambazo hazikupelekwa Bodi ya Mfuko wa Barabara

Maelezo	Kiasi kilichokusanywa	Kiasi kilichohamishwa	Kiasi kilichobaki bila kuhamishwa
Ushuru wa Mafuta	747,160,592,365	740,306,382,757	6,854,209,608
Tozo za Usafirishaji	22,762,229,692	22,553,416,359	208,813,333
Jumla	769,922,822,057	**762,859,799,116**	**7,063,022,941**

Ni maoni yangu kwamba, malengo ya kutoa ufadhili endelevu wa matengenezo ya barabara utaathirika; na hivyo, kuchangia uharibifu wa barabara zetu.

Hivyo basi, napendekeza kwa Wizara ya Fedha na Mipango kupitia ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali pamoja na Mamlaka ya Mapato Tanzania kuhamisha kiasi kilichobaki cha Sh. 7,063,022,941 kwenda Mfuko wa Barabara

8.6 Masuala yaliobainika wakati wa Kaguzi wa Hospitali za Rufaa za Mkoa

Mnamo tarehe 1 Julai 2018, Serikali ilihamisha Hospitali za Rufaa kutoka Ofisi ya Raisi TAMISEMI kwenda Wizara ya Afya na Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto kwa nia ya kuboresha huduma za afya. Kwenye mwaka wa fedha 2018/19 nimefanya ukaguzi kwenye hospitali 28 za rufaa na kubaini mapungufu kadhaa kama inavyooneshwa kwenye **Kiambatisho Na.8.11** na muhtasari wake hapo chini:

- Tatizo la watumishi katika hospitali hizi bado ni suala la kuangaliwa, ambapo Ukaguzi wangu umebaini Hospitali 18 za Rufaa zina mahitaji ya wafanyakazi 5,047 ili kufikia malengo

- Bado hospitali hizi za rufaa zina changamoto ya ukosefu wa vifaa vya tiba, ambapo nilibaini upungufu wa vifaa vya tiba 312 kwenye Hospitali 3 za Rufaa. Tatizo hili likiachwa bila kutatuliwa litaathiri utoaji wa huduma bora za afya kwa jamii.

- Nilibaini ukosefu wa Bodi za Zabuni kwenye hospitali 12 za rufaa ambazo zilitegemea Bodi zilizoko chini ya Ofisi ya Katibu Tawala wa Mikoa ili kuidhinisha ununuzi. Ukosefu huu wa Bodi tajwa ulisababisha ununuzi mwingine ufanyike bila idhini ya Bodi ya Zabuni, ikiwa ni kinyume cha Kifungu kidogo 31 (1) cha Sheria ya Ununuzi wa Umma (Ilivyorekebishwa mwaka 2016).

- Nilibaini pia kuwapo kwa madai ya matibabu yaliyokataliwa na Mfuko wa Bima ya Afya yenye thamani ya Sh. 1,483,391,945.19 katika hospitali 19 za rufaa. Hii ilichangiwa na udhaifu katika taarifa za matibabu pamoja na udhaifu wa udhibiti wa ndani.

- Kwenye hospitali 3 za rufaa nilibaini kuwapo kwa ununuzi wa madawa yenye thamani ya Sh. 319,529,796 bila kupata idhini ya Bohari ya Madawa, ikiwa kinyume kabisa na Kanuni ndogo 140 (4) na (5) ya Kanuni ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 (iliyorekebishwa ya mwaka 2016).

Udhaifu huo uliooneshwa ulitokana na kutopata vibali vya kutosha vya ajira kutoka OR- Utumishi; kutopata fedha za kutosha kutoka Hazina kwa ununuzi wa vifaa vya tiba; na udhaifu wa udhibiti wa ndani katika kushughulika madai yanayowasilishwa Bima ya Afya. Ni maoni yangu kwamba, juhudi mahususi zinahitajika ili kutatua changamoto hizo ili kuwezesha ufanikishaji wa malengo wa utoaji wa huduma bora kwa jamii.

Ninapendekeza kwa Serikali kuhakikisha upatikanaji wa kutosha wa rasilimali watu na vifaa ili kuwezesha utoaji wa huduma bora; Pia, Wizara ya Afya inashauriwa kuwasiliana na Mamlaka ya Usimamizi wa Ununuzi wa Umma (PPRA) kuhusu utoaji wa taratibu ya uanzishwaji wa Bodi ya Zabuni kwa Hosptali hizi; na mwisho napendekeza kwa Hospitali ziboreshe udhibiti wa ndani ili kupunguza hasara ya madai kukataliwa na Mfuko wa Bima ya Afya.

8.6.1 Mambo Mtambuka Yaliyobainika Katika Ukaguzi wa Wakala, Mifuko Maalumu ya Fedha, Bodi za Mabonde ya Maji, Taasisi Nyingine za Serikali na Hospitali za Rufaa za Mikoa

Katika kaguzi za Wakala wa Serikali, Bodi za Mabonde ya Maji, Mifuko Maalumu ya Fedha, Taasisi nyingine za Serikali na Hospitali za Rufaa za Mkoa nilibaini mapungufu mbalimbali kwenye usimamizi wa matumizi na ununuzi. Mapungufu hayo pia yalibainika katika ripoti yangu ya mwaka uliopita; na hivyo basi, tathimini ilifanyika ili kuona kama kuna maboresho yoyote kutokana na mapendekezo niliyoyatoa.

8.6.1.1 Mapungufu yaliyojitokeza katika Ukaguzi wa Matumizi ya Taasisi za Serikali

Katika usimamizi wa Matumizi nilibaini uvunjwaji wa Sheria na Kanuni zinazotoa miongozo ya Matumizi ya fedha za Umma:

a) Matumizi yenye nyaraka pungufu ya Sh. 2,207,923,905.90

Nimebaini kwamba, uwezo wa taasisi za Serikali kuzuia matumizi haya ambayo hayana viambata vya kutosha bado linahitaji kuangaliwa zaidi. Katika mwaka huu wa fedha nimebaini matumizi yenye nyaraka pungufu yenye thamani ya Sh. 2,207,923,905.90 katika taasisi 12 za serikali kinyume na Kanuni ndogo 95 (4) ya Kanuni ya fedha za Umma ya mwaka 2001 iliyorekebishwa 2004. Angalia **Kiambatisho Na. 8.12** Ikilinganishwa na mwaka uliopita, nimebaini ongezeko la matumizi ya fedha bila nyaraka toshelezi kwa asilimia 64 kutoka Sh. 1,347,912,012.83 mnamo 2017-18 mpaka Sh. 2,207,923,905.90 kwa mwaka wa fedha 2018-19. Hii inamaanisha kuwa, mwelekeo wa kutofuata sheria za fedha bado unakua katika taasisi hizi na kuongeza vihatarishi vya kuwapo kwa malipo ya huduma ambazo hazijafanywa, wanufaika wasiostahili, malipo yanayotokana na udanganyifu na matumizi mabaya ya madaraka.

Ninapendekeza uboreshaji wa mifumo ya udhibiti wa ndani kwa kuimarisha uangalizi, ufuatiliaji na uboreshaji wa mifumo kielotroniki ili kupunguza matumizi mabaya yanayotokana na matumizi haya yenye nyaraka pungufu. Kwa kufanya hivyo, thamani ya fedha ya matumizi ya fedha za umma itapatikana; pia kupunguza upotoshaji katika taarifa ya kifedha.

b) Malipo yaliyofanyika bila kudai Risiti za Kielektroniki (EFD) - Sh. 1,388,736,882.86

Sheria ya Usimamizi wa kodi ya Mwaka 2017 Kifungu Na. 36 inamtaka kila mtu anayetoa huduma yoyote ile kutoa stakabadhi kwa kutumia kifaa cha kielektroniki.

Katika mwaka huu wa fedha, malipo yenye thamani ya Sh. 1,388,736,882.86 katika taasisi 12 yalifanywa bila stakabadhi za kieletroniki kama inavyoonekana kwenye **Kiambatisho Na. 8.12**

Malipo haya yanaonekana kupungua mpaka Sh. 6,567,583,223.75 (83%) ikilinganishwa na kiasi cha Sh. 7,956,320,106.61 kilichooneshwa mwaka wa fedha uliopita. Hii inamaanisha kwamba, taasisi hizi zimejitahidi katika kutekeleza mapendekezo niliyoyatoa kwenye ripoti yangu iliyopita.

Bado ninasisitiza katika pendekezo langu la mwaka uliopita kwa taasisi za Serikali kudai risiti za EFD wakati wa kufanya malipo kama inavyotakiwa na Kifungu 36 cha Sheria ya Usimamizi wa Ushuru, ya mwaka 2015; Pia, taasisi hizi zinahimizwa kuacha kufanya biashara na Wauzaji ambao hawatumii mashine za EFD.

c) Masurufu yasiyorejeshwa ya Sh. 3,278,769,064.56

Kama ilivyobainika katika ripoti zangu zilizopita, bado taasisi za Serikali zinakosa udhibiti mzuri juu ya masurufu yaliyotolewa; matokeo yake ni kuwapo kwa masurufu waliyopewa watumishi lakini marejesho hayajafanyika. Zaidi hakuna barua ya kuwakumbusha kufanya marejesho hayo kama inavyotakiwa na PFR, ya mwaka 2011. Upungufu huu unaongeza hatari ya upotezaji wa fedha za serikali, ukosefu wa uwajibikaji na kutokuwa na ufanisi.

Katika mwaka huu wa fedha, masurufu yenye thamani ya Sh. 3,278,769,064.56 katika taasisi 12 za serikali yaliyotolewa lakini marejesho hayajafanyika, kama inavyoonekana kwenye **Kiambatisho Na. 8.12** Masurufu haya yanaonekana kuongezeka kwa Sh. 2,897,821,223.80 (760%) kutoka kiasi cha Sh. 380,947,840.76 kwa mwaka wa fedha uliopita. Hii inamaana kwamba taasisi hizi hazijatekeleza mapendekezo niliyoyatoa kwenye ripoti yangu iliyopita.

Kutokana na Kanuni 103 (2) ya PFR, 2001, masurufu yanatakiwa kufanyiwa marejesho ndani ya siku 30 kabla ya mwaka wa fedha kuisha, tokea masurufu yalipotolewa. Hivyo, napendekeza masurufu ambayo hayajarudishwa kwenye kipindi tajwa kukombolewa kutoka kwa wahusika.

d) Kutowasilishwa kwa Kodi ya Zuio kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania - Sh. 521,458,769.60

Vilevile, nilibaini kodi ya zuio yenye thamani ya Sh. 521,458,769.60 haikuwasilishwa kwa Mamlaka ya Mapato na taasisi 4 za Serikali, kinyume na Kifungu 83 cha Sheria ya Kodi ya Mapato ya Mwaka 2004; Kwa taarifa Zaidi kuhusu angalia **Kiambatisho Na. 8.12.**

e) Matumizi yaliyofanyika nje ya Bajeti

Katika ukaguzi wa taasisi 6 za Serikali nimebaini kuwapo kwa matumizi Sh. 2,438,367,506.98 yaliyofanyika nje ya bajeti iliyoidhinishwa, ikiwa ni kinyume na Kanuni ndogo 46 (3) ya Kanuni ya Fedha za Umma, ya mwaka 2001 iliyorekebishwa mwaka 2004. Rejea **Kiambatisho 8.12.**

8.6.1.2 Mapungufu kwenye usimamizi wa Ununuzi

Kwenye kaguzi za ununuzi nimebaini mapungufu yafuatayo:

a) Ununuzi uliofanyika bila kuwepo mkataba/ makubaliano Sh. 280,998,828

Nilibaini kuwa taasisi mbili (2) za Serikali zilifanya ununuzi wa bidhaa na huduma zenye thamani ya Sh. 280,998,828 kutoka kwa taasisi nyingine bila kuwapo kwa Mikataba ya kisheria kama inavyooneshwa kwenye jedwali hapa chini:

Jedwali Na. 56: Jedwali Na: Ununuzi uliofanywa bila Makubaliano

Na.	Taasisi	Kiasi (Sh)	Maelezo
1	Taasisi ya Taaluma ya Wanyamapori Pasiansi (PWTI)	72,293,178	Hamna makubaliano
2	Wakala wa Taifa wa Mbegu za Kilimo (ASA)	208,705,650	Hamna makubaliano
	Jumla	280,998,828	

Chanzo: Barua ya mapungufu kwa Menejimenti

Ni maoni yangu kwamba, kukosekana kwa makubaliano ya mkataba kunaweza sababisha migogoro ambayo haitatuliki kisheria.

Nashauri menejimenti ya Taasisi za Serikali: (a) kuhakikisha shughuli yoyote ya manunuzi inakuwa na mikataba ya makubaliano; (b) kuhakikisha ushindani katika mchakato wa utoaji wa zabuni kama Kifungu. 163 & 164 cha Kanuni za Manunuzi ya Umma ya mwaka 2013. Aidha, nashauri wanasheria katika taasisi za serikali husika kushauri vizuri jinsi ya kuboresha udhibiti juu ya usimamizi wa mkataba.

8.6.1.3 Mapungufu ya Ujumla ya kutozingatiwa kwa Sheria

Udhaifu wenye thamani ya Sh. 9,615,782,229.90 ulibainika Kwa kutozingatiwa kwa Kanuni ya Fedha za Umma, ya mwaka 2001 iliyorekebishwa mwaka 2004, Kanuni ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 iliyorekebishwa ya mwaka 2016, Sheria ya Kodi ya Mapato ya mwaka 2008 na Kanuni zingine, kama inavyoonekana katika **Kiambatisho 8.12.**

Hii inaonesha kuwa kwa kutofuata Sheria tajwa hapo juu, thamani ya mapungufu yaliyobainika imeongezeka kwa Sh. 3,281,186,088.40 (52%) kutoka kiasi cha Sh. 6,334,596,141.50 katika ripoti yangu ya mwaka uliopita, kama inavyoonekana katika ya Chati hapo chini:

Kielelezo Na. 27: Mwenendo wa kutozingatiwa kwa Sheria ya Fedha za Umma, Sheria ya Ununuzi wa Umma na Sheria ya Kodi ya Mapato

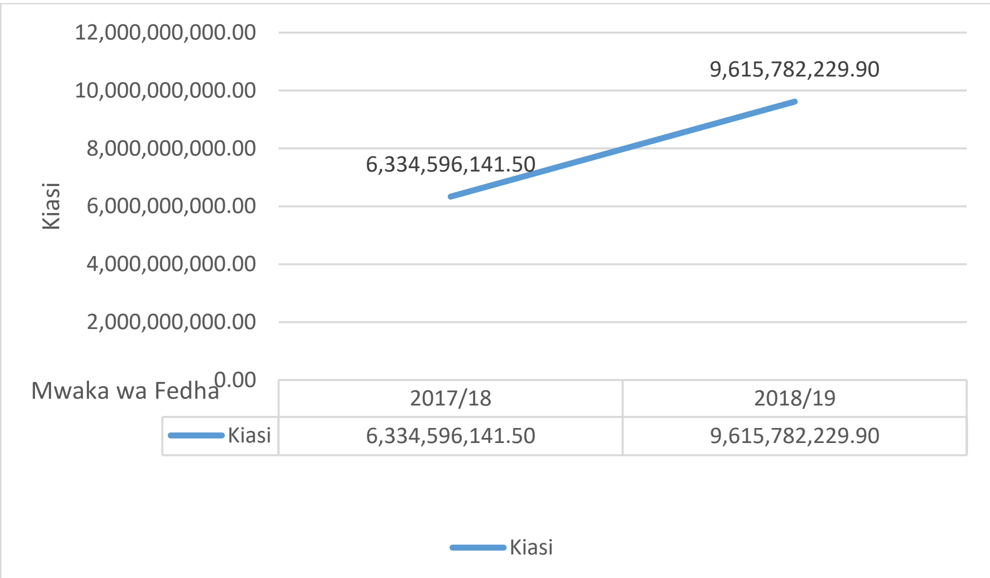

Chanzo: *Barua ya Mapungufu kwa Menejimenti*

SURA YA TISA

9.0 USIMAMIZI WA UNUNUZI NA MIKATABA

9.1 Utangulizi

Ununuzi wa umma umeendelea kuchukua sehemu kubwa ya Bajeti za matumizi katika Wizara, Idara, Wakala na Sektretarieti za Mikoa; hivyo uzingatiaji wa Sheria, Kanuni na miongozo ya ununuzi wa umma kuwa jambo la msingi. Sura hii inaangazia jukumu langu katika Sheria ya Ununuzi wa Umma, kama ilivyoelekezwa katika kifungu cha 48 (3) cha Sheria ya ununuzi wa Umma (PPA) ya mwaka 2011 (Na marekebisho yake ya mwaka 2016) ambacho kinamtaka Mkaguzi wa Hesabu kufanya tathimini kwa kila taasisi ya umma kuona uzingatiaji wa sheria ya ununuzi wa Umma na kanuni zake. Mbali na ukaguzi wangu nimejumuisha matokeo ya ukaguzi kutoka Mamlaka ya udhibiti na Ununuzi wa Umma (PPRA)

9.2 Sheria na Udhibiti Katika Ununuzi wa Umma

Ununuzi wa umma Tanzania unaongozwa na Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 (kama ilivyorekebishwa mwaka 2016) pamoja na Kanuni za Ununuzi wa Umma GN 446 ya 20 Desemba 2013, ambayo imerasimisha mfumo wa ununuzi kwa kutoa mamlaka kwa kila taasisi ya umma kutekeleza kazi za ununuzi ndani ya bajeti yake iliyopitishwa na kuwajibika katika maamuzi yote yaliyofanyika. Mapungufu yaliyobainika katika ukaguzi wa usimamizi wa ununuzi na Mikataba yameorodheshwa hapa chini.

9.3 Mapungufu yaliyobainika katika Mkataba wa ununuzi wa Mahema ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi yenye thamani ya Sh 6,306,146,740

Tarehe 11/04/2019 Tume ya Taifa ya Uchaguzi iliingia Mkataba Namba IE/018/2018-19/HQ/G/18 na Mzabuni aitwaye Yell Ltd kwa ajili ya ununuzi wa Mahema 2,237 yenye thamani ya Sh 6,306,146,740. Mkataba ulitakiwa kutekelezwa ndani ya siku sitini (60) kwa ajili ya maboresho ya daftari la kudumu la wapiga kura.

Yafuatayo ni mapungufu yaliyobainika katika utekelezaji wa Mkataba huu:

a) Tathmini ya kina (Due diligence/post qualification) ya kumpata Mzabuni haikufanyika

Ukaguzi ulibaini kuwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi haikufanya tathimini ya kina (Due diligence /post qualification) ili kuweza kubaini uwezo wa kifedha wa Mzabuni, utaalamu pamoja vifaa kinyume na kifungu cha 53 cha Sheria ya ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 (kama ilivyorekebishwa mwaka 2016)

b) Vipimo, maelezo na ubora (Specifications and quality) wa Mahema kutojumuishwa kwenye mchakato wa Zabuni

Ukaguzi ulibaini kuwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilishindwa kujumuisha vipimo, maelezo na ubora wa Mahema katika nyaraka za Zabuni (Tender documents), hatua iliyopelekea Mzabuni kuwasilisha Mahema yasiyokuwa na ubora.

c) Maoni ya Mwanasheri Mkuu wa Serikali kutojumuishwa katika Mkataba

Maoni ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali hayakujumuishwa kwenye Mkataba kinyume na Kanuni ya 59(5) ya Kanunu za ununuzi wa Umma ya mwaka 2013

d) Tume ya Taifa ya Uchaguzi kuchelewesha Malipo ya awali kwa Mzabuni

Ukaguzi ulibaini kuwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilichelewa kwa siku sitini (60) kufanya malipo ya awali ya Sh 931,000,000 kwa Mzabuni hali iliyopelekea Mzabuni kuchelewa kuleta mahema kwa siku sitini (60). Vilevile nilibaini Mzabuni alishindwa kutekeleza Mkataba kwani aliweza kupeleka mahema 880 kati ya 2237 ya mikataba, sawa na asilimia 39.

e) Nyongeza ya muda wa Mkataba

Licha ya kucheleweshwa kwa malipo ya awali kwa siku sitini (60), Mzabuni aliomba muda wa nyongeza ya muda wa mkataba lakini Kamati ya zabuni ya Tume ya Taifa ya Uchaguzi katika kikao chake cha tarehe 6/11/2019 ilikataa kutoa nyongeza, kinyume na kifungu cha 19 cha Mkataba

Kutokana na mapungufu yaliyobainika hapo juu, nilibaini kuwa Tume ya Taifa ya Uchaguzi ilishindwa kusimamia kikamilifu utekelezaji wa Mkataba wa ununuzi wa Mahema. Hivyo, napendekeza Tume ya Taifa ya Uchaguzi kuhakikisha inasimamia kikamilifu Mkataba huo ili Serikali iweze kupata thamani halisi ya fedha.

9.4 Ununuzi wa vifaa na huduma nje ya Mpango wa ununuzi wa Mwaka Sh 3,605,775,412

Katika Ukaguzi wa Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa imebainika kuwa Taasisi nane (8) zilifanya ununuzi wenye thamani ya Sh 3,605,775,412 nje ya mpango wa ununuzi wa mwaka, kinyume na kifungu cha 49(2) (3) cha sheria ya ununuzi ya mwaka 2011(marekebisho ya mwaka 2016) kinachotamka mamlaka ya kuidhinisha mpango wa ununuzi wa mwaka kuidhinisha ununuzi kulingana na bajeti ya taasisi iliyopitishwa. Kutokana ununuzi huu kufanyika nje ya mpango wa ununuzi wa mwaka, zilitumika fedha za bajeti kwa kazi zisizokusudiwa. Ununuzi uliozidi bajeti unaweza kupelekea bajeti ya taasisi kutotekelezeka. Ni maoni yangu kuwa mapungufu haya yalitokana na udhaifu katika mipango; hivyo ninashauri taasisi husika kufanya utafiti wa kutosha kabla ya kuandaaa mpango kamilifu wa ununuzi wa mwakaJedwali hapo chini linaonesha taasisi zilizofanya ununuzi kinyume na mpango wa ununuzi wa mwaka

Jedwali Na. 57: Ununuzi nje ya Mpango wa ununuzi wa mwaka

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
14	Zima Moto na Uokoaji	Ujenzi wa Jengo la Makao Makuu Dodoma	1,746,146,300

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
91	Mamlaka ya kudhibiti Madawa ya Kulevya	Ununuzi na uwekaji wa mfumo wa sauti	13,000,000
98	Wizara ya Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	Ujenzi wa uzio, uwekaji wa lifti na madirisha ya aluminium	945,474,443
73	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	Ujenzi wa Majengo mbalimbali	196,085,821
90	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	Ununuzi wa Kamera na mfumo wa kujisajili wa vidole	11,180,789
2028	Ubalozi wa Tanzania Bujumbura-Burundi	Ununuzi wa samani, kompyuta na vifaa vya Ofisini.	68,703,599
50	Wizara ya Fedha	Utoaji huduma ya Ulinzi, Upambaji wa sherehe za nanenane na sabasaba	166,290,000
21	Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA)	Ununuzi wa vifaa mbalimbali vya Ofisini	458,894,460
Jumla			**3,605,775,412**

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2018/2019

Katika mwaka wa fedha uliopita hapakuwa na taasisi zilizofanya ununuzi nje ya mpango wa ununuzi wa mwaka ikilinganishwa na mwaka huu ambapo Taasisi nane (8) zilifanya ununuzi wenye thamani ya Sh 3,605,775,412 ambao haukufuata mpango wa ununuzi wa mwaka.

Nashauri Taasisi za Serikali Kuu kuzingatia mpango wa ununuzi wa mwaka. Vilevile natoa wito kwa menejimenti ya taasisi husika kufanya utafiti ili kupata taarifa za kutosha katika kuandaa mpango wa ununuzi wa mwaka unaoendana na bajeti ya taasisi husika

9.5 Mapungufu yaliyobainika katika Mkataba wa ununuzi wa betri, viunganishio na vifaa vingine vya kubadilishwa katika Mkonga wa Taifa wa Mawasiliano Sh 1,647,512,344

Katika Ukaguzi wangu nilibaini kuwa Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Fungu Na 62) ilifanya malipo ya awali ya Sh 494,253,703 kwa TTCL kati ya Sh 1,647,512,344 kwa ajili ya ununuzi tajwa hapo juu ulioyotekelezwa na Mzabuni aitwae Sagemcom Energy & Telecom Tanzania Ltd. Hata hivyo, nilibaini mapungufu yafuatayo:

- TTCL ilifanya mchakato mzima wa ununuzi wa mzabuni kwa niaba ya Wizara lakini nilibaini kuwa hapakuwa na makubaliano ya usimamizi (Memorandum of Understanding) kati ya Wizara na TTCL yenye kuhakikisha thamani halisi ya fedha inapatikana.
- Pia Wizara haikuwa na mkataba ambao TTCL iliingia na Mzabuni Sagemcom Energy & Telecom Tanzania Ltd.
- Vilevile Wizara ilishindwa kuteua Kamati ya Ukaguzi na Mapokezi ya Vifaa ili kwenda kuhakiki vifaa vilivyoletwa na Mzabuni.
- Wizara haikuweza kupatiwa betri na vifaa vingine vilivyobadilishwa kwenye Mkonga wa Taifa wa Mawasiliano

Ni maoni yangu kuwa kuna uwezekano wa Wizara kufanya malipo ya vifaaa ambavyo havikupokelewa au kupokelewa kwa idadi ambayo hailingani na matakwa ya Mkataba

Naishauri Wizara katika ununuzi wa aina hii kushirikiana na TTCL katika mchakato mzima wa ununuzi, ikiwa ni pamoja na kuteua kamati ya ukaguzi na mapokezi ya vifaa, ili kuweza kujihakikishia thamani halisi ya fedha inapatikana.

9.6 Ununuzi wa Vifaa na huduma bila mikataba Sh 5,460,101,227

Katika mwaka wa fedha 2018/2019 nilibaini taasisi tano (5) za Serikali Kuu nilizokagua hazikuweza kuwasilisha mikataba ya ununuzi yenye thamani ya Sh 5,460,101,227. Kifungu cha 3 cha sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 (ilivyorekebishwa mwaka 2016) kinatoa tafsiri ya neno mkataba kama ni makubaliano baina ya Taasisi za ununuzi na Wazabuni unaotokana na mchakato wa ununuzi.

Vilevile kanuni ya 10(4) ya Kanuni za ununuzi wa Umma za Mwaka 2013 zinaeleza bayana kuwa taasisi za ununuzi zitafanya malipo kwa Wazabuni kwa muujibu wa makubaliano yaliyoainishwa kwenye mikataba. Taasisi zilizohusika na ununuzi bila ya mikataba zimeoredheshwa kwenye Jedwali hapo chini

Jedwali Na. 58: Taasisi za Serikali Kuu zilizofanya ununuzi bila ya mikataba.

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
38	Jeshi la Wananchi wa Tanzania	Ununuzi wa Sare za Jeshi toka kwa Mzabuni 21st Century Textiles Ltd	4,242,319,008
51	Wizara ya Mambo ya Ndani	Ununuzi wa nyaya za LAN	28,667,583
57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la kujenga Taifa	Ununuzi wa gari, kuchimba visima pamoja na ununuzi wa vifaa vya Ofisini	245,462,862
57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la kujenga Taifa	Ukarabati wa kazi za nje pamoja na tanki la maji Kambi ya Ngerengere	737,974,120
39	Jeshi la kujenga Taifa	Ujenzi wa viwanja vya kuchezea mpira Melena na Mgulani JKT	205,677,653
Jumla			**5,460,101,227**

***Chanzo**: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2018/2019*

Nimebaini kuongezeka kwa udhaifu huu katika taasisi za Serikali kuu ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2017/2018; ambapo ununuzi wenye thamani Sh 1,174,767,341 ulifanyika bila ya mikataba.

Ni muhimu Ununuzi wa Umma ukaambatishwa na nyaraka za kutosha za mikataba; ili, kama kutatokea mmoja kushindwa kutimiza makubaliano, ziweze kukubalika mbele ya sheria. Ili kushughulikia mapungufu katika kuvunja Sheria za ununuzi katika Taasisi za umma, nashauri Taasisi zizingatie sheria ya Ununuzi wa Umma na Kanuni zake kwa kuingia makubiliano ya Mikataba inayokubalika mbele ya Sheria.

9.7 Ununuzi wa viatilifu ambavyo havikusambazwa kwa walengwa vyenye thamani ya Sh 3,341,158,850

Tarehe 18/04/2019, nilibaini Wizara ya Kilimo (**Fungu Na 43**) ilifanya ununuzi wa lita 266,596 za Madawa ya viwatilifu yenye thamani ya Sh 7,771,262,000 kutoka Kwa Mzabuni BAJUTA International (T) Ltd na Mzabuni PEST GUARD Ltd.

Ukaguzi uliofanyika mwezi Agosti, 2019 kwenye ghala la kutunzia madawa hayo Mkoani Dodoma ulibaini kuwa kati ya lita 266,596 zilizonunuliwa, ni lita 153,418 tu zilizosambazwa kwa Wakulima; Hivyo, kubaki lita 113,178 zenye thamani ya Sh 3,341,158,850

Ni maoni yangu kuwa kushindwa kusambaza madawa hayo kwa Wakulima kwa wakati kunaweza kupelekea Serikali kupoteza fedha kutokana muda wa matumizi madawa hayo kuisha.

Ninashauri menejimenti ya Wizara ya Kilimo (**Fungu Na 43**) kuchukua hatua za haraka kusambaza madawa hayo kwa wakulima.

9.8 Ununuzi uliofanyika bila ushindanishi Sh 4,643,629,092

Kanuni ya 163 na 164 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 inazitaka taasisi zinazofanya ununuzi kuzingatia upatikanaji wa nukuu za bei zisizopungua tatu kutoka kwa Wazabuni tofauti. Katika ukaguzi wangu wa jumla ya taasisi nane (8) nilizokagua nilibaini ununuzi wenye thamani ya Sh 4,643,629,092 ulifanyika bila kuzingatia sheria tajwa hapo juu. Baadhi ya taasisi ambazo hazikufuata kanuni hizi zimeorodheshwa kwenye Jedwali Na. hapa chini.

Jedwali Na. 59: Jedwali Na: Ununuzi uliofanyika bila ushindinashi

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi (Sh)
38	Jeshi la Wananchi wa Tanzania	Ununuzi ya vifaa mbalimbali vya ofisini	1,232,399,816
57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	Ununuzi ya Huduma za Tiketi za ndege na usafi	132,033,430

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi (Sh)
39	Jeshi la Kujenga Taifa	Ununuzi wa Matrekta	203,100,000
90	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	Ununuzi wa vifaa vya ujenzi	113,442,348
63	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	Ununuzi wa vipuri vya magari	16,166,254
63	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	Ujenzi wa Majengo mbalimbali kupewa Mkandarasi mmoja	2,084,720,897
47	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	Ujenzi wa Jengo la Mkuu wa Wilaya Busega	779,869,056
75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	Utoaji wa huduma za kuchapisha mitihani ya kidato cha Sita ya majaribio	52,696,420
86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	Ukarabati katika Uwanja wa Mkwakwani	29,200,871
Jumla			**4,643,629,092**

Chanzo: *Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2018/2019*

Ununuzi uliofanyika bila kufuata ushindanishi umeongezeka kutoka Sh 4,615,040,383 hadi kufikia Sh 4,643,629,092 ikilinganishwa na mwaka wa fedha uliopita. Katika mwaka 2017/2018 jumla taasisi kumi (10) zilihusika.

Nashauri menejimenti ya taasisi husika kuzingatia ushindanishi katika ununuzi ili kuweza kupata thamani halisi ya fedha katika ununuzi. Kutokana na kutozingatiwa kwa sheria ya ununuzi inamaanisha thamani halisi ya fedha haikupatikana.

9.9 Mchakato mrefu wa ununuzi usioendana na Mazingira ya nchi ya Ubelgiji unaopelekea kucheleweshwa kwa ukarabati wa Makazi ya Balozi na Mkuu wa Utawala Sh 945,814,366

Katika ukaguzi wangu nilibaini kuwa, Ubalozi wa Tanzania nchi Ubelgiji ulipokea kiasi cha Sh 945,814,366 (€352,519.85) mwaka 2017/2018 kwa ajili ya ukarabati wa Makazi ya Balozi na Mkuu wa Utawala Ubalozini. Hata hivyo, hadi kufika mwezi Desemba 2019 ukarabati wa nyumba hizo haukuwa umeanza kwa sababu zifuatazo:

a) Kutumia mchakato wa ununuzi usioendana na nchi ya Ubelgiji

Ukaguzi ulibaini kuwa Wizara ya Mambo ya Nje pamoja na Ubalozi wa Tanzania Nchini Ubelgiji ulijikita kwenye njia mmoja tu ya ununuzi ambayo ni ushindanishi (Competitive Tendering), hali iliyopelekea kutopata Mkandarasi Kwa muda mrefu. Sheria ya Ununuzi ya umma inatoa nafasi kwa njia nyingine za ununuzi kutumika pale njia ya ushindanishi inaposhindikana kama kanuni ya 161(1) PPR, 2013 inavyoelekeza.

b) Makisio ya mahitaji (BOQ) yaliyoandaliwa hayakuendana na mahitaji ya nchi ya Ubelgiji

Ukaguzi wa nyaraka za mawasiliano kati ya Wizara, Ubalozi na Wakandarasi ulibaini kuwa Wakandarasi wengi walijitoa kwenye mchakato wa ununuzi kutokana na kutoyaelewa Makisio ya Mahitaji (BOQ) ambayo yaliandaliwa bila kuzingatia mazingira ya Ubelgiji.

c) Sharti la kutumia Wakandarasi Daraja la Kwanza lisiloendana na mazingara ya nchi ya Ubelgiji

Wizara ya Mambo ya Nje iliagiza Ubalozi kutumia wakandarasi wenye Leseni za Daraja la Kwanza lakini katika nchi ya Ubelgiji wakandarasi wenye sifa hiyo hufanya kazi zenye thamani ya kuanzia Euro 1,000,000,000 na kuendelea ambayo ni zaidi ya kazi ya ukarabati wa majengo ya Ubalozi.

Vilevile nilibaini kiasi cha Sh 24,470,463 kati ya fedha za ukarabati kilitumika kulipa posho ya kujikimu kwa Wafanyakazi wa Wakala wa Majengo (TBA) na Wizara ya Mambo ya Nje waliokwenda ubalozini kufanya tathimini ya ukarabati.

Naishauri menejimenti ya Ubalozi kufanya mawasiliano na Mamlaka ya Ununuzi wa Umma (PPRA) ili kuweza kupata mwongozo wa kufanya Ununuzi nje ya nchi. Pia Ubalozi urejeshe fedha zilizotumika kulipa posho za kijikimu kwa Wafanyakazi wa TBA na Wizara ya Mambo ya Nje kiasi cha Sh 24,470,463.

9.10 Mapokezi ya Vifaa visivyokaguliwa Sh 1,620,940,789

Kwa mujibu wa kanuni ya 244(1) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma za mwaka 2013, ununuzi wa bidhaa na huduma unatakiwa kufanyiwa ukaguzi kabla ya kupokelewa ili kuweza kuthibitisha ubora wake kuendana na mkataba. Kanuni ya 245 ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 inamtaka Afisa Masuuli kuteua kamati ya ukaguzi na mapokezi ya vifaa ambavyo zitawajibika kukagua, kuthibitisha ubora wa vifaa au huduma na kupokea pindi zinaponunuliwa kutoka kwa Wazabuni. Wakati wa ukaguzi nilibaini Taasisi saba (7) za Serikali Kuu zilizofanya ununuzi wa huduma na vifaa vyenye thamani ya Sh 1,620,940,789 bila kufanyiwa utaratibu wa mapokezi na ukaguzi. Taarifa zaidi zinapatikana kwenye Jedwali hapo chini

Jedwali Na. 60: Mapokezi ya vifaa visivyofanyiwa Ukaguzi

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
39	Jeshi la Kujenga Taifa	Ununuzi wa Vitanda	319,263,270
93	Idara ya Uhamiaji	Ununuzi wa vifaa na programu ya uhamiaji	1,066,174,918
33	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili	Ununuzi wa Makabati ya kuifadhi Nyaraka	20,880,000
2014	Ubalozi wa Tanzania Nchi China.	Ununuzi wa Vifaa mbalimbali	20,451,941
48	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	Ununuzi wa Vifaa mbalimbali	40,285,423

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
49	Wizara ya Maji	Ununuzi wa Vifaa vya Ofisini	132,588,787
71	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	Ununuzi wa Vifaa vya Ofisini	21,296,449
Jumla			**1,620,940,789**

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2018/2019

Aidha, nimebaini uwepo wa ongezeko kubwa la ununuzi wa vifaa na huduma vinavyopokelewa bila kufanyiwa ukaguzi katika mwaka huu unaotolewa taarifa (2018/19) ikilinganishwa na mwaka 2017/2018. Katika mwaka wa fedha 2017/2018, jumla ya taasisi kumi na nne (14) zilikuwa na mapungufu yenye thamani ya Sh 628,364,144 ikilinganishwa na mwaka huu ambapo ununuzi wenye thamani ya Sh 1,620,940,789 ulifanyika bila kufanyiwa ukaguzi.

Kupokea vifaa bila kukaguliwa na kukubaliwa na kamati ya ukaguzi na mapokezi ya vifaa na huduma kunaweza kukatoa fursa kwa taasisi za umma kununua vifaa na huduma zisizokuwa na viwango au zisizofuata mahitaji ya ununuzi. Nawashauri Maafisa Masuhuli wa Taasisi za Serikali Kuu kuteua kamati ya mapokezi na ukaguzi wa vifaa na huduma pale inapotokea Taasisi husika imefanya ununuzi wa vifaa na huduma.

9.11 Mapungufu yaliyobainika katika Ujenzi wa Mahakama kumi na Sita (16) zenye thamani ya Sh 10,351,638,077

Mwaka 20017/2018 Mahakama ya Tanzania (**Fungu Na 40**) iliingia Mkataba na Mkandarasi MOLADI TANZANIA LTD kwa ajili ya ujenzi wa Mahakama Kumi na Sita (16) zenye thamani ya Sh 10,351,638,077. Vifungu vya 54 na 25 vya Mkataba vinaeleza kuwa malipo ya awali yatakuwa kati ya asilimia 30 na 50 ya thamani ya Mkataba. Nilibaini kuwa Mahakama ilifanya malipo ya awali kwa Mkandarasi ya kiasi cha Sh 4,836,822,000 kwa ajili ya Mahakama zote Kumi na Sita. Hata hivyo, mapungufu yafuatayo yalibainika;

MOLADI TANZANIA LTD ililipwa malipo ya ziada ya kiasi cha Sh 1,541,245,700 kwa ajili ya vifaa kinyume na Mkataba. Vilevile

nilibaini kuwa Mahakama nne (Bunda, Kilindi, Katavi na Lindi) ambazo zililipiwa malipo ya awali ya Sh 1,469,768,705 zilikuwa zimesimama toka mwezi Septemba 2017.
Ni maoni yangu kwamba, kuendelea kuchelewa kwa Mradi huu kunaweza kupoteza rasilimali za umma; hivyo naishauri Mahakama kuongeza umakini katika ufuatiliaji wa mradi huu ili ukamilike kwa wakati.

9.12 Vifaa vilivyonunuliwa bila kuingizwa kwenye Vitabu vya Stoo Sh 5,493,672,843

Kanuni ya 198 na 203 ya Kanuni za Usimamizi wa Fedha za Umma za 2001 zinahitaji kupokea bidhaa, kutoa bidhaa na kuandika taarifa za kiasi cha bidhaa kilichobaki stoo kwenye kurasa tofauti katika leja za stoo. Wakati wa ukaguzi wangu, nilishindwa kuthibitisha matumizi ya bidhaa zenye thamani ya Sh 5,493,672,843 zilizonunuliwa na taasisi kumi na moja (11) zilizokaguliwa. Hii ni kutokana na kutokuwapo kwa kumbukumbu sahihi katika leja za stoo.

Ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2017/2018, nilibaini kuongezeka kwa Taasisi za Umma kutokuingiza kwenye vitabu vifaa vyenye thamani ya Sh 339,232,939 kwa mwaka 2017/2018 hadi kufika Sh 5,493,672,834 kwa mwaka huu.

Kutokana na kukosekana kwa kumbukumbu za Stoo kuhusu jinsi vifaa na mafuta yalivyotumika, sikuweza kujua namna matumizi ya Bidhaa/Mali zilizolipiwa.

Napendekeza Taasisi zote za Serikali Kuu zihakikishe zinaingiza vifaa/mafuta kwa wakati katika vitabu ili kuhakikisha matumizi bora ya rasilimali katika kutoa huduma kwa wakati.

Jedwali Na. 61: Taasisi zilizonunua vifaa bila kuingiza kwenye vitabu

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
59	Tume ya Kurekebisha Sheria	Ununuzi wa vifaa mbalimbali	7,426,078

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
35	Kurugenzi za Mashitaka ya Umma	Ununuzi wa vifaa vya ofisini	28,536,291
38	Jeshi la Wananchi wa Tanzania	Ununuzi wa mafuta na vifaa vya ofisini.	5,227,511,318
51	Wizara ya Mambo ya Ndani	Ununuzi wa vifaa mbalimbali	76,284,152
33	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili	Ununuzi wa vifaa mbalimbali	16,758,305
74	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	Ununuzi wa mafuta na vifaa vya ofisini.	35,806,395
75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	Ununuzi wa mafuta na vifaa vya ofisini.	11,242,918
86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	Ununuzi wa vifaa vya ujenzi	21,774,884
2030	Ubalozi wa Tanzania Lilogwe	Ununuzi wa vifaa mbalimbali	17,079,891
72	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	Ununuzi wa Mafuta ya gari	29,945,588
71	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	Ununuzi wa vifaa mbalimbali vya ofisini	21,307,012
Jumla			**5,493,672,834**

Chanzo: *Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2018/2019*

9.13 Wakala wa Ugavi na Huduma za ununuzi (GPSA) ulifanya ununuzi wa basi lisilokidhi viwango Sh 508,288,800

Kwenye Ukaguzi wangu nilibaini kuwa Wizara ya Maliasili na Utalii ilifanya malipo kwa GPSA, kiasi cha Dola za Marekani 219,090 (Sh 508,288,800) ikiwa ni malipo kwa ajili ya ununuzi wa Basi la Scania

Mnamo tarehe 27/11/2018 Mkurugenzi Mkuu wa GPSA alifanya mawasiliano na Wizara ya Maliasili na Utalii kuwajulisha kwenda kuchukua basi waliloagiza. Hata hivyo, katibu Mkuu Wizara ya Maliasili na Utalii ilikataa kulichukua basi hilo kutokana na kutokidhi vigezo (Specifications). Kwa muujibu ya ripoti ya Wakala wa Ufundi wa Serikali (TEMESA) basi hilo lilibainika kutokidhi vigezo ikiwa ni pamoja na basi hilo kutokuwa jipya; kwani lilitengenezwa kiwandani zaidi ya miezi kumi na miwili iliyopita pia basi hilo lilikuwa na mapungufu kwenye mfumo wa breki, taa na usukani.

Tarehe 8/10/2019 Katibu Mkuu Wizara ya Fedha alimwagiza Mtendaji Mkuu wa GPSA kulirudisha basi hilo kwa muuzaji ili waweze kubadilishiwa na kupewa basi jipya.

Naishauri Wizara ya Maliasili na Utalii kwa kushirikiana na GPSA kufanya ufuatiliaji wa karibu wa basi jipya ili kuweza kufikia malengo yaliyokusudiwa.

9.14 Ununuzi usioidhinishwa na Bodi ya Zabuni Sh 459,681,496

Katika kupitia uzingatiaji wa kifungu cha 35(3) cha sheria ya ununuzi wa umma, 2011 pamoja na kanuni ya 55(1) ya PPR ya mwaka 2013 inayotaka ununuzi wa umma kuidhinishwa na Bodi ya zabuni nilibaini kuwa jumla ya Taasisi za serikali kuu tano (5) zilifanya ununuzi wenye thamani ya Sh 459,681,496 bila kupata idhini ya bodi ya Zabuni.

Taasisi mbalimbali zilizofanya ununuzi bila idhini ya Bodi ya Zabuni zimeorodheshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 62: Ununuzi yasiyoidhinishwa na Bodi ya Zabuni

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
62	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	Ununuzi wa samani na vifaa vya TEHAMA	132,645,832.56.
90	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	Ununuzi wa vifaa vya ujenzi	233,023,066
33	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili	Ukarabati wa nyumba ya kupumzikia	29,170,780
54	Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe	Kazi za nyongeza katika ujenzi wa nyumba ya makazi ya Mkuu wa Mkoa	43,207,818
96	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo	Ununuzi wa kompyuta na vifaa vya kurudufu.	21,634,000
Jumla			**459,681,496**

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2018/2019

Katika ukaguzi wa mwaka huu nimebaini kuimarika katika uzingatiaji wa sheria hii na kanuni zake katika taasisi nilizokagua. Ununuzi usiyoidhinishwa na Bodi ya Zabuni umepungua kwa asilimia 91, kutoka Sh 5,373,435,190 hadi Sh 459,681,496, ikilinganishwa na ukaguzi wa mwaka jana. Nashauri Menijimenti ya Taasisi husika kuzingatia kikamilifu Sheria ya Ununuzi wa umma ili Bodi za Zabuni ziweze kufanya kazi yake ya kuidhinisha ununuzi kama sheria inavyoagiza.

9.15 Mapungufu yaliyobainika katika Mkataba wa ukusanyaji mapato kwenye Viwanja vya Taifa na Uhuru

Tarehe 12/06/2019, Wizara ya Habari, Vijana na Michezo (**Fungu Na 96**) ilifanya makubaliano ya Mkataba Na. ME/025/2017/2018/CR/04 na Mzabuni Selcom Paytech PLC kwa ajili ya kufunga mfumo wa kielekroniki wa kukusanya mapato katika viwanja vya Taifa na Uhuru kwa kipindi cha miaka miwili kuanzia tarehe 1/7/2018 hadi tarehe 30/6/2020 kwa gharama ya asilimia 4.45 ya mapato yanayotokana michezo na maonesho.

Wakati wa mchakato wa Zabuni, Wizara iliandika barua kwenda kwa Taasisi mbalimbali za Serikali (TanTrade, PCCB, TRA, TAZARA, TRL and TANESCO) ili kuweza kujiridhisha na uwezo wa kampuni mbili (M/s Maxcom Africa Ltd and M/s Selecom Paytech PLC) zilizoshiriki kwenye mchakato wa Zabuni. Hata hivyo, Serikali kupitia barua yenye kumbukumbu Na CAB.105/260/01‘A’/20 ya tarehe 23/03/2018 iliagiza Wizara kutokuingia makubaliano ya mkataba na Makampuni tajwa hapo juu. Hata hivyo, Wizara haikuzingatia ushauri wa Serikali; na miezi mitatu baadaye Wizara iliingia Mkataba na Mzabuni Selcom Paytech PLC kinyume na maagizo ya Serikali.

Pia hakuna ushahidi wa kuwapo kwa Mfanyakazi wa Wizara mwenye taaluma ya TEHAMA anayesimamia stakabadhi zinazouzwa kupitia mfumo wa kielekroniki. Pia Wizara haina nyenzo ya Ki-TEHAMA inayowezesha kujua idadi halisi ya watazamaji kwa kila tukio la michezo; zaidi ya kutegemea tu ripoti za muuzaji.

Kipengele cha nane (8) cha mkataba kinamtaka mzabuni kuwasilisha mapato kwa walengwa ndani ya siku tatu. Hata hivyo, nilibaini kuwa mapato ya kiasi cha Sh 66,329,016 yalichelewa kuwasilishwa kwa kipindi kati ya mwezi mmoja na nusu hadi miezi sita, kinyume na makubaliano ya Mkataba.

Wizara kushindwa kuwa na utaalamu wa kubaini mauzo yanayofanyika kwenye mfumo wa kielektroniki wa mzabuni wa kukusanya mapato kuweza kupeleka upotevu wa mapato kutobainika. Hivyo, naishauri Wizara kuboresha ufuatiliaji wa mkataba wa makusanyo katika viwanja vya Taifa na Uhuru ili Serikali isipate hasara. Pia nashauri Afisa Masuuli azingatie miongozo ya Serikali katika ununuzi.

9.16 Vifaa na huduma zilizolipiwa lakini hazikupokelewa Sh 587,652,750

Katika Taasisi za Serikali Kuu nilizokagua nilibaini ununuzi wa Vifaa na huduma vyenye thamani ya Sh 587,652,750 vilivyoagizwa na kulipiwa lakini havikupokelewa au kukamilika. Makubaliano ya Mkataba yalibainisha kuwa ununuzi wa vifaa na huduma ulitakiwa kukamilika kati ya miezi miwili (2) hadi kumi na tisa (19) lakini Wazabuni walishindwa kutekeleza matakwa ya mikataba. Taasisi zilizohusika na ununuzi usiopokelewa zimeorodheshwa kwenye Jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 63: Vifaa na huduma zilizolipiwa lakini hazikupokelewa

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi (Sh)
02	Tume ya Utumishi ya Waalimu	Ununuzi wa pikipiki kupitia GPSA	16,427,250
14	Jeshi la Zima Moto na Uokoaji	Ununuzi wa samani za ofisini	96,483,200
14	Jeshi la Zimamoto na Uokoaji	Ununuzi wa sare za Jeshi	113,575,000
42	Bunge la Tanzania	Mfumo wa TEHAMA wa Maktaba	216,000,000

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi (Sh)
93	Idara ya Uhamiaji	Ununuzi wa viti, meza, madawati na kabati.	98,706,800
85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	Ununuzi wa jenereta la ofisini.	35,000,000
28	Jeshi la Polisi	Ununuzi wa vifaa vya nyumbani	11,460,500
Jumla			**587,652,750**

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti 2018/2019

Ikilinganishwa na ukaguzi wa mwaka 2017/2018 idadi ya Taasisi zilizobainika kufanya ununuzi usiopokelewa zimepungua kutoka Taasisi kumi na tatu (13) mwaka 2017/2018 hadi saba (7) zilizobainika katika mwaka huu wa fedha. Pia thamani ya ununuzi uliofanyika bila kupokelewa imepungua kutoka Sh 5,356,549,884 mwaka 2017/2018 hadi kufika Sh 587,652,750 mwaka huu. Hali hii inaashiria bado kuna upungufu katika kuzingatia makubaliano ya Mkataba katika ununuzi.

Nashauri Maafisa Masuuli kuhakikisha kuwa wazabuni wanazingatia vipengele vya mikataba walivyokubaliana pamoja na kukamilisha mikataba yao bila kuchelewa zaidi.

9.17 Kuchelewa kukamilika kwa kazi za ujenzi zenye thamani ya Sh 22,312,690,753

Ukaguzi umebaini kuwa baadhi ya Taasisi za Serikali Kuu zilishindwa kusimamia kikamilifu mikataba mbalimbali iliyoingiwa kati yao na Wakandarasi. Udhaifu huu ulipelekea kutokamilika kwa Mikataba/Miradi kwa wakati na baadhi ya miradi kutekelezwa chini ya kiwango.

Katika ukaguzi wa baadhi ya mikataba/miradi nimebaini kuwa jumla ya Mikataba/Miradi kumi na nane (18) yenye thamani ya Sh 22,312,690,753 kutoka taasisi za Serikali Kuu kumi na Sita (16) ilitekelezwa nje ya muda wa mkataba/mradi. Nilibaini ucheleweshwaji kukamilika kwa Mikataba/Miradi hii kwa kipindi cha kati ya mwezi mmoja na miezi ishirini.

Kuchelewa kukamilika kwa miradi kunaweza kupelekea ongezeko la gharama za Miradi kutokana na kuongezeka kwa bei ya vifaa vya ujenzi. Nazishauri taasisi husika kusimamia kikamilifu mikataba waliyoingia na Wakandarasi mbalimbali kama Kanuni ya 114 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 inavyoagiza.

Pia, nazishauri taasisi husika kufuatilia wa fedha Hazina ili kuweza kutekeleza miradi hiyo kwa wakati. Vilevile, napendekeza mikataba ifanyike kwa awamu ili kuweza kuiepusha Serikali na riba itokanayo na kuchelewa kulipa madai ya Wakandarasi. Miradi husika pamoja na Taasisi zimeelezwa kwenye **Kiambatisho Na. 9.1.**

9.18 Gharama zenye shaka za kukodi ndege binafsi Sh.20,976,000

Ukaguzi umebaini kuwa, Wizara ya Mifugo na Uvuvi (**Fungu Na. 99)** ilifanya ununuzi wa dharura wa kukodisha ndege binafsi kwa gharama ya Sh. 20,976,000 kutoka kwa Kampuni ya Fly Safari Air Link Ltd kwa ajili ya Safari ya kutoka Dar es Salaam kwenda Mwanza na Geita kuadhimisha siku ya kitaifa ya kuogesha mifugo tarehe 26/12/2018. Nimebaini kuwa maadhimisho haya hayakuwa ya dharura kwani yalikuwa yakifahamika katika mpango wa mwaka wa Wizara. Hivyo, hayakustahili kuwa shughuli ya dharura na ni kinyume na Kifungu cha 65 cha Sheria ya Ununuzi ya Umma ya mwaka 2011 (marekebisho ya mwaka 2016). Kukodisha ndege binafsi badala ya kutumia ndege za Serikali kunaweza kupelekea gharama kubwa na kuinyima Serikali mapato, kwa vile ndege za Serikali zina safari za kwenda Mwanza na maeneo ya karibu ambapo hafla ya kitaifa ya kuogesha mifugo ilifanyika. Wizara inapaswa kutoa hoja za msingi zilizosababisha kutumia ndege binafsi, badala ya kutumia ndege za Serikali.

9.19 Ripoti ya Mamlaka ya Ununuzi wa Umma (PPRA) ikizingatia jinsi Taasisi za Serikali Kuu zilivyozingatia Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 pamoja na marekebisho

yake ya mwaka 2016 na Kanuni zake za Mwaka 2013 (zilizorekebishwa mwaka 2016)

Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma ni chombo kilichoanzishwa chini ya Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2011 chenye jukumu la kusimamia utekelezaji wa Sheria hiyo. Katika Mwaka wa fedha 2018/2019, Mamlaka ilifanya ukaguzi wa thamani ya fedha pamoja uzingatiaji wa Sheria ya ununuzi wa Umma ya mwaka 2011(iliyorekebishwa mwaka 2016). Ukaguzi huo ulilenga kubaini kama Miradi na Mikataba ilitekelezwa kama vipengele vya Mikataba vinavyoelekeza na thamani halisi ya fedha imepatikana. Kutokana na ufinyu wa rasilimali pamoja na vigezo ilivyojiwekea, Mamlaka ya Udhibiti wa ununuzi wa Umma ilifanya ukaguzi wa Taasisi za ununuzi 104, zikiwemo 43 za Serikali Kuu.

9.19.1 Mfumo wa Kielektroniki wa kuwasilisha Taarifa (PMIS)

Mfumo wa PMIS unaziwezesha Taasisi Nunuzi kuwasilisha kwa njia ya mtandao taarifa za ununuzi kwa PPRA. Katika mwaka huu wa ukaguzi taasisi zilizojiandikisha kutumia mfumo wa PMIS zimeongezaka kutoka 449 hadi 465 kati ya Taasisi 540 za ununuzi sawa na asilimia 86.11 ikilinganishwa na mwaka jana.

9.19.2 Utekelezaji wa Mfumo wa Ununuzi kwa Mtandao

Sheria ya Ununuzi wa umma inatoa mamlaka kwa PPRA kuanzisha mfumo wa ununuzi kwa mtandao ili kuongeza uwazi na ufanisi katika mchakato wa ununuzi. Katika mwaka huu wa ukaguzi mfumo wa ununuzi kwa mtandao ulifanyiwa majaribio kwenye Taasisi za ununuzi sabini na moja (71) kwa ununuzi wa vifaa vilivyo kwenye orodha ya GPSA.

9.19.3 Kiasi na thamani ya ununuzi ya Mikataba

Mwaka 2018/2019 ukaguzi wa ununuzi ulifanyika kwa Taasisi 104, ambapo jumla ya mikataba iliyokaguliwa ilikuwa 7,738 yenye thamani ya Sh Trillioni 9.122

9.19.4 Matokeo ya Ukaguzi

Mamlaka ya Ununuzi wa Umma ilifanya ukaguzi ili kubaini taasisi za Serikali zilivyozingatia Sheria ya Ununuzi wa Umma, ambapo vigezo saba vilitumika kufanya tathmini nayo ni; Kuanzishwa kwa kitengo cha ununuzi na utendaji kazi wake; Kuandaa na kutekeleza mpango wa ununuzi wa mwaka; zabuni kufuata utaratibu; uzimamizi wa mikataba, utunzaji wa taarifa za ununuzi, pamoja matumizi ya mifumo ya ununuzi, pamoja na ufuatiliaji wa malalamiko.

Kwa vigezo saba tajwa hapo juu, matokeo ya ukaguzi kwa taasisi 104 yalibainisha uzingatiaji wa Sheria kwa asilimia 76, ikiwa ni ongezeko la asilimia 2 ikilinganishwa na mwaka 2017/2018. Hata hivyo, matokeo haya ni chini ya lengo la PPRA kwa mwaka 2018/2019 ambalo ni asilimia 80.

9.19.5 Matokeo ya Ukaguzi wa thamani ya fedha

Katika mwaka wa fedha 2018/2019, PPRA ilifanya ukaguzi wa kubaini thamani ya fedha katika miradi hiyo 290 yenye thamani ya Sh billion 8,478.34. Kati ya miradi 290, miradi 10 ilikuwa na thamani ya zaidi ya Sh billion 20 ambayo ilitekelezwa na taasisi mbili za Serikali Kuu ambazo ni Wakala wa Barabara na Wizara ya Maji. Matokeo ya Ukaguzi yameorodheshwa kwenye **Kiambatisho Na. 9.2**

9.19.6 Uchunguzi wa tuhuma, malalamiko pamoja na taarifa zinazowasilishwa kwa Mamlaka ya Udhibiti na Ununuzi ya Umma kutokana na ununuzi wenye mapungufu

Kifungu cha 10 cha Sheria ya Ununuzi ya Umma Na.7 ya mwaka 2011 kinatoa mamlaka kwa PPRA kufanya uchunguzi inapotokea tuhuma za ununuzi yenye mapungufu. Kutokana na Kifungu cha 11 cha PPA, 2011 uchunguzi unaweza kufanywa na PPRA, kwa kutumia juhudi binafsi au kupitia tuhuma zilizowasilishwa kwa Mamlaka. Katika mwaka wa fedha 2018/2019 Mamlaka ya Ununuzi na Udhibiti wa Umma ilifanya

uchunguzi kwa Mamlaka ya viwanja vya Ndege (TAA) pamoja na Wakala wa Umeme Vijijini (REA). Matokeo yamebainishwa kwenye jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 64: Matokeo ya Uchunguzi uliofanywa na PPRA.

Taasisi	Matokeo ya Uchunguzi
TAA	**Zabuni Na AE-027/2014-2015/JNIA/N/36)-Uwekaji wa Mfumo wa kuweka Mafuta ya ndege katika Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Mwalimu Nyerere (Terminal III)** • Uchunguzi ulibaini kuwa Mchakato wa Zabuni haukutangazwa kwenye Gazeti la Serikali, kinyume na kanuni ya 4 ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013 • Kuanza kwa mradi kabla ya kufanya upembezu yakinifu kinyume na Kifungu cha 10 cha Sheria ya Ununuzi wa Umma. • Zabuni haikufanyika kwa ushindanishi kinyume na kifungu cha 15(2) PPA,2011 na kanuni ya 33 ya PPR, ya mwaka 2013 • Mchakato wa kubaini uwezo wa Mzabuni (Due diligence) haukufanyika kinyume na kanununi ya 34(2) ya PPR, ya mwaka 2013 • Wajumbe watatu wa bodi ya zabuni walishiriki katika majadiliano yaliyofanywa. Pia, walishiriki katika maamuzi mbalimbali yanayohusiana na zabuni hii na kwa hivyo hakukuwa na uhuru wa kutekeleza majukumu yao kinyume na kanuni ya 41 ya PPA, 2011; Kutokana na matokeo ya uchunguzi, Mamlaka inashauri TAA kupata ushauri toka Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kama kuendela na Mkataba au kuvunja kutokana na mapungufu yaliyobainika hapo juu. Pia, kwa kuwa asilimia 95 ya kazi za hatua ya kwanza zimeshakamilika TAA wafanye upembuzi yakinifu kwaajili ya hatua ya pili pamoja na kumpata Mkandarisi Mshauri wa usimamizi wa hatua ya Pili.

SURA YA KUMI

10.0 USIMAMIZI WA MATUMIZI

10.1 Utangulizi

Sura hii inaelezea hoja muhimu na mapendekezo ya ukaguzi juu ya usimamizi wa matumizi kwa mwaka wa fedha unaoishia 30 Juni, 2019. Ili kutekeleza usimamizi wa matumizi kwa ufasaha, uelewa mpana wa kupanga, kuandaa, kuidhinisha na kutekeleza bajeti ni nyenzo muhimu sana. Hivyo, kupitia sura hii, Maafisa Masuuli wanatathminiwa kwa ujumla juu ya uzingatiaji wa sheria mbalimbali ikiwemo Sheria ya Bajeti ya mwaka 2015 na Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (Iliyorejewa mwaka 2004), kanuni, maagizo na miongozo ya serikali.

Aidha, sura hii inatoa mrejesho wa namna rasilimali zilivyotumika na kusimamiwa na namna Serikali ilivyoimarisha Uwakilishi, Uwazi, Uwajibikaji na Utawala bora katika kukuza usimamizi mzuri wa rasilimali fedha.

Yaliyomo katika sura hii yamechaguliwa kutoka kwenye barua za mapungufu za Wizara, Idara na Balozi; kwani sura hii inagusia tu hoja na mapendekezo muhimu yanayotokana na matumizi.

10.2 Usimamizi wa matumizi ya Wizara, Idara na Sekretarieti za Mikoa

10.2.1 Dosari katika kuhaulisha fedha za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji kwa ajili ya ujenzi wa Makao Makuu Dodoma Sh. 1,746,146,300

Nimebaini kuwa Jeshi la Zima moto na Uokoaji lilihaulisha Sh. 1,746,146,300 kwenda kwa Ofisa Zimamoto wa Mkoa wa Singida kwa ajili ya ujenzi wa ofisi ya Makao Makuu Dodoma kupitia Hazina ndogo. Kiasi hicho baadaye kilipelekwa kwa Ofisa Zimamoto wa Mkoa kwenye akaunti Na.50810008615 iliyoko Tawi la NMB kwa ajili ya kugharamia ujenzi wa jengo la ofisi Dodoma. Menejimenti ilijibu kuwa Sh

1,746,146,300 zilihaulishiwa Hazina Ndogo Singida kwa kuwa Dodoma hakuna ofisi za Hazina Ndogo.

Nimeshindwa kuthibitisha sababu ya kuhaulisha fedha za mradi kwenda Mkoa wa Singida wakati eneo la ujenzi liko Dodoma. Hivyo, nina mashaka ya utaratibu huu wa kuhaulisha fedha, kwani Makao makuu ya Hazina yako Dodoma ambayo ndiyo ingekuwa sehemu sahihi ya kuhaulishia fedha.

Madhara yake, ukaguzi wangu umebaini kuwa malipo yote yalifanyika kwa fedha taslimu kwa Maofisa wawili kutoka Jeshi la Zimamoto na Uokoaji bila kutoa maelezo ya kazi inayopaswa kufanyika; na hivyo kuongeza hatari ya kubeba hela nyingi kutoka Singida kwenda Dodoma kwa ajili ya kulipa vibarua na vifaa. Siyo tu kwamba ujenzi wa jengo ulikosa jedwali la mahitaji, bali pia nyaraka za miamala ya fedha hazikuwepo ili kuonesha kazi iliyofanyika.

Udhaifu uliobainika hapo juu ulisababishwa na udhibiti wa ndani kutokuwa toshelezi juu ya usimamizi wa matumizi na kama usipoimarishwa unaweza kutengeneza mianya ya kutumia vibaya fedha za umma.
Menejimenti inapaswa kurekebisha dosari zote zilizobainika juu ya ujenzi wa jengo la Ofisi ya Makao Makuu na zaidi kufanya ufuatiliaji kwa kushirikisha vyombo vya kiuchunguzi ili kudhibitisha uwajibikaji wa Sh. 1,746,146,300.

10.2.2 Dosari kwenye malipo yaliyofanywa na Jeshi la Polisi katika ujenzi wa majengo Sh. 806,685,000

Jeshi la Polisi lilipokea Sh. bilioni 10.7 kwa ajili ya ujenzi wa nyumba 400, mabweni na vyumba vya madarasa kwa lengo la kuboresha mazingira ya kazi. Katika kupitia malipo yaliyofanyika, nimebaini dosari zinazohitaji menejimenti kuingilia kati na kuzirekebisha kama yalivyo tajwa hapo chini;

a) Gharama za vibarua zililipwa miezi saba kabla ya kununua vifaa vya ujenzi Sh. 355,200,000

Nimebaini kuwa, mwezi Juni, 2018 Sh.355,200,000 zililipwa kama gharama za vibarua wakati malipo ya vifaa vya kazi yalifanyika Februari, 2019, karibu miezi saba tangu malipo ya vibarua yafanyike na vifaa vya ujenzi vilivyonunuliwa havikuwepo kwenye eneo la ujenzi katika mwezi wa Oktoba, 2019.

b) Gharama za vibarua zililipwa kwa mtu binafsi badala ya fundi mchundo Sh. 145,200,000

Nimebaini kuwa, Sh. milioni 60 na Sh.milioni 85.2 zililipwa kupitia hati ya malipo Na. 9/6 na 15/6, mtawalia, na kuingizwa kwenye akaunti binafsi badala ya fundi mchundo aliyesaini mkataba kwa ajili ya ujenzi wa jengo la Makao Makuu ya Polisi Dodoma.

c) Gharama za vibarua zililipwa zaidi katika ujenzi wa nyumba 30 zilizoko Medeli Mashariki Dodoma Sh. 92,640,000

Nimebaini kuwa, Sh.260,550,000 zililipwa kama gharama za vibarua kwa ajili ya ujenzi wa nyumba 30 zilizoko Medeli Mashariki Dodoma. Ulinganisho wa viwango vilivyotumika dhidi ya viwango vilivyokubaliwa kwenye jedwali la mahitaji ulibaini kuwa Sh. 92,400,000 zililipwa zaidi kinyume na kiwango kilichokubaliwa.

d) Gharama za vibarua kwenye ujenzi wa nyumba 30 zilizoko Medeli ya Mashariki Dodoma ambazo hazikuwa kwenye bajeti Sh. 105,000,000

Nimebaini kuwa Sh. 105,000,000 zililipwa kama gharama za vibarua kujenga msingi, kuta na linta. Hata hivyo, shughuli zote na malipo husika hazikuwa sehemu ya jedwali la mahitaji.

e) Malipo yaliyozidishwa katika ujenzi wa nyumba za wafanyakazi Sh. 54,000,000

Nimebaini kuwa Jeshi la Polisi lilitegemea kutumia matofali ya inchi 6 katika hatua zote za ujenzi kwa Sh. 1,800 kwa kila moja lakini uhakiki tuliofanya tulibaini kuwa menejimenti ililipia tofali zenye

ukubwa wa inchi 6 lakini Mzabuni alipeleka tofali za inchi 5 zinazouzwa kwa Sh 1,300 kwa kila moja na hivyo kupelekea kulipa zaidi Sh. 54,000,000

Jedwali Na. 65: Malipo yaliyozidishwa kwenye ujenzi wa nyumba za Wafanyakazi

Jina la Mradi	Kiasi kilichozidi(Sh)
Ujenzi wa nyumba 20 Geita	25,000,000
Ujenzi wa nyumba 50 Nzuguni Dodoma	29,000,000
Jumla	**54,000,000**

f) Bidhaa hewa zilizolipiwa kwa ajili ya ujenzi wa Makao Makuu mapya ya Polisi Dodoma Sh. 54,645,000

Wakati wa uhakiki tumebaini kuwa baadhi ya vifaa kama vile milango 100, vifaa vya bomba (40 Engle valve 0.5) na kisambazio cha umeme wa njia tatu kutoka TANESCO vililipiwa Sh. 54,645,000 lakini havikuwepo eneo la ujenzi au hakuna dalili/maandalizi yoyote ya kusimika vifaa hivyo.

g) Kutelekezwa kwa shughuli za ujenzi wa Makao Makuu mapya ya Polisi

Uhakiki uliofanyika Novemba 2019 ulibaini kuwa shughuli za ujenzi hazikuendelea; na hapakuwa na fundi mchundo yeyote licha ya kwamba gharama zote za vibarua zilikuwa zimekwishalipwa.

Ni maoni yangu kuwa kuna uwezekano mkubwa wa kutumia vibaya fedha za Serikali, hivyo kuzuia kufikia malengo yaliyokusudiwa na kuchelewa kutekeleza kazi ambazo zimekwishalipiwa kunaweza kupelekea kuomba hela zaidi na kusababisha uwezekano wa kufanya malipo mara mbili kwa sababu ya ufuatiliaji hafifu.

Menejimenti ya Jeshi la Polisi inashauriwa: (a) kuimarisha udhibiti na kufanya ufuatiliaji wa karibu katika kusimamia kazi ambazo hazijakamilika (b) kuchukua haraka hatua stahiki kwa wahusika wote

waliolipwa na hakuna kazi iliyofanyika na (c) Kuhakikisha Kamati zinafanya kazi hizi muhimu ambazo zinapaswa kuelezwa vizuri kwenye uteuzi wao.

Aidha, napendekeza kuwa menejimenti ya Jeshi la Polisi kuwa makini sana katika kutumia utaratibu wa kujenga bila kutumia wakandarasi (Force Account) kwa kufanya usimamizi wa karibu sana na kuwa na uwajibikaji wenye ufasaha, vinginevyo utaratibu huu unaweza kupelekea kuwepo kwa utovu wa nidhamu ya fedha.

10.2.3 Gharama kubwa za kukodi viti, mahema na Magari binafsi katika Jeshi la Wananchi wa Tanzania Sh. 489,801,253.13

Nimebaini kuwa Jeshi la Wananchi wa Tanzania lilitumia Sh. 489,801,253.13 kukodi viti, mahema na magari binafsi kwa ajili ya matukio mbalimbali ya kijeshi.Msisitizo wangu ni kwamba kiasi kilichotumika kingepungua au kuepukika kabisa kwa kununua viti, mahema na magari kwani gharama hizi ni endelevu na kupelekea kujirudia kila mwaka.

Kwa siku za usoni, inapendekezwa kununua viti, mahema na magari ili kupunguza gharama za kukodi na kuepuka kuingia gharama kubwa kila mwaka wa fedha.

10.2.4 Risiti ya kielektroniki yenye udanganyifu iliyopokelewa na Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga Sh. 70,000,000

Nimebaini kuwa menejimenti ya Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga kupitia hati ya malipo Na.086CV18000556 ya tarehe 24/9/2018 iliilipa kampuni ya Unit General Supplies Ltd Sh. 29,400,000 kwa ajili ya kuleta suti. Pia, nimebaini kuwa Mzabuni alikuwa ameishatoa huduma ya kupeleka suti zenye thamani ya Sh. 40,600,000 ambazo kwa pamoja zilidhibitishwa kwa risiti ya kielektroniki ya kughushi.

Majaribio yangu ya ukaguzi kupitia mfumo wa kuhakiki wa Mamlaka ya Mapato yamebaini, risiti ya kielektoniki yenye thamani ya Sh. 70,000,000 haikutoka kwenye kifaa sahihi cha Mzabuni, kinyume na

Kanuni ya 22 ya Kodi ya Mapato(Vifaa vya Kielektroniki) ya mwaka 2012. Kanuni hiyo inaeleza mtu yeyote ama kwa makusudi akijaribu au kuharibu kifaa cha kutolea risiti za kielektroniki kutofanya kazi sawasawa anakuwa ametenda kosa; na ikithibitika atapaswa kulipa faini ya shilingi zisizopungua milioni moja au kwenda jela kwa kipindi kisichozidi miezi 3 au vyote kwa pamoja.

Kwa maoni yangu, kutoa risiti ya kughushi ya kielektroniki siyo tu kwamba inasababisha upotevu wa mapato ya serikali bali pia ni kushusha dhamira ya Serikali katika kukusanya mapato kupitia ukwepaji kodi kwani muamala huo unakuwa hauna mtiririko wa kiukaguzi (audit trail) wa Mzabuni husika.

Napendekeza kuwa menejimenti ya Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga kuzifahamisha Mamlaka ya Uchunguzi ili kubaini chanzo cha tatizo. Licha ya hiyo, serikali kwa ujumla ihakikishe Wazabuni wanakiri mapokezi kwa kutumia risiti za Kielektroniki za ukweli katika malipo ya vitu na huduma.

10.2.5 Kutotumika ipasavyo kwa akaunti ya masurufu katika Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga Sh. 615,737,000

Waraka Na.CE.26/46/01/1/66 wa tarehe 28 Novemba, 2012 unatoa miongozo juu ya kufanya malipo kwa kutumia mfumo wa kibenki (TISS) na akaunti ya masurufu inayofunguliwa katika mabenki ya Biashara ili kurahisisha malipo taslimu yasiyoepukika. Kinyume chake, Sekretarieti ya Mkoa Tanga imetumia akaunti ya masurufu kununua vifaa vya ujenzi kutoka kwa Wazabuni na Wakandarasi mbalimabli na kulipa Sh. 615,737,000 ambazo zingelipwa kupitia mfumo wa kibenki (TISS).

Ni mtazamo wangu kuwa, kufanya malipo kwa njia ya taslimu kunaweza kuchochea matumizi mabaya ya fedha kwa kushirikiana na Wazabuni/Wakandarasi; hivyo dhana ya thamani ya fedha inaweza isifanikiwe.

Ni mapendekezo yangu kuwa malipo yote yafanyike kwa kutumia hundi zilizofungwa au kulipa Wazabuni moja kwa moja kwa kutumia mfumo wa kufanya malipo kwa njia za kibenki (TISS) baada ya kukamilisha taratibu za manunuzi na kuepuka kutumia akaunti ya masurufu.

10.2.6 Miamala yenye udanyanyifu katika Ofisi ya Hazina ndogo Morogoro Sh. 71,958,000

Mapitio yangu ya uendeshaji wa mambo ya fedha katika Ofisi ndogo ya Hazina Morogoro yamekumbana na tukio la udanganyifu uliosababishwa na ushirikiano wa kiuhalifu baina ya Maofisa wawili kutoka Chuo cha Utabibu Kilosa (COTC) na Ofisa mmoja kutoka Ofisi ndogo ya Hazina na kusababisha hasara ya Sh. 71,958,000. Kadhalika, nimebaini kuwa suala hili lilipelekwa polisi tangu tarehe 24 Oktoba, 2018 kwa ajili ya uchunguzi lakini mpaka kipindi cha ukaguzi (Septemba 2019) hili suala lilikuwa halijahitimishwa. Menejimenti ya Ofisi ndogo ya Hazina haikuzingatia kifungu cha 7(3)(d) na (e) cha Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (Iliyorekebishwa mwaka 2004) inayolenga kuhakikisha kuwapo kwa ufasaha wa udhibiti wa ndani.

Ni mtazamo wangu kuwa kama udhibiti wa ndani hautaimarishwa, serikali itaendelea kupata hasara kutokana na matumizi mabaya ya fedha.

Napendekeza kuwa, Menejimenti ya Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali ifanye ufuatiliaji wa karibu kwa ajili ya uwajibikaji. Pia, Ofisi ndogo zinapaswa kuimarisha udhibiti wa ndani ulio bora ikiwemo mgawanyo wa majukumu, kufanya kwa wakati usuluhisho wa kibenki, kufanya mahesabu ya fedha taslimu kwa kushutukiza na kufanya tathmini za mara kwa mara juu ya viashiria vya udanyanyifu.

10.2.7 Matumizi yasiyo na nyaraka toshelezi Sh. 5,060,449,260.43

Nimebaini kuwa katika mwaka wa fedha 2018/19 taasisi 39 zilifanya malipo yanayofikia Sh. 5,060,449,260.43 bila kuwa na nyaraka

toshelezi. Kutokuwepo kwa nyaraka hizi kumezuia mawanda ya Ukaguzi wangu katika kuthibitisha usahihi wa matumizi yaliyofanyika na hivyo kukinzana na Kanuni ya 95 ya Kanuni za fedha za Umma ya mwaka 2001 inayotaka malipo kuwa na vielelezo toshelezi. Kwa maelezo zaidi rejea **Kiambatisho 10.1.**

Ni mtazamo wangu kuwa malipo yasiyo na nyaraka toshelezi yamezuia mawanda yangu ya Ukaguzi, na hivyo uhalali wa malipo yaliyofanyika hauwezi kuthibitishwa kwa kiwango kinachotakiwa katika ukaguzi wangu.

Ninapendekeza kuwa Maafisa Masuuli wachukue tahadhri kuwa malipo yasiyo na nyaraka kisheria yanachukuliwa kama hasara ya fedha taslimu ambayo Mhasibu Mkuu anapaswa kuyaingiza katika Taarifa ya hasara ili yaweze kuchunguzwa kikamilifu na Kamati ya Kudumu ya Bunge kulingana na Kanuni ya 18(I)(f) & (2) ya mwaka 2001. Kwa sababu hiyo, Maafisa Masuuli wanawajibika kuwasilisha nyaraka zilizohojiwa kwa ajili ya uhakiki.

Maafisa Masuuli wanashauriwa pia kuimarisha udhibiti wa ndani kwenye utunzaji wa nyaraka za fedha kutoka hatua za mwanzo nyaraka zinapotengenezwa, kuhifadhiwa, kutafutwa na kuharibiwa kwa nyaraka hizo. Hivyo, hatua za kusahihisha hilo tatizo zizingatiwe kulingana na kanuni ya 24 ya Kanuni za Fedha za Umma.

Kutoka kwenye chati hapo chini, inaweza hitimishwa kuwa licha ya ukweli kwamba idadi ya taasisi zimekuwa zikibadilika kwa kipindi cha miaka sita, bado malipo yasiyo na nyaraka toshelezi yamekuwa yakipungua kwa kiwango kikubwa kama ilivyooneshwa na mstari wa mtiririko katika kielelezo hapo chini. Hii ni ishara kuwa taasisi husika zimeimarisha udhibiti wa ndani juu ya utunzaji wa nyaraka.

Kielelezo Na. 28: Mtiririko wa malipo yasiyo na nyaraka toshelezi kwa kipindi cha miaka sita mfululizo

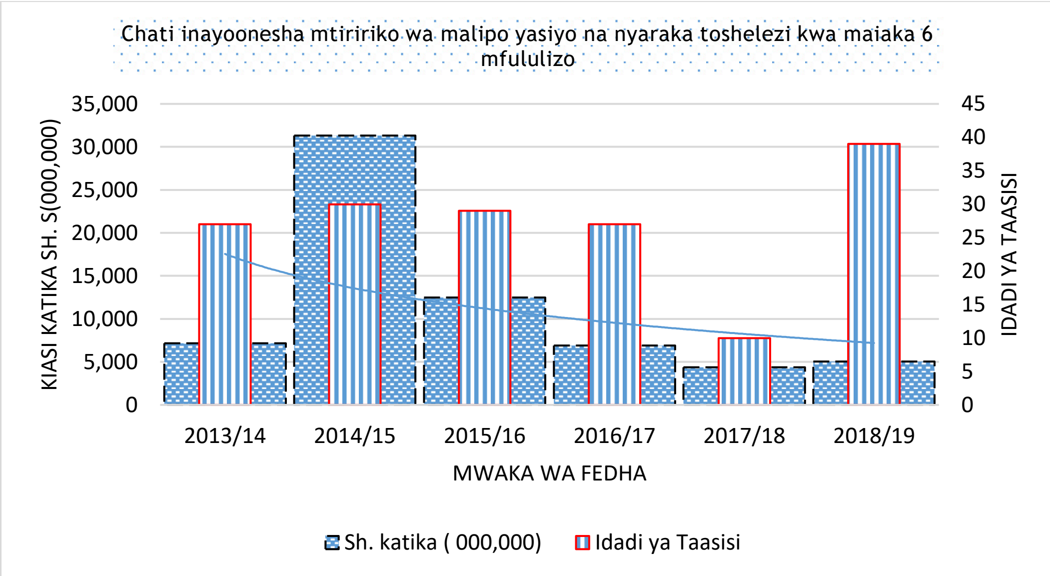

10.2.8 Malipo yaliyofanyika bila kuidhinishwa Sh. 719,479,937.89

Kanuni ya 88(1) ya Kanuni za fedha za Umma ya mwaka 2001 inamtaka Afisa Masuuli au mtu aliyeidhinishwa kusaini hati zote za malipo kabla malipo hayajafanyika. Lakini kinyume chake, nimebaini kuwa taasisi nane zililipa Sh. 719,479,937.89 bila kuidhinishwa. Orodha ya malipo ambayo hayajaidhinishwa imeoneshwa kwenye jedwali la hapo chini.

Jedwali Na. 66: Orodha ya malipo ambayo hayajaidhinishwa

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
1	57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	40,700,573.89
2	2	Tume ya Huduma za Waalimu	15,655,840.00
3	41	Wizara ya Katiba na Mambo ya Sheria	36,021,277.00
4	003	Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi	2,205,000.00
5	77	Sekretarieti ya Mkoa Mara	25,310,000.00

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
6	18	Tume ya Taifa katika Shirika la Umoja wa Mataifa linaloshughulikia Elimu (UNESCO)	24,043,000.00
7	40	Mahakama ya Tanzania	10,570,000.00
8	72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	28,088,044.00
9	5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	536,886,203.00
Jumla			**719,479,937.89**

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Taarifa ya hapo juu inaweza kuoneshwa kwa picha katika kielelezo hapo chini.

Kielelezo Na. 29: Chati inayoonesha ulinganisho wa malipo ambayo hayajaidhinishwa kwa mwaka wa fedha 2017/18 na 2018/19

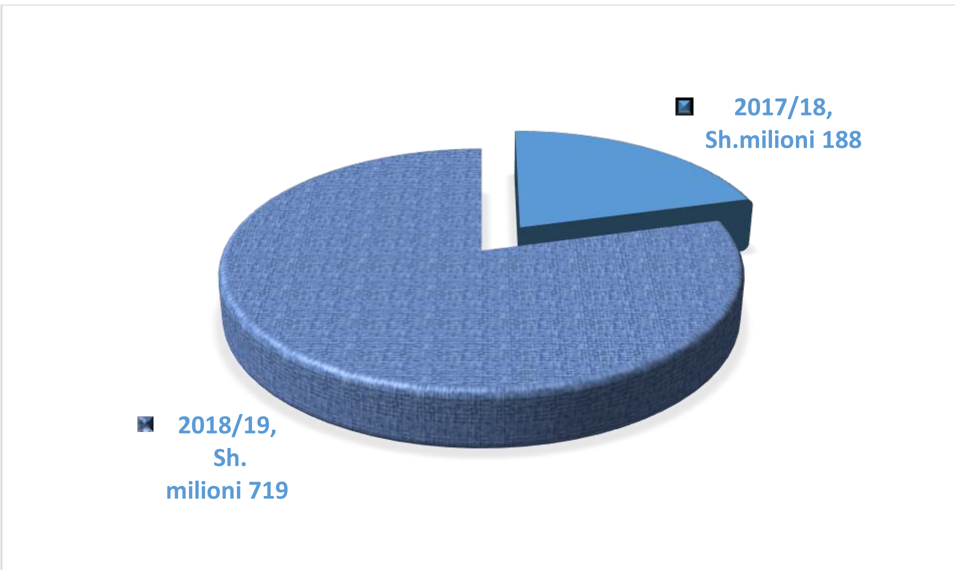

Kwa kulinganisha na mwaka wa fedha 2017/18, malipo ambayo hayajaidhinishwa yameongezeka kwa kiasi kikubwa sana kutoka Sh.milioni 188 mpaka Sh.milioni 719 ikiwa ni ishara kuwa hakuna

jitihada za dhati zilizofanyika kuimarisha mfumo wa udhibiti wa ndani juu ya usimamizi wa matumizi.

Ni mtizamo wangu kuwa malipo ambayo hayajaidhinishwa yanaweza kuwa chanzo cha matumizi mabaya ya fedha za umma na Wafanyakazi wasio waaminifu wanaweza kutumia mianya hii kufanya malipo hewa bila menejimenti kujua.

Ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli husika kuhakikisha kuwa malipo yote yanaidhinishwa ipasavyo katika hatua zote na mifumo ya udhibiti wa ndani inayohusiana na uidhinishwaji wa malipo inaimarishwa ili kuiepushia Serikali hasara.

10.2.9 Matumizi yaliyolipwa zaidi Sh. 459,198,571.87

Kanuni ya 87 ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001 inataka Ofisa anayesaini hati ya malipo kuthibitisha usahihi wa kila maelezo ya malipo. Kinyume chake, nimebaini kuwa taasisi sita(6) zililipa zaidi ya kiwango stahiki jumla ya Sh. 459,198,571.87 kwa ajili ya kununua vitu na huduma mbalimbali kama ilivyooneshwa katika jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 67: Orodha ya taasisi zenye malipo yaliyozidishwa

Fungu	Jina la Mkaguliwa	Aina ya Malipo	Kiasi(Sh)
40	Mahakama ya Tanzania	Kiasi kilicholipwa zaidi ya bei ya mkataba	75,273,219.00
56	Ofisi ya Rais,Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	Malipo yaliyozidi kwenye huduma za Ulinzi	13,121,600.00
86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	Taarifa zisizo sahihi zilizotumwa Wizara ya Elimu ili kupata fedha zaidi za mitihani	31,620,000.00

Fungu	Jina la Mkaguliwa	Aina ya Malipo	Kiasi(Sh)
72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	Malipo yaliyozidi kwenda kwa kampuni ya CRJE East Africa	7,537,417.00
85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	Malipo ya Kodi ya Ongezeko la thamani yaliyolipwa marambili kwenye malipo ya Mzabuni	22,779,885.87
		Malipo yaliyozidishwa kwenda kwa Mkandarasi	22,850,228.00
49	Wizara ya Maji	Kuchelewa kukamilika kwa mradi na kumlipa mkandarasi zaidi	286,016,222.00
Jumla			**459,198,571.87**

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Kwa mujibu wa Kielezo hapo chini, kiasi kilicholipwa zaidi kimeongezeka kutoka Sh. milioni133.53 hadi Sh.milioni 459.20 japo idadi ya taasisi imebaki vilevile. Hii ni ishara kuwa baadhi ya taasisi zilizokaguliwa hazijaweka mifumo thabiti ya udhibiti wa ndani ambao ungeweza kuondoa tatizo la malipo kulipwa Zaidi ya kiasi kinachostahili.

Kielelezo Na. 30: Chati inayoonesha ulinganisho wa mtiririko wa malipo yaliyozidishwa kwa miaka miwili

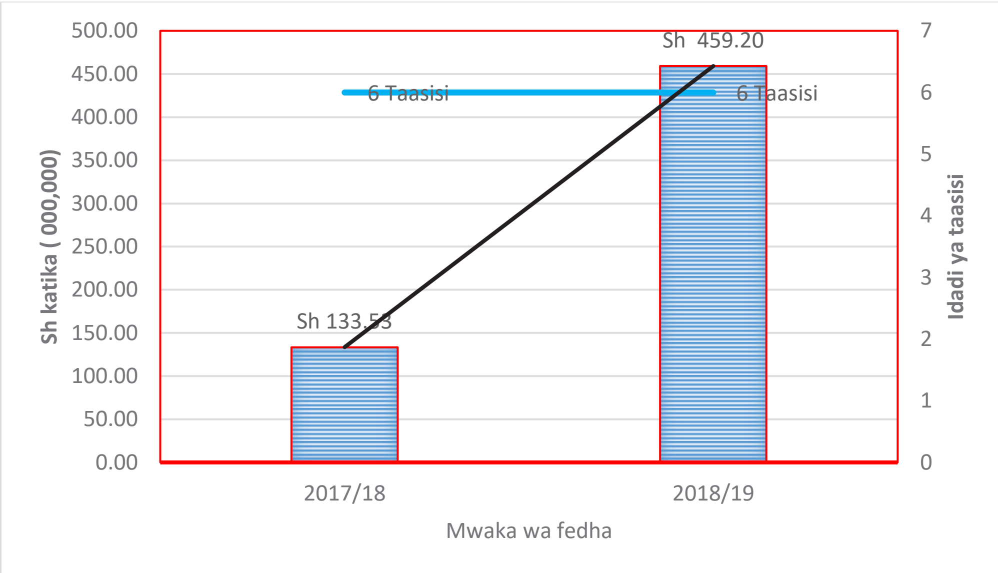

Ni mtazamo wangu kuwa kiasi kilicholipwa zaidi kilisababishwa na udhaifu wa mfumo wa udhibiti wa ndani wa kuchakata malipo na kutofuata mgawanyo wa bajeti kwa kila kifungu cha matumizi.

Kwa hiyo, Napendekeza kuwa: (a) Maafisa Masuuli waimarishe mifumo ya udhibiti wa ndani katika kuchakata malipo, (b) Kuokoa kiasi kilicholipwa Zaidi na fedha hizo kutumika kwenye matumizi kama yalivyoidhinishwa kwenye bajeti.

10.2.10 Udhaifu katika Usimamizi wa Masurufu Sh. 5,430,595,090.29

Ukaguzi wangu umebaini kuwa taasisi 25 zilifanya malipo kwa njia ya masurufu yeny jumla ya Sh. 5,430,595,090.29 ambayo hayakutumiwa ipasavyo. Kama ilivyozoeleka, Serikali hutumia masurufu kulipia vitu vidogo vidogo na vya mara kwa mara au kutoa fedha mapema kwa malengo maalumu. Hivyo, ni muhimu pia kuhakikisha kwamba usimamizi wake unazingatiwa, kwani inaweza kuwa kivutio cha

udanyanyifu na ubadhirifu katika urejeshwaji wake na hivyo kutengeneza mianya ya matumizi mabaya ya fedha.

Udhaifu mwingi uliobainika ni ucheleweshaji katika kurejesha masurufu muda wake unapoisha, masurufu kulipwa moja kwa moja kwenye vifungu vya matumizi na baadhi ya waajiriwa kupewa masurufu mengine kabla ya kurejesha yale ya awali kinyume na kanuni ya 103(7) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001. Kwa maelezo zaidi rejea **Kiambatisho 10.2**.

Kielelezo Na. 31: Chati inayoonesha ulinganisho wa dosari katika kusimamia masurufu kwa miaka miwili mfululizo

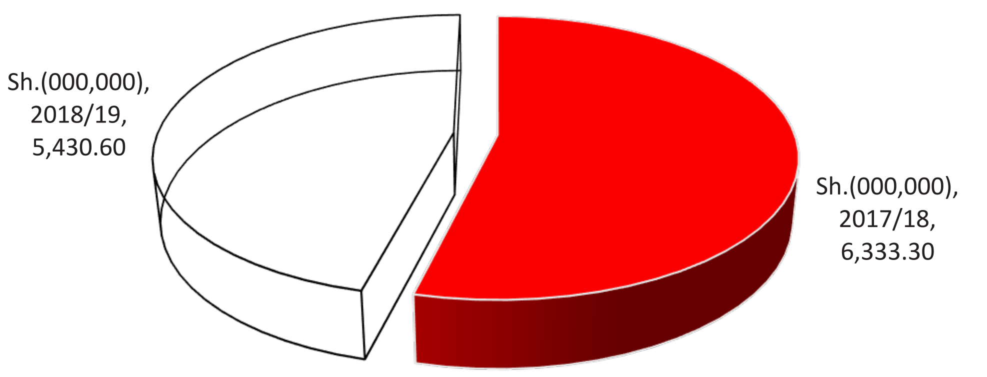

Kielelezo hapo juu kinaonesha kuwa dosari katika usimamizi wa masurufu zimepungua kutoka Sh.milioni 6.333 katika mwaka 2017/18 mpaka Sh.milioni 5,430 mwaka huu ikiwa ni ishara kuwa kuna maboresho kidogo katika usimamizi wa malipo ya masurufu ikilinganishwa na mwaka wa nyuma.

Ninazishauri Menejimenti za Taasisi husika kuhakikisha kuwa masurufu yanarejeshwa mara tu lengo la kutolewa fedha hizo linapokamilika na muda huo haupaswi kuzidi siku 14 za kazi.

Vinginevyo, kiasi kilichosalia kikatwe kwenye mshahara au mafao mengine au kutoka kiasi kingine kutoka kwa mshika masurufu kama inavyotakiwa na Kanuni ya 103(2) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001

10.2.11 Kodi ya zuio ambayo haikukatwa kwenye malipo Sh. 23,501,217.63

Kifungu cha 83(1)(c)(ii) cha Sheria ya Kodi ya Mapato ya mwaka 2004 (Iliyorekebishwa mwaka 2019) kinataka kodi ya zuio ikatwe kwenye ada za huduma na malipo ya mikataba na kuwasilishwa kwa Kamishna ndani ya siku saba baada ya mwisho wa mwezi kwa mujibu wa Kifungu cha 84(1) cha hiyo Sheria ya Kodi.

Ukaguzi wangu umebaini kuwa Taasisi nne (4) zimeshindwa kukata na kuwasilisha Kodi ya Zuio ya Sh. 23,501,217.63 kwenda Mamlaka ya Mapato kama inavyotakiwa na Sheria ya Kodi (Orodha imeambatishwa hapo chini).

Jedwali Na. 68: Orodha ya taasisi ambazo hazikukata kodi ya zuio

Na	Fungu	Jina la Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
1	78	Sekretarieti ya Mkoa Mbeya	2,655,338.78
2	65	Ofisi ya Waziri mkuu- Kazi,Vijana,Ajira na Walemavu	9,948,150.00
3	30	Ofisi ya Rais na Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	3,068,291.85
4	71	Sekretarieti ya Mkoa Pwani	7,829,437.00
Jumla			**23,501,217.63**

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Ikilinganishwa na Ripoti Kuu ya mwaka 2017/18, idadi ya Taasisi ambazo hazijazingatia Kifungu cha 83(1) cha Sheria ya Kodi imepungua kidogo kutoka Taasisi 4 hadi Taasisi 5 japo kiasi ambacho hakikukatwa na kuwasilishwa Mamlaka ya Mapato kimepungua kwa kiwango kikubwa kutoka Sh. milioni 722 hadi Sh.milioni 24 kama inavyoonekana kwenye chati hapo chini.

Ulinganisho wa miaka mitano unaonesha kuwa kuna kupanda na kushuka kwa idadi ya taasisi ambazo hazizingatii kifungu kilichotajwa. Vilevile, kiasi husika kimekuwa kikipanda na kushuka kama inavyooneshwa na kielelezo hapo chini.

Kielelezo Na. 32: Chati inayoonesha mtiririko wa taasisi ambazo hazikati na kuwasilisha kodi ya zuio kwa miaka 5 mfululizo

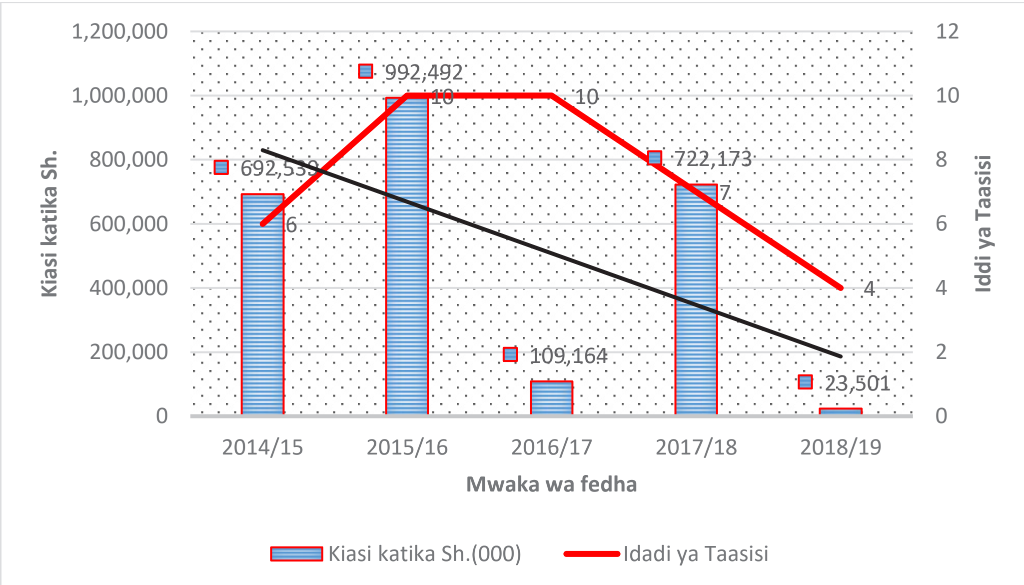

Ni mtazamo wangu kuwa kutozingatia Kifungu cha 83(1) na 84(1) cha Sheria ya Kodi kunazifanya Taasisi zilizohojiwa kuwajibika kisheria kulipa kodi ambazo zilipaswa kuwa zimeshikiliwa kwa sababu ya kutozingatia sheria za kodi.

Napendekeza kuwa menejimenti ya taasisi husika zihakikishe kodi za zuio ambazo hazikukatwa zinalipwa bila kuchelewa; na kwa siku zijazo, kodi ya zuio inapaswa kukatwa ipasavyo na kuwasilishwa kwa Kamishna kama inavyotakiwa katika vifungu vya sheria iliyotajwa.

10.2.12 Malipo yaliyofanyika bila kudai risiti za kielektroniki Sh. 895,372,760

Nimebaini kuwa jumla ya Sh. 895,372,760 zililipwa kwa wazabuni mbalimbali bila kudai risiti za kielektroniki kama inavyotakiwa na Kifungu cha 36(1) cha Sheria ya Usimamizi wa Kodi ya 2015 na Kanuni ya 28(1) ya Kanuni za Kodi ya Mapato (Vifaa vya Kielektroniki) za mwaka 2012 (Rejea Jedwali la hapo chini). Vifungu vilivyonukuliwa vinataka mnunuzi na mnunuaji kutoa au kudai risiti ya kielektroniki kwa kila mauzo/manunuzi. kutodai risiti za kielektroniki kunainyima Serikali Mapato yake stahiki kwa njia ya Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT)

Jedwali Na. 69: Orodha ya taasisi ambazo hazikudai risiti za Kielektroniki

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
1	1003	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki-Idara ya Zanzibar	21,684,389
2	2	Tume ya Huduma za Walimu	1,233,236
3	31	Ofisi ya Makamu wa Rais	89,892,491.67
4	93	Idara ya Huduma ya Uhamiaji	6,592,602
5	36	Sekretarieti ya Mkoa Katavi	3,808,122
6	55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	26,199,318.82
7	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	3,328,000
8	83	Sekretarieti ya Mkoa Shinyanga	117,534,986
9	40	Mahakama ya Tanzania	57,301,075
10	81	Sekretarieti ya Mkoa Mwanza	20,779,120
11	56	Ofisi ya Rais,Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	86,775,207.77
12	70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	92,294,962
13	86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	29,400,000
14	80	Sekretarieti ya Mkoa Mtwara	122,686,053
15	52	Wizara ya Maendeleo ya Jamii,Jinsia,Wazee na Walemavu	101,227,721

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
16	72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	3,694,600
17	71	Sekretarieti ya Mkoa Pwani	98,152,296
18	79	Sekretarieti ya Mkoa Morogoro	12,788,580
Jumla			**895,372,760**

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Kielelezo Na. 33: Malipo yasiyokuwa na risiti za kielektroniki

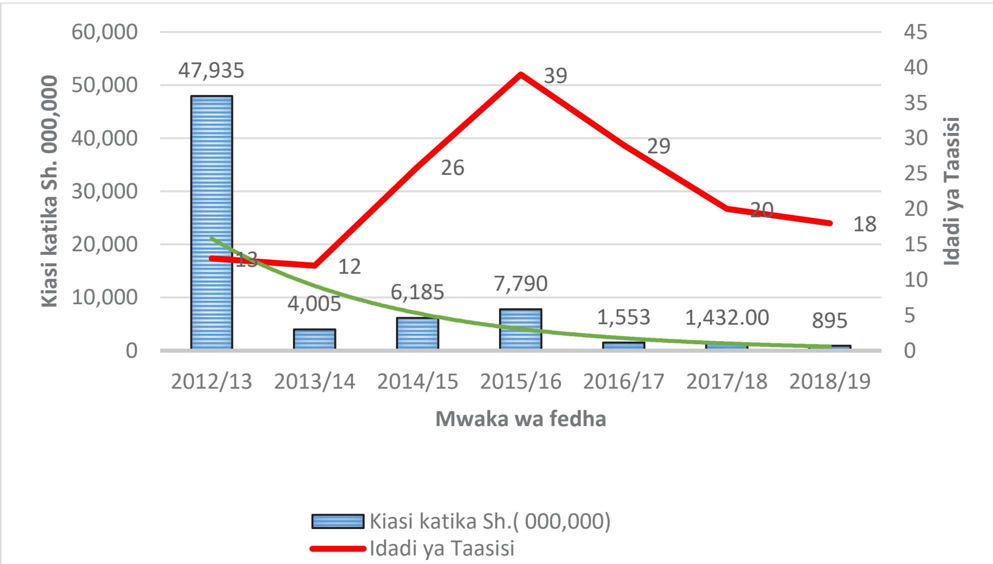

Ulinganisho wa uzingatiaji wa sheria zilizotajwa kwa kipindi cha miaka 7 mfululizo unaashiria kuwa kuna mafanikio makubwa ya kudai na kutoa risiti za kielektroniki kama ilivyooneshwa na mstari wa mshazari hapo juu japo idadi ya taasisi imekuwa ikipanda na kushuka (Rejea **kielelezo** cha hapo juu).

Ni maoni yangu kuwa, kutodai risiti za kielektroniki kunaweza kutengeneza mianya ya kupoteza mapato ya Serikali, hasa pale miamala ya kiasi kilichohojiwa isipowekwa katika marejesho ya kodi ya Mzabuni (Tax returns) wakati wa kutoa tamko la kodi (Tax declaration). Zaidi, kushindwa kudai risiti za kielektroniki ni kosa

kulingana na Kanuni ya 50 na 55 ya Kanuni (za Jumla) za Usimamizi wa kodi za mwaka 2016.

Kwa hiyo, napendekeza kuwa Maafisa Masuuli waache kufanya biashara na Wazabuni wasiotumia vifaa vya kielektroniki au hati za madai zilizounganishwa na Mamlaka ya Mapato na kuhakikisha kuwa kwa siku za usoni uzingatiaji wa sheria za kodi unatiliwa maanani muda wote.

10.2.13 Matumizi yasiyo na tija Sh. 948,931,276.65

Serikali inapaswa kutumia fedha katika namna ambayo itanufaisha jamii kwa ujumla wake kwa kuhakikisha inatoa huduma bora za kijamii. Kinyume chake, nimebaini kuwa Taasisi nne(4) zilitumia jumla ya Sh.948,931,276.65 katika matumizi yasiyo na tija na hivyo kukinzana na Kanuni ya 21(2) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 kwani hakuna thamani ya fedha iliyopatikana kwenye taasisi husika na matumizi hayo yasiyo na manufaa yangeweza kuepukika.

Jedwali Na. 70: Orodha ya taasisi zenye matumizi yasiyo na tija

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi	Aina ya Matumizi
1	2	Tume ya Huduma ya Walimu	2,400,000	Malipo ya kodi ya nyumba ambayo haitumiki
2	39	Jeshi la Kujenga Taifa	57,515,912.65	Kuchelewa kutoa magari bandarini
3	81	Sekretarieti ya Mkoa Mwanza	3,496,333	Malipo ya dhamana ambayo haikuwa sehemu ya masharti maalum ya mkataba
4	85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	41,914,448	Gharama za nyongeza zilizotokana na kusimamisha kazi ya ujenzi
5	5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	843,604,583	Tozo za ziada zilizotokana na kuchelewa kutoa vifaa vya ujenzi bandarini
Jumla			**948,931,276.65**	

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Kwa kufanya ulinganisho wa miaka sita, nimebaini kuwa matumizi yasiyo na tija yamepungua kwa kiwango kikubwa kama inavyooneshwa kwenye picha ya Kielelezo hapo chini. Idadi ya taasisi zilizofanya matumizi yasiyo na tija imekuwa ikipungua kwa kiwango kizuri japokuwa kwa mwaka huu imeongezeka kutoka 3 mpaka 5 ikilinganishwa na mwaka uliopita na kiasi kimeongezeka kutoka Sh.milioni 668 mpaka Sh.milioni 948 na hivyo kuashiria kupanda na kushuka kwa ubora wa udhibiti wa ndani.

Kielelezo Na. 34: Chati inayoonesha mtiririko wa matumizi yasiyo na tija kwa miaka 6 mfululizo

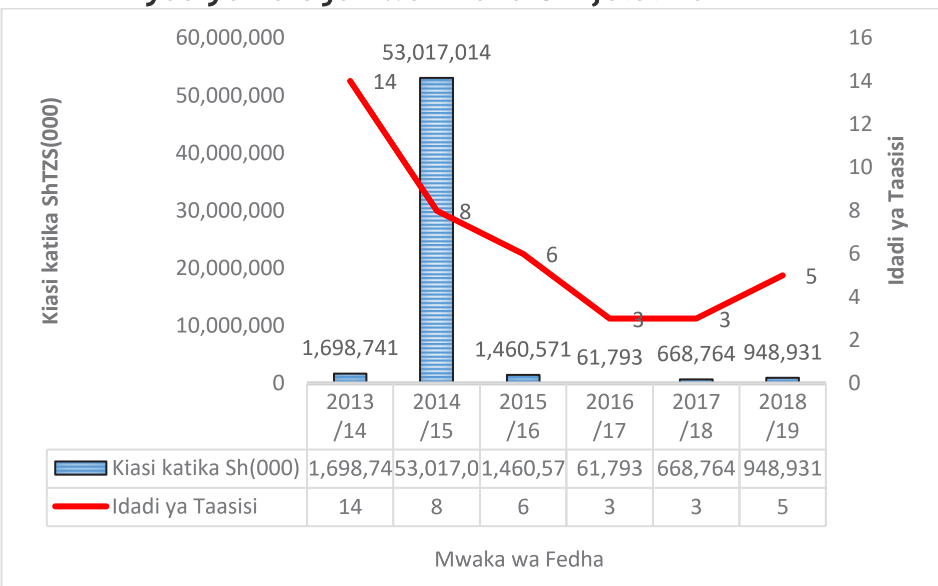

Kwa maoni yangu, naamini matumizi yasiyo na tija yalisababishwa na mfumo wa udhibiti wa ndani wa usimamizi wa matumizi kutokuwa imara; na kama hautaimarishwa unaweza kutengeneza mianya ya kutumia vibaya fedha za umma. Aidha, kiasi kilichohojiwa kingeweza kutumika katika shughuli nyingine muhimu za utoaji huduma kwa jamii.

Ninapendekeza kwa Maafisa Masuuli husika kuweka jitihada kubwa katika kuimarisha mifumo ya udhibiti wa ndani ambayo itahakikisha

kuwa Kanuni ya 21(2) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001 inazingatiwa ipasavyo.

10.2.14 Matumizi`yaliyofanyika kimakosa kwenye vifungu visivyohusika Sh. 1,807,238,083.84

Ukaguzi wangu umebaini kuwa Taasisi 19 zilitumia jumla ya Sh. 1,807,238,083.84 zilizolipwa kimakosa kutoka vifungu visivyohusika, na hivyo kukinzana na Kanuni ya 46(2) ya Kanuni za Fedha za Umma inayotaka kila maelezo ya matumizi na mapato kuwekwa kulingana na bajeti iliyoidhinishwa kama inavyoonekana kwenye orodha iliyoambatishwa katika jedwali la hapo chini:

Jedwali Na. 71: Orodha ya taasisi zenye matumizi yaliyokosewa vifungu

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
1	19	Ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali	49,684,128
2	91	Mamlaka ya Kupambana na Kuzuia Dawa za Kulevya	56,331,374
3	93	Idara ya Huduma za Uhamiaji	7,966,930
4	23	Wakala wa Serikali wa Tafiti za nyumba na matumizi ya Ardhi	479,238,848
5	24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika Tanzania	30,726,727
6	9	Ofisi ya Rais – Bodi ya Mishahara katika Utumishi wa Umma	1,280,000
7	94	Ofisi ya Rais,Tume ya Utumishi wa Umma	27,594,106
8	75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	10,633,600
9	86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	28,100,000
10	95	Sekretarieti ya Mkoa Manyara	37,205,999.84
			45,197,509
11	88	Sekretarieti ya Mkoa Dar es Salaam	4,287,700
12	80	Sekretarieti ya Mkoa Mtwara	19,476,486
13	72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	12,614,000
			81,644,400

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
14	84	Sekretarieti ya Mkoa Singida	25,702,256
15	85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	87,140,358
16	49	Wizara ya Maji	58,695,310
17	71	Sekretarieti ya Mkoa Pwani	5,760,000
18	13	Kitengo cha Uchunguzi wa Fedha	99,308,507
19	34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	638,649,845
Jumla			**1,807,238,083.84**

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguiwa 2018/19

Kufanya malipo kwenye vifungu visivyo sahihi si tu kwamba kunaharibu dhana ya bajeti lakini pia upotoshaji wa taarifa za fedha za taasisi zilizokaguliwa.

Kwa kulinganisha na mwaka uliopita, nimebaini kuwa matumizi yaliyolipiwa kimakosa kwenye vifungu visivyohusika yamepungua kwa kiasi kikubwa kutoka Sh.milioni 883,994 hadi Sh.milioni 1,807. Hii ni ishara ya maboresho katika kuzingatia kifungu cha sheria kilichotajwa hata kama taasisi zilizohusika zimeongezeka kutoka 10 hadi 19 kama ilivyooneshwa kwenye picha hapo chini. Mstari wenye vidoti (dotted line) hapo chini unaashiria kuwa, toka mwaka wa fedha 2017/18 matumizi yaliyokosewa vifungu kwa kiwango kikubwa yalisababishwa na fungu 21 ambapo mwaka huu wa fedha suala hili halijajitokeza tena.

Kielelezo Na. 35: Chati inayoonesha ulinganisho wa matumizi yaliyolipiwa kwenye vifungu vingine kimakosa kwa miaka 3 mfululizo

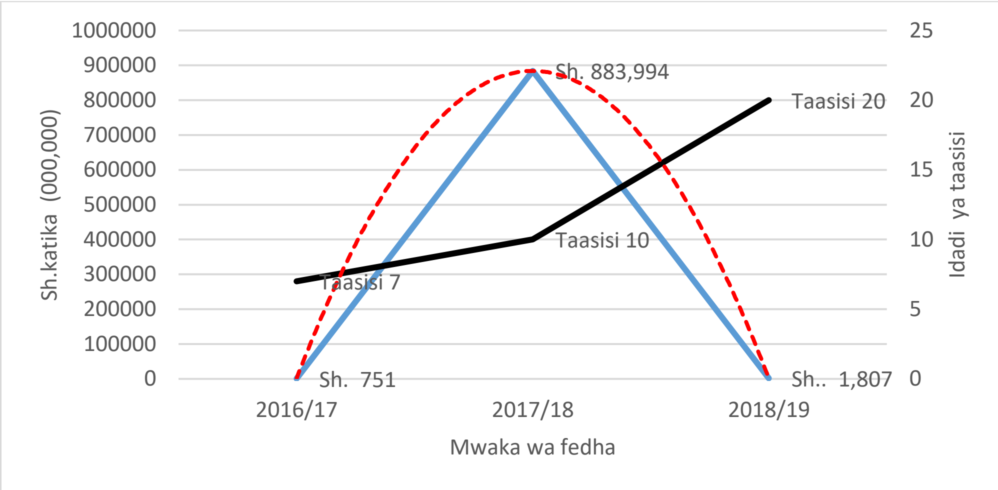

Napendekeza kuwa Maafisa Masuuli wasiidhinishe matumizi ambayo hayaendani na bajeti iliyoidhinishwa kulingana na vifungu husika na itakapoonekana kuna ulazima, kibali kiombwe kulingana na kifungu cha 41 cha Sheria Na.11 ya Bajeti ya mwaka 2015.

10.2.15 Mikopo ya fedha ambayo haijarejeshwa Sh. 167,753,068

Ukaguzi wangu umebaini kuwa Sh. 167,753,068 zilikopwa kwa ajili ya matumizi mbalimbali kwa lengo la kurejeshwa tena. Hata hivyo, hadi kufikia Februari 2020 kiasi kilichohojiwa kilikuwa bado hakijarejeshwa na hivyo kuathiri malengo yaliyokusudiwa. Taasisi zilizohusika zimeoneshwa kwenye jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 72: Orodha ya taasisi ambazo hazijarejesha mikopo

Fungu	Jina la Mkaguliwa	Maelezo	Kiasi(Sh)
83	Sekretarieti ya Mkoa Shinyanga	Malipo kutoka kwenye akaunti ya jumla ya amana	10,110,680
18	Tume ya Taifa katika Shirika la Umoja wa Mataifa	Fedha zilizokopwa kwa ajili ya matumizi ya	96,369,832

Fungu	Jina la Mkaguliwa	Maelezo	Kiasi(Sh)
	linaloshughulikia Elimu (UNESCO)	kawaida kutoka kwenye Mpango Shirikishi	
70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	Malipo kutoka kwenye akaunti ya jumla ya amana lakini hakuna fedha iliyokuwa imepokelewa kwa shughuli hiyo	39,066,256
74	Sekretarieti ya Mkoa Kigoma	Fedha kutoka akaunti ya amana iliyotumika kwa shughuli binafsi	10,990,000
75	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	Fedha zilizokopwa kutoka akaunti ya jumla ya amana	11,216,300
85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	Mkopo ambao haujarejeshwa kwenye akaunti ya jumla ya amana	6,173,800
Jumla			*173,926,868*

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Kiasi ambacho hakijarejeshwa kimesababishwa na usimamizi na ufuatiliaji hafifu.

Ni mtazamo wangu kuwa, baadhi ya shughuli zilizokuwa zimekusudiwa ziliathiriwa na fedha zilizokopwa.

Napendekeza kuwa menejimenti husika zihakikishe fedha zilizokopwa zinarejeshwa na kutumika kwenye malengo/shughuli zilizokusudiwa.

10.3 Usimamizi wa matumizi katika Balozi

10.3.1 Tozo kubwa za pango kwa ajili ya nyumba za makazi ya Balozi Sh. 1,016,202,708

Nimebaini kuwa Balozi za Brasilia, Algeria na Stockholm zilitumia Sh. 1,016,202,708 kukodi nyumba za makazi kwa mujibu wa Kanuni ya 81 ya Huduma za Umma (Kanuni za Huduma ya Mambo ya nje) ya mwaka 2016. Hata hivyo, kiasi kilichotumika kingepungua au kuepukika kwa kukarabati nyumba za makazi zilizochakaa kwani tozo hizi zinajirudia na kupelekea kuongezeka kwa gharama kila mwaka.

Jedwali Na. 73: Orodha ya Balozi zinazolipa tozo kubwa za pango

Fungu Dogo	Jina la Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
2031	Ubalozi wa Tanzania Brasilia	Tozo ya pango ya mwaka ya nyumba ya Balozi na Mkuu wa Utawala	274,061,808
2036	Ubalozi wa Tanzania Algeria	Malipo ya kodi ya nyumba	514,095,600.00
2016	Ubalozi wa Tanzania Stockholm	Tozo ya pango ya mwaka ya Nyumba ya Balozi na Mkuu wa Utawala	228,045,300.00
Jumla			**1,016,202,708**

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Ni mtazamo wangu kuwa, gharama zilizolipwa kama zikijumlishwa zinaweza kutosheleza kukarabati nyumba za makazi zilizochakaa pamoja na miundombinu yake.

Napendekeza Balozi husika kwa kushirikiana na Wizara ya Mambo ya Nje na Jumuiya ya Afrika Mashariki kukarabati nyumba za makazi ili kupunguza gharama kubwa za pango na kuepuka kulipa gharama hizohizo kila mwaka wa fedha.

10.3.2 Malipo yasiyo na nyaraka toshelezi katika Balozi mbalimbali Sh. 645,066,378.66

Nimebaini kuwa katika mwaka wa fedha 2018/19 Balozi tano zilifanya malipo yanayofikia Sh. 645,066,378.66 ambayo hayakuwa na nyaraka toshelezi kinyume na Kanuni ya 95 ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 inayotaka malipo kuwa na vielelezo toshelezi. Balozi husika zinavyoonekana ni kama zinavyoonekana kwenye jedwali hapo chini;

Jedwali Na. 74: Orodha ya Balozi zenye malipo yasiyo na nyaraka toshelezi

Fungu dogo	Jina la Ubalozi	Kiasi(Sh)
		185,385,775.00
2012	Ubalozi wa Tanzania Tanzania Ottawa	17,375,576.00
2028	Ubalozi wa Tanzania Bujumbura	288,473,810.00
2009	Ubalozi wa Tanzania Moscow	126,990,386.00
2016	Ubalozi wa Tanzania Stockholm	16,260,585.66
2017	Ubalozi wa Tanzania Tokyo	10,580,246.00
Jumla		**645,066,378.66**

Chanzo: Barua za mapungufu kwa kila Mkaguliwa 2018/19

Ni mtazamo wangu kuwa, malipo yasiyo na nyaraka toshelezi yamezuia mawanda yangu ya Ukaguzi; na hivyo, uhalali wa malipo yaliyofanyika hauwezi kuthibitishwa kwa kiwango kinachotakiwa kiukaguzi.

Napendekeza kwa Menejimenti za Balozi husika kuimarisha udhibiti wa ndani wa utunzaji wa nyaraka za fedha kuanzia hatua za mwanzo nyaraka zinapotengenezwa, kuhifadhiwa, kutafutwa na kuharibu hizo nyaraka. Kwa hiyo, hatua za kurekebisha tatizo hili zinapaswa kufanyiwa kazi kulingana na Kanuni ya 24 ya Kanuni za Fedha za Umma.

10.3.3 Malipo yaliyofanywa na Ubalozi wa Tanzania Kampala bila kibali cha muidhinishaji Sh. 70,758,790

Nimebaini kuwa jumla ya Sh. 70,758,790 zililipwa bila kibali cha Ofisa muidhinishaji kinyume na Kanuni ya 89(1-4) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001.

Malipo yanayofanywa bila kibali cha Ofisa muidhinishaji yanaweza kupelekea kuwa na matumizi mabaya ya fedha za umma.

Kwa hiyo, napendekeza kwa siku zijazo malipo yote yawe na kibali kutoka kwenye mamlaka ya uidhinishaji.

SURA YA KUMI NA MOJA

11.0 USIMAMIZI WA MALI NA MADENI

11.1 Utangulizi

Serikali inasimamia idadi kubwa na tofauti ya mali anuwai kote nchini na nje ya nchi.

Nimechunguza mfumo uliowekwa wa usimamizi wa mali na nimeangalia uwepo wa mali na usahihi wa taarifa zake ili kuhakiki na kufuatilia mali toka wakati wa ununuzi hadi wakati wa inapokuwa haitumiki tena. Nimebaini kuwapo kwa mfumo wa usimamizi wa mali ingawa kuna maeneo yenye mapungufu yanayohitaji maboresho. Baadhi ya mapungufu yaliyoonekana ni pamoja na: -

11.2 Majengo yaliyotelekezwa, ukarabati usiokamilika na Viwanja visivyoendelezwa katika Sekretarieti za Mikoa na Balozi

Serikali ya Tanzania inamiliki majengo pamoja na viwanja katika nchi mbalimbali zilizo na ofisi za Balozi. Kati ya Balozi arobaini na mbili (42) zilizokaguliwa mwaka huu wa Ukaguzi, nilibaini yafuatayo:

i. Balozi kumi na tano (15) zina majengo yaliyotelekezwa kwa muda mrefu yanayohitaji ukarabati mkubwa ili kuendelea kutumika. Nilibaini ubalozi wa Tanzania Maputo ulianza ukarabati ambao haukukamilika na hivyo kupelekea mkandarasi kudai riba iliyofikia kiasi cha Dola za Marekani 507, 542.05 kwa kutolipwa kwa wakati kazi iliyokuwa imekamilika.

ii. Balozi nane (8) zilizopewa viwanja kwa ajili ya kujenga ofisi na makazi havikuendelezwa kwa muda mrefu. Mfano Mji wa Sucheon, Korea, ulitoa kiwanja chenye mita za mraba 2000 kwa Serikali ya Tanzania na baadae kuchukua mita za mraba 800 baada ya kushindwa kuziendeleza kwa muda mrefu.

iii. Sekretarieti moja ya Mkoa imetelekeza majengo yake mawili katika maeneo muhimu ya makazi, na magereza imetelekeza

jengo la gereza la Mkuza tangu mwaka 2004. Maelezo zaidi yanapatikana katika **kiambatisho Na.11.1** cha ripoti hii.

11.3 Ubalozi wa Tanzania London

Ubalozi wa Tanzania London una majengo tisa (9) yenye thamani ya Paundi 14,223,502 sawa na Sh 41,931,702,945. Majengo mawili kati ya hayo hayatumiki, jengo moja halifai kwa makazi na majengo sita yanahitaji ukarabati mkubwa kama inavyoonekana katika jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 75: Majengo yanayomilikiwa na Serikali ya Tanzania London

Mahali	Alama ya Posta	Namba ya Hati	Mwaka wa Manunuzi	Thamani katika Paundi (£)	Maelezo
3 View Road	N6 4DJ	EGL313751	1978	4,500,000	Ukarabati unahitajika
3 Stratford Place	W1C 1AS	NGL238158	2004	6,000,000	Ukarabati unahitajika
6 Colin deep Garden	NW4 4RU	NGL706501	1979	450,000	Ukarabati unahitajika
22 Beufort Drive	NW11 6BU	NGL706500	1979	551,250	Ukarabati unahitajika
37 Mill Way	NW7 3OR	NGL706503	1981	441,000	Haikaliwi, Ukarabati unahitajika
74 The Grove	HA8 9QB	MX261165	1994	453,127	Haikaliwi, Ukarabati unahitajika
78 The Avenue	NW6 7NN	NGL709295	1979	882,000	Ukarabati unahitajika
29 Mayfield	NW4 3PY	NGL709295	2005	496,125	Ukarabati unahitajika
17 Denehurst	NW4 3QS	MX 62025	2005	450,000	Ukarabati unahitajika
			JUMLA	**14,223,502**	

Chanzo: *Taarifa ya Ukaguzi Ubalozi wa Tanzania London kwa mwaka 2018/19*

11.4 Viwanja vya Balozi visivyoendelezwa

Nilibaini viwanja ambavyo havijaendelezwa kwa muda mrefu, vingi ni vya Balozi zetu. Hii ni kutokana na ufinyu wa bajeti kwani bajeti zote za Balozi hutekelezwi kwa ukamilifu katika kila mwaka wa fedha. Changamoto hii niliitolea taarifa katika ripoti yangu ya mwaka 2017/18.

Jedwali Na. 76: Viwanja visivyoendelezwa

Fungu	Balozi	Maelezo
2026	Ubalozi wa Tanzania Kigali	Kiwanja kipo Kacyiru North jijini Kigali Rwanda, kikiwa na ukubwa wa mita za mraba 2,057.57 kwa madhumuni ya ujenzi wa ofisi za utawala.
2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo	Kiwanja Na. 157/1 cha Serikali ya Tanzania kilichopo Avenue Dos Martires da Machava No. 874 kwa zaidi ya miaka arobaini kwa ajili ya ujenzi wa jengo la utawala na makazi ya watumishi.
2005	Ubalozi wa Tanzania Nigeria	Viwanja viwili kwa ajili ya ujenzi wa jengo la utawala na makazi. Tangu mwaka 1995 vilitolewa na Serikali ya Nigeria.
2028	Ubalozi wa Tanzania Bujumbura	Kiwanja chenye ukubwa wa mita za mraba 13,800 kilichopo Buterere bado hakijaendelezwa.
2039	Ubalozi wa Tanzania Seoul Korea	Kiwanja chenye ukubwa wa mita za mraba 2000 katika mji wa kitalii wa Suncheon National Garden kilitolewa kwa masharti ya kuendelezwa ndani ya miezi sita tangu Januari 2018. Mita za mraba 800 zilichukuliwa na Suncheon City baada ya kushindwa kuendelezwa kwa wakati.
2034	Ubalozi wa Tanzania Moroni	Mwaka 2009 Serikali ya Comoro ilitoa kwa Ubalozi wa Tanzania kiwanja chenye mita za mraba 4,000 kikiwa na Hati Miliki Na. 3835-DLD kwa shughuli za maendeleo.
2024	Ubalozi wa Tanzania Saudi Arabia-Riyadh	Kiwanja kwa ajili ya ujenzi wa jengo la utawala na makazi.
2029	Ubalozi wa Tanzania Muscat	Kiwanja Na.24 kilichopo kwenye makazi ya kidiplomasia AL-Khuwair

Chanzo: *Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19*

Kuhusiana na changamoto iliyotajwa hapo juu, napendekeza: -

- Kuzingatia vigezo na masharti ya mkataba mara baaada ya mkataba kusainiwa ili kuzuia riba inayoweza kuepukwa, kuchelewa kwa kazi kukamilika, kuongezeka kwa gharama za ujenzi na mazingira yasiyo salama ya kufanya kazi. Pia, nilitoa taarifa hiyo katika ukaguzi wa mwaka wa fedha 2017/18 ambapo majengo saba (7) ya Ubalozi yalitelekezwa na yanahitaji ukarabati mkubwa.

- Kukarabati majengo ya Balozi za Tanzania kwa wakati kutasaidia Serikali kuepuka kodi kubwa inayolipa kwa ajili ya Ofisi pamoja na nyumba za watumishi na kupata thamani ya fedha.

- Serikali kuanzisha mipango madhubuti na endelevu ya ukarabati na ujenzi wa majengo ya Balozi zetu ambao unaweza kutekelezwa kwa awamu. Kufanya hivyo kutaisaidia Serikali kutatua changamoto za majengo zinazokabili Balozi za Tanzania. Hii ni kwa kuwa ukarabati na ujenzi unahitaji fedha nyingi ambazo haziwezi kupatikana mara moja.

11.5 Magari ambayo hayatumiki kwa muda mrefu bila kufanyiwa matengenezo au kuuzwa

Uhakiki niliofanya katika taasisi 135 zikijumuisha Wizara, Idara za Serikali, Sekretarieti za Mikoa na Balozi, nimebaini uwepo wa Wizara na Idara za Serikali kumi na tatu (13), Sekretarieti za Mikoa kumi na moja (11) na Balozi nne (4) zilikuwa na jumla ya magari 222, pikipiki 68 na vifaa vingine, ikiwa ni pamoja na mitambo themanini na tisa (89), ambavyo havitumiki, havijafanyiwa ukarabati na havijauzwa kinyume na Kanuni ya 254(1) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 (Iliyorekebishwa mwaka 2004). Maelezo zaidi yapo katika Jedwali hapo chini yakionesha magari, mitambo na vifaa vilivyotelekezwa

Jedwali Na. 77: Mali zizotumika ambazo hazijafanyiwa ukarabati wala kuuzwa

Fungu	Wizara/Idara za Serikali/Sekretarieti za Mikoa/Balozi	Maelezo
16	Mwanasheria Mkuu	Magari sita (6)
93	Idara ya Uhamiaji	Magari kumi na tatu (13) na Pikipiki kumi na tisa (19)
53	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	Magari mawili (2) Rungemba CDTI
52	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	Magari tisa (9)
99	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	Magari matano (5)
98	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	Mitambo ya ujenzi mitatu (3)
61	Tume ya Uchaguzi ya Taifa	Magari matatu (3)
30	Ofisi ya Rais na Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	Magari kumi na tisa (19)
04	Ofisi ya Rais ya Usimamizi wa Nyaraka na Utunzaji wa Kumbukumbu	Lori moja (1)
70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	Magari mawili (2)
87	Sekretarieti ya Mkoa Kagera	Magari sita (6)
36	Sekretarieti ya Mkoa Katavi	Gari moja (1) na pikipiki mbili (2)
75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	Magari kumi (10) na pikipiki kumi na tisa (19)
76	Sekretarieti ya Mkoa Lindi	Magari matano (5) na pikipiki kumi na tatu (13)
95	Sekretarieti ya Mkoa Manyara	Magari kumi na tano (15)
89	Sekretarieti ya Mkoa Rukwa	Magari manne (4)
47	Sekretarieti ya Mkoa Simiyu	Magari matatu (3)
90	Sekretarieti ya Mkoa Songwe	Magari nane (8)
85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	Magari sita (6)
86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	Magari saba (7)
2002	Ubalozi wa Tanzania Berlin	Magari mawili (2)

Fungu	Wizara/Idara za Serikali/Sekretarieti za Mikoa/Balozi	Maelezo
2009	Ubalozi wa Tanzania Moscow	Magari mawili (2)
2021	Ubalozi wa Tanzania Kampala	Magari mawili (2)
2006	Ubalozi wa Tanzania London	Gari Moja (1)
26	Ofisi Binafsi ya Makamu wa Rais	Gari Moja (1)
31	Ofisi ya Makamu wa Rais	Magari matano (5)
34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushiriikiano wa Afrika Mashariki	Magari kumi na nane (18)
5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	Magari Hamsini na Moja (51) na vifaa vingine themanini na sita (86)

***Chanzo**: Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19*

Naishauri Serikali kuanzisha taratibu za ukaguzi wa hali za Magari na Mali nyingine mara moja kwa mwaka. Pia, iwe na utaratibu wa kuweka kumbukumbu kuhusu taarifa za ukaguzi wa kila gari au mali nyingine kwenye Regista. Hii itasaidia Afisa Masuuli kufanya maamuzi sahihi juu ya kuondoa kwenye matumizi magari na vifaa chakavu kwa wakati na kujua lini abadilishe kwa kununua vingine.

11.6 Ukosefu wa Nyaraka za Umiliki wa Ardhi na Majengo ya Umma

Barua yenye Kumbu Na. CAB142/626/01/A/42 kutoka kwa Katibu Mkuu Kiongozi ya tarehe 26/09/2014 na nyingine yenye namba ya Kumbu Na. CNA.32/572/01/96 kutoka kwa Msajili wa Hazina ilielekeza Taasisi zote za Umma kuwa na nyaraka za umiliki wa Ardhi.

Kati ya Taasisi 135 zikijumuisha Wizara, Idara za Serikali, Sekretarieti za Mikoa na Balozi zilizokaguliwa ambazo zilionesha taarifa za umiliki wa ardhi, Taasisi kumi (10) hazikuwa na Hati Miliki za ardhi na majengo wanayomiliki. **Error! Reference source not found.** hapa chini linaonesha Taasisi zisizokuwa na Hati miliki za ardhi na majengo wanayomiliki.

Jedwali Na. 78: Taasisi zisizokuwa na Nyaraka za Umiliki wa Ardhi na Majengo

Fungu	Wizara/Idara za Serikali/Sekretarieti za Mikoa/Balozi
42	Bunge
90	Sekretarieti ya Mkoa Songwe
65	Ofisi ya Waziri Mkuu Ajira, Vijana, Ajira na Watu wenye Ulemavu
2015	Ubalozi wa Tanzania Roma, Italia
99	Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Kituo cha Taifa cha Uzalishaji Mifugo - NAIC)
88	Sekretarieti ya Mkoa Dar es Salaam, Kati ya viwanja kumi na moja (11) ni viwili tu vina hati miliki
80	Sekretarieti ya Mkoa Mtwara
49	Wizara ya Maji
2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria una viwanja vitano (5) tangu mwaka 1995
71	Sekretarieti ya Mkoa Pwani
5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji ina viwanja ishirini na nne (24) katika miji ya Mwanza, Morogoro, Dodoma, Tabora, Mbeya na Mtwara

***Chanzo:** Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19*

Hati miliki sio tu kwamba inampa uhalali wa kisheria mmiliki wa ardhi, bali pia inaweza kutumika kwenye kutoa ushahidi wa umiliki pale inapotokea migogoro ya ardhi. Hati miliki ndiyo inayothibitisha kisheria uhalali wa kumiliki ardhi.

Kwa ujumla, nimebaini kuwa Wizara na Idara nyingi za Serikali zilizopewa ardhi kwa ajili ya ujenzi wa Ofisi makao makuu Dodoma hazikuonesha taarifa za fedha zilizokaguliwa.

Katika suala hili, ninaishauri Kurugenzi ya Usimamizi wa Mali za Umma iliyo chini ya Wizara ya Fedha na Mipango ikishirikiana na Wiraza ya Ardhi na Maendeleo ya Makazi, kuharakisha zoezi la taasisi za Serikali

kupata Hati Miliki ya maeneo yao kutokana na umuhimu wa nyaraka zo kisheria.

11.7 Ukosefu wa Mpango wa Ukarabati wa Mali na Utunzaji wa Kumbukumbu

Kanuni ya 276 (1) ya Kanuni ya Fedha ya Umma, ya mwaka 2001 (Iliyorekebishwa mwaka 2004) inahitaji matumizi ya vitabu vya kumbukumbu (*log books*) kutunza kumbukumbu na historia ya kila gari ikijumuisha utendaji wa chombo na ukarabati kwa undani wa kutosha kutoa tathmini za mara kwa mara juu ya utendaji wake ikilinganishwa na gharama yake ya ukarabati.

Pia, Aya ya 11 ya Mwongozo wa Usimamizi wa Mali wa mwaka 2012 inazitaka taasisi za Serikali kuwa na mkakati wa usimamizi wa mali pamoja na kuwa na mpango wa ukarabati wa mali kama sehemu ya mkakati wa usimamizi wa mali. Usimamizi wa mali unakusudiwa kuongeza thamani ya fedha kutokana na kutumia vyema mali ya umma.

Nilikagua taasisi 135 na kubaini kuwa Taasisi kumi na nane (18) hazikuandaa mpango wa ukarabati wa mali wala rekodi za ukarabati, hii ikiwa ni kinyume na Kanuni ya 276 ya Sheria ya Fedha za Umma na Aya ya 11 ya Mwongozo wa Mali wa 2012.

Orodha ya Taasisi zilizokuwa na mapungufu yaliyoelezwa hapo juu zimeoneshwa katika Jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 79: Taasisi ambazo hazina Mpango wa Ukarabati ya Mali na Utunzaji wa Kumbukumbu

Fungu	Jina la Taasisi
002	Tume ya Huduma za Waalimu
57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa
61	Tume ya Taifa ya Uchaguzi
003	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi ya Ardhi
89	Sekretarieti ya Mkoa Rukwa
67	Ofisi ya Rais – Sekretarieti ya Ajira
2013	Ubalozi wa Tanzania Paris

Fungu	Jina la Taasisi
26	Ofisi Binafsi ya Makamu wa Rais
2030	Ubalozi wa Tanzania Lusaka
2022	Ubalozi wa Tanzania Zimbabwe
48	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi
2038	Ubalozi wa Tanzania Khartoum
75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro
88	Sekretarieti ya Mkoa Dar es salaam
84	Sekretarieti ya Mkoa Singida
85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora
50	Wizara ya Fedha na Mipango
5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji

***Chanzo**: Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19*

Ninapendekeza kuwa, Wizara, Sekretarieti za Mikoa na Balozi zizingatie matakwa ya Kanuni ya 276 ya Kanuni za Fedha za Umma na Kifungu cha 11 cha Miongozo ya Mali ya mwaka 2012 kwa kuweka katika Mpangilio wa Matengenezo wa Mwaka (*Annual Maintenance Plan*) mali zote zinazomilikiwa/zinazotumika na taasisi. Pia, kuhakikisha kwamba matengenezo yote yanarekodiwa katika vitabu vya kumbukumbu na rejista zingine. Aidha, nasisitiza kwamba, mpango uwe unahuishwa mara matengenezo yanapokamilika.

11.8 Kushindwa kufanya tathmini ya thamani (impairement tests) na muda uliobaki wa matumizi ya Mali za Kudumu

Mwongozo wa kusimamia Mali za Kudumu za Serikali Aya ya 6(3) uliotolewa na Mlipaji Mkuu wa Serikali tarehe 10 Desemba 2012 unasema, "kama thamani ya Mali za Kudumu imekuwa sifuri kwenye vitabu na bado inaendelea kutumika, inamaanisha muda wa matumizi uliokadiriwa hapo mwanzoni haukuwa sahihi. Hivyo, muda wa matumizi ya Mali za Kudumu ni lazima urekebishwe".

Aya ya 67 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma visivyo na msingi wa Taslimu (*IPSAS 17*) inahitaji taasisi kupitia angalau mara moja kwa mwaka muda uliobaki kutumika Mali za Kudumu ikilinganishwa na thamani yake iliyobaki.

Nilibaini taasisi kumi (10) zilizoshindwa kufanya tathmini ya thamani ya Mali za kudumu ikilinganishwa na thamani yake iliyobaki na kupelekea taasisi kuwa na mali za kudumu zinazoendelea kutumika ingawa zina thamani ya sifuri

Orodha ya Taasisi ambazo zimepatikana na mapungufu niliyoyaeleza hapo juu zimeoneshwa kwenye Jedwali hapa chini:

Jedwali Na. 80: Taasisi ambazo zimeshindwa kufanya tathmini ya thamani na muda uliobaki wa matumizi ya Mali za Kudumu

Fungu	Jina la Taasisi
57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa
38	Jeshi la Wananchi Tanzania
2020	Ubalozi wa Tanzania Umoja wa Mataifa Geneva
2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo
2024	Ubalozi wa Tanzania Riyadh
41	Wizara ya Katiba na Sheria
2010	Ubalozi wa Tanzania New Delhi
84	Sekretarieti ya Mkoa Singida
2027	Ubalozi wa Tanzania Abu Dhabi
34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki

Chanzo: *Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19*

Kushindwa kufanya tathmini ya muda wa matumizi ya Mali za Kudumu angalau mara moja kwa mwaka ni kutozingatia matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma visivyo vya msingi wa Taslimu (*IPSAS 17*). Hali hii husababisha taarifa za fedha kuwa na mapungufu kwa kutoakisi thamani halisi za Taasisi husika.

Wizara na Balozi zinatakiwa kufuata matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma visivyo vya msingi wa Taslimu (*IPSAS 17*) na Mwongozo wa Mali za Kudumu Na.6 (3) katika kuandaa Hesabu.

11.9 Mali zilizonunuliwa na Nyumba zilizokamilika hazitumiki Sh. 1,659,696,336

Nilibaini kuwa Taasisi mbili (2) zilifanya manunuzi ya mali za kudumu ambazo hazikuhitajika kwa wakati huo zenye thamani ya Sh.471,257,990. Hadi wakati Ukaguzi unakamilika, vitu hivyo vilikuwa havitumiki.

Pia, nilibaini kuwa Taasisi nne (4) zilijenga na kukamilisha nyumba kwa gharama ya Sh.1,188,438,346 lakini nyumba hizo zilikuwa hazijaanza kutumika kwa sababu mbalimbali. Tazama jedwali hapo chini kwa maelezo zaidi.

Jedwali Na. 81: Mali zilizonunuliwa bila kutumika

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi (Sh.)	Maelezo
59	Tume ya Kurekebisha Sheria	269,170,136	Kompyuta, Vinakilishi, printa na samani
44	Wizara ya Viwanda na Biashara	202,087,854	Vyumba vitatu (3) vya maabara na mashine ya kukata Plasma
JUMLA NDOGO		**471,257,990**	
Nyumba zilizojengwa zikakamilika lakini hazitumiki			
90	Sekretarieti ya Mkoa Songwe	523,233,890	Nyumba ya Mkuu wa Wilaya Momba imekamilika lakini haijakabidhiwa.
29	Idara ya Huduma za Magereza	58,750,000	Gereza la Mkuza limekamilika tangu mwaka 2004 lakini halitumiki.
84	Sekretarieti ya Mkoa Singida	533,983,347	Ujenzi wa Nyumba tatu za Wakuu wa Wilaya Mkalama, Ikungi na Manyoni zimekamilika lakini hazitumiki kwa sababu tofauti.

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi (Sh.)	Maelezo
63	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	72,471,109	Nyumba moja eneo la Magogo imekamilika lakini haitumiki
JUMLA NDOGO		**1,188,438,346**	
JUMLA KUU		**1,659,696,336**	

Chanzo: Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19

Ninapendekeza kwamba, itakuwa faida zaidi Taasisi zikinunua mali za kudumu pale zinapohitajika na sio tu kwa sababu kuna fedha za kutumia. Kwa kufanya hivyo, thamani ya fedha itapatikana na kuepuka matumizi yasiyokuwa na tija kwa Taasisi.

Kujenga nyumba bila kuzitumia ni upotezaji wa rasilimali chache zilizopo. Hivyo, ninapendekeza kwa menejimenti za Taasisi husika kuhakikisha kuwa kunakuwa na matumizi bora ya rasilimali fedha kwa kujenga nyumba au kununua mali zinazoendana na wakati uliopo. Aidha, Taasisi zihakikishe kuwa nyumba zilizokamilika zinatumiwa ili thamani ya fedha zilizowekezwa kwenye ujenzi iweze kupatikana.

11.10 Mapato ambayo hayajapokelewa Sh. 41,497,847,243

Ukaguzi wangu umebaini kuwa Taasisi 24 ziliripoti mapato yasiyopokelewa ya jumla ya Sh. 41,497,847,243 kwa mwaka husika ikilinganishwa na kiasi cha Sh. 222,695,169,207 kilichoripotiwa mwaka 2017/18; hii ikiwa ni upungufu wa Sh. 181,197,321,964 sawa na asilimia 81. Haya ni mafanikio mazuri ya kupongezwa. Hata hivyo, ninasisitiza kuwa Jeshi la Polisi Tanzania, Wizara ya Afya, Idara ya Huduma ya Magereza na Tume ya Kitaifa ya Matumizi ya Ardhi zinahitaji kuongeza juhudi zaidi katika kukusanya mapato yasiyopokelewa.

Taasisi ambazo zilibainika kuwa na mapato ambayo hayajapokelewa zimeoneshwa kwenye Jedwali hapo chini;

Jedwali Na. 82: Mapato ambayo hayajapokelewa

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi katika Sh.
57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	164,115,910
2019	Ubalozi wa Tanzania Brussels	30,460,128
14	Jeshi la Zima Moto na Uokoaji	150,000,000
29	Idara ya Huduma za Magereza	3,800,603,346
38	Jeshi la Wananchi wa Tanzania	54,169,951
53	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	753,360,897
2023	Ubalozi wa Tanzania Nairobi	8,598,726
003	Tume ya Kitaifa ya Matumizi ya Ardhi	2,220,575,200
44	Wizara ya Viwanda na Biashara	170,000,000
93	Idara ya Uhamiaji	146,591,680
04	Ofisi ya Rais ya Usimamizi wa Nyaraka na Utunzaji wa Kumbukumbu	1,361,831,435
2040	Ubalozi wa Tanzania Tel Aviv	84,568,440
2029	Ubalozi wa Tanzania Muscat	112,915,368
96	Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo	606,758,179
48	Wizara ya Ardhi Nyumba na Maendeleo ya Makazi	7,813,398,487
95	Sekretarieti ya Mkoa Manyara	3,250,000
76	Sekretarieti ya Mkoa Lindi	236,786,858
52	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	9,530,694,120
72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	28,535,899
49	Wizara ya Maji	319,371,768
23	Ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	39,543,685
71	Sekretarieti ya Mkoa Pwani	3,600,000
28	Jeshi la Polisi Tanzania	13,468,124,025
50	Wizara ya Fedha na Mipango	389,993,141
JUMLA		**41,497,847,243**

Chanzo: *Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19*

Serikali inatakiwa kuchukua hatua za udhibiti katika mapato yasiyopokelewa ili kupunguza upotevu na ubadhirifu wa mapato ya Serikali.

Katika suala hili, napendekeza Wizara, Idara za Serikali na Sekretarieti ya Mkoa kuandaa mikakati ya kuhakikisha kuwa mapato yasiyopokelewa yanakusanywa kwa wakati.

Pia, ninapendekeza kuwa Maafisa Masuuli wenye mapato ambayo hayajakusanywa kwa zaidi ya miaka miwili kuweka bidii zaidi katika kukusanya madeni hayo kabla hayajafika hatua ya kutokusanyika na kusababisha hasara ya mapato ya Serikali.

11.11 Usimamizi wa Madeni

Usimamizi wa madeni ni hali ya kudumisha uwiano kati ya ukomavu wa mali na madeni ili kudumisha ukwasi. Usimamizi wa madeni ni sehemu muhimu katika usimamizi wa fedha za umma.

Katika mwaka huu wa ukaguzi, nilikagua nyaraka za taasisi na kubaini udhaifu katika usimamizi wa madeni ambayo niliwahi pia kuzitolea taarifa miaka ya nyuma:

11.11.1 Madeni tarajiwa (Kesi ambazo hazijafanyiwa maamuzi)

Madeni tarajiwa ni madeni ya msingi yanayoweza kutokea katika siku zijazo, kama vile kesi ya mashtaka na ya kisheria.

Katika Ukaguzi wangu nimebaini taasisi kumi na tano (15) ambazo zina madeni tarajiwa yanayofikia jumla ya Sh. 639,940,032,405, ikiwa ni kesi zilizoko mahakamani zikisubiria maamuzi ya mahakama.

Taasisi zenye kesi za madeni tarajiwa zimeodhoreshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 83: Taasisi zenye madeni tarajiwa

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi Sh.
98	Wizara ya Ujenzi, Usafiri na Mawasiliano	5,026,857,181
36	Sekretarieti ya Mkoa Katavi	38,658,300
89	Sekretarieti ya Mkoa Rukwa	332,130,264
47	Sekretarieti ya Mkoa Simiyu	88,207,920
58	Wizara ya Nishati	494,704,250,000
69	Wizara ya Mali Asili na Utalii	20,984,472,070
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	839,333,738
100	Wizara ya Madini	107,231,342,003
75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	126,258,649
76	Sekretarieti ya Mkoa Lindi	481,324,370
80	Sekretarieti ya Mkoa Mtwara	357,159,768
85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	51,370,960
49	Wizara ya Maji	7,007,423,188
50	Wizara ya Fedha na Mipango	1,591,030,508
79	Sekretarieti ya Mkoa Morogoro	1,080,213,485
	JUMLA	**639,940,032,405**

Chanzo: Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19

Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza kwamba athari zitokanazo na madeni tarajiwa zinapaswa kusimamiwa katika mfumo ambao uchambuzi na kipimo cha athari huunda msingi wa kuweka mkakati wa usimamizi wa athari na kubuni zana bora za kukabiliana na athari.

11.11.2 Matumizi ambayo hayajalipwa Sh. 2,687,140,232,434

Ukaguzi wangu ulibaini taasisi themanini na mbili (82) zilikuwa na matumizi yasiyolipwa kiasi cha Sh. 2,687,140,232,434 hadi mwisho wa mwaka wa fedha 2018/19, ikilinganishwa na hesabu za mwaka uliopita ambapo kiasi cha Sh 3,109,419,395,085 kiliripotiwa. Mwenendo huu unaonesha kupungua kwa Sh. 422,279,162,651 sawa na asilimia 14. Mwenendo wa matumizi yasiyolipwa kwa miaka mitatu ni kama unavyoonekana kwenye kielelezo hapa chini. Muhtasari wa kina unapatikana katika **Kiambatisho Na.11.2.**

Kielelezo Na. 36: Mwenendo wa matumizi yasiyolipwa kwa miaka mitatu

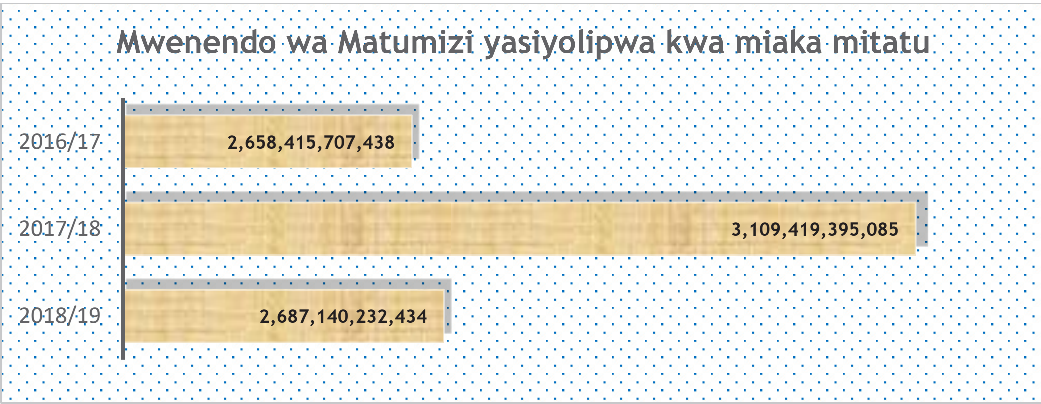

Chanzo: ***Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19***

Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa ilikuwa na matumizi yasiyolipwa ya Sh.1,045,499,689,187 (39%), ikifuatiwa na Jeshi la Polisi Sh. 651,358,243,645 (24%), Jeshi la Wananchi Tanzania Sh. 286,851,148,594 (11%), Wizara ya Afya Sh. 272,629,610,089 (10%) na Wizara ya Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano. Sh. 144,408,601,208 (5%). Taasisi nyingine zilikuwa na Sh. 286,392,939,710 sawa na asilimia 11 tu ya jumla ya matumizi yasiyolipwa. Taasisi hizi zilikuwa na madeni karibu sawa na haya katika mwaka wa 2017/18 na muundo wa matumizi yasiyolipwa kama inavyoonyeshwa kwenye Vielelezo hapa chini.

Kielelezo Na. 37: muundo wa matumizi yasiyolipwa.

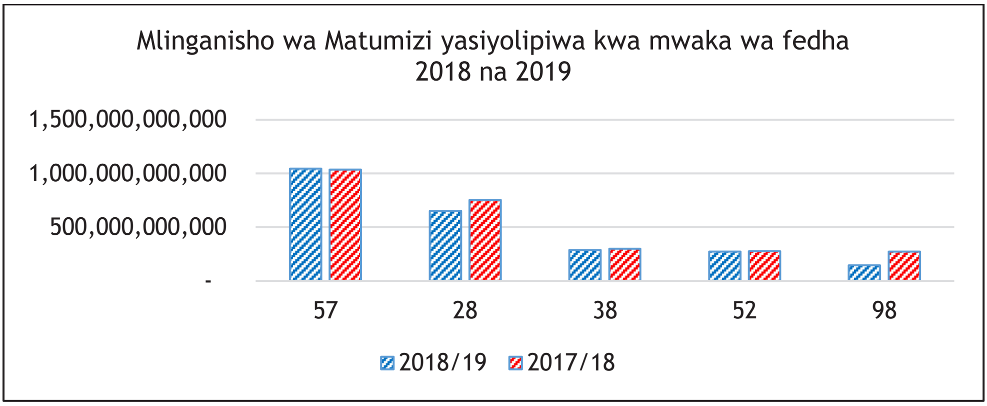

Kielelezo Na. 38: Taasisi ambazo zina matumizi ambayo hayajalipwa

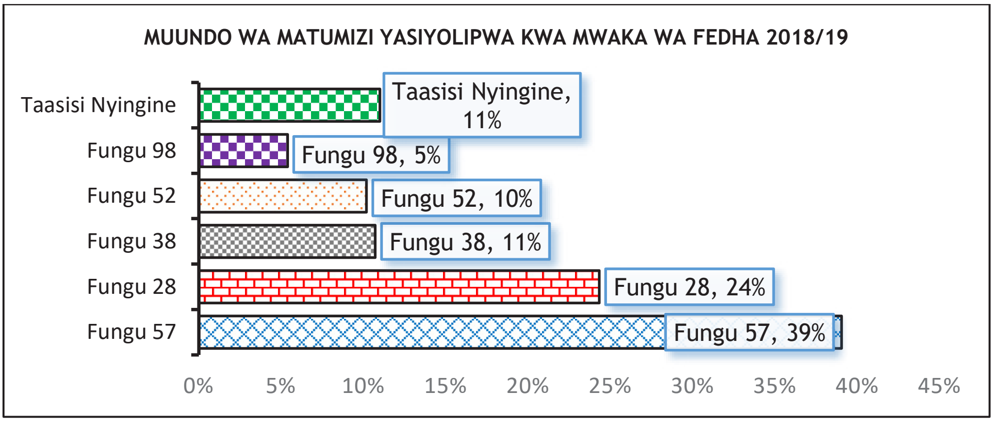

Chanzo: Taarifa za Mapungufu Kwa Menejimenti za taasisi husika kwa Mwaka 2017/18

11.11.3 Kuripoti juu ya madai ya Hospitali za India

Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto imeripoti matumizi yasiyolipwa ya Sh.272,629,610,089 ambayo ni pamoja na Ankara za matibabu za Sh.19,174,817,593 kutoka hospitali za rufaa nchini India. Ikilinganishwa na mwaka 2017/18 deni la matibabu la kiasi cha Sh 29,172,371,931 limepunguwa kwa Sh 9,997,554,338 ambazo zililipwa katika mwaka wa ukaguzi kama ilivyoonyeshwa kwenye jedwali hapa chini:

Jedwali Na. 84: Mwenendo wa deni la Hospitali za India

Maelezo	Kiasi katika Sh.
Salio Anzia 01/07/2018	29,172,371,931
Madai mapya 2018/19	0
Jumla ya Madai	**29,172,371,931**
Malipo kwa mwaka 2018/19	9,997,554,338
Bakaa 30/06/2019	**19,174,817,593**

Chanzo: *Uthibitisho wa Barua toka Wizara ya Afya na yenye Kumb.Na.CA/115/209/01/71 ya tarehe 6 Februari 2020 na Ripoti iliyoambatishwa ya mnamo Septemba 2019*

Deni la matibabu katika hospitali za India limepungua kama inavyoonekana katika jedwali hapo juu. Sababu za kupungua kwa deni hilo ni kuimarika kwa huduma za matibabu katika Hospitali ya Taifa ya Muhimbili, vilevile Hospitali za Apollo zilikataa kuchukua wagonjwa wanaohudumiwa kwa mkopo. Pia, idadi ya wagonjwa imeshuka kutoka wagonjwa 139 mwaka 2017/18 hadi kufikia wagonjwa 82 mwaka 2018/19, sawa na asilimia 41.

11.11.4 Kuchelewa kulipa Fidia ya Ardhi ya Mradi wa Mchuchuma na Liganga kiasi cha Sh. 11,037,183,021

Sehemu ya 3 (1) (g) ya Sheria ya Ardhi ya mwaka 1999 inadokeza kwamba malipo ya fidia yanapaswa kuwa kamili na ya haraka. Kifungu cha 13 (2) cha Kanuni za Ardhi za mwaka 2001 na Kanuni ya 19 (1) - (3) ya Sheria za Ardhi ya Kijiji ya mwaka 2001 zinasema malipo yanapaswa kulipwa ndani ya miezi sita baada ya tathmini, baada ya hapo, riba hutozwa kwa kiwango cha soko kilichopo.

Ukaguzi wangu umebaini kuwa tathmini ya ardhi kwa mradi wa Mchuchuma na Liganga ulifanyika mwaka Agosti 2015 na uhakiki ulikamilishwa na Mthamini Mkuu wa Mali za Serikali mwezi Julai 2018. Thamani ya ardhi kwa mujibu wa Ripoti ya Uhakiki ilikuwa Sh.7,341,776,639 na Sh.3,695,406,382 kwa Liganga na Mchuchuma, mtawalia na kufanya jumla ya Sh.11,037,183,021 kwa maeneo yote mawili. Hata hivyo, hakuna fidia yoyote iliyotolewa licha ya ukweli kwamba miezi sita (6) ilikuwa imepita tangu uhakiki ukamilike.

Kwa hali hiyo, ninapendekeza malipo kwa walengwa wa fidia ya ardhi kufanywa kulingana na Sheria na Kanuni zilizotajwa hapo juu ili kuepusha gharama kuongezeka kutokana riba. Kukosa kulipa fidia sio tu kuongeza kiasi cha fidia lakini pia kunawanyima haki wanufaika kwani hawawezi kuendeleza ardhi yao.

SURA YA KUMI NA MBILI

12.0 UKAGUZI WA VYAMA VYA SIASA NA KAGUZI MAALUMU

12.1 Utangulizi

Sehemu hii ya Taarifa inaelezea masuala ya msingi yaliyojitokeza wakati wa Ukaguzi wa Vyama vya Siasa na Kaguzi Maalumu. Kwa mwaka huu unaotolewa taarifa nimefanya Ukaguzi wa Vyama vya Siasa 19 na Kaguzi Maalum 8.

12.2 Ukaguzi wa Vyama vya Siasa

Ukaguzi wa Vyama vya Siasa umeainishwa kwenye Kifungu Na. 18A cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019). Kipindi cha ukaguzi, Msajili wa Vyama vya Siasa aliwasilisha orodha ya Vyama vya Siasa 19 vyenye usajili wa kudumu kwa ajili ya Ukaguzi. Vyama vyote 19 viliwasilisha Taarifa za fedha kwa ili zikaguliwe.

Ukaguzi wa Vyama vya Siasa ulihusu mapitio ya miamala ya fedha na mifumo ya udhibiti wa ndani. Pia, kufanya mapitio ya sampuli ya nyaraka za kihasibu na mapitio ya ushahidi mwingine toshelezi kwa namna ambayo niliona inafaa ili kuweza kutoa maoni juu ya taarifa za fedha kama zimeandaliwa kwa kufuata misingi ya uandaaji wa taarifa za fedha kwa kutumia Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu za Umma (IPSAS). Katika Ukaguzi wangu yafuatayo yalibainika:

12.2.1 Chanzo cha Fedha Kilichopokelewa Benki hakikubainishwa na Chama cha Wananchi (CUF)- Sh. 422,990,000

Katika mwaka huu wa fedha 2018/19, nimefanya ukaguzi wa taarifa za fedha za CUF kuanzia mwaka wa fedha 2015/16 hadi mwaka wa fedha 2018/19. Katika ukaguzi wangu, nilipitia taarifa za benki za CUF kuanzia mwezi Septemba 2015 hadi Agosti 2016 na kuona mtiririko wa miamala ya fedha iliyopokelewa Benki ya jumla ya Sh. 422,990,000. Katika kiasi cha fedha kilichopokelewa, jumla ya Sh. 414,000,000 kilihusu mwaka wa fedha 2015/2016 na kiasi kilichobaki

cha Sh. 8,990,000 kilihusu mwaka wa fedha 2016/2017. Kiasi cha fedha kilichopokelewa benki hakikukatiwa risiti ya mapokezi na CUF kama ilivyoelekezwa kwenye Kanuni Na. 4.3 ya Kanuni za Fedha za CUF. Kiasi hicho pia hakikuripotiwa kwenye taarifa ya mapato na matumizi kwa kipindi tajwa. Nilifanya mahojiano na uongozi wa CUF kuhusu chanzo cha fedha zilizopokelewa. Hata hivyo, hapakuwa na majibu yaliyojitosheleza.

Kwa mantiki hii, nilishindwa kubaini uhalali wa kiasi cha fedha kilichopokelewa benki. Hivyo basi, taarifa za fedha zilizoandaliwa na kutolewa na CUF zinaweza kupotosha watumiaji kwa kuwa kiasi cha fedha cha jumla ya Sh. 422,990,000 hakikuripotiwa.

Kwa muktadha huu, ninapendekeza uongozi wa Chama cha Wananchi (CUF) kutoa stakabadhi kwenye mapato yote yanayokusanywa kutoka kwa wanachama na ruzuku inayopokelewa kutoka Serikalini au kwa wafadhili. Pia, kiasi hicho kiripotiwe kwenye taarifa za fedha za Chama.

12.2.2 Mali zinazomilikiwa na Chama cha Wananchi (CUF) hazina Usimamizi wa Kutosha

Nimepitia orodha ya magari yanayomilikiwa na CUF na kubaini kuwa kati ya magari 16 yanayomilikiwa, magari 7 yana usajili wa majina ya Chama cha Wananchi (CUF) wakati magari 9 yaliyobaki yana usajili wa majina ya wanachama. Sambamba na hilo, nilibaini nyumba mbili (2) zilizopo Zanzibar hazina Hatimiliki. Matokeo yake, nilishindwa kupata ushahidi wa umiliki wa nyumba na magari tajwa.

Nina mashaka kuwa Chama cha Wananchi (CUF) kinaweza kupoteza haki ya umiliki wa magari pamoja na nyumba itakapotekea migogoro ya kisheria.

Kwa yaliyotajwa hapo juu, ninapendekeza Chama cha Wananchi (CUF) kifatilie upatikanaji wa Hatimiliki za nyumba zilizopo Zanzibar na

kufanya mabadiliko kwenye taarifa za magari ili kuonesha majina ya Chama cha Wananchi (CUF).

12.2.3 Mkopo uliotolewa kwenye Kituo kimoja cha Redio na Chama cha Wananchi (CUF) Haujarejeshwa- Sh. 85,000,000

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Bodi ya Wadhamini ya CUF ilisaini mkataba wa mkopo wa Sh. 45,000,000 mnamo tarehe 3 Januari 2017 na kituo mojawapo cha redio cha mkoa wa Tanga kwa uelewa kuwa Mkopo huo utalipwa kwa kipindi cha miaka mitatu, hadi kufikia tarehe 03 Januari 2020. Nilibaini kuwa, Chama cha Wananchi (CUF) kilitoa mkopo mpya wa Sh. 35,000,000 mnamo tarehe 16 Februari 2018 kwenye kituo hicho cha redio kwa makubaliano ya kulipa mkopo huo kwa kipindi cha miaka miwili hadi kufikia tarehe 16 Februari 2020 bila ya kulipa mkopo wa kwanza kama ilivyokubalika.

Kwenye hilo, nilibaini mkopo mwingine wa Sh. 5,000,000 ulitolewa tarehe 28 Mei 2019 na ulikuwa na masharti ya ulipaji katika kipindi cha siku 10 kutoka tarehe ya kupokea mkopo huo na kituo cha redio tajwa. Hata hivyo, mikopo yote hiyo haikuwa na dhamana; na hadi kufikia mwezi Januari 2020 wakati wa kipindi cha ukaguzi wangu, kiasi chote cha Sh. 85,000,000 kilichotolewa na CUF kama mkopo hakikurejeshwa. Katika mapitio yangu, niligundua kuwa kituo tajwa kinawakilishwa na wakurugenzi watatu (3) ambao pia ni wakurugenzi wa CUF. Katika mazingira haya, nimebaini mgogoro mkubwa wa kimaslahi kwenye miamala iliyofanyika.

Ni maoni yangu kuwa, rasilimali za Chama zilizopokelewa kutoka Serikalini zilitumiwa vibaya na Chama cha Wananchi (CUF) kwenye utoaji wa mikopo isiyolipika.

Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza ufuatiliaji wa kina ufanywe na uongozi wa Chama cha Wananchi (CUF) ili mkopo tajwa urejeshwe.

12.2.4 Utoaji wa Fedha wenye mashaka kwenye Akaunti ya Benki ya Chama cha Wananchi (CUF)- Sh. 416,000,000

Mapitio yangu ya nyaraka mbalimbali nilibaini kuwa CUF ilipokea ruzuku kutoka Serikalini ya Sh. 369,378,502.64 mnamo tarehe 05 Januari 2017. Nilibaini kuwa, tarehe 06 Januari 2017 Chama cha Wananchi (CUF) kilihamisha Sh. 300,000,000 kutoka kwenye akaunti ya Chama na kwenda kwenye akaunti binafsi ya mwanachama na kiasi cha Sh. 69,000,000 kilitolewa kama taslimu kwa tarehe hiyo hiyo. Hata hivyo, hakuna nyaraka za matumizi zilizowasilishwa wakati wa ukaguzi wangu. Pamoja na hilo, niligundua kiasi kingine cha Sh. 47,000,000 kilitolewa kwenye akaunti ya benki ya Chama pasipokuwa na idhini ya Katibu Mkuu wa Chama kama ilivyoelekezwa kwenye Kanuni za Fedha za Chama cha Wananchi (CUF). Vilevile, hakuna nyaraka za matumizi zilizowasilishwa kwa mapitio ya ukaguzi.

Ninayo mashaka juu ya udhaifu wa mifumo ya udhibiti wa ndani iliyopo CUF ambayo imesababisha mahamisho ya fedha na utoaji wa fedha taslimu kutoka kwenye akaunti ya benki ya Chama bila idhini ya Katibu Mkuu ambaye ni Afisa Masuuli wa Chama kutaarifiwa.

Ukaguzi wangu CUF umekuwa na vikwazo; hivyo, sina uhakika na matumizi ya fedha zilizohamishwa na kutolewa taslimu pasipokufuata utaratibu. Kwa kuwa nyaraka za matumizi hazikuwasilishwa kwa ajili ya mapatio ya ukaguzi.

Katika suala hili, ninapendekeza mifumo ya udhibiti ya ndani ya Chama cha Wananchi (CUF) iboreshwe na uchunguzi uanzishwe ili kupata uwajibikaji wa matumizi ya Sh. 416,000,000 ambayo nyaraka zake hazikuwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi.

12.2.5 Hakuna Makubaliano Kwenye Marejesho ya Mikopo iliyofanywa na Chama cha Wananchi (CUF)- Sh. 222,850,000

Nimepitia hati za malipo mbalimbali za CUF na kubaini kuwa malipo ya jumla ya Sh. 222,850,000 yalifanywa kwa wanachama mbalimbali.

Nilifanya mahojiano na uongozi wa CUF kuhusu malipo yaliyofanyika; na nilielezwa kuwa malipo yaliyofanyika yalikuwa ni marejesho ya mikopo iliyotolewa na wanachama tajwa.Niliomba ushahidi ili kujiridhisha na marejesho ya mikopo hiyo; lakini hakuna ushahidi uliotolewa kwa ajili ya mapitio yangu.

Nina mashaka na udhaifu wa mifumo ya udhibiti iliopo CUF na kuwapo kwa matumizi mabaya ya rasilimali za Chama kwa kutumia mbinu za udanganyifu.

Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza mapitio ya ujumla ya malipo yote yaliyofanyika na kama itabainika kulikuwa na malipo yasiyostahili basi kiasi husika kirejeshwe.

12.2.6 Viwanja 5,261 vinavyomilikiwa na Chama cha Mapinduzi (CCM) Havina Hati ya Umiliki

Nimepitia rejista ya mali ya CCM na kugundua kuwa CCM inamilki viwanja 5,660 Tanzania Bara na Zanzibar. Hata hivyo, nilibaini kuwa kati ya viwanja 5,660 vinavyomilikiwa, viwanja 399 vina hatimiliki na viwanja 5,261 vilivyobaki havina hati ya umiliki.

Ni maoni yangu kuwa kama hakutakuwa na ufuatiliaji wa kina na CCM kwenye upatikanaji wa hati za umiliki, CCM inaweza kupoteza haki ya umiliki wa viwanja vyake itakapotokea migogoro ya kisheria.

Ninapendekeza kwa uongozi wa CCM kuharakisha mchakato ili Hati hizo zipatikane kwa wakati.

12.2.7 Matumizi yasiyokuwa na Tija ya Kumfidia Mpangaji aliyeondolewa na Jumuiya ya Wazazi ya Chama cha Mapinduzi kwenye Jengo alilopangishwa Pasipo kufuata Taratibu - Sh. 60,000,000

Nimepitia mkataba wa pango uliosainiwa mwaka 1971 baina ya Msajili wa Majengo (Kwa sasa NHC) na Jumuiya ya Wazazi (iliyokuwa TAPA) kwenye mojawapo ya nyumba iliyopo mtaa wa Swahili Mkunguni, Kariakoo. Katika mapitio yangu, nilibaini kuwa Jumuiya ya Wazazi

ilipangisha mojawapo ya maeneo yake kwa kampuni moja baada ya kuidhinishwa na Meneja wa NHC tawi la Ilala mnamo mwezi Juni 2014. Tarehe 3 Februari 2016, Jumuiya ya Wazazi ilitoa notisi ya kuhama kwa Kampuni tajwa ambayo ilitakiwa kutekelezwa kuanzia tarehe 01 Mei 2016. Kupitia notisi hii, kampuni tajwa iliwasilisha malalamiko yake kwa NHC.
Pia, nilibaini kuwa NHC ilimtaarifu Jumuiya ya Wazazi kuwa kwa kumpangisha mteja huyo na notisi iliyotolewa sio halali na kampuni tajwa ilielekezwa kulipia kodi ya pango moja kwa moja kwa NHC. Ingawa NHC ilimtahadharisha Jumuiya ya Wazazi kutomfukuza mpangaji huyo. Nilibaini kuwa Jumuiya ya Wazazi ilimuondoa mpangaji huyo bila kufuata taratibu. Matokeo yake, kampuni tajwa ilionesha nia ya kufungua kesi ya madai ambayo ilikuwa inahitaji madai ya fidia ya Sh. 800,000,000. Hata hivyo, Jumuiya ya Wazazi ililipa kiasi cha Sh. 60,000,000 kama fidia ya hasara baada ya mazungumzo ya kirafiki kufanyika; na hatimaye suala hili kumalizika.

Ni maoni yangu kuwa kiasi cha Sh. 60,000,000 kilicholipwa kama fidia ya hasara hakina umuhimu wowote kwa kuwa hakuna faida yoyote iliyopokelewa na Jumuiya ya Wazazi kwenye malipo yaliyofanyika.

Kuhusiana na hili, ninapendekeza Jumuiya ya Wazazi (CCM) kufuata vigezo na masharti yaliyoainishwa kwenye mikataba iliyoingiwa ili kupunguza hasara ya fedha itakayosababishwa na fidia.

12.2.8 Ushiriki hafifu wa Chama cha CCM kwenye Kampuni ya Madawa inayomilikiwa kwa ubia

Kwenye ukaguzi wangu, nilibaini Kamati tendaji ya Mkoa wa Dar es Salaam ya Chama cha Mapinduzi (SUKIDAR)[28] iliingia mkataba na kampuni moja ya Kikorea mwaka 1991 na kuanzisha kampuni ya huduma ya tiba. Kampuni hii ilisajiliwa mwaka 1992. Kulingana na Hati ya Makubaliano, ilikubalika kuwa Bodi ya Wakurugenzi wa kampuni iliyoanzishwa itakuwa na wajumbe 6 , ambapo, wajumbe 3 watatoka SUKIDAR (CCM) na wajumbe wengine 3 watatoka kwenye

[28] *SUKIDAR (Shirika la Uchumi na Kilimo la Dar es Salaam)*

kampuni ya Kikorea (mwanahisa). Katika mapitio yangu, niligundua kuwa Bodi ya Wakurugenzi ya kampuni iliyoanzishwa haikuwa na hata mjumbe mmoja kutoka SUKIDAR (CCM). Hivyo, mambo ya uongozi na uendeshaji ya Kampuni iliyoanzishwa yaliachwa kwa kampuni ya Kikorea (mwanahisa) kinyume na makubaliano.

Aidha, nilibaini kuwa Ibara Na. 23.3 ya makubaliano iliweka bayana mgawanyo wa faida kwa kutumia idadi ya hisa zilizowekezwa baada ya kuhifadhi asilimia 10 ya faida iliyopatikana. Nilibaini kuwa CCM ilipokea Sh. 92,950,000 na Dola za Marekani 7,500 kama gawio lake kuanzia mwaka 1993 hadi mwaka 2018 kutoka kwenye Kampuni iliyowekeza. Hata hivyo, nilishindwa kuthibitisha ukamilifu na usahihi wa gawio lilipokelewa kwa kuwa taarifa za fedha za kampuni iliyoanzishwa zilizopatikana kwenye Chama cha Mapinduzi (CCM) zilikuwa za mwaka wa fedha 2012 hadi 2014 pekee.

Nina mashaka juu ya usimamizi usiokuwa na ufanisi kwenye miradi inayomilikiwa na CCM. Nina maoni kuwa, gawio lililopokelewa halikuwa sahihi kwa kuwa misingi ya usahihi wake haikuwasilishwa wakati wa ukaguzi wangu.

Kuhusu suala hili, ninapendekeza ushiriki wa karibu kwenye miradi yote inayotekelezwa na CCM. Pia, kuna haja ya mikataba yote kurejewa ili kuendana na mazingira ya kibiashara ya sasa.

12.2.9 Mradi wa Ubia ulioanzishwa na Chama cha Mapinduzi (CCM) haujatekelezwa

Mapitio ya nyaraka za CCM, nilibaini makubaliano ya ubia na moja ya kampuni yaliyokuwa na lengo la ujenzi wa Bandari kavu (ICD),jengo la ghorofa 10 na lingine la ghorofa 4 kwenye viwanja tofauti vinavyomilikiwa na CCM, vilivyopo mkoa wa Dar es Salaam mnamo mwezi Julai mwaka 2015. Kulingana na makubaliano hayo, ujenzi ulipangwa kukamilika ndani ya kipindi cha miaka 3; na kwamba kampuni tajwa itagharamia mradi wote kwa gharama iliyokadiriwa ya Sh. 17,958,565,557.96.

Pia, nilibaini kuwa umiliki wa hisa kwenye mradi wa ubia ni asilimia 30 kwa Chama cha Mapinduzi (CCM) na asilimia 70 kwa kampuni tajwa. Kwenye makubaliano hayo, pia nilibaini kuwa kodi ya pango ya Sh.5,000,000 ilitakiwa kulipwa na kampuni tajwa kwenye Ofisi ya CCM ya wilaya ya Temeke. Hata hivyo, katika ukaguzi wangu wa mwezi Januari 2020, nilibaini hapakuwa na ujenzi uliokuwa unaendelea kwenye viwanja vyote vilivyotolewa na Chama cha Mapinduzi (CCM) kwa ajili ya mradi wa ubia na kampuni tajwa. Hata hivyo, kampuni tajwa haikulipa kodi ya pango ya jumla ya Sh. 80,000,000 kuanzia mwezi Machi 2018 hadi Juni 2018 kama walivyokubaliana kwenye makubaliano ya ubia.

Nina mashaka ya kuchelewa kutekelezwa kwa mradi huu kama walivyokubaliana kwenye mkataba wa ubia ambao umecheleweshа Chama cha Mapinduzi (CCM) kupokea kiwango chake cha faida.

Katika hili, ninapendekeza uongozi wa Chama cha Mapinduzi (CCM) kurejea upya mkataba wa ubia uliosainiwa ili kuendana na mahitaji mapya ya uwekezaji ambao unafanywa na CCM kwa sasa.

12.2.10 Matumizi ambayo Hayakuidhinishwa na Halmashauri Kuu ya Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA) - Sh.205,419,100

Kwenye ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA) kilitumia jumla ya Sh. 205,419,100 katika utekelezaji wa shughuli mbalimbali za kisiasa. Hata hivyo, nilibaini kuwa kiasi cha Sh. 205,419,100 kilichotumika hakikuwa kwenye bajeti iliyoidhinishwa na Halmashauri Kuu ya Chama cha Demokrasi na Maendeleo (CHADEMA), kinyume na kifungu Na. 2.9.4 cha Muongozo wa Sera na Taratibu za Fedha za Chama cha CHADEMA (toleo la mwaka 2019).

Kuna uwezekano wa kuwapo kwa mianya kwenye mifumo ya udhibiti wa ndani wa Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA) , kwa kuwa fedha ambazo hazikubajetiwa na Halmashauri Kuu ya Chama

zinaweza kutumika kulipia shughuli ambazo haziendani na shughuli za kisiasa za Chama.

Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza uongozi wa CHADEMA kufanya malipo kwa kufuata bajeti iliyoidhinishwa na Halmashauri Kuu wakati wa utekelezaji wa shughuli za Chama.

12.2.11 Matumizi Yasiyokuwa na Nyaraka Toshelezi - Sh. 2,132,906,798

Wakati wa ukaguzi wangu wa vyama vya siasa 11[29] vilivyoorodheshwa. Nilibaini jumla ya Sh. 2,132,906,798 zilitumiwa na vyama vya siasa 11 kwa ajili ya utekelezaji wa shughuli mbalimbali za vyama vya siasa. Hata hivyo, nilibaini kuwa malipo hayo yalifanyika pasipokuwa na nyaraka toshelezi za kuthibitisha kufanyika kwa shughuli zilizotajwa. Orodha ya vyama vya siasa imeoneshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 85: Orodha ya vyama vya siasa vyenye Matumizi yasiyokuwa na nyaraka toshelezi

Na	*Jina la Chama cha Siasa*	*Kiasi (Sh.)*
1	NCCR Mageuzi	1,190,250
2	United Democratic Party (UDP)	31,555,000
3	Civic United Front (CUF)- 2016/17	708,917,000
4	Civic United Front (CUF)- 2017/18	628,297,500
5	Civic United Front (CUF)- 2015/16	702,800,000
6	CHADEMA	13,572,750
7	United People's Democratic Party (UPDP)	3,838,000
8	Alliance for Africa Farmer's Party (AAFP)	4,120,000
9	ACT Wazalendo	8,536,500
10	ADC- (Mwaka 2017/18 hadi 2018/19)	20,110,000
11	Union for Multiparty Democracy (UMD)	1,035,000
12	Chama cha Kijamii (CCK)	2,395,000
13	Chama cha Sauti ya Umma (SAU)	6,539,798
	JUMLA	**2,132,906,798**

Chanzo: Taarifa za fedha

[29] *NCCR Mageuzi, CUF, ACT Wazalendo, UDP, UPDP, CHADEMA, AAFP, ADC, UMD, SAU, na CCK*

Nina mashaka ya kuwapo kwa udhaifu wa mifumo ya ndani iliyopo kwenye vyama vya siasa tajwa. Ni maoni yangu kuwa malipo yaliyofanyika bila ya kuwapo kwa nyaraka za msingi yanaweza kuwa yamechepushwa na kufadhili shughuli ambazo haziendani na shughuli za vyama vya siasa.

Kwenye suala hili, ninapendekeza mifumo ya udhibiti wa ndani kwenye vyama tajwa iimarishwe ili kulinda rasilimali za chama na wanachama.

12.2.12 Mapato yaliyokusanywa na vyama vya siasa 10 hayajapelekwa benki- Sh. 534,844,248

Kifungu Na. 15(1) cha Sheria ya vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019) kinaelekeza kila chama cha siasa chenye usajili wa kudumu, kupitia kwa wadhamini, kufungua akaunti ya benki ambayo itapokea fedha zote zinazopokelewa na chama cha siasa. Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa jumla ya Sh. 538,844,248 ilikusanywa na vyama vya siasa 9. Hata hivyo, fedha hizo hazikuwekwa kwenye akaunti za benki zinazomilikwa na vyama vya siasa vilivyotajwa, kinyume na Kanuni Na. 15(1) ya Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019). Orodha ya vyama vya siasa imeoneshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 86: Mapato kwenye vyama vya siasa ambayo hayajapelekwa benki

Na.	*Jina la Chama cha Siasa*	*Kiasi (Sh.)*
1	NCCR Mageuzi	2,196,000
2	Democratic Party (DP)	2,161,022
3	NRA	5,000,000
4	Chama cha Sauti ya Umma (SAU)	641,000
5	CUF- (2018/2019)	476,736,526
6	UPDP	2,338,000
7	ADA-TADEA	6,406,700
8	ADC- (Mwaka 2017/18 hadi 2018/19)	14,250,000
9	Chama cha Kijamii (CCK)	25,115,000
	JUMLA	**534,844,248**

Chanzo: Taarifa za fedha

Ni maoni yangu kuwa fedha ambazo zimepokelewa na hazijapelekwa benki zinaweza kuwa zimetumika vibaya au kuchepushwa na kufadhili shughuli ambazo haziendani na siasa.

Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza kwa uongozi wa vyama vya siasa vilivyotajwa vitoe risiti kwenye mapato yote yatakayopokelewa na kiasi husika kiwasilishwe benki kama ilivyoelekezwa kwenye Sheria ya vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019).

12.2.13 Taarifa za kifedha za vyama vya siasa 9 ziliandaliwa bila kufuata Mfumo wa Taarifa za Fedha unaotumika

Mfumo wa Kuripoti Taarifa za Fedha ni seti ya vigezo vinavyotumika kuamua kipimo, kutambua, kuwasilisha, na kutoa taarifa ya vitu vyote vinavyoonekana katika taarifa ya kifedha iliyoandaliwa. Katika ukaguzi wangu, nilipitia taarifa za fedha zilizowasilishwa na vyama vya siasa 9 kwa ajili ya ukaguzi. Hata hivyo, nilibaini kuwa taarifa za fedha zilizowasilishwa zilizikuwa zimeandaliwa pasipo kueleza mfumo wa kuripoti taarifa za fedha uliotumika. Vyama vya siasa vilivyohusika vimeoneshwa kwenye Jedwali hapo chini.

Jedwali Na. 87: Orodha ya vyama vya siasa vilivyo andaa Taarifa za Fedha pasipo kutamka Mfumo wa Fedha

Na.	Jina la Chama la Chama cha Siasa
1	Democratic Party (DP)
2	National League for Democracy (NLD)
3	National Reconstruction Alliance Party (NRA)
4	Chama cha Sauti ya Umma (SAU)
5	United People's Democratic Party (UPDP)
6	Alliance for Africa Farmer's Party (AAFP)
7	African Democratic Alliance (ADA-TADEA)
8	Chama cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)
9	Union for Multiparty Democracy (UMD)

Chanzo: Taarifa za Fedha zilizowasilishwa kwa CAG kwa ajili ya ukaguzi

Katika hali hii, nina mashaka kuwa vyama vya siasa vilivyobainishwa vilipuuza kuandaa taarifa za kifedha ambazo haziendani na mfumo wa

kimataifa wa uandaaji wa taarifa za fedha za umma (IPSAS) uliochapishwa na Msajili wa vyama vya siasa. Kwa sababu ya mapungufu hayo, nilishindwa kutoa maoni sahihi ya ukaguzi juu ya taarifa za kifedha zilizowasilishwa na vyama vya siasa vilivyotajwa.
Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza Vyama vya Siasa vilivyooneshwa kuandaa taarifa za kifedha kwa kutumia mfumo wa IPSAS ili kuoanisha usawa na ulinganisho wa taarifa za kifedha zinazoandaliwa na Vyama vya Siasa.

12.2.14 Vyama vya Siasa Vinne (4) havikuandaa Rejista ya Wanachama iliyoboreshwa

Kifungu Na. 8 (C) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019) kimesisitiza vyama vyote ya siasa vilivyosajiliwa viboreshe rejista ya wanachama mara kwa mara kwa kuorodhesha wanachama na viongozi katika ngazi zote za Utawala.

Nimepitia rejista za wanachama za vyama vya siasa vinne (4) na kubaini kuwa rejista za wanachama zilizopo kwenye vyama vya siasa tajwa havikuboreshwa kinyume na Kifungu Na. 8(C) cha Sheria ya Vyama ya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019). Orodha ya vyama vya siasa imeoneshwa kwenye Jedwali hapo chini:

Jedwali Na. 88: Orodha ya vyama vya siasa visizo na rejista ya wanachama iliyoboreshwa

Na.	***Jina la Chama cha Siasa***
1	Tanzania Labour Party (TLP) (2018/2019)
2	Alliance for Change and Transparency (ACT Wazalendo)
3	United People's Democratic Party (UPDP)
4	Chama cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)

Chanzo: Taarifa za fedha

Ni maoni yangu kuwa hakuna hatua madhubuti zilizochukuliwa na vyama vya siasa tajwa ili kuboresha rejista ya wanachama wake. Matokeo yake, nilipata ugumu kutambua uhalali wa mapato yaliyopokelewa.

Kwa kuzingatia hapo juu, ninapendekeza uongozi wa vyama vya siasa kuboresha rejista ya wanachama na hivyo kuendana na matakwa ya Kifungu Na.8(C) cha Sheria ya Vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019).

12.2.15 Taarifa za usuluhishi wa kibenki hazikuandaliwa na vyama vya siasa vinane (8)

Kwenye ukaguzi wangu, nilipitia kanuni za fedha za vyama vya siasa 19 nilivyovikagua na kubaini mahitaji ya uandaaji wa taarifa za uwianishaji wa kibenki kwenye akaunti za benki zinazomilikiwa na vyama vya siasa tajwa. Katika uchunguzi wangu, niligundua kuwa vyama vya siasa vinane (8)[30] kati ya vyama vya siasa 19 havikuandaa taarifa za uwianishaji wa kibenki kinyume na kanuni zao za fedha.

Nina mashaka ya kuwapo kwa mapungufu ya mifumo ya udhibiti wa ndani kwenye vyama vya siasa vilivyobainishwa. Pia, kuna uwezekano hatari ya makosa, ubadhirifu na matumizi mabaya ya fedha zilizopokelewa benki kama uwianishaji hautafanyika.

Kuhusu suala hili, napendekeza uongozi wa Vyama vya Siasa vilivyotajwa kuimarisha mifumo ya udhibiti wa ndani na kuandaa taarifa za usulushi wa benki kila mwezi ili kupunguza fursa za ubadhirifu au matumizi mabaya ya fedha za mwanachama zilizopo benki.

12.2.16 Mali zinazomilikiwa na vyama vya siasa hazikuingizwa kwenye rejista ya mali wala kuwasilishwa kwa Msajili wa vyama vya siasa

Nilipitia kanuni za fedha za vyama vya siasa 19 vilivyokaguliwa na niligundua kuwa kanuni za fedha zinahitaji vyama vya siasa tajwa kuandaa na kuhifadhi rejista ambazo zingetoa orodha ya mali zinazomilikiwa. Hata hivyo, nilibaini kuwa vyama vya siasa vinne (4)[31]

[30] *NCCR Mageuzi, DP, NRA, UDP, CCM (Mtwara Region), CUF, AAFP, na ADA-TADEA*
[31] *DP, NCCR Mageuzi, UDP, na CUF*

havikuandaa rejista ya mali, kinyume na kanuni zao za fedha. Kwenye hilo pia, niligundua kuwa rejista ya mali ya chama cha UPDP kimeorodhesha mali ambazo hazikuwepo, kwa kuwa uongozi wa UPDP ulishindwa kunionesha mali hizo zilizoorodheshwa. Pia, niligundua kuwa vyama vya DP, CCK na CHAUMMA havikuwasilisha taarifa za mali zinazomiliki kwa Msajili wa vyama vya siasa kama ilivyoelekezwa kwenye kifungu Na. 14(1)(b)(ii) ya Sheria ya vyama vya siasa sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019).

Nina mashaka juu ya mifumo ya udhibiti wa mali za chama usiotekelezeka kwenye vyama vya siasa vilivyotajwa. Ni maoni yangu kuwa, mali hizo zinaweza kuhamishwa, kuhujumiwa au kutumiwa vibaya bila uongozi wa vyama husika kujua.

Kwa kuzingatia hili, napendekeza kwamba uongozi wa vyama vya siasa vilivyotajwa kuandaa rejista za mali; na rejista hizo zipelekwe kwa Msajili wa Vyama vya Siasa, kama ilivyoelekezwa na kifungu Na.14 (1) (b) (ii) cha Sheria ya vyama vya Siasa Sura ya 258 (iliyorekebishwa mwaka 2019).

12.3 Kaguzi Maalumu

Ofisi yangu inafanya Kaguzi Maalumu kwa mujibu wa masharti ya Kifungu Na. 29 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya Mwaka 2008 na Kanuni Na. 79(1) ya Kanuni za Ukaguzi wa Umma. Kaguzi Maalumu zinalenga kukagua eneo fulani la shughuli za Taasisi na zinafanyika kufuatia maombi ya mtu au Taasisi. Hadidu za rejea huandaliwa na wale walioomba Ukaguzi; na ninaweza kurekebisha mawanda ninapoona inafaa na lengo nikukidhi matarajio ya wadau mbalimbali kama ilivyotamkwa kwenye Kifungu Na. 80(2) cha Kanuni za Ukaguzi wa Umma za mwaka 2009.

Kwa mwaka huu wa fedha 2018/19, nimefanya Kaguzi Maalumu nane (8) ambapo Kaguzi saba (7) zilifanyika kwenye taasisi za Umma na Ukaguzi mmoja ulifanyika kwenye Taasisi Binafsi (TGGA) ambayo ni Shirika lisilo la Kiserikali. Ukaguzi wa TGGA ulifanyika kufuatia

maombi yaliyowasilishwa na Mheshimiwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambaye ni mlezi wa Taasisi ya TGGA. Nimewasilisha taarifa za kaguzi kwa kila taasisi zilizoomba Ukaguzi. Orodha ya Kaguzi Maalumu zilizofanyika zimeorodheshwa kwenye Jedwali hapa chini.

Jedwali Na. 89: Orodha ya Kaguzi Maalumu zilizofanyika mwaka wa fedha 2018/19

Na.	***Orodha ya Kaguzi Maalumu***
1.	Ukaguzi Maalumu kuhusu mkataba Na. AE/008/2015-2016/HQ/C/3 kati ya REA na SMEC International Pty Ltd na Mkataba Na. AE. /008/2016-2017/HQ/G/9,10, na 11 kati ya REA na wakandarasi 29 kwenye vipengele vya utafiti na usanifu wa kina
2.	Ukaguzi Maalumu kuhusu mradi wa ujenzi (jengo la ushirka) unaomilikiwa na Shirikisho la Vyama vya Ushirika (TFC) Tanzania
3.	Ukaguzi Maalumu kuhusu tuhuma za ubadhirifu wa mfuko wa ustawi wa watumishi uliofanyika kwenye Jeshi la Zimamoto na Uokoaji
4.	Ukaguzi Maalumu kuhusu vibali vya kazi za muda mfupi vilivyotolewa kwa wageni na Idara ya Uhamiaji Makao Makuu, Idara ya Uhamiaji Mkoa wa Mtwara na Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere
5.	Ukaguzi Maalumu kuhusu ujenzi wa bweni na ukumbi wa mihadhara kwenye Chuo cha Misitu cha Olmotonyi Arusha
6.	Ukaguzi Maalumu kuhusu mradi wa ubia kati ya TGGA na Jafferji Developers Limited kuanzia mwaka 2010 hadi 2018
7.	Ukaguzi Maalumu kuhusu matumizi ya Sh. 8,000,000 yaliyofanyika kwenye Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma kwa kipindi cha kuanzia tarehe 1 Julai 2019 hadi tarehe 4 Novemba 2019
8.	Ukaguzi Maalumu uliofanyika kwa Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2010 hadi 2018

Chanzo: Ripoti za Kaguzi Maalumu

Kwa kadiri ninavyohusika, nimebainisha masuala yote muhimu yaliyojitokeza wakati wa ukaguzi wangu kama ifuatavyo:

12.3.1 Ukaguzi Maalumu kuhusu Mkataba Na. AE/008/2015-2016/HQ/C/3 kati ya REA na SMEC International Pty Ltd na Mkataba Na. AE. /008/2016-2017/HQ/G/9,10, na 11 kati ya REA na Wakandarasi 29 kwenye vipengele vya Utafiti na Usanifu wa kina

Nilifanya ukaguzi huu maalumu kufuatia ombi la TAKUKURU kupitia barua iliyokuwa na kumbukumbu Na. PCCB / HQ / ENQ / 66/2018/17 ya tarehe 17 Februari 2019. Kusudi la ukaguzi huu lilikuwa kutambua uhalali wa malipo yaliyotolewa kwa wakandarasi 29 na kuthibitisha malipo yaliyolipwa kwa SMEC INTERNATIONAL PTY LTD (mshauri elekezi) kama yaliendana na vigezo na masharti ya mkataba uliosainiwa. Halikadhalika, nilihitajika kujua hasara iliyoipata REA walipo mwajiri Mhandisi Mshauri mpya (AF MERCADOS EMI S.A) kwa ajli ya utoaji wa huduma za ushauri wa kitaalamu zilezile ambazo zilifanywa na Mhandisi Mshauri wa zamani (*SMEC INTERNATIONAL PTY LTD*). Ukaguzi wangu uliongozwa na Hadidu za Rejea zilizotolewa na TAKUKURU. Katika ukaguzi huu, nimebaini mambo ya msingi yafuatayo:

12.3.1.1 REA ilibatilisha Ripoti ya Ushauri ya SMEC katika Mchakato wa Zabuni ya Wakandarasi ishirini na tisa (29) kwa ajili ya Usambazaji wa Umeme kwenye Awamu ya Tatu ya REA (Mzunguko wa Kwanza) na kusababisha hasara ya Sh. 1,083,301,547.62

Tarehe 20 Oktoba 2016, Wakala wa Nishati Vijijini (REA) ilitia saini Mkataba Na.AE/008/2015-2016/HQ/C/3 na SMEC International Pty Limited ya utoaji wa huduma za ushauri wa utafiti wa kina, ubunifu wa kina na maandalizi ya kabrasha la zabuni kwa ajili ya ujenzi wa njia za msongo wa kati (MV), usambazaji kwenye vituo vikuu, msongo wa chini na uunganishaji wa wateja kwenye vijiji 7,893 vilivyopo Tanzania Bara kwa mkataba wa jumla ya Sh. 1,083,301,547.62 (ikijuimisha kodi ya ongezeko la thamani), ambapo jumla ya Sh.

433,320,619.048 ililipwa hadi kufikia mwezi Desemba 2019. Ripoti ya ushauri kutoka SMEC International Pty Limited ilizingatiwa kuwa na mafanikio muhimu kwenye mchakato mzima wa kuunganisha umeme kwa vijiji vyote vilivyopangwa.

Kama yalivyosemwa hapo juu, nilibaini kuwa muda wa mkataba huu ulikuwa ni miezi sita (6), na ulitarajiwa kukamilika mwezi Juni 2017; hata hivyo, mkataba huo ulirekebishwa na ulipangwa kukamilika tena tarehe 22 Oktoba 2018. Wakati wa ukaguzi wangu, nilibaini zaidi kwamba tarehe 17 Januari 2017, REA na TANESCO walitumia taarifa zilizokuwepo na kuanzisha zabuni ya wakandarasi ishirini na tisa (29), ambao walikuwa wameajiriwa ili kujenga njia ya umeme ya msongo wa kati, kusambaza umeme wa njia ya msongo wa chini, na kuunganisha umeme kwenye vijiji 3,559 kati ya 7,893 vilivyopangwa kwenye mpango wa awamu ya tatu ya REA (mzunguko wa kwanza na wa pili). Mchakato wa zabuni ulitekelezwa kabla ya kutolewa kwa Ripoti ya Ushauri (consultancy report) kwa REA ya awamu ya tatu (mzunguko wa kwanza na wapili) na Mshauri SMEC International Pty Limited mnamo tarehe 21 Juni 2018.

Ni maoni yangu kuwa ripoti ya ushauri kutoka kwa SMEC International Pty Limited ilikuwa na mchango wa muhimu kwa REA katika kutekeleza malengo yake. Kwa kuwa REA haikutumia ripoti ya ushauri iliyowasilishwa na SMEC International Pty Limited kwenye mchakato wa kuwaajiri wakandarasi ishirini na tisa (29) kwa ajli ya usambazaji umeme kwenye vijiji 3,559. Katika muktadha huu, ninazingatia huduma za ushauri za Sh.1,083,301,547.63 zilizolipwa na REA kwa SMEC International Pty Limited, kama ni matumizi mabaya ya fedha za walipakodi.

Kwa hivyo, ninapendekeza hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya wale waliohusika kuisababishia Wakala wa Nishati Vijijini (REA) hasara ya Sh. 1,083,301,547.63.

12.3.1.2 Wakandarasi wanne (4) wa Usambazaji wa Umeme Vijijini walilipwa Sh. 335,707,277 nje ya wigo wa kazi iliyothibitishwa kwenye mkataba wa awali na kabla ya nyongeza ya marekebisho kusainiwa

Nilibaini kuwa REA ilihitimisha mikataba na Makandarasi ishirini na tisa (29) kwa ajili ya usambazaji wa umeme kwenye vijiji 3,559 kwenye mradi wa REA awamu ya tatu (mzunguko wa kwanza). Kupitia ukaguzi wangu, niligundua kuwa gharama ya mkataba kwa ajili ya ubunifu na utafiti wa kina ilikuwa ni Sh.8,757,543,768.78 (ikijumuisha kodi ya ongezeko la thamani) kwenye mkataba wa awali. Hata hivyo, niligundua nyongeza za kazi ziliongeza gharama ya mkataba na kuwa Sh. 14,025,825,502.88. Kufikia mwezi Desemba 2019, niligundua kuwa jumla ya Sh. 6,356,849,905 (ikijumuisha kodi ya ongezeko la thamani) ililipwa kwa wakandarasi kumi na watano (15), kati ya ishirini na tisa (29) walioleta madai hayo. Aidha, uchunguzi wangu juu ya malipo yaliyofanywa ulibaini wakandarasi wanne (4)[32] ambao walilipwa Sh.335,707,277 nje ya wigo uliokubaliwa katika mkataba wa awali na kabla ya kusaini mkataba mpya wa nyongeza ya kazi ambao ulipitisha kazi ya nyongeza.

Ni maoni yangu kwamba malipo ya kazi tofauti na makubaliano yaliyofikiwa yanaweza kuashiria vitendo vya rushwa, udanganyifu, na matumizi mabaya ya madaraka yaliyofanywa na uongozi wa Wakala wa Umeme Vijiji (REA).

Kwa hali hii, napendekeza uongozi wa Wakala wa Umeme Vijijini (REA) wakati wote kutekeleza malipo kulingana na vigezo na masharti, kama ilivyoainishwa kwenye mikataba.

[32] *Nipo Group LTD – Mwanza (Sh.148,090,000), A2Z Infra Engineering LTD (Sh. 126,076,147), Derm Electrics (T) LTD – Mara (Sh. 25,541,100) na Derm Electrics (T) LTD – Tanga (Sh. 36,000,030)*

12.3.2 Ukaguzi Maalumu kuhusu Mradi wa Ujenzi (jengo la ushirka) unaomilikiwa na Shirikisho la Vyama vya Ushirika (TFC) Tanzania

Kaimu Msajili wa Shirikisho la Vyama vya Ushirika Tanzania (TFC) aliiomba Ofisi yangu kupitia barua yenye kumbukumbu Na. CFA.64 / 373/02/99 ya tarehe 18 Januari 2018 kwa ajili ya kufanya ukaguzi huu maalumu. Nilifanya ukaguzi huu maalumu kwa kuzingatia Hadidu za Rejea zilizotolewa na Shirikisho la Vyama vya Ushirika Tanzania (TFC). Kusudi la ukaguzi huu lilikuwa kuthibitisha na kubaini ukweli wa madai mbalimbali ambayo yanahusiana na mikataba ya mradi iliyoingiwa, mikopo iliyopokelewa na ulipaji wake katika ujenzi wa Jengo la Ushirika. Pia, niliombwa kuthibitisha utekelezaji wa mradi wa majengo yaliyojengwa (jengo la ushirika) kama ilivyoainishwa kwenye Hadidu za Rejea. Ukaguzi wangu umebaini mapungufu yafuatayo:

12.3.2.1 Mapungufu kwenye usanifu wa Mradi yamesababisha gharama za nyongeza za vinyunyizi moto Sh. 999,517,100

Kifungu Na. 22 (2) cha Sheria ya Zimamoto na Uokoaji ya Mwaka 2007 inahitaji kila jengo ambalo lina sakafu ambayo ni zaidi ya mita ishirini na nne juu ya kiwango cha barabara au uso wa ardhi lifungwe vinyunyizio moto kwenye kila chumba, ofisi, na ukumbi. Tarehe 30 Aprili 2013, Jeshi la Zimamoto na Uokoaji lilikagua jengo jipya (jengo la ushirika) lililo na ghorofa ishirini (20), ambalo ni zaidi ya mita ishirini na nne (24) juu ya kiwango cha uso wa ardhi. Na, ilibainika kuwa Shirikisho la Vyama vya Ushirika (TFC) halikufunga vinyunyuzi moto kama ilivyotajwa kwenye kifungu Na. 22 (2) cha Sheria ya Zimamoto na Uokoaji ya mwaka 2007.

Kulingana na ukaguzi huu, TFC iliingia Makubaliano na Kampuni ya Dabenco Enterprise Limited mnamo Tarehe 28 Desemba 2013, kufunga mfumo wa vinyunyizio moto vya moja kwa moja, kwa bei ya Mkataba ya Sh.999,517,100. Ufungaji huo ulitarajiwa kukamilika ndani ya wiki mbili (2) tangu tarehe ya mkataba. Hata hivyo, nilibaini

kuwa kampuni ya Dabenco Enterprise Limited ilingia makubaliano madogo ya ufungaji wa kazi hizo na Kampuni ya Lussavara; na kazi hizo bado zilikuwa hazijakamilika kufikia wakati wa ukaguzi wangu mnamo Septemba 2019, licha ya jumla ya Sh. 905,024,562.05 kulipwa na TFC kwa ajili ya kazi ya ufungaji.

Nina mashaka na uhakiki wa kutosha wa usanifu, muundo, makisio ya mahitaji, na vibali vipya vya ujenzi wa ghorofa ishirini (20) uliofanywa na Mhandisi Mshauri wa mradi (ConsAfrica Limited) ambao umesababisha kukosekana kwa sehemu muhimu ya mradi. Kwa hivyo, niliona ada ya ushauri ya Sh.177 500,000 iliyolipwa kwa ConsAfrica Limited mnamo tarehe 30 Aprili 2010, kama matumizi mabaya ya mfuko wa wanachama wa TFC.

Kwa kuzingatia ukweli uliotajwa hapo juu, ninapendekeza uongozi wa TFC kupeleka mbele suala la uzembe wa kitaalamu uliosababishwa na ConsAfrica Limited kwa Bodi ya Usajili wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji Ujenzi Architects (AQRB) kwa hatua stahiki za kinidhamu.

12.3.2.2 Uthibitisho wa kazi kwa ajili ya malipo na Mhandisi Mshauri (Consafrica Limited) ulitokana na Makisio ya Mahitaji (BOQ) bila ya Kupima Kazi halisi zilizofanyika-Sh.4,001,851,250

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Mhandisi Mshauri wa Mradi (Consafrica Limited) aliidhinisha kazi zenye thamani ya Sh.22, 582,944, 452.41, kuwa zilitekelezwa na Shirika la Uhandisi na Ujenzi la China (CCECC). Hata hivyo, kupitia uhakiki wangu wa kazi halisi zilizofanywa, niligundua kuwa kazi zenye thamani ya Sh. 18,581,093,206.44 ndizo zilizokamilishwa, nje ya kazi za jumla ya Sh. 22,582,944,452.41 zilizoidhinishwa kwa malipo. Nilikagua vyeti kadhaa vya malipo ya muda na makisio ya mahitaji kukusanya ushahidi kuhusu ukweli huo. Niligundua kuwa Kampuni ya Consafrica Limited ilipitisha vyeti vya malipo vya mpito (IPCs) kwa ajili ya malipo kulingana na vitu vilivyoorodheshwa kwenye makisio ya mahitaji

(BOQ) lakini sio kulingana na kazi halisi iliyofanywa na Taasisi ya Uhandisi na Ufundi ya China (CCECC).

Kwa msingi wa ukweli uliotajwa hapo juu, ninatoa hitimisho kwamba malipo ya Sh. 4,001,851,250 yaliyotolewa kwa kampuni ya Uhandisi na Ufundi ya China (CCECC) hayakuwa sahihi. Kwa kuwa yanapingana na Sharti Na. 44 ya Masharti ya Jumla ya Mikataba (GCC), ambalo lilielekeza malipo kwa Mkandarasi kulingana na kazi halisi zilizofanywa na sio kulingana na orodha ya makisio yaliyoorodheshwa kwenye Jedwali la Mahitaji.

Kwa kuzingatia hayo yaliyotajwa, napendekeza hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya Consafrica Limited kwa uzembe uliosababishwa wakati wa kupitisha malipo yasiyofaa kwa Kampuni ya Uhandisi na Ufundi wa China (CCECC) kwa kazi ambazo hazikufanyika na kiasi cha Sh.4,001,851,250 kirejeshwe na kampuni ya Uhandisi na Ufundi ya China (CCECC).

12.3.2.3 Kazi ambazo hazijatekelezwa Licha ya Kuthibitishwa kulipwa na Mhandisi Mshauri - Sh.582,864,029

Nilipitia Hati za Mapito za Mpito (IPCs) na kukagua kazi zilizofanywa kwenye majengo mapya yaliyojengwa na yaliyokarabatiwa ya Ushirika. Mapitio yangu yalijikita kwenye Hati ya Madai ya mpito ya Kazi za ziada (IPC) Na. 13 ya 12 Septemba 2014, ambayo iliidhinisha malipo ya kazi ya Sh.17,057,275,935.85. Kati ya kazi zilizoidhinishwa, niligundua kazi zilizothaminiwa za Sh. 582,864,029 ambazo zilithibitishwa na Mhandisi Mshauri (Cons Africa Limited), zimekamilishwa na taasisi ya Uhandisi na Ufundi ya China (CCECC). Hata hivyo, kupitia uhakiki wangu, niligundua kuwa kazi zilizotajwa hazikutekelezwa, licha ya kupitishwa na Mhandisi wa Ushauri (Cons Africa Limited) kwa ajili ya malipo.

Kutoa idhini kwa kazi ambazo hazikufanyika kunaashiria vitendo vya uzembe wa kitaalamu uliofanywa na Mhandisi Mshauri (Cons Africa Limited). Matokeo yake, Fedha za mfuko wa wanachama wa TFC za jumla ya Sh. 582,864,029 zilihujumiwa na Shirika la Ufundi na Ufundi

wa China (CCECC) kwa sababu ya uzembe wa Mhandisi Mshauri (Cons Africa Limited).

Kwa hali hii, ninapendekeza Shirika la Uhandisi na Ufundi la China (CCECC) kurejesha kiasi cha Sh.582,864,029 kilicholipwa kwa kazi ambazo hazijatekelezwa. Pia, hatua za kinadhamu zichukuliwe dhidi ya Mhandisi Mshauri (Cons Africa Limited) na Bodi ya Usajili wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji (AQRB) Ujenzi kwa uzembe uliosababishwa.

12.3.2.4 Mkataba wa pango baina ya TFC na CRDB kwenye Jengo la Ushirika ulisainiwa bila ya kumhusisha Msajili wa Vyama vya Ushirika kama inavyotakiwa na Sheria za Vyama vya Ushirika ya mwaka 2004 na kodi ya zuio ya Sh. 288,162,453.02 haikulipwa na CRDB kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA)

Tarehe 26 Septemba 2014, CRDB ilisaini makubaliano ya ukodishaji wa pango na UTT-PID na TFC kwa kukodisha sakafu mbili (2) kwenye jengo la zamani na jipya zenye jumla ya mita za mraba 1,613 kwa bei ya kukodisha ya Dola za Marekani 4,529,304 kwa kipindi cha miaka arobaini (40) kuanzia tarehe 1 Januari 2015 hadi tarehe 31 Desemba 2054. Makubaliano haya ya kukodisha pango yalitiwa saini bila kudhibitishwa na Msajili wa Vyama vya Ushirika, kama ilivyoelekezwa kwenye Kifungu Na. 51 (1) cha Sheria ya Vyama vya Ushirika ya mwaka 2004. Nilibaini pia kodi ya zuio iliyofikia jumla ya Dola za Marekani 316,105.01 sawa na Sh.547,980,679.05[33] zilishikiliwa na Benki ya CRDB. Hata hivyo,CRDB ililipa kiasi cha Sh. 259,818,226.01 kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania, kati ya Sh.547,980,679.05 iliyoshikilia, na Sh. 288,162,453.02 haikulipwa na CRDB hadi kufikia wakati wa ukaguzi wangu mwezi Januari 2020.

Pia, niligundua kwamba makubaliano ya kukodisha pango yaliyosainiwa hayakusajiliwa kwa Msajili wa Ardhi, kama inavyotakiwa na kifungu Na.8 (1) (a) na 8 (2) (h) cha Sheria ya Usajili wa Hati za

[33] *Dola Moja ya Marekani= Sh. 1,733.54 ya tarehe 06 Februari 2015*

Nyaraka marejeo ya mwaka 2002, sura ya 117. Kwa msingi wa Kifungu hiki, ni lazima kuandikisha hati yoyote inayothibitisha msaada, au haki ya kumiliki nyumba, kwa muda wa miaka mitano au chini au kutoka mwaka hadi mwaka au kwa vipindi vya chini ya mwaka, kama msaada unajumuisha mipaka ya wakati au la.

Ni maoni yangu kwamba CRDB kuacha kusajili makubaliano ya kukodisha pango kwa Msajili wa ardhi kunaweza kusababisha upotevu wa haki ya kumiliki pango iwapo kutatokea mgogoro wa kisheria. Pia, nina maoni kwamba Serikali imepoteza Sh. 288,162,453.02 kwa sababu benki ya CRDB haikulipa kodi ya zuio iliyoshikilia.

Kwa kuzingatia hayo hapo juu, napendekeza uongozi wa CRDB kulipa kodi ya zuio ya Sh. 288,162,453.02 iliyoishikilia kwa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA).

12.3.3 Ukaguzi Maalumu kuhusu tuhuma zinazohusiana na matumizi mabaya ya fedha za Mfuko wa Ustawi wa watumishi wa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji

Nilipewa kazi hii na Katibu Mkuu Wizara ya Mambo ya Ndani kupitia barua yenye kumbukumbu Na. CAC.165 / 182/01/55 ya tarehe 23 Oktoba 2019 kufanya Ukaguzi Maalumu juu ya Mfuko wa Ustawi wa Watumishi wa Zimamoto na Uokoaji kufuatia madai ya matumizi mabaya ya Sh.122,700,000. Mashtaka haya yalitokana na fedha zilizopokelewa na Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji kutoka kwa wamiliki wa majengo ili kutekeleza mafunzo ya tahadhari ya moto na usimamizi kwa kufuata Kanuni za Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji (ukaguzi wa usalama na vyeti) ya mwaka 2008. Ukaguzi wangu ulibuniwa kwa njia ambayo ningeweza kugundua fedha zilizotumiwa vibaya kwa kuzingatia Hadidu za Rejea zilizowasilishwa na Katibu Mkuu wa Wizara ya Mambo ya Ndani. Kupitia ukaguzi wangu, nilibaini masuala ya msingi yafuatayo:

12.3.3.1 Maofisa wa Kikosi cha Zimamoto na Uokoaji walifanya ubadhirifu wa fedha za mafunzo zilizotolewa na NMB kwenye Mfuko wa Ustawi wa Utumishi- Sh. 66,000,000

Tarehe 28 Januari 2019, NMB iliweka Sh.73,000,000 kwenye akaunti ya benki ya Mfuko wa Ustawi Zimamoto na Uokoaji wenye Na. 0150211312700 kwa nia ya kufanya mafunzo ya moto kwa wafanyakazi wa NMB kanda ya Kusini, Kaskazini, Mashariki, Pwani, Nyanda za Juu Kusini na kanda ya Ziwa na Magharibi. Kati ya fedha zilizowekwa benki, jumla ya Sh. 66,000,000 ziliidhinishwa na Naibu Kamishna kwa ajili ya utekelezaji wa shughuli iliyotajwa, ambapo jumla ya Sh. 59,000,000 ililenga kununua vifaa vya mafunzo ya moto, wakati Sh. 7,000,000 zilitengwa kwa ajili ya kutoa vyeti vya mafunzo ya moto.

Nilikagua taarifa kadhaa ili kukusanya ukweli kwamba mafunzo yaliyopangwa yametekelezwa. Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa Sh.66,000,000 zilitolewa kutoka akaunti ya benki ya mfuko ustawi na kukabidhiwa kwa Mhasibu Zimamoto Mkoa wa Ilala kwa ajili ya kununua vifaa vya zimamoto. Hata hivyo, niligundua kuwa hakuna vifaa vya moto vilivyonunuliwa. Badala yake, nilipata risiti za kielektroniki za kughushi zenye thamani ya Sh. 66,000,000 kutoka kwa mmoja wa wasambazaji aliyedai kuleta vifaa vya zimamoto vilivyoripotiwa. Nilifanya mahojiano na Afisa kutoka NMB na nikathibitisha kuwa mafunzo yaliyokusudiwa yalitekelezwa kwenye Kanda za Kusini na Kaskazini, na vifaa vya zimamoto vilivyotumiwa ni vile vilivyotolewa na NMB.

Nina mashaka juu ya matukio ya kula njama yaliyofanywa na Mhasibu Mkuu wa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji na Mhasibu wa Mkoa (Ilala). Vitendo vyao vimehujumu Sh.66,000,000 zilizopokelewa kutoka NMB kwa ajili ya mafunzo ya uhamasishaji zimamoto na kusababisha upotezaji mkubwa katika mfuko wa ustawi wa watumishi wa Jeshi la zimamoto na uokoaji.

Katika muktadha huu, ninapendekeza hatua za kisheria na kinidhamu zichukuliwe dhidi ya maafisa wa zimamoto na uokoaji waliohusika.

12.3.3.2 Fedha za ustawi zimehujumiwa na maafisa wa Zimamoto na Uokoaji kwa msingi wa Udanganyifu kwamba Wateja wameweka fedha za mafunzo kwenye akaunti ya benki ya mfuko ustawi na huku hakuna fedha zilizowekwa - Sh. 14,200,000

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa maafisa wa zimamoto na uokoaji walikuwa wametoa Sh.14,200,000 kutoka katika akaunti ya benki ya mfuko wa ustawi wakisema kwamba fedha hizo ziliwekwa na wateja watatu (3)[34] wa kwa ajili ya mafunzo ya kuzuia majanga ya moto na usalama. Nilikagua akaunti ya benki ya mfuko wa ustawi wa watumishi ili kuthibitisha kiwango kilichowekwa benki. Hata hivyo, niligundua kuwa hakuna fedha za wateja waliotajwa zilizowekwa kwenye akaunti ya benki ya mfuko wa ustawi. Badala yake, niligundua kuwa mmoja wa wateja aliweka hundi ambayo baadae ilikataliwa na benki kwa msingi wa ridhaa isiyoidhinishwa (*irregular endorsement*). Maafisa wa zimamoto na uokoaji wamemdanganya kwa makusudi mwajiri wao na kufanya ubadhirifu wa kiasi cha jumla ya Sh. 14,200,000.

Ni maoni yangu kwamba Kamishna wa fedha na utawala wa Jeshi la zimamoto na uokoaji, Mhasibu Mkuu, na Mhasibu wa Mkoa (Ilala) wamefanya mpango huu na kuiba Sh. 14,200,000 kutoka Mfuko wa Ustawi wa Kikosi cha zimamoto na uokoaji na kuathari uhai wa mfuko.

Kwa msingi wa udanganyifu hapo juu, napendekeza hatua za kisheria na kinidhamu zilichukuliwe dhidi ya maafisa wote ambao wamehujumu mfuko wa ustawi kwa makusudi.

[34] *EM Truck (Sh. 4,000,000) , RAJ Investment (Sh. 5,000,000) na Room to Read (Sh. 5,200,000)*

12.3.4 Ukaguzi Maalumu kuhusu Vibali vya Kazi za Muda Mfupi vilivyotolewa kwa wageni na Idara ya Uhamiaji Makao Makuu, Idara ya Uhamiaji Mkoa wa Mtwara na Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere

Nilifanya ukaguzi huu maalumu kufuatia ombi kutoka TAKURURU kupitia barua iliyokuwa na kumbukumbu Na.PCCB / HQ / ENQ / 23/2015 / OP3 / 85 ya tarehe 26 Oktoba 2018. Nilifanya ukaguzi huu ili kutoa maoni juu ya madai kadhaa yaliyohusiana na utoaji wa vibali vya kazi za muda mfupi (CTA) kwa wageni ambao walihusika kwenye ujenzi wa Kampuni ya Saruji ya Dangote mnamo mwaka 2013 na 2014. Vibali hivyo vilitolewa na Idara ya Uhamiaji Makao Makuu Dar es salaam, Ofisi ya Uhamiaji Mkoa (Mtwara), na Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA). Pia, niliombwa kuthibitisha kama vibali vya kazi za muda mfupi (CTA) vilitolewa kwa kufuata taratibu zilizoainishwa kwenye Kanuni Na. 13 (1) ya Kanuni za Uhamiaji za mwaka 1997 na zaidi kuonesha hasara ambayo Serikali imepata. Yafuatayo yalibainika wakati wa ukaguzi huu:

12.3.4.1 Hasara ambayo Serikali imepata kwa sababu ya Utoaji wa vibali vya kazi za muda mfupi kwa wageni (CTA) visivyo halali, na Kutofanyika kwa Maombi ya vibali maalumu na vibali vya kuishi nchini - Dola za Marekani 1,732,450

Vibali vya Kazi za Muda Mfupi kwa Wageni (CTA) ni vibali ambavyo hutolewa kwa mgeni yeyote mtarajiwa ambaye anataka kuingia Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kazi zozote za muda zisizozidi siku tisini (90), kama ilivyoelezwa kwenye Kanunui Na.13 (1) ya Kanuni za Uhamiaji za mwaka 1997.

Wakati wa ukaguzi wangu, niligundua kuwa vibali vya CTA 1,663 vilitolewa kwa wageni 725 kutoka makao makuu ya Idara ya Uhamiaji, Ofisi ya Uhamiaji Mkoa wa Mtwara, na Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA). Hata hivyo, nilibaini kuwa kati ya vibali 1,663 vya CTA vilivyotolewa, vibali 414 vilitolewa kisheria kwa wageni 397. Kwa kulinganisha, vibali 1,249 vilivyobaki havikutolewa kihalali kwa wageni 328, kwani hakukuwa na kumbukumbu kutoka Idara ya

Uhamiaji kuthibitisha uhalali wake. Halikadhalika, niligundua kuwa vibali visivyo halali vilitolewa kwa wageni waliofika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa mara ya kwanza, na walihusika kwenye ujenzi wa kampuni ya Saruji ya Dangote mnamo mwaka 2013 na 2014. Kwa sababu ya vibali hivyo visivyokuwa halali, Serikali ilipata hasara ya Dola za Marekani 65,600.

Niligundua pia kuwa vibali 921 vya CTA vya kuhuhishwa upya kwa wageni 488 wa Kampuni ya Saruji ya Dangote vilihuhishwa upya kwa njia isiyo halali, kwani hakukuwa na rekodi zilizopatikana kwenye Idara ya Uhamiaji kuthibitisha uhalali wao. Pia, nilibaini kuwa wageni 629 kutoka kampuni ya Dangote Cement hawakuwahi kufanya ombi la vibali maalumu, kinyume na Kanuni Na.12 (1) (b) ya kanuni za Uhamiaji za mwaka 2002; matokeo yake, Serikali ilipata hasara ya Dola za Marekani 377,400. Aidha, nilibaini kuwa wageni hao 629 hawakuwasilisha ombi la Kibali cha Mkazi, kama ilivyoelekezwa kwenye kifungu Na. 18 (2) cha Sheria ya Uhamiaji ya mwaka 1995; matokeo yake, mapato ya Dola za Marekani 1,289,450 hayakupokelewa na Serikalini.

Kwa kuongezea, nilibaini kuwa mmoja wa maafisa uhamiaji wa Ofisi ya Uhamiaji ya Mtwara alihusika katika kushughulikia vibali vya CTA visivyokuwa halali kwa kampuni ya Saruji ya Dangote. Mapitio yangu ya rekodi kwenye kampuni ya Saruji ya Dangote yalionesha fedha taslimu za Dola za Marekani 261,600, na Sh. 2,000,000 zililipwa kwa Afisa Uhamiaji aliyetajwa. Hata hivyo, fedha hizo zilizokusanywa hazikuwasilishwa wala kupelekwa kwenye akaunti za Benki za Idara ya Uhamiaji. Nilifanya mahojiano na Afisa Uhamiaji aliyetajwa, na alithibitisha kufanya matukio hayo na maafisa wengine tisa wa Idara ya Uhamiaji kutoka Ofisi ya Uhamiaji Mkoa wa Mtwara na mmoja wa maafisa kutoka Kampuni ya Saruji ya Dangote.

Nina mashaka ya kukosekana kwa uadilifu kutoka kwa maafisa wa uhamiaji wa Mkoa wa Mtwara kupitia udanganyifu uliofanyika, na

hivyo kusababisha upotevu wa fedha za walipa kodi za jumla ya Dola za Marekani 1,732,450.

Kuhusiana na suala hili, ninapendekeza hatua za kisheria na nidhamu kuchukuliwa kwa Maafisa wote wa Uhamiaji waliohusika. Aidha, Kampuni ya Saruji ya Dangote inapaswa kufidia upotevu wa mapato ya Serikali ya jumla ya Dola za Marekani 1,666,850 kwa kushindwa kufanya maombi ya vibali maalumu na vibali vya ukaazi.

12.3.5 Ukaguzi Maalumu kuhusu ujenzi wa bweni na ukumbi wa mihadhara kwenye Chuo cha Misitu cha Olmotonyi Arusha

Nilipokea barua yenye kumbukumbu Na. PCCB / 8/3 / Vol. LXXII / 89 ya tarehe 4 Septemba 2019 kutoka TAKUKURU ambayo iliomba Ofisi yangu kufanya ukaguzi huu maalumu. Ukaguzi huu uliongozwa na Hadidu za Rejea zilizowasilishwa na TAKUKURU ili kuweza kikidhi haja ya malengo ya ukaguzi. Niliandaa taratibu zinazofaa za kikaguzi ambazo zililenga kutambua gharama zilizotumika wakati wa ujenzi na kutathmini ikiwa thamani halisi ya fedha ilipatikana kwenye majengo yaliyojengwa na Taasisi ya Mafunzo ya Misitu ya Olmotonyi iliopo Mkoa wa Arusha. Ukaguzi wangu ulibaini masuala yafuatayo:

12.3.5.1 Malipo kwa Mkandarasi yalifanywa bila ya Upimaji Kazi halisi zilizofanyika Sh. 1,903,974,600

Tarehe 25 Oktoba 2012, Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ilitia saini mkataba wa mradi na Serikali ya Norway kwa ajili ya utekelezaji wa Mradi unaohusiana na *"Kuwezesha Jamii kupitia Mafunzo juu ya Usimamizi Shirikishi wa Misitu, REDD + na mipango ya mabadiliko ya hali ya hewa"* kwenye Taasisi ya Mafunzo ya Misitu ya Olmotonyi. Serikali ya Norway ilikubali kutoa ufadhili wa fedha za Norway ya jumla ya Kr. 40,000,000, sawa na Sh.10,907,596,000; ambapo Sh. 1,800,704,600 zilikuwa zinahusiana na ujenzi wa bweni la ghorofa moja ambalo linaweza kuhifadhi wanafunzi 200 na ukumbi wa mihadhara. Kati ya tarehe 7 Machi 2013 na 23 Juni 2019, jumla ya fedha za Norway Kr.37,338,467, sawa na Sh. 9,443,063,403.84,

zilipokelewa na Taasisi ya Mafunzo ya Misitu ya Olmotonyi. Hii ni pamoja na fedha za ujenzi wa majengo yaliyotajwa.

Hata hivyo, niligundua kuwa Taasisi ya Misitu ya Olmotonyi ilitayarisha Makisio ya Mahitaji (BOQ) na kumwajiri Mkandarasi United Builders kwa ajili ya ujenzi wa majengo yaliyotajwa kwa gharama ya Mkataba ya Sh 2,840,013,090. Kwa wakati huo, fedha zilizothibitishwa na Serikali ya Norway zilikuwa Sh.1,800,704,600. Kwa sababu ya vikwazo hivyo, niligundua kuwa wigo wa kazi ulibadilishwa upya; na sehemu kubwa ya kazi ilibadilishwa upya ili kufikia jumla ya mkataba ya Sh. 1,800,704,600 ambayo ingelingana na kiasi cha fedha kilichoahidiwa na Mfadhili na mkataba huo ulisainiwa tarehe 4 Julai 2016.

Kwa sababu thamani ya kazi zilizopangwa zilirekebishwa, kiwango cha kazi cha awali kilipunguzwa kabisa kwa asilimia 36.6. Kiwango kilichokubalika kilipitishwa tena kwa uwiano 52:48; ambapo asilimia 52 ya kazi ilipunguzwa kutoka kwenye ujenzi wa bweni ili kuweza kuhifadhi wanafunzi 100 badala ya 200 kama ilivyopangwa awali. Kwa kulinganisha, asilimia 48 iliyobaki ilitengwa kwenye ukumbi wa mihadhara. Hata hivyo, msingi wa mgawanyo huu haukuthibitishwa wakati wa ukaguzi wangu, licha ya ukweli kwamba ujenzi wa bweni la wanafunzi kwa ajili ya kulala wanafunzi 100 ulikamilika.

Mapitio yangu pia yalibaini kuwa Mhandisi Mshauri Kapwani Arichects alikuwa anapitisha malipo kwa mkandarasi (United Builders) kwa kuzingatia 52% ya bei ya Makisio ya Mahitaji (BOQ) iliyokubaliwa bila ya kupima kazi halisi zilizokamilishwa, na hapakuwa na karatasi za vipimo za kazi za ujenzi zilizofanyika. Pia, nilibaini kuwa Taasisi ya Misitu ya Olmotonyi ilifanya malipo ya jumla ya Sh. 1,903,974,600 kwa mkandarasi (United Builders), ambayo ni pamoja na tofauti zote zilizoidhinishwa za Sh. 103,270,000 ambazo zilikuwa juu ya bei ya mkataba. Hata hivyo, niligundua kuwa malipo yaliyolipwa kwa mkandarasi kwa kazi zenye thamani ya Sh.11,697,900 zilizoidhinishwa na Mhandisi Mshauri hazikutekelezwa na mkandarasi.

Ni maoni yangu kuwa idhini ya malipo ya Sh. 1,903,974,600 yaliyoidhinishwa na Mhandisi Mshauri Kapwani Architects bila kupima kazi halisi iliyofanyika imesababisha thamani halisi ya fedha kwenye majengo yaliyojengwa kutofikiwa.

Pia, nina mashaka na uwiano wa 52:48 usiokuwa wazi kwenye mgawanyo mdogo wa thamani ya Makisio ya Mahitaji (BOQ), kwani msingi wake haukuthibitishwa wakati wa ukaguzi wangu. Pamoja na hilo, nina maoni kuwa Mhandisi Mshauri hakuzisimamia vyema kazi zilizofanywa na Mkandarasi. Kwa sababu hiyo, jumla ya Sh. 11,697,900 zililipwa kwa Mkandarasi aliyetajwa kwa kazi ambazo hazikukamilika.

Kwenye suala hili, ninapendekeza Mkandarasi (United Builders) arudishe jumla ya Sh.11,697,900 kwa kazi ambazo hazikufanywa. Pamoja na hilo, napendekeza pia Bodi ya Usajili wa Wasanifu Majengo na Wakadiriaji Ujenzi (AQRB) kuchukua hatua stahiki za kinidhamu kwa Mhandisi Mshauri (Kapwani Architects) kwa kutofanya kazi kitaalamu hasa katika kuishauri Taasisi ya Mafunzo ya Misitu ya Olmotonyi, wakati wa ugawanyaji wa kazi za ujenzi kwa uwiano wa 52:48 na kwa kutoidhinisha malipo ya Sh. 1,903,974,600 kulingana na kazi halisi zilizofanywa.

12.3.6 Ukaguzi Maalumu kuhusu Mradi wa Ubia kati ya TGGA na Jafferji Developers Limited kuanzia mwaka 2010 hadi 2018

Chama cha Waongozaji Wasichana Tanzania (TGGA) ni chama kisicho cha kiserikali na cha hiari kilichojitolea kuwaendeleza wanawake na vijana wa kike kijamii na kiuchumi. Mheshimiwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni mlezi wa kitaifa wa chama cha TGGA. Kwa hivyo, nilianzisha ukaguzi huu maalumu kufuatia maombi kutoka kwa Mheshimiwa Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kupitia barua yenye kumbukumbu Na. Sh / VP / CAB.14 / 275/01 ya tarehe 9 Aprili 2019. Madhumuni ya ukaguzi huu yalikuwa Kukusanya ukweli unaohusiana na masilahi ya pamoja kwenye majengo matatu ya biashara na makazi kwa njia ya makubaliano ya ubia baina ya TGGA na kampuni ya Jafferji Developers Limited.

Taratibu zangu za ukaguzi zilibuniwa kukidhi mahitaji ya Hadidu za Rejea ambazo zilitolewa na TGGA. Kupitia ukaguzi wangu, nilibaini yafuatayo:

12.3.6.1 Mapungufu yaliyobainika kwenye Usimamizi wa Mradi wa Ubia

Tarehe 6 Mei 2010, Bodi ya Wadhamini wa TGGA ilitia saini Mkataba wa pamoja wa ubia na Kampuni ya Jafferji Developers Limited. Kulingana na makubaliano haya, ilikubalika kuwa TGGA ingetoa kiwanja chenye Na. 1,088 kilichopo Kibasila, Upanga, Dar es Salaam kwa Kampuni ya Jafferji Developers Limited, ambapo Majengo matatu ya biashara na Makazi yangejengwa, makubaliano hayo yalibadilishwa mnamo tarehe 6 Machi 2012 kwa kuweka vifungu mbalimbali vilivyoonekana kuwa na faida kwa pande zote mbili. Hata hivyo, hapakuwa na makubaliano ya muda wa utekelezaji wa mkataba wa ubia (concessional period) uliokubaliwa.

Katika ukaguzi wangu, nilibaini kuwa kiwanja kilichotolewa na TGGA kwa ajili ya mradi wa ubia wa pamoja hakikuthaminiwa, licha ya ukweli kwamba Kipengele Na. D cha makubaliano ya pamoja ya ubia kuhitaji TGGA kutekeleza tathmini ya kiwanja kupitia Mtathmini Mkuu wa Serikali. Pia, nilibaini kuwa gharama za mradi wa ubia hazikutambulika mapema na kukubaliwa kwa pamoja baina ya TGGA na Kampuni ya Jafferji Developers Limited kabla ya kusaini mkataba wa ubia. Hata hivyo, kupitia mahojiano yangu na mkurugenzi wa Kampuni ya Jafferji Developers Limited, ilibainika kuwa gharama za ujenzi wa majengo zilikuwa ni Sh. 27,582,982,162, ingawa hakukuwa na kumbukumbu zilizowasilishwa ili kuonesha gharama iliyotumika.

Pia, niligundua kuwa ujenzi wa mradi wa ubia haukuwa na Mhandisi Mshauri, hivyo zoezi la kutafuta usahihi wa makadirio ya gharama lilishindikana. Mapitio yangu ya makubaliano ya ubia ya awali na yaliyorekebishwa yalidhihirisha kuwa maslahi ya umiliki wa Ubia ya TGGA kwenye majengo yaliyojengwa ni 26%, wakati Kampuni ya Jafferji Developers Limited inamiliki 74%. Hata hivyo, msingi wa

ugawanaji wa hisa zilizokubaliwa haukuonekana wakati wa ukaguzi; hivyo, nilishindwa kuthibitisha usawa katika mgawanyo wa hisa. Nilifanya mahojiano na maafisa wa TGGA ili kubaini ukweli unaohusiana na mgawo wa hisa. Hata hivyo, niliwekwa wazi kuwa hisa zilizokubaliwa ni zile zilizopendekezwa na Kampuni ya Jafferji Developers Limited wakati wa uwasilishaji wa pendekezo la Mradi, na hakukuwa na mazungumzo baina ya wabia.

Niligundua zaidi kuwa TGGA imepokea nafasi ya jumla ya mita za mraba 1,555.17 badala ya mita za mraba 2,141.55 kwenye ghorofa ya chini na ghorofa ya pili kwenye moja ya majengo ya mradi kinyume na mgao uliokubalika.

Kwa kuongezea hapo juu, nilibaini kuwa TGGA ilimwajiri kampuni ya Mohammedi Builders kama Meneja Mradi mnamo tarehe 1 Julai 2018. Hata hivyo, nilibaini kuwa Meneja Mradi (Mohammedi Builders) hajawasilisha kodi ya pango ya Sh. 204,935,305 aliyoikusanya kuanzia mwezi Februari 2018 hadi mwezi Juni 2019. Pamoja na hilo, niligundua kuwa Kampuni ya Mohammedi Builders (Msimamizi wa Mradi) ina mahusiano na Kampuni tanzu na Kampuni ya Jafferji Developers Limited. hivyo, nimeona mgogoro mkubwa wa kimaslahi kwenye usimamizi wa mradi wa ubia. Pia, nilibaini kiasi cha Sh. 20,000,000 kilicholipwa na Kampuni ya Jafferji Developers Limited kama gharama ya uhamishaji kwa TGGA zilihujumiwa na mmoja wa Maafisa wa TGGA.

Halikadhalika, niligundua kuwa kati ya Mei 2010 hadi Mei 2019, jumla ya Sh.1,559,733,000 zililipwa na Kampuni ya Jafferji Developers Limited kwa TGGA, kama fidia ya uchelewashaji iliyolipwa kwa sababu ya kucheleweshwa kukamilika kwa Mradi wa ubia, kama ilivyokubaliwa kwenye mkataba wa ubia. Hata hivyo, jumla ya Sh. 72,180,000 haikuthibitishwa kuwekwa benki, kwani hakuna nyaraka za kudhibitisha uwekwaji benki zilizowasilishwa wakati ukaguzi wangu.

Ni maoni yangu kuwa, Bodi ya Wadhamini ya TGGA ilikosa ujuzi wakati kujadili tathmini ya Pendekezo la Mradi la Kampuni ya Jafferji Developers Limited. Matokeo yake, nilibaini hakuna faida ya msingi iliyofurahiwa na TGGA kwenye majengo ya ubia.

Kwa muktadha huu, ninapendekeza Bodi ya Wadhamini wa TGGA kumwajiri Meneja mpya wa Mradi ili kupunguza mgogoro wa maslahi uliopo kwenye usimamizi wa mradi wa ubia. Pamoja na hayo, ninapendekeza kufanyika kwa tathmini ya Mradi wa ubia ili kutambua gharama halisi ya mradi pamoja kufanya marejeo ya mkataba wa ubia ili kuweka muda wa umiliki wa mradi (concessional period).

12.3.7 Ukaguzi Maalumu kuhusu Matumizi ya Sh. 8,000,000 yaliyofanyika kwenye Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma kwa kipindi cha Kuanzia tarehe 1 Julai 2019 hadi tarehe 4 Novemba 2019

Katibu Mkuu Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumushi wa Umma aliomba Ofisi yangu kupitia barua yenye Kumbukumbu Na. CCD77 / 449/01/83 ya tarehe 4 Novemba 2019 kufanya ukaguzi huu maalumu. Taratibu zangu za ukaguzi zilibuniwa ili kubaini ukweli kwamba Sh. 8,000,000, ambazo zilitolewa kama gharama za nyongeza wakati wa ziara Maalumu ya Naibu Waziri (POPSM) katika Mikoa ya Mwanza na Simiyu, zilitumika kugharamia utengenezaji wa gari la Naibu Waziri lenye Namba za usajili T 505 BNS kwa jumla ya Sh. 5,000,000, wakati kiasi kilichobaki cha Sh. 3,000,000 kililipwa kama posho ya ziada ili kuwezesha makamishna kufidia siku zilizoongezeka. Wakati huohuo, Katibu Mkuu Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM) aliomba Ofisi yangu kukagua matumizi yote yaliyolipwa kutumia fedha za matumizi ya kawaida (OC) kuanzia mwezi Julai 2019 hadi mwezi Novemba 2019. Ukaguzi wangu wote uliongozwa na Hadidu za Rejea zilizowasilishwa na Katibu Mkuu Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM). Katika ukaguzi wangu, nilibaini mapungufu yafuatayo;

12.3.7.1 Matumizi Mabaya ya fedha za walipakodi kwa udanganyifu kuwa gari imeharibika na kuna uhitaji wa posho ya ziada Sh. 5,380,000

Nilipitia mafaili ya ndani na Hati za malipo za Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM) ambayo inahusiana na ziara maalumu ya Naibu Waziri Ofisi ya Rais na Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM) kwenye Mikoa ya Mwanza na Simiyu. Kwenye ziara yake, Naibu Waziri aliambatana na makamishna kutoka Ofisi ya Rais na Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM). Hata hivyo, ukaguzi wangu ulibaini kuwa mnamo tarehe 4 Oktoba 2019, Kaimu mkuu wa kitengo cha mawasiliano aliandika dokezo la ndani ambalo liliomba jumla ya Sh. 9,100,000 ikidaiwa kufidia gharama ambazo hazikutarajiwa na zilitokana na kuharibika kwa gari la Naibu Waziri lenye namba za usajili T 505 BNS na posho ya nyongeza kwa siku zilizoongezeka. Kaimu Katibu Mkuu Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma aliidhinisha jumla ya Sh. 8,000,000, ambapo Sh. 5,000,000 zilitengwa ili kuhudumia gari liloharibika. Wakati huohuo, kiasi cha Sh. 3,000,000 kililipwa kama posho za ziada kwa makamishna waliotajwa.

Kiasi hicho kilihamishwa moja kwa moja kwenye akaunti ya benki binafsi ya mmoja wa maafisa wa kitengo cha mawasiliano Ofisi ya Rais Menejementi ya Utumishi wa Umma. Niligundua kuwa gari lililotajwa halikuwa na hitalifu kubwa, ila kiyoyozi ndicho kilichokuwa na kasoro na kilirekebishwa kupitia masufuru aliyopewa dereva. Wakati huohuo, niligundua kuwa hapakuwa na maombi rasmi ya siku za nyongeza kwa makamishna. Mbali na hayo, niligunuda kuwa kiasi cha Sh. 4,014,383 kati ya Sh. 8,000,000 zilizochukuliwa na Afisa huyo aliyetajwa zilirejeshwa mnamo tarehe 25 Oktoba 2019 wakati kiasi kilichobaki cha Sh.3,985,617 hakikurejeshwa. Kwa kuongezea, nilibaini kuwa kati ya kiasi hicho kilichorejeshwa, kiasi cha Sh.2,620,000 kilirejeshwa na Afisa aliyetajwa mnamo 25 Oktoba 2019, na bakaa ya Sh. 1,365,617 haikurejeshwa hadi kufikia kipindi cha ukaguzi.

Ni maoni yangu kuwa jumla ya Sh. 5,380,000 ambayo haikurejeshwa na Afisa aliyetajwa ilitumiwa vibaya, kwani hakukuwa na maombi rasmi ya Sh.8,000,000 ambayo yalithibitishwa wakati wa ukaguzi wangu.

Katika suala hili, ninapendekeza hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Afisa aliyetajwa, na jumla ya Sh. 5,380,000 iliyotumiwa vibaya irejeshwe.

12.3.7.2 Mapungufu yaliyojitokeza kwenye matumizi yaliyofanyika wakati wa ziara maalumu ya Naibu Waziri kwenye Mikoa ya Mwanza na Simiyu - Sh.43,856,000

Pia nilikagua matumizi ya Sh. 43,856,000 yaliyotumika kwenye ziara maalumu ya Naibu Waziri kwa Mikoa ya Mwanza na Simiyu. Katika uchunguzi wangu, nilibaini kuwa mafuta yaliyonunuliwa yenye thamani ya Sh.4,048,000 kwa magari manne (4) ambayo yalitumika katika ziara hayakurekodiwa kwenye daftari la matumizi ya mafuta. Pia, niligundua kuwa jumla ya Sh. 4,300,000 ililipwa kwa mmoja wa maafisa kama masufuru. Hata hivyo, hakuna kumbukumbu zozote za marejesho zilizowasilishwa wakati wa ukaguzi wangu. Aidha, nilibaini kuwa Sh.1,000,000 zilitumiwa na mmoja wa maafisa kwa ajili wa ununuzi wa vipeperushi ambavyo vingetumika wakati wa ziara. Hata hivyo, niligundua kuwa hakuna vipeperushi vilivyonunuliwa na Afisa aliyetajwa. Halikadhalika, nilibaini jumla ya Sh. 35,508,000, ambazo hazikuwa na nyaraka toshelezi; hivyo, nilishindwa kuthibitisha ukweli kwamba kiasi hicho kilitumika katika shughuli zilizoorodheshwa.

Katika muktadha huu, ninapendekeza mifumo ya udhibiti wa ndani iliopo Ofisi ya Rais menejimenti ya utumushi wa umma (POPSM) kuboreshwa. Pamoja na hilo, ninapendekeza hatua za kinidhamu zichukuliwe kwa madereva wanne (4) kwa mapungufu yaliyojitokeza wakati wa kusimamia mafuta, na afisa aliyetajwa anapaswa kurudisha jumla ya sh.1,000,000 kwa ajili ya ununuzi wa vipeperushi ambavyo havikununuliwa.

12.3.7.3 Mapungufu Yaliyobainka kwenye Malipo yaliyolipwa kutoka kwenye fedha za matumizi ya kawaida (OC) kuanzia Julai 2019 hadi Novemba 2019

Kwa kuongezea, nilikagua fedha za matumizi ya kawaida (OC) zilizopokelewa na Ofisi ya Rais Menijementi ya Utumishi wa Umma kutoka Hazina. Nilibaini jumla ya Sh.933,328,000 zilipokelewa na Ofisi ya Rais menejimenti ya Utumishi wa Umma kuanzia tarehe 1 Julai 2019 hadi 04 Novemba 2019. Katika ukaguzi wangu, nilibaini malipo yenye thamani ya Sh. 168,324,628 yalifanyika bila idhini ya Mhasibu Mkuu. Pia, niligundua masufuru ya jumla ya Sh. 5,686,900 yaliyotolewa kwa Afisa mmoja hayakureshejwa hadi kufikia kipindi cha ukaguzi. Pia, niligundua kuwa magari manne (4) yametengenezwa kwenye gereji za binafsi bila idhini kutoka Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA), kinyume na Kanuni Na. 137 (2) ya Kanuni za Ununuzi wa Umma ya mwaka 2013. Katika mfano wa mwisho, nilibaini kiasi cha Sh.4,300,000 kililipwa kwa Kaimu Mhasibu Mkuu kwa ajili ya kuandaa taarifa za kifedha. Kiasi kilicholipwa kilijumuisha posho ya safari, posho ya njiani, na mafuta kwenda mkoani Dodoma. Hata hivyo, hakukuwa na ushahidi uliotolewa wakati wa ukaguzi wangu kuthibitisha mahudhurio ya mhasibu aliyetajwa kwenye shughuli iliyoelezwa kufanyika mkoa wa Dodoma.

Ni maoni yangu kwamba, mifumo ya udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM) ni dhaifu. Kwa hivyo, kuna hatari ya fedha za walipakodi kutumiwa vibaya kila mara.

Katika hali hii, ninapendekeza maboresho makubwa ya mifumo ya udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma (POPSM). Sanjari na hii, ninapendekeza hatua stahiki za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Kaimu Mhasibu Mkuu, na kiasi cha Sh.4,300,000 ambacho hakikutumika kinastahili kurejeshwa.

12.3.8 Ukaguzi Maalumu uliofanyika kwa Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) kwa kipindi cha kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018

Ofisi yangu ilianzisha ukaguzi huu kufuatia ombi kutoka kwa Katibu Mkuu wa Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi kupitia barua yenye Kumbukumbu Na. CEA. 176/297/02/140 ya tarehe 17 Aprili 2018. Madhumuni ya ukaguzi huu ni kukusanya ukweli kuhusu tuhuma mbalimbali juu ya matumizi mbaya ya fedha za walipakodi kupitia matumizi yaliyofanywa na Wakala huyo kuanzia mwaka 2010/2011 hadi mwaka 2017/2018. Niliandaa taratibu za ukaguzi zilizolenga kukidhi haja ya Hadidu za Rejea zilizowasilishwa na Katibu Mkuu. Katika ukaguzi wangu, yafuatuayo yalibainika:

12.3.8.1 Mapungufu yaliyobainika wakati wa Usimamizi wa Matumizi, Mapato, Ununuzi na Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) kuanzia mwaka 2010 hadi mwaka 2018

Katika ukaguzi wangu, nilibaini malipo mara mbili ya Sh.113,751,600 kwa shughuli za ujenzi kama hizo zilizofanyika kwenye ujenzi wa majengo huko wilaya ya Tarime na Mkoa wa Morogoro.

Kwa kuongezea, niligundua kuwa kiasi cha Sh.16,990,300 kililipwa kwa wafanyakazi wanne (4) kwa ajili ya kuhudhuria semina na mafunzo nchini Uganda. Hata hivyo, hapakuwa na kumbukumbu zilizowasilishwa ili kuthibitisha ushiriki wa mafunzo yaliyosemwa na maafisa waliotajwa. Mbali na hayo, nilibaini malipo yenye thamani ya Sh.3,552,069,844.03 ambayo hayakuhakikiwa na Kitengo cha Ukaguzi; matokeo yake, nilibaini malipo ya Sh. 2,834,066,632.56, ambayo yalifanyika bila ya kuwa na nyaraka toshelezi.

Kwa kuongezea, nilibaini kuwa majengo matano (5) yaliyogharimu Sh. 418,999,895 yalirekebishwa kwa kufuatia maagizo kutoka kwa Katibu Mkuu wa Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi. Hata hivyo, hapakuwa na mikataba iliyosainiwa. Kwa sababu hiyo, usahihi wa kiasi kilicholipwa hakikuweza kuthibitishwa.

Kwa upande mwingine, nilibaini kuwa vifaa vyenye thamani ya Sh. 318,672,014.62 vilinunuliwa na Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA). Hata hivyo, hapakuwa na rekodi kwenye vitabu vya leja za stoo za kuthibitisha upokeaji wa vifaa vilivyoorodheshwa. Juu ya hayo, nilibaini posho za kukaimu ofisi za jumla ya Sh. 141,308,918 ambazo zililipwa bila idhini ya Katibu Mkuu Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma, kinyume na kanuni Na. D.19 (1) na L.16 ya Kanuni za Kudumu za Utumishi wa Umma za mwaka 2009.

Vilevile, nilibaini malipo ya jumla Sh. 1,308,660,394.98 ambayo yalilipwa nje ya bajeti iliyoidhinishwa, kinyume na Kifungu Na. 46 (3) cha Sheria ya Fedha ya Umma ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa mwaka 2004). Mwisho, nilibaini kuwa viwanja vitano (5) vinayomilikiwa na Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) havikuwa na Hati za Umiliki na vitabu kumi na viwili (12) vya ukusanyaji wa mapato, ambavyo havikuwasilishwa wakati wa ukaguzi wangu.

Ni maoni yangu kuwa, mifumo ya udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) ulikuwa ni dhaifu. Matokeo yake, kulikuwa na matumizi mabaya ya fedha za walipakodi na kuhujumu rasilimali za umma.

Katika suala hili, ninapendekeza mapitio makubwa ya mifumo ya udhibiti wa ndani katika Ofisi ya Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA). Pamoja na hayo, ninapendekeza kurejeshwa kwa Sh.16,990,300 na maafisa wanne (4) waliotajwa ambao hawakuhudhuria mafunzo nchini Uganda. Uchunguzi unapaswa kuanzishwa kwa wafanyakazi waliopoteza vitabu vya mapato kumi na viwili (12) na kusababisha Ofisi ya Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) kutokusanya mapato iliyotarajia.

VIAMBATISHO

Kiambatisho Na. 2. 1: Orodha ya Taasisi Zenye Hati Inayoridhisha

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
1.	Tume ya huduma za Walimu	2	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati inayoridhisha
2.	Ofisi ya Rais – Idara ya Usimamizi wa Nyaraka na Kumbukumbu	4	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo
3.	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	5	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
4.	Msajili wa Hazina	7	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo
5.	Ofisi ya Rais – Bodi ya Mishahara ya Watumishi wa Umma	9	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
6.	Tume ya Pamoja ya Fedha	10	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
7.	Tume ya Huduma za Mahakama	12	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
8.	Kitengo cha Uchunguzi wa Fedha	13	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
9.	Tume ya Usuluhishi na Maridhiano	15	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
10.	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	16	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
11.	Tume ya UNESCO	18	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
12.	Wakili Mkuu wa Serikali	19	Hati inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
13.	Ofisi ya Rais - Ikulu	20	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
14.	Idara ya Hazina	21	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati yenye shaka

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
15.	Idara ya Deni la Taifa na Huduma za Jumla	22	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati yenye shaka
16.	Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	23	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
17.	Tume ya Maendeleo na Ushirika	24	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
18.	Ofisi Binafsi ya Waziri Mkuu	25	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
19.	Ofisi Binafsi ya Makamu wa Rais	26	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
20.	Msajili wa Vyama vya Siasa	27	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
21.	Idara ya Jeshi la Polisi	28	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
22.	Idara ya Huduma za Magereza	29	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
23.	Ofisi ya Rais – Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	30	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
24.	Ofisi ya Makamu wa Rais	31	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
25.	Ofisi ya Rais, Utumishi wa Umma na Utawala Bora	32	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
26.	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili ya Umma	33	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
27.	Huduma ya Taifa ya Mashtaka	35	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
28.	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	36	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
29.	Ofisi ya Waziri Mkuu	37	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
30.	Jeshi la Wananchi wa Tanzania (TPDF)	38	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
31.	Jeshi la Kujenga Taifa (JKT)	39	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
32.	Mahakama ya Tanzania	40	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
33.	Wizara ya Katiba na Sheria	41	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha yenye masuala ya msisitizo	Hati inayoridhisha yenye masuala ya msisitizo
34.	Bunge la Tanzania	42	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
35.	Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi	43	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
36.	Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji	44	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
37.	Wizara ya Elimu, Sayansi, Teknologia na Mafunzo ya Ufundi	46	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
38.	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	47	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
39.	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	48	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
40.	Wizara ya Maji	49	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
41.	Wizara ya Fedha na Mipango	50	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
42.	Wizara ya Mambo ya Ndani	51	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
43.	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	52	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
44.	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	53	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
45.	Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe	54	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo
46.	Tume ya Haki za Binadam na Utawala Bora	55	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
47.	Ofisi ya Rais – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	56	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
48.	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	57	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati yenye shaka

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
49.	Wizara ya Nishati na Madini	58	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
50.	Tume ya Kurekebisha Sheria Tanzania	59	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
51.	Wizara ya Biashara, Viwanda na Uwekezaji	60	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
52.	Tume ya Taifa ya Uchaguzi	61	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
53.	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	62	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
54.	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	63	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
55.	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	64	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
56.	Ofisi ya Waziri Mkuu - Kazi, Vijana, Ajira na Watu Wenye Ulemavu	65	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
57.	Ofisi ya Rais – Sekretarieti ya Ajira	67	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
58.	Wizara ya Maliasili na Utalii	69	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
59.	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	70	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
60.	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	71	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
61.	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	72	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
62.	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	73	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
63.	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	74	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
64.	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	75	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo na masuala mengine

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
65.	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	76	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
66.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	77	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
67.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	78	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
68.	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	79	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
69.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	80	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
70.	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	81	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
71.	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	82	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
72.	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	83	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
73.	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	84	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
74.	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	85	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
75.	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	86	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
76.	Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera	87	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
77.	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	88	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
78.	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	89	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala mengine
79.	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	90	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
80.	Mamlaka ya Kudhibiti Madawa ya Kulevya	91	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
81.	Tume ya Kuzuia Ukimwi	92	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
82.	Idara ya Huduma za uhamiaji	93	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati yenye shaka

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
83.	Ofisi ya Rais- Tume ya Utumishi wa Umma	94	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
84.	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	95	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
85.	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	98	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
86.	Wizara ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi	99	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
87.	Wizara ya Madini	100	Hati inayoridhisha	Haikuwepo	Haikuwepo
88.	Ubalozi wa Tanzanian Nchini Ujerumani	2002	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
89.	Ubalozi wa Tanzanian Nchini DRC, Congo	2004	Hati yenye shaka	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
90.	Ubalozi wa Tanzania, Abuja	2005	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
91.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Uingereza	2006	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
92.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Msumbiji	2008	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo
93.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Urusi	2009	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
94.	Ubalozi wa Tanzania Nchini India	2010	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
95.	Ubalozi wa Kudumu Umoja wa Mataifa - Marekani	2011	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
96.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Canada	2012	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
97.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Ufaransa	2013	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
98.	Ubalozi wa Tanzania Nchini China	2014	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
99.	Ubalozi wa Tanzanian Nchini Italia	2015	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
100.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Swiden	2016	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
101.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Japan	2017	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
102.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Marekani	2018	Hati yenye shaka	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
103.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Ubeligiji	2019	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
104.	Ubalozi wa Kudumu kwenye Umoja wa Mataifa Nchini Uswisi	2020	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
105.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Uganda	2021	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
106.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Zimbabwe	2022	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
107.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Kenya	2023	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
108.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Saudi Arabia	2024	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
109.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Afrika Kusini	2025	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
110.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Umoja wa Falme za Kiarabu	2027	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
111.	Ubalozi wa Tanzania Nchini, Burundi	2028	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
112.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Muscat	2029	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
113.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Malawi	2030	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
114.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Brazil	2031	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
115.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Malasia	2032	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
116.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Uholanzi	2033	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
117.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Kuwait	2035	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
118.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Algeria	2036	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
119.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Uturuki	2037	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
120.	Ubalozi wa Tanzania Korea	2039	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
121.	Ubalozi wa Tanzania Nchini Israeli	2040	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
122.	Ubalozi wa Tanzania, Doha	2041	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
123.	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
124.	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
125.	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
126.	Wakala wa Serikali Mtandao	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
127.	Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
128.	Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
129.	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
130.	Chuo cha Mafunzo ya Mifugo (LITA)	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
131.	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
132.	Chuo cha Maji	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
133.	Wakala wa Huduma za Misutu Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
134.	Chuo cha Taifa cha Utalii	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
135.	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo
136.	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
137.	Wakala wa Barabara Mijini na Vijijini (TARURA)	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
138.	Chuo cha Sanaa Bagamoyo	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati inayoridhisha
139.	Wakala wa Usimamizi wa Maendeleo ya Elimu (ADEM)	Wakala	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
140.	Wakala wa Afya na Usalama Sehemu za Kazi	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
141.	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
142.	Wakala wa mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
143.	Wakala wa Mkemia Mkuu wa Serikali	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
144.	Wakala wa Uagizaji Mafuta kwa Pamoja	Wakala	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
145.	Taasisi ya Mafunzo ya Uhasibu Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
146.	Wakala wa Huduma za Ununuzi Serikalini	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
147.	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	Wakala	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
148.	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
149.	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
150.	Mamlaka ya Hali ya Hewa Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
151.	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROAD)	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
152.	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Wakala	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo
153.	Wakala wa Ndege za Serikali	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
154.	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania	Wakala	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati isiyoridhisha
155.	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Tanganyika	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
156.	Bodi ya Bonde la Maji Rufiji	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
157.	Bodi ya Bonde la Maji Ruvuma na Pwani ya Kusini	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
158.	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Nyasa	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
159.	Bodi ya Bonde la Maji la Ndani	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
160.	Bodi ya Bonde la Maji Wami/Ruvu	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
161.	Bodi ya Bonde la Maji, Ziwa Rukwa	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
162.	Bodi ya Bonde la Maji Ziwa Victoria	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
163.	Bodi ya Bonde la Maji Pangani	Bodi	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
164.	Mfuko wa Misitu Tanzania	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
165.	Mfuko wa Kulinda Wanyamapori Tanzania	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
166.	Mfuko wa Taifa wa Usimamizi wa Majanga	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
167.	Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo na masuala mengine
168.	Mfuko wa Maendeleo ya Mifugo	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
169.	Mfuko wa Maendeleo ya Hatimiliki za Wagunduzi wa Aina Mpya za Mbegu za Mimea	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
170.	Mfuko wa Taifa wa Mambo ya Kale	mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
171.	Mfuko wa Uwezeshaji Maendeleo ya Madini	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
172.	Mfuko wa Maji	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
173.	Mfuko wa Bodi ya Barabara (Fungu 98)	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
174.	Mfuko wa Barabara (TAMISEMI)	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
175.	Mfuko wa Wakala wa Umeme Vijijini (REA)	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
176.	Mfuko wa Mikopo ya Wafanyakazi Hazina	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
177.	Mfuko wa Taifa wa Uwekezaji wa Maji	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo na masuala mengine
178.	Mfuko wa Usimamizi na Ukaguzi wa Vyama vya Ushirika	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
179.	Mfuko wa Ufadhili wa Pembejeo za Kilimo	Mfuko	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
180.	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Maji Taka Wanging'ombe	Mamlaka ya maji	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
181.	Mamlaka ya Usambazaji Maji Safi na Taka Handeni	Mamlaka ya maji	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
182.	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Maswa	Mamlaka ya maji	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
183.	Mamlaka ya Usambazi Maji Safi na Maji Taka Makonde	Mamlaka ya maji	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
184.	Mugango/Kiabakari/Butiama	Mamlaka ya maji	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
185.	Chuo cha Usimamizi wa Mahakama	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
186.	Chuo cha Uongozi	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
187.	Chuo cha Rasilimali Madini	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
188.	Chuo cha Utafiti wa Mifugo Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
189.	Baraza la Wataalamu wa Mifugo Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
190.	Baraza la Wataalamu wa Macho	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
191.	Mkakati wa Kukuza na Kuratibu Biashara Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
192.	Bodi ya Mikopo ya Serikali za Mitaa	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
193.	Mpango wa Kujitathmini Kwa Nchi za Afrika	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
194.	Chuo cha Sheria Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
195.	Idara ya Ulinzi – SUMA	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
196.	Chuo cha Sayansi na Teknologia cha Nelson Mandela Afrika	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha
197.	Shirika la Nyumbu	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo
198.	Bodi ya Filamu Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
199.	Baraza la Famasia	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
200.	Baraza la Wataalamu wa Tiba Asilia na Tiba mbadala za Afya	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
201.	Chuo cha Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati isiyoridhisha
202.	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (Hombolo)	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati isiyoridhisha
203.	Chuo cha Mafunzo ya Misitu	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
204.	Bodi ya Usajili ya Wapanga Miji	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
205.	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki - Idara ya Zanziba	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
206.	Chuo cha Mafunzo ya viwanda vya misitu(FITI)	TN	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
207.	Taasisi ya Kuthibitisha Ubora wa Mbegu Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
208.	Bodi ya Ushauri Hospitali Binafsi	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
209.	Baraza la Wataalamu wa Maabara za Afya	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
210.	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo	Hati inayoridhisha
211.	Shirik la Uzalishaji Mali – Makao Makuu	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
212.	Idara ya Zana za Kilimo - SUMA	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
213.	Shule ya Sekondari Jitegemee	TN	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
214.	Mamlaka ya Uvuvi Kina Kirefu	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Haikuwepo
215.	Shule ya Sekondari Kawawa	TN	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
216.	Bodi ya Maabara Binafsi ya Afya	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
217.	Tume ya Madini	TN		Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
218.	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taaifa (NIDA)	TN	Unqualified	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
219.	Baraza la Uuguzi na Ukunga Tanzania	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
220.	Baraza la Wataalamu wa Mionzi na Picha	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
221.	Shirika la Uzalishaji Magereza	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
222.	Idara ya Kilimo na Viwanda- SUMA	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
223.	Idara ya Ujenzi - SUMA	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
224.	Hesabu Jumuifu za SUMA JKT	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
225.	Baraza la Madawa Tanganyika	TN	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
226.	Kampuni ya huduma za meli	TN	Hati inayoridhisha	Haikukaguliwa	Haikukaguliwa
227.	CHADEMA	PP	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati yenye shaka
228.	ACT-Wazalendo	PP	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati inayoridhisha

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
229.	Chama cha Mapinduzi (CCM)	PP	Hati inayoridhisha na masuala ya msisistizo	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka
230.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Tabora	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
231.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Manyara	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
232.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Songea	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
233.	Hospitali ya rufaa ya mkoa SEKOU-TOURE	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
234.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Katavi	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
235.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Songwe	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
236.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Tanga	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
237.	Hospitali ya rufaa ya mkoa Mwananyamala	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
238.	Hospitali ya rufaa ya mkoa Temeke	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
239.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Iringa	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
240.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Kigoma	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
241.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Mbeya	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
242.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Njombe	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
243.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Shinyanga	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa

Na.	Jina	Fungu Na.	2018/19	2017/18	2016/17
244.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Kilimanjaro	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
245.	Hospitali ya rufaa ya mkoa, Amana	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
246.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Morogoro	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
247.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Dodoma	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
248.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Sumbawanga	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
249.	Hospitali ya rufaa ya mkoa, Geita	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
250.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Pwani	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
251.	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Singida	RRH	Hati inayoridhisha	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa	Zilikaguliwa chini ya Sekretarieti ya Mkoa
252.	Mamlaka ya Mapato Tanzania - Matumizi	Mamlaka	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha
253.	Mamlaka ya Mapato Tanzania – Mapato	Mamlaka	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha	Hati inayoridhisha

Kiambatisho Na. 2. 2: Taasisi zilizopata hati zenye shaka na mapungufu yaliyosababisha hati hizo

Hati zenye Shaka
1. Kampuni Hodhi ya Mzinga
• Takwimu zilizowekwa katika taarifa za mapato kutokana na ujenzi na shughuli zinazohusiana zilikuwa Sh. 9,653,300,158. Hata hivyo, nilibaini kuwa kati ya mapato yote yaliyotajwa, Sh. 594,624,589.43 ikiwa ni (6%) ziliambatishwa na cheti cha kukamilika kwa kazi ambayo ndiyo msingi wa kuamua kiasi cha mapato ya ujenzi kwa mwaka husika na kuacha Sh. 9,058,675,569 (94%) ambazo hazikuwa na uthibitisho. Hivyo hatukuweza kuthibitisha usahihi wa takwimu ziliyoripotiwa. • Malipo kabla ya huduma kwa wauzaji wa vifaa vya ujenzi ya Sh. 1,454,835,311 hayakuwa na viambatisho na kiasi cha deni linalodaiwa na kila muuzaji haikupatikana. Kwa hivyo sikuweza kuthibitisha uwepo na uhalali wa malipo hayo ya kabla ya huduma kwa wauzaji hao. • Kampuni Hodhi ya Mzinga ilitoa taarifa ya jumla ya Sh. 9,653,300,158 kama mapato na Sh. 8,791,074,470 kama gharama ya mauzo kutokana na mikataba ya ujenzi katika taarifa ya mapato, matumizi na faida, lakini hakukuwa na maelezo yoyote ya njia zilizotumiwa kuamua mapato ya mikataba yaliyotambuliwa katika kipindi hicho kulingana na mahitaji ya Aya ya 30 na 40 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhandaaji wa Hesabu za Umma kwa msingi usio taslimu (IPSAS 11). • Mapitio ya nyaraka za marejesho ya masurufu yaligundua kuwa kiwango sahihi cha masurufu yasiyorejeshwa kilipaswa kuwa Sh. 1,064,562,709.87 na siyo Sh. 915,121,235. Kwa sababu hiyo, masurufu ya jumla ya Sh. 149,441,474.87 hayakurejeshwa wala kujumuishwa katika taarifa ya fedha na kusababisha taarifa ya madai kuwa ndogo. • Taarifa ya Mapato kamili ya Taarifa ya Fedha kwa mwaka unaoishia tarehe 30 Juni, 2019 imeeleza gharama ya jumla ya Sh. 143,611,814 na matengenezo ya magari yenye jumla ya Sh. 26,506,000 lakini mchanganuo haukutolewa ili kuhakiki usahihi wa kiasi hicho kilichoainishwa katika taarifa ya fedha.
2. Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Musoma
• Kiasi cha Sh. 3,755,117,158.82 kilijumuishwa kwenye Taarifa ya ufanisi wa Fedha kwa mwaka uliomalizika Juni 30, 2019. Kiasi hicho kiliainishwa kama mapato yasiyo ya kodi kama ilivyo katika taarifa ya ziada ya hesabu namba 31. Aidha, baada ya kuomba mchanganuo, ilibainika kuwa kiasi hicho kilizidi kwa Sh. 545,230,364 iliyosababishwa na kujumuishwa kwa bidhaa ambazo hazistahili kuanishwa kama mapato yasiyotokana na kodi. • Mapitio ya taarifa za hesabu yalibaini hasara ya Sh.117,133,660 ilyotokana na madai yaliyokataliwa na mfuko wa afya wa Taifa (NHIF) .Hasara hiyo haikuoneshwa kama matumizi katika taarifa ya ufanisi wa fedha.

Hati zenye Shaka

- Mapitio ya taarifa ya mizania ya hesabu ilibaini kuwa, kiasi cha Sh. 3,700,391,138 kimeripotiwa kama mali, mitambo na vifaa katika nukuu ya maelezo ya ziada namba 59. Ukokotoaji uliorudiwa ulibaini kuwa, thamani ya uchakavu imeripotiwa kwa kiwango pungufu kwa Sh. 11,997,811 kinyume na sera ya Uhasibu ya Hospitali.
- Nilishindwa kuthibitisha usahihi wa thamani halisi ya mali, mitambo na vifaa vyenye thamani ya Sh. 3,700,391,138 iliyoainishwa kwenye taarifa ya mzania wa hesabu kinyume na Aya ya 88 (e) ya Viwango vya Kimataifa vya Uhandaaji wa Hesabu za Umma kwa msingi usio taslimu (IPSAS 17) ambayo inahitaji taasisi kuandaa maridhiano ya kiasi cha thamani ya anzio na ya mwisho wa mwaka wa hesabu kwa mali za kudumu.
- Kiasi cha Sh. 3,647,895,065 kilijumuishwa kwenye taarifa ya mwenendo wa mtaji kama bakaa ya kuanzi mnano tarehe 1 Julai 2018. Hatahivyo kiasi hicho hakikuonekana katika taarifa za fedha kutokana na kukosekana kwa maelezo ya ziada ya taarifa hizo.
- Kiasi cha Sh. 3,100,243,145 kilijumuishwa katika taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu kama mapato yasiyokuwa ya kodi, Aidha, usuluhisho uliofanywa upya ulibaini kuwa kiasi cha Sh. 2,289,997,053 kilipaswa kuainishwa kama mapato yasiyokuwa ya kodi hivyo kusababisha tofauti ya Sh. 810,246,092.

3. Shirika la uzalishaji Mali la Jeshi la Polisi

- Shirika la uzalishaji Mali la Jeshi la Polisi lilishindwa kutambua Mali za kudumu katika Hesabu zake kwa Mwaka wa Fedha ulioishia 30/06/2019. Ukaguzi wa nyaraka za makabidhiano kati ya Menejimenti ya zamani na Menejimenti mpya mwezi wa Juni 2019 nilibaini Shirika lilikuwa linamiliki Magari matatu na viwanja viwili toka mwaka 2013. Kwa kuwa Magari na Ardhi havikuwa na thamani na hayakuingizwa kwenye Hesabu ilihali Magari yalikuwa yanatumika na Ardhi ilikuwa eneo muhimu hatua hii ilipunguza mawanda ya ukaguzi.
- Taarifa ya mzania ya hesabu ilionesha madeni yenye thamani ya Sh. 230,500,000. Hata hivyo, madeni yenye thamani ya Sh. 212,400,000 hayakuwa na viambatisho toshelezi hivyo kushindwa kujiridhisha na uhalali wake.

4. Chuo cha Ardhi Morogoro

- Taarifa ya mabadiliko ya Mtaji (Statement of Changes in Net Assets) ilionesha marekewbisho ya Sh 796,828,365.78 bila ya kuwa na viambatanisho.
- Bakaa ya fedha benki iliripotiwa kwa Sh. 66,086,802 kwenye taarifa za hesabu. Hesabu zilionesha bakaa ya benki ya Sh. 109,083,350 wakati uhakiki uliofanyika ulibaini Bakaa ya Benki ni Sh. 175,570,153

Hati zenye Shaka

- Orodha ya mali za kudumu, taarifa ya usuluhishi wa benki, taarifa ya uhakiki wa mali zilizopo pamoja na taarifa ya madeni hazikuweza kupatikana wakati wa ukaguzi.

5. Hospitali ya Rufaa ya Sokoine Mkoa wa Lindi

- Taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu ilipunguzwa kwa Sh. 90,889,340. Hii ilitokana na ukaguzi uliofanyika wa malipo ya Mshahara na stahili za wafanyakazi kuwa Sh. 540,176,668 lakini Taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu ilionesha Mshahara na stahili za wafanyakazi ni Sh. 607,979,168.
- Nilibaini malipo kwenda kwa wazabuni wa vifaa na huduma yalikuwa Sh. 635,962,820 hata hivyo, Taarifa ya mtiririko wa fedha ilionesha malipo ni Sh. 654,473,672 hii ilisababisha upungufu wa Sh. 18,510,852 kwenye Taarifa za fedha.

6. Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo (Fungu 96)

- Taarifa ya mwenendo wa mtaji (*Net Asset*) kwa mwaka wa fedha 2018/20019 ilikuwa na marekebisho ya Sh. 43,434,640 vile vile Taarifa hiyo kwa mwaka 2017/2018 ilikuwa na marekebisho ya Sh. 16,390,948,377 hata hivyo, marekebisho haya hayakuwa na vielelezo.
- Aidha, nilibaini kuwa Mwaka wa fedha 2017/2018 ziada(surplus) iliyotambuliwa kwenye taarifa ya mwenendo wa mtaji(*Net Asset*) ilikuwa Sh. 16,612,316,609 hata hivyo, Taarifa ya ufanisi wa fedha ilitambua ziada ya Sh. 645,775,580 kwa mwaka husika hivyo kupelekea upotoshaji wa Taarifa za fedha kwa Sh. 15,966,541,029.
- Taarifa ya mizania ilionesha bakaa ya fedha taslimu ya Sh. 773,426,709 iliyotokana na akaunti ya Amana hata hivyo usuluhishi wa kibenki ulibaini kuwa bakaa ya akaunti ya Amana ilikuwa Sh. 317,070,052 hivyo kupelekea tofauti ya Sh. 252,696,919
- Nilibaini Mali, Mitambo na Vifaa viliripotiwa pungufu kwenye taarifa ya fedha kwa Sh. 198,839,534 kutokana na kuripoti Sh. 2,305,725,000 badala ya 2,504,564,534. Pia Taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu iliripoti Sh. 1,000,000,000 chini ya matumizi ya kawaida badala ya kuripoti chini ya matumizi ya Mali za kudumu.
- Taarifa ya fedha ya mwaka 2018/2019 ilionesha majengo, madai ya wafanyakazi na madai ya Wazabuni yenye thamani ya Sh. 85,610,357,554 lakini Urari wa fedha (Trial Balance) uliripoti Sh. 53,714,371,658 hivyo kusababisha tofuati ya Sh. 31,895,985,896.

Hati zenye Shaka

- Nilibaini Wizara inamiliki Viwanja Mabwepande-Dar es Salaam, Kinondoni Dar Es Salaam na Mtumba-Dodoma, Hata hivyo, viwanja hivi havikuorodheshwa katika daftari la mali za kudumu au Taarifa ya Hesabu kwa mwaka kinyume na aya ya 14 na 27 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhandaaji wa Hesabu za Umma kwa msingi usio taslimu (IPSAS 17)

7. Ubalozi wa Tanzania, Cairo

- Ubalozi wa Tanzania, Cairo umeripoti gharama za majengo kiasi cha Sh. 614,590,800. Gharama hizi za majengo zimejumuisha gharama ya ardhi. Hivyo,menejimenti imeshindwa kutenganisha gharama ya ardhi na majengo kinyume na aya 74 ya mwongozo wa Viwango vya Kimataifa vya Uhandaaji wa Hesabu za Umma kwa msingi usio taslimu (IPSAS 17)

8. Chama cha Kijamii (CCK)

- CCK ilifanya malipo ya kiasi cha Sh. 2,395,000 ambayo hayakuwa na nyaraka toshelezi. Hivyo, sikuweza kuhakiki kama malipo hayo yalikuwa sahihi, halali na yalihusiana na shughuli za Chama.
- Nilibaini kuwa, madeni yaliyoripotiwa kwenye taarifa ya mizania na nukuu namba 10 ya kiasi cha 1,220,000; ikiwa ni deni la pango Sh. 1,000,000 na ada ya utaalamu Sh. 220,000 madeni haya hayakuwa na nyaraka toshelezi kama vile hati za madai, Ankara na nyaraka za madai; hivyo, sikuweza kuhakiki usahihi na uhalali wa madeni.
- CCK Katika taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu imeripoti salio la fedha Sh. 119,320 badala ya Sh. 479,320 hivyo, kuna mapungufu ya kiasi cha Sh. 360,000 kwenye taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu

9. Hospitali ya Rufaa ya Mkoa Simiyu

- Ukaguzi wa taarifa ufanisi ya fedha kwa mwaka umeonesha matumizi ya ugavi na vifaa kiasi cha Sh. 273,316,104.66 ambapo taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu umeonesha kiasi cha Sh. 182,426,764.36 kililipwa hivyo, kuna mapungufu ya kiasi cha Sh. 90,889,340.30.
- Ukaguzi wangu wa taarifa ya mwenendo wa mtaji umebaini kuwa kiasi cha Sh. 8,311,478.38 kimeripotiwa kama mtaji uliopokelewa. Hivyo, mtaji umeripotiwa zaidi ya kiasi kinachotakiwa kwa Sh. 8,311,478.38.

10. Jeshi la Zima Moto na Uokoaji (Fungu 14)

- Jeshi la Zima Moto na Uokoaji linajenga jengo la makao makuu ya ofisi mjini Dodoma. Kufikia tarehe 30 Juni 2019 kiasi cha Sh. 1,746,146,300 kilikuwa kimetumika kwa ajili ya kununua vifaa vya ujenzi na gharama ya vibarua. Tulibaini

Hati zenye Shaka
kuwa matumizi haya hayakuwa na maelezo ya kuthibitisha ujenzi wa jengo unaoendelea. Aidha, hapakuwa na njia nyingine ya kujiridhisha kwamba gharama za ujenzi unaoendelea hazikuwa na mapungufu na ziliripotiwa kwa usahihi.
11. Shirika la Mzinga
• Malipo ya kabla ya huduma yameripotiwa kwa kiasi kilichozidi kwa Sh. 6,682,900: Kiasi cha Sh. 2,518,323,520 kiliripotiwa kama malipo kabla ya huduma sisizo za ndani ya nchi katika taarifa ya ziada namba 22. Kiasi hicho kilijumuisha Sh. 6,682,900 ambayo ilihusiana na ununuzi wa ndani wa bidhaa katika mwaka huu. Ukaguzi uligundua kuwa kiasi hicho kilipokelewa na kutumika ndani ya mwaka husika hivyo kusababishia malipo hayo ya kabla ya huduma sisizo za ndani ya nchi kuzidi kwa Sh. 6,682,900. • Kushindwa kutoa taarifa na orodha ya kiasi kilichoripotiwa katika Taarifa za Fedha ingawa viliombwa kwa barua yenye kumbu.Na. MZ / 2019/01 ya tarehe 12 Oktoba, 2019. Hivyo kupunguza wigo wa ukaguzi. Taarifa iliyokosa viambatanisho ilihusisha yafuatayo: - Orodha ya Mali iliyoongezwa katika mwaka yenye thamani ya Sh. 63,960,000 (gharama) - Orodha mapato mengineyo ya Sh. Sh 122,667,100 - Mchanganuo wa matumizi ya burudani ya jumla ya Sh.45,972,850 - Ankara za Sh. 377,958,480 zinayojumuisha Sh. 333,295,860 kwa ajili ya umeme uliotumika na Sh. 44,662,620 kwa ajili ya huduma ya simu. - Orodha ya jengo lililofanyiwa marekebisho katika mwaka huu Sh. 66,991,020 - Mchanganuo wa miamala iliyofanywa kwa washirika wenye mahusiano na tasisi Sh. 4,222,855,590 • Kutofautiana kati ya kiasi kilichoripotiwa katika taarifa za hesabu za fedha na salio katika leja kuu: Mapitio ya Leja kuu iliyowasilishwa wakati wa ukaguzi kwa mwaka uliomalizika Juni 30, 2019 nilibaini kuwa, kiasi kilichoripotiwa na klabu ya kijamii ya Magadu, mapato mengine, mishahara ya wafanyakazi, ardhi, jengo, gharama za simu na Samani katika taarifa za kifedha zilitofautiana na leja ndogo ndogo za Wadau. Niligundua pia kiasi cha mapato ya UNDP, kazi zinazoendelea, ng'ombe wa maziwa, mizinga ya nyuki na miti pamoja na mimea ziliroripotiwa katika taarifa za fedha havikuwa katika Leja Kuu. • Kutokuandaa taarifa ya ulinganisho kati ya Bajeti na Kiwango halisi cha mapato na matumizi kulingana na mahitaji ya kifungu cha 14 cha Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu za Sekta ya Umma kwa msingi usio taslimu (IPSAS 24)

Hati zenye Shaka
ambacho kinahitaji taasisi kuandaa taarifa iyo ikiwa kama taarifa inayojitegemea au kama nyongeza katika safu ya taarifa zake za fedha. • Kutofuata sera ya Shirika kuhusiana na madai yenye mashaka: Taasisi imeonyesha katika taarifa za ziada za fedha, sera ya Shirika kwa ajili ya ufutwaji wa madai yenye mashaka. Sera inaruhusu kupunguza 25% kama dai lenye mashakaa kwa zaidi ya miaka miwili, 50% kwa dai la miaka tatu, 75% kwa dai la miaka nne na 100% kwa deni zaidi ya miaka minne. Pamoja na hayo taasisi ilitenga Sh. 100,000 tu. Hata hivyo sikuweza kujua jinsi kiasi hicho kilivyopatikana kwani sikupewa vielelezo vya kiasi hicho.
12. Baraza la Wataalamu wa Afya ya Mazingira
• Ukaguzi ulibaini tofauti kati ya Taarifa ya Ulinganisho wa Bajeti na kiasi halisi na Taarifa ya mtiririko wa fedha kwa kiasi cha Sh. 192,269,030. Hata hivyo tofauti hii haikupatiwa maelezo. • Uhakiki wangu wa taarifa ya Ulinganisho wa Bajeti na Kiasi halisi iligundua kuwa, kiasi cha Sh 143, 533,200 kimeripotiwa kuwa makusanyo halisi lakini kilichojumuishwa kwenye Taarifa ya Fedha ni kiasi cha Sh 335,802,230 hivyo kusababisha tofauti ya Sh. 192,269,030. Hii ni kinyume na sharti la kifungu cha 21 cha IPSAS 1 ambacho kinafafanua kwamba Taarifa ya Ulinganisho wa Bajeti na Kiasi halisi ambayo inahitaji aina zote za taarifa za fedha kuwa na mahusiano.
13. Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru
• Nimekagua mafaili ya watumishi mbalimbali pamoja na madai ya watumishi na kubaini kwamba, madeni ya miaka ya nyuma ya mishahara kiasi cha Sh. 31,435,069 hayakuwa yametambuliwa katika taarifa za fedha, na hivyo kupelekea matumizi ya mishahara kuripotiwa kwa kiwango pungufu pamoja na madeni ya mishahara kwa kiasi cha Sh. 31,435,069. • Nimepitia taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu na kubaini kwamba, kiasi cha Sh. 1,686,913,000 kimeripotiwa kama fedha iliyopokelewa kwa ajili mishahara ya watumishi chini ya taarifa ya ziada Na. 32. Hata Hivyo, nilibaini kiasi cha Sh. 1,537,105,640 kilikuwa kimeripotiwa kama kiasi cha mishahara kilicholipwa na kuambatishwa na taarifa ya ziada Na. 33 bila kujumuisha kiasi cha makato kwa watumishi husika cha jumla ya Sh. 149,807,360. Hivyo, kiasi cha mishahara iliyolipwa kimeripotiwa kwa kiwango pungufu kwa Sh.149,807,360.

Hati zenye Shaka

- Nimepitia taarifa ya mwenendo wa mtaji (*Statement of changes of Net Assets*) na kubaini kuwa kiasi cha Sh.140,971,190 kiliripotiwa kama bakaa ya kuanzia ya mali au mtaji badala ya kiasi cha Sh. 6,939,375,551 na kupekelekea kuripotiwa kwa kiwango cha juu cha bakaa anzia ya taarifa ya mwenendo wa mtaji kiasi kwa Sh. 140,971,190.

- Nimebaini kwamba, kiasi cha Sh. 28,068,312 kilikuwa ni fedha za msaada wa maendeleo kwa mwaka husika kimeripotiwa pasipo usahihi katika taarifa ya mwenendo wa mtaji badala ya kuwekwa katika taarifa ya mapato na matumizi.

- Nimepitia taarifa ya mtiririko wa fedha na kubaini kwamba kiasi cha Sh. 28,068,312 kimeripotiwa kama ujenzi unaondelea na kuambatishwa katika taarifa ya ziada Na.41. Hata hivyo, kiasi hicho hakikuwa kimewekwa katika taarifa ya mizania ya hesabu.

- Nimepitia taarifa ya mwenendo wa mtaji na kubaini kwamba, kuna mabadiliko ya fedha za walipa kodi kati ya mwaka 2018/2019 kiasi cha Sh. 8,055,838,025 na mwaka 2017/2018 kiasi cha Sh. 7,879,910,490 na kupelekea ongezeko la Sh. 175,927,535. Hii ni kunyume na aya ya 17 ya mwongozo Na.6 wa Mhasibu Mkuu wa Serikali wenye Kumb. Na. No.EG.3/102/02/03 wa tarehe 28 May, 2019 unaolekeza jinsi ya kuripoti fedha za walipa kodi ambayo inaelekeza kwamba, baada ya mwaka wa fedha unaoishia 2016/2017 kiasi cha fedha za walipa kodi katika Taasisi za Serikali kitabaki bila kubadilishwa. Hii ilipelekea kuripotiwa kuripotiwa juu ya kiwango kwa kiasi cha Sh. 175,927,535.

- Nimepitia taarifa za fedha kwa mwaka ulioishia tarahe 30 Juni 2019 na kubaini kwamba, kiasi cha Sh. 3,460,973,882.80 kinachohusu mapato yasiyotokana na kodi *(revenue from Non-Exchange Transaction)* cha mwaka uliopita kiliripotiwa kimakosa, Mapato ya jumla, Jumla ya matumizi, Mali, Mitambo na vifaa, Mtaji, Mikopo ya Wanafunzi wa elimu juu iliyopelekea upotoshaji kwa kiasi cha Sh.3,460,973,882.80.

14. Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara (BRELA)

- Nimepitia leja kuu ya hesabu na kubaini marekebisho ya hesabu ya jumla ya Sh.1,145,103,983.82 yaliyofanywa bila maelezo na idhini maalumu kinyume na Kanuni ya 120 ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 ambayo inataka marekebisho ya hesabu yaidhinishwe na wahusika waliopewa madaraka hayo.

Hati zenye Shaka

- Nimebaini kwamba kulikuwapo na huduma za kisheria zipatazo tano (5) zinazotolewa na wakala kila mwaka. Huduma hizi ni pamoja na nembo za kibiashara, majina ya makampuni na haki miliki ambazo zinatakiwa kulipiwa kila mwaka na makampuni husika. Hata hivyo nilibaini kwamba madai ya Sh. 2,682,416,000 yaliyotokana na huduma hizo hayakuwekwa kwenye orodha ya madai.

- Ardhi ililyonunuliwa jijini Dodoma haijathaminishwa: Nilibaini katika taarifa ya fedha ya mwaka 2016/17, BRELA ililipa kiasi cha Sh.1,664,150 kwa ajili ya kununua ardhi katika jiji la Dodoma. Hata hivyo, hadi kufikia tarehe 30 Juni 2019 ardhi hiyo iliyonunuliwa haikuthaminiwa badala yake, thamani iliyooneshwa katika taarifa ya fedha ni kiasi kinacholingana na fedha iliyolipwa wakati wa kununua ardhi hiyo kinyume na aya ya 14 ya Viwango vya Kimataifa vya Ufungaji wa Hesabu Na. 17 (IPSAS 17)

15. Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki (Fungu 34)

- Madeni ya ankra za Umeme Sh.91,110,623.05 ya mwaka uliopita yameingizwa kama madeni ya mwaka 2018/19 badala ya kufanya marekebisho kwenye madeni linganishi ya mwaka jana na kwenye taarifa ya mwenendo wa mtaji kama inavyotakiwa na Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu za Umma kwa msingi usio taslimu-IPSAS 3

- Mali zenye thamani ya Sh. 661,414,561 zilizohamishiwa taasisi nyingine zilijumuishwa kwenye bakaa la Mali, Mitambo na Vifaa na kupelekea limbikizo la uchakavu na uchakavu wa mwaka husika kuwa juu ya kiwango halisi.

  - Nimebaini vitalu vitatu vya ardhi yenye thamani ya Sh. 3,896,430,000 hazikuingizwa kwenye taarifa za fedha na kupelekea bakaa la Mali,Mitambo na Vifaa kuripotiwa chini ya kiwango halisi.Ardhi hiyo inajumuisha, Kitalu namba 219/50 kilichopo mtaa wa Shaban Robert/Garden Avenue-Dar es salaam (mita za mraba 2,287) Sh.3,818,430,000; Kiwanja kilichopo eneo la makazi ya Mawaziri-Dodoma Sh.78,000,000 na kitalu kilichopo mji wa serikali mitumba chenye ukubwa wa mita za mraba 39,400.

  - Kutofautiana kwa gharama za Mali, Mitambo na Vifaa kati ya rejista ya mali na taarifa za fedha kwa Sh. 322,559,453,408.Kulingana na rejista ya mali imeoneshwa Sh. 5,187,592,166 wakati taarifa za fedha zimeonesha Sh.327,747,027,574 na kusababisha tofauti ya Sh. 322,559,435,408 bila kuwa na maelezo

Hati zenye Shaka

- Nimebaini kuwa, deni la Wakala wa Majengo la Sh. 54,832,452.71 na madeni ya Sh. 390,776,654 katika balozi za Paris, Londoni na Brussles hazikuingizwa kwenye taarifa za fedha

- Hasara na faida itokanayo na kubadilishana fedha za kigeni Sh 571,022,931.81 na Sh.114,129,653 mtawalia hazikuingizwa kwenye taarifa za fedha. Hivyo kuna upotoshaji wa taarifa za fedha kwa kiasi cha Sh. 685,152,584.81

- Nimebaini bakaa ya Sh. 4,928,977,947.29 ambayo haikusuluhishwa.Kipengele cha 49 cha ufafanuzi wa taarifa za fedha kwenye akaunti ya amana kilionesha taslimu na taslimu linganishi ya Sh.13,400,427,051.68 wakati taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu -Akaunti ya amana ilionesha Sh. 18,329,404,998.98.Hivyo kuna upotoshaji wa bakaa la fedha taslimu na taslimu linganishi kwenye akaunti ya amana kwa Sh.4,928,977,947.29

16. Ubalozi wa Tanzania Lusaka

- Kiasi cha mali za kudumu kimepunguzwa kwa thamani ya ardhi ambayo haikujumishwa kwenye taarifa ya fedha. Katika ukaguzi wangu nimebaini Balozi ya Tanzania Lusaka ilikua inamiliki ardhi na jengo, hata hivyo ni thamani ya jengo tu ndio ilikuwapo kwenye taarifa za fedha.

- Nimebaini utofauti wa kiasi kati ya taarifa za kifedha zilizowasilishwa baada ya marekebisho na kiasi kilichokaguliwa na timu ya ukaguzi. Hii imepelekea kushindwa kutoa maoni juu ya usahihi wa kiasi kilichooneshwa.

- Nimebaini pia, Menejimenti ilishindwa kuonesha taarifa ya ufafanuzi (Notes) wa utofauti mkubwa wa bajeti ya awali na bajeti ya mwisho baada ya marekebisho, pia hakukuwa na maelezo ya utofauti mkubwa kati ya bajeti na uhalisia kama inavyotakiwa na Aya ya 14 (c) ya IPSAS 24.

- Nimebaini kwamba menejimenti imeonesha hasara ya ubadilishaji wa fedha za kigeni ya Sh. 60,319,838.16 kwenye taarifa ya ufanisi wa fedha (Statement of Financial Performance). Hata hivyo, imeonesha faida ya ubadilishaji wa fedha za kigeni ya Sh. 88,027,997.50 katika taarifa ya mtiririko wa fedha (Statement of Cashflow). Utofauti huu haukua na maelezo.

17. Hesabu Jumuifu za Taifa

Hati zenye Shaka
• Nimebaini kuwa madai ya Sh. 5,392,734,195,600 yaliondolewa dhidi ya madeni ya Sh. 6,182,079,208,670 na kupelekea Sh.789,345,013,070 kutofutwa kwenye Hesabu. Menejimenti ya Wizara ya Fedha na Mipango ilishindwa kuthibitisha utofauti uliobainika na kubaki kwenye hesabu bila marekebisho. Hivyo, bakaa ya madeni ya Sh. 789,345,013,070 imepotoshwa kwenye taarifa jumuifu za fedha. • Thamani linganishi za mali zilizoripotiwa chini ya kiwango halisi Sh.bilioni 1,213.89: Wakati wa Ukaguzi wa Mali, Mitambo na Vifaa na mali zisizoshikika(Kipengele cha ufafanuzi Na 72 &76) nimebaini kuwa bakaa ya kuanzia ya gharama na limbikizo la uchakavu vinatofautiana na bakaa ya kufungia hesabu ya mwaka 2017/18 na kupelekea kuripotiwa chini ya kiwango halisi kwa Sh. 1,202,414,566,000 na Sh 11,474,013,000 za Mali,Mitambo na Vifaa pamoja na Mali zisizoshikika mtawalia. • Kutofautiana kwa nyongeza ya Mali, Mitambo na Vifaa na Mali zisizoshikika Sh.bilioni 399.26: Wakati wa Ukaguzi wa Mali, Mitambo na Vifaa na Mali zisizoshikika (Kipengele cha ufafanuzi Na. 72 &76) nilibaini nyongeza ya Sh. 4,849,038,558,000 na Sh. 75,483,165,000 mtawalia. Hata hivyo, nyongeza hizo hazikuripotiwa kwenye taarifa za fedha za kila mkaguliwa. Aidha, nimebaini kutofautiana kwa taarifa za fedha za kila mkaguliwa na taarifa za fedha jumuifu kulisababishwa na kujumuisha nyongeza ya mali, marekebisho ya bei za mali kulingana na bei ya soko, kuamisha na kuuza/kubadili matumizi ya mali hizo. Kadhalika, nimebaini kutofautiana kwa Sh. 399,263,070,000 zilizoripotiwa kwenye nyongeza ya Mali kwenye taarifa Jumuifu ya mtiririko wa fedha taslimu Sh. 5,323,784,793,000 dhidi ya Sh. 4,924,521,723,000 zilizoripotiwa kwenye jedwali la mwenendo wa Mali, Mitambo, Vifaa na Mali zisizoshikika. • Dhamana za Serikali zilizoripotiwa juu ya kiwango halisi Sh.bilioni 1,224.09: Nimebaini kuwa dhamana za serikali za Sh. 1,257,650,150,000 hazikuondolewa kwenye Taarifa jumuifu za fedha kinyume na aya ya 40(c) ya Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu katka Sekta za Umma kwa Msingi usio taslimu(IPSAS 35) inayotaka kuondoa kabisa mali na madeni ya taasisi zinazohusiana. Pia, nimebaini kuwa hati-fungani za Sh, 33,564,194,000 hazikuingizwa kwenye taarifa jumuifu ya fedha kinyume na aya ya 40(a) ya Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu katka Sekta za Umma kwa Msingi usio taslimu (IPSAS 35) inayotaka taasisi kuunganisha vitu vyote vinavyofanana katika mali, madeni, mapato, matumizi na mitiririko ya fedha. Hii imepelekea dhamana za serikali kuripotiwa juu ya kiwango halisi katika taarifa jumuifu ya fedha kwa Sh. 1,224,085,956,000.

Hati zenye Shaka

- Kutofanya marekebisho ya kushuka kwa thamani (Impairment loss) ya hasara tarajiwa kwenye mikopo Sh. 84,533,877,064: Nimebaini kuwa taarifa jumuifu za fedha hazikufanyiwa marekebisho ya kushuka kwa thamani ya mali za fedha kwenye mfumo wa hasara tarajia katika mikopo (expected credit loss model) kwa Sh.84,533,877,064. Taasisi tanzu zinazotumia Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Taarifa za fedha (IFRS) zimerithi IFRS 9(Bidhaa za kifedha-financial instruments) tangu 1 Januari 2018 iliyobadili ukokotoaji wa kushuka kwa thamani ya mikopo kutoka kwenye mfumo wa hasara iliyopatikana kwenda kwenye hasara tarajiwa kwenye mikopo.
  Hata hivyo, menejimenti haijaanza kutumia Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu katika Sekta za Umma kwa Msingi usio taslimu - IPSAS 41 inayohusiana na bidhaa za kifedha (*financial instrument*) wala kurekebisha hasara ya kushuka thamani kwa kutumia mfumo wa hasara tarajiwa kwenye mikopo ili kuendana na mfumo wa kutumia hasara iliyopatikana kama inavyotakiwa na Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu za Umma kwa Msingi usio taslimu - IPSAS 29. Hii ni kinyume na aya ya 41 ya Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu za Umma kwa Msingi usio taslimu - IPSAS 35 inayotaka kufanya marekebisho ikiwa taasisi husika zinatumia sera za uhasibu tofauti ya zile zilizotumika kwenye taarifa jumuifu za fedha.

18. Hospitali ya rufaa ya mkoa -Ligula

- Kuainishwa kwa mapato yenye masharti badala ya mapato ya kawaida Sh. 158,505,557: Katika taarifa ya mizani ya fedha iliyowasilishwa imeoneshwa kuwa kuna mapato ya Sh. 158,505,557 ambayo hayajakidhi masharti, hata hivyo ukaguzi wangu umeonesha kuwa mapato hayo hayakuwa yenye masharti hivyo hayakupaswa kuaninishwa kwa mujibu wa kiwango cha kimataifa cha uhasibu wa hesabu (IPSAS 23).

- Kutofautiana kwa taarifa ya mitambo na vifaa kwa kiasi cha Sh. 356,199,139.84: katika mizania ya fedha imeoneshwa kuwa Sh 14,113,961,804.17 kuwa ndio mali ya vifaa vya kudumu ambayo ni kinyume na Sh. 356,199,139.84 iliyooneshwa katika mchanganuo wa mali.

- Kukosekana kwa nyaraka za uthibitisho wa mtaji Sh. 14,996,617,663: Imeoneshwa katika taarifa ya mabadiliko ya mtaji kuwa kuna mtaji wa Sh. 14,996,617,663 lakini hata hivyo mchanganuo wake haukuwasilishwa.

- Kutofautiana kwa mapato ya Sh 83,083,828.99: Kulikuwa na utofauti wa mapato yalioneshwa katika taarifa ya ufanisi wa fedha Sh. 1,745,420,877.51 na mchanganuo wake wenye Sh 1,662,337,048.52 ambayo imepelekea kutofautiana kwa Sh 83,083,828.99.

Hati zenye Shaka
• Matumizi yalioneshwa katika vifungu visivyoshabiana Sh 1,539,545,750.95: Matumizi ya sh. 1,539,545,750.95 yalioneshwa katika taarifa ya ufanisi wa fedha yamejumuisha malipo yaliyoitwa matumizi mengine hata hivyo matumizi haya yalitofautiana na mchanganuowake. • Kupunguzwa kwa malipo ya matumizi ya vifaa kiasi cha Sh.248,389,386 katika mtiririko wa fedha taslimu: Imeoneshwa katika taarifa ya mtiririko wa fedha kuwa Sh. 125,796,206.63 kuwa ni malipo ya vifaa vilivyonunuliwa lakini usuluhishi nilioufanya umebaini kuwa ilipaswa kuanishwa Sh. 374,185,592 hivyo kufanya kupunguzwa kwa Sh. 248,389,386
19. Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Bukoba
• Nimebaini kuwa matumizi ya vifaa yameripotiwa kwa pungufu kwa Sh.1,283,060,444.14: Ukaguzi wa hesabu kwa kulinganisha ufanisi wa fedha wa mwaka, madeni katika mizania ya fedha na malipo yalioneshwa katika mtiririko wa fedha kuwa malipo ya vifaa vya stoo yalipunguzwa kwa kiasi cha Sh 1,283,060,444.14 baada ya kuangalia kilichoripotiwa katika mtiririko wa fedha Sh 1,642,461,773 na taarifa ya ufanisi wa fedha Sh 2,925,522,217.14
20. Ubalozi wa Tanzania Kigali
• Nibaini kuwa taarifa ya ufanisi wa fedha imejumuisha Sh. 210,685,317 ikiwa ni mapato yaliyotambuliwa kwa mwaka husika.Ukaguzi wangu umebaini kuwa mapato hayo hayakuwa sehemu ya makusanyo ya mwaka na kupelekea kuripoti kiasi cha mapato juu ya kiwango halisi cha Sh 210,685,317. • Ukaguzi wangu umebaini kuwa bakaa ya kufungia hesabu ya mapato yenye mashariti ilikuwa Sh.420,725,188.68, hata hivyo, bakaa iliyoripotiwa ilikuwa Sh.360,072,020 na kupelekea utofauti wa Sh 60,653,168.68
21. Hospitali ya Rufaa ya Mount Meru
• Nimebaini kuwa taarifa ya mzania wa hesabu imejumuisha madeni ya Sh. 597,146,370 na kufanyiwa maelezo ya ziada kwenye nukuu Na. 64. Hata hivyo,nukuu ya maelezo ya ziada ilionesha Sh. 653,993,833 na kupelekea kuwepo kwa utofauti wa Sh. 56,847,463 bila kuwa na maelezo

Hati zenye Shaka

- Nimebaini kuwa taarifa ya mtiririko wa fedha taslimu ulijumuisha Sh.1,474,648,314 zilizolipwa kwa ajili ya matumizi ya ugavi na vifaa (supplies and consumables) lakini kiasi kilichopatikana katika ukaguzi kilikuwa Sh. 2,593,702,881 na kupelekea utofauti wa Sh. 1,119,054,567ambao haukusuluhishwa.

22. Ubalozi wa Tanzania Moroni

- Nilibaini upotoshaji mkubwa katika takwimu za mwaka uliopita katika taarifa ya ulinganishi (*comparative figure*) kwa matumizi iliyosababisha kuongezeka kwa kiasi cha Sh. 71,324,215. Hata hivyo nilipomaliza ukaguzi wangu mnamo Machi 2020 Ubalozi bado haukurekebisha taarifa za fedha.

- Sikuweza kuthibitisha marekebisho kutoka Sh. 396,964,262 hadi Sh. 379,510,466 yaliyooneshwa kwenye Mfuko wa walipa kodi katika taarifa ya mabadiliko ya mtaji kwa mwaka wa fedha uliomalizika tarehe 30 Juni, 2019 kwa sababu ya ukosefu wa viambatanisho husika. Aidha, marekebisho yaliyofanyika katika limbikizo la ziada/pungufu (accummulated surplus /(deficit) kwenye taarifa ya mabadiliko ya mtaji Sh 396,964,262.40 hayakuwa na maelezo yoyote kuonesha chanzo cha makosa ya kipindi cha nyuma kama inavyotakiwa na aya ya 54 (a) ya Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa Hesabu kwa Msingi usio Taslim (IPSAS 3).

23. Ubalozi wa Tanzania Khartoum

- Ubalozi ulishindwa kuingiza ardhi na majengo katika taarifa za fedha licha ya kumiliki majengo mawili moja likiwa mtaa wa Khartoum Mashariki, Abu Garja na jingine likiwa mtaa wa Elmak Nimir Street, Khartoum Magharibi hii ni kunyume na aya ya 14 ya Viwango vya Kimataifa za uandaaji wa hesabu Na 17.

- Taarifa ya mtiririko wa fedha (Cash flow Statement) ilijumuisha kimakosa kiasi cha Sh 66,541,659 za madai hivyo kuzidisha bakaa ya fedha kwa Sh 66,541,659.22

- Taarifa ya mtaji wa walipa kodi (Tax payer's fund) iliongezeka kutoka Sh 80,162,759.22 had Sh 160,325,518.98 hata hivyo tofuati hii haikuweza kutolewa maelezo.

Hati zenye Shaka
• Taarifa ya Ufanisi ya Fedha (Financial Performance) ilionesha mapato ya Sh 1,065,214,645. Hata hivyo Taarifa ya mtiririko wa fedha ilionesha Sh 973,329,025 hivyo kupelekea tofuati ya Sh 91,885,619 isiyokuwa na maelezo.
24. Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano (Fungu 68)
• Nilibaini madeni ya Sh. 1,732,501,802 kwenye Taarifa ya mzania ya Fedha haikujumuisha malimbikizo ya mishahara ya wafanyakazi kwa jumla ya Sh. 87,040,750 kutokana na kupandishwa vyeo kwa wafanyakazi. Kwa hivyomadeni yaliripotiwa chini ya kiwango kwa Sh. 87,040,750. • Kiasi cha Sh 960,000,000 ikiwa ni malipo kabla ya huduma (prepayment) kililipwa VETA kwa ajili ya utengeneza na kusimika vibao vya kuonesha namba za nyumba na mitaa katika halmashauri kumi na mbili hata hivyo kiasi hiki hakikuingizwa kwenye taarifa za fedha. Pia kiasi cha Sh 960,000,000 kiliripotiwa kwenye mali za kudumu na kukokotoa uchakavu ilihali mali hizi hazikwepo.

Kiambatisho Na. 2. 3: Taasisi Zilizopata Hati zisizoridhisha na Mapungufu yaliyosababisha hati hizo

Hati Zisizoridhisha

1. Tume ya Taifa ya Mpango wa utumiaji Bora wa Ardhi (Fungu 3)

- Taarifa ya mtiririko wa fedha imeripoti kiasi cha Sh. 2,204,662,874.51 ikiwa na upungufu wa wadaiwa katika mtiririko wa fedha na upungufu wa madeni ya kiasi cha Sh. 165,900,259.54
  suala ambalo siyo sahihi katika kuonesha mtirirko wa fedha, hivyo, mtiririko wa fedha ulionesha ongezeko la kiasi cha Sh. 2,370,563,134.05

- Mtaji umeripotiwa kwenye taarifa ya mizania ukijumuisha salio anzia la Sh. 711,209,456.15 faida ya Sh. 364,691,199.67 na marekebisho ya kiasi cha Sh. 1,422,077,967.53. Hata hivyo, marekebisho yaliyofanyika hayakuthibitishwa na menejimenti na hivyo, kufanya mali kuwa na mapungufu ya kiasi cha Sh. 1,422,077,967.53.

- Taarifa ya mizania ya mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2019 imeripoti kiasi Sh. 2,862,669,823.02 kama mtaji. Kiasi cha Sh. 2,497,978,623.35 na faida ya Sh. 364,691,199.67. Hata hivyo, kiasi cha faida kilikuwa tayari kimerekebishwa na kujumuishwa kwenye taarifa hivyo faida imeripotiwa mara mbili.

- Tume ilikuwa imelipa kiasi cha Sh. 424,967,169.37 kwa Wakala wa Huduma za ununuzi Serikalini kwa ajili ya kununua magari. Hadi tarehe ya ukaguzi Agosti 2019 magari yalikuwa bado hayajaletwa na taarifa ya mizania ya tarehe 30 Juni 2019 haikuonesha malipo kabla ya magari kuletwa.

- Sikuweza kuthibitisha na kuhakiki matumizi ya kiasi cha Sh. 804,324,178.46 sawa na asilimia 18 ya malipo yote kwa sababu hati za malipo hazikuwa na viambatisho toshelezi kinyume na Kanuni 95(4) ya Kanuni za fedha za Umma za mwaka 2001(zilizorekebishwa mwaka 2004)

2. Chama cha National Convention for Construction and Reform (NCCR-MAGEUZI)

- Chama hakitunzi rejista ya mali za kudumu. Aidha, Chama hakikuhakiki mali zake kwa mwaka, kwani taarifa za uhakiki zingekuwa msingi wa kuthibitisha usahihi wa mali za kudumu zilizooneshwa za kiasi cha Sh. 169,474,172 kwenye taarifa za mizania. Na hivyo, sikuhakiki uhalali wa kiasi kilichooneshwa kwenye mizania.

Hati Zisizoridhisha

- Uongozi ulishindwa kutoa kiambatisho cha nyaraka na mchanganuo wa wadaiwa kulingana na umri Sh. 36,659,047 ambacho kimeoneshwa katika nukuu namba 6 ya taarifa ya mizania hivyo, sikuweza kuthibitisha kuwa kiasi hicho kimejumuishwa kwenye akaunti ya wadaiwa.

- Matumizi ya kiasi cha Sh. 1,190,250 yamejumuisha katika malipo ambayo hayakuwa na nyaraka toshelezi kutoka kwa wazabuni. Hapakuwa na namna nyingine ambayo ingeniwezesha kupata ushahidi kuhusu malipo haya na hivyo sikuweza kuthibitisha uhalali wa matumizi hayo.

- Uongozi wa Chama haukutoa ushahidi wa nyaraka kuthibitisha uchakavu kiasi cha Sh. 5,624,569 wa mali za kudumu (mali, mitambo na vifaa) zilizooneshwa kwenye taarifa ya ufanisi wa Fedha.

3. Civic United Front (CUF)

- Nimebaini kuwa, Chama cha CUF hakina Mfumo Sahihi wa Kiuhasibu wa kutunza kumbukumbu za miamala ya shughuli zake na hivyo kusababisha taarifa za kiuhasibu kukosa utoshelezi kwa lengo la kuandaa taarifa za fedha. Kukosekana kwa mfumo wa Kiuhasibu kumenifanya nishindwe kupata uhakika wa usahihi wa taarifa za fedha zilizotolewa katika ukaguzi huu.

- Kutoandaa taarifa za usuluhisho wa Benki ambao ni sehemu ya udhibiti wa ndani dhidi ya fedha taslimu. Tarifa za usuluhisho wa benki zinalenga kutatua tofauti ya salio katika benki na katika kitabu cha fedha taslimu. Udhibiti unaotosheleza unapaswa kuwepo angalau kwa kuandaa taarifa za usuluhisho wa benki kila mwezi ili kufuatilia na kukubaliana kwa hizi pande zote. Kutokuwepo kwa taarifa za usuluhisho wa benki kumenizuia kuthoibitisha kiasi halisi cha fedha taslimu na fedha linganishi cha Sh.255,796,369 kilichoripotiwa kwenye Mizania ya Fedha.

- Nimepitia Taarifa za Ufanisi wa fedha na kuangalia namna ya kutenganisha vifungu vya matumizi na kubaini kuwa hapakuwepo na vifungu vinavyotambulika ili kutenganisha matumizi kuendana na uendeshaji wake na hivyo baadhi ya matumizi ya maendeleo yameripotiwa kama matumizi ya kawaida.

- Uwekezaji wa chama ulioripotiwa chini ya kiwango kwa Sh. 56,133,000. Nimepitia Taarifa ya Mizania ya Fedha ya miaka minne inayoishia 30 Juni,2019 na kubaini kuwa, Chama kimeripoti Uwekezaji wa Sh. 1,148,154,149 kwa mwaka

Hati Zisizoridhisha
2015/2016, Sh. 13,542,000 kwa mwaka 2016/2017, Sh. 42,609,000 kwa mwaka 2017/2018 na Sh. 25,784,576 kwa mwaka 2018/2019. Kwa mwaka unaoishia 30 June, 2017 marekebisho yalifanyika kwa kuondoa Sh. 1,148,154,149. Kwa kutumia kigezo cha kiasi kilicholipwa kila mwaka kwa ajili ya uwekezaji kutoka mwaka 2017 mpaka 2019 kiasi kilichotarajiwa kwenye uwekezaji mwishoni mwa mwaka 2019 kilikuwa Sh.81,917,576. Hata hivyo, Sh. 25,784,576 pekee ndiyo zilizoripotiwa na kupelekea kupunguza thamani ya Uwekezaji kwa Sh. 56,133,000. • **Taarifa zisizo sahihi zilizoingizwa kwenye Taarifa za Fedha** Nimepitia Taarifa ya fedha na kubaini kuwa, kiasi kilichoripotiwa kilikuwa akiendani na maelezo ya taarifa za fedha kama ilivyoelezwa hapo chini: ✓ **Taarifa ya Mzania wa Hesabu; Kiasi cha Sh. 10,007,000 kiliripotiwa kama Washitiri wengine na kulinganishwa na taarifa ya maelezo Na.7. Hata hivyo taarifa hiyo ya maelezo ilikuwa inaendana na Na.6 kwa ajili ya Mikopo ya Wafanyakazi. Tarifa hiyo ya maelezo Na.7 ilionyesha Washitiri wengine wa masurufu yanayofikia Sh. 11,282,000 na kupelekea tofauti isiyo na maelezo ya Sh. 1,275,000** ✓ **Taarifa ya Ufanisi wa Fedha; Kiasi cha Sh. 352,905,370 kiliripotiwa kama gharama za Mikutano ya chama na kulinganishwa na taarifa ya maelezo Na.5, hatahivyo kwenye ukurasa wa 11 wa taarifa za fedha,nimebaini kuwa taarifa ya ulinganisho ilikuwa Na.5 iliyoripoti Sh.328.365,370 na kupelekea kiasi cha Sh. 24,540,000 kutokuwa na maelezo.** ✓ **Kiasi cha Sh. 983,288,997 kiliripotiwa kama gharama za utawala na kulinganishwa na taarifa ya maelezo Na. 8 iliyoripoti Sh.565,186,337 na kupelekea kuwepo kwa Sh.327,102,660 zisizo na maelezo.** ✓ **Kiasi cha Sh.332,560,620 kiliripotiwa kama gharama za Uchaguzi na kulinganishwa na taarifa ya maelezo Na.9 iliyoripoti Sh.96,060,620 na kupelekea kuwepo kwa Sh.236,500,000 zisizo na maelezo.**
4. National League for Democracy (NLD)
• Uwasilishaji usio sahihi wa taarifa ya mwenendo wa mtaji wa taasisi. Taarifa hiyo haionyeshi vizuri mchanganuo wake wa takwimu zinazohusu kila mchanganuo. Kwa kuongezea, Ripoti ya mwenendo wa mtaji katika Taarifa ya mizania ya Fedha inatofautiana na ile iliyoripotiwa katika Taarifa ya mwenendo wa mtaji wa taasisi hii.
5. Ubalozi wa Tanzania Addis Ababa

Hati Zisizoridhisha
• Malipo ambayo hayakuhakikiwa kwenye taarifa ya mtiririko wa fedha: Mapitio ya taarifa ya ufanisi wa fedha pamoja na taarifa ya mtiririko wa fedha umebaini malipo ya Sh.564,931,947.50 kwenye taarifa ya mtiririko wa fedha ambayo hayakuonekana katika mchanganuo wa taarifa zingine ikiwa na mchanganuo wa nukuu za taarifa za fedha . Pia, wakati wa ukaguzi wangu sikupewa ushahidi wa kuthibitisha malipo yaliyofanyika. Hivyo, nilishindwa kuhakiki usahihi na uhalali wa malipo ya Sh.564,931,947.50. • Mapato yenye Masharti (deferred income) hayajaripotiwa kwa usahihi: Kulingana na kipengele Na. 30 cha ufafanuzi wa taarifa za fedha. Kiasi cha mapato kilichotakiwa kutambulika na kuripotiwa kwenye taarifa ya ufanisi wa fedha kilikuwa ni Sh. 1,682,939,348.58. Hata hivyo, menejimenti ilitambua kimakosa kiasi cha Sh. 1,498,196,464.55 ambacho kilikuwa ni mawasilisho ya mapato. Hivyo, mapato yaliyoripotiwa yamepungua kwa Sh.184,742,884.03. • Mapitio ya taarifa ya mizania ya fedha ya tarehe 30 Juni 2019 kipengele Na. 34 cha taarifa za fedha ulibaini kuwa, menejimenti iliripoti fedha za maendeleo zenye masharti za Sh.169,055,970.89 kwa mwaka 2018/19 na Sh. 567,371,697.25 kwa mwaka 2017/2018. Hata hivyo, hapakuwa na fedha za Maendeleo zenye masharti zilizopokelwa na Ubalozi kwa mwaka wa fedha 2017/2018 na 2018/2019 lakini menejimenti iliripoti kupokea fedha za maendeleo zenye masharti za Sh.391,503,707.12 na Sh.21,917,307.25 kwa mwaka wa fedha 2018/19 and 2017/18 mtawalia. Sikupewa maelezo wala ushahidi toshelezi kuhusiana na mapokezi ya fedha hizi. • Nimebaini kuwa ubalozi ulikuwa na bakaa ya mwanzo ya mapato yenye masharti ya Sh. 226,928,739.74 na mwaka huu wa fedha kiasi cha Sh.1,498,196,464.55 kilipokelewa na hivyo kufanya mapato yenye masharti kuwa Sh. 1,725,125,204. Kimsingi menejimenti ilipaswa kutambua kiasi chote cha Sh. 1,725,125,204 kama mapato. Hata hivyo, menejimenti imetambua kiasi cha Sh. 1,498,196,464.55 na kuacha kiasi cha Sh. 226,928,739.74 ambacho hakikutambulika kwa mwaka huu wa fedha 2018/19. • Makosa yaliyogundulika kwenye taarifa za fedha za mwaka uliopita hayakurekebishwa kwa usahihi: Bakaa ya mwanzo ya mapato mengineyo na fedha taslimu na taslimu linganishi zilizoripotiwa kwa mwaka fedha uliopita (2017/2018) hazifanani na zile zilizokaguliwa kwa mwaka wa fedha uliopita (2017/2018). Pia, nilipitia taarifa ya mabadiliko ya mtaji na kubaini hapakuwa na marekebisho yaliyofanyika. Kadhalika, hakuna maelezo yaliyotolewa na menejimenti juu ya masahihisho yaliyofanyika kwenye taarifa za fedha za mwaka uliopita.

Hati Zisizoridhisha

- Mapato ya visa yaliyokusanywa ya Sh. 485,653,337.54 hayajaripotiwa: Mapato yaliyokusanywa ya visa yalikuwa ni Sh.560,545,435. Jumla ya Sh. 68,636,838.01 ilitumwa kwenye mfuko mkuu wa Serikali na Sh. 491,908,596.99 haikutumwa. Hata hivyo, taarifa ya fedha imeripoti bakaa ya 6,255,259.45 na jumla ya Sh. 485,653,337.54 haikuripotiwa kwenye taarifa za fedha za ubalozi. Kiasi hiki pia hakikuwasilishwa benki wala fedha haikuwapo Ofisini wakati wa kipindi cha Ukaguzi mwezi Januari 2020. Aidha, hakuna ushahidi uliowasilishwa unaonesha jinsi fedha zilivyotumika. Hivyo, nilishindwa kuthibitisha uhalali wake.

- Nimepitia taarifa ya mtiririko wa fedha ilioishia tarehe 30 Juni 2019 pamoja na vitabu vya mapato na kubaini mapato ya visa ya Sh.205,456,715 yalikusanywa. Hata hivyo, taarifa ya mtiririko wa fedha iliripoti mapato ya Sh. 194,387,012 ambayo ni chini ya mapato ya Sh. 11,069,703 yaliyokusanywa.

- Vitabu vitano vya makusanyo ya mapato havikuonekana wakati wa ukaguzi wangu: Nimepitia rejista ya risiti na kubaini vitabu vitano (5) vya risiti ambavyo vilikuwa chini ya uangalizi wa Mhambata fedha. Hata hivyo, vitabu husika havikuonekana na havikuwasilishwa kwa ajili ya Ukaguzi.

- Katika kipindi cha miaka mitatu ubalozi umeripoti kuhamisha jumla ya Sh.116,639,342.63 kwenye akaunti ya nje ya Benki Kuu Na. 9921143401. Hata hivyo, nimepitia taarifa ya benki kwa kipindi tajwa na kubaini jumla ya mapato yaliyowekwa na ubalozi wa Addis Ababa kwenye akaunti tajwa yalikuwa ni Sh. 68,636,838.01. Hivyo, nimebaini kiasi cha Sh. 48,002,504.62 kimeripotiwa zaidi kwenye taarifa za Fedha za ubalozi.

Kiambatisho Na. 2. 4: Vyama vya Siasa vilizoopata hati mbaya na mapungufu yaliyosababisha hati hizo

Hati Mbaya
1. Alliance for Africa Farmers Party
• Taarifa za fedha za chama hazikuandaliwa kwa kuzingatia matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma ambao ungetumika kama msingi wa kufanya tathmini
2. African Democratic Alliance (ADA TADEA)
• Taarifa za fedha za chama hazikuandaliwa kwa kuzingatia matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma ambao ungetumika kama msingi wa kufanya tathmini
3. Chama Cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)
• Uongozi wa Chama Cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA) hakina vitabu vya taarifa za fedha na kumbukumbu muhimu za mapato na matumizi hivyo, mawanda ya ukaguzi yalikwazwa kwani sikuweza kupata taarifa kamili. Kwa hiyo, sikuweza kuhakiki usahihi na ukweli wa taarifa za fedha.
4. Demokrasia Makini
• Taarifa za fedha za chama hazikuandaliwa kwa kuzingatia matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma ambao ungetumika kama msingi wa kufanya tathmini
5. Democratic Party
• **Nilishindwa kukagua taarifa za fedha za Chama cha Democratic kwa sababu ziliandaliwa bila kuzingatia Mwongozo wa Kimataifa wa Kihasibu wa Uandaaji wa taarifa za Fedha katika Sekta ya Umma.**
6. National Reconstruction Alliance
• Nilibaini kuwa uongozi wa Chama uliandaa taarifa ya mapato na malipo tu bila kuonesha mwongozo uliotumika kuandaa taarifa za fedha, hivyo sikuweza kupata msingi wa kutoa maoni yangu.

Hati Mbaya

- Nilibaini kuwa katika taarifa ya mapato na matumizi; mapato yalikuwa Sh. 9,500,000 ambapo kiasi cha Sh. 5,000,000 kilikuwa na nyaraka sahihi lakini kiasi cha Sh. 4,500,000 hakikuwa na nyaraka na chanzo chake hakikuoneshwa kwenye taarifa ya fedha kuthibitisha usahihi na ukamilifu wake.Hivyo, sikuwa na namna nyingine ya kufanya ya kujiridhisha ili kupata uhakika wa mapato haya.

7. Alliance for Democratic Change

- Uongozi wa Chama cha ADC hakina vitabu vya taarifa za fedha hivyo, mawanda ya ukaguzi yalikwazwa kwani sikuweza kupata taarifa kamili. Kwa hiyo, sikuweza kutathmini uhakika wa taarifa zilizooneshwa katika taarifa za fedha na sikuwa na namna nyingine ya kufanya ya kujiridhisha usahihi wa taarifa za fedha za chama cha Alliance for Democratic Change (ADC).

8. Chama cha Sauti ya Umma (SAU)

- Msingi uliotumika kuandaa taarifa za fedha za chama ulikuwa haueleweki hii ni kinyume na mwongozo Na. 3 wa mwaka uliotolewa na Bodi ya Wahasibu na Wakaguzi wanaotamuka kuwa Tanzania imekubali kuandaa taarifa za fedha kwa kuzingatia IFRS, IPSAS kuanzia Julai 1 2014

- Chama hakikuwa wazi kwa kuwa taarifa hizo zilionesha kuwa zimeandaliwa kuendana na matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu pasipo kutaja kinagaubaga kuwa ni viwango gani hasa vilitumika.

- Chama kilishindwa kuwasilisha hati za malipo na nyaraka zake kiasi cha Sh. 6,539,789. Hivyo, sikuweza kuhakiki usahihi wa malipo hayo.

- Madeni ya kiasi cha Sh. 5,679,900 hayakuwa na viambatisho hivyo sikuweza kuyahakiki madeni hayo ili kubaini kuwa ni sahihi, yalitokea, kamilifu na yanahusu shughuli za Chama. were not supported with any supporting documents as such I was

9. United Democratic Party (UDP)

- Uongozi wa Chama cha UDP hakina taarifa za fedha za mapato na matumizi hivyo, mawanda ya ukaguzi yalikwazwa kwani sikuweza kupata taarifa kamili. Kwa hiyo, sikuweza kutathmini uhakika wa taarifa zilizooneshwa katika taarifa za fedha

Hati Mbaya
10. United Peoples' Democratic Party
• **Taarifa za fedha za chama hazikuandaliwa kwa kuzingatia matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma ambao ungetumika kama msingi wa kufanya tathmini**
11. Tanzania Labour Party(TLP)
• **Nilishindwa kukagua taarifa za fedha za Chama cha Tanzania Labour Party kwa sababu ziliandaliwa bila kuzingatia Mwongozo wa Kimataifa wa Kihasibu wa Uandaaji wa taarifa za Fedha katika Sekta ya Umma.**
12. Union for Multiparty Democracy (UMD)
• Sikuweza kudhibitisha Mapato ya Sh.4,002,000 na matumizi yake yaliripotiwa katika taarifa ya utendaji wa fedha, kwani sikupewa risiti za kukiri kupokea mapato hayo na baadhi ya hati za malipo za jumla ya Sh. 1,035,000. Hatahivyo hakukuwa na viambatanisho vya matumizi. • Taarifa za Fedha hazikueleza Mfumo wa taarifa za Fedha unaofaa, pamoja na sera muhimu za uhasibu kama msingi wa maandalizi, inavyotakiwa na matakwa ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma

Kiambatisho Na. 3. 1: Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi wa miaka uliyopita

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
1.	2006/2007	**Mapungufu katika usimamizi wa dhamana za Serikali** Wizara inashauriwa kupitia Sheria na Kanuni kwa kufanya marekebisho kwenye sheria ya dhamana na Kanuni zake ili kuendana na hali ya sasa	Marekebisho yamefanyika kwenye Sera ya madeni na Mikopo ya Serikali na Sheria ya dhamana na mikopo Na. 30 ya 1974. Marekebisho hayo yatapelekwa bungeni kwa uidhinishaji hivi karibuni. Mkakati wa madai umerekebishwa	Marekebisho ya sheria ya mikopo ya Serikali, dhamana na ruzuku Na.3 ya mwaka 1974 (iliyorekebishwa mwaka 2004) na mapitio ya Mkakati wa Deni la Taifa (NDS) yanasubiriwa	Utekelezaji unaendelea
2.	**2013/2014**	**Usimamizi Usiotosheleza kwenye Uwekezaji wa Serikali na Vipaumbele Vyake** Naishauri Serikali kuandaa Mfuko wa Uwekezaji utakaowezeshwa kutoka katika makampuni ambayo inamiliki hisa chache kwenye gawio na mapato mbalimbali ili kunusuru hisa za Serikali. Pia	Utungaji wa sheria mpya ya Msajili wa Hazina uko katika hatua za mwisho. Kwa sasa, andiko la Baraza la Mawaziri linapendekeza kutunga sheria ya Msajili wa Hazina; linasubiri kujadiliwa na Mkutano wa Baraza la Mawaziri. Andiko limejumuisha mapendekezo yote ya IMTC	Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi utatolewa kwenye Ukaguzi ujao	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kuiwezesha Serikali kuwekeza katika sekta zingine ambazo itaona zinahitaji ushiriki wake. Mwisho, naishauri Serikali kupitia mara kwa mara ufanisi wa uwekezaji wake na malengo.			
3.	2014/15	**Kutotumika kwa Mfumo wa kielektroniki kwenye Mchakato wa Uandaaji wa Hesabu Jumuishi za Serikali Kuu** Serikali inapaswa; Kuboresha mfumo wa *Epicor* unaojiendesha kujumuisha Wizara, Idara, Wakala wa Serikali, Serikali za Mitaa na Taasisi zinazojiendesha kibiashara Kuongeza jitihada za kujumuisha Balozi za Tanzania katika mfumo wa ili kuongeza udhibiti wa	Serikali inatambua ukweli kwamba maandalizi ya taarifa za fedha hayatokani na mfumo unaojiendesha. Taarifa jumuifu za fedha za Serikali zimeandaliwa kwa kutumia TEHAMA kwa njia ya *excel* na si kwa mfumo wa *EPICOR* ambao ulijumuisha taasisi 553. Hata hivyo, uongozi unafanya mipango yote ili kuhakikisha kwamba kuoanisha/kushirikiana kwa programu mbalimbali ya kutumiwa na taasisi hizi baada ya utafiti wa kina juu ya jinsi muungano unaweza kufikiwa kwa kujiendesha wenyewe. Hivi sasa, uongozi unendelea na mchakato wa	Tunatambua jitihada zilizofanywa na Serikali. Hata hivyo, mfumo unaoandaliwa unasubiliwa. Vilevile, tunaishauri Serikali kuweka ukomo wa mfumo unaosubiriwa	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		bajeti na kuaminiwa kwa taarifa za fedha Kuoanisha mfumo wa kutunza taarifa (*Database*) wa Wizara, Idara, Wakala wa Serikali na Serikali za Mitaa ili kuweza kujiendesha kutoa taarifa za fedha kutoka kwenye mfumo wa *Epicor*, na hatimaye, kuendeleza mfumo bora wa kujumuisha taarifa za fedha za Serikali kwa kutumia Epicor lakini mazingira ya utendaji yanasababisha utenganisho wa mifumo ya kuhifadhi taarifa.	kuunganisha balozi katika *EPICOR* kwa majaribio ya Balozi saba. Wakati huo huo, utafiti wa jinsi programu mbalimbali ya kutumiwa na Taasisi za Serikali unavyoweza kuunganishwa.		
4.	2014/15	**Kukosekana kwa vigezo vya uthaminishaji kwa ajili ya utoaji wa Pensheni za Serikali, shilingi bilioni 597.4** Serikali kuzingatia IPSAS 25 juu ya uhasibu wa maslahi ya wafanyakazi kwa kufanya	Serikali inaendelea na jitihada za kuhakikisha kazi ya kutathmini Pesheni inafanyika. Kwa kufanya hivyo bajeti imetengwa katika mwaka wa fedha 2017/18	Tutafanya tathmini ya utekelezaji wa wa pendekezo letu kwenye ukaguzi unaofuata	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		tathmini ili kujua kiasi cha madeni ya wastaafu na watumishi wa kudumu wanaoidai Serikali.			
5.	2014/15	**Sheria ya Deni na Mpango Mkakati wa Deni la Taifa iliyopitwa na wakati** Serikali ipitie Mkakati wa Deni la Taifa na kuhakikisha Sera ya Usimamizi wa Deni la Taifa inafanya kazi. Pia, Serikali Iharakishe marekebisho ya Sheria ya Dhamana za Serikali, Mikopo na Misaada ya 1974 (Iliyorekebishwa 2004) ili kukabiliana na changamoto za Deni la Taifa na Usimamizi wake	Serikali iko kwanye mchakato wa kupitia kuhakikisha Sera ya Usimamizi wa Deni la Taifa na kuhakikisha sera hiyo inatumika na kurekebisha Sheria ya Dhamana za Serikali, Mikopo na Misaada ya 1974(Iliyorekebishwa 2004) ili kukabiliana na changamoto za Deni la Taifa na Usimamizi wake	Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi kutolewa kwenye taarifa ya Ukaguzi ujao	Utekelezaji unaendelea
6.	2014/15	**Madeni yasiyolipwa kwa muda mrefu Bilioni 2,090** Serikali Iharakishe mazungumzo na nchi husika kwa lengo la kutoa msimamo	Mazungumzo na Klabu ya Ufaransa (Parish Club-PC VII) ya mpango wa unafuu wa deni kwa pande zote mbili kwa Wadai wa Klabu ya Ufaransa na wale wasio wa Klabu ya Ufaransa yanaendelea: pale	Serikali haijaleta jibu la hali halisi ya utekelezaji wa sasa	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		wa madeni husika na kuanza kuhudumia madeni hayo.	makubaliano yatakapohitimishwa, akaunti ya deni mfu itakuwa imetatuliwa		
7.	**2014/15**	**Ukaguzi Maalum wa Hesabu za Mpango wa pili wa Maboresho ya Serikali za Mitaa (LGRP II D by D) kwa mwaka wa fedha ulioishia tarehe 30/6/2013** Watekelezaji wenza kwa kushirikiana na Wenza wa Maendeleo kufanya uchunguzi wa kina juu ya mapungufu yaliyoonekana	Kwa kutumia hesabu mpya za shilingi 5,296,804,582 Serikali imeanza kurejesha fedha LGRP baada ya Wadau wa maendeleo kuwasilisha maombi yao. Mpaka sasa shilingi 2,967,000,003.71 zimelipwa Sweden (Sh. 1,266,110,550), Ujerumani (Sh. 805,533,493.71), Ireland (Sh. 508,278,590), Uholanzi (Sh. 387,077,370). Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa inasubilia Nchi mbili za Finland na Japan ili marejeshesho yaweze kufanyika	Serikali haijaleta jibu la hali halisi ya utekelezaji wa sasa	Utekelezaji unaendelea
8.	**2015/16**	**Ukaguzi Maalumu kwenye Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)** Mamlaka za uchunguzi zifanye uchunguzi wa kina juu ya viashiria vilivyobainika juu ya	Uchunguzi ulifanyika na matokeo yalitolewa. Serikali inatekeleza mapendekezo ya Mamlaka ya Upelelezi.	Ripoti ya uchunguzi na ushahidi wa utekelezaji wake unasubiriwa kwa uhakiki	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		adanganyifu kama ilivyo bainishwa kwenye Ukaguzi na hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya wahusika			
9.	2015/16	**Ukaguzi maalum wa fedha za msaada wa GAVI ALLIANCE wa chanjo ya Rubella kwa mwaka wa fedha 2014** Licha ya kuboresha udhibiti wa ndani kama hatua za kuondoa mapungufu yaliyobainika katika ukaguzi maalum, hatua za kisheria na kinidhamu zichukuliwe dhidi ya Maafisa waliohusika na kutumia vibaya fedha za Serikali. Hatua zichukuliwe na vyombo vya kiuchunguzi kama vile Kurugenzi ya Mashtaka ya Umma, Kurugenzi ya Makosa ya Jinai na TAKUKURU kama vyombo vya kutekeleza sheria.	Serikali kupitia Wizara ya Afya imewachukulia hatua maafisa wote waliotajwa katika ripoti ya CAG. Hatua zilizochukuliwa ni pamoja na kuwashusha vyeo, na kurejesha fedha. TAKUKURU bado inachunguza mashaka yote kuhusiana na kampeni ya Rubella, 2014.	Jibu limezingatiwa. Uhakiki kufanywa pindi ushahidi utakapowasilishwa	Ushauri Haujatekelezwa

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
10.	**2015/16**	**Kuimarisha makusanyo ya mapato katika Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi (Fungu 93)** Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi iimarishe mifumo ya udhibiti wa ndani kwenye ukusanyaji wa mapato, Ili kuongeza udhibiti kwenye mapato yanayokuswanywa, Wizara licha ya Kutumia Mfumo wa Usimamizi wa Kodi za Ardhi ianzishe pia kutumia mashine za kielektroniki (EFD) katika Ukusanyaji wa mapato ya Serikali Mfumo wa Usimamizi wa Kodi ya Ardhi uunganishwe na Namba ya Utambuzi ya mlipa kodi ili kutambua idadi halisi ya walipa kodi kwa	i) Serikali imefungua kesi ya Jinai Na. 319 ya 2017 katika Mahakama ya Mahakama ya Mkazi wa Arusha ya wizi wa Fedha za Umma. ii) Serikali kupitia Idara ya Uhamiaji imemkumbusha Musa Ndembo, Lukas Mniko na Anne J. Uhuru kupitia barua yenye Kumb. Na. CPF 1767/30 ya tarehe 27/04/2018, CPF 1498/54 ya tarehe 27/04/2018 na CPF 3482/18 ya tarehe 27/04/2018 mtawalia ili kurejesha fedha iii) Aidha, Serikali kupitia Idara ya Uhamiaji kwa kushirikiana na Wakala wa Serikali Mtandao (eGA), BOT na Wizara ya Fedha na Mipango imeanzisha Mifumo Jumuishi ya Kielektroniki ya Uhamiaji kupitia Mradi wa Uhamiaji kwa Njia ya Kielektroniki kwa lengo la kupunguza hasara ya upotevu wa mapato	Jibu limezingatiwa. Uhakiki kufanywa pindi ushahidi utakapowasilishwa	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		leno la kupunguza migogoro ya sasa ya ardhi. Wizara itafute njia maalumu ya kuhakikisha kodi ambazo hazijalipwa kwenye vitalu inakusanywa haraka iwezekanavyo.			
11.	2017/18	**Ukaguzi wa Maalum wa Umoja wa Walimu wa Tanzania (TTU)** i) Menejimenti inashauriwa kuimarisha **mifumo** ya Udhibiti wa Ndani, kwani sehemu kubwa ya mapungufu niliyoyabaini yanatokana na kuwepo kwa Udhibiti wa Ndani usioridhisha. ii) Mbali na kuimarisha udhibiti wa ndani kama hatua ya kukabiliana na mapungufu yaliyotajwa katika ukaguzi maalum, hatua za kisheria na kinidhamu zinapaswa	*Hakuna majibu*	Hakuna majibu	Ushauri haujatekelezwa

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kuchukuliwa kwa maafisa ambao hawakitimiza majukumu yao kwa ufanisi na hivyo kusababisha hasara ya upotevu wa fedha za wanachama. iii) Kamati ya Ukaguzi inapaswa kuanzishwa kwa kusudi la msingi la kutoa uangalizi wa mchakato wa taarifa za kifedha, mchakato wa ukaguzi, mfumo wa udhibiti wa ndani na kufuata sheria na kanuni. iv) Menejimenti ya TTU inapaswa kuhakikisha kuwa uwekezaji ulioanzishwa wa MCBL na Mwalimu House unaendeshwa vizuri kwa mujibu wa sera ya uwekezaji waliyoianzisha ambayo inaanisha malengo na njia za kufikia malengo iliyopangwa.			

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
12.	**2015/16**	**Ukaguzi maalum katika Idara ya Huduma ya Uhamiaji** Menejimenti inapaswa ihakikishe kwamba ubadhirifu wa fedha wa kiasi cha dola za kimarekani 127,184 sawa na Sh. 205 milioni zinarejeshwa na kuwekwa kwenye akaunti husika ya Serikali. Pia, hatua zinazofaa za kisheria na za kinidhamu zinapaswa kuchukuliwa kwa wale ambao walihusika kufanya miamala kuanzia waandaaji wake hadi waidhinishaji.	*Hakuna majibu*	Hakuna majibu	Ushauri haujatekelezwa
13.	**2015/16**	**Ukaguzi maalum katika Mamlaka ya Taifa ya Utambulisho (NIDA)** i) Kurejesha Sh. 402,210,885.02 kutoka kwa BMTL (inayojulikana pia kama Copy Cat Tanzania Ltd) kwa	iv) Serikali imesimamisha mkataba wa jengo; Wakati huo huo, Usimamizi wa agizo wa mkataba huo amesimamishwa pia. Pia kuna uchunguzi ulioendelea unaofanywa na taasisi mbalimbali za uchunguzi.	Jibu la usimamizi limezingatiwa, aidha ushahidi wa nyaraka kuthibitisha utekelezaji zitahakikiwa kwenye kaguzi zijayo	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kutoza kodi zaidi ya kiwango stahiki ii) Kurejesha Sh. 167,445,671.91 kutoka kwa GIL kwa fedha za ziada zinazotolewa kwa kutumia kiwango cha ubadilishaji wa Benki za Biashara badala ya kiwango cha ubadilishaji wa BOT kama mahitaji ya mkataba. iii) Kurejesha Dola za Kimarekani 551,500 kutoka Gotham International Limited (GIL) kiasi ambacho kililipwa kwa shughuli za Huduma za Ushauri wa Kisheria ambazo GIL hazifanya ingawa ilikuwa sehemu ya mkataba lakini badala ya shughuli hiyo ilifanyika kwa M / S Shule ya Sheria kwa	v) Serikali pia imechukua hatua za kuandika barua kwa mmiliki wa jengo, akimwomba kurudi kiasi kisichofaa kilicholipwa, kama ilivyoagizwa na CAG katika ripoti yake ya ukaguzi maalum. Zifuatazo ni kumbukumbu na tarehe za barua (CA 2/182/04/84 ya 30 Septemba, 2016 na CA 2/182/04/90 ya Oktoba 27, 2016)		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kushirikiana na Washiriki wa Sheria ya M / S kwa kiasi hicho cha Dola za Kimarekani ambacho kililipwa tena na NIDA.			
14.	**2015/16**	**Ukaguzi maalum wa Mfuko wa ALAT** i) Menejimenti ya ALAT kuimarisha mifumo ya Udhibiti wa ndani, kama udhaifu mkubwa uliotambuliwa ulitokea kutokana na kushindwa kwa Udhibiti wa ndani na udhibiti unaozidi udhibiti. ii) Uchunguzi wa kina na hatua za kisheria zinapaswa kuchukuliwa kwa maafisa hao kwa kutotimiza majukumu yao kwa ufanisi na hivyo kusababisha hasara kwa fedha za ALAT. Kiasi cha fedha cha Sh.14,330,000 ambacho kilikusanywa	vi) Hatua za kuimarisha Udhibiti wa ndani zimeanza kwa kuomba Mkaguzi Mkuu wa Ndani wa OR-TAMISEMI kuingiza ALAT katika ratiba ya ukaguzi wa ndani ya kila mwezi. Utekelezaji wa kipimo hiki ulianza Machi, 2018 ambapo timu ya Wakaguzi wa Ndani kutoka kwa OR-TAMISEMI ilifanya ukaguzi wa madeni na ukaguzi wa shughuli katika ofisi za ALAT vii) Hatua za kinidhamu na kisheria tayari zimechukuliwa kwa maafisa waliosababisha hasara na upotevu wa fedha za ALAT. ALAT kupitia Mkutano wa Kamati ya Utendaji uliofanyika tarehe 31 Januari 2018 hadi 2 Februari 2018	Jibu la usimamizi limezingatiwa, aidha ushahidi wa nyaraka kuthibitisha utekelezaji utahakikiwa kwenye kaguzi ijayo	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kipelekwe benki katika akaunti husika. iii) Mkataba ulioingizwa kati ya Menejimenti ya ALAT na Uwekezaji wa M/S Vision Investment haupaswi kuingiwa upya baada ya kukamilika kwa kuwa uhalali wake unatia shaka, zaidi ya hayo, Menejimenti ya ihakikishe kuwa makusanyo yaliyokusanywa ya Sh. 90,000,000 na kutowasilishwa M/S Vision Investment yanarejeshwa. iv) Vilevile, Menejimenti ihakikishe kuwa makusanyo yote yaliyokusanywa na M/S Vision Investment yanatambuliwa na matumizi yake yawasilishwe kwa ukaguzi yahakikiwe	ilipendekeza / kupitishwa hatua za kisheria na za kisheria kuchukuliwa. Hali ya sasa ni kama ifuatavyo: a. Mhasibu alishtakiwa na kusimamishwa kutoka kufanya kazi (Hatua ya adhabu inaendelea); b. Kukomesha mikataba ya maafisa watatu (Mtaalam, Utafiti na Meneja wa Fedha); na c. Kufukuzwa kwa maofisa wawili (Katibu Mkuu wa X na Afisa Habari na Mawasiliano). Zaidi ya hapo, hatua za kisheria kwa waliohusika kupitia TAKUKURU		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
15.	**2015/16**	**Ukaguzi maalum wa Mradi wa Ujenzi wa miundombinu ya usambazaji wa Nishati ya Umeme (MEP)** v) Jumla ya gharama ya usimamizi za dola 2,696,848 za Marekani hazipaswi kulipwa na MEM kwa Wentworth Gas Ltd kama zilivyodaiwa vi) Wizara ya Nishati na Usimamizi wa Madini inapaswa kupunguza thamani ya mali zake za kudumu kwa dola 1,768,631 za Marekani kwa kuwa haiwezi kurejeshwa na MEP na MICRA kama ilivyodaiwa na kampuni ya Wentworth Gas Ltd. vii) Wizara ya Nishati na Madini inapaswa kupunguza kiasi cha madai	Serikali kupitia Wizara ya Nishati na Madini imeandikia kampuni ya Wentworth Gas Ltd (M/S Umoja Light Company Ltd) yenye kumub. Na. CBD.180/229/01 ya tarehe 8th February 2018 kudai kiasi cha Dola za KImarekani cha 8,426,819.33. Wizara ya Nishati na Madini inafanya ufuatiliaji wa kurejesha kiasi tajwa kutoka makampuni yanayodaiwa kwa haraka kadiri iwezekanavyo.	Jibu la usimamizi limezingatiwa, aidha ushahidi wa nyaraka kuthibitisha utekelezaji utahakikiwa kwenye kaguzi ijayo	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		yanayodaiwa na kampuni ya Wentworth Gas Limited wa dola za kimarekani 85,318.86 ii) Wizara ya Nishati na Madini inapaswa kupunguza kiasi kilichozidishwa kwenye ununuzi wa Mtambo wa wa Gesi cha kiasi cha Dola za Kimarekani cha 4,847,542 kwenye madai yaliyoletwa na kampuni ya Wentworth Gas Limited.			
16.	**2017/18**	Changamoto katika ukusanyaji wa mapato na mapendekezo Katika kipindi cha miaka mitano iliyopita Mamlaka ya Mapato Tanzania haikuweza kufikia malengo ya ukusanyaji wa kodi, isipokuwa kwa mwaka wa fedha 2015/16 na mwelekeo wa ukusanyaji wa mapato umekuwa chini ya makadirio	(i) Bodi ya Rufaa ya Mapato ya Kodi na Korti ya Rufaa ya Mapato ya Kodi imeongeza idadi ya vikao vya kusikiza rufaa jijini Dar es salaam ambapo rufaa nyingi zinatokana na Mikoa kama Arusha. Hatua hiyo itapunguza kwa kiasi kikubwa mrundikano kesi za rufaa zinazosubiri na hii itasaidia kuongeza kasi ya ukusanyaji wa ushuru	Jibu la Serikali limepokelewa, uthibitisho unapaswa kufanywa baada ya uwasilishwaji wa ushahidi.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		yaliyoidhinishwa kwa wastani wa asilimia 7.3 katika kipindi cha miaka mitano iliyopita. Kuna changamoto ambazo zinatakiwa kufanyiwa kazi na Serikali ili kuongeza ukusanyaji wa mapato ambazo ni pamoja hizi zifuatazo; (i) Kuwapo kwa kesi za kodi za muda mrefu *Naishauri Serikali iziboreshe na kuziongezea uwezo Bodi ya Rufaa za Kodi na Baraza la Rufaa za Kodi kwa kuteua wenyeviti, makamu wenyeviti na wajumbe wa kutosha ili kuziwezesha Taasisi hizi kufanya vikao vya kusikiliza na kuhitimisha kesi za kodi zaidi ya kimoja kwa wakati mmoja. Kadhalika, naishauri Serikali iongeze bajeti na kutoa pesa*	unaodaiwa. Mahakama ya Rufaa pia imeipa kipaumbele rufaa za ushuru kwa hivyo kuwajumuisha katika kila kikao cha usikilizaji. (ii) Vitengo vya Usimamizi wa madeni vilivyopo TRA vimekuwa vikiweka mkakati na kufanyia kazi mikakati ya kufanya ufuatiliaji wa ukusanyaji uharakishaji wa kodi za nyuma na za sasa. Mikakati hiyo ni inahusiana wa kanzidata ya walipa kodi iliyoboreshwa. (iii) Mkakati uliowekwa sasa ni kuwaweka Maafisa Wakazi wa TRA katika Viwanja vyote vikubwa vya ndege na bandari kubwa nchini (tumeanza na Uwanja wa ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere - JNIA); ambao ujukumu la kusimamia ukusanyaji wa kila siku wa malipo ya huduma ya		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		za kutosha kwa ajili ya kuziwezesha Taasisi hizi kufanya shughuli zao kwa wakati na kwa ufanisi. Hatua hizi zitasaidia kupunguza mlundikano wa kesi za kodi zilizokaa muda mrefu bila kuhitimishwa. *(ii) Mapungufu katika ufuatiliaji wa madeni ya kodi na makadirio ya kodi yaliyotolewa kwa walipa kodi.* *Naishauri Serikali iongeze jitihada katika ukusanyaji wa kodi ambazo hazijalipwa na walipa kodi. Jambo hili linaweza kufanikiwa kwa kuboresha na kukiongezea uwezo kitengo cha ukusanyaji wa madeni na mikakati ya kuhakikisha kuwa kodi zote zinakusanywa kwa wakati baada ya kufanyiwa*	kuondoka na kufanya usuluhishi wa mapato ya kila wiki / kila mwezi wa malipo yaliyotolewa.		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		makadirio au uthamini hivyo kuzuia ulimbikizaji wa kodi. (iii) Mapungufu katika ukaguzi wa kodi na ukadiriaji kodi. *Naishauri Serikali iwaongezee uwezo na ujuzi wafanyakazi wote wanaohusika na ukaguzi wa kodi na ukadiriaji wa kodi kupitia mafunzo mbalimbali yatakayowawezesha kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi na hivyo kuongeza mapato ya Serikali.*			
17.	2017/18	**Ushuru wa kodi uliofungwa katika mamlaka za kusikiliza rufaa za kodi kusubiri maamuzi.** Serikali inatakiwa kuboresha shughuli na utendaji wa vyombo	Bodi ya Rufaa ya Mapato ya Kodi na Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya Kodi imeongeza idadi ya vikao vya kusikiliza rufaa jijini Dar es salaam ambapo rufaa nyingi zinatokana na Mikoa kama Arusha. Hatua hiyo itapunguza kwa kiasi kikubwa	Majibu ye Serkali yamepokelewa, Hata hivyo nitaendelea kufany ufuatiliaji kuhusu uboreshaji wa kesi zilizolimbikizwa za mahakama za rufaa	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		vinavyoshughulikia za Rufaa za Kodi kwa kutenga na kutoa fedha za kutosha kwenye vyombo vinavyoshughulikia hughuli kesi za rufaa za kodi, na kutenga rasilimali watu za kutosha kuwezesha kusikiliza na kumalizia kesi za ushuru kwa wakati.	mrundikano kesi za rufaa zinazosubiri na hii itasaidia kuongeza kasi ya ukusanyaji wa ushuru unaodaiwa. Mahakama ya Rufaa pia imeipa kipaumbele rufaa za ushuru kwa hivyo kuwajumuisha katika kila vikao cha usikilizaji hukumu na kutoa uamuzi kwa haraka na ufanisi.	katika kaguzi zijazo.	
18.		**Utatuzi hafifu katika kushughulikia pingamizi za Kodi** Serikali inapaswa kuharakisha ushughulikiaji wa maombi ya pingamizi za kodi ili kutatua pingamizi la ushuru lililopitiliza. Hii inaweza kufanyika kwa kuongeza idadi ya wafanyakazi wenye uwezo na uzoefu katika Kitengo cha ukaguzi wa Kodi na Kitengo cha Huduma za Ufundi;	Serikali kupitia Mamlaka ya Mapato imeunda timu maalum kusaidia utatuzi wa mapingamizi ya kodi yanayoendelea. Zoezi hili limeanzia katika jiji la Dar es Salaam (Ilala, Temeke na Kinondoni) ambapo mapingamizi 54 katika Mkoa wa Kinondoni zimefanyiwa kazi kati ya hayo mapingamizi 32 yamepatiwa ufumbuzi wakati mapingamizi yaliyobaki yapo katika hatua za mwisho za	Nitaendelea kufanya ufuatiliaji kuhakikisha pingamizi za kodi zilizobaki zinapatiwa ufumbuzi.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		pamoja na kuimarisha mchakato wake wa tathmini ya ushuru.	kumalizika. Pia katika mapingamizi yenye thamani ya Sh. 34,485,974,108.75. Mapingamizi 22 yenye thamani ya fedha kiasi cha Sh. 29,496,581,046.85 yamepatiwa ufumbuzi na juhudi Zaidi zimewekwa kuhakikisha mapingamizi 32 yaliyobaki yenye thamani ya Sh 4,989,393,061.90 yanapatiwa ufumbuzi.		
19.	2017/18	**Kodi ya Ongezeko la thamani (VAT) ambayo haijalipwa Kiasi cha Sh. 4,417,426,199.94 na madeni ya nyuma ya Kodi ya Sh. 114,463,396,095.22 na tozo za nyuma zinazotokana na makosa kiasi cha Sh. 723,311340** Serikali inatakiwa kuweka juhudi Zaidi	Mapendekezo ya Mkaguzi yamepokelewa. Jitihada zimefanyika kupitia mamlaka ya mapato kuhakikisha ulipaji wa kodi ya ongezeko la thamani (VAT) ambapo kiasi cha Sh. 162,411,685.96 kimeshalipwa kati ya Sh. 4,417,426,199.94. kiasi kilichobaki kipo katika mchakato wa kulipwa na wakati kitakapolipwa,	Ninakubalina na juhudi zilizofanywa na Mamlaka ya Mapato katika kuhakikisha kiasi cha Ongezeka la thamani kilichobaki. Nazidi kushauri Mamlaka kuhakikisha kiasi chote kilichobaki kinakusanywa.	Utekelezaji unaendela

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		katika kukusanya kodi zote za nyuma. Hii inaweza kufanyika kwa kuweka mipango na walipa kodi kuhakikisha madeni yao ya kodi yanalipwa kwa kurejesha kwa mafungu na kuhakikisha kuwa misamaha ya kodi katika riba na adhabu kuhakikisha kwamba kodi za nyuma zinalipwa bila kucheleweshwa	uthibitisho utaletwa kwa uhakiki.		
20.	2017/18	**Udhaifu katika ukaguzi wa kodi na tathmini ya ushuru** Serikali inapaswa kufanya uhakiki kamili wa taarifa za kifedha za walipa kodi, uchanganuzi wa taarifa za Ongezeko la thamani (VAT), taarifa za mapato pamoja na zingine	Serikali imepokea mapendekezo ya ukaguzi. Menejimenti ya mamlaka ya Mapato inatengeneza majumuisho ya uthibitisho kwa miezi 76 ambavyo vitawasilishwa kwa Mdhibiti na Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa uhakiki. Mamlaka ya Mapato ya Tanzania inaendelea kujenga uwezo wa	Uwasilishwaji wa uthibitisho uliotajwa unasubiriwa kwa ajili ya uhakiki.	Pendekezo halijatekelezwa

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		ziliyowasilishwa na walipa kodi ili kuhakikisha kuwa zinaonyesha hali halisi za walipa kodi, na kuchukua hatua kali kulingana na sheria kwa walipa kodi ambao wanawasilisha taarifa zisizo sahihi au za kughushi. habari. Mamlaka inatakiwa kufanya ufuatiliaji wa karibu kwa walipa kodi ili kuhakikisha kuwa ulipaji wa kodi kulingana na kipato (PAYE), Kodi ya ustadi (SDL) na kodi ya zuio inatozwa kwa wakati.	ndani kupitia mafunzo mbinu ya tathmini ya kodi kwa wakaguzi wa kodi ili kuboresha utendaji.		
21.	2017/18	**Tathmini juu ya ufanisi katika ukusanyaji wa mapato** • Serikali inapaswa kuimarisha udhibiti	Shilingi 972,772,705 na Dola za Kimarekani 1,495,234 zilizotokana na tofauti kati ya idadi ya abiria waliosafirishwa ziliwasilishwa Mamlaka ya	Uboreshaji uliotajwa katika dosari ya ukusanyaji wa mapato	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		katika kusimamia utaratibe na michakato katika uwanja wa ndege na bandari kwa kuhakikisha kuwa taarifa kamili zinapatikana na uthibitisho wa malipo unaambatanishwa na idadi ya abiria wanaoingia bandarini na viwanja vya ndege ili kuepukana na ulipaji wa walipa chini ya kiwango kinachotakiwa. • Kulinganisha kwa wakati taarifa za abiria na mapato yaliyokusanywa kulingana na rekodi za Mamlaka ya Viwanja vya Ndege yaTanzania	Mapato (TRA) kupitia Fomu AS-1 na Wendeshaji wa kampuni za ndege na rekodi zilizoonyeshwa na makampuni ya ndege. Kiasi kilichobaki cha Sh.120,360,000 na Dola za Kimarekani 1,251,400 hazipelekwa na mashirika saba katika viwanja mbalimbali vikiwemo Dar es salaam, Dodoma, Bukoba, Mwanza, Kilimanjaro, Songea, Musoma, Tanga, Kahama Arusha na Iringa. Menejimenti inafanya usuluhishi kubaini tofauti zilizoainishwa katika fomu AS-1 iliyowasilishwa TRA, Waendeshaji wa mashirika ya ndege na Mamlaka ya Viwanja vya Ndege na bandari. Ili kuimarisha udhibiti wa makusanyo, TRA imewaka Maafisa Wakazi kwenye viwanja vikubwa wa ndege kwa kuanzia na Uwanja wa ndege	iliyobainika umepokelewa. Nitaendelea kufanya tathmini kuhakiki udhibiti unaimarishwa.	

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		na Mamlaka ya Bandari dhidi ya malipo yaliyotolewa na shirika la ndege na kampuni za huduma baharini; • Hakikisha waendeshaji wa kampuni za ndege na kampuni za huduma za baharini wanatoa taarifa mara kwa mara kwa TRA yanayoonesha idadi na taarifa za abiria wanaochukuliwa na kampuni hizo wakti wa kuondoka katika viwanja vya ndege na viwanja vya ndege binafsi na bandari; • Kufikiria kufanya ukaguzi maalum juu	wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA).		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		ya viwango vya malipo vya huduma katika viwanja vya ndege na bandari ili kupunguza hatari zilizo wazi katika eneo hili ambazo zinaweza kupelekea makusanyo duni ya mapato. • Kurudisha fedha zote za huduma zilizotozwa na mashirika ya ndege, kutokana na huduma wakati kuondoka katika viwanja vya Ndege na bandarini.			
22.	2017/18	**Utupaji/Uhamishaji wa magari ya misamaha kwa wasiofaidika bila malipo ya TZS 114,524,502** (a) Serikali inatakiwa kuimarisha udhibiti	Serikali imepokea mapendekezo ya Mkaguzi na itaimarisha udhibiti na kufanya ufuatiliaji wa karibu wa misamaha ya kodi katika ununuzi wa magari. Ushuru wa kodi ambao haujakusanywa utafuatiliwa na uthibitisho wa	Majibu ya Serikali yamepokelewa, hata hivyo utekelezaji wake utahakikiwa katika kaguzi zinazofuata.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		na kufanya ufuatiliaji wa karibu wa misamaha ya kodi kuhepusha utumiaji mbaya wa mali ikiwa ni pamoja na utupaji au uhamishaji huo bila kulipia tozo mbalimbali. (b) Serikali ikusanye Kodi kiasi cha Sh. 114,524,502 zilizotokana na kuondolewa (disposal) kwa magari ya msamaha pamoja na riba na riba ya adhabu kwa kutozingatia Sheria ya forodha ya Africa Mashariki (EACCMA Act).	makusanyo utawasilishwa kwa ajili ya uhakiki.		
23.	2017/18	**Tathmini ya udhibiti kuhusina na mafuta**	a) TRA inasubiri maamuzi ya Bodi ya Rufaa za Kodi. Barua	Majibu ya Serikali yamepokelewa.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		yaliyosamehewa kodi na kuingizwa nchini ili kutumika katika migodi. a) Serikali inatakiwa kurudisha fedha za msamaha wa kodi wa mafuta yaliyohamishwa kwenda kwa wazabuni pamoja na wanufaika wengine kiasi cha Sh. 401,332,896. b) Serikali inatakiwa kufanya ufuatiliaji wa mara kwa mara na kukagua wanufaika wa misamaha ya kodi kuhakikisha kuwa wanufaika na makampuni wanazingatia matakwa ya sheria ili kuhepuka hasara zinazoweka kutokea kutokana matumizi mabaya ya misamaha ya kodi.	ya kuitaka Kampuni ya Madini ya dhahabu ya Bulyanhulu kulipa tozo na ushuru yenye Kumb. TRA/CCE/OPM/11/55/2018 lakini kampuni hiyo imekataa shauri na kukata rufaa kwenye Bodi ya Rufaa ya Kodi (TRAB) yenye kesi namba 27 ya mwaka 2019. **b)** Kwa upande wa matumizi mabaya ya misamaha ya kodi, Serikali kupitia Mamlaka ya Mapato Tanzania itaendelea kufanya ufuatiliaji wa mara kwa mara na kukagua wanufaika wa misamaha na makampuni yaweze kuzingatia matakwa ya sheria.	Maamuzi ya Bodi ya Rufaa za Kodi (TRAB) yanasubiriwa. Mamlaka ya mapato Tanzania inasisitizwa kuhakikisha udhibiti madhubuti kuhusiana na misamaha ya kodi unawekwa kwenye mafuta.	

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
24.	2017/18	**Udhaifu uliobainika wakati wa tathmini ya udhibiti kuhusu wa Misamaha ya kodi kwenye mafuta yanayotumiwa na wawekezaji wa Kimkakati.** a) Serikali inatakiwa kutoa tamko la Serikali kwa wakati kuhepusha makampuni kufanya kazi bila kuzingatia matamko ya Serikali. b) Serikali inatakiwa ifanyie marekebisho Ilani za Serikali kwa mafuta ya misamaha kwa wakati ili kuhepusha udhaifu wa udhibiti unaoweza kupelekea hasara ya mapato ya serikali wakati Ilani	a) Serikali itatoa pamoja na/au kufanyia marekebisho kwenye Gazeti la Serikali kwa wakati ili kuhepusha makampuni kufanya kazi zao pasipo maelekezo ya Serikalli. b) Serikali itaendelea kufanya uhakiki, usahihi wa ujazo wa mafuta yanayoombewa marejesho ya msamaha wa kodi kwa kuthibitisha na kukokotoa upya hesabu katika taarifa zinazowasilishwa kwa kutumia masaa yatumikayo kwenye mitambo na kiasi kinachotumika kabla ya kutoa vibali vya kurejeshewa kodi iliyosamehewa. c) Mamlaka ya Mapato imetoa tamko la madai kuzitaka Kampuni za Kagera Sugar na Mount Meru Millers kupitia	Ninakubaliana na juhuzi zilizofanywa na Mamlaka ya Mapato Tanzania kwa kutoa notisi kuhakikisha makusanyo ya kodi kutoka kwa Kampuni ya Kagera Sugar na Kampuni ya Mount Meru Ltd. Marejesho hayo yatahakikiwa.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		za Serikali kutolewa kwa kuhalalishwa. c) Serikali inatakiwa kupitia kikamilifu usahihi wa ujazo wa mafuta unaowasilishwa kwa ajili ya msamaha wa kodi kwa kuhakiki na kukokotoa upya hesabu katika taarifa kwa kutumia masaa yaliyotumika katika mitambo na matumizi ya mafuta kabla ya misamaha ya kodi. d) Serikali inatakiwa kufanya uhakiki kamillifu wa mafuta yanayotumiwa na wawekezaji wa kimkakati na	barua yenye Kumb. TRA/CE/OPM/04//2019 na TRA/CE/OPM/05/88/2019 kwa kila kampuni.		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kutunza rekodi/uthibitisho kabla ya kutoa vibali vya malipo kwa marejesho ya kodi iliyolipwa. (Tax refunds). e) Kurejesha kiasi fedha Sh. 122,109,804.40 kilicholipwa Zaidi kutoka Kampuni za Kagera Sugar na Mount meru Millers.			
25.	2017/18	**Udhibiti hafifu katika ukusanyaji wa kodi na usimamizi wa bidha zilizo katika bandari kavu (ICDs)** **a) Ifanye ufuatiliaji kwa wakati kwa waagizaji au mawakala wa forodha ili kuhakikisha kuwa makadirio yote ya kodi yanalipwa kwa**	i) Taarifa za malipo ya tozo na kodi zenye jumla ya Sh. 3,875,869,752 ziliwasilishwa kwa Mkaguzi wa Hesabu za Serikali kwa uhakiki. Jitahada zinafanywa kupata ushahidi wa kimaandishi wa malipo yaliyobaki yenye jumla ya salio la Sh. 858,849,468.80.	Majibu ya Serikali yamepokelewa kuelekea mchakato wa utekelezaji wa mapendekezo yangu.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		wakati, ikiwa ni pamoja na kukusanya kiasi cha shilingi 4,734,719,220.80 pamoja na tozo za adhabu au riba kwa mujibu wa matakwa ya kifungu na.249 cha Sheria ya forodha ya Jumuiya ya Afrika Mashariki ya mwaka 2004 (EACCM, 2004). **b) Kuimarisha udhibiti katika bidhaa/mizigo inayowekwa kwenye maghala ya bandari kavu na bandari kuu kwa kuhakikisha kuwa hatua stahiki zinachukuliwa kwa wakati kuondoa mizigo hiyo kwa mujibu wa matakwa ya sheria.** **(c) Kufanya minada kwa wakati na kwa bei**	ii) Miamala mingi ya fedha iliyotajwa ilikuwa ni ile inayohusu maazimio yaliyositishwa ambayo hayaunganishi mchakato mzima. Mamlaka ya Mapato Tanzania inafanya jitihada zinafanyika kuhakikisha kwamba Wakala wa kutoa bidha (Clearing and Fowarding Agents) wanafanikisha kufutwa kwa matamko kwa wakati ambapo inavyodhaniwa ni muhimu kufutwa. iii) Serikali kupitia Mamlaka ya Mapato itaimarisha udhibiti wa bidhaa zilizowekwa katika maghala ya forodha kwa kuhakikisha kuwa hatua stahiki zinachukuliwa ili kuondoa bidhaa kwa wakati.		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		zenye uhalisia ili kuuza mizigo yote iliyokaa muda mrefu bandarini na kwenye bandari kavu, na kuchukua hatua nyingine kwa mujibu wa sheria zitakazo wezesha kuondoa mizigo iliyokaa kwa muda mrefu kwenye maghala ya bandari hizi.			
26.	2017/18	**Bidhaa ambazo zimeuzwa nje ya nchi (Export goods)** **i) Serikali iboreshe udhibiti wa mizigo inayosafirishwa kwenda nje ya nchi kwa kuhakikisha kuwa inazingatia taratibu za kiforodha za usafirishaji wa mizigo hiyo ili kuzuia isibaki kwa ajili ya**	i) Serikali kupitia Mamlaka ya Mapato itaendelea kuimarisha udhibiti wa shehena zinazofarishwa nje kutokea nchini ili kuhakikisha kuwa bidhaa zinafika nchi husika ii) Ushahidi wa kimaandishi kwa ya kuondoa shehena kwa kutumia utekelezaji wa dhamana yenye thamani ya Sh. 54,147,684,511.20 yamewasilishwa kwa	Majibu ya Serikali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za utekelezaji wa mapendekezo yangu.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		matumizi ya ndani bila kulipia kodi. **ii) Serikali ikomboe kodi ya shilingi 57,748,315,692.68 kutoka kwenye bidhaa ambazo hazikusafirishwa kwenda nje ya nchi.** iii) **Serikali ikomboe kodi ya ongezeko la thamani (VAT) ya shilingi 649,451,067.85 kutoka kwenye mizigo ambayo haikusafirishwa kwenda nje ya nchi, na kuboresha udhibiti wa mizigo inayotoka nchini kwenye nchi nyingine kwa kuhakikisha kuwa inazingatia taratibu zote za kiforodha.**	uhakiki. Ufuatiliaji unafanyika kupata uthibitisho wa kimaandishi kwa ajili ya kiasi kilichobaki cha Shilingi 2,951,180,113.68 kwa ajili ya uhakiki. iii) Ushahidi wa kimaandishi wa kuondoa shehema ya mizigo wenye gharama za Kodi ya Ongezeko la thamani kiasi cha Shilingi 649,451,067.85 zimewasilishwa kwa Mkaguzi kwa uhakiki.		
27.	2017/18	**Udanganyifu wa malipo unaotakana na mfumo duni wa Udhibiti wa**	Serikali imefanya jitahadi kuboresha mfumo wa udhibiti wa ndani kuhusu kutunza na kutoa taarifa za malipo.	Majibu ya Serikali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		ndani katika kutunza na kutoa taarifa. Serikali inapaswa kuhakiki malipo yote yanayotika kwa mawakala kabla ya kutunza na kulipa katika mfumo wa kurekodia taarifa za deni CS-DRMS. Pia kutengeneza mfumo wa udhibiti ambao utawezesha usahihi wa data za taarifa ya kifedha iliyochukuliwa kutoka kwenye mfumo wa kurekodia taarifa za deni (CS-DRMS.)	Kuhusiana na namna ya kupokea taarifa za malipo, Serikali ilichukua hatua stahiki ambapo timu maalum iliundwa kufanya utafiti/stadi jinsi ya kutambua njia bora ya kufanya mtiririko wa malipo. Baada ya taarifa hiyo kuwa tayari hatua madhubuti zitachukuliwa kutafuta suluhu ya tatizo lililopo.	utekelezaji wa mapendekezo yangu. Hata hivyo, taarifa hiyo na maamuzi yatakayochuliwa yanasubiriwa kwa utekelezaji.	
28.	**2017/18**	**Kuchelewesha kulipa madeni ya Benki Kuu, Sh. bilioni 212.7** Serikali inashauriwa kulipa sehemu yake ya gharama ya kudhibiti ukwasi pamoja na riba ya nakisi katika akaunti	Seikali imetenga imetenga fedha kwa kipindi cha mwaka wa fedha 2018/19 na kufikia Juni 2019 deni lote litakuwa limelipwa baada ya kufanyiwa uhakiki.	Majibu ya Serikali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za utekelezaji wa mapendekezo	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		yake kwa mujibu wa Sheria ya Benki Kuu ya mwaka 2006 na mkataba wa makubaliano (MoU) baina yao. Kuwezesha bajeti ya Fungu 22 kuweza kumudu gharama hizo ndio njia sahihi hapo mbeleni; na (ii) Kuzingatia kufanya marekebisho ya Sheria ya Benki Kuu ya mwaka 2006 ili kuruhusu Benki Kuu kupunguza madeni yake kwa Serikali kutoka katika gawio lake. Juhudi hizi zitapunguza kasi ya ukuaji wa madeni yatokanayo na gaharama ya kudhibiti ukwasi pamoja na riba ya nakisi ya Serikali.	Kuhusu kufanya marekebisho ya Sheria ya Benki Kuu ya mwaka 2006 ili kuruhusu Benki Kuu kupunguza madeni yake kwa Serikali kutoka katika gawio lake hii itakuwa kinyume na: (i) Kifungu cha 135 cha Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambayo inataka mapato yote na fedha zilizokusanywa au kupokelewa kwa madhumuni ya Serikali kulipwa kutoka Mfuko Mkuu na; (ii) Mwongozo wa Kimataifa wa Ufungaji Hesabu (IPSAS 1) ambayo inabainisha kuwa, mali na madeni, na mapato na matumizi, haviwezi kufutwa isipokuwa kuko inaporuhusiwa au inahitajika na mwongozo mwingine wa IPSAS nyingine.	yangu. Fedha iliyowekwa na serukali kwa mwaka wa fedha 2018/2019 kwa ajili ya kulipa madeni hayo zitahakikiwa katika kaguzi zinazofuata.	

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
29.	2017/18	**Kushindwa kutambua madeni yatokanayo na malimbikizo ya michango ya pensheni.** Serikali kuzingatia kutumia programu zake zilizopo, ikiwa ni pamoja na Lawson na GSPP, katika kupata taarifa halisi kwa wakati kuhusu madai ya michango ya kisheria na kulipa kwa wakati huohuo ili kuepuka malimbikizo yasiyokuwa ya lazima kwa serikali na kuripoti madai kwa upungufu.	Serikali imetambua wasiwasi huo, na itaangalia uwezekano wa kutumia programu inayopatikana kushughulikia suala hilo.	Majibu ya Serkali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za utekelezaji wa mapendekezo yangu	Utekelezaji unaendelea
30.	2017/18	**Kuzidisha Mafao ya Hitimisho la Kazi Sh.282, 975,824.31** Serikali ihakikishe Maafisa Masuuli wote wanawajengea uwezo maafisa wanaohusika kuandaa karatasi za mafao ili kuleta uelewa, hususani katika uandaaji wa mafao,	Serikali itaendelea kufanya mafunzo kwa vitendo katika Taasisi za Serikali katika kuandaa na kupitia taarifa za Pensheni kulingana na kumbukumbu na sharia kuhakikisha uwezo wao unaboreshwa na hivyo kuwezesha usahihi wa	Majibu ya Serikali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za utekelezaji wa mapendekezo yangu	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		taratibu na sheria za mafao. Pia, ihimize uendeshwaji wa mara kwa mara wa mipango ya mafunzo ya waandaaji wa pensheni ili kuboresha uelewa wa pamoja juu ya sheria, kanuni na taratibu.	ukokotoaji wa malipo ya mafao.		
31.	2017/18	**Ufafanuzi Usiofaa na Upimaji wa Uwekezaji wa Mitaji (Equity investments Held for Trading)** Serikali ipime uwekezaji wa mitaji ya biashara kwa thamani halisi (fair value) na kuonesha taarifa muhimu za hisa zilizonunuliwa.	Serikali kupitia Ofisi ya Msajili wa Hazina matakwa ya Mwongozo wa Kimataifa wa Uandaaji wa Hesabu (IPSAS 29), ufichuaji wa vyombo vya fedha kuhakikisha utingatiaji wa upimaji wa uwekezaji. Ni maoni ya Serikali kwamba. Mwongozo wa IPSAS ni hatua inayoendelea havyo uzingatiaji unaendelea pia na kwasasa unapewa kipaumbele hadi kufikia muda wa kipindi cha mpito. Taasisi zenye uwekezaji wa Mtaji zimeelekezwa kuzingatia na matakwa ya mwongozo wa IPSAS 29.	Majibu ya Serikali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za utekelezaji wa mapendekezo yangu	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
32.	2017/18	**Kutoteuliwa kwa Mkurugenzi wa Asasi zisizo za Serikali (NGO)** Ninapendekeza, Mkurugenzi na Bodi kuteuliwa na wanapaswa kujitegemea kutoka Wizara kwa kutekeleza mamlaka kama ilivyoelezwa katika Sheria ya NGOs ya 24 ya 2002 iliyorekebishwa na vifungu vya 4 - 11 vya Sehemu ya IV ya Sheria ya Marekebisho No 11 ya 2005 na kanuni zinazohusiana na usimamizi sahihi wa shughuli za NGOs.	Serikali itaendelea kutekeleza mapendekezo kwa kuhakikisha kwamba Mkurugenzi wa Taasisi zisizo za Serikali na Bodi wanateuliwa kwa ajili ya kutimiza majukumu ya Kisheria kama ilivyooneshwa katika Sheria Na. 24 ya Taasisi zisizo za Serikali ya Mwaka 2002.	Majibu ya Serikali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za utekelezaji wa mapendekezo yangu	Utekelezaji unaendelea
33.	2017/18	**Kutokuwapo kwa Bodi ya Ushauri** Ninapendekeza mawaziri husika kuanzisha Bodi ya Ushauri kulingana na mahitaji ya Sheria, kwa ufanisi wa usimamizi wa	Serikali kupitia mawaziri husika itahakikisha kwamba Bodi za Ushauri zinaundwa kulingana na matakwa ya sheria.	Majibu ya Serikali yamepolekelewa yanayoonesha hatua za utekelezaji wa mapendekezo yangu	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		menejimenti katika ili malengo yao.			
34.	2017/18	**Changamoto zinazoikabili ofisi ya Taifa ya Mashtaka (NPS) katika utekelezaji wa sheria za kutaifisha na kuokoa mali** Ninashauri Serikali kuunganisha taasisi za serikali / mashirika ya uchunguzi kwa mtazamo wa kuanzisha sheria moja inayotambuliwa na Sheria ya Uhalifu (Sura ya 256 iliyorekebishwa mwaka 2002) ambayo inahusika na kurejesha kwa Mali na mchakato wa kutaifisha.	Serikali imepokea mapendekezo ya Mkaguzi na itaangalia uwezekano na utekelezekaji wa jinsi ambavyo itaunganisha taasisi za serikali / mashirika ya uchunguzi kwa mtazamo wa kuanzisha sheria moja inayotambuliwa na Sheria ya Uhalifu (Sura ya 256 iliyorekebishwa mwaka 2002) ambayo inahusika na kurejesha kwa Mali na mchakato wa kutaifisha.	Nakubaliana na majibu ya Serikali. Tutafanya ufuatiliaji wa utekelezaji kwenye mwaka unaofuata	Utekelezaji unaendelea
35.	2017/18	**Kasi ndogo ya Uzalishaji wa Vitambulisho vya Taifa** Nashauri Serikali: (a) Kumlipa Mkandarasi madai yake bila kuchelewa zaidi;	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) ipo katika mchakato kuboresha uwezo wa uchapishaji wa Kadi za kitambulisho. Uboreshaji huo utajumuisha operesheni za sasa inayoendelea bila	Majibu ya Serikali yamepokelewa, Ufuatiliaji kuhusu uzalishaji wa vitambulisho utakuwa ukifanyika mara kwa mara.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		(b)Kutathmini utendaji kazi wa Mkandarasi na kuamua kama kumuongezea muda wa mkataba au kuingia kwenye Mkataba na Mkandarasi mpya.	kusababisha makosa yoyote yanayotokana na uboreshaji. Uboreshaji utaongeza uzalishaji wa kitambulisho na kuhusisha yafuatayo; i. Kwa sasa Mamlaka inafanya manunuzi ya mashine mpya ya kudurufu ambayo inaweza kuzaliza vitambulisho visivyopungua 9000 kwa saa ili kufikia lengo la Mamlaka na hali ya uzalishaji wa sasa. ii. Mamlaka itaweka zamu za masaa 24 kwa wafanyakazi na machine ili kupunguza kazi zilizolimbikizwa. iii. Mamlaka itaboresha/kutengeza mashine zililzopo ili kuongeza uwezo wa kufanya kazi na kuzalisha vitambulisho kufikia lengo lililopangwa.		

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
			Baada tu ya kununua na kufunga mashine mpya, Mamlaka itakuwa na uwezo wa kushughulikia maombi yaliyopitishwa, kusajiliwa na kuhakikiwa na Idara ya Uhamiaji kabla ya mwisho wa mwaka 2019.		
36.	2017/18	**Kuongezeka kwa gharama za kukodi magari katika Balozi za Tanzania Moroni na Brasilia Sh 87,461,046.99** Nashauri menejimenti ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuachana na kukodi magari kwenye Balozi kwa kununua magari yake.	Serikali inakubaliana na mapendekezo ya Mkaguzi. Serikali itaweka kipaumbele katika kununua magari katika balozi zake zinazohitaji kulingana na upatikanaji wa raslimali fedha.	Majibu ya Serikali yamepokelewa. Suala hili litafanyiwa uhakiki katika kaguzi zinazoendelea.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
37.	2017/18	**Malipo yasiyo na nyaraka toshelezi Sh. 4,369,240,033.86** Maafisa Masuuli pia wanashauriwa kuimarisha mifumo ya udhibiti wa ndani ya kumbukumbu za fedha kutoka hatua za awali za kutengeneza nyaraka, kuhifadhi, kutafuta na kuharibu nyaraka hizo. Hivyo, hatua za masahihisho kwa mujibu wa kanuni ya 24 ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 zinapaswa kuzingatiwa.	Serikali kupitia Mhasibu Mkuu imekuwa ikitoa miogozo mbalimbali kuwakumbusha Maafisa Masuuli na Wahasibu Wakuu kuhakikisha kwamba malipo yote yanayofanywa yanaambatanishwa na nyaraka za kutosha. Kwa sasa, Serikali imetoa mwongozo Na. 6 kuhusiana na maandalizi ya taarifa za fedha na kuhusu ufungaji wa mwaka wa fedha 2018/2019; ambapo sehemu ya XXV inasisitiza umuhimu wa kuhakikisha taratibu za kiuhasibu zinazingatiwa kuhepusha hoja za ukaguzi.	Majibu ya Serikali yamepokelewa. Uhakiki utafanyika katika taarifa za ukaguzi kuhakikisha utekelezaji wake.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
38.	2017/18	**Kodi za zuio ambazo hazikudaiwa Sh. 722,173,494.09** Napendekeza kuwa, Menejimenti za Taasisi husika zihakikishe kodi za zuio ambazo hazikukatwa zilipwe bila kuchelewa. Vilevile, kodi hizo zinapaswa kuwa zinakatwa kwa usahihi na kupelekwa kwa Kamishna kama inavyotakiwa na vifungu vilivyotajwa hapo awali.	Serikali itaendelea kuwakumbusha maafisa Masuuli kuhakikisha kwamba kodi za zuio ambazo hazijakusanywa zinalipwa bila kuchelewa, na hapo mbeleni kodi za zuio zinakatwa na kupelekwa kwa Kamishna Mkuu wa Kodi kwa wakati kama inavyotakiwa na kifungu cha sharia kilichotajwa.	Majibu ya Serikali yamepokelewa.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
39.	2017/18	**Malipo yasiyo na risiti za kielektroniki (EFD) Sh. 1,432,407,818.97** Napendekeza kuwa Maafisa Masuuli husika washughulikie na wazabuni wanaotumia mashine za kielektroniki au hati za madai zilizounganishwa na TRA. Zaidi, katika siku za usoni uzingatiaji wa sheria za kodi unapaswa kuzingatiwa ipasavyo.	Serikali itaendelea kuwakumbusha Maafisa Masuuli kuingia mikataba na watoa huduma walio na mashine za Kielektroniki au hati za madai zilizounganisha na Mamlaka ya Mapato ili kuendana sheria za kodi.	Majibu ya Serikali yamepokelewa.	Utekelezaji unaendelea
40.	2017/18	**Majengo yaliyotelekezwa,Ujenzi usiokamilishwa na Viwanja visivyoendelezwa** Serikali inatakiwa kuhakikisha inaweka mpango tabiti wa ujenzi wa nyumba kwa kuwa mpango una mchango mkubwa katika kuhakikisha miradi ya nyumba	Serikali imeweka Mpango Mkakati wa wa miaka 15 unaonaza 2017/2018 hadi 2031/2031 uliolenga katika kujenga, kununua na kukarabati ofisi za ubalozi na nyumba za kuishi. Baadhi ya miradi iliyopangwa kutekelezwa ipo chini ya mpango huu unaojumuisha ukarabati wa nyuma za ubalozi za zilizopo Harare, Zimbabwe, Kampala,	Viwanja vilivyonunuliwa katika balozi zilizotajwa zitaendelea kufuatiliwa kwa karibu.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		inakamilika ndani ya bajeti ililyowekwa. Mafanikio yatategemea na upatikanaji wa fedha na utayari wa Serikali kumalizia miradi ya nyumba iliyopo. Ninaishauri Serikali kutafuta njia mbadala ya kuwawezesha kifedha ili kumalizia ujenzi wa majengo na kukarabati na kujenga viwanja vilivyonunuliwa.	Uganda; Beijing, China; Pretoria, South Africa; Cairo, Egypt; Lilongwe, Malawi and Kinshasa, DRC; and Washington DC, USA. Mpango huu pia unalenga kutekeleza ujenzi wa nyumba ya kuishi ya Balozi iliyopo Addis Ababa, Ethiopia, Jengo la Ofisi lililopo Bunjumbura nchini Burudi, Ofisi za Ubalozi wa Muscat, Oman. Katika mwaka wa fedha 2019/2020, Serikali kupitia Wizara ya Mambo ya Nje, Ushirikiano wa Afrika Mashariki imeweka katika Bajeti kiasi cha Shilingi 4,000,000,000 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mbalimbali ya maendeleo.		
41.	2017/18	**Kuwapo kwa Rejista za Mali za kudumu zisizo timilifu** Ninashauri Taasisi husika kurekebisha taarifa kwenye Rejista ya Mali kwa wakati ili	Serikali inaendelea na mchakato wa kuhakikisha utambuzi wa mali na uandaaji wa Rejista za mali za kudumu. Katika kuwezesha hili,	Ufuatiliaji kuhakikisha uwepo wa rejista ya Mali za Kudumu katika Taasisi za Serikali	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kuwapo kwa mfumo sahihi wa kufuatilia mali ili kutoa ripoti sahihi ya Mali za Taasisi. Rejista ya Mali za Kudumu yenye taarifa sahihi inatumika kama kithibitisho cha ukaguzi ili kutoa maoni juu ya usahihi wa taarifa za fedha.	mabadiliko yamefanyika katika muongozo kuhusu usimamizi wa mali wa mwaka 2019, ulitolewa na kuchapishwa katika tovuti ya Wizara ya Fedha na Mipango. Ufuatiliaji wa uzingatiaji wa mwongozo huu na uandaaji wa rejista ya mali za kudumu utaendelea kufanyika.	utafanyika katika kaguzi zinazofuata.	
42.	2017/18	**Magari ambayo hayatumiki kwa muda mrefu bila kufanyiwa matengenezo au kuuzwa** Naishauri Serikali kuanzisha taratibu za uchunguzi wa hali za Magari na Mali nyingine mara moja kwa mwaka; na kuwa na utaratibu wa kuweka kumbukumbu kuhusu taarifa za uchunguzi wa kila gari au mali nyingine kwenye Rejista.Hii itasaidia Afisa Masuuli kufanya maamuzi	Serikali itafanya ufuatiliaji katika Wizara, Vitengo na Wakala zote kuhusu katika kuzingatia na matakwa ya Kanuni Na. 253 hadi ya 255 ya Fedha za Umma kuhusu kupitia na kuondoa mali zisizotumika.	Ufuatiliaji utafanyika katika kaguzi zinazofuata.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		juu ya kuondoa kwenye matumizi Magari na Vifaa chakavu kwa wakati.			
43.	2017/18	**Ukosefu wa Nyaraka za Umiliki wa Ardhi na Majengo ya Umma** Ninashauri Mkurugenzi wa Usimamizi ya Mali za Umma chini ya Wizara ya Fedha na Mipango afuatilie Taasisi husika na kuhakikisha nyaraka za umiliki zinapatikana kwa kufanya ufuatiliaji wa karibu kwa mamlaka zinazohusika.	Kulingana na Kanuni Na. 8 (7) ya Sheria ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 na Mwongozo wa Usimamizi wa Mali za Umma wa mwaka 2019. Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango kupitia agizo No. 3 la mwaka 2016/17 lenye kumb. No. EB/AG/FNA/16/VOL. I/76 la tarehe 27 Desemba, 2016 lililotolewa kwa maafisa Masuuli wote katika Taasisi zote za Serikali zikiwemo Wizara, Wakala, Sekretariati za Mikoa, Halmashauri pamoja na Mashirika ya Umma kutambua, kutathminiwa na kupatiwa Nyaraka za Umiliki kutoka katika Mamlaka husika.	Nitafanya ufuatiliaji kuhusu uwepo wa nyaraka za Umiliki wa ardhi na majengo ya Umma.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
44.	2017/18	**Malipo zaidi kwa Mzabuni ya jumla ya Dola za Marekani 148,243.73** Nashauri fedha zaidi zilizolipwa kwa Mzabuni zirejeshwe, na hatua kali za kisheria na kinidhamu zichukuliwe kwa Maafisa wa Tume ya Taifa ya Uchaguzi (NEC) walioshirikiana na Mzabuni kupora Mali za Umma.	Kutokana na kwamba watumishi waliohusika wengi wamestaafu katika utumishi wa Umma, Menejimenti ya Tume ya Uchaguzi (NEC) imeandika barua yenye Kumb. Na. CJB.182/237/01 ya tarehe 11 April 2019 kwenda Taasisi ya kupambana na kuzuia Rushwa (TAKUKURU) kuendelea na hatua za kisheria kwa watumishi waliotuhumiwa kushirikiana na watoa huduma na barua yenye Kumb. IE/018/2012/2013/HQ/G/19A/01 ya tarehe 13 Juni, 2019 imeandikwa kwa mtoa huduma ili kutoa maelezo kuhusina na malipo ya dola za Marekani 148,243.73 kilicholipwa zaidi ya kiasi cha Mkataba wenye gharama za Dola za Kimarekani 385,650 kwa ajili ya kufanya mafunzo kwa timu ya wataalamu iliyopangwa	Majibu ya Serikali yamepokelewa, nitahakiki utekelezaji wake wakati ambapo uchunguzi unaofanywa na Taasisi ya kupambana na kuzuia rushwa (TAKUKURU) utakapokuwa umekamilika na hatua za nidhamu kuchukuliwa dhidi ya waliohusika na ufujaji wa fedha za Umma.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
			kufanyika nchini Netherlands lakini bila mafanikio.		
45.	2017/18	**Malipo ya Shughuli za Ujenzi ambazo Hazikuidhinishwa na Mhandisi Mshauri ya Sh. 5,482,610,339.86 na Malipo yenye Udanganyifu ya Sh.570,508,125** Napendekeza Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA) kuanzisha uchunguzi kwenye Hati za Malipo Na. 10 na 03 kabla ya kukabidhiwa kwa Mradi na urejeshaji wa pesa zilizoshikiliwa kwa matazamio (Retention money) kwa Mkandarasi.	Serikali imeanzisha uchunguzi kupitia vyombo husika. Kiasi kilicholipwa zaidi kimekatwa kwa mtoa huduma kwa mujibu wa makubaliano ya malipo ya tarehe 29 Aprili 2019. Hata hivyo fedha za matazamio bado hazijalipwa hadi uchunguzi utakapokamilika.	Majibu ya Serikali yamepokelewa, suala hili litahakikiwa baada ya kuwasilishwa kwa taarifa ya uchunguzi na hatua stahiki za kinidhamu kuchukuliwa dhidi ya waliohusika.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
46.	2017/18	**Vifaa vya aina moja vyenye sifa na Uwezo unaolingana vilitozwa Bei Tofauti na Kusababisha Mzabuni Kulipwa zaidi ya Sh.556,647,610** Nashauri hatua za kisheria na kinidhamu zichukuliwe kwa maafisa wote wa Jeshi la Polisi waliosababishia Serikali hasara ya jumla ya Sh.556,647,610.	Shauri hili lipo chini ya uchunguzi wa Taasisi mbalimbali za Serikali na wakati uchunguzi utakapokamilika na taarifa kutolewa, hatua stahiki zitachukuliwa ipasavyo.	Majibu ya Serikali yamepokelewa, suala hili litahakikiwa baada ya kuwasilishwa kwa taarifa ya uchunguzi na hatua stahiki za kinidhamu kuchukuliwa dhidi ya waliohusika.	Utekelezaji unaendelea
47.	2017/18	**Mafunzo kwa Wataalamu 30 wa Mfumo Yaliyogharimu Sh.604,390,244 Hayakufanyika** Nashauri Mzabuni Lugumi Enterprises Limited ama akamilishe mafunzo ya wataalumu 30 au arudishe gharama za mafunzo alizolipwa.	Kampuni ya Lugumi imeelekezwa kuwapa mafunzo wataaalamu 30 kama ilivyotakiwa katika Mkataba Na. ME.014/PF/2011/2012/G/12 Sehemu ya kwanza au kurudisha fedha kiasi cha Sh. 604,390,244 kilicholipwa kwa kampuni hiyo.	Majibu ya Serikali yamepokelewa, ninasubiri utekelezaji baada ya huduma hiyo kutolewa kulingana na matakwa ya Mkataba na kurudishwa kwa fedha hizo.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
48.	2017/18	**Monitor 58 Aina ya L2250p zenye ukubwa wa inchi 22 na zenye thamani Ya Sh 159,166,100 Hazikuonekana Wakati wa Ukaguzi.** Napendekeza hatua za kisheria na kinidhamu zichukuliwe kwa maafisa wote wa Ofisi ya Upelelezi Makao Makuu ya Jeshi la Polisi walioshindwa kutunza "monitor'' 58 aina ya Dell optiplex modeli L2250P yenye ukubwa wa inchi 22.	Kampuni ya Lugumi imeandika barua isiyo na kumbukumbu namba ya tarehe 1 Agosti 2018 kwenda kwa Katibu Mkuu Wizara ya Mabo ya Ndani kwa kuonesha nia yake ya kubadilisha monita hizo zipatazo 271 aina ya Dell Optiplex zenye ukubwa wan chi 22 kila moja.	Majibu ya Serkali yamepokelewa ninasubiri endapo vifaa hivyo vitakapopokelewa na kuhakikiwa.	Utekelezaji unaendelea
49.	2017/18	**Malipo ya Huduma ambayo Haikufanyika** **Sh 3,304,000,000** Nashauri huduma ya matengenezo na uwezeshaji ikamilishwe na Mzabuni Lugumi Enterprises Limited kwenye mikoa yote ishirini na sita (26) kama	Kampuni ya Lugumi imeelekezwa kumalizia huduma kulingana na mkataba Na. ME.014/PF/2011/2012/G/12 Lot 1	Majibu ya Serkali yamepokelewa ninasubiri endapo vifaa hivyo vitakapopokelewa na kuhakikiwa.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		ilivyoelekezwa kwenye maktaba.			
50.	2017/18	**Malipo ya Monitor 213 Aina ya Dell zenye Ukubwa wa Inchi 22 (Modeli L2250P 22 Wide Hybrid 0282 TCO-5.0 1680X105075HZ) zenye gharama ya Sh.431,658,635 ambazo Hazikuletwa** 1.0.1.1 Nashauri Jeshi la Polisi kutopokea Monitors 213 ambazo hazina matumizi yoyote kwenye Mfumo wa Utambuzi wa Alama za Vidole. Hivyo, Lugumi Enterprises Limited arejeshe kiasi cha Sh 195,221,282 kilicholipwa zaidi.	Kampuni ya Lugumi Enterprises imeamrishwa kurudisha fedha kiasi cha Sh. 195,221,682 na kushindwa kuleta monita 213 aina ya Dell zenye ukubwa wa nchi 22 kulingana na Mkataba Na. ME.014/PF/2011/2012/G/12.	Majibu ya Serkali yamepokelewa ninasubiri endapo vifaa hivyo vitakapopokelewa na kuhakikiwa.	Utekelezaji unaendelea
51.	2017/18	**Malipo ya Sare za Polisi ambazo Hazikupokelewa na Boharia Mkuu wa Jeshi la Polisi Sh 16,660,000,000** Nashauri Mzabuni Daissy General Traders arejeshe	Uchunguzi kuhusu kesi hii unaendelea kufanyika kupitia Taasisi mbalimbali na baada ya uchunguzi kukamilika na ripoti kutolewa, hatua stahiki zitachukuliwa.	Majibu ya Serikali yamepokelewa, Suala hili litahakikiwa baada ya kukamilika kwa uchunguzi na	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		kiasi alicholipwa kwa kutoleta Sare za Polisi na hatua stahiki za kinidhamu na kisheria zichukuliwe kwa Maofisa wote wa Jeshi la Polisi kwa kuisababishia Serikali hasara.		hatua stahiki kuchuliwa	
52.	2017/18	**Mapugufu yaliyojitokeza kwenye ununuzi wa magari 777 aina ya Ashok Leyland yenye thamani ya Dola za Marekani 29,606,100** napendekeza magari 22 yenye thamani ya Dola za Marekani 572,506 yaliyopatikana na kasoro na kukataliwa na Jeshi la Polisi yabadilishwe. Magari 280 yenye thamani ya Dola za Marekani 6,759,648 na vipuri vya thamani ya Dola za Marekani 5,510,429 viletwe mara moja ili kuepuka ongezeka la gharama za ziada	Magari 22 yapo katika mchakato wa kurudishwa kwa Mzabuni Ashock Leyland. Mamlaka ya Mapato Tanzania imetoa mwongozo uliowekwa kwenye barua yenye Kumb. Na. TRA/CE/CSC/C.20/6 tarehe 30 Mei, 2019 ikielekeza hatua zinazotakiwa kufuatwa.	Majibu ya Serikali yamepokelwa, hata hivyo uhakiki utafanyika baada ya kupokelewa kwa magari 22 yaliyohojiwa.	Mapendekezo hayajatekelezwa

Na.	M/F	Mapendekezo ya CAG	Majibu ya PMG	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		(commitment charges) za mkopo wa Dola za Marekani 13,477,570,30 ambazo hazijatumika. Ninashauri Serikali kuchambua mikopo yote kwa ufanisi na kuachana na mikopo yenye masharti ya kibiashara ambayo inaonekana kuwa ya gharama kubwa. Pia, nishauri Kamati za Usimamizi wa Madeni za Kitaifa kufanya kazi kitaalum na kutekeleza taratibu zote kama zilivyoainishwa kwenye Sheria ya mikopo ya Serikali, Dhamana na Ruzuku ya Mwaka 1974 (marekebisho ya mwaka 2003) na Kanuni zake.			

Kiambatisho Na. 3. 2: Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi ya miaka iliyopita ya Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC)

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
1.	2011/2012	**Serikali kulipa madeni ya PSPF** Serikali ilielekezwa kulipa mara moja deni la PSPF ili kuondoa mzigo wa fedha wa kuhudumia wastaafu katika siku za usoni.	Serikali ilimuelekeza Mkaguzi Mkuu wa ndani kuhakiki madeni yote inayodaiwa na Mifuko ya Hifadhi ya Jamii kama PSPF, LAPF, NSSF na GEPF mchakato wa uhakiki uko hatua za mwisho. Madeni yote yaliyohakikiwa yatajumuishwa ili kutambua madeni yote. Serikali iko kwenye maandalizi ya kutoa Amana kwa Mifuko yote ndani ya mwaka huu wa fedha.	Majibu ya Serikali yamezingatiwa. Tathmini ya utekelezaji wake itatolewa wakati wa ukaguzi ujao	Utekelezaji unaendelea
2.	2011/2012	**Uchunguzi juu ya tuhuma za ujenzi wa jengo la Watu Mashuhuri katika Uwanja wa ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA)** Kamati ya Kudumu ya Hesabu za Serikali iliiagiza Serikali kupitia vyombo vyake kama TAKUKURU kufanya uchunguzi	Serikali ya Tanzania ililipa Shilingi 1,042,286 ,911.00 tu katika mradi mzima na kwa mtazamo huo Serikali haikupata hasara ya bilioni 9.0 kama ilivyooneshwa na Kamati ya Kudumu ya Hesabu za Serikali	Uchunguzi wa kijinai haujahitimishwa kama ilivyoelekezwa na Kamati ya Kudumu ya Hesabu za Serikali.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		wa jinai kwa Watuhumiwa waliohusika kuisababishia Serikali hasara ya shilingi bilioni 9.0 na kuchukua hatua za kisheria			
3.	2014/15	**Uhaba wa fedha katika Uwekezaji wa Umma** Kamati ya PAC ilipendekeza kuanzihshwa kwa mfuko maalum wa Uwekezaji kupitia Msajili wa Hazina kwa kutumia Mfumo wa Kubakiza mapato ili hizo fedha katika huo mfuko zitumike kama mtaji wa kuwekeza au kupata hisa za nyongeza katika Taasisi ambazo Serikali ina hisa	Maagizo ya Kamati ya PAC yanafanyiwa kazi. Ofisi ya Msajili wa Hazina imependekeza kuanzishwa kwa Mfuko Maalumu wa uwekezaji, na ameandaa Waraka wa Ushauri na kuwasilisha kwenye Baraza la Mawazili kwaajili ya kupendekeza kuanzishwa kwa Sheria mpya (TR Act).	Sijapokea jibu la hali halisi ya sasa kutoka Serikalini	Utekelezaji unaendelea
4.	2015/2016	**Madeni ambayo SUMA JKT inadai kwa watu na Taasisi mbalimbali** Serikali ifanye uchunguzi wa kina ili kubaini taratibu zilizotumika katika utoaji wa mikopo ya matrekta kwa Watu na Taasisi mbalimbali	Hadi 30 Februari 2018, Shirika la SUMA-Matrekta lilikuwa linadai deni la jumla ya Sh. 47,249,129,569. Hatua za ufuatiliaji zilichukuliwa na SUMA JKT ili kuhakikisha ufanisi katika ukusanyaji wa Madeni;	Majiibu ya Serikali yamezingatiwa. Ufuatiliaji utafanyika ukaguzi wa mwaka ujao	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		Serikali ichukue hatua stahiki kwa mujibu wa mikataba ya ukopeshaji matrekta kurejesha fedha za Serikali ambazo hazijakusanywa Serikali ichukue hatua stahiki za kurekebisha dosari za utoaji wa mikopo ya matrekta na kuchukua hatua kwa watu watakaothibitika walikiuka taratibu katika kutoa mikopo husika	a) Menejimenti imeanzisha SUMA JKT Auction Mart kwa lengo la kuimarisha utaratibu wa kukusanya madeni. b) Menejimenti imeandaa majina ya Wabunge (Wanaodaiwa) na kuyawasilisha kwa Katibu wa Bunge ili awakate kwenye mishahara yao kama ilivyoagizwa na Kamati ya PAC kwa barua ya kumbukumbu SUMA JKT 187-1 (CEO) ya tarehe 03 Novemba 2017 c) Menejimenti imebainisha majina yote ya watumishi wa umma (Wanaodaiwa) kwenda kwa Mlipaji Mkuu wa Serikali ili kuwakata kwenye mishahara yao na Pensheni kama ilivyoagizwa na Kamati ya PAC kwa barua ya kumbukumbu SUMA JKT 187.2 / Mkurugenzi Mtendaji mnamo tarehe 03 Novemba 2017		

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
			d) Menejimenti imeboresha usimamizi wa ndani kwa kuongeza idadi ya wataalamu wa Uhasibu, Wanasheria, Maafisa wa Masoko na Ununuzi ili kuongeza ufanisi katika Mradi		
5.	2015/2016	**Matumizi mabaya ya fedha za umma kaika Jumuia ya Serikali za Mitaa (ALAT)** Serikali inashauriwa kuchukua hatua za kisheria na kinidhamu kwa Watumishi wote wa ALAT waliohusika na matumizi hayo ye fedha za umma	Hatua za kisheria na kinidhamu zimechukuliwa kwa maafisa ambao walionekana kusababisha hasara ya upotevu wa fedha za ALAT. ALAT kupitia Mkutano wa Kamati ya Utendaji uliofanyika Januari 31, 2018 hadi 2 Februari, 2018 ulipendekeza / kuidhinisha hatua za kisheria na za kinidhamu zichukuliwe. Utekelezaji wake ni kama ifuatavyo: ix) Mhasibu alishtakiwa na kusimamishwa kufanya kazi (Hatua za kinidhamu zinaendelea)	Majibu ya Serikali yamezingatiwa. Ufuatiliaji utafanyika ukaguzi wa mwaka ujao	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
			x) Kukomesha mikataba ya maofisa watatu (Mtaalam, Utafiti na Meneja wa Fedha); na xi) Kufukuzwa kazi kwa maafisa wawili (Katibu Mkuu wa Mkurugenzi na Taarifa na Afisa wa Kuwasiliana) xii) Aidha, hatua za kisheria zinaendelea kuchukuliwa kupitia PCCB.		
6.	2015/2016	**Kutorejesha fedha zinazokusanywa na TRA kwa niaba ya Taasisi mbalimbali za Serikali** Serikali kupitia Wizara ya Fedha itekeleze kikamilifu masharti ya Sheria na Kanuni zinazohusiana na makusanyo kufanywa na TRA na kisha kurejesha kwenye Taasisi husika kwa muda mwafaka	Katika jitihada za kuboresha ukusanyaji wa Mapato ya Serikali, Serikali ilitoa uamuzi kwa baadhi ya vyanzo vya mapato ya kukusanywa na TRA kwa kuzingatia kiwango cha ufanisi na mifumo ambayo tayari imeendelezwa ndani ya TRA. Zaidi ya hayo, ni lazima ikumbukwe kwamba Serikali iliondoa mfumo wa kuhodhi makusanyo mnamo mwaka	Majibu ya Serikali yamezingatiwa. Ufuatiliaji utafanyika ukaguzi wa mwaka ujao	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
			2016/17 kufuatia Sheria ya Na. 11 ya Bajeti ya 2015 Kif. Na. 58 (a) hadi (c) ambacho kinasisitiza kuwa mapato yote ya Serikali yanapaswa kukusanywa na kuwasilishwa Mfuko Mkuu wa Serikali kisha Tasisi husika zitapewa kwa fedha kulingana na bajeti zao zilizoidhinishwa. Kufuatia uamuzi huu, ugawaji wa fedha kwa MDA zote utafanyika kwa mujibu wa bajeti iliyoidhinishwa.		
7.	2017/18	**Uwepo wa kiwango kikubwa cha kodi ya mapato kilichokusanywa na Mamlaka ya Mapato (TRA) kutokana na changamoto mbalimbali kama vile kukosekana kwa usahihi katika ukadiriaji wa kodi na kesi za kodi ambazo hazijatatuliwa.**	(iv) Bodi ya Rufaa ya Mapato ya Kodi na Mahakama ya Rufaa ya Mapato ya Kodi imeongeza idadi ya vikao vya kusikiliza rufaa jijini Dar es salaam ambapo rufaa nyingi zinatokana na Mikoa kama Arusha. Hatua hiyo itapunguza kwa kiasi kikubwa mrundikano kesi za rufaa	Ninakubaliana na juhudi zilizofanywa na Mamlaka ya Mapato Tanzania kwa kutoa notisi kuhakikisha makusanyo ya kodi kutoka kwa Kampuni ya Kagera Sugar na Kampuni ya Mount Meru Ltd.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		(a) Serikali iziboreshe na kuziongezea uwezo Bodi ya Rufaa za Kodi na Baraza la Rufaa za Kodi kwa kuteua Wenyeviti, Makamu Wenyeviti na Wajumbe wa kutosha ili kuziwezesha Taasisi hizi kufanya vikao vya kusikiliza na kuhitimisha kesi za kodi kwa wakati. Aidha, Serikali itoe bajeti ya kutosha kwa ajili ya Taasisi hizi ili zifanye kazi zake kwa wakati na kwa ufanisi. Hatua hizi zitasadia kupunguza mlundikano wa kesi za kodi zilizokaa muda mrefu bila kuhitimishwa; (b) TRA iwaongezee uwezo na ujuzi wafanyakazi	zinazosubiri na hii itasaidia kuongeza kasi ya ukusanyaji wa ushuru unaodaiwa. Mahakama ya Rufaa pia imeipa kipaumbele rufaa za ushuru kwa hivyo kuwajumuisha katika kila kikao cha usikilizaji. (v) Vitengo vya Usimamizi wa madeni vilivyopo TRA vimekuwa vikiweka mkakati na kufanyia kazi mikakati ya kufanya ufuatiliaji wa ukusanyaji uharakishaji wa kodi za nyuma na za sasa. Mikakati hiyo ni inahusiana wa kanzidata ya walipa kodi iliyoboreshwa. (vi) Mkakati uliowekwa sasa ni kuwaweka Maafisa Wakazi wa TRA katika Viwanja vyote vikubwa	Marejesho hayo yatahakikiwa.	

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		wote wanaohusika na ukaguzi na ukadiriaji wa kodi kupitia mafunzo mbalimbali yatakayowawezesha kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi na hivyo kuongeza mapato ya Serikali kwa kukadiriwa kodi kwa usahihi; na (c) Serikali iongeze jitihada katika ukusanyaji wa kodi ambazo hazijalipwa na Walipa kodi. Jambo hili linaweza kufanikiwa kwa kuboresha na kukiongezea uwezo Kitengo cha ukusanyaji wa madeni na mikakati ya kuhakikisha kuwa kodi zote zinakusanywa kwa wakati baada ya kufanyiwa makadirio au	vya ndege na bandari kubwa nchini (tumeanza na Uwanja wa ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere -JNIA); ambao ujukumu la kusimamia ukusanyaji wa kila siku wa malipo ya huduma ya kuondoka na kufanya usuluhishi wa mapato ya kila wiki / kila mwezi wa malipo yaliyotolewa.		

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		uthamini hivyo kuzuia ulimbikizaji wa kodi.			
8.	2017/18	**Usimamizi usioridhisha katika baadhi mikataba ya ujenzi na ukarabati iliyo chini ya Wizara ya Elimu, Sayansi na Tekinolojia ambayo ilipelekea kwa ungezeko la gharama ambazo zilisababisha hasara kwa Serikali katika maeneo yafuatayo:** Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia iimarishe Kitengo cha usimamizi wa Mikataba ya ujenzi na ukarabati. Aidha, majengo yote ambayo yapo katika hatua mbalimbali za ujenzi yakamilike na taarifa zitolewe kwa CAG. (i) Ujenzi wa Bwalo la chakula katika Chuo cha Ualimu cha Mpuguso Kiasi cha Sh.	Kibali cha ujenzi kilitolew tarehe 4/9/2019 na kazi ujenzi zinaendelea. Kazi hizo zipo katika hatua za mwisho kwa Sehemu ya 2 na inategemewa kukabidhiwa tarehe 28/02/2020 na Mkandarasi anayeitwa Lukolo. Kwa upande wa Chuo cha Ualimu cha Kitangali, Mzabuni anayeitwa Engineering Construction ltd amekabidhi nyumba za Walimu na nyumba hizo tayari zinatumika, kazi za ujenzi katika chuo cha Kitangali zipo katika hatua za mwisho. Katika Chuo cha Ualimu cha Shinyanga, shughuli za ujenzi zipo katika hatua za	Katika chuo cha ualimu cha Mpunguso, majibu ya menejimenti yamepokelewa. Ufuatiliaji wa kazi za ujenzi wa Bwalo la mikutano utafanyika katika kipindi cha 2019/2020.	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		3,814,349,468. (ii) Ujenzi na ukarabati wa Chuo cha Ualimu cha Kitangali kwa gharama ya Sh. 2,167,873,042. (iii) Ujenzi na ukarabati wa Chuo cha Ualimu cha Shinyanga kwa gharama ya Sh. 2,167,873,042	mwisho na zinategemewa kukabidhiwa tarehe 31/3/2020 na Mkandarasi Afriq Engineering &Construction Co Ltd.		
9.	2017/18	**1.0.1.2 Kuchelewa kwa utekelezaji wa miradi inayosimamiwa na Wakala wa Majengo (TBA)** (a) TBA waboreshe na kuimarisha Kitengo cha usimamizi wa utekelezaji wa Miradi ili kuhakikisha miradi yote inaanza na kukamilika kwa kuzingatia muda uliokubalika Kimkataba; na b) TBA wabuni utaratibu wenye ufanisi wa udhibiti wa	Hakuna majibu ya Serikali yaliyowasilishwa	Mapitio ya sasa ya miradi ya Wakala wa Majengo (TBA) inaonesha kwamba miradi mingi bado ipo inaendelea. Kwahyo, ni maoni yangu kwamba mchakato unaonendelea wa kuboresha kuimarisha usimamizi wa miradi na mifumo ya ndani bado kuna	Utekelezaji unaendelea

Na.	M/F	Maelekezo ya Kamati ya PAC	Majibu ya Serikali	Maoni ya Ukaguzi	Hali ya Utekelezaji
		mifumo ya ndani katika utekelezaji wa Miradi hasa katika eneo la matumizi ya fedha, vifaa vya ujenzi na rasilimali watu ili kuharakisha utekelezaji wa Miradi.		changamoto kwa upande wa TBA	

Kiambatisho Na.4. 1: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi Halisi ya Fedha za Matumizi ya Kawaida (Kiasi katika Sh. bilioni)

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
26	Ofisi ya Waziri Mkuu	6,777,655,920.05	6,206,361,578.05	6,145,236,151.25	(571,294,342.00)	61,125,426.80
31	Ofisi ya Makamunwa Raisi	10,002,082,523.28	8,539,126,919.61	8,531,796,448.07	(1,462,955,603.67)	7,330,471.54
34	Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	170,877,596,563.55	138,176,767,123.24	134,376,081,255.68	(32,700,829,440.31)	3,800,685,867.56
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	17,427,714,000.00	12,277,917,980.00	12,277,905,813.33	(5,149,796,020.00)	12,166.67
41	Katiba na Sheria	7,147,831,721.00	7,102,853,455.00	7,101,620,455.00	(44,978,266.00)	1,233,000.00
43	Kilimo Chakula na Ushirika	68,171,440,331.90	60,471,709,174.23	60,105,258,437.43	(7,699,731,157.67)	366,450,736.80
44	Viwand na Biashara	26,138,137,394.00	25,925,864,154.00	25,924,644,154.24	(212,273,240.00)	1,219,999.76
45	Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi	62,190,532,057.00	47,405,405,757.00	47,387,087,104.00	(14,785,126,300.00)	18,318,653.00
46	Elimu Mafunzo ya	481,218,847,692	459,501,018,087.10	457,859,213,800.00	(21,717,829,604.90)	1,641,804,287.10

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
	Juu na Ufundi					
48	Aridhi na Makazi	48,264,474,527.10	40,210,277,951.10	40,157,517,257.92	(8,054,196,576.00)	52,760,693.18
49	Maji na Umwagiliaji	24,363,869,000	21,145,327,351	21,040,755,657.02	(3,218,541,649.00)	104,571,693.98
50	Fedha Uchumi na Mipango	72,507,403,444.95	71,141,795,650.22	69,910,134,574.64	(1,365,607,794.73)	1,231,661,075.58
51	Mambo ya Ndani	20,567,678,000.00	18,589,311,130.05	18,589,311,130.05	(1,978,366,869.95)	0
52	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	362,728,907,732	361,976,018,460	361,976,018,461.00	(752,889,272.00)	-1
53	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	28,057,976,592.00	22,303,643,861.60	22,269,010,629.41	(5,754,332,730.40)	34,633,232.19
56	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	43,524,438,364	35,575,296,951	35,551,560,373.03	(7,949,141,413.00)	23,736,577.97
57	Ulinzi na Jeshi la	19,827,132,646.00	16,711,032,156.95	16,711,032,156.95	(3,116,100,489.05)	0

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
	Kujenga Taifa					
58	Nishati na Madini	28,230,870,306.34	23,461,595,367.34	23,022,467,785.88	(4,769,274,939.00)	439,127,581.46
60	Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji	20,084,987,750.42	20,062,968,748.42	20,057,748,734.00	(22,019,002.00)	5,220,014.42
62	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	92,468,885,005.37	89,949,434,991.61	89,936,884,181.07	(2,519,450,013.76)	12,550,810.54
64	Wizara ya Uvuvi na Mifugo	14,816,400,000	14,296,981,787	14,287,182,387.00	(519,418,213.00)	9,799,400.00
65	Kazi Ajira na Maendeleo ya Vijana	14,648,110,287.74	12,107,173,689.80	12,085,530,190.25	(2,540,936,597.94)	21,643,499.55
68	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	4,503,347,754.97	3,904,840,030.97	3,902,584,164.49	(598,507,724.00)	2,255,866.48
69	Maliasili na Utalii	86,332,766,543.15	60,970,439,198.66	60,941,979,303.65	(25,362,327,344.49)	28,459,895.01
96	Habari Utamaduni na Michezo	32,292,414,450	29,277,375,444	29,241,576,056.31	(3,015,039,006.00)	35,799,387.69

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
98	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	43,907,615,755.20	42,601,134,846.85	42,597,223,709.49	(1,306,480,908.35)	3,911,137.36
99	Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi	33,268,397,125.48	27,706,139,362.71	27,703,875,602.46	(5,562,257,762.77)	2,263,760.25
100	Wizara ya Madini	41,937,561,332.00	34,802,306,862.00	34,768,445,863.27	(7,135,254,470.00)	33,860,998.73
SEKRETARIETI ZA MIKOA						
36	Katavi	4,039,988,573.00	3,119,178,174.00	3,081,075,973.62	(920,810,399.00)	38,102,200.38
47	Simiyu	4,767,712,088	4,569,434,197	4,543,600,577.13	(198,277,890.60)	25,833,620.00
54	Njombe	5,206,443,303	4,095,241,102	4,095,184,705.43	(1,111,202,201.00)	56,396.57
63	Geita	5,861,386,144	4,654,332,733	4,654,332,733.00	(1,207,053,411.00)	0
70	Arusha	12,538,482,432	7,961,279,217	7,961,279,216.66	(4,577,203,215.34)	0
71	Pwani	6,727,099,000	5,804,033,673	5,804,033,673.00	(923,065,327.00)	0
72	Dodoma	12,227,077,855	8,291,380,428	8,291,349,970.46	(3,935,697,427.00)	30,457.54
73	Iringa	9,486,856,400.00	6,559,887,714.00	6,557,887,454.40	(2,926,968,686.00)	2,000,259.60
74	Kigoma	6,827,630,567	5,114,746,807	5,086,646,886.00	(1,712,883,760.00)	28,099,921.00
75	Kilimanjaro	11,492,202,317	7,718,450,319	7,714,475,741.28	(3,773,751,998.00)	3,974,577.72
76	Lindi	7,728,533,734.53	5,461,757,983.52	5,452,607,983.52	(2,266,775,751.01)	9,150,000.00
77	Mara	8,859,324,381	5,446,834,081	5,388,364,933.47	(3,412,490,300.00)	58,469,147.53
78	Mbeya	9,261,970,027.00	5,680,503,413.00	5,680,145,986.00	(3,581,466,614.00)	357,427.00
79	Morogoro	14,885,001,622	9,843,160,380	9,841,920,395.07	(5,041,841,242.00)	1,239,984.93
80	Mtwara	7,755,486,264.00	7,280,396,967.71	7,280,396,967.71	(475,089,296.29)	0
81	Mwanza	10,796,042,527	6,288,447,585	6,274,456,926.00	(4,507,594,942.00)	13,990,659.00
82	Ruvuma	10,873,506,943.24	6,966,389,809.94	6,891,043,208.94	(3,907,117,133.30)	75,346,601.00
83	Shinyanga	7,656,607,552.00	5,296,562,649.00	5,296,562,649.00	(2,360,044,903.00)	0
84	Singida	9,044,515,445	6,422,555,063	6,244,905,751.74	(2,621,960,382.00)	177,649,311.26

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
85	Tabora	11,427,547,440	6,396,130,672	6,391,433,175.50	(5,031,416,768.00)	4,697,496.50
86	Tanga	11,464,546,311	8,227,754,411	8,172,301,578.14	(3,236,791,900.00)	55,452,832.86
87	Kagera	10,636,489,640	6,967,543,640.00	6,967,543,640.00	(3,668,946,000.00)	0
88	Dar es Salaam	5,024,914,848.81	4,474,593,973.81	4,438,211,182.76	(550,320,875.00)	36,382,791.05
89	Rukwa	4,310,644,617.00	3,719,467,807.00	3,651,280,043.51	(591,176,810.00)	68,187,763.49
90	Songwe	3,766,345,835	3,419,064,464	3,419,064,463.93	(347,281,371.12)	0
95	Manyara	7,098,253,200	5,099,993,012	5,095,006,180.87	(1,998,260,188.00)	4,986,831.13
TUME						
2	Tume ya Huduma za Waalimu	12,515,260,000.00	9,721,861,000.00	9,721,163,400.00	(2,793,399,000.00)	697,600.00
3	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi ya Aridhi	2,081,926,000.00	1,685,964,200.00	1,685,964,200.00	(395,961,800.00)	0
4	Utunzaji wa Kumbukumbu na Nyaraka za Serikali	2,969,632,000.00	2,235,119,000.00	2,232,622,016.00	(734,513,000.00)	2,496,984.00
5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	9,227,065,691.82	9,041,053,891.82	8,866,453,191.67	(186,011,800.00)	174,600,700.15
7	Msajili wa Hazina	54,880,917,300.00	17,429,883,108.78	17,429,883,108.78	(37,451,034,191.22)	0
9	Bodi ya Mishahara ya	2,148,943,816.82	1,730,162,967.15	1,730,162,967.15	(418,780,849.67)	0

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
	Watumishi wa Umma					
10	Tume ya Pamoja ya Fedha	2,155,075,000.00	1,739,624,128.00	1,738,904,223.33	(415,450,872.00)	719,904.67
12	Tume ya Utumishi wa Mahakama	1,104,731,800	1,063,697,862	1,062,341,932.14	(41,033,938.00)	1,355,929.86
13	Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu	2,121,805,800	2,121,805,800	2,093,984,915.62	-	27,820,884.38
15	Tume ya Usuluhishi na Uamuzi	3,941,928,298.00	3,210,072,747.00	3,029,235,930.17	(731,855,551.00)	180,836,816.83
18	Tume ya UNESCO	666,855,000.00	516,980,000.00	516,980,000.00	(149,875,000.00)	0
24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	8,656,906,619.68	7,174,868,223.68	7,173,298,223.68	(1,482,038,396.00)	1,570,000.00
55	Tume ya Haki za binadamu na Utawala bora	4,960,863,000.00	4,941,210,000.00	4,902,275,083.71	(19,653,000.00)	38,934,916.29
59	Tume ya Kurekebisha Sheria	3,207,993,400.00	2,937,932,600.00	2,793,731,239.73	(270,060,800.00)	144,201,360.27
61	Tume ya Uchaguzi	23,915,311,338.00	22,583,309,434.36	22,576,893,012.00	(1,332,001,903.64)	6,416,422.36

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
91	Tume ya Kudhibiti Madawa ya Kulevya	5,939,553,055.00	5,939,553,055.00	5,916,561,998.94	-	22,991,056.06
92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi	2,630,285,862.52	2,246,959,562.52	2,246,959,562.62	(383,326,300.00)	-0.1
94	Tume ya Utumishi wa Umma	4,403,479,000.00	3,950,351,185.58	3,950,112,277.83	(453,127,814.42)	238,907.75
IDARA ZA SERIKALI						
14	Zimamoto na Uokoaji	39,555,216,986.00	36,894,612,786.00	36,894,247,127.92	(2,660,604,200.00)	365,658.08
16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	9,985,880,926.00	7,805,786,926.00	7,789,843,787.16	(2,180,094,000.00)	15,943,138.84
19	Ofisi ya Wakili wa Serikali	5,430,655,578.00	3,841,676,778.00	3,828,443,222.89	(1,588,978,800.00)	13,233,555.11
20	Ofisi ya Rais - Ikulu	22,644,912,748	21,763,439,814.83	21,763,439,811.96	(881,472,933.17)	2.87
21	Hazina	527,183,833,776.14	444,946,720,170.03	443,886,179,464.35	(82,237,113,606.11)	1,060,540,705.68
22	Deni la Taifa na Huduma za Jumla	9,604,970,217,632	9,113,777,738,935	9,100,996,634,657.25	(491,192,478,697.00)	12,781,104,277.75
23	Mhasibu Mkuu wa Serikali	57,382,649,905	51,369,108,037	48,713,069,909.00	(6,013,541,868.00)	2,656,038,128.00

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
25	Ofisi ya Waziri Mkuu Binafsi	7,649,193,186.91	7,171,002,686.91	7,170,953,306.82	(478,190,500.00)	49,380.09
27	Msajili wa Vyama vya Siasa	20,562,705,646	20,152,766,370	18,261,728,634.03	(409,939,276.00)	1,891,037,735.97
28	Mambo ya Ndani Idara ya Polisi	727,248,829,388	715,042,312,188	713,567,977,753.77	(12,206,517,200.00)	1,474,334,434.23
29	Mambo ya Ndani Magereza	225,592,221,910.00	214,886,309,616.28	213,734,828,142.47	(10,705,912,293.72)	1,151,481,473.81
30	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	439,514,579,045.02	439,266,984,602.46	439,266,915,746.85	(247,594,442.56)	68,855.61
32	Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma	32,629,096,895.00	30,505,108,975.67	29,983,719,293.57	(2,123,987,919.33)	521,389,682.10
33	Sekretariati ya Maadili ya Umma	8,558,001,592.14	7,659,723,224.14	7,635,069,210.00	(898,278,368.00)	24,654,014.14
35	Kurugenzi ya Mashitaka ya Umma	16,532,536,118.90	14,568,829,358.90	14,556,380,817.13	(1,963,706,760.00)	12,448,541.77
38	Jeshi la Ulinzi	1,453,687,740,486.14	1,412,556,473,151.59	1,412,556,473,151.59	(41,131,267,334.55)	0

FUNGU	WIZARA	MAKADIRIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(UPUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
39	Jeshi la Kujenga Taifa	356,832,344,110.00	352,725,872,130.42	352,725,872,130.42	(4,106,471,979.58)	0
40	Mahakama	111,572,133,160.72	107,467,815,724.54	107,467,815,724.32	(4,104,317,436.18)	0.22
42	Ofisi ya Bunge	117,205,487,000.00	114,010,286,347.00	113,932,125,517.78	(3,195,200,653.00)	78,160,829.22
67	Tume ya Ajira	2,942,184,295.00	2,504,601,049.24	2,489,558,157.61	(437,583,245.76)	15,042,891.63
93	Idara ya Uhamiaji	67,133,298,524.69	54,095,550,025.00	54,002,889,273.42	(13,037,748,499.69)	92,660,751.58
	JUMLA KUU	**16,104,391,935,777.60**	**15,140,562,366,008.40**	**15,109,626,485,957.70**	**(963,829,569,769.25)**	**30,935,880,050.40**
	Kiasi katika Sh. Bilioni	**16,104.39**	**15,140.56**	**15,109.63**	**(963.83)**	**30.94**

Kiambatisho Na.4. 2: Makisio, Fedha zilizotolewa na Matumizi ya Fedha za maendeleo (Kiasi katika Sh. billioni)

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
31	Ofisi ya Makamu wa Rais	5,063,340,000.00	2,411,619,538.44	2,411,619,538.00	(2,651,720,462.00)	-
34	Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	11,400,000,000.00	-	-	(11,400,000,000.00)	-
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	36,391,441,000.00	20,697,840,907.09	20,697,840,907.00	(15,693,600,093.00)	0
41	Katiba na Sheria	4,176,217,734.00	2,703,684,617.00	2,703,684,617.00	(1,472,533,117.00)	-
43	Kilimo Chakula na Ushirika	100,247,187,349.30	58,822,416,642.83	58,507,281,654.00	(41,424,770,706.00)	315,134,988
44	Viwand na Biashara	93,024,525,000.00	13,259,221,314.00	13,259,221,314.00	(79,765,303,686.00)	
45	Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi	13,712,092,000.00	2,340,930,884.00	2,340,930,884.00	(11,371,161,116.00)	-
46	Elimu Mafunzo ya	925,139,762,146.63	767,157,032,138.49	766,531,835,269.00	(157,982,730,008.00)	625,196,870

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
	Juu na Ufundi					
48	Ardhi na Makazi	30,537,602,000.00	16,858,308,152.46	16,858,307,771.00	(13,679,293,848.00)	382
49	Maji na Umwagiliaji	671,504,113,290.00	436,127,604,775.00	436,125,583,223.00	(235,376,508,515.00)	2,021,552
50	Fedha Uchumi na Mipango	27,050,427,086.45	10,956,721,151.72	10,934,125,793.00	(16,093,705,935.00)	22,595,359
51	Mambo ya Ndani	70,558,077,005.20	65,443,077,005.20	65,443,077,005.00	(5,115,000,000.00)	-
52	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	569,789,272,370.33	274,163,321,956.53	273,350,122,463.00	(295,625,950,414.00)	813,199,493
53	Afya Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake Wazee na Watoto	4,913,845,000.00	1,804,881,701.00	1,804,881,701.00	(3,108,963,299.00)	-
56	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	368,505,389,644.00	303,356,437,766.00	303,356,437,766.00	(65,148,951,878.00)	-

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
57	Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	220,000,000,000.00	192,950,241,361.42	192,950,241,361.00	(27,049,758,639.00)	-
58	Nishati na Madini	1,960,341,000,000.00	1,535,361,612,996.86	1,535,359,280,363.00	(424,979,387,003.00)	2,332,634
60	Wizara ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji	7,000,000,000.00	380,531,173.00	380,531,173.00	(6,619,468,827.00)	-
62	Ujenzi Uchukuzi na Mawasilian o	2,303,053,115,253.00	1,040,231,253,087.67	1,040,231,253,088.00	(1,262,821,862,165.00)	-
64	Wizara ya Uvuvi na Mifugo	7,126,680,000.00	5,226,350,660.00	5,226,350,660.52	(1,900,329,340.00)	-1
65	Kazi Ajira na Maendeleo ya Vijana	18,900,000,000.00	17,321,195,980.00	12,066,957,111.00	(1,578,804,020.00)	5,254,238,869
67	Tume ya Ajira	750,000,000.00	498,226,249.66	460,374,058.66	(251,773,750.00)	37,852,191
68	Ujenzi Uchukuzi na Mawasilian o	15,000,000,000.00	3,670,500,020.00	3,670,500,019.00	(11,329,499,980.00)	1

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
69	Maliasili na Utalii	29,978,082,000.00	314,473,108.50	314,473,109.00	(29,663,608,892.00)	-
96	Habari Utamaduni na Michezo	8,700,000,000.00	5,318,683,678.00	5,286,812,928.00	(3,381,316,322.00)	31,870,750
98	Ujenzi Uchukuzi na Mawasiliano	2,016,646,348,370.56	1,905,982,331,000.44	1,905,968,310,194.00	(110,664,017,370.00)	14,020,806
99	Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi	5,000,000,000.00	2,173,188,086.00	2,173,188,086.00	(2,826,811,914.00)	-
100	Wizara ya Madini	50,432,978,963.00	34,938,221,349.37	34,936,857,948.00	(15,494,757,614.00)	1,363,401
SEKRETARIETI ZA MIKOA						
36	Katavi	4,783,539,000.00	2,376,377,373.00	2,348,051,116.00	(2,407,161,627.00)	28,326,257
47	Simiyu	6,217,109,197.00	4,569,435,197.00	4,510,476,086.23	(1,647,674,000.00)	58,959,111
54	Njombe	5,062,500,000.00	2,062,978,842.00	1,769,487,783.00	(2,999,521,158.00)	293,491,059
63	Geita	4,745,052,000.00	3,236,998,096.00	3,236,998,096.00	(1,508,053,904.00)	-
70	Arusha	2,389,153,490.00	1,587,939,521.00	519,860,321.28	(801,213,969.00)	1,068,079,200
71	Pwani	4,607,831,000.00	2,430,601,172.00	2,429,895,532.00	(2,177,229,828.00)	705,640

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
72	Dodoma	10,385,026,808.00	2,634,782,244.73	2,265,079,267.00	(7,750,244,563.00)	369,702,978
73	Iringa	2,631,496,000.00	1,181,381,800.00	1,169,039,014.00	(1,450,114,200.00)	12,342,786
74	Kigoma	3,377,132,812.00	1,382,043,960.00	583,280,134.00	(1,995,088,852.00)	798,763,826
75	Kilimanjaro	3,107,569,000.00	1,740,697,700.00	1,740,697,700.00	(1,366,871,300.00)	-
76	Lindi	2,143,138,000.00	1,421,190,034.34	1,421,190,034.00	(721,947,966.00)	-
77	Mara	2,488,196,000.00	1,017,307,209.00	1,015,058,824.00	(1,470,888,791.00)	2,248,385
78	Mbeya	2,640,473,000.00	1,559,435,176.00	1,558,710,563.00	(1,081,037,824.00)	724,613
79	Morogoro	1,869,431,400.00	762,922,111.00	762,137,181.00	(1,106,509,289.00)	784,930
80	Mtwara	7,755,486,264.00	1,632,175,600.00	1,632,175,600.00	(6,123,310,664.00)	-
81	Mwanza	3,971,995,000.00	2,537,819,025.00	2,528,614,902.00	(1,434,175,975.00)	9,204,123
82	Ruvuma	2,399,723,000.00	2,399,723,000.00	2,398,851,501.00	-	871,499
83	Shinyanga	12,323,888,000.00	1,503,708,901.00	1,503,708,901.00	(10,820,179,099.00)	0
84	Singida	2,537,647,938.00	2,438,469,544.00	2,438,469,544.00	(99,178,394.00)	-
85	Tabora	2,537,185,768.00	2,409,222,768.00	2,404,168,403.00	(127,963,000.00)	5,054,365
86	Tanga	4,338,225,000.00	4,145,217,716.00	4,138,753,142.48	(193,007,284.00)	6,464,574

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
87	Kagera	3,087,135,674.00	2,054,338,536.00	2,005,157,136.35	(1,032,797,138.00)	49,181,400
88	Dar es Salaam	3,544,999,000.00	1,759,638,700.23	1,759,071,740.00	(1,785,360,300.00)	566,960
89	Rukwa	1,948,057,600.00	1,721,132,220.50	1,718,845,137.00	(226,925,380.00)	2,287,083
90	Songwe	4,652,922,000.00	2,755,022,768.00	2,755,022,767.00	(1,897,899,232.00)	1
95	Manyara	3,217,891,000.00	1,489,521,200.00	1,489,521,200.00	(1,728,369,800.00)	-
TUME						
3	Tume ya Huduma za Waalimu	5,000,000,000.00	2,000,000,000.00	2,000,000,000.00	(3,000,000,000.00)	-
4	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi bora ya Ardhi	5,178,872,000.00	2,218,548,368.89	2,218,548,365.89	(2,960,323,631.00)	3
5	Utunzaji wa Kumbukumbu na Nyaraka za Serikali	17,520,458,000.00	6,283,399,280.43	5,802,708,325.00	(11,237,058,720.00)	480,690,956
7	Tume inayosimamia matokeo	2,000,000,000.00	999,895,000.00	927,245,085.00	(1,000,105,000.00)	72,649,916

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
	makubwa sasa					
13	Tume ya Utumishi wa Mahakama	248,363,000.00	-	-	(248,363,000.00)	
55	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	1,796,938,000.00	1,323,088,234.00	1,323,088,234.00	(473,849,766.00)	0
61	Tume ya Kurekebisha Sheria	53,104,924,388.00	53,104,924,388.00	53,101,362,697.00	-	3,561,691
92	Tume ya Kudhibiti Madawa ya Kulevya	10,300,000,000.00	6,898,909,697.50	6,898,909,698.00	(3,401,090,303.00)	-
IDARA ZA SERIKALI						
14	Idara za Serikali	4,500,000,000.00	3,000,000,000.00	1,100,000,000.00	(1,500,000,000.00)	1,900,000,000
16	Zimamoto na Uokoaji	2,000,000.00	1,000,000.00	-	(1,000,000.00)	1,000,000
19	Ofisi ya Wakili wa Serikali	248,363,000.00	-	-	(248,363,000.00)	-
21	Ofisi ya Rais - Ikulu	400,088,011,604.00	70,090,544,085.00	70,081,041,763.00	(329,997,467,519.00)	9,502,322
23	Deni la Taifa na	7,100,000,000.00	6,929,722,442.00	6,838,128,692.00	(170,277,558.00)	91,593,750

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
	Huduma za Jumla					
28	Msajili wa Vyama vya Siasa	10,749,851,000.00	7,000,000,000.00	7,000,000,000.00	(3,749,851,000.00)	-
29	Mambo ya Ndani Idara ya Polisi	5,035,831,000.00	1,273,800,000.00	1,273,792,000.00	(3,762,031,000.00)	8,000
30	Mambo ya Ndani Magereza	176,765,409,387.42	153,320,121,307.66	153,320,121,307.00	(23,445,288,080.00)	1
32	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	10,939,000,000.00	10,786,626,775.00	10,786,626,775.00	(152,373,225.00)	-
33	Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma	4,049,999,999.67	1,736,645,546.91	1,736,645,547.00	(2,313,354,453.00)	-
38	Kurugenzi ya Mashitaka ya Umma	8,000,000,000.00	3,346,034,214.00	3,346,034,214.00	(4,653,965,786.00)	-
39	Jeshi la Ulinzi	6,000,000,000.00	7,000,000,000.00	7,000,000,000.00	1,000,000,000.00	-

FUNGU	WIZARA	MAKISIO (Sh.)	FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	MATUMIZI (Sh)	(PUNGUFU)/ZAIDI YA FEDHA ZILIZOPOKELEWA (Sh)	BAKAA (Sh)
40	Jeshi la Kujenga Taifa	35,973,722,000.00	23,676,889,912.22	22,837,041,466.00	(12,296,832,088.00)	839,848,447
42	Mahakama	8,906,608,500.00	8,194,108,500.00	8,194,108,500.00	(712,500,000.00)	0
93	Tume ya Ajira	10,000,000,000.00	-	-	(10,000,000,000.00)	-
JUMLA		**10,467,212,652,043.00**	**7,144,464,245,467.09**	**7,131,237,804,297.00**	**(3,322,748,406,576.00)**	**13,226,441,170**
Kiasi katika Sh Bilioni		**10,467.21**	**7,144.46**	**7,131.24**	**(3,322.75)**	**13.23**

Kiambatisho Na. 5. 1: Hesabu zilizojumuishwa kwenye hesabu jumuifu bila kusainiwa na Taasisi husika

Na.	Jina la Taasisi
1.	Mamlaka ya Hifadhi ya Ngorongoro (NCAA)
2.	Bodi ya Taifa ya Wahasibu na Wakaguzi (NBAA)
3.	Mamlaka ya udhibiti wa Bima Tanzania
4.	Chuo cha Elimu ya Biashara (CBE)
5.	Baraza la Uwezeshaji Uchumi wa Kitaifa
6.	Tume ya Sayansi na Teknolojia ya Tanzania
7.	Taasisi ya Elimu Tanzania (TIE)
8.	Shirika la Kitaifa la Bima la Tanzania
9.	Halmashauri ya Wilaya ya Itigi
10.	Halmashauri ya Wilaya ya Meru
11.	Halmashauri ya Wilaya ya Chunya
12.	Halmashauri ya Manispaa ya Ilala
13.	Halmashauri ya Wilaya Musoma
14.	Halmashauri ya Wilaya Newala
15.	Halmashauri ya Wilaya ya Lindi
16.	Baraza la Usimamizi wa Mazingira la Taifa (NEMC)
17.	Taasisi ya Utafiti wa Chai Tanzania
18.	Chuo cha Mipango Dodoma
19.	Taasisi ya Kazi ya Jamii
20.	Chuo Cha Diplomasia Dar Es Salaam (Tanzania-Mozambique Centre for Foreign Relations)
21.	Chuo cha Usafirishaji cha Taifa

Na.	Jina la Taasisi
22.	Halmashauri ya Wilaya Kibiti
23.	Halmashauri ya Wilaya Ushetu
24.	Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
25.	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora
26.	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, wazee na jinsia watoto
27.	Ofisi ya Wakili Mkuu
28.	Ofisi ya Rais na Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri na Ikulu
29.	Wizara ya Madini
30.	Wizara ya Mambo ya nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki
31.	Ofisi ya Makamu wa Rais
32.	Ofisi ya Raisi, menejiment ya utumishi ya umma na utawala bora
33.	Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana,Ajira na Watu wenye Ulemavu
34.	Halmashauri ya Mji wa Handeni
35.	Halmashauri ya Wilaya ya Nanyumbu
36.	Halmashauri ya Wilaya ya Moshi
37.	Halmashauri ya Wilaya Serengeti
38.	Halmashauri ya Wilaya Simiyu
39.	Halmashauri ya Manispaa ya Moshi
40.	Halmashauri ya Wilaya Mafia
41.	Bodi ya Nyama Tanzania (TMB)
42.	Chuo cha Uhasibu Arusha (IAA)
43.	Taasisi ya Kitaifa ya Uzalishaji)

Na.	Jina la Taasisi
44.	Bodi ya Katani Tanzania
45.	Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB)
46.	Benki ya Posta Tanzania
47.	Benki ya Uwekezaji Tanzania (TIB)
48.	Chuo Kikuu Mzumbe
49.	*Mamlaka ya* Udhibiti wa Huduma za Nishati na Maji (EWURA)
50.	Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma (*PPRA)*
51.	Shirika la Simu Tanzania – TTCL PESA
52.	Shirika la Simu Tanzania – TTCL TRUST
53.	Mamlaka ya Maji na Usafi wa Mazingira Dodoma Mjini
54.	Benki ya Uwekezaji Tanzania- RASILIMALI
55.	Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya.
56.	Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii (NSSF)
57.	Kampuni ya Uanzishaji na Uendeshaji wa Mifuko ya Uwekezaji wa Pamoja (UTT AMIS)
58.	Shirika la Madini la Taifa (STAMICO)
59.	Ofisi ya Takwimu ya Tiafa (NBS)
60.	Mfuko wa Mikopo ya Biashara ndogo ndogo (SELF) Microfinance
61.	Mamlaka ya Elimu Tanzania (TEA)
62.	Chuo Kikuu cha Afya na Sayansi Shirikishi Muhimbili
63.	Taasisi ya Moyo Jakaya Kikwete
64.	Chuo cha Usimamizi wa Fedha
65.	Chuo cha Ufundi Arusha

Na.	Jina la Taasisi
66.	Mamlaka ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi Stadi
67.	Chuo Kikuu cha Kilimo na Sayansi cha Mwalimu Nyerere
68.	Bodi ya wataalam wa manunuzi na ugavi
69.	Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania
70.	Bodi ya Sukari
71.	Mamlaka ya usafiri wa Nchi kavu
72.	Bodi ya Kahawa ya Tanzania
73.	Kampuni ya Huduma za Meli
74.	Bodi ya Pareto Tanzania
75.	Petroleum Upstream Regulatory Authority (PURA)
76.	Shirika la Umeme Tanzania
77.	Hospitali ya Taifa Muhimbili
78.	Shirika la Simu Tanzania
79.	Mamlaka ya Majisafi na Majitaka jijini Dar es salaam
80.	Mfuko wa Maendeleo ya Tasnia ya Korosho
81.	Shirika la Ndege Tanzania
82.	Mamlaka ya Uthibiti wa Huduma za Nishati na Maji
83.	Kampuni ya Mbolea Tanzania
84.	Mamlaka ya Usafiri wa Majini na Nchi Kavu
85.	Shirika la Reli Tanzania

Kiambatisho Na. 5. 2: Idadi ya mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa kwa miaka iliyopita

Na.	Mwaka wa fedha	Idara ya Ushuru wa Forodha na Bidhaa	Idara ya Walipakodi Wakubwa	Idara ya Uchunguzi wa Kodi	Idara ya Kodi za Ndani	Jumla
1	2001/2002	1	-	-	-	1
2	2002/2003	-	-	-	-	-
3	2003/2004	-	-	-	-	-
4	2004/2005	2	-	-	-	2
5	2005/2006	4	-	-	-	4
6	2006/2007	3	-	-	-	3
7	2007/2008	5	1	-	1	7
8	2008/2009	1	2	-	2	5
9	2009/2010	2	2	-	2	6
10	2010/2011	1	4	-	1	6
11	2011/2012	2	5	-	-	7
12	2012/2013	1	6	-	2	9
13	2013/2014	2	6	-	4	12
14	2014/2015	13	13	-	6	32
15	2015/2016	15	7	6	13	41
16	2016/2017	15	7	4	19	45
	Jumla ndogo	**67**	**53**	**10**	**50**	**180**
17	2017/2018	**62**	17	10	14	**103**
	Jumla	**129**	**70**	**20**	**64**	**283**

Kiambatisho Na. 5. 3: Mwelekeo wa makusanyo ya mapato kwa Tanzania na nchi za Afrika Mashariki, 2014/15 - 2018/19

Maelezo	Mwaka wa Fedha (Shilingi kwa milioni)				
	2014/15	**2015/16**	**2016/17**	**2017/18**	**2018/19**
Makadirio	12,078,015	13,220,252	15,293,899	17,365,052	18,332,665
Makusanyo halisi	10,743,765	13,238,045	14,271,382	15,405,441	15,764,661
Tofauti kati ya Makadirio na Makusanyo Halisi	(1,334,250)	17,793	(1,022,517)	(1,959,611)	(2,568,004)
Tofauti kati ya Makadirio na Makusanyo kwa asilimia	(11)	0.13	(6.69)	(11.28)	(14.01)
Uwiano wa kodi dhidi ya pato la jumla la ndani (Kodi/pato la jumla la ndani):					
Tanzania	11.60%	12.90%	13.20%	12.80%	11.4%
Uganda	12.30%	12.80%	14.00%	14.20%	15.4%
Kenya	18.70%	18.80%	19.30%	18.50%	15.5%
Rwanda	15.10%	16.10%	15.20%	15.80%	16.3%
Burundi	13.70%	13.00%	13.40%	13.00%	14.8%

Chanzo: Takwimu za Mamlaka ya Mapato Tanzania 2014-2019

Kiambatisho Na. 6. 1 Taasisi zenye upungufu kwenye ukaguzi wa ndani

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
Wizara			
1	61	Tume ya Taifa ya Uchaguzi	• Wafanyakazi wapo sita badala ya nane
2	TR 003	Tume ya Mpango wa Matumizi Bora ya Ardhi	• Kutokuwapo kwa kitengo cha ukaguzi wa ndani
3	33	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili	• Kitengo kina wanyakazi watatu badala ya watano.
4	18	Tume ya Taifa UNESCO	• Kutokuwapo kwa kitengo cha ukaguzi wa ndani
5	05	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	• Kitengo kina mfanyakazi mmoja tu
Sekretarieti za Mikoa			
1	90	Songwe	• Kitengo kina mfanyakazi mmoja badala ya watatu • Ufinyu wa bajeti
2	47	Geita	• Kitengo kina wafanyakazi wawili badala ya watatu. • Ukosefu **wa usafiri**
3	87	Kagera	• Kitengo kina mfanyakazi mmoja badala ya watatu • Ukosefu wa vitendea kazi kama kompyuta na magari
4	47	Simiyu	• Kitengo kinawafanyakazi wawili badala ya watatu. • **Ukosefu wa usafiri.**
5	88	Dar es Salaam	• Kitengo kina wafanyakazi wawili, badala ya watatu. • Ukosefu wa usafiri.
6	76	Lindi	• Kitengo kinawafanyakazi wawili badala ya watatu. • Ufinyu wa bajeti
7	95	Manyara	• Kitengo kina wafanyakazi wawili badala ya watatu. • Ufinyu wa bajeti
8	86	Tanga	• Ufinyu wa bajeti

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
			• Ukosefu wa vitendea kazi kama kompyuta.
9	72	Dodoma	• Ukosefu wa mfanyakazi mmoja . • Ukosefu wa usafiri.
10		Tabora	• Kitengo kina mfanyakazi mmoja badala ya watatu.
11	71	Pwani	• Kitengo kina wafanyakazi wawili badala ya watatu. • Ukosefu wa usafiri. • Ufinyu wa bajeti
Wakala			
1		Wakala wa Mbegu za Kilimo	• Kitengo kina mfanyakazi mmoja badala ya watatu.
2		Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania	• Kitengo kina wafanyakazi wawili badala ya watatu.
Taasisi nyingine			
1		Shirika la Mzinga	• Kitengo **kina wafanyakazi wawili badala ya watano.**
2		Chuo cha Mafunzo ya Wanyamapori cha Pasiansi	• Hakuna kitengo cha ukaguzi wa ndani.
3		Kituo cha Teknolojia ya Tanzania	• Kitengo kina mkaguzi mmoja badala ya watatu ya wawili
4		Taasisi ya Uongozi wa Sheria Lushoto	• Kitengo kina mkaguzi mmoja badala ya watatu ya watatu
5		Chuo cha Utafiti wa Mifugo Tanzania	• Hakuna kitengo cha ukaguzi wa ndani
6		Tume ya Madini	• kutoidhinisha Hati ya ukaguzi wa ndani.

Chanzo: Barua ya mapungufu kwa Menejimenti

Kiambatisho Na. 6. 2: Taasisi Zenye Mapungufu ya Kiutendaji katika Kamati za Ukaguzi

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
Wizara			
1	TR 003	Tume ya Mpango wa Matumizi Bora ya Ardhi	• Kutokuanzishwa kwa Kamati ya Ukaguzi.
2	12	Tume ya Huduma za Mahakama	• Wajumbe wawili wa kamati ya ukaguzi pia wamekuwa wajumbe wa bodi ya manunuzi.
3	68	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	• Kamati imemaliza muda wake tangu 31 Aprili 2019
4	04	Ofisi ya Rais - Idara ya Usimamizi wa Nyaraka na Kumbukumbu	• Kamati ya Ukaguzi ilifanya mkutano mara mbili tu, kinyume na kanuni 32 (1) (a) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 ambayo inahitaji Kamati ya Ukaguzi kukutana angalau kila robo mwaka
5	94	Ofisi ya Rais- Tume ya Utumishi wa Umma	• Kamati ya ukaguzi haikuwasilisha ripoti ya mwaka kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa za Serikali.
6	09	Ofisi ya Rais - Bodi ya Mishahara ya Watumishi wa Umma	• Kamati ya Ukaguzi haikuandaa ripoti ya mwaka ya kazi zao kama inavyotakiwa na kanuni ya 32(1)(g) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001
7	67	Ofisi ya Rais – Sekretarieti ya Ajira	• Hakuna ushahidi wa Kamati kupitia na kuidhinisha taarifa za fedha kabla ya kuziwasilisha kwa ajili ya ukaguzi wa mwaka na taarifa ya kamati ya mwaka kama inavyotakiwa na kanuni ya 32(1)(g) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001
8	18	Tume ya taifa UNESCO	• Kutokuanzishwa kwa Kamati ya Ukaguzi.
9	96	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo	• Kamati ya Ukaguzi haikuandaa ripoti ya mwaka ya kazi zao kama inavyotakiwa na kanuni ya 32(1)(g) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
10	96	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo	• Kamati ya Ukaguzi haikuandaa ripoti ya mwaka ya kazi zao kama inavyotakiwa na kanuni ya 32(1)(g) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001
11	05	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	• Kamati ya Ukaguzi ilifanya mkutano mara mbili tu, kinyume na kanuni 32 (1) (a) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 ambayo inahitaji Kamati ya Ukaguzi kukutana angalau kila robo mwaka
Sekretarieti ya Mikoa			
1	47	Simiyu	• Hakuna ushahidi wa kuwa Kamati ya Ukaguzi inatoa ushauri kwa Afisa Msuuli katika kuandaa na kupitia taarifa za fedha za Mkoa na kanuni 32 (1) (a) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001(kupitiwa 2004)
2	74	Kigoma	• Kamati ya ukaguzi ilifanya kikao mara moja kwa mwaka wa fedha 2018/2019 badala ya vikao vinne kwa mwaka.
3	54	Njombe	• Kamati ya ukaguzi haikupitia kwa ufanisi udhibiti wa ndani wa fedha na michakato ya kiwasibu
4	81	Mwanza	• Kamati ya ukaguzi ina wajumbe wanne ambao wote ni wa ndani bila kuwa na mjumbe yoyote kutoka nje.
5	76	Lindi	• Muundo wa kamati unapingana na sheria na kanuni ambako mwenyekiti wa kamati anatakiwa atoke nje ya taasisi nyingine • Kamati ya Ukaguzi haikuandaa ripoti ya mwaka ya kazi zao kama inavyotakiwa na kanuni ya 32(1)(g) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
			• Kamati ya Ukaguzi ilifanya mkutano mmoja tu, kinyume na kanuni 32 (1) (a) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka 2001 ambayo inahitaji Kamati ya Ukaguzi kukutana angalau kila robo mwaka
6	80	Mtwara	• Kamati ya ukaguzi haikupitia taarifa za fedha kama sheria inavyowataka
7	72	Dodoma	• Kamati ya Ukaguzi haikuandaa ripoti ya mwaka ya kazi zao.
8	85	Tabora	• Kamati ya Ukaguzi haikuandaa ripoti ya mwaka ya kazi zao
9	71	Pwani	• 2018/2019 kamati ya ukaguzi ilikaa kikao kimoja tu tarehe 27 Septemba 2018 badala ya vinne ndani ya mwaka
• Wakala			
1		Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	• Kamati haikufanya tathmini ya mwaka juu ya tathmini ya kamati kuhakikisha kuwa kamati ya ukaguzi inakidhi malengo yake kwa ufanisi na kwa ufasaha
2		Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania	• Kamati ilifanya mkutano mmoja tu kinyume na kanuni 32(1)ya Kanuni za Fedha za Umma 2001 (Marekebisho ya mwaka 2004)
3		Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa	• Kamati ya Ukaguzi ilikutana mara moja kwa mwaka kinyume na kanuni 32(1)ya Kanuni za Fedha za Umma 2001 (Marekebisho ya mwaka 2004)
• Taasisi Nyingine			
1		Shirika la Mzinga	• Kamati haikufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa taarifa zilizoripotiwa na kazi ya ukaguzi wa ndani na zile zilizoripotiwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ili kutoa ushauri sahihi kwa Afisa Masuuli.

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
			• Kamati ilifanya mikutano mitatu badala ya mara nne ni kinyume na kanuni 32 (1) ya Kanuni za Fedha za Umma (marekebisho ya mwaka 2004)
2	TR 105	Bodi ya Usajili wa Mpango Mji	• Kutokuanzishwa kwa kamati ya ukaguzi
3		Kituo cha Teknolojia ya Tanzania (Nyumbu)	• Kamati ya ukaguzi haikuangalia usimamizi wa vihatarishi na sera zinazohusiana na vihatarishi na kushindwa kudhibitiwa
4		Taasisi ya Uongozi wa Sheria Lushoto (IJA)	• Kamati ya ukaguzi kushidwa kufanya kazi kwenye utathimini wa vihatarishi na kuangalia ufanisi wa mifumo ya ndani . • Ripoti ya mwaka ya kamati ya ukaguzi haukuandaliwa wala kuwasilishwa kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali
5		**Chuo cha Sayansi na Teknologia cha Nelson Mandela Afrika**	• Kamati ilikutana mara mbili tu badala mara nne kwa mwaka
6		Taasisi ya Mafunzo ya Serikali za Mtaa	• Kamati ya Ukaguzi imeisha muda wake tangu 30 April 2018 tangu kipindi hicho hakuna wanachama walioteuliwa.
7	TR 06	Chuo cha Ardhi Morogoro	• Hakuna kamati ya ukaguzi lioanzishwa
8		Kampuni za Huduma za Meli	• Hakuna sera ya vihatarishi

Chanzo: Barua ya mapungufu kwa menejimenti

Kiambatisho Na. 6. 3: Kupunguza VVU na UKIMWI

Na	Fungu	Jina la Taasisi	Mapungufu
Wizara			
1	19	Ofisi ya wakili mkuu wa serikali	• Hakuna shughuli ya kupunguza VVU na UKIMWI iliyofanywa na ofisi kwa wafanyikazi wake.
2	93	Idara ya Huduma ya Uhamiaji	• Hakukuwa na mikakati yana mafunzo na semina ili kuhakikisha kuwa wafanyikazi wanajua magonjwa yasiyoweza kuambukizwa kinyume na muongozo Na. 2 wa mwaka 2014
3	04	Ofisi ya Rais – Idara ya Usimamizi wa Nyaraka na Kumbukumbu	• Hakukuwa na mikakati yana mafunzo na semina ili kuhakikisha kuwa wafanyikazi wanajua magonjwa yasiyoweza kuambukizwa kinyume na muongozo Na. 2 wa mwaka 2014
4	32	Utumishi wa Umma na utawala Bora	• Hakuna huduma za afya na vifaa vya matibabu kama mashine za Shinikizo la damu, sukari, mashine za Uzito ni kinyume na muongozo namba 2 wa mwaka 2014.
5	40	Mahakama ya Tanzania	• Hakuna kamati teule inayoshughulika na maambukizo ya VVU na UKIMWI na magonjwa yasiyoweza kuambukiza kwa mwaka wa 2018-19
Wakala			
1		Wakala wa Ndege za Serikali	• Ufinyu wa bajeti wa kusaidia wafanyakazi wanaoishi na VVU na UKIMWI.
Taasisi Nyingine			
1		Chuo cha Uongozi	• Hakuna mtu aliyeteuliwa kushughulikia maswala ya UKIMWI na HIV. • Ufinyu wa bajeti wa kusaidia wafanyakazi wanaoishi na VVU na UKIMWI
2		Mamlaka Ya Vitambulisho ya Taifa	• Hakukuwa na mikakati ya mafunzo na semina ili kuhakikisha kuwa wafanyakazi wanajua magonjwa yasiyoweza kuambukizwa kinyume na muongozo Na. 2 wa mwaka 2014

Kiambatisho Na. 6. 4: Taasisi zenye mapungufu katika usimamizi wa vihatarishi

S/N	Fungu	Jina la taasisi	Mapungufu
Wizara			
1	56	Bodi ya mikopo serikali za mitaa	• Kukosekana kwa mpango mkakati wa vihatarishi • Kukosekana kwa mpango wa biashara
2	15	Tume ya Usuluhishi na Uamuzi (CMA)	• Kukosekana kwa sera ya usimamizi wa vihatarishi
3	68	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano-Sekta ya Mawasiliano	• Kukosekana kwa sera ya usimamizi wa vihatarishi
4	27	Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa	• Mwongozo wa usimamizi wa vihatarishi haukutekelezwa
5	100	Wizara ya Madini	• Kukosekana kwa sera ya usimamizi wa vihatarishi
6	23	Ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	• Mwongozo wa usimamizi wa vihatarishi haukutekelezwa
Sekretareiti za mikoa			
1	74	Kigoma	• Kukosekana kwa rejista ya vihatarishi
2	82	Ruvuma	• Kukosekana kwa taarifa ya tathmini ya vihatarishi
3	95	Manyara	• Kutofanyika kwa tathmini ya vihatarishi
4	86	Tanga	• Kutofanyika kwa tathmini ya vihatarishi
Wakala wa Serikali			
1		Chuo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki (EASTC)	• Kutofanyika kwa tathmini ya vihatarishi
2	23	Wakala wa Utafiti wa majengo na Nyumba Taifa	• Kukosekana kwa mpango wa kujikinga na maafa, Kukosekana kwa sera ya usimamizi wa vihatarishi na mpango mkakati wa biashara
3		Wakala wa Ndege za Serikali Tanzania	• Kukosekana kwa mpango wa kujikinga na maafa
Taasisi nyingine			

S/N	Fungu	Jina la taasisi	Mapungufu
1		Shirika Hodhi la Mzinga	• Kukosekana kwa mpango mkakati wa Kampuni
2		SUMAJKT-Idara ya Kilimo na Viwanda	• Kutohuisha mpango mkakati wa biashara

Chanzo: Barua za mapungufu kwa menejimenti

Kiambatisho Na. 6. 5: Habari na Mawasiliano ya Teknonolijia

S/N	Fungu	Taasisi	Mapungufu
Wizara na Idara			
1	93	Idara ya huduma za Uhamiaji	• Hakuna mfumo wa kuhifadhi data wakati wa dharura
2	09	Ofisi ya Rais-Bodi ya Mishahara ya umma	• Hakuna mfumo wa kuhifadhi data wakati wa dharura • Hakuna Kamati Kuu ya TEHAMA
3	96	Wizara ya Habari ,Utamaduni, na Michezo	• Hakuna Kamati Kuu ya TEHAMA • Hakuna mfumo wa kuhifadhi data
4	23	Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	• Kutotumika kwa mfumo wa Usimamizi wa Mali ulioko kwenye Epicor
Wakala wa Serikali			
1		Wakala wa Barabara za vijijini na miji	• Hakuna sera ya TEHAMA
2		Chuo cha Maendeleo ya Jamii Tengeru (TICD)	• Hakuna Kamati ya Kuu ya TEHAMA
3		Wakala wa Mafunzo kwa Njia ya Mtandao Tanzania	• Kukosekana kwa sera ya TEHAMA, Mpango Mkakati wa TEHAMA na mpango wa kujikinga na maafa
Taasisi Nyingine			
1		Mpango wa kujitathmini kwa nchi za Afrika	• Hakuna mfumo wa EPICOR
2		Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa	• Hakuna sera ya TEHAMA
Sekretarieti za Mikoa			

S/N	Fungu	Taasisi	Mapungufu
1	36	Katavi	• Hakuna vifaa vya kuzima moto na genereta pindi umeme unapokatika
2	78	Mbeya	• Hakuna rejista ya vifaa vya TEHAMA kama vile Kompyuta na Kompyuta Mpakato
3	47	Simiyu	• Hakuna rejista ya vifaa vya TEHAMA
4	54	Njombe	• Hakuna sera ya TEHAMA.
5	82	Ruvuma	• Hakuna Kamati Kuu ya TEHAMA, na mpango wa kujikinga na maafa
6	95	Manyara	• Mfumo wa Epicor haujaunganishwa na mfumo wa mkakati wa kutenga bajeti
7	86	Tanga	• Hakuna sera ya TEHAMA
8	71	Pwani	• Watumishi wachache kitengo cha Habari na Mawasiliano kwani kuna watumishi watatu badala ya sita wanao takiwa
Ofisi za Ubalozi			
1	2022	Ubalozi wa Tanzania - Harare	• Hakuna mfumo wa EPICOR/IFMIS

chanzo: Barua za mapungufu kwa Menejimenti

Kiambatisho Na. 7. 1: Upungufu wa watumishi

Na.	kifungu Na	Jina la kifungu	Mahitaji	Waliopo	Upungufu
1	35	Ofisi ya Huduma ya Mashtaka ya Umma	5,912	660	5,252
2	15	Tume ya Usuluhishi na Maridhiano	401	121	280
3	31	Ofisi ya Makamo wa Rais	195	135	60
4	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	373	217	156
5	54	Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe	305	124	181
6	53	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na watoto	898	553	345
7	59	Tume ya Kurekebisha Sheria Tanzania	51	36	15
8	61	Tume ya Taifa ya Uchaguzi	160	87	73
9	98	Wizara ya Kazi, Uchukuzi na Mawasiliano	358	295	63
10	26	Makamo wa Rais	39	18	21
11	36	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	254	92	162
12	78	Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	273	171	102
13	73	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	270	152	118
14	89	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	254	147	107
15	90	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	276	98	178
16	12	Tume ya Huduma za Mahakama	13	2	11
17	27	Msajili wa Vyama vya Siasa	51	34	17
18	55	Tume ya Haki za Binadamu na Utwala Bora	40	6	34
19	47	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	324	152	172
20	87	Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera	360	187	173
21	77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	246	146	100
22	47	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	311	138	173

Na.	kifungu Na	Jina la kifungu	Mahitaji	Waliopo	Upungufu
23	9	Ofisi ya Rais - Bodi ya Mishahara ya Watumishi wa Umma	30	19	11
24	83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	132	45	87
25	67	Ofisi ya Rais - Sekretarieti ya Ajira	130	76	54
26	18	Tume ya Taifa ya UNESCO	62	24	38
27	52	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	198	139	59
28	13	Kitengo cha Uchunguzi wa Fedha	51	21	30
29	72	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	392	154	238
30	74	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	355	143	212
31	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	427	225	202
32	76	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	293	159	134
33	80	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	100	49	51
34	81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	262	193	69
35	82	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	337	180	157
36	84	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	315	154	161
37	85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	265	179	86
38	95	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	345	179	166
39	94	Ofisi ya Rais- Tume ya Utumishi wa Umma	165	122	43
40	7	Msajili wa Hazina	155	124	31

Balozi					
Na	**Kifungu Kidogo**	**Jina la kifungu**	**Mahitaji**	**Waliopo**	**Upungufu**
41	2018	Ubalozi wa Tanzania Nchini Marekani	4	0	4

Na.	kifungu Na	Jina la kifungu	Mahitaji	Waliopo	Upungufu
42	2030	Ubalozi wa Tanzania Nchini Malawi	7	2	5
43	2010	Ubalozi wa Tanzania Nchini India	9	4	5
44	2004	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo	6	3	3
45	2007	Ubalozi wa Tanzania Nchini Zambia	7	3	4
46	2029	Ubalozi wa Tanzania-Muscat	6	3	3
47	2006	Ubalozi wa Tanzania Nchini Uingereza	10	5	5
48	2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo	17	11	6
49	2035	Ubalozi wa Tanzania Kuwait	5	3	2
50	2040	Ubalozi wa Tanzania Tel Aviv, Israeli	5	1	4
51	2042	Ubalozi wa Tanzania Cuba	5	1	4
52	2020	Ubalozi wa Tanzania Umoja wa Mataifa - Geneva	13	4	9
53	2011	Ubalozi wa Tanzania Umoja wa Mataifa - New York	10	4	6
54	2037	Ubalozi wa Tanzania Ankara Uturuki	5	1	4
55	2032	Ubaozi wa Tanzania Kuala Lumpur	9	4	5
Jumla			**15496**	**5805**	**9691**

Chanzo: Taarifa za Mapungufu Kwa Menejimenti za Taasisi Husika kwa Mwaka 2017/18

Kiambatisho Na. 8. 1: Makusanyo halisi dhidi ya Jumla ya Bajeti ya kawaida na ya maendeleo yaliyoidhinishwa

Na	Wakala	Jumla ya Bajeti iliyoidhinishwa jumla (SH)	Makusanyo Halisi kutokana na vyanzo vya ndani (SH)	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo
A.	**Wakala wenye makusanyo yasiyoweza kufadhili bajeti yake**			
1	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (TMA)	33,693,901,594	10,330,320,641	(23,363,580,953)
2	Wakala wa Huduma za Ununuzi Serikalini (GPSA)	15,330,000,000	6,891,293,472	(8,438,706,528)
3	Chuo cha Maji	11,896,352,558	3,978,938,408	(7,917,414,150)
4	Wakala wa Serikali Mtandao	10,326,695,261	4,684,376,097	(5,642,319,164)
5	Wakala wa hifadhi ya chakula Tanzania	40,877,897,220	35,891,533,773	(4,986,363,447)
6	Wakala wa Utafiti wa Miamba (GST)	5,082,606,512	573,983,827	(4,508,622,685)
7	Wakala wa Mkemia Mkuu wa Serikali	6,734,762,640	470,513,000	(6,264,249,640)
8	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	6,303,719,242	2,161,658,580	(4,142,060,662)
9	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	4,222,567,085	734,686,350	(3,487,880,735)
10	Kituo cha Mafunzo ya Takwimu cha Afrika Mashariki	3,761,850,244	782,683,748	(2,979,166,496)

Na	Wakala	Jumla ya Bajeti iliyoidhinishwa jumla (SH)	Makusanyo Halisi kutokana na vyanzo vya ndani (SH)	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo
11	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	3,674,036,000	1,553,011,000	(2,121,025,000)
12	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (FETA)	2,550,000,000	981,313,564	(1,568,686,436)
13	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSUBA)	1,612,445,000	470,513,000	(1,141,932,000)
14	Wakala wa mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam DART	41,741,887,323	4,915,064,614	(36,826,822,709)
	Jumla ndogo A.	**187,808,720,679**	**74,419,890,074**	**(113,388,830,605)**
B.	**Wakala wenye makusanyo yanyoweza kufadhili bajeti yake**			
1	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TAGLA)	583,200,000	1,037,092,899	453,892,899
2	Wakala wa Usimamizi na Maendeleo ya Elimu(ADEM)	2,991,268,135	3,672,097,527	680,829,392
3	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania (TVLA)	1,237,212,691	2,337,870,687	1,100,657,996
4	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)	4,589,949,634	6,891,293,472	2,301,343,838

Na	Wakala	Jumla ya Bajeti iliyoidhinishwa jumla (SH)	Makusanyo Halisi kutokana na vyanzo vya ndani (SH)	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo
5	Chuo cha Mafunzo ya Mifugo (LITA)	583,034,347	3,082,446,879	2,499,412,532
6	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania (TPSC)	4,721,824,000	11,622,353,500	6,900,529,500
7	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	31,250,313,383	38,269,113,834	7,018,800,451
8	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	3,662,201,000	14,342,823,000	10,680,622,000
9	Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)	3,624,690,605	14,599,660,113	10,974,969,508
10	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA)	31,588,353,530	45,656,776,062	14,068,422,532
11	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	4,684,932,000	22,503,282,659	17,818,350,659
12	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	5,673,424,000	23,957,061,222	18,283,637,222
13	Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa (DDCA)	4,806,487,754	6,891,293,472	2,084,805,718
14	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	17,872,072,000	100,714,518,774	82,842,446,774

Na	Wakala	Jumla ya Bajeti iliyoidhinishwa jumla (SH)	Makusanyo Halisi kutokana na vyanzo vya ndani (SH)	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo
15	Wakala wa Huduma za Misutu Tanzania (TFSA)	27,796,832,000	130,794,203,736	102,997,371,736
16	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara (BRELA)	596,399,900	22,771,662,443	22,175,262,543
	Jumla ndogo B.	**146,262,194,979**	**449,143,550,279**	**302,881,355,300**
	Jumla kuu (A+B)	**334,070,915,658**	**523,563,440,353**	**189,492,524,695**

Chanzo: Taarifa ya mapungufu ya taasisi yatokanayo na ukaguzi

Kiambatisho Na. 8. 2: Bajeti iliyoidhinishwa dhidi ya fedha halisi zilizopokelewa kwa matumizi ya kawaida na maendeleo

Na.	Wakala	Makisio ya Matumizi ya Kawaida	Mapokezi halisi ya Matumizi ya Kawaida	Makisio ya Fedha za Maendeleo	Mapokezi halisi ya Fedha za Maendeleo
1	Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa (DDCA)	3,306,487,754	1,046,711,240	1,500,000,000	-
2	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo FETA)	1,991,268,135	1,713,693,396	1,000,000,000	-
3	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania (TVLA)	937,212,691	637,971,305	300,000,000	128,018,086
4	Chuo cha Mafunzo ya Mifugo (LITA)	483,034,347	494,109,134	100,000,000	-
5	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	3,761,850,244	3,350,174,694	-	-
6	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	3,662,201,000	2,205,145,000	-	-
7	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)	3,159,525,000	1,981,887,769	1,430,424,634	2,236,207,244
8	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	582,535,575,000	494,265,902,000	1,447,242,021,000	1,428,804,095,000
9	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSUBA)	1,612,445,000	998,926,000	-	-
10	Wakala wa Serikali Mtandao	6,326,695,261	3,453,865,427	4,000,000,000	5,000,000,000
11	Wakala wa Huduma za Misutu Tanzania (TFSA)	27,796,832,000	16,653,071,526	-	-

Na.	Wakala	Makisio ya Matumizi ya Kawaida	Mapokezi halisi ya Matumizi ya Kawaida	Makisio ya Fedha za Maendeleo	Mapokezi halisi ya Fedha za Maendeleo
12	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TAGLA)	583,200,000	549,424,640		
13	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania (TPSC)	4,721,824,000	4,775,505,300	-	-
14	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	1,248,187,000	940,339,000	2,425,849,000	1,253,182,000
15	Wakala wa Utafiti wa Miamba (GST)	5,082,606,512	4,104,747,284	-	-
16	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	17,872,072,000	4,375,560,692	-	-
17	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	10,860,921,383	6,255,048,388	20,389,392,000	3,918,704,900
18	Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)	3,624,690,605	4,460,837,774	-	3,834,478,951
19	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (TMA)	13,693,901,594	11,150,102,979	20,000,000,000	18,924,050,518
20	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	5,673,424,000	3,251,639,000	-	-
21	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	4,222,567,085	1,376,908,900	-	-
22	Wakala wa mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART)	1,772,706,558	1,651,662,227	39,969,180,765	29,470,822,255
23	Wakala wa Huduma za ununuzi Serikalini (GPSA)	15,330,000,000	13,942,100,000		
24	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA)	25,588,353,530	23,284,850,488	6,000,000,000	4,205,711,860

Na.	Wakala	Makisio ya Matumizi ya Kawaida	Mapokezi halisi ya Matumizi ya Kawaida	Makisio ya Fedha za Maendeleo	Mapokezi halisi ya Fedha za Maendeleo
25	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	6,303,719,242	2,635,752,533	-	-
26	Wakala wa Barabara Mijini na Vijijini (TARURA)	210,075,277,411	75,477,601,946	231,478,906,431	173,512,351,191
27	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	4,684,932,000	4,641,576,666	-	-
28	Wakala wa Mkemia Mkuu wa Serikali	6,734,762,640	4,398,129,000	-	-
29	Chuo cha Maji	5,026,152,558	2,764,118,300	6,870,200,000	1,293,593,443
30	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	22,931,413,220	17,872,782,535	17,946,484,000	15,736,621,000
31	Wakala wa Usimamizi na Maendeleo ya Elimu (ADEM)	1,991,268,135	1,151,841,000	1,000,000,000	-
32	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara (BRELA)			596,399,900	346,239,339
	Jumla	**1,003,595,105,905**	**715,861,986,143**	**1,802,248,857,730**	**1,688,664,075,787**

Chanzo: Taarifa ya mapungufu ya taasisi yatokanayo na Ukaguzi

Kiambatisho Na. 8. 3: Mapato halisi ya Mkusanyiko dhidi ya makisio yaliyoidhinishwa

Na	Wakala	Bajeti Iliyoidhinishwa kwa Makusanyo ya vyanzo vya ndani.(SH)	Makusanyo halisi kutoka vyanzo vya ndani (SH)	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo (SH)
A.	**Wakala waliyokusanya chini ya Bajeti**			
1	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	144,622,045,173.00	100,714,518,774.00	(43,907,526,399.00)
2	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	61,798,427,169.00	6,891,293,472.00	(54,907,133,697.00)
3	Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)	26,553,100,500.00	14,599,660,113.00	(11,953,440,387.00)
4	Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa (DDCA)	13,824,911,483.00	6,852,938,850.00	(6,971,972,633.00)
5	Wakala wa mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART)	9,996,569,196.00	4,915,064,614.00	(5,081,504,582.00)
6	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA)	50,064,517,106.00	45,656,776,062.00	(4,407,741,044.00)
7	Wakala wa Usimamizi na Maendeleo ya Elimu(ADEM)	7,631,696,665.17	3,672,097,527.02	(3,959,599,138.15)
8	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania TPSC)	14,751,103,000.00	11,622,353,500.00	(3,128,749,500.00)
9	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	43,112,450,000.00	40,863,136,000.00	(2,249,314,000.00)
10	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	3,421,513,000.00	1,553,011,000.00	(1,868,502,000.00)
11	Wakala wa Mkemia Mkuu wa Serikali	25,335,017,986.00	23,957,061,221.71	(1,377,956,764.29)
12	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	23,826,867,000.00	22,503,282,659.12	(1,323,584,340.88)

Na	Wakala	Bajeti Iliyoidhinishwa kwa Makusanyo ya vyanzo vya ndani.(SH)	Makusanyo halisi kutoka vyanzo vya ndani (SH)	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo (SH)
13	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	2,027,416,251.00	2,161,658,580.00	134,242,329.00
14	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (TMA)	11,560,000,000.00	10,330,320,641.00	(1,229,679,359.00)
15	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TAGLA)	1,980,901,867.00	1,037,092,899.00	(943,808,968.00)
16	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (LITA)	3,977,286,500.00	782,683,748.00	(3,194,602,752.00)
17	Wakala wa Huduma za Manunuzi Serikalini (GPSA)	11,330,000,000.00	10,446,610,000.00	(883,390,000.00)
18	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	1,427,957,244.00	782,683,748.00	(645,273,496.00)
19	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	2,553,474,600.00	2,161,658,580.00	(391,816,020.00)
20	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)	7,204,401,000.00	6,891,293,472.00	(313,107,528.00)
21	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (FETA)	1,200,000,000.00	3,672,097,527.02	2,472,097,527.02
22	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania (TVLA)	1,650,000,000.00	470,513,000.00	(1,179,487,000.00)
23	Wakala wa Usjili wa Biashara na Leseni (BRELA)	25,391,064,000.00	22,771,662,443.00	(2,619,401,557.00)
	Jumla Ndogo A.	495,240,719,740.17	322,537,805,987.87	(147,311,849,752.30)
B.	**Wakala waliyokusanya zaidi ya Bajeti**			
1	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	14,342,823,000.00	14,342,823,000.00	-

Na	Wakala	Bajeti Iliyoidhinishwa kwa Makusanyo ya vyanzo vya ndani.(SH)	Makusanyo halisi kutoka vyanzo vya ndani (SH)	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo (SH)
2	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSUBA)	427,000,000.00	470,513,000.00	43,513,000.00
3	Wakala wa Utafiti wa Miamba (GST)	371,000,000.00	573,983,827.00	202,983,827.00
4	Chuo cha Maji	3,231,559,750.00	3,978,938,408.00	747,378,658.00
5	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	22,525,866,198.00	24,006,842,954.50	1,480,976,756.50
6	Wakala wa Serikali Mtandao	2,701,609,505.00	4,684,376,097.00	1,982,766,592.00
7	Wakala wa Huduma za Misutu Tanzania (TFSA)	126,498,300,174.00	130,794,203,736.00	4,295,903,562.00
8	Wakala wa Barabara Mijini na Vijijini (TARURA)	11,147,850,000.00	16,027,904,339.00	4,880,054,339.00
9	Wakala wa Ununuzi wa Petroli kwa wingi	5,284,265,500.00	7,708,826,685.23	2,424,561,185.23
10	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	22,140,658,920.00	35,891,533,773.00	13,750,874,853.00
	Jumla ndogo B.	**208,670,933,047.00**	**238,479,945,819.73**	**29,809,012,772.73**
	Jumla kuu	**703,911,652,787**	**561,017,751,808**	**(142,893,900,979)**

Chanzo: Taarifa ya mapungufu ya taasisi yatokanayo na Ukaguzi

Kiambatisho Na. 8. 4: Wakala ambao walituma fedha kwenye mfuko mkuu Hazina

Na.	Wakala	Makusanyo Halisi	Kiasi kilichohitajika kuhamishwa (Asilimia 15 ya Makusanyo)	Kiwango kilichohamishiwa Hazina	(Chini) / Zaidi ya Makusanyo
Wakala ambao hawakutuma fedha kwenye mfuko mkuu wa serikali					
1	Wakala wa Majengo Tanzania	100,714,518,774	15,107,177,816	543,187,079	(14,563,990,737)
2	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	14,342,823,000	2,151,423,450	1,500,000,000	(651,423,450)
	Jumla ndogo 1	**115,057,341,774**	**17,258,601,266**	**2,043,187,079**	**(15,215,414,187)**
Wakala ambao walituma fedha zaidi ya kiasi kilichotakiwa kutumwa katika mfuko mkuu Hazina					
1	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	6,891,293,472	1,033,694,021	1,035,551,338	1,857,317
2	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	24,006,842,955	3,601,026,443	3,733,912,231	132,885,788
3	Mfuko wa Misitu Tanzania	6,338,328,570	950,749,286	1,150,000,000	199,250,714
4	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara (BRELA)	22,771,662,443	3,415,749,366	3,820,922,270	405,172,903
5	Wakala wa Huduma za Misutu Tanzania (TFSA)	130,794,203,736	19,619,130,560	21,891,104,000	2,271,973,440
	Jumla ndogo 2	**190,802,331,176**	**28,620,349,676**	**31,631,489,838**	**3,011,140,162**
	Jumla Kuu	**305,859,672,950**	**45,878,950,942**	**33,674,676,917**	**(12,204,274,025)**

Chanzo. Tarifa za fedha

Kiambatisho Na. 8. 5: Orodha ya taasisi zenye madeni

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
A. Wakala				
1	Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa (DDCA)	1,279,981,396	409,657,099	1,689,638,495
2	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (FETA)	44,243,650	-	44,243,650
3	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania (TVLA)	441,084,730	218,569,359	659,654,089
4	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (LITA)	-	184,953,723	184,953,723
5	Chuo cha Mafunzo ya Takwimu Afrika Mashariki	261,966,874	33,481,265	295,448,139
6	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	-	-	-
7	Wakala wa Usajili, Ufilisi na Udhamini (RITA)	-	-	-
8	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	591,071,216,000	193,135,102,000	784,206,318,000

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
9	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSUBA)	25,096,425	145,193,575	170,290,000
10	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	11,791,953,260	14,422,653,985	26,214,607,245
11	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	16,888,364,359	8,905,380,452	25,793,744,811
12	Wakala wa Ndege za Serikali	615,595,573	4,548,046,353	5,163,641,926
13	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	322,726,094	325,967,431	648,693,525
14	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	94,395,041	20,365,347	114,760,388
15	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TAGLA)	366,705,285	340,923,151	707,628,436
16	Wakala wa mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam DART	963,920,729	71,652,651	1,035,573,380
17	Wakala wa Huduma za Misutu Tanzania (TFSA)	553,414,557	-	553,414,557
18	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	1,454,069,000	606,119,000	2,060,188,000
19	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA)	4,134,515,991	1,766,272,930	5,900,788,921

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
20	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (TMA)	540,991,607	-	540,991,607
21	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	448,015,300	328,083,046	776,098,346
22	Chuo cha Maji	460,588,235	518,389,203	978,977,438
23	Mamlaka ya Maabara za Serikali	863,224,656	673,342,375	1,536,567,031
24	Wakala wa Huduma za Ununuzi Serikalini (GPSA)	3,062,741,347	16,813,653	3,079,555,000
25	Wakala wa Utafiti wa Miamba	31,081,465	73,156,716	104,238,181
26	Wakala wa Barabara Vijijini na Mijini (TARURA)	18,460,314,345	5,538,246,745	23,998,561,090
27	Wakala wa Serikali Mtandao	1,124,215,111	2,514,430,414	3,638,645,525
28	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania (TPSC)	547,375,279	81,995,685	629,370,964
29	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	958,372,601	759,192,000	1,717,564,601
30	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	427,691,237	556,357,417	984,048,654
31	Wakala wa Usimamizi na Maendeleo ya Elimu(ADEM)	310,270,021	6,017,819	316,287,840

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
32	Wakala wa Usajili na Utoaji wa Leseni za Biashara (BRELA)	208,049,638	171,301,343	379,350,981
B. Bodi ya mabonde ya maji				-
1	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Nyasa	17,004,718	176,066,244	193,070,962
2	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Rukwa	65,141,552	61,734,555	126,876,107
3	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Tanganyika	35,656,912	123,000,000	158,656,912
4	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Handeni	444,911,357	118,889,656	563,801,013
5	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Mugango-Kiabakari	613,610,044	10,981,228	624,591,272
6	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Victoria	93,196,552	-	93,196,552
7	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Maswa (MAUWASA)	276,080,619	128,874,930	404,955,549
8	Mamlaka ya Maji Safi na Maji Taka Makonde Plateau	973,315,651	773,209,204	1,746,524,855
9	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Rufiji	227,211,688	-	227,211,688

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
10	Bodi ya Bonde la Maji la Ndani	-	-	-
11	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Wanging'ombe	776,153,000	21,486,000	797,639,000
12	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Pangani	-	-	-
13	Bodi ya Bonde la Maji la Wami-Ruvu	5,142,111,640	146,500,000	5,288,611,640
14	Bodi ya bonde la Maji la Ruvuma and pwani ya kusini	17,897,300	12,288,881	30,186,181
C. Taasisi Nyingine				-
1	Chuo cha Uongozi wa mahakama Lushoto (IJA)	15,509,988	196,403,559	211,913,547
2	Mpango wa Kujitathimini Kwa Nchi za Afrika (APRM)	-	33,757,804	33,757,804
3	Bodi ya Maabara ya Binafsi ya Afya	341,270,635	51,209,739	392,480,374
4	Shirika la Mzinga	4,623,982,798	6,167,800,863	10,791,783,660
5	Kampuni ya Mzinga Holding	951,113,877	3,900,567,430	4,851,681,307
6	Chuo cha Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi	-	-	-

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
7	Shirika La Uzalishajimali La Magereza	31,537,719	1,335,193,787	1,366,731,506
8	SUMA JKT- Ujenzi	10,862,823,000	-	10,862,823,000
9	SUMA JKT-Kilimo na Viwanda	-	208,696,000	208,696,000
10	SUMA JKT- Ulinzi	2,948,903,650	637,216,350	3,586,120,000
11	Shirika la Uzalishajimali-(SUMA HQ)	15,797,000	76,020,000	91,817,000
12	Shirika la Nyumbu (TATC)	264,472,204	235,542,467	500,014,671
13	Taasisi ya Mafunzo ya Maendeleo ya Jamii ya (TICD)	-	-	-
14	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori	-	-	-
15	Bodi ya Usajili wa Maafisa Mipango Miji	1,969,149	18,400,000	20,369,149
16	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania	349,045,020	1,442,563,199	1,791,608,219
7	Bodi ya mfuko wa barabara (RFB)	14,805,393,000	11,126,826,000	25,932,219,000

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
18	Bohari kuu ya Maji	84,204,900	1,218,156,468	1,302,361,368
19	Mfuko wa mikopo wa wa watumishi wa serikali kuu	1,330,295,448	2,437,118,453	3,767,413,900
20	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (HOMBOLO)	203,925,321	46,297,292	250,222,613
21	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA)	1,287,938,767	21,289,257,271	22,577,196,038
22	Mfuko wa Kulinda Wanyamapori Tanzania	22,001,268	-	22,001,268
23	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	414,898,000	2,816,970,976	3,231,868,976
24	Baraza la Wafamasia	15,799,138	-	15,799,138
25	Shirika la uzalishaji mali la jeshi la polisi Tanzania	3,900,000	226,600,000	230,500,000
26	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)	349,045,020	1,442,563,199	1,791,608,219
27	Bodi ya Mfuko wa Barabara (RFB)	14,805,393,000	11,126,826,000	25,932,219,000
28	Kampuni ya huduma za meli	1,045,382,000	6,711,317,000	7,756,699,000
29	Shule ya Sekondari Jitegemee	814,176,000	617,587,000	1,431,763,000

Na	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Jumla (SH)
30	Baraza la Uuguzi na Ukunga Tanzania	-	101,376,560	101,376,560
31	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa - Mwananyamala	681,439,178	-	681,439,178
32	Baraza la Afya ya Mazingira ((EHPC)	31,768,000	-	31,768,000
33	Mfuko wa Kulinda Wanyamapori Tanzania	22,001,268	-	22,001,268
34	Bodi a Filamu Tanzania (TFB)	100,000,000	-	100,000,000
35	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (LGLB)	13,887,527	-	13,887,527
	Jumla ya Madeni	722,664,294,075	311,237,661,506	1,033,901,955,581

Kiambatisho Na. 8. 6: Orodha ya madai ya taasisi za serikali

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
A. Agencies				
1	Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa (DDCA)	2,103,413,889	987,039,712	3,090,453,601
2	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (FETA)	196,356,423	18,544,626	214,901,049
3	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania (TVLA)	189,793,839	73,324,269	263,118,108
4	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (LITA)	218,107,573	34,391,630	252,499,203
5	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	179,999,434	452,235,291	632,234,725
7	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	-	-	-
8	Wakala Wa Usajili, Ufiisi na Udhamini (RITA)	-	-	-
9	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)	157,198,026,000	15,487,183,000	172,685,209,000
10	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TaSUBA)	16,695,000	21,465,000	38,160,000

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
11	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	16,435,869,503	17,104,264,181	33,540,133,684
12	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	49,395,133,872	1,697,974,675	51,093,108,547
13	Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)	27,239,099,911	28,429,965,083	55,669,064,994
14	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	1,160,574,355	642,089,762	1,802,664,117
15	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	231,280,588	813,773,197	1,045,053,785
16	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TAGLA)	37,343,000	121,243,423	158,586,423
17	Wakala wa mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART)	2,473,000,806	2,486,055,463	4,959,056,269
18	Wakala wa Huduma za Misutu Tanzania (TFSA)	72,040,450	-	72,040,450
19	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	339,630,000	897,549,000	1,237,179,000
20	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania (TAA)	11,107,098,397	5,457,537,725	16,564,636,122
21	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (TMA)	2,132,521,780	34,232,200	2,166,753,980

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
22	Chuo cha Maji	-	-	-
23	Chuo cha Taifa cha Utalii (NCT)	360,966,340	85,170,365	446,136,705
24	Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali	4,561,952,800	3,971,529,162	8,533,481,962
25	Wakala wa Huduma za Ununuzi Serikalini (GPSA)	1,404,963,519	3,778,060,481	5,183,024,000
26	Wakala wa Utafiti wa Miamba	10,030,000	91,040,362	101,070,362
27	Wakala wa Barabara Vijijini na Mijini (TARURA)	721,560,259	3,995,880,722	4,717,440,981
28	Wakala wa Serikali Mtandao	1,808,481,801	2,158,909,199	3,967,391,000
29	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	2,908,025,479	3,635,408	2,911,660,887
30	Chuo cha Utumishi wa Umma Tanzania (TPSC)	585,287,352	22,032,917	607,320,269
31	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NFRA)	235,804,088	170,525,687,401	170,761,491,489
32	Wakala wa Usimamizi na Maendeleo ya Elimu(ADEM)	47,221,000	47,794,850	95,015,850
33	Wakala wa Ununuzi wa Petroli kwa Pamoja	3,415,471,807	10,820,651,877	14,236,123,684

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
B. Bodi ya Mabonde ya Maji				
1	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Nyasa	86,435,742	599,671,130	686,106,872
2	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Rukwa	27,175,142	346,866,981	374,042,123
3	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Tanganyika	92,600,842	515,461,209	608,062,051
4	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Handeni	98,629,999	84,386,260	183,016,259
5	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Mugango-kiabakari	660,000	116,357,187	117,017,187
6	Bodi ya Bonde la Maji la Ziwa Victoria	1,244,710,315	367,841,377	1,612,551,692
7	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Maswa (MAUWASA)	87,427,055	154,238,571	241,665,626
8	Mamlaka ya Usambazi Maji Safi na Maji Taka Makonde	-	668,363,328	668,363,328
9	Bodi ya Bonde la Maji la Rufiji	6,293,318	21,751,042	28,044,360
10	Bodi ya Bonde la Maji la Ndani	29,424,306	42,607,694	72,032,000

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
11	Mamlaka ya Usambazaji wa Maji Safi na Maji Taka Wanging'ombe	34,709,000	79,051,000	113,760,000
12	Bodi ya Bonde la Maji la Pangani	380,901,000	664,835,000	1,045,736,000
13	Bodi ya Bonde la Maji Wami/Ruvu	52,329,338	441,538,904	493,868,242
14	Bodi ya bonde la Maji la Ruvuma and pwani ya kusini	6,978,282	58,677,800	65,656,082
C. Taasisi Zingine				
1	Chuo cha Uongozi wa Mahakama Lushoto (IJA)	277,773,507	165,436,470	443,209,977
2	Bodi ya Maabara ya Binafsi ya Afya	9,751,036	500,559,339	510,310,375
3	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa (LGLB)	1,015,097,335	4,165,176,358	5,180,273,693
4	Shirika la Mzinga	1,188,693,067	4,984,112,775	6,172,805,842
5	Kampuni ya Mzinga Holding	1,177,581,296	5,043,900,672	6,221,481,968
6	Baraza la Wafamasia	19,447,500	12,513,750	31,961,250
7	Chuo cha Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi	-		-
8	Shirika La Uzalishajimali La Magereza	2,100,940,354	5,824,119,164	7,925,059,518

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
9	Baraza la Wataalamu wa Mionzi (MRIPC)	4,200,000	7,600,000	11,800,000
10	SUMA JKT- Ujenzi ya Taifa -	5,014,797,000	-	5,014,797,000
11	SUMA JKT - Zana za Kilimo	3,619,753,000	35,100,049,000	38,719,802,000
12	SUMA JKT- Ulinzi	4,978,544,280	1,386,003,843	6,364,548,123
13	SUMA JKT-Kilimo na Viwanda	121,501,000	1,260,626,000	1,382,127,000
14	Shirika la Uzalishajimali-(SUMA HQ)	230,000,000	955,395,000	1,185,395,000
15	Shirika la Nyumbu (TATC)	255,630,640	704,133,737	959,764,377
16	Bodi a Filamu Tanzania (TFB)	28,000,000	-	28,000,000
17	Taasisi ya Mafunzo ya Maendeleo ya Jamii (TICD)	198,024,088	262,695,345	460,719,433
18	Baraza la Afya ya Mazingira (EHPC)	162,684,000	-	162,684,000
19	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	1,030,427,725	6,119,912,854	7,150,340,579

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
20	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania	-	-	-
21	Bodi ya Usajili wa Mipango Miji	42,526,084	17,300,000	59,826,084
22	Mfuko wa Maendeleo ya Mifugo	3,220,000	40,896,335	44,116,335
23	Mfuko wa Uwezeshaji Maendeleo ya Madini (EMDF)	72,970,400	431,195,697	504,166,097
24	Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake (WDF)	-	805,059,460	805,059,460
25	Mfuko wa Taifa wa Usimamizi wa Majanga	-	487,148,192	487,148,192
26	Mfuko wa Kulinda Wanyamapori Tanzania	303,406,181	-	303,406,181
27	Baraza la Wafamasia	94,244,965	322,037,057	416,282,022
28	Bohari kuu ya maji	94,185,000	434,991,989	529,176,989
29	Mfuko wa Maendeleo ya Hatimiliki za Wagunduzi wa Aina Mpya za Mbegu za Mimea	61,782,614	68,147,407	129,930,022
30	Bodi ya mfuko wa barabara (RFB)	12,929,463,000	104,345,602,000	117,275,065,000
31	Mfuko wa mikopo ya watumishi wa serikali kuu	6,205,788,584	82,554,934,094	88,760,722,678

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
32	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (HOMBOLO)	281,280,727	1,187,314,019	1,468,594,746
33	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa	276,239,754	28,486,148,057	28,762,387,811
34	Chuo cha Sayansi na Teknologia cha Nelson Mandela Afrika (NM-AIST)	1,030,427,725	6,119,912,854	7,150,340,579
35	Taasisi ya Uthibitisho wa Mbegu- Tanzania Official (TOSCI)	92,882,000	994,957,000	1,087,839,000
36	Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)	-	-	-
37	Wakala wa Umeme Vijijini(REA)	369,854,713,422	7,153,298,077	377,008,011,500
38	Chuo cha mafunzo ya Ardhi Morogoro (ARIMO)	86,899,650	911,399,242	998,298,892
39	Mfuko wa Ukaguzi na Usimamizi wa Ushirika (ISCF)	75,393,574	472,023,399	547,416,974
40	Kampuni ya Huduma za ndege	59,680,000	279,876,000	339,556,000
41	Tume ya madini	3,524,455,330	38,030,191,574	41,554,646,904
42	Shule ya sekondari Jitegemee	2,625,000	59,369,000	61,994,000

Na.	Taasisi	Madai ya kipingi ndani ya miezi 12	Madai ya kipindi kilichozid miezi 12	Total
43	Hospitali ya Rufaa Mwananyamala	413,313,906	-	413,313,906
44	Mfuko wa Ulinzi wa Wanyamapori Tanzania	303,406,181		303,406,181
	Jumla	**706,175,773,529**	**614,114,944,226**	**1,320,290,717,755**

Kiambatisho Na. 8. 7: Riba itokanayo na madeni yasiyolipwa kwa Washauri na Wakandarasi

Jina la mradi wa barabara	Mkandarasi/Mshauri	Kiwango kikuu (Sh.) (A)	Riba (Sh.) (B)	Jumla ya Deni C= (A+B)
Maboresho ya barabara ya Mlandizi – Chalinze	CHICO	3,579,225,082	584,146,849	4,163,371,931
Kyamyorwa - Buzirayombo	CHINA GEO	6,220,839,262	602,173,527	6,823,012,788
Uyovu-Bwanga	SINOHYDRO	12,752,329,845	10,016,656,405	22,768,986,250
Bwanga-Biharamulo	SINOHYDRO	31,304,487,350	11,134,116,867	42,438,604,218
Daraja la Malagarasi na Barabara zinazohusiana	HANIL ENG	-	459,915,044	459,915,044
Kidahwe-Uvinza-Ilunde	CHICO	-	382,495,632	382,495,632
Tabora - Ndono (km 42)	CHICO	3,798,962,709	2,500,416,134	6,299,378,843
Ndono - Urambo (km 52)	CCECC	27,813,816,174	2,499,938,677	30,313,754,851
Kaliua - Kazilambwa (km 56)	CHICO	19,393,714,906	2,594,122,689	21,987,837,595
Marangu - Rombo Mkuu	Genral Nile	-	3,002,069,604	3,002,069,604
Rombo Mkuu – Tarakea	Genral Nile	-	1,160,860,034	1,160,860,034
Kia - Mererani	CHICO	9,969,999,877	10,060,734,806	20,030,734,683
	LEA International Ltd akiwa ubia na LEA Associates South Asia PVT Ltd ya India ikishikirikiana na M/s Doch Ltd	285,638,339	252,905,620	538,543,958

Jina la mradi wa barabara	Mkandarasi/Mshauri	Kiwango kikuu (Sh.) (A)	Riba (Sh.) (B)	Jumla ya Deni C= (A+B)
Sanya Juu - Alerai (Km 32.2m)	China Geo-Engineering Corporation	16,757,020,785	2,910,670,766	19,667,691,551
Dumila - Kilosa - Mikumi (Sehemu ya Dumila - Ludewa)	CCECC	893,570,819	2,266,285,499	3,159,856,318
Sumbawanga - Kasanga	CR 15G	23,625,013,801	5,709,652,238	29,334,666,039
Ujenzi wa Daraja la Sibiti - barabara ya Ulemo - Gumanga – Sibiti	HAINAN INTERNATIONAL	1,696,644,013	1,264,997,085	2,961,641,098
Ujenzi wa daraja la Kilombero Morogoro	CRG15	4,098,237,068	5,163,495,181	9,261,732,249
Daraja la Kavuu – Majimoto Inyonga	RM-Katavi	-	46,088,342	46,088,342
Ujenzi wa daraja la Momba		6,383,676,647	1,166,102,839	7,549,779,486
Ujenzi Daraja jipya la Wami	Power Construction Corporation of China, Ltd	12,979,815,052	59,523,300	13,039,338,352
Isaka - Ushirombo (Ukarabati)	CHICO	-	9,745,223,730	9,745,223,730
Ushirombo- Lusahunga (Ukarabati)	STRABAG	16,482,611,020	2,115,910,469	18,598,521,489
	SMEC	1,881,192,190	807,482,389	2,688,674,579
Tabora - Nyahua (kipande)	CFTECH	58,464,783,400	22,371,680,544	80,836,463,944
	CES	-	1,515,693,559	1,515,693,559

Jina la mradi wa barabara	Mkandarasi/Mshauri	Kiwango kikuu (Sh.) (A)	Riba (Sh.) (B)	Jumla ya Deni C= (A+B)
Manyoni-Itigi-Chaya	SINOHYDRO	2,571,253,566	2,421,504,397	4,992,757,963
Nyahua -Chaya	CHICO	10,521,342,828	42,599,380	10,563,942,208
Kifuru - Kinyerezi (km 4)	ESTIM	3,892,475,821	11,858,940	3,904,334,760
Kifuru - Kinyerezi (km 3.6) Awamu 3	ESTIM	1,374,190,092	10,641,059	1,384,831,151
Tanki Bovu - Goba (Km 9)	ESTIM	-	236,014,394	236,014,394
Tegeta Kibaoni – Goba	MECCO	727,736,494	489,708,202	1,217,444,696
Tabora - Sikonge (km 30)	CICO	18,634,753,824	413,709,974	19,048,463,797
Mto wa Mbu - Loliondo (Waso – Makutano barabara kipande cha km 50)	CHINA WUYI CO. LTD	13,799,698,436	1,379,464,064	15,179,162,500
Kuboresha kwa lami yenye tabaka mbili ya Kikusya - Ipinda - Matema (Tenende-Matema) barabara - km 34.6	China New Era International Engineering Corporation	21,217,952,369	13,740,975,977	34,958,928,346
Puge – Tabora	SINOHYDRO	12,171,840,207	6,963,487,356	19,135,327,564
Barabara ya Sumbawanga-Kanazi	JIANGX	42,566,778,920	8,855,534,992	51,422,313,912
Barabara ya Kanazi – Kizi - Kibaoni	HUNAN	50,069,102,496	6,949,244,882	57,018,347,378
	NICHOLAS ODWYER	2,744,969,762	2,283,083,106	5,028,052,868

Jina la mradi wa barabara	Mkandarasi/Mshauri	Kiwango kikuu (Sh.) (A)	Riba (Sh.) (B)	Jumla ya Deni C= (A+B)
Sitalike Mpanda	China Railway 7 Group	11,062,692,016	5,364,451,698	16,427,143,714
Mpanda - Ifukutwa – Vikonge	China Railway 7 Group	11,364,932,133	2,058,877,952	13,423,810,085
Nyanguge - Musoma/Kisesa Barabara mbadala (Mpaka wa Musoma-Mwanza	CHICO	18,210,661,302	2,185,429,535	20,396,090,836
Barabara Mbadala ya Kisesa	NYANZA	736,385,077	1,477,723,132	2,214,108,209
Kisorya - Bulamba (km 51)	NYANZA	1,051,275,643	92,000,733	1,143,276,376
	DOCH	219,008,059	321,720	219,329,779
Barabara ya Magole - Turiani -Mziha	CCECC	-	1,177,518	1,177,518
Mwigumbi - Maswa - Bariadi - Lamadi (Sehemu ya tatu: Bariadi - Lamadi)	CCCC	29,893,331,524	7,546,527,801	37,439,859,325
Mwigumbi - Maswa - Bariadi - Lamadi (Sehemu ya kwanza: Mwigumbi - Maswa)	CHICO	29,246,830,923	9,432,429,669	38,679,260,592
	KYONGDONG	-	644,680,505	644,680,505
Mwigumbi - Maswa - Bariadi - Lamadi (	CHICO	33,738,983,124	1,217,945,322	34,956,928,446

Jina la mradi wa barabara	Mkandarasi/Mshauri	Kiwango kikuu (Sh.) (A)	Riba (Sh.) (B)	Jumla ya Deni C= (A+B)
sehemu ya pili: Maswa - Bariadi)				
Sehemu 1: Kidahwe - Kasulu (km 50)	CR15G	16,136,982,623	260,089,647	16,397,072,270
Njia ya Uwanja wa Ndege wa Mafia	CHICO	2,177,566,693	755,000,000	2,932,566,693
Mpemba - Isongole (km 50.3)	China Geo-Engineering Corporation (CGC)	18,685,428,073	1,218,707,921	19,904,135,994
Kagoma - Lusahunga (Ujenzi)	CHICO	-	14,118,569,923	14,118,569,923
(i) Singida - Katesh (Sehemu ya kwanza)	SINOHYDRO	-	962,970,379	962,970,379
(ii) Dareda -Minjingu (Sehemu ya kwanza)	CHICO	-	3,822,622,295	3,822,622,295
Sehemu ya kwanza: sehemu ya NJOMBE - MORONGA (km 53.9)	CHICO	19,366,062,415	1,579,166,710	20,945,229,125
Sehemu ya pili: MORONGA - MAKETE (53.5KM)	China Railway 7 Group	19,701,572,639	1,716,907,534	21,418,480,173
Sehemu ya Lwanjilo - Chunya.	CCCC	-	54,731,128	54,731,128
Sehemu ya Chunya - Makongolosi Sect.(Km 39)	CR15G	5,283,460,853	218,462,841	5,501,923,694

Jina la mradi wa barabara	Mkandarasi/Mshauri	Kiwango kikuu (Sh.) (A)	Riba (Sh.) (B)	Jumla ya Deni C= (A+B)
Msoga - Msolwa (Barabara ya mpito ya Chalinze)	RM - COAST	-	521,507,327	521,507,327
Itoni - Ludewa - Manda (Sehemu ya pili: Lusitu Mawengi Km 50)	Cheon Kwang Engineering & Construction Co. Ltd	10,690,562,241	1,693,588,409	12,384,150,650
Iringa - Migori (sehemu ya kwanza)	SIETCO	412,512,597	280,584,569	693,097,165
Fufu escarpment - Dodoma (Sehemu ya tatu)	CCCC	755,584,148	2,769,149,765	3,524,733,914
Dodoma - Mayamaya	SINOHYDRO	7,234,141,697	8,651,734,627	15,885,876,324
Mayamaya - Mela	CHICO	22,133,949,349	1,858,515,431	23,992,464,780
Mela - Bonga	CR7G	1,802,349,892	1,372,483,555	3,174,833,447
Barabara ya mchepuko Bonga - Babati and Kondo	CHICO	-	1,279,656,190	1,279,656,190
Sehemu A: Namtumbo-Kilimasera	China Railway 7 Group	1,400,368,995	469,839,355	1,870,208,350
Sehemu C: Matemanga-Tunduru	CCECC	1,788,085,987	596,028,662	2,384,114,649
	CHICO	6,695,662,647	57,943,732	6,753,606,379
Barabara Mtwara - Newala - Masasi Sehemu ya kwanza: kipande cha Mtwara - Mnivata km 50	Dott Services	12,673,843,480	3,392,428,940	16,066,272,421

Jina la mradi wa barabara	Mkandarasi/Mshauri	Kiwango kikuu (Sh.) (A)	Riba (Sh.) (B)	Jumla ya Deni C= (A+B)
Jumla ndogo		721,135,907,282	221,863,439,078	942,999,346,360
Ujenzi wa uwanja wa ndege wa Mwanza	Beijing Construction Engineering group Co. Ltd	4,817,548,960	2,162,229,109	6,979,778,068
Jumla ndogo		4,817,548,960	2,162,229,109	6,979,778,068
Jumla		725,953,456,242	224,025,668,187	949,979,124,429

Kiambatisho Na. 8. 8: Mapungufu yaliyobainika katika Matengenezo na Ununuzi wa Vivuko

Na.	Taarifa za Mikataba	Madhaifu yaliobainika
1.	Mkataba Na: AE/006/2017-18/HQ/W/30 Jina la Mradi: **Matengenezo ya Kivuko cha Misungwi Kigongo - Busisi mkoani Mwanza** Mkandarasi: M/s Songoro Marine Transport Ltd. Gharama: Sh. 783,600,000 Tarehe ya mkataba: 30 Agosti 2019 Muda wa mkataba: 30 Novemba 2019.	**I. Utekelezaji wa kazi za matengenezo Zaidi ya muda wa mkataba** Wakati wa ukaguzi wa Januari 2020, nilibaini kuwa maendeleo ya jumla ya mradi yalikuwa asilimia 20 huku asilimia 100 ya muda wa Mkataba ukiwa umeisha. Sababu za ucheleweshwaji wa mradi hazikuelezwa wakati wa ukaguzi wangu licha ya maombi kadhaa. **II. Kutowasilisha kwa mpango wa kazi** Nilibaini kuwa Mkandarasi alikuwa ameshindwa kutoa mpango wa kazi wa kisanifu tangia kuanza kwa mradi na mwajiri alikuwa hajazuia kiasi cha Sh. 200,000 kwa siku kama faini ya ucheleweshaji wa mpango huo kinyume na Kifungu 30 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba na Kifungu 16 cha Masharti Maalumu ya Mkataba. **III. Malipo ya awali yaliyowekewa dhamana ya Bondi badala ya Benki kinyume na Masharti ya 54.1 ya GCC - Sh. 153,585,600** Malipo ya Awali yalidhaminiwa na Bondi Na: 010/130/1/00344/19, ya tarehe 13/08/2019 iliyotolewa na Star General insurance Tanzania ltd kinyume na Masharti ya Jumla ya Mkataba, hata hivyo Bondi hiyo ilikuwa imeisha muda wake tangia tarehe 06/08/2020.
2.	Mkataba Na: AE/006/2018-19/HQ/G/36 Jina la Mradi: **Ununuzi wa Kivuko kipya kitakachofanya Safari kati ya Chato - Mharamba na Nkome wilayani Chato**	**I. Kasi ndogo ya utekelezaji wa mradi** Katika kipindi cha ukaguzi Januari 2020 nimebaini utekelezaji wa kasi ndogo ambapo maendeleo yalikua katika asilimia 49 ya kazi nzima huku muda wa mkataba kwa asilimia 70 ukiwa umepita. Hii imepelekea kazi ya

Na.	Taarifa za Mikataba	Madhaifu yaliobainika
	Mkandarasi: M/s Songoro Marine Transport Ltd Gharama: Sh. 3,519,200,075 Tarehe ya Mradi: 13 Mei 2019 Muda wa Mkataba: 13 Machi 2020.	asilimia 51 ya gharama ya mkataba kutowasilishwa kwa ukaguzi na mapokezi **II. Kutowasilishwa kwa Bima baada ya malipo kufanywa - Sh. 316,037,343** Nimebaini kwamba TEMESA alifanya malipo ya Sh.**316,037,343** kwa Msambazaji kwa ajili yakukata Bima ya Mradi lakini Bima hiyo haikuwasilishwa kinyume na Kifungu ya 14.1 ya GCC. Kifungu kinachoruhusu malipo ya Bima kinatakiwa kutumika kufanya malipo pale tu baada ya Bima kuwasilishwa. **III. Kutowasilisha kwa mpango wa kazi** Nilibaini kuwa Msambazaji alikuwa ameshindwa kutoa mpango wa kazi wa kisanifu tangia kuanza kwa mradi na mwajiri alikuwa hajazuia kiasi cha Sh. 200,000 kwa siku kama faini ya ucheleweshaji wa mpango huo kinyume na Kifungu 30 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba na Kifungu 16 cha Masharti Maalumu ya Mkataba. **IV. Malipo ya awali yaliyowekewa dhamana ya Bondi badala ya Benki kinyume na Masharti ya 54.1 ya GCC - Dola 114,069.51** Malipo ya Awali yalidhaminiwa na Bondi Na: 010/130/1/00330/2019, ya tarehe 06/05/2019 iliyotolewa na Star General insurance Tanzania ltd

Na.	Taarifa za Mikataba	Madhaifu yaliobainika
		kinyume na Masharti ya Jumla ya Mkataba, hata hivyo Bodi hiyo ilikua imeisha muda wake tangia tarehe 04/05/2020.
3.	Mkataba Na: AE/006/2018-19/HQ/G/07 Jina la Mradi: **Ununuzi wa Kivuko kipya kitakachofanya Safari kati ya Mafia na Nyamisati, Wilaya ya Mafia Mkoa wa Pwani** Mkandarasi: M/s Songoro Marine Transport Ltd Gharama: Sh. 788,902,280.50 & Dola za Marekani 1,941,450 Tarehe ya Mkataba: 30 Aprili 2019 Muda wa Kumalizika mradi: 30 Februari 2020.	**I. Malipo ya awali yaliofanyika bila dhamana ya Benki - Sh. 449,445,675** Nimebaini kwamba Msambazaji alilipwa kiasi cha fedha za kigeni Dola 194,145 sawa na Sh. 449,445,675 bila ya kuwapo kwa Dhamana ya malipo hayo, kinyume na Kifungu 18.1 ya GCC **II. Kutowasilishwa kwa Bima baada ya malipo kufanywa- Sh. 527,365,178** Nimebaini kwamba TEMESA alifanya malipo ya Sh.**527,365,178** kwa Msambazaji kwa ajili yakukata Bima ya Mradi lakini Bima hiyo haikuwasilishwa kinyume na Kifungu ya 14.1 ya GCC. Kifungu kinachoruhusu malipo ya Bima kinatakiwa kutumika kufanya malipo pale tu baada ya Bima kuwasilishwa
4.	Mkataba Na: AE/006/2017-18/HQ/W/CN-33 Jina la Mradi: **Matengenezo makubwa ya Kivuko cha MV - Kigamboni mkoani Dar es Salaam.**	**I. Kutokatwa kwa tozo za ucheleweshaji wa Kazi - Sh. 109,279,800** Katika kipindi cha ukaguzi tarehe 4 Januari 2020 nilibaini Mkataba ulitekelezwa zaidi ya muda wa kukamilika kwa mradi wa tarehe 29 Julai 2019 ikiwa imepita siku zaidi ya 100 bila ya kukatwa tozo ya ucheleweshaji

Na.	Taarifa za Mikataba	Madhaifu yaliobainika
	Mkandarasi: M/s Songoro Marine Transport Ltd Gharama: Sh. 1,092,798,000 Tarehe ya Mkataba: 9 Desemba 2018 Muda wa kukamilika kwa Mradi: 24 Februari 2019, iliyorekebishwa 29 Julai 2019.	ya Sh. 109,279,800 (0.1% X siku 100 (ukomo wa siku) X Sh. 1,092,798,000) kinyume na Kifungu 52.1 cha GCC. **II. Kutoongezwa kwa muda wa Dhamana ya utendaji kazi iliyoisha muda wake** Nimebaini kwamba Dhamana ya Bondi yenye thamani ya Sh. 109,279,800 iliyotolewa na Metropolitan Tanzania Insurance Company Ltd yenye Nambari P/11ST1001/2018/7103/000384 ya tarehe 11 Oktoba 2018 iliisha muda wake tokea tarehe 30 Machi 2019. Hata hivyo, muda wake haukuongezwa. Hii inahatarisha utekelezaji wa mradi pale Mkandarasi atachagua kutekeleza mradi **III. Ongezeko la gharama ya mradi bila kupata idhini ya Bodi ya Zabuni - Sh. 25,428,508** Katika kipindi cha ukaguzi nilibaini kuwa kabla ya mkataba kusainiwa mkandarasi alitoa punguzo la bei na kupunguza gharama ya mradi mpaka Sh. 1,259,496,000 pamoja na VAT kama ilivyoonekana kwenye mkutano wa majadiliano wa tarehe 25 Aprili 2018. Baadaye, mradi huu ulipokea msamaha wa kodi ya ongezeko (VAT) na kupunguza tena gharama za mradi kufikia Sh. 1,067,369,491.53 ambapo gharama hi indo ilitakiwa iwe kwenye mkataba. Kinyume na hivyo, Wakala aliweka kwenye mkataba gharama ya Sh. 1,092,798,000 kinyume kabisa na gharama halisi ya mradi ya Sh. 1,067,369,491.53 na hii ikachangia ongezeko la Sh. 25,428,508 ambayo

Na.	Taarifa za Mikataba	Madhaifu yaliobainika
		haikuwa na maelezo yakutosha na pia haikuidhinishwa na Bodi ya Zabuni kama inavyotakiwa na Kanuni 110 (5) ya PPR, ya mwaka 2013 (iliyorekebishwa mwaka 2016). **IV. Kutowasilishwa kwa Bima baada ya malipo kufanywa - Sh. 15,000,000** Nimebaini kwamba TEMESA alifanya malipo ya **Sh. 15,000,000** kwa Mkandarasi kwaajili yakukata Bima ya Mradi lakini Bima hiyo haikuwasilishwa kinyume na Kifungu ya 14.1 ya GCC. Kifungu kinachoruhusu malipo ya Bima kinatakiwa kutumika kufanya malipo pale tu baada ya Bima kuwasilishwa **V. Kutowasilisha kwa mpango wa kazi** Nilibaini kuwa Mkandarasi alikuwa ameshindwa kutoa mpango wa kazi wa kisanifu tangia kuanza kwa mradi na mwajiri alikuwa hajazuia kiasi cha Sh. 200,000 kwa siku kama faini ya ucheleweshaji wa mpango huo kinyume na Kifungu 30 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba na Kifungu 16 cha Masharti Maalumu ya Mkataba.
5	Mkataba Na: AE/006/2017-18/HQ/G/CN-18 Jina la Mradi: **Ununuzi wa Kivuko Kipya kitakachofanya safari kati ya Kayenze na Bezi wilaya ya Ilemela Mkoani Mwanza**	**I. Mabadiliko yaliyofanywa katika kiwango cha Malipo ya awali kutoka asilimia 10 mpaka 30 bila ya idhini ya Bodi ya Zabuni - Sh. 816,256,331.61.** Nimebaini kwamba, Wakala alilipa malipo ya awali ya Sh. 816,256,331.61 kwa Hundi yenye Namba: 000535 na 000534 za tarehe 12 Desemba, 2018 ambapo malipo hayo yalikuwa asilimia 30 ya gharama ya mkataba kinyume na matakwa ya asilimia 10 kwenye Kifungu 18 cha SCC. Pia, nimebaini

Na.	Taarifa za Mikataba	Madhaifu yaliobainika
	Contractor: M/s Songoro Marine Transport Ltd Gharama: Sh. 678,532,908.90 & Dola za Marekani 892,501.83 Tarehe ya Mkataba: 29 Agosti 2018 Muda wa Kumalizika: 5 Juni 2019.	mabadiliko haya yalifanywa bila idhini ya Bodi ya Zabuni kinyume na Kanuni 110 (5) ya PPR, 2013 (Iliyorekebishwa kwa mwaka 2016). **II. Kutowasilisha kwa mpango wa kazi** Nilibaini kuwa Mkandarasi alikuwa ameshindwa kutoa mpango wa kazi wa kisanifu tangia kuanza kwa mradi na mwajiri alikuwa hajazuia Sh. 200,000 kwa siku, kama faini ya ucheleweshaji wa mpango huo kinyume na Kifungu 30 cha Masharti ya Jumla ya Mkataba na Kifungu 16 cha Masharti Maalumu ya Mkataba.

***Chanzo: Barua ya mapungufu kwa Menejimenti*.**

Kiambatisho Na. 8. 9: Mapungufu yaliyobainika katika Ujenzi wa Miradi aliopewa TBA

Na.	Maelezo	Udhaifu
1.	Mwajiri: Kamishna wa Maadili, Ofisi ya Raisi – Tume ya Maadili ya Utumishi wa Umma Mkataba Na: IE/022/2015/2016/W/02/3 Jina la Mradi: Usanifu na Ujenzi wa Makao makuu na Ofisi ya Kanda ya Tume ya Maadili mkoa wa Dodoma Gharama: Sh. 9,064,275,060 Tarehe ya mkataba: 14 Juni, 2019 Muda wa kukamilika: 3 Januari 2019	**Utekelezaji wa kazi za Ujenzi kabla ya mkataba** Nimebaini kuwa kazi za ujenzi zilianza mnamo tarehe 5 Januari 2018, lakini mkataba ulisainiwa mnamo tarehe 14 Juni 2019, baada ya mwaka mmoja na nusu baadae **Kukusekana kwa usawa katika gharama za kazi zilizofanyika na kiasi kilichopokelewa kutoka kwa Mwajiri** Nimebaini kuwa TBA ilifanya kazi zenye thamani ya Sh. 1,037,605,276 kama inavyoonekana kwenye Hati Na. 2 ya madai ya kazi zilizokwishafanyika ya tarehe 28 Desemba 2018, lakini ni kiasi cha Sh. 477,613,263 tu ndicho kilicholipwa na Mshitiri kama malipo ya awali. Hii inachangia Wakala kutumia fedha za miradi mingine katika kugharamia mradi husika
2	Mwajiri: Wakala wa Mkataba Na: MOA/2017/2018/HQ/W	**Utekelezaji duni wa Kazi za Ujenzi** Katika kipindi kutembelea mradi mnamo Januari 2020 nilibaini maendeleo ya jumla ya kazi yalikua asilimia 30 huku muda wa mradi ukiwa umekamilika kwa asilimia 100. Pia nilibaini

	Jina la Mradi: Mapitio ya Usanifu, Marekebisho na Ujenzi wa makao makuu ya TANROADS kwenye Kiwanja Na. 8, Kitalu F katika eneo la Uwekezaji Njedengwa Manispaa ya Dodoma Gharama: Sh. 30,130,776,828.07 Tarehe ya Mkataba: 19 Septemba 2017 Muda wa Kukamilika kwa Mkataba: 19 Desemba 2019 (Pamoja na muda wa matazamio)	Mkandarasi (TBA) alikuwa anafanya kazi za Ujenzi bila kuwapo kwa mkataba kuanzia tarehe 19 Desemba 2019. Utekelezaji huu duni wa kazi ulichangiwa na usimamizi mbovu wa mradi na TBA ambapo wakala alichelewa kuwasilisha taarifa ya awali na taarifa ya mwisho ya usanifu ambazo aliwasilisha tarehe 14 Desemba 2017 badala ya tarehe 19 Oktoba 2017. Pia, alishindwa kuwasilisha mpango wa kazi wa kisanifu na taarifa ya maendeleo ya mwezi ya mradi, ambapo ni taarifa ya mwezi wa nane tu ndio iliyowasilishwa kati ya matakwa ya taarifa za miezi 16. Pia, Mshauri aliwasilisha hati ya madai nambari 2 ya kazi zilizofanyika; hata hivyo ilikataliwa kutokana na makosa na kutoambatishwa na karatasi za vipimo zilizofanyika
3.	Mwajiri: Tume ya Taifa ya Uchaguzi Mkataba Na: IE/018/2016-2017/HQ/W/01 Jina la Mradi: Usanifu na Ujenzi wa Jengo la Ofisi la Makao makuu Gharama: Sh. 11,042,120,517.02 (Awamu 1)	**Hasara ya Sh.8,854,624,244.25 iliyopatikana baada ya kukataliwa kwa madai ya kufanya kazi za ziada bila idhini ya Mwajiri** Nimebaini kwamba TBA alifanya kazi za ziada zenye thamani ya Sh. 8,854,624,244.25 kabla ya kupata idhini ya Mwajiri, ambapo ilisababisha madai ya kazi hizo kukataliwa na Mshauri (Chuo cha Ardhi Idara ya Ushauri) kama matakwa ya Kifungu 13.3 cha GCC. Menejimenti ilitaarifu Ofisi yangu upimaji wa ziada wa eneo ulifanyika ili kubaini gharama halisi za mradi, ambapo mabadiliko yaliyoshauriwa ni usanifu wa msingi wa jengo kutoka msingi mdogo

	Tarehe ya Mkataba: 1 Julai 2017 Muda wa Kuisha: 30 Juni 2018 Tarehe ya kuvunjwa kwa mkataba: Novemba 2019 (**Angalizo:** Mkataba huu ulivunjwa kutokana na utendaji kazi duni)	kwenda msingi mkubwa wa Jengo kuu; Pia kuongeza ghorofa ya nne ambalo lilirukwa kipindi cha kutayarisha bili ya vipimo vya ujenzi (BOQ). Hata hivyo, ushauri huo wa ongezeko haukuwasilishwa kwa Mwajiri kwaajili ya kupata idhini. Vilevile, ilibainika kwamba mkataba huu ulivunjwa na Serikali mnamo Novemba 2019 na kuhamishiwa SUMA JKT. Hii inamaanisha kwamba Wakala amepata hasara ya Sh. 8,854,624,244.25, ambapo fedha hizi zilipatikana kutoka kwenye miradi mingine ili kufadhili ongezeko hilo. Ni maoni yangu kwamba, Wakala ataendelea kuondolewa kwenye miradi iliyoathirika na hasara hiyo.

Chanzo: Barua ya Mapungufu kwa menejiment

Kiambatisho Na. 8. 10: Masurufu yaliyotolewa kwa wafanyakazi wasio watumishi

Tarehe	Namba ya malipo	Namba ya hundi	Kiasi	Namba ya akaunti
20/07/2018	82/7	093325	3,615,000.00	8601
06/07/2018	53/7	093291	2,300,000.00	8601
20/09/2018	29/9	116679	5,000,000.00	8605
17/09/2019	20/9	116666	2,100,000.00	8605
11/07/2018	16/7	116546	3,445,000.00	8605
11/07/2018	15/7	1166545	4,392,000.00	8605
06/07/2018	14/7	116544	4,875,000.00	8605
04/07/2018	6/7	116535	4,900,000.00	8605
17/12/2018	2371	00378	4,640,000.00	8607
05/12/2018	2296	00372	4,900,000.00	8607
09/07/2018	42/7	093283	3,234,000.00	8601
14/09/2018	10/9	093372	1,555,000.00	8601
20/09/2018	23/9	093385	4,314,000.00	8601
05/10/2018	19/9	093419	1,515,000.00	8601
23/10/2018	55/10	093456	3,145,000.00	8601
18/01/2019	66/1	093581	1,500,000.00	8601
18/01/2019	91/1	093597	3,148,000.00	8601
-	20/2	093621	1,384,400.00	8601
-	-	093623	1,200,000.00	8601
31/4/2019	15/4	093708	12,316,000.00	8601
31/4/2019	8/4	093700	2,126,840.00	8601
25/04/2019	39/4	093726	2,352,000.00	8601
10/05/2019	11/5	093749	4,522,000.00	8601

24/05/2019	42/5	093779	1,149,500.00	8601
07/06/2019	7/6	093786	4,478,000.00	8601
07/06/2019	6/6	093785	4,500,000.00	8601
12/10/2018	17/10	116769	2,000,000.00	8605
17/10/2018	23/10	116775	5,000,000.00	8605
19/10/2018	28/10	116781	5,000,000.00	8605
22/10/2018	33/10	116786	5,000,000.00	8605
22/10/2018	24/10	116787	5,000,000.00	8605
24/10/2018	40/10	116793	5,000,000.00	8605
22/10/2018	30/10	116783	2,275,000.00	8605
09/01/2019	53/1	00987	50,000,000.00	8606
10/01/2019	57/1	000991	50,000,000.00	8606
14/01/2019	61/1	000994	50,000,000.00	8606
14/01/2019	63/1	000997	50,000,000.00	8606
18/01/2019	68/1	001002	50,000,000.00	8606
18/01/2019	69/1	001003	50,000,000.00	8606
22/01/2019	75/01	001009	5,000,000.00	8606
24/01/2019	80/1	001014	50,000,000.00	8606
24/01/2019	81/1	001016	50,000,000.00	8606
24/01/2019	85/1	001019	50,000,000.00	8606
30/01/2019	93/1	001027	50,000,000.00	8606
		Jumla	626,881,740	

Kiambatisho Na. 8. 11: Mapungufu yaliyoorodheshwa katika Hospitali za Rufaa

Na.	Taasisi	Upungufu wa watumishi	Upungufu wa vifaa vya tiba	Kutokuanzishwa kwa bodi ya wazabunu	Manunuzi yaliyofanyika bila kuidhinishwa na MSD	Madai yaliyokataliwa na NHIF
1	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Maweni (MRRH)	441	144	X	199,165,824.00	107,587,535.00
2	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Mbeya			X		53,883,300.00
3	Hospitali ya rufaa ya mkoa- Songwe	416	16		15,284,472.00	
5	Hospitali ya rufaa ya mkoa Amana	114		X		124,803,450.00
6	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Mount Meru	229				133,788,835.00
7	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Katavi	477	152	X		63,820,014.00
8	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Ligula	418		X		66,049,145.00
9	Hospitali ya rufaa ya mkoa- Sokoine	183		X		106,044,081.00
10	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Manyara	461				69,737,083.00
11	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Iringa	52		X		34,027,915.00

Na.	Taasisi	Upungufu wa watumishi	Upungufu wa vifaa vya tiba	Kutokuanzishwa kwa bodi ya wazabunu	Manunuzi yaliyofanyika bila kuidhinishwa na MSD	Madai yaliyokataliwa na NHIF
12	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Musoma					130,764,820.00
13	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Njombe	78				
14	Hospitali ya rufaa ya mkoa-Mwananyamala	146		X		72,132,675.00
15	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Bukoba	428				103,050,045.00
16	Hospitali ya rufaa ya mkoa - Sekou-Toure l	327				80,982,540.00
17	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Songea	65		X		28,176,435.00
18	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Tabora					32,751,735.00
19	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Tanga	338		X		87,792,045.00
20	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Temeke	266		X		78,803,177.00
21	Hospitali ya rufaa ya mkoa wa Tumbi	359		X	105,079,500.00	57,758,220.00
22	Hospitali ya rufaa ya mkoa-Mawenzi	249				51,438,895.00

Na.	Taasisi	Upungufu wa watumishi	Upungufu wa vifaa vya tiba	Kutokuanzishwa kwa bodi ya wazabunu	Manunuzi yaliyofanyika bila kuidhinishwa na MSD	Madai yaliyokataliwa na NHIF
	Jumla	**5047**	**312**		**319,529,796.00**	**1,483,391,945.00**
	Jumla ya Hospitali za rufaa	19	3	12	3	19

Chanzo: Taarifa za mapungufu za hospitali za rufaa za mikoa

Kiambatisho Na. 8. 12: Mapungufu yaliyobainika katika kaguzi za Matumizi na Ununuzi

Na.	Taasisi	Kiasi (Sh.)
1	**Matumizi yasiyo na vielelezo vya kutosha kinyume cha Kanuni ya 95 (4) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 iliyorekebishwa mwaka 2004**	
	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania	62,910,771.08
	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TAGLA)	58,105,764.86
	Shirika la Nyumbu (TATC)	194,586,562.00
	Chuo cha Mafunzo ya viwanda vya misitu(FITI)	650,039,020.00
	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	79,203,749.49
	SUMA JKT-Kilimo na Viwanda	248,033,146.00
	Baraza la Wafamasia	63,507,925.00
	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa -Mount Meru	49,000,000.00
	Bohari kuu ya maji	45,399,200.00
	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa- Mwananyamala	39,420,590.47
	Mfuko wa Taifa wa Uwekezaji katika Sekta ya Maji (NWIF)	369,234,000.00
	Baraza la Matibabu la Tanganyika (MCT)	254,120,455.00
	Shirika La Uzalishajimali La Magereza	94,362,722.00
	Jumla Ndogo 1	**2,207,923,905.90**
2	**Masurufu yasiyorejeshwa kinyume na Kanuni ya 103 ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 iliyorekebishwa mwaka 2004**	

Na.	Taasisi	Kiasi (Sh.)
	Shirika la Mzinga	273,649,490.00
	Kampuni ya Mzinga Holding	1,064,562,709.87
	Chuo cha Uongozi	9,750,611.50
	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (FETA)	2,745,000.00
	Mfuko wa Kulinda Wanyamapori Tanzania	303,406,181.00
	Wakala wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi	43,380,300.00
	Mfuko wa Taifa wa Usimamizi wa Majanga	12,208,000.00
	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	155, 463,680
	Taasisi ya Mafunzo ya Maendeleo ya Jamii ya (TICD)	19,035,610.00
	Chuo cha Ardhi	965,754,117.50
	Wakala wa Umeme Vijijini (REA)	186,535,692.69
	Baraza la Matibabu la Tanganyika (MCT)	397,741,352.00
	Jumla Ndogo 2	**3,278,769,064.56**
	Malipo yasiyokuwa na risiti ya kielectroniki (EFD) kinyume na Kanuni ya 28 (1) ya Kodi ya Mapato ya mwaka 2012 (EFD)	
3	Wakala wa Mafunzo ya Takwimu Mashariki mwa Afrika	28,814,816.00
	Hospitali ya Rufaa ya mkoa wa Songwe	62,695,404.00
	Hospitali ya Rufaa ya mkoa -Amana	48,492,925.00
	SUMA JKT-Kilimo na Viwanda	158,714,648.00
	Hospitali ya Rufaa ya mkoa wa Katavi	58,147,176.00

Na.	Taasisi	Kiasi (Sh.)
	Hospitali ya Rufaa ya mkoa wa Iringa	141,597,108.00
	Hospitali ya Rufaa ya mkoa wa Temeke	35,109,566.00
	Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula	49,799,752.40
	Chuo cha Ardhi	31,120,960.00
	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	193,980,311.46
	Chuo cha Mafunzo cha Serikali za Mitaa (LGTI)	79,499,016.00
	Shule ya sekondari Jitegemee	500,765,200.00
	Jumla Ndogo 3	**1,388,736,882.86**
	Matumizi yasiyoidhinishwa katika bajeti kinyume na Kanuni ya 46 (3) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya mwaka 2001 iliyorekebishwa mwaka 2004	
4	Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania (TAWA)	351,008,632.00
	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFS)	720,158,135.00
	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Simiyu	43,852,208.00
	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Shinyanga	59,344,643.00
	Bohari kuu ya maji (MCSRF)	22,870,000.00
	Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Tabora	64,750,687.98
	Wakala wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa (DDCA)	1,176,383,201.00
	Jumla Ndogo 4	**2,438,367,506.98**
5	**Kodi ya zuio isiyo tozwa na kuwasilishwa TRA kinyume na Kifungu 83 ya Sheria ya Kodi ya Mapato ya mwaka 2008**	
	Kampuni ya Mzinga Holding	59,879,252.27

Na.	Taasisi	Kiasi (Sh.)
	Chuo cha Mafunzo ya viwanda vya misitu(FITI)	33,784,920.66
	Wakala wa Umeme, Mitambo na Ufundi Tanzania (TEMESA)	392,959,596.67
	Baraza la Wafamasia	34,835,000.00
	Jumla Ndogo 5	**521,458,769.60**
Jumla Kuu (1-5)		**9,615,782,229.90**

Chanzo: Barua ya Mapungufu kwa Menejimenti

Kiambatisho Na. 9. 1: Kuchelewa kukamilika kwa ujenzi wa Miradi

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
92	Tume ya kudhibiti Ukimwi	Ujenzi wa kituo cha Maarifa ya kudhibiti ukimwi Dumila	138,329,500
39	Jeshi la kujenga Taifa	Ujenzi wa majengo na miundombinu kwenye kambi mbalimbali za Jeshi	6,000,000,000
93	Idara ya Uhamiaji	Ufungaji wa mfumo wa usimamizi wa fedha (IFMS-EPICOR)	263, 863,921
90	Sekretarieti ya Mkoa wa Songwe	Ujenzi wa Ofisi ya Mkuu wa Mkoa, nyumba za makazi ya Mkuu wa Mkoa na Katibu Tawala	1,516,025,183
68	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano.	Kusimika na kusambaza nyanya za mkonga wa mawasiliano	977,460,514
68	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano.	Kutengeneza na kusimika vibao 44,900 vya kuonesha namba za nyumba katika halmashauri kumi na mbili	269,400,000
68	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano.	Kutengeneza na kusimika vibao vya kuonesha mitaa ya nyumba katika Halmashauri kumi na mbili	960,000,000
87	Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera	Ujenzi na ukarabati wa nyumba na Ofisi ya Mkuu wa Wilaya, Katibu Tawala, Mkuu wa Mkoa, pamoja na upanuzi wa wodi ya akina Mama	2,534,229,120
47	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	Ujenzi wa ofisi ya Mkuu wa Mkoa	5,718,387,926
81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	Ujenzi wa nyumba ya Makazi ya Mkuu wa Mkoa	182,670,000
82	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	Ukarabati wa Ofisi ya Mkuu wa Mkoa pamoja na Ujenzi Ofisi ya Mkuu wa Wilaya ya Nyasa	670,000,000
96	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo	Ukarabati wa Majengo katika nyumba ya Ukombozi wa Afrika jijini Dar es salaam	1,353,244,060

Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi(Sh)
96	Wizara ya Habari, Vijana ,Utamaduni na Michezo	Kuchimba Kisima, kusimika pampu,na kuweka mfumo wa maji katika Chuo cha Maendeleo ya Michezo Mwanza	58,730,000
70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	Ukarabati wa Majengo mbalimbali ya Mkuu	320,264,118
88	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	Ujenzi wa ofisi za Mkuu wa Wilaya Kigamboni na Ubungo	1,618,149,133
84	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	Ujenzi wa ofisi za Mkuu wa Wilaya Mkalama na Ikungi	2,499,097,976
49	Wizara ya Maji	Ujenzi wa Tanki la kuhifadhia maji, pampu, nyumba ya walinzi pamoja na mfumo wa kusambaza maji Bwawani	1,568,669,760
50	Wizara ya Fedha	Ufungaji wa Mfumo wa Mikatano katika Kumbi za Mikutano Dodoma	413,095,451
21	Mamlaka ya Mapato	Ujenzi wa Jengo la Ofisi ya Mamlaka ya Mapato Kibaha	1,653,267,510
Jumla			**22,312,690,753**

Kiambatisho Na. 9. 2: Miradi iliyokaguliwa ya Wakala wa Barabara na Wizara ya Maji

Taasisi	Mkataba na Matokeo ya Ukaguzi.
Wakala wa Barabara	**Mkataba Na. TRD/HQ/1004/2018/19-Upanuzi wa Barabara ya Morogoro kuwa njia Sita (Kimara-Kibaha)** • Mpangilio wa timu ya usimamizi wa mradi ulikuwa na mapungufu kwani, mhandisi mkuu wa mradi pamoja na mhandisi wa vifaa walikuwa wafanyakazi wa TANROADS hivyo kuwa na majukumu mengine ya kiofisi. • Ukaguzi ulibaini pia hadi kufika tarehe 7/5/2019 mkandarasi hakuwa amekamilisha maabara kwa ajilii ya upimaji wa ubora wa vifaa na kazi. • Malipo kwa Mkandarasi yalichelewa kulipwa, kinyume na kifungu cha 14.7 cha mikataba hatua; hii ilipelekea malipo kuwa na riba. TANROADS iliagizwa kuhakikisha maabara inafanya kazi, mkandarasi analipwa kwa wakati; Wizara ya Fedha kupitia upya utaratibu wa kutoa msamaha wa kodi ili kuepusha Serikali kulipa riba kutokana kuchelewa kulipwa kwa Wakandarasi
	Mkataba Na TRD/HQ/1037/2016/2017-Ujenzi wa Daraja la Juu katika Makutano ya Ubungo • Usanifu (Design) wa mradi haukufanyika kwa umakini, hali iliyopelekea gharama za mradi kutokuwa halisi. • Mchakato wa ununuzi ulichukuwa muda mrefu sana (siku 693) toka uidhinishwaji wa fedha hadi kuingia mkataba wa ujenzi • Upungufu wa wafanyakazi wa kusimamia mradi.

Taasisi	Mkataba na Matokeo ya Ukaguzi.
	• Utaratibu wa kushughulikia kodi ya ongezeko la thamani na kuchelewa kutolewa msamaha wa kodi kunaweza kupelekea kuongezeka kwa gharama ya mradi kutokana na malipo kuchelewa kwa mkandarasi. TANROADS ihakikishe usanifu (Design) wa Miradi unafanyika kwa umakini katika miradi mingine ya baadaye. Pia, mchakato wa zabuni ufanyike kwa ufanisi ili kuepuka ucheleweshaji wa mradi
	Mkataba Na TRD/HQ/1007/2018/19 Ujenzi wa Daraja jipya la Salender • Mchakato wa ununuzi ulichukuwa muda mrefu sana (Siku 451) toka uidhinishwaji wa fedha hadi kuingia mkataba wa ujenzi • Kutokana na ucheleweshaji wa kupata msamaha wa Kodi, gharama za mradi zinaweza kuongezeka kutokana na Mkandarasi kuendelea kusubiri msamaha bila kufanya kazi Kutokana na matokeo ya ukaguzi, TANROADS ilishauriwa kufanya mchakato wa ununuzi kwa ufanisi ili kuepuka kuchelewa kwa mradi.
	Mkataba Na. TRD/HQ/1047/2018/19-Ujenzi wa Barabara za Mabasi ya Mwendo kasi awamu ya pili Barabara ya Kilwa. • Kamati ya Zabuni iliidhinisha nyaraka ya zabuni kabla ya usanifu wa mradi kukamilika. • Mchakato wa ununuzi ulichukuwa muda mrefu sana (siku 291) toka uidhinishwaji wa fedha hadi kuingia mkataba wa ujenzi. Kutokana na matokeo ya Ukaguzi, TANROADS iliagizwa kuhakikisha Kamati ya Zabuni inapitisha nyaraka za Zabuni zilizokamilika pia kuongeza ufanisi kati mchakato wa ununuzi ili kuhakikisha zabuni zinatolewa katika muda uliopo kisheria.

Taasisi	Mkataba na Matokeo ya Ukaguzi.
	Mkataba Na TRD/HQ/1009/2018/19 -Ujenzi wa Barabara za Mwendokasi sehemu ya Pili- (Karakana ya Mbagala na Vituo vidogo vya mabasi) • Mchakato wa ununuzi ulichukua muda mrefu sana (siku 257) toka uidhinishwaji wa fedha hadi kuingia mkataba wa ujenzi • Ucheleweshaji wa kuanza kwa mradi ulitokana na kuchelewa kulipwa kwa fidia kwa wakazi waliopisha ujenzi wa Barabara. Kutokana na matokeo ya ukaguzi, Wakala wa Barabara iliagizwa kuzingatia mchakato wa ununuzi unafanyika ili mradi uweze kukamilika bila ya kuchelewa.
Wizara ya Maji	**Mkataba Na ME-011/2015-2016/W/03 kwa ajili ya Ujenzi wa Mradi wa maji Orkesumet** • Ukaguzi ulibaini kuwa mchakato wa ununuzi ulianza kabla ya kukamilika kwa usanifu. • Zabuni ilitolewa nje ya muda wa kisheria wa mchakato wa zabuni kinyume na kifungu cha 77 cha PPA 2011 • Mkandarasi hakufanya kampeni dhidi ya maambukizo ya UKIMWI kinyume na makubaliano ya mkataba. • Mkandarasi hakuweza kuwasilisha Bima ya Mkataba (insurance Cover), kinyume na kifungu cha 13 cha Mikataba. Pia dhamana ya kazi (Performance Security) ilishapita muda wake toka tarehe 5/11/2018. • Malipo kwa mkandarasi yalichelewa kulipwa kinyume na kifungu 14.2 na 14.7 cha mkataba

Taasisi	Mkataba na Matokeo ya Ukaguzi.
	Wizara ya Maji ilishauriwa kuhakikisha mchakato wa ununuzi unafanyika pale ambapo usanifu wa mradi umekamilika. Mikataba kutolewa ndani ya muda wa kisheria wa mchakato wa zabuni Mkandarasi kuwasilisha Bima ya Mkataba (insurance Cover) na Dhamana ya utendaji Kazi (Performance Security)

Kielelezo Na. 10. 1: Orodha ya taasisi zenye malipo yasiyo na nyaraka toshelezi

Na	Fungu	Mkaguliwa	Kiasi(Sh)
	2	Tume ya Huduma za Walimu	32,730,213.85
			2,898,090.00
	123	Bodi ya Filamu Tanzania	9,392,000.00
	14	Jeshi la Zimamoto na Uokoaji	41,264,000.00
	29	Idara ya Huduma za Magereza	63,916,502.38
	31	Ofisi ya Makamu wa Rais	77,563,389.04
	42	Bunge	71,825,500.00
	39	Jeshi la Kujenga Taifa	186,874,289.00
	78	Sekretarieti ya Mkoa Mbeya	2,783,000.00
	89	Sekretarieti ya Mkoa Rukwa	8,264,760.00
	3	Kamisheni ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi	804,324,178.46
			9,602,604.71.00
	27	Msajili wa Vyama vya Siasa	9,431,866.56
	4	Ofisi ya Rais-Idara ya Usimamizi na Utunzaji wa Nyaraka	26,571,546.12
	23	Wakala wa Taifa wa Tafiti za Nyumba na Majengo	62,910,771.08
	12	Tume ya Huduma za Mahakama	1,495,000.00
	51	Wizara ya Mambo ya Ndani	694,492,164.00
	73	Sekretarieti ya Mkoa Geita	59,155,373.00
	83	Sekretarieti ya Mkoa Shinyanga	117,423,507.00
	67	Ofisi ya Rais - Sekretarieti ya Ajira ya Utumishi wa Umma	9,500,000.00
	9	Ofisi ya Rais - Bodi ya Mishahara ya Watumishi wa Umma	37,075,000.00

			20,542,907.59
	94	Ofisi ya Rais Tume ya Utumishi wa Umma	268,964,080.73
	96	Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo	12,607,120.00
			23,308,000.00
	18	Tume ya Taifa katika Shirika la Umoja wa Mataifa linaloshughulikia Elimu (UNESCO)	43,230,000.00
	48	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	256,056,612.90
	32	Ofisi ya Rais-Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora	86,632,916.95
	40	Mahakama ya Tanzania	416,149,328.40
	74	Sekretarieti ya Mkoa Kigoma	79,289,362.00
			53,858,596.00
	81	Sekretarieti ya Mkoa Mwanza	23,200,000.00
	56	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	127,567,793.00
	70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	15,368,080.00
	86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	11,208,000.00
	75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	16,351,554.00
	95	Sekretarieti ya Mkoa Manyara	8,009,160.00
	49	Wizara ya Maji	572,440,996.00
			50,175,492.00
	88	Sekretarieti ya Mkoa Dar es Salaam	37,855,000.00
	76	Sekretarieti ya Mkoa Lindi	27,443,465.00
	52	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	86,098,187.66
	72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	88,462,500.00

			31,895,000.00
	85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	220,924,850.00
			87,817,000.00
			20,000,000.00
	71	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	36,464,496.00
			9,035,007.00
Jumla			**5,060,449,260.43**

Kielelezo Na. 10. 2: Orodha ya taasisi zenye udhaifu wa kusimamia masurufu

Na	Fungu	Jina la Mkaguliwa	Kiasi(Sh)	Aina ya udhaifu uliobainika
1	57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	438,778,147.13	Malipo kutoka akaunti ya masurufu bila kuandika hati ya malipo
			160,868,320	Masurufu yasiyorejeshwa
2	51	Wizara ya Mambo ya Ndani	58,550,651	Masurufu yasiyorejeshwa
3	16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali	7,535,920	Masurufu yaliyochelewa kurejeshwa
4	2	Tume ya Huduma za Walimu	2,898,090	Masurufu yasiyozidi muda wake
5	41	Wizara ya Katiba na Mambo ya Sheria	29,668,217	Usimamizi mbaya wa masurufu
6	60	Wizara ya Viwanda na Biashara	28,297,858	Masurufu yaliyozidi sana muda wake
7	003	Tume ya Taifa ya mipango ya Matumizi ya Ardhi	654,297,500	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kama matumizi na hayakuingizwa kwenye rejista ya masurufu
			2,076,129,995.46	Masurufu yasiyorejeshwa
8	73	Sekretarieti ya Mkoa Iringa	2,700,240	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kwenye vifungu vya matumizi
9	44	Wizara ya Viwanda na Biashara	170,000,000	Masurufu yayiyorejeshwa
10	38	Jeshi la Wananchi wa Tanzania	36,312,137	Masurufu yasiyojejeswa na mapungufu mengine
11	25	Ofisi Binafsi ya Waziri Mkuu	30,000	Masurufu yasiyorejeshwa
12			43,380,300	Masurufu yasiyorejeshwa

Na	Fungu	Jina la Mkaguliwa	Kiasi(Sh)	Aina ya udhaifu uliobainika
	23	Wakala wa Taifa wa Tafti za Nyumba na Majengo	44,260,800	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kama matumizi
13	73	Sekretarieti ya Mkoa Geita	1,533,000	Masurufu yasiyorejeshwa
14	94	Ofisi ya Rais-Tume ya Utumishi wa Umma	14,146,600	Masurufu ambayo hayakurejeshwa kikamiifu na hayakutolewa kwa mtu anayewajibika kufanya marejesho
			13,501,343	Masurufu ambayo hayajarejeshwa
15	82	Sekretarieti ya Mkoa Ruvuma	11,595,000	Masurufu yaliyotolewa kabla ya marejesho wa masurufu ya awali
			11,910,000	Masurufu yaiyochelewa kurejeshwa
16	18	Tume ya Taifa katika Shirika la Umoja wa Mataifa linaloshughulikia Elimu (UNESCO)	124,974,000	Masurufu liyolipwa kwa mtu asiyrhusika
17	48	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	1,114,685,708.70	Masufuru ambayo hayajarejeshwa
			9,295,735	Kasoro mbalimbali katika kutoa masurufu
18	54	Sekretarieti ya Mkoa Njombe	13,349,520	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kwenye kifungu cha mafumizi
19	70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	10,000,000	Masurufu yaliyotolewa kimakosa
			8,587,025	Masurufu ambayo hayajarejeshwa kwenye mfumo wa EPICOR
20	75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	960,000	Masurufu ambayo hayajarejeshwa
21	86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	31,681,000	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kama matumizi

Na	Fungu	Jina la Mkaguliwa	Kiasi(Sh)	Aina ya udhaifu uliobainika
22	52	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	141,665,038	Masurufu yaliyolipwa nje ya Mfumo wa EPICOR
			48,181,783	Masurufu ambayo hayajarejeshwa
23	85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	29,180,348	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kama matumizi
24	49	Wizara ya Maji	75,836,814	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kama matumizi
25	72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	10,604,000	Masurufu yaliyolipwa moja kwa moja kama matumizi
			5,200,000	Masurufu ambayo hayajarejeshwa
Jumla			**5,430,595,090.29**	

Kiambatisho Na. 11. 1: Majengo yaliyotelekezwa, ukarabati usiokamilika na Viwanja visivyoendelezwa vya Sekretarieti za Mikoa na Balozi

Fungu/Fungu dogo	Balozi/Sekretarieti za Mikoa/Idara za Serikali
2020	**Ubalozi wa Tanzania Umoja wa Mataifa - Geneva**
	Geneva Kitalu Na.5277 49 Chemin d'Ecogia 1290 Versoix Geneva chenye thamani ya Sh.3,271,344,381 kilikuwa na jengo linalohitaji ukarabati mkubwa kutokana na hali yake mbaya. Sehemu kubwa ya paa inavuja ambayo imepelekea kuta kuharibika na kupasuka pamoja na sakafu kuharibika. Pia, mfumo wa maji machafu umechakaa hivyo kuhitaji ukarabati mkubwa ama kubadilishwa.
2023	**Ubalozi wa Tanzania Nairobi**
	Jengo lililopo kwenye kiwanja Na. RL 209/13678 eneo la ukubwa wa mita za mraba 8,094 lililopo eneo muhimu la Upper Hill - Nairobi ambalo limeachwa kwa sababu ya hali yake mbaya zaidi ya ukarabati.
2026	Ubalozi wa Tanzania Kigali
	Nyumba mbili zilizopo kwenye kitalu Na. 428 na 722 zina hali mbaya hivyo zinahitaji ukarabati makubwa.
2008	**Ubalozi wa Tanzania Maputo**
	Jengo la ghorofa tisa lililopo Av. Dos Martires da Marhaba 852, Serikali ya Tanzania na mkandarasi Messrs Constructors do Montego waliingia mkataba wa ukarabati tarehe 17 Januari 2012 kukarabati jengo hilo kwa thamani ya mkataba ya Dola za Marekani 2,107,028.89. Thamani hiyo ya mkataba imebadilishwa kufikia Dola za Marekani 3,104,701.75 na kiasi cha Dola za Marekani 2,702,684.42 zimeshalipwa kwa Mkandarasi ikiwa ni asilimia 87.1 ya thamani ya mkataba iliyorudiwa. Kuchelewesha malipo ya mkandarasi ilisababisha kuongezeka kwa riba ya kiasi cha Dola za Marekani 507,542.05 kama ilivyothibitishwa kwa barua iliyotumwa kwa Wizara ya Mambo ya Nje yenye kumbukumbu namba ADM_23/2018 of January 2018.
2028	**Ubalozi wa Tanzania Bujumbura**
	Kitalu Na. 648/A Ruhero I, Bujumbura,kina jengo limetekezwa

Fungu/Fungu dogo	Balozi/Sekretarieti za Mikoa/Idara za Serikali
2004	**Ubalozi wa Tanzania Kinshasa**
	Kiasi cha Dola za Marekani 138,642.60 zilitolewa kwa ajili ya ukarabati wa nyumba ya makazi iliyopo mtaa wa Okito No.33 Binza Pegeon Ngaliema, nyumba ya makazi ya mkuu wa utawala iliyopo mtaa wa Roi Baudouin No.90 Gombe na jengo la ofisi lililopo kwenye kitalu Na. 142 Baulevard de 30 Juin Gombe tangu mwaka 2018 Juni. Hadi wakati Ukaguzi huu unakamilika ukarabati huo haujaanza.
2016	**Ubalozi wa Tanzania Stockholm**
	Nyumba mbili zilizopo kwenye kitalu Na.28 Massygen na 35 Vedettvagen zimetelekezwa.
2030	**Ubalozi wa Tanzania Lusaka**
	Ubalozi unamiliki nyumba kumi (10) zenye mapungufu kama niilivyobaini: - Jengo la mkuu wa utawala lina hali mbaya, ikiwa ni pamoja na kuvuja na linahitaji matengenezo ya haraka; Nyumba tatu wanaishi watumishi wa ubalozi, moja inatumiwa na Balozi kwa makazi ya muda zina hali mbovu na zinahitaji ukarabati. Nyumba zaba zilizobaki zina hali mbaya zaidi na hazifai kuishi binadamu. Nyumba zote hizi zipo katika maeneo muhimu ya makazi
2038	**Ubalozi wa Tanzania Khartoum**
	Jengo lililopo square Na.42, nyumba Na.6 Khartoum East, mtaa wa Abu Garia kwa makazi ya Balozi na kitalu 6/1/4/5A Elmak Nimiir mtaa wa Khartoum West kwa makazi ya mkuu wa utawala yanahitaji ukarabati mkubwa.
2011	**Ubalozi wa Tanzania Umoja wa Mataifa New York**
	1. Jengo moja lililopo 30 Over hill Road, Mount Vernon Westchester Country, NY 10551, New York, awali lilitumika kama makazi ya Balozi linahitaji ukarabati mkubwa. 2. Jengo jingine la Utawala lililopo 307E 53rd Street, New York, NY 10022, lina ghorofa sita, ghorofa ya kwanza na ya nne zipo wazi toka Desemba 2017. Ghorofa ya nne inahitaji ukarabati mdogo kabla ya kulipangisha.
2018	**Ubalozi wa Tanzania DC**

Fungu/Fungu dogo	Balozi/Sekretarieti za Mikoa/Idara za Serikali
	Jengo la Utawala lililopo 2139 R Street N.W. Washington D.C 20008 lilinunuliwa toka mwaka 1977. Limehamwa toka mwaka 2009. Linahitaji ukarabati mkubwa.
2025	**Ubalozi wa Tanzania Pretoria**
	Nyumba Na.58 iliyopo Adenvale 5th Street Johannesburg, Africa Kusini, nyumba hii ilikuwa chini ya Ubalozi tangu mwaka 2005 hadi 2019 iliporudishwa kwa shirika la ndege la ATCL. Sasa hivi nyumba hii inakaliwa na wenyeji na inahitaji ukarabati mkubwa. Nyumba Na. 846 iliyopo Thomas Street, Arcadia, Pretoria, Afrika Kusini ambayo hapo awali ilimikiwa na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar na sasa hivi inamilikiwa na Serikali ya Jamhuri ya Muungano ingawa hakuna nyaraka za kisheria zilizotolewa kuthibisha hilo. Nyumba zote hizi mbili zimetelekezwa.
2030	**Ubalozi wa Tanzania Lilongwe**
	1. Nyumba za kuishi watumishi zinavuja na kuwa na mbali, hivyo kuhitaji ukarabati wa haraka. 2. Nyumba moja iliyopo kwenye Kiwanja Na. 10/536 iliyotumiwa na Balozi haifai kwa makazi ya binadamu. Nyumba hii imetelekezwa na inahitaji ukarabati mkubwa.
2022	**Ubalozi wa Tanzania Harare**
	1) Jengo la Ofisi na nyumba za makazi zinavuja na zina hali mbaya, hivyo kuhitaji ukarabati mkubwa wa haraka. 2) Nyumba moja ya makazi iliyopo kwenye kiwanja Na. 91, Churchill Avenue ina hali mbaya na haifai kuishi binadamu.
29	**Idara ya Huduma za Magereza**
	Gereza la Mkuza na ofisi ya magereza ambayo haijakamilika ikiwa na thamani ya Sh. 92,053,950 toka mwaka 2004.
88	**Sekretarieti ya Mkoa Dar es salaam**
	Nyumba mbili zilizopo kwenye kiwanja Na. 96/1, Ada Estate na nyingine Mikocheni zimetelekezwa.

Chanzo: Taarifa za Fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19

Kiambatisho Na. 11. 2: Matumizi yasiyolipwa

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi Sh.
57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	1,045,499,689,187
28	Jeshi la Polisi Tanzania	651,358,243,645
38	Jeshi la Wananchi Tanzania	286,851,148,594
52	Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	272,629,610,089
98	Wizara ya Ujenzi, Usafiri na Mawasiliano	144,408,601,208
29	Idara ya Huduma za Magereza	99,494,174,767
39	Jeshi la Kujenga Taifa	32,483,543,887
43	Wizara ya Kilimo	16,720,268,921
49	Wizara ya Maji	15,298,830,664
48	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	12,125,539,924
93	Idara ya Uhamiaji	10,922,337,695
34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki	9,836,770,521
14	Jeshi la Zima moto na Uokoaji	4,829,423,690
25	Ofisi Binafsi ya Waziri Mkuu	4,203,349,838
46	Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknologia	4,044,135,112
30	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	3,956,425,531
65	Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Watu wenye Ulemavu	3,558,096,115
5	Tume ya Taifa ya Umwagiliaji	3,208,183,131
94	Ofisi ya Rais Tume ya Utumishi wa Umma	3,061,959,516

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi Sh.
69	Ofisi ya Maliasili na Utalii	2,560,612,778
53	Wizara ya Afya, Maenendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto	2,499,286,907
56	Ofisi ya Rais – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	2,493,615,118
24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	2,490,566,488
58	Wizara ya Nishati	2,461,094,189
23	Ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	2,321,026,048
31	Ofisi ya Makamu wa Rais	2,102,852,146
96	Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo	2,098,015,325
35	Huduma ya Mashitaka ya Taifa	2,035,414,440
72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	1,862,425,459
99	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	1,738,787,150
2015	Ubalozi wa Tanzania Rome	1,737,145,660
68	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	1,732,501,802
41	Wizara ya Katiba na Sheria	1,719,373,135
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	1,703,586,979
76	Sekretarieti ya Mkoa Lindi	1,497,256,415
80	Sekretarieti ya Mkoa Mtwara	1,429,806,650
70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	1,415,250,609
89	Sekretarieti ya Mkoa Rukwa	1,365,228,284
47	Sekretarieti ya Mkoa Simiyu	1,231,655,108

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi Sh.
2009	Ubalozi wa Tanzania Moscow	1,132,409,116
86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	1,073,733,287
100	Wizara ya Madini	1,030,656,267
61	Tume ya Taifa ya Uchaguzii	1,029,390,876
64	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	1,001,945,034
32	Ofisi ya Rais Tume ya Utumishi wa Umma	930,486,085
84	Sekretarieti ya Mkoa Singida	905,334,218
95	Sekretarieti ya Mkoa Manyara	904,147,075
55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	900,578,181
67	Ofisi ya Rais ya Sekretarieti ya Ajira	875,792,577
2034	Ubalozi wa Tanzania Moroni	848,069,180
2020	Ubalozi wa Tanzania Umoja wa Mataifa Geneva	845,401,618
51	Wizara ya Mambo ya Ndani	765,126,475
87	Sekretarieti ya Mkoa Kagera	758,774,514
2019	Ubalozi wa Tanzania Brussels	734,221,327
26	Ofisi Binafsi ya Makamu wa Rais	729,148,049
74	Sekretarieti ya Mkoa Kigoma	706,960,118
77	Sekretarieti ya Mkoa Mara	686,468,748
63	Sekretarieti ya Mkoa Geita	668,280,824
73	Sekretarieti ya Mkoa Iringa	648,796,712

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi Sh.
78	Sekretarieti ya Mkoa Mbeya	635,243,371
33	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili	621,313,483
62	Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano	614,030,767
88	Sekretarieti ya Mkoa Dar es salaam	569,384,259
71	Sekretarieti ya Mkoa Pwani	541,106,724
36	Sekretarieti ya Mkoa Katavi	475,826,538
27	Msajili wa Vyama vya Siasa	462,463,184
75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	426,818,002
91	Mamlaka ya Udhibiti wa Dawa na Utekelezaji	400,392,380
60	Wizara ya Viwanda na Biashara	344,898,590
2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria	343,760,242
16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu	269,705,405
85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	265,214,217
92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi (TACAIDS)	191,416,535
2013	Ubalozi wa Tanzania Paris	188,023,194
90	Sekretarieti ya Mkoa Songwe	130,885,434
003	Tume ya Taifa ya mipango na matumizi ya Ardhi	120,471,747
002	Tume ya Huduma za Waalimu	119,589,160
04	Ofisi ya Rais ya Usimamizi wa Nyaraka na Utunzaji wa Kumbukumbu	105,195,486
12	Tume ya Huduma za Mahakama	61,442,258

Fungu	Jina la Taasisi	Kiasi Sh.
59	Tume ya Kurekebisha Sheria	54,065,551
09	Ofisi ya Rais Bodi ya Mishahara ya Watumishi wa Umma	28,478,393
2040	Ubalozi wa Tanzania Tel Aviv	8,954,508
	JUMLA	**2,687,140,232,434**

Chanzo: *Taarifa za fedha zilizokaguliwa kwa mwaka 2018/19*